SZÉKESFEHÉRVÁR MEGYEI JOGÚ VÁROS

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJÁNAK
ÉS
INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK
MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

I. Helyzetfeltáró munkarész

Székesfehérvár, 2018. október 10.

Dokumentum történet			
Verzió címe	Verzió dátuma	Nem végleges, tovább-fejlesztése tervezett (TF) vagy végleges verzió (V)	Megjegyzés
Székesfehérvár TFK és ITS megalapozó anyagai Helyzetfeltáró munkarész 1. című, SzMJV KGy által 645/2014. (IX.19) sz. határozattal elfogadott - felülvizsgálattal érintett, módosított, társadalmi egyeztetést követő verzió	2018.10.10	TF	Közgyűlés számára elfogadásra beterjesztett verzió

A dokumentum Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának megbízásából készült.

Megbízó: dr. Cser-Palkovics András (Székesfehérvár MJV Önkormányzat)
Megbízott: Mali-Gáspár Edit (Dévelmal Kft.)

Készült „A Kormány 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelete a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről” alapján

A dokumentumhoz fűződő szerzői jogok Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatát illetik, a dokumentum felhasználása, sokszorosítása, abból bárminemű kivonat készítése az Önkormányzat hozzájárulásával,, illetve a forrás pontos jelölésével lehetséges.

Megbízott: DÉVELMAL Kft.
Megbízott vezetője: *Mali-Gáspár Edit ügyvezető*

Bevont szakértők:
Horváth Krisztina TT 07-0385, SZTT 07-0385
Tóthné Pocsok Katalin TT/1 01-5086, TR 01-5086

Tartalomjegyzék

Ábrajegyzék 6
Táblázatok jegyzéke 10
Térképek jegyzéke 12
Rövidítésjegyzék 15
Bevezetés 16
1. HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ 18
1.1 Településhálózati összefüggések és térségi kapcsolatok 18
1.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata 23
1.2.1 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció – 2013 23
1.2.1 Fejér Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014 illetve 27
1.2.2 Fejér megye Területfejlesztési Programja (2014 27
1.2.2 Fejér megye Integrált Területi Programja 5.0 (2017) 37
1.2.4 A Velencei-tó-Vértes Kiemelt Üdülőkörzet Területfejlesztési Programja 2005 38
1.2.5 Székesfehérvári Kistérség Területfejlesztési Stratégia és Operatív Program 2008 39
1.2.6 2012 Velencei-tó, mint regionálisan kiemelt térség cselekvési stratégiája előkészítő tanulmány, 40
1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata 40
1.3.4 Országos Területrendezési Terv 40
1.3.5 Fejér Megyei Területrendezési Terv 46
1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveire vonatkozó megállapítások 54
1.5 Hatályos településfejlesztési döntések 56
1.5.4 Hatályos fejlesztési koncepció, integrált városfejlesztési stratégia 56
1.5.4.1 Székesfehérvár Területfejlesztési Koncepciója 2001-2010 56
1.5.4.2 Székesfehérvár Integrált Városfejlesztési Stratégia 2008 57
1.5.5 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések 61
1.6 Településrendezési tervi előzmények 62
1.6.4 Hatályban lévő településrendezési eszközök 62
1.6.5 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei 63
1.7 Székesfehérvár társadalma 70
1.7.4 A népesség főbb jellemzői 70
1.7.4.1 Demográfia 70
1.7.4.2 Népesség 72
1.7.4.3 Nemzetiségi összetétel 77
1.7.4.4 Képzettség 79
1.7.4.5 Foglalkoztatottság 80
1.7.4.6 Jövedelmi viszonyok 82
1.7.4.7 Életminőség 84
1.7.5 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok 85
1.7.6 Települési identitást erősítő tényezők 91
1.7.6.1 Történeti és kulturális adottságok 91

1.7.6.2 Egyházak 94
1.7.6.3 Civil szerveződések 96
1.8 Székesfehérvár humán infrastruktúrája 101
1.8.4 Humán közszolgáltatások 101
1.8.4.1 Köznevelés 101
1.8.4.2 Felsőoktatás 110
1.8.4.3 Egészségügy 115
1.8.4.4 Szociális közszolgáltatások 120
1.8.4.5 Közösségi művelődés, kultúra 130
1.8.5 Esélyegyenlőség biztosítása 144
1.9 Székesfehérvár gazdasága 146
1.9.4 A település gazdasági súlya, szerepköre 146
1.9.5 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői 148
1.9.5.1 Mezőgazdaság 159
1.9.5.2 Ipar 159
1.9.5.3 Szolgáltatások 160
1.9.6 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzelése 171
1.9.7 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők 171
1.9.7.1 Elérhetőség 171
1.9.7.2 A munkaerő képzettsége 171
1.9.7.3 K+F és innováció 172
1.9.7.4 KKV-kat támogató gazdasági szolgáltatások 174
1.9.8 Ingatlanpiaci viszonyok 175
1.9.8.1 Lakásállomány helyzete 175
1.9.8.2 Ingatlanpiaci folyamatok 180
1.10 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere 184
1.10.4 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program 184
1.10.5 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere 187
1.10.6 Gazdaságfejlesztési tevékenység és foglalkoztatáspolitika 188
1.10.7 Lakás- és helyiséggazdálkodás 193
1.10.8 Intézményfenntartás és Energiagazdálkodás 197
1.11 Településüzemeltetési szolgáltatások 198
1.12 Táji és természeti adottságok 199
1.12.4 Természeti adottságok 199
1.12.5 Tájhasználat, tájszerkezet 202
1.12.5.1 Tájtörténeti vizsgálat 202
1.12.5.2 Tájhasználat értékelése 203
1.12.6 Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek 204
1.12.6.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek 204
1.12.6.3 Helyi jelentőségű természetvédelmi területek 208
1.12.6.4 Ökológiai hálózat 211
1.12.7 Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése 212

1.13 Zöldfelületi rendszerek 213
1.13.4 A települési zöldfelületi rendszer elemei 213
1.13.4.1 Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek 214
1.13.4.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése 218
1.13.5 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái 219
1.14 Az épített környezet 220
1.14.4 Területfelhasználás vizsgálata 220
1.14.4.1 A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata 220
1.14.4.2 Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok 223
1.14.4.3 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek 224
1.14.4.4 Funkció vizsgálat 228
1.14.4.5 Alulhasznosított barnamezős területek 229
1.14.4.6 Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület 230
1.14.5 A telekstruktúra vizsgálata 230
1.14.5.1 Telekmorfológia és telekméret vizsgálat 230
1.14.5.2 Tulajdonjogi vizsgálat 233
1.14.6 Önkormányzati tulajdon kataszter 236
1.14.7 Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése 236
1.14.8 Az építmények vizsgálata 237
1.14.8.1 Funkció, kapacitás 237
1.14.8.2 Beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség) 240
1.14.8.3 Magasság, szintszám, tetőidom 240
1.14.8.4 Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok 241
1.14.9 Az épített környezet értékei 242
1.14.9.1 Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag 242
1.14.9.2 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület 245
1.14.9.3 Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők 247
1.14.9.4 Világörökségi és világörökségi várományos terület 247
1.14.9.5 Műemlék, műemlékegyüttes 248
1.14.9.6 Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely.. 248
1.14.9.7 Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet 249
1.14.9.8 Nemzeti emlékhely 249
1.14.9.9 Helyi védelem 250
1.14.10 Az épített környezet konfliktusai, problémái 251
1.15 Közlekedés 253
1.15.4 Hálózatok és hálózati kapcsolatok 253
1.15.5 Közúti közlekedés 256
1.15.6 Közösségi közlekedés 260
1.15.6.1 Közúti 260
1.15.6.2 Kötöttpályás 262
1.15.7 Kerékpáros és gyalogos közlekedés 264
1.15.8 Parkolás 270

1.16 Közművek állapota és energiahatékonyság 271
1.16.4 Víziközművek 271
1.16.4.1 Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás) 271
1.16.4.2 Szennyvízelvezetés 273
1.16.4.3 Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés 275
1.16.5 Energia 278
1.16.5.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás 281
1.16.5.2 Megújuló energiaforrások alkalmazása 286
1.16.5.3 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése 288
1.16.6 Elektronikus hírközlés 288
1.17 Térségi és települési környezetvédelem 291
1.17.4 Talaj 291
1.17.5 Felszíni és a felszín alatti vizek 292
1.17.6 Levegőtisztaság és védelme 294
1.17.7 Zaj- és rezgésterhelés 308
1.17.8 Sugárzás védelem 312
1.17.9 Hulladékkezelés 313
1.17.10 Vizuális környezetterhelés 321
1.17.11 Árvízvédelem 321
1.17.12 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák 321
1.18 Katasztrófavédelem 324
1.18.4 Építésföldtani korlátok 324
1.18.4.1 Alábányászott területek, barlangok és pincék területei 324
1.18.4.2 Csúszás-, süllyedésveszélyes területek 324
1.18.4.3 Földrengés veszélyeztetett területei 324
1.18.5 Vízrajzi veszélyeztetettség 326
1.18.5.1 Árvízveszélyes területek 326
1.18.5.2 Belvízveszélyes területek 326
1.18.5.3 Mély fekvésű területek 326
1.18.5.4 Árvíz és belvízvédelem 326
1.18.6 Egyéb 327
1.18.6.1 Kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás) 327
1.18.6.2 Mélységi, magassági korlátozások és tevékenységből adódó korlátozások 327
1.18.6.3 Ipari veszélyforrások 329
1.19 Ásványi nyersanyag lelőhely 331
1.20 Városi klíma 332

Ábrajegyzék

1. ábra: Az OFTK célrendszere Forrás: 1/2014. (I. 3.) OGY határozat A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról; Magyar Közlöny, 2014. január 3. 23

2. ábra: Nemzeti prioritások és fejlesztési tématerületek 2014-2020 Forrás: 1/2014. (I. 3.) OGY határozat A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról; Magyar Közlöny, 2014. január 3. 24

3. ábra: Fejér Megye célpiramisa Forrás: Fejér Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014 28

4. ábra: Kistérség fejlődésének célrendszere Forrás: Székesfehérvári Kistérség Területfejlesztési Stratégia és Operatív Program, 2008 39

5. ábra: Velencei-tó cselekvési stratégia célrendszere Forrás: Velencei-tó, mint regionálisan kiemelt térség cselekvési stratégiája előkészítő tanulmány, 2012 40

6. ábra: A Jövőkép, célok és programok kapcsolódása a 2001-2010-es TFK-ban Forrás: Székesfehérvár Területfejlesztési Koncepció, 2001-2010 57

7. ábra: A fejlesztési célok és a tervezett beavatkozási programok, IVS 2008 Forrás: Székesfehérvár Integrált Városfejlesztési Stratégia, 2008 58

8. ábra: 2001 és 2011-es népszámlálás korfái illetve a 2001-es népszámláláshoz viszonyított változás értékei Forrás: KSH .. 71

9. ábra: Nőtöbblet alakulása korcsoportokként, 2011 Forrás: KSH 72

10. ábra: Állandó népesség alakulása korcsoportokként, 2011 és 2016 Forrás: KSH-TEIR, számított adat (!) 72

11. ábra: Székesfehérvár népességének alakulása a statisztikai adatok* tükrében 1870-2016 (Forrás: KSH – települési adatgyűjtő, népszámlálási adatok, ill. KSH Magyar-ország közigazgatási helynévkönyve (2013. január 1.) * 1870-1960: jelenlévő összes népesség száma, 1970- : lakónépesség száma) 73

12. ábra: Természetes szaporodás-fogyás Székesfehérvár 1990-2016 Forrás: KSH TEIR 75

13. ábra: Háztartásadatok 1980-2011 Forrás: KSH Népszámlálás 76

14. ábra: Családadatok 1980-2011 Forrás: KSH Népszámlálás 77

15. ábra: Családháztartások Forrás: KSH Népszámlálás 2011. 77

16. ábra: Nemezetiségi kérdésre válaszolók megoszlása, Forrás: KSH Népszámlálás 2011. 78

17. ábra: A hazai nemzetiségek összetétele Székesfehérváron Forrás: KSH Népszámlálás 2011. 78

18. ábra: A lakosság végzettsége 2011 (%) Forrás: KSH Népszámlálás 2011. 79

19. ábra: A lakónépesség gazdasági aktivitás szerinti összetétele, 2011 Forrás: KSH Népszámlálás 2011. 80

20. ábra: Az utolsó foglalkozás abbahgyása óta eltelt idő a székesfehérvári nyilvántartott álláskeresők esetében 2011-ben Forrás: KSH TSTAR 81

21. ábra: Nyilvántartott álláskeresők Székesfehérváron 2002-2016 Forrás: KSH TSTAR 81

22. ábra: Nyilvántartott álláskeresők Székesfehérváron végzettség szerint 2002-2016 Forrás: KSH TSTAR 82

23. ábra: Adók és jövedelmek 1000 adófizetőre (Magyarországi átlag=100) Forrás: KSH TSTAR 83

24. ábra: Vallási felekezetek megoszlása Székesfehérváron a teljes népességhez illetve a válaszadók számához viszonyítva Forrás: KSH Népszámlálás 2011 95

25. ábra: KSH nyilvántartás szerinti non-profit szervezeti szám alakulása 2010-2016 között Forrás: KSH TEIR 97

26. ábra: Nonprofit és civil szervezetek száma 1000 főre 2016-ban Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis 97

27. ábra: Általános iskolák létszám, osztály adatai Forrás: KSH TSTAR 104

28. ábra: Középfokú oktatásban tanulók számának és belső arányainak változása 2002-2016 között Forrás: KSH – TSTAR. 105

29. ábra: Középfokú intézménytípusokban tanulók számának aránya 2009. évhez képest Forrás: KSH - TSTAR 106

30. ábra: Középfokú intézménytípusokban tanulók számának aránya országos összehasonlításban Forrás: KSH - TSTAR ... 107

31. ábra: Felsőoktatásban részt vevők , 2001-2016 Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis 111

32. ábra: Felsőoktatás oklevelek-oktatók száma, 2008-2016 Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis 111

33. ábra: 2017 január-december közötti havi betegforgalom alakulása Forrás: NEAK / FM SZGYEOK 120

34. ábra: Krízisközpont által nyújtott egyes szolgáltatások igénybevételének alakulása 2012-2017 Forrás: SZMJV PMHIV . 124
35. ábra: Szociális intézmények kihasználtsága I. 2000-2017 Forrás: SZMJV Önkormányzat, KSH-TSTAR 128
36. ábra: Szociális intézmények kihasználtsága II. 2000-2016 Forrás: SZMJV Önkormányzat, KSH-TSTAR 129
37. ábra: Múzeumi látogatási adatok változása Székesfehérváron 2004-2016 között Forrás: KSH-TSTAR 132
38. ábra: Könyvtárhasználati adatok változása Székesfehérváron 2000-2016 Forrás: KSH-TSTAR 135
39. ábra: Közművelődési intézmények statisztikai adatai Székesfehérváron 2006-2016 Forrás: KSH-TSTAR 136
40. ábra: Alkotó művelődési közösségek statisztikai adatai Székesfehérváron 2007-2016 Forrás: KSH-TSTAR 137
41. ábra: Bruttó hazai termék (GDP, piaci áron) éves változása, 2000-2016 Forrás: KSH T-STAR 147
42. ábra: Bruttó hazai termék (GDP, piaci áron) megoszlása megyénként a közép dunántúli régióban 2016 Forrás: KSH T-STAR 147
43. ábra: Regisztrált és működő vállalkozások alakulása Székesfehérvár, 2000-2016 Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR 149
44. ábra: 1000 lakosra jutó regisztrált és működő vállalkozások száma a megyei jogú városokban, Magyarországon, 2016 Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR..... 149
45. ábra: Regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása az egyéni és társas gazdálkodási formák szerint megbontva Székesfehérváron, 2000-2015/2016 Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR..... 151
46. ábra: Működő vállalkozások vállalkozási forma szerinti megoszlása, valamint számának alakulása 2000-2016 között Székesfehérváron Forrás: KSH-TSTAR (*Megjegyzés: Betéti társaság a 2013. évi V. törvény szerint jogi személyiséggel rendelkező társaság, korábban, a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény szerint még jogi személyiség nélküli volt) 151
47. ábra: Működő vállalkozások száma létszámkategóriánként az egyes területi szinteken (2016) Forrás: KSH-TSTAR..... 152
48. ábra: Működő vállalkozások számának alakulása létszám-kategóriánként 2000-2016 között Székesfehérváron Forrás: KSH-TSTAR 153
49. ábra: A működő vállalkozások száma nemzetgazdasági ágak szerint (2016) Forrás: KSH T-STAR 154
50. ábra: Működő vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági áganként és annak alakulása 2008-2011 és 2011-2016 időszakok között Székesfehérváron Forrás: KSH-TSTAR 155
51. ábra: Működő vállalkozások megoszlása árbevétel- és létszám-kategóriánként, 2010 Székesfehérváron Forrás: KSH T-STAR 156
52. ábra: Működő vállalkozások (2010) és a teljes munkaidőben alkalmazásban állók (2011) száma, megyei aránya nemzetgazdasági áganként Székesfehérváron Forrás: KSH T-STAR 157
53. ábra: Külföldi érdekeltségű vállalkozások, 2010 Forrás: KSH T-STAR, KSH Megyei Jogú Városok, 2013. július 158
54. ábra: Székesfehérvár iparűzési adóbevételének alakulása a 100 legnagyobb adózóra vonatkozóan Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat adatai, saját szerkesztés..... 160
55. ábra: A szállásférőhelyek férőhelyeinek változása 2008-2017 Forrás: KSH..... 162
56. ábra: Vendégforgalom és a vendégéjszakák számának változása Székesfehérváron, 2008-2017 Forrás: KSH 163
57. ábra: Külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák..... 163
58. ábra: Kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakái számának változása Székesfehérváron, 2008-2017 Forrás: KSH 164
59. ábra: High-tech feldolgozóipar vállalkozásainak megoszlása, 2013 Forrás:(TeIR)|KSH..... 174
60. ábra: Medium High-tech feldolgozóipar vállalkozásainak megoszlása, 2013 Forrás:(TeIR)|KSH 174
59. ábra: Lakásállomány változása Székesfehérváron 2001-2016 Forrás: KSH T-STAR 176
60. ábra: Új lakásépítés Székesfehérváron 2000-2016 Forrás: KSH T-STAR 177
61. ábra: Székesfehérváron épített lakások megoszlása szobák száma szerint 2000-2016 Forrás: KSH T-STAR 178
62. ábra: Lakások és lakott üdülők komfort szerint 2011 Forrás: KSH T-STAR 178
63. ábra: Lakások és lakott üdülők alapterület szerint (m^2) 2011 Forrás: KSH T-STAR..... 179
64. ábra: Épített lakások építő és cél szerint 2001-2016 Forrás: KSH T-STAR 179
65. ábra: Lakás árváltozások megyeszékhelyenként 2015-2017 Forrás: OTP Értéktérkép 2015/2, 2016/2, 2017/2..... 180

66. ábra: Lakóingatlan átlag m² ár változása Székesfehérváron az ingatlannet.hu adatbázisa alapján 181

67. ábra: Lakóingatlan típusok és albérletek átlag m² ára az ingatlannet.hu adatbázisa alapján, reál* áron (2003-2017).... 182

68. ábra: Székesfehérvár önkormányzatának bevételei, összetétele és változása 2006-2017 között Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal 185

69. ábra: Székesfehérvár önkormányzatának helyi adóbevételei, összetétele és alakulása 2006-2017 között Forrás: KSH-TSTAR, illetve Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat 186

70. ábra: Székesfehérvár MJV iparűzési adóbevételeinek alakulása a TOP 100 adófizető viszonylatában Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú VárosPolgármesteri Hivatal 186

71. ábra: Intézményfenntartás ágazat szerinti megoszlása kiadás alapján Forrás: SZMJV Önkormányzat 2017. évi zárszámadás 198

72. ábra: Humán ágazat intézményei kötelező-önként vállalt feladat szerinti kiadás megoszlása Forrás: SZMJV Önkormányzat 2017. évi zárszámadás 198

73. ábra: Meghatározó zöldfelületi elemek aránya a belterülethez viszonyítva 214

74. ábra: Helyi közutak kiépítettsége, alakulása Székesfehérváron 2003-2015 között Forrás:(TeIR)|ÁKMI 257

75. ábra: Személygépkocsik számának alakulása a különböző területi szinteken, 2016 Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR 257

76. ábra: Személygépkocsik száma 2001-2016 Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR 258

77. ábra: Székesfehérvár helyi járati vonalhálózata Forrás: „Székesfehérvári Intermodális Regionális Közösségi Közlekedési Központ kialakítása" KÖZOP-5.5.0-09-2010-0013 Részletes Megvalósíthatósági Tanulmány 261

78. ábra: Autóbusz kapacitás és forgalom alakulása Székesfehérváron 2011-2016 (2017) Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR, SZMJV Önkormányzat (2017) 262

79. ábra: Szolgáltatott víz mennyisége 2000-2016 között Székesfehérváron Forrás: KSH-STADAT 273

80. ábra: Közüzemi ivóvíz és szennyvíz bekötések számának alakulása 2001-2016 Forrás: KSH-STADAT 274

81. ábra: Összenergia-felhasználás alakulása Székesfehérváron, 2012-2016 Forrás: KSH-TSTAR; Széphő Zrt. 280

82. ábra: Összenergia-felhasználás szférák közötti megoszlásának alakulása Székesfehérváron, 2012-2016 Forrás: KSH-TSTAR; Széphő Zrt.; E.ON Zrt., FŐGÁZ Zrt. 280

83. ábra: Villamos energia fogyasztás alakulása Székesfehérváron, 2006-2016 Forrás: KSH T-STAR 282

84. ábra: Gázfogyasztási adatok alakulása Székesfehérváron, 2000-2016 Forrás: KSH T-STAR 283

85. ábra: Gázfogyasztók számának alakulása Székesfehérváron, 2001-2016: Forrás: KSH T-STAR 283

86. ábra: Távhőfogyasztási adatok Székesfehérváron, 2009-2016 Forrás: KSH T-STAR 284

87. ábra: Távhőszolgáltatást igénybe vevők számának alakulása Székesfehérváron, 2004-2016: Forrás: KSH T-STAR 285

88. ábra: Mobilinternet nélküli internet-előfizetések megoszlása 2013 és 2016 években Forrás: KSH-TSTAR 289

89. ábra: Hírközlési infrastruktúra elemeinek változása Forrás: KSH-TSTAR 289

90. ábra: Székesfehérvár infokommunikációs ellátottsága és területi összehasonlításai, 2016 Forrás: KSH-TSTAR 290

91. ábra: Nitrogén-dioxid és ülepedő por szennyezőanyagok koncentrációjának alakulása 2007-2016 között éves átlagokra vonatkozóan Székesfehérvár RIV (manuális) mérőpontjain Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről (napi átlagadatok éves átlagai) 296

92. ábra: Nitrogén-dioxid koncentrációk napi átlagadatai 2017.01.01-2017.12.31 között Székesfehérváron, a Várkörút 6. és Pozsonyi út 95. szám alatti RIV mérőpontokon Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu 296

93. ábra: Kén-dioxid koncentrációk napi átlagadatai 2017.01.01-2017.12.31 között Székesfehérváron az automata mérőponton Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu 299

94. ábra: Nitrogén-dioxid koncentrációk napi átlagadatai 2017.01.01-2017.12.31 között Székesfehérváron az automata mérőponton Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu 299

95. ábra: Nitrogén-dioxid szennyezőanyag koncentrációjának alakulása 2007-2016 között Székesfehérvár automata mérőpontján Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről 300

96. ábra: Nitrogén-oxid koncentrációk napi átlagadatai 2017.01.01-2017.12.31 között Székesfehérváron az automata mérőponton Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu 300

97. ábra: Nitrogén-oxid szennyezőanyag koncentrációjának alakulása 2007-2016 között Székesfehérvár automata mérőpontján Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről 301

98. ábra: Szén-monoxid koncentrációk napi átlagadatai 2016.01.01-2016.12.31 között Székesfehérváron az automata mérőponton Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu 301

99. ábra: Szén-monoxid szennyezőanyag koncentrációjának alakulása 2007-2016 között Székesfehérvár automata mérőpontján Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről 302

100. ábra: Ózon koncentrációk napi átlagadatai 2017.01.01-2017.12.31 között Székesfehérváron az automata mérőponton Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu 303

101. ábra: Ózon szennyezőanyag koncentrációjának alakulása 2007-2016 között Székesfehérvár automata mérőpontján Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről 304

102. ábra: Szálló por koncentrációk napi átlagadatai 2017.01.01-2017.12.31 között Székesfehérváron az automata mérőponton Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu 304

103. ábra: Szálló por szennyezőanyag koncentrációjának alakulása 2007-2016 között Székesfehérvár automata mérőpontján Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről 305

104. ábra: Székesfehérvár területén üzemelő meghatározó pontforrások nitrogén-oxidok éves összkibocsátásai 2004-2012 között Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013) 306

105. ábra: Székesfehérvár területén üzemelő meghatározó pontforrások szilárd (nem toxikus) éves összkibocsátásai 2004-2012 Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013) 306

106. ábra: Személygépkocsik állományának megoszlása Székesfehérváron 2001-2016 *Forrás:* (TeIR)|KSH-TSTAR 307

107. ábra: Elszállított települési hulladék mennyiségének, a lakossági szelektív gyűjtés változásának alakulása 2006-2016 között a Depónia Kft. szolgáltatási térségében *Forrás:* (TeIR)|KSH108. ábra: Elszállított települési hulladék mennyiségének, a lakossági szelektív gyűjtés változásának alakulása 2006-2016 között Székesfehérváron *Forrás:* (TeIR)|KSH 318

109. ábra: Ártalmatlanított hulladékok mennyiségek éves alakulása és az ártalmatlanítás módja szerinti megoszlása 2006-2016 között Székesfehérváron 319

110. ábra: Ártalmatlanított, hasznosított és hasznosítás módja szerinti hulladék-mennyiségek éves alakulása 2006-2016 *Forrás:* (TeIR)|KSH 111. ábra: Ártalmatlanított, hasznosított és hasznosítás módja szerinti hulladék-mennyiségek éves alakulása 2007-2009; 2014-2016 *Forrás:* (TeIR)|KSH 320

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Székesfehérvári székhelyű fontosabb hivatalok, intézmények, 2018 Forrás: saját gyűjtés 21

2. táblázat: Javasolt prioritások és kapcsolódó intézkedések Székesfehérvár vonzáskörzetét illetően 30

3. táblázat: Fejér megye Integrált Területi Programja 2014-2020 célkitűzéseinek kapcsolata Székesfehérvár MJV ITP-vel Forrás: Fejér megye Integrált Területi Programja 5.0 (2017) 37

4. táblázat: A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveire vonatkozó megállapítások Forrás: saját adatgyűjtés 56

5. táblázat: 2007-2013 során fejleszteni kívánt akcióterületek kijelölése és javasolt fejlesztések megvalósulása Forrás: saját adatgyűjtés 60

6. táblázat: Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések Forrás: SZMJV Önkormányzat 62

7. táblázat: A népesség alakulása a székesfehérvári, a gárdonyi és a móri járások településein 1990-es, 2011-es és 2016-os számított lakónépesség adatok alapján Forrás: KSH TEIR 74

8. táblázat: Összehasonlító képzettségi adatok 2016 Forrás: 2016 KSH Mikrocenzus - járás szintű aggregált adatok (174, 2015-től) 79

9. táblázat: Székesfehérvár HTP 2017. évi vonulási adatai Forrás: Beszámoló a Székesfehérvári Hivatásos Tűzoltó-parancsnokság 2017. évi tűzvédelmi tevékenységéről (2018. április 18.) 91

10. táblázat: Nemzetközi kapcsolatok - partner és testvérvárosok Forrás: SZMJV Önkormányzat 94

11. táblázat: Vallási felekezetek Székesfehérváron az utóbbi két népszámlálás alapján Forrás: KSH Népszámlálás 2001, 2011 94

12. táblázat: A székesfehérvári egyházmegye Székesfehérvár központú intézményei Forrás: http://www.szfvar.katolikus.hu 95

13. táblázat: A református egyház Székesfehérvár térségében elérhető intézményei Forrás: http://www.albaref.hu 96

14. táblázat: Az Önkormányzat és civil partnerei közötti szerződések Forrás: (SZMJV HEP 2018-2022 pp. 69-70) 100

15. táblázat: Óvodai ellátottság 2008-2017 Forrás: SZMJV Önkormányzat, HEP 2018-2022 102

16. táblázat: Gyermekek száma életkoruk szerint az önkormányzati óvodákban Forrás: SZMJV, HEP 2018-2022 102

17. táblázat: Óvodába beiratkozás 2013 - 2017 között Forrás: SZMJV, HEP 2018-2022 103

18. táblázat: Alapfokú köznevelésben részesülő tanulók számának változása Forrás: SZMJV 2008. ill. 2012. évi zárszámadások; adott év október 1-jei statisztikai adatok alapján- KLIK Szfvár.TKK 104

19. táblázat: Tanulók létszáma és vidéki tanulók aránya a székesfehérvári általános iskolákban - 2017/2018. tanév 105

20. táblázat: Középfokú köznevelésben részesülő tanulók számának változása Forrás: SZMJV 2008. ill. 2012. évi zárszámadások; adott év október 1-jei statisztikai adatok alapján; 2018/2018 KLIK Székesfehérvár TKK és SZFSZC adatszolgáltatás (FM kezelésben lévő szakképzési intézményt nem tartalmazza) 107

21. táblázat: Vidéki tanulók aránya a KLIK és SFSZC által fenntartott középfokú intézményekben 2017/2018. tanév 108

22. táblázat: Alap- és középfokú tanulói létszám változása és megoszlása Forrás: KLIK Székesfehérvári TKK és SZFSZC 108

23. táblázat: Székesfehérvár területi súlya egyes közoktatási mutatókban, 2016 Forrás: KSH TSTAR 109

25. táblázat: Hallgatók száma székesfehérvári felsőoktatási intézményekben 2012-2017 Forrás: intézmények 112

26. táblázat: Felvételi kapacitások székesfehérvári felsőoktatási intézményekben, 2018 Forrás: felvi.hu 112

27. táblázat: Budapesti Corvinus Egyetem Székesfehérvári Campus képzési kínálata 2018. ősz Forrás: felvi.hu 113

28. táblázat: Az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Kara képzési kínálata 2018. ősz Forrás: felvi.hu 114

29. táblázat: A Kodolányi János Főiskola* székesfehérvári képzőhelye képzési kínálata 2018. ősz Forrás: felvi.hu 115

30. táblázat: Felsőoktatási intézmények duális képzési formák kialakítására létrejött vállalati kapcsolatai 2018 Forrás: Intézményi weboldalak (amk.uni-obuda.hu/index.php/hu/felvetelizoknek/246-dualis-kepzes; gazdalkodastudomany.uni-corvinus.hu/index.php?id=5869; kodolanyi.hu/felveteli/miert/dualis-kepzes) 115

31. táblázat: Házi-, házi gyermekorvosok adatok 2011, 2016 Forrás: KSH Veszprémi Igazgatóság, Megyei jogú városok 2013. július ksh.hu; 2016 KSH TEIR 116

32. táblázat: Kórházak, járóbeteg szakellátás 2011 és 2016 Forrás: KSH TEIR 118

33. táblázat: A SZGYEOK Kórház kapacitása (2017.december 31.-i adatok alapján): Ágyak száma, ágykihasználtság, átlagos ápolási nap, illetve eset számok: összes eset, egynapos eset, eset/ágy szakmánként Forrás: FM SZGYEOK betegforgalmi statisztika 119

34. táblázat: Bölcsődei és családi napközi ellátás 2008 – 2016/2017 között Forrás: SZMJV PMHIV 121

35. táblázat: Bölcsődei helyhiány miatt visszautasítottak számának alakulása Forrás: Önkormányzati adatok 121

36. táblázat: Utcai szociális szolgáltatásban részesülők ellátási terület szerint 2017 Forrás: Kríziskezelő Központ 124

37. táblázat: Székesfehérvári Család- és Gyermekjóléti Központ esetszámai 2016-2017 Forrás: SZMJV PMHIV 126

38. táblázat: ESZI egyes intézményegységei 2017 Forrás: SZMJV PMHIV 126

39. táblázat: Az elhelyezésre várók életkor szerinti megoszlása Forrás: SZMJV PMHIV 127

40. táblázat: Az elhelyezésre várók megoszlása tartózkodási hely szerint 2017. december 31. állapot Forrás: ESZI 127

41. táblázat: Működő vállalkozások jellemzői, 2010; 2014-2016 Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR 150

42. táblázat: Székesfehérvár vonzerői Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat adatai, saját szerkesztés 170

42. táblázat: Innovációs teljesítmény mutatói 2013 Forrás:(TeIR)|KSH 173

43. táblázat: Székesfehérvári lakóingatlan átlagárak – 2018. május 182

44. táblázat: Közfoglalkoztatási adatok 2013-2018 Forrás: http://kozfoglalkoztatas.bm.hu/ (2018.06) 192

45. táblázat: SZMJV önkormányzati bérlakások számának alakulása 2008-2016 Forrás: KSH TSTAR 196

46. táblázat: Intézményfenntartás ágazat szerinti megoszlása 2012. és 2017. évben, inflációval kiigazított kiadás alapján Forrás: SZMJV Önkormányzat 2012. és 2017. évi zárszámadás 197

47. táblázat: Településüzemeltetési feladatok és közszolgáltató szervezetek, Forrás: Székesfehérvár megyei Jogú Város Önkormányzata 199

48. táblázat: Városnegyedek és városrendezési körzetek Forrás: Székesfehérvár településszerkezeti terv leírása és alátámasztó munkarészei, 2004 221

49. táblázat: Székesfehérvár közigazgatási területének megoszlása, művelési ágak Forrás: az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) 224

50. táblázat: A hatályos településszerkezeti terv beépítésre szánt területei azállami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: településszerkezeti terv alapján saját szerkesztés 225

51. táblázat: A hatályos településszerkezeti terv beépítésre nem szánt területei az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: településszerkezeti terv alapján saját szerkesztés 226

52. táblázat: Városrészek funkcióvizsgálata Forrás: Saját adatgyűjtés 229

53. táblázat: Földrészletek tulajdonkatasztere: jelmagyarázat, terület és telek mennyiségi adatok Forrás: saját szerkesztés 235

54. táblázat: Önkormányzati ingatlan tulajdon, 2017 Forrás: SZMJV Önkormányzat 236

55. táblázat: Autóbuszbeszerzések alakulása 2004-2017 között, Forrás: KNYKK Középnyugat-magyarországi Közlekedési Központ Zrt., az Alba Volán Zrt. jogutódja 261

56. táblázat: Kerékforgalmi létesítmények Forrás: SZMJV Polgármesteri Hivatal 267

57. táblázat: Vízbázisok kapacitása és a víztermelés alakulása 2011-2012; 2016 és 2017 években Forrás: Fejérvíz Zrt. 272

58. táblázat: Közüzemi ivóvízvezeték hálózat építési idő szerinti megoszlása Forrás: Fejérvíz Zrt. 272

59. táblázat: Vízfogyasztás és szennyvízkibocsátás 2011-2012; 2016-2017 években Forrás: Fejérvíz Zrt. 274

60. táblázat: Ivóvízfelhasználás és keletkezett szennyvíz 2011-2012; 2016-2017 években Forrás: Fejérvíz Zrt. 274

61. táblázat: Nyílt vízfolyások szelvényszáma és hossza Forrás: Székesfehérvár Városgondnoksága Kft. 277

62. táblázat: Távhőszolgáltatás és -ellátás lakossági szektort érintő megoszlása, 2016 Forrás: KSH T-STAR 284

63. táblázat: Székesfehérvár légszennyezettségi index alapján történő értékelései 2007-2016 között Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről 295

64. táblázat: Székesfehérvár légszennyezettségi index szerinti értékelései 2007-2016 között Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről 297
65. táblázat: A zajtérkép megállapításai Forrás: Székesfehérvár stratégiai zajtérkép, 2012 309
66. táblázat: Depónia Kft. engedélyei hulladékszállítás és kezelés Forrás: http://web.okir.hu/sse/?group=LAIR 315
67. táblázat: Összes keletkezett hulladék Székesfehérváron, 2004-2012 Forrás: web.okir.hu/sse/?group=EHIR 316
68. táblázat: Legnagyobb hulladéktermelők Székesfehérváron, 2016 Forrás: web.okir.hu/sse/?group=EHIR 317
69. táblázat: Legnagyobb veszélyes hulladék termelők Székesfehérváron, 2016 Forrás: web.okir.hu/sse/?group=EHIR 317
70. táblázat: Székesfehérvár veszélyes ipari üzemei Forrás: Katasztrófavédelem 2018, saját gyűjtés 331

Térképek jegyzéke

1. térkép: A magyar településhálózat funkcionális városi térségei 2009 (113 FVT) kivágata Forrás: VÁTI, NTH 19
2. térkép: Székesfehérvár funkcionális térségi kihatása foglalkoztatási célú ingázási és vándorlási különbözet adatokra alapozva, térségi egységei feltüntetésével Forrás: KSH 1990-2011 NSZ adatok 20
3. térkép: Idő szerinti optimalizásáa esetén a leggyorsabb út hossza percben Székesfehérvárig a megye településeiről (2013) Forrás: Teir - Geox Kft. 20
4. térkép: Az OTrT térképi mellékleteinek Székesfehérvár és térsége számára releváns kivágatai (3/1-5., 7. és 9. mellékletek) Forrás: http://www.terport.hu/teruletrendezes/teruletrendezesi-tervek/magyarorszag/otrt-modositas-egyeztetesi-dokumentumok) 43
5. térkép: Beépített területek alakulása 2030-ra a korábbi és a módosított hatályos OTrT forgatókönyv szerint, Székesfehérvár környékén Forrás: LÖTK, 2013 44
6. térkép: Az OTrT Székesfehérvár térségét érintő kivágata Forrás: http://www.terport.hu/teruletrendezes/teruletrendezesi-tervek/magyarorszag 45
7. térkép: FmTrT Térségi szerkezeti terv Székesfehérvár központú kivágat Forrás: Fejér megye területrendezési terv, 2009 47
8. térkép: A TszT vonatkozó segédtérképe a fejlesztésre kijelölt területekről Forrás: SZMJV Településszerkezeti Terv, 2004 70
9. térkép: A tényleges szaporodás/fogyás települési értékei (a) Fejér megyében és (b) Magyarországon a 2001-es és 2011-es népszámlálási lakónépesség adatok alapján Forrás: KSH TEIR 75
10. térkép: 365 napra visszatekintő statisztika a székesfehérvári közterületen elkövetett bűncselekményekről Forrás: Bűnügyi interaktív térkép – http://www.police.hu/hu/bunugyiterkep (2018.06.18. adatlekérés) 89
11. térkép: 365 napra visszatekintő statisztika a székesfehérvári személy ellen elkövetett és garázdaság bűncselekményekről Forrás: Bűnügyi interaktív térkép – http://www.police.hu/hu/bunugyiterkep (2018.06.18. adatlekérés) 90
12. térkép: 365 napra visszatekintő statisztika a székesfehérvári vagyon, tulajdon ellen elkövetett bűncselekményekről Forrás: Bűnügyi interaktív térkép – http://www.police.hu/hu/bunugyiterkep (2018.06.18. adatlekérés) 90
13. térkép: VBK tag települései Forrás: OpenStreetMap 188
14. térkép: Székesfehérvár területén védelem alatt álló területek Forrás: 2/1990. (XI.21.) sz. KTM rendelet Forrás: OTrT .. 204
15. térkép: Székesfehérvár igazgatási területén védelem alatt álló területek Forrás: 2/1990. (XI.21.) sz. KTM rendelet 205
16. térkép: Székesfehérvár közigazgatási területén helyi védelem alatt álló területek Forrás: SZMJV PMHIV 209
17. térkép: Székesfehérvár ökológiai hálózata Forrás: http://geo.kvvm.hu/tir/viewer.htm 212
18. térkép: Székesfehérvár zöldfelületi rendszere 215
19. térkép: Székesfehérvár erdőállománya Forrás: Országos Erdőállomány Adattár 217
20. térkép: Városnegyedek és városrendezési körzetek Forrás: Székesfehérvár településszerkezeti terv leírása és alátámasztó munkarészei, 2004 221
21. térkép: Székesfehérvár városrészekre osztása - Forrás: TAK (2018) 222
22. térkép: Művelési ágak és minőségi osztályok az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) 223

23. térkép: A hatályos településszerkezeti terv beépítésre szánt és nem szánt területei az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: településszerkezeti terv alapján saját szerkesztés 224

24. térkép: Székesfehérvár belterületének változása 2013-2018. Azállami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés 228

25. térkép: Telekméret vizsgálat - Központi és Keleti városnegyed. Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés 231

26. térkép: Telekméret vizsgálat – Nyugati városnegyed: Feketehegy-Szárazrét. Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés 231

27. térkép: Telekméret vizsgálat – Keleti városnegyed: Öreghegyi városrész; Dél-keleti ipari terület. Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés 232

28. térkép: Telekméret vizsgálat – Déli városnegyed: Alsóvárosi városrész; Maroshegyi városrész Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés 232

29. térkép: Telekalakítások 2013-2018. Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés 233

30. térkép: Földrészletek tulajdonkatasztere. Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés 234

31. térkép: Földrészletek tulajdonkatasztere. Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés 235

32. térkép: Székesfehérvár lakóépület funkciójú épületállománya – Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés 238

33. térkép: Székesfehérvár intézmény funkciójú épületállománya – Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés 239

34. térkép: Székesfehérvár üzemi funkciójú épületállománya – Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés 239

35. térkép: Székesfehérvár épületállománya jellemzői – Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés 240

36. térkép: Belterületi karaktertérkép Forrás: TAK (2018) 242

37. térkép: Régészeti lelőhelyek Forrás: államigazgatási szerv adatszolgáltatása – saját szerkesztés 247

38. térkép: Műemléki védettség alatt álló épületek, építmények, területek Forrás: államigazgatási szerv adatszolgáltatása - saját szerkesztés 248

39. térkép: Műemléki jelentőségű terület és környezete Forrás: Székesfehérvár Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmány, 2011 249

40. térkép: Helyi védettség alatt álló épületek, építmények, terület Forrás: Településkép védelméről szóló önkormányzati rendelet – saját szerkesztés 251

41. térkép: Székesfehérvár közlekedési kapcsolatai 253

42. térkép: A TEN-T hálózat és az országos jelentőségű logisztikai szolgáltató központok Forrás: KTI Közlekedéstudományi Intézet Nonprofit Kft. 256

43. térkép: Forgalomszámláló helyek Forrás: Forgalomszámlálás, forgalmi modell frissítése és elemzése, 2016, Forrás: SZMJV Polgármesteri Hivatal 259

44. térkép: Székesfehérvárt érintő vasútvonalak Forrás: http://www.mkk.zpok.hu/images/vasutterkep_n.jpg 263

45. térkép: Meglévő kerékpáros főhálózat Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata 265

46. térkép: Székesfehérvár parkolási zónái Forrás: Székesfehérvár MJV Fenntartható Városi Mobilitási Terve, 2017. (társadalmi egyeztetés előtti változat) 270

47. térkép: Székesfehérvár immissziómérő állomásai Forrás: OLM 294

48. térkép: Székesfehérvár területén található sugárzásmérő pontok Forrás: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=monitor_nbiek_terkep 312

49. térkép: Depónia Kft. szolgáltatási területe Forrás: https://www.deponia.hu 313
50. térkép: Földrengések Magyarországon Forrás: Magyarország földrengés információs rendszere 325
51. térkép: Székesfehérvár belvízzel veszélyeztetett területei Forrás: http://fejer.katasztrofavedelem.hu/kirendeltsegek-bemutatasa 326
52. térkép: Védőterületek, védőtávolságok, korlátozások Forrás: Székesfehérvár Szerkezeti terv leírás 327
53. térkép: Székesfehérvár ipari veszélyforrások Forrás: Székesfehérvár lakossági tájékoztató kiadványa 330
53. térkép: Székesfehérvárigazgatási területén nyilvántartott nyersanyag lelőhelyek Forrás: Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat 332

Rövidítésjegyzék

ÁKMI	Állami Közúti Műszaki és Információs Közhasznú társaság	MÁV	Magyar Államvasutak
ÓE AMK	Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Kar	MICE	Meetings, Incentives, Conferences, Exhibitions: Üzleti turizmus
BM	Belügy Minisztérium	MJT	műemléki jelentőségű terület
DRV	Dunántúli Regionális Vízmű	MJV	megyei jogú város
EGYMI	Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	MK	műemléki környezet
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma	MTA	Magyar Tudományos Akadémia
FMTK	Fejér Megyei Településfejlesztési Koncepció	MTA RKK NyUTI	Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutató Központ Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet
FVM	Földmérésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium	MTv	megyei területrendezésről szóló törvény
GDP	Gross Domestic Product - bruttó hazai termék	MÜTF	Modern Üzleti Tanulmányok Főiskolája
HH	hátrányos helyzetű	NÉBIH-EI	Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatóság
HHH	halmozottan hátrányos helyzetű	NYME	Nyugat-magyarországi Egyetem
Hrsz	helyrajzi szám	OECD	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet
ICAO	Nemzeti Polgári Repülési Szervezet	OFTK	Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció
I(K)T	Információs (és kommunikációs) technológiák	OKJ	Országos Képzési Jegyzék
IP	Ipari Park	OLM	Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat
ITB, ITI	Integrált Területi Beruházás	OMSZ	Országos Meteorológiai Szolgálat
IVS	Integrált Városfejlesztési Stratégia	OSJER	Országos Sugárfigyelő, Jelző és Ellenőrző Rendszer
K+F	Kutatás-fejlesztés	OTÉK	Országos Településrendezési és Építési Követelményrendszer
KAS	Képződő Alkotók Stúdiója	OTrT	Országos Területrendezési Terv
KÁT	Kötelező Átvételi Rendszer	RKKK	Regionális Közösségi Közlekedési Központ
KD	Közép-dunántúl	RVA	Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
KDOP	Közép Dunántúli Operatív Program	SZIKM	Szent István Király Múzeum
KDV	Közép-Duna Vidéke	SZMJV EEP	Székesfehérvár Megyei Jogú Város Esélyegyenlőségi Programja
KEOP	Környezet és Energia Operatív Program	TÁMOP	Társadalmi Megújulás Operatív Program
KJF	Kodolányi János Főiskola	TDM	Turisztikai Desztináció Menedzsment
KKV	kis- és középvállalkozások	TE	természeti emlék
KMR	Közép-magyarországi Régió	TEIR	Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer
KÖFÉM	Könnyűfémmű	TEN-T	Transzeurópai Közlekedési Hálózat
KöM	Környezetvédelmi Minisztérium	TFK	Település Fejlesztési Koncepció
KSH	Központi Statisztikai Hivatal	TrT	Területrendezési Terv
KTM	Környezet- és Természetvédelmi Minisztérium	Tszf	tengerszint feletti magasság
KTVF	Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	TszT	Településszerkezeti Terv
KvVM	Környezetvédelmi és Vidékfejlesztési Minisztérium	TT	Természetvédelmi Terület
LEÉ	lakosegyenérték	ÚMFT	Új Magyarország Fejlesztési Terv
Ltp	lakótelep	VBK	Városkörnyéki Koordinációs Bizottság

Bevezetés

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját és Településfejlesztési Koncepcióját megalapozó vizsgálat elkészítésére 2013-2014 évek során került sor, a pénzügyi forrást a KDOP 3.1.1/E-13-2013-0004 azonosító számú „Fenntartható városfejlesztés előkészítése, megalapozása Székesfehérváron és funkcionális térségében" című pályázat biztosította Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata számára.

Az Integrált Településfejlesztési Stratégiáját és megalapozó vizsgálatát, valamint az ezzel egyidőben készülő Településfejlesztési Koncepcióját - a tervezési és egyeztetési folyamat lezárultával - Székesfehérvár Megyei Jogú Város Közgyűlése 645/2014. (IX.19) sz. határozatával fogadta el.

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának alapvető indoka, hogy a programidőszak félidejekor - *a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről* szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet 7§-a szerint legfeljebb 4 évente – a tervdokumentum áttekintésre kötelezett.

Ehhez a gazdasági-társadalmi folyamatainak nyomon követése és értékelése érdekében, a programrész módosításának alátámasztásához a megalapozó munkarész aktualizálása és egyes fejezeteinek településrendezési szempontú megerősítése szükséges.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 2018. január 26-i ülésén, 29/2018 (I.26) sz. határozatával döntött az ITS áttekintéséről, félidei felülvizsgálatának szükségességéről, és egyben döntött az ITS módosításáról, a helyzetelemzés aktualizálásáról tekintettel a Rendelet 7§-ban szabályozottakra.

A felülvizsgálati munkák és szükséges módosítások elvégzésével, a kapcsolódó egyeztetési feladatok előkészítésével Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata a Dévelmal Kft.-t bízta meg.

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet (továbbiakban: Rendelet), illetve annak mellékletei alapján a megalapozó vizsgálat helyzetfeltáró (1.kötet), helyzetelemző és helyzetértékelő (2-3. kötet) munkarészeket tartalmaz.

A kiterjedt adatgyűjtést és feldolgozást igénylő munkafolyamat különlegességét és jelentőségét adta, hogy a helyzetfeltáró-értékelő procedúrával szinte egy időben, a kapott eredményeket azonmód alkalmazva, zajlott a kapcsolódó településfejlesztési koncepció (TFK) és integrált településfejlesztési stratégia (ITS) megalkotása is. Hasonló mélységű felmérések csak a több mint évtizedes előző településfejlesztési koncepcióhoz (2001) illetve integrált városfejlesztési stratégiához (2008) készültek, mára már jórészt elavult tartalommal, illetve természetszerűleg a gazdasági válság hatásait még a frissebb dokumentum sem tartalmazhatta. Nagy segítséget jelentett a 2011. évi népszámlálási adatok egy részéhez való hozzáférhetőség, azonban ez nem minden témakör esetében volt igaz a központi adatfeldolgozás és közzététel elhúzódása miatt.

A helyzetfeltáró munkarészek kialakításában nagy szerepet kaptak az önkormányzati hivatal különböző szakirodáinak adatszolgáltatásai, tartalmi javításai.

Az egyes munkarészek kötött tematikájúak, a hivatkozott kormányrendelet mellékletei szellemében készültek és a következő témaköröket ölelik fel:

- Helyzetfeltáró munkarész
    - Székesfehérvár térségi kapcsolatai,
    - a város aktuális tervekben, koncepciókban, stratégiákban, területfejlesztési programokban való megjelenése, a különböző szintű területrendezési tervekkel, szomszédos települések terveivel kapcsolatos megállapítások,
    - a települési társadalom legfrissebb hozzáférhető adatokon alapuló elemzése,
    - a helyi gazdasági szerkezet jellemzői, változásai, tendenciái,
    - az önkormányzati gazdálkodás és a településüzemeltetési szolgáltatások vizsgálata,
    - táji, települési adottságok és a zöldfelületet kezelése illetve változásai,
    - az épített környezetet és változásának elemzései,
    - a város közlekedési adottságai, hálózata, problémái, megoldási lehetőségei,
    - környezeti, katasztrófavédelmi összefüggések
- Helyzetelemző és -értékelő munkarészek
    - a fejlesztési logikát meghatározó (a koncepció és stratégia alapját jelentő) külső és belső tényezők, kockázatok összefoglaló jellegű SWOT elemzése,
    - Székesfehérvár településrendezési szemléletű városrészei egyenként értékelése, statisztikai adatok alapján, lehetséges fejlesztési tartalmak ajánlásával,
    - a lakótelep beépítésű városrészi elemek külön bemutatása, azok kiterjedt székesfehérvári jelenléte okán,
    - szegregált településrészek feltárása,
    - lehetséges fejlesztési akcióterületek felvázolása, lehatárolással.

A felülvizsgált tervdokumentumban a helyzetfeltáró munkarész valamennyi fejezete áttekintésre került, tartalmát tekintve egyrészt az elérhető statisztikai adatok aktualizálása, másrészt a gazdasági-társadalmi folyamatok, az eltelt – jellemzően – 4-5 éves időszak alapján feltárt tendenciák újraértékelése, harmadsorban a megállapítások és következtetések relevanciája, időszerűsége és időtállósága voltak a főbb módosítási szempontok.

1. HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ

1.1 Településhálózati összefüggések és térségi kapcsolatok

Székesfehérvár a közép-európai és a magyar településhálózatban kedvező pozícióban van, kiváló megközelíthetősége és gazdasági súlya okán. Közel fekszik hazánk központi térségéhez a gazdasági, innovációs, kulturális és nemzetközi kapcsolati húzóerőt képviselő fővárosi agglomerációhoz illetve a legfontosabb nyugati irányú kapcsolatot biztosító Bécs(-Pozsony)-Győr-Budapest tengelyhez is. Földrajzi pozíciójából adódó helyzeti energiája jól kompenzálja a rendszerváltás után felértékelődő határmenti térségi helyzet hiányát. Előbbieknek köszönhetően Győr mellett az Észak-dunántúli nagytérség központi súlyú települése, melyet elsősorban gazdasági ereje, gazdaságának viszonylagos diverzifikáltsága és tőkevonzó képessége erősít. A pozíció megtartásához azonban világosan látszik, hogy az oktatási és innovációs területek és a magasabb hozzáadott értékteremtő beruházások erősítésére lesz szükség.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Magyarország kilencedik legnépesebb városa –1989-től megyei illetve 1990-től megyei jogú város, az ország egyik legdinamikusabban fejlődő megyéjének, Fejér megyének a székhelye. A város Veszprémtől és Siófoktól 45 km-re, Dunaújvárostól 50 km-re, Tatabányától 55 km-re, Budapesttől 65 km-re, Győrtől 85 km-re fekszik, gyorsforgalmi és főúti közúti, vasúti összeköttetései kiválóak.

Székesfehérvár és városkörnyéke funkcionális kapcsolatainak alakulása

Székesfehérvár és környéke funkcionális kapcsolatrendszere az utóbbi két évtizedben lassan bővülő képet mutatott.

A város és környéke funkcionális kapcsolatai az elsődleges foglalkoztatási és lakó-munkahelyi ingázási hatásoktól kezdve, az ebből következő közlekedési és közlekedési infrastrukturális kapcsolatoktól, az oktatáson, az egészségügyi ellátáson, és egyéb a megyeszékhely rangból is adódó intézményi szolgáltatásokon, a kereskedelmen, a rekreáción át a környezetvédelemig az élet számos területét érinti.

Közigazgatásilag Székesfehérvár várostérsége természetesen megosztott járási, de még megyei szinten is (8-as főút által kijelölt folyosón keresztül a Veszprém megyei Várpalota és térsége felé), azonban a megyeszékhely fejlődésének alakulása erősen hathat közvetlen városkörnyéke potenciáljai alakulására, de fordított irányban is működhet ráhatás, Székesfehérvár jövőbeni fejlődési céljait meghatározóan, amelyeket az együttműködések szorosabbá fűzése tehet szervezettebbé, tervezhetővé.

Ténylegesen működő térségi kapcsolatok elsősorban és hatékonyságalapon a szociális szolgáltatások szintjén, területfejlesztési egyeztetésekben és támogatásokban, szennyvíz és hulladékgyűjtési és kezelési területen mutatkozott meg, kisebb elmozdulást jelentve a korábbi egyoldalúbb foglalkoztatási célú ingázási jelenségtől, amelynek kiemelkedő súlya továbbra is fontos tényező. A funkcionális kapcsolatok köre bővülésének még van tere, az együttműködések főbb irányai a nyilvánvaló közös összekötő infrastruktúra elemektől (út, közlekedés, lakóterületek) az intézményhálózaton és szolgáltatáson át a turisztikai vonatkozásokig terjedhetnek főként, de természetesen bármilyen más irányultsággal kiegészíthető a kölcsönkapcsolatok palettája.

Székesfehérvár számára egy konkrét agglomerációs térséget nehéz lenne lehatárolni, a klasszikus agglomerációs folyamatok nem tudnak minden területen egységesen megjelenni, ugyanakkor a korábbi

(KSH) településegyüttesi meghatározás sem érvényes már, a város sokirányú vonzóerő képessége túlnőtt elsődleges határoló településgyűrűjén.

A legjelentősebb szempontot a funkcionális térséglehatárolásnál a gazdasági és foglalkoztatási erőből adódó vonzóhatás teszi ki.

Egy korábbi kutatás szerint a kistérségek rendszerét vizsgálva a „A magyar településhálózat helyzetéről és távlatairól - Értékelő jelentés" (VÁTI Területi Tervezési és Értékelési Igazgatóság, Nemzetközi Területpolitikai és Urbanisztika Iroda, 2009. december) a 174 statisztikai kistérséggel szemben meghatározta Magyarország 113 olyan funkcionális városi térségét (FVT), amelyek kialakításuk alapja a települések közötti valós munka- és lakóhelyi, közlekedési, középfokú ellátási kapcsolatok voltak. A funkcionális városi térségek a településhálózati központot és környékét foglalják magukba, ismétlés és átfedés nélkül, az ország egész területét lefedve. A lehatárolás eredményeként a legtöbb kistérséget országosan a Budapesti metropolisz térség fogja egybe (18), ezt Székesfehérvár (6), Debrecen (5), illetve Pécs (4), Szeged, Győr, és Veszprém (3-3), majd Miskolc (2) követik, ugyanakkor az FVT-k többsége egy-egy kistérségből áll.

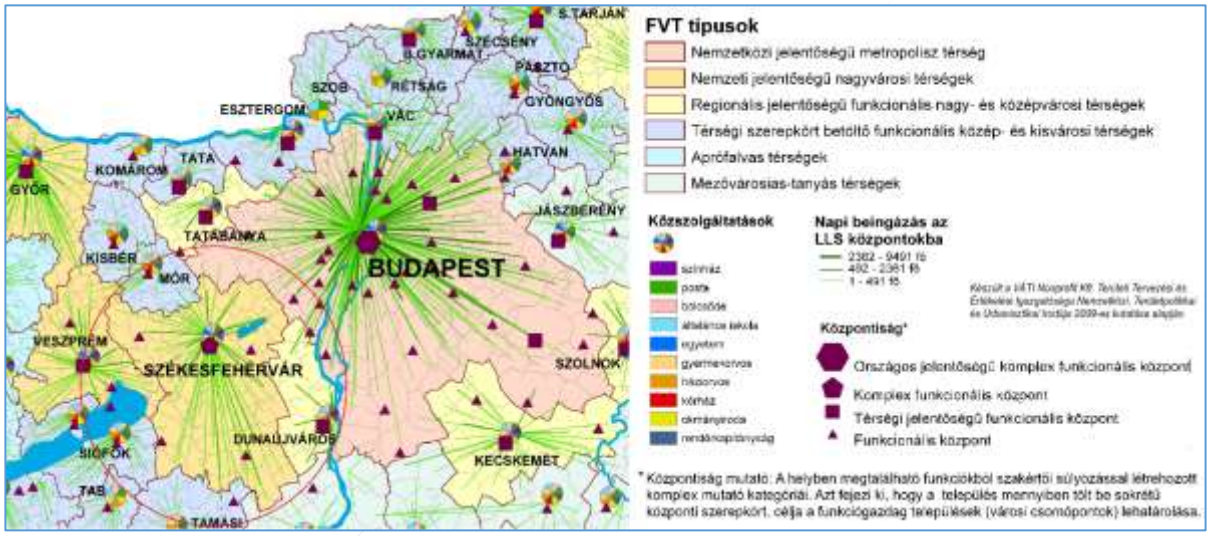

1.** térkép:* ***A magyar településhálózat funkcionális városi térségei 2009 (113 FVT) kivágata Forrás: VÁTI, NTH

A KSH 2011-es népszámlálási adatai alapján felvázolható, hogy nagyjából Székesfehérvár 20-25 km sugarú köre az a térség, mely települései foglalkoztatottjainak kiemelkedően nagy része (40%-nál több) jár be a megyeszékhelyre dolgozni. A hatás kelet felé a budapesti agglomeráció és a Duna-mente, a Velencei-tó körzete és Dunaújváros felé gyengébb, ezen kívül, azonban lefedi a megye területét. Kiemelkedő a hatás a Dél-Mezőföld társadalmi-gazdasági szempontból nehéz helyzetű térségére (a határos észak-tolnai településkörnél is kimutathatóan), fontos hátországa ez a térség Székesfehérvár képzetlenebb munkaerőt igénylő termelési egységei számára. Veszprém megye keleti részére Tés-Várpalota-Berhida vonaláig szintén kiterjed Székesfehérvár foglalkoztatási vonzóereje, a Balaton keleti medencéjével határos, illetve a Veszprém-Várpalota közötti települések esetében, ha gyengébben is, de még észlelhető. A jelenség fenntarthatósága kérdéses, ugyanis két fontos hazai versenytárs település Győr és Kecskemét vonzóhatása lassan formálódik és kihívásokat állít fel Székesfehérvár számára, az elérhető feldolgozóiparban foglalkoztatható munkaerő tekintetében (Mór és térsége, illetve Dunaújváros térsége és Dél-Mezőföld).

2**. térkép: **Székesfehérvár funkcionális térségi kihatása foglalkoztatási célú ingázási és vándorlási különbözet adatokra alapozva, térségi egységei feltüntetésével
Forrás: KSH 1990-2011 NSZ adatok

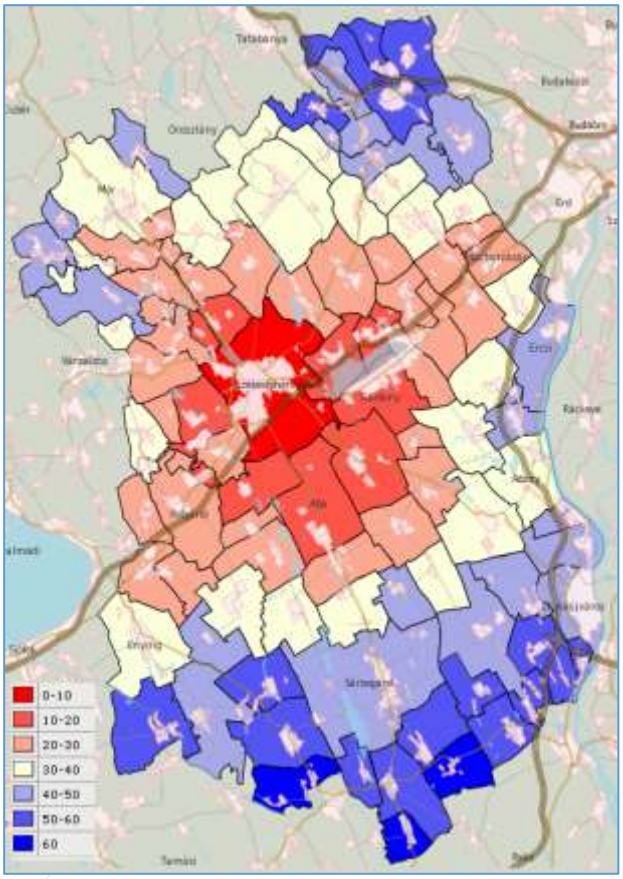

3**. térkép: **Idő szerinti optimalizásáa esetén a leggyorsabb út hossza percben Székesfehérvárig a megye településeiről (2013) Forrás: Teir - Geox Kft.

Székesfehérvári sokrétű igazgatási szerepkörrel bír járás és megyeszékhelyi helyzetéből adódóan, de az intézményrendszeri átszervezések eredményeként (központi dekoncentrált szervezetek) több szakterületen továbbra is rendelkezik regionális (általában három megyére kiterjedő) hatókörrel is. Városi önkormányzati vagy egyéb felügyeletű intézményei várostérségét is ellátják bizonyos szolgáltatásokkal.

VÁROSI	JÁRÁSI	MEGYEI	REGIONÁLIS	ORSZÁGOS
-SZMJV Polgármesteri hivatal és intézményei -Székesfehérvári Rendőrkapitányság -Székesfehérvári Városi Ügyészség -Székesfehérvári Nyomozó Ügyészség -Székesfehérvári Munkaügyi Bíróság -Székesfehérvár Katasztrófavédelmi kirendeltség -Székesfehérvári Család- és Gyermekjóléti Központ (gyermekjóléti szolgálat) -OMSZ Székesfehérvári mentőállomás (200 000+ fő ellátási körzettel)	-Székesfehérvári Járási Hivatal -Székesfehérvári Járásbíróság -Székesfehérvári Járási Gyámhivatal -Székesfehérvári Járási Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal -Székesfehérvári Jh. építésügyi és örökségvédelmi hivatalának központja -Székesfehérvári Jh. Járási Földhivatala -Székesfehérvári Jh. Munkaügyi Kirendeltsége -Székesfehérvári Járási Népegészségügyi Intézet -Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Székesfehérvári tankerület	-FM Katasztrófavédelmi Igazgatóság -FM Kh. Egészségbiztosítási Pénztári Szakigazgatási Szerve -FM Kh. Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága -FM Kh. Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal - Építésügy és Örökségvédelemi Osztály -FM Kh. Fogyasztóvédelmi Felügyelősége -FM Kh. Földhivatala -FM Kh. Földművelésügyi Igazgatósága -FM Kh. Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási	-NAV Közép-Dunántúli Regionális Vám- és Pénzügyőri Főig. -NAV Közép-Dunántúli Regionális Adó Főigazgatósága -Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság -BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal Közép-dunántúli Regionális Igazgatósága -FM Kh. Székesfehérvári Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatósága -FM Kh. Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal - Állami Főépítészi Iroda -FM Kh. regionális laboratórium (Fejér, Tolna, Veszprém) -FM Kh. Székesfehérvári Járási Hivatala - Területi környezetvédelmi hatóság: a) a Balaton vízfelülete és a Balaton parti	-Magyar Honvédség Összhaderő nemi Parancsnok ság

VÁROSI	JÁRÁSI	MEGYEI	REGIONÁLIS	ORSZÁGOS
	(Székesfehérvári, Gárdonyi, Bicskei, Móri, Enyingi járások) -Székesfehérvári Család- és Gyermekjóléti Központ – gyermekjóléti központ funkció	Szervének Munkaügyi Felügyelősége -FM Kh. Munkaügyi és Munkavédelmi Szakigazgatási Szervének Munkavédelmi Felügyelősége -FM Kh. Munkaügyi Központja -FM Kh. Nyugdíjbiztosítási Igazgatósága -FM Kh. Szociális és Gyámhivatala -FM népegészségügyi szakigazgatási szerv	településeknek közigazgatási területe illetékességi terület b) Fejér, Tolna, Veszprém m. - környezeti zajmérések; környezeti rezgésmérések: Dunántúl és Bács-Kiskun m.	
		-NAV FM Vám- és Pénzügyőri Igazgatósága -FM Szent György Egyetemi Oktató Kórház -Székesfehérvári Területi Vérellátó -FM Rendőr-főkapitányság -Nemzeti Művelődési Intézet FM Irodája -Magyar Nemzeti Levéltár FM Levéltára -Nemzeti Közlekedési Hatóság FM Kh. Közlekedési Felügyelősége -Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság FM Kirendeltsége -FM Gyermekvédelmi Központ -FM Művelődési Központ -Viktória Rehabilitációs Központ -FM Főügyészség -FM Önkormányzat -FM Törvényszék -Magyar Közút Nonprofit Zrt. FM Igazgatósága -Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal FM Kirendeltsége -MH Székesfehérvár Toborzó- és érdekvédelmi központ		

***1**. táblázat: **Székesfehérvári székhelyű fontosabb hivatalok, intézmények, 2018** Forrás: saját gyűjtés*

Rövidítések: BM - Belügyminisztérium; FM - Fejér megyei; Jh. - Járási hivatal; Kh. - Kormányhivatal; NAV - Nemzeti Adó- és Vámhivatal; NeKI - Nemzeti Környezetügyi Intézet; SZMJV - Székesfehérvár Megyei Jogú Város

A fontosabb területi igazgatási hivatalok között csak kettőt említhetünk, amely illetékességi körébe Székesfehérvár és térsége beletartozik ugyan, de nem a megyeszékhelyen van valamilyen szintű központja; ilyen a Pest Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-Biztonsági, Földhivatali, Növény- És Talajvédelmi, Erdészeti Főosztálya - Földművelésügyi és Erdészeti Osztály (Budapest/ ill. elsőfokú erdészeti hatóságként: Érdi Járási Hivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztálya) és a Fejér Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága (Velence).

Az utóbbi évek területi közigazgatási szervezésének középpontjában a megyei, járási kormányhivatalok átszervezése és funkció bővítése állt – a különböző szervezeti egységek nem csak a járás vagy a megye területére szolgáltatnak Székesfehérvár székhelyű szervezetein keresztül, de több megyére kiterjedő vagy különleges területi illetékességgel is bírnak (pl. Balaton). Az ellátandó szerteágazó feladatrendszer jelentős hivatali létszámállománnyal is jár: 2018-ban a Fejér Megyei Kormányhivatal 1513 fős teljes létszámkeretéből 439+589 (járási hivatal) fő, azaz 1028 fő dolgozik a megyeszékhelyen, ez 2014 óta 19%-os létszámkeret növekedést jelent (861 fő).

Országos hatókörű intézménye Székesfehérvárnak nincs, ugyanakkor 2007. január 1-ével alakult meg Székesfehérváron a Magyar Honvédség (MH) Összhaderőnemi Parancsnoksága az MH Szárazföldi Parancsnokság, az MH Légierő Parancsnokság jogutód szervezeteként, átvéve a szintén megszűnt MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság, az MH Híradó és Informatikai Parancsnokság, az MH Műveletirányító Központ és az MH Egészségügyi Parancsnokság egyes feladatait is.

A város térségi szerepkörei, funkcionális vonzása természetesen több más területen is érvényesül, amely tovább növeli térségszervező erejét.

Gazdasági szerepkör: a munkaerőpiaci vonzóhatás mellett kiemelkedő térségi vonzóhatással bír Székesfehérvár logisztikai funkciója, gazdaságfejlesztő szervezetei – elsősorban megyei szintű kihatással (kereskedelmi-, ipar- és agrárkamarák), városkörnyéki fontossággal bír gazdasági inkubációs tevékenysége.

Oktatási szerepkör: Általános iskolái a város és közvetlen városkörnyéke települései által használtak elsősorban, középszintű és szakképzési intézményei megyei jelentőségűek. A városban működő felsőoktatási intézmények beiskolázási területe méretükhöz képes széles, de főként a dunántúli megyékre koncentrálódik, orientációja a gazdasági, műszaki felsőfokú képzések felé fordult. A közoktás fenntartói oldalán történt változások miatt 2018-ban a KLIK Székesfehérvári Tankerületi Központja öt járás számára (Bicskei, Enyingi, Gárdonyi, Móri, Székesfehérvári) szolgáltat, míg a Székesfehérvári Szakképzési Centrum móri és bicskei intézményeket is kezel.

Kereskedelmi szerepkör a kereskedelmi bankok és biztosítók regionális szervezetei tekinthetők a nagyobb térségi hatású egységeknek. A várost övező bevásárlóközpontok a közvetlen várostérség lakóit, illetve a 7-es, 8-as főutak átutazó közönségét szolgálják ki. Egyéb kis- és nagykereskedelmi szolgáltatásban, valamint pénzügyi szolgáltatásokban szintén fontos szerepet gyakorol közvetlen várostérsége illetve korábbi kistérségi jelenlegi járási szintjére.

Rekreációs szerepkör: Közművelődési intézményrendszere nem csak a megyeszékhely lakóit éri el, de számos szolgáltatását a környéken lakók is kihasználják, a korábbi megyei hatókörű intézmények sokszor új fenntartókkal, de a korábbi tevékenységet megőrizve működnek (levéltár, könyvtár, múzeum). Székesfehérvár továbbra is csak néhány kiemelt kulturális rendezvény bír nagyobb térségi hatókörrel, mint a 2013-as Szent István Emlékév óta a Székesfehérvári Királyi Napok összművészeti programsorozata, a Nemzetközi Néptánc Fesztivál, a FEZEN és a Fehérvári Lecsófőző Vigasság, a Hetedhét Játékfesztivál, a Fehérvári Advent programjai, illetve a megújult Vörösmarty Színház. Rekreáció és turizmus szempontjából a megyeszékhely erősen támaszkodik a környező idegenforgalmi jelentőségű területekre, üdülőkörzetekre és városkörnyéki egyedi vonzerőkre (Katonai Emlékpark Pákozd (KEMPP) nemzeti emlékhelye, Gorsium, Velencei-tó – Vértes térsége, Sárvíz völgye, Móri borvidék, kastélyok).

1.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

1.2.1 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció – 2013

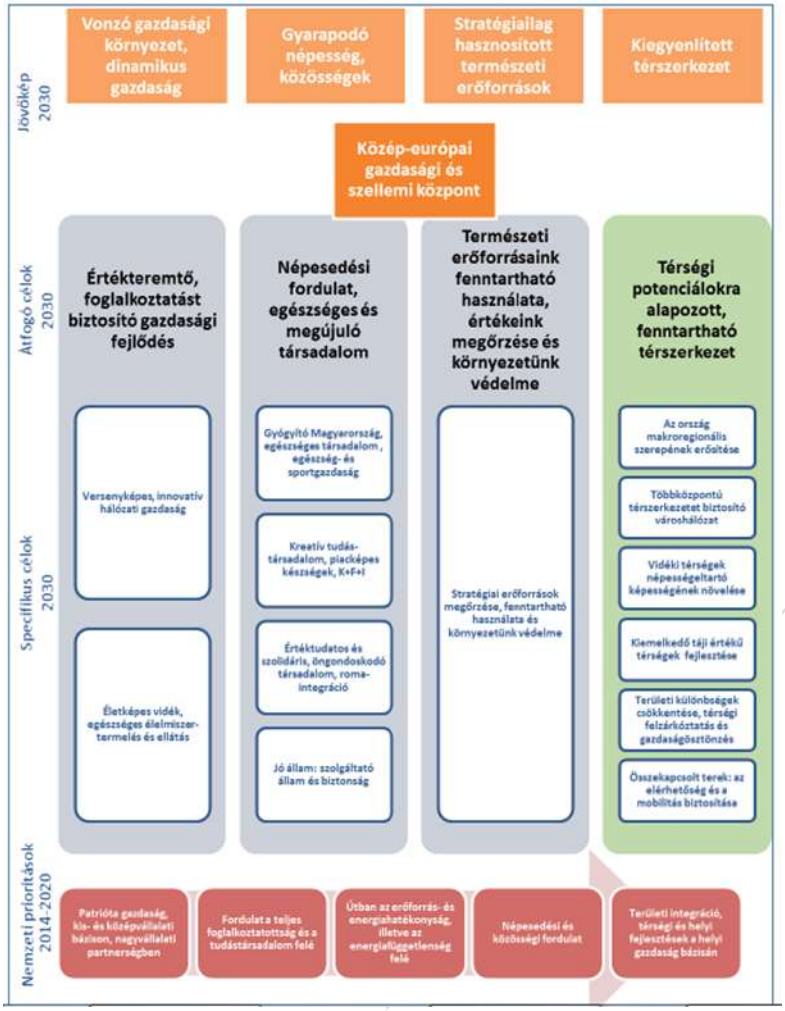

***1.** ábra: **Az OFTK célrendszere** Forrás: 1/2014. (I. 3.) OGY határozat A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról; Magyar Közlöny, 2014. január 3.*

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncep-ció (OFTK) az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből kiindulva egy hosszú távú jövőképet, valamint fejlesztéspolitikai célokat és elveket határoz meg. Ezek alapján kijelöli a 2014-2020-as fejlesztési időszak nemzeti, szakpolitikai súlypontjait.

A Koncepció **jövőképe és célrendszere 2030-ig** szól.

Magyarország 2030-ra Kelet–Közép Európa gazdasági és szellemi központjává válik, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal.

Emellett az OFTK **fejlesztési prioritásokat fogalmaz meg a 2014-2020-as programidőszak** fejlesztéspolitikája számára is. Ez utóbbi az Európai Unió Európa 2020 Stratégiájához és a kapcsolódó, 2014-2020 közötti program-finanszírozási időszakhoz illeszkedik.

A Koncepció **illeszkedik a kiemelt nemzeti stratégiai tervdokumentumokhoz**, közös irányt határoz meg a szakpolitikák számára, és kapcsolódik a **szakpolitikai stratégiai tervdokumentumokhoz** és megalapozza a kiemelt nemzeti célkitűzések megvalósítását szolgáló **szakpolitikai programok tervezését és végrehajtását**. A Koncepció a fejlesztéspolitikai eszközökön keresztül **kapcsolódik a nemzeti költségvetésből finanszírozott fejlesztési célú programok megvalósításához**.

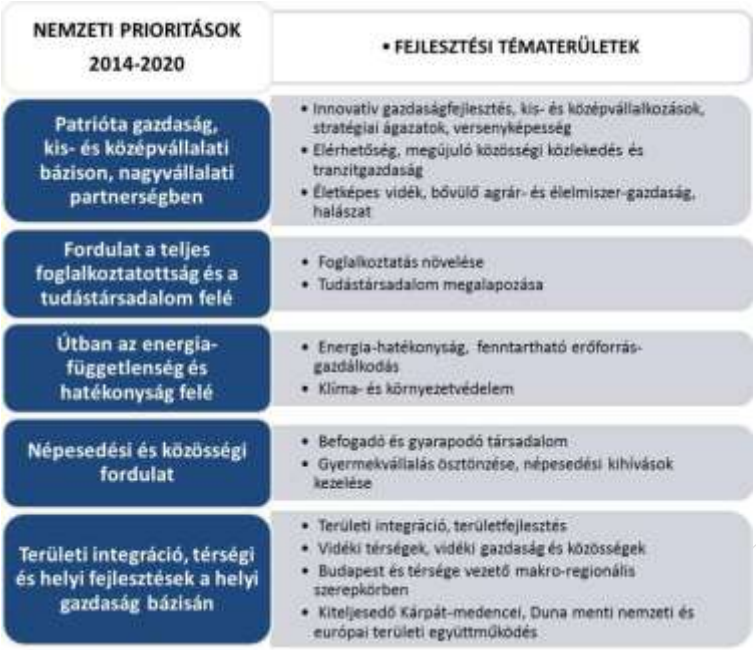

2. ábra: ***Nemzeti prioritások és fejlesztési tématerületek 2014-2020*** Forrás: 1/2014. (I. 3.) OGY határozat A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról; Magyar Közlöny, 2014. január 3.

A városfejlesztés szempontjai és nemzeti prioritásai

- A fenntartható és harmonikus város-vidék kapcsolat

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A város és **vonzáskörzetének szereplői közötti együttműködés** ösztönzése.
- A város szétterülésének megakadályozása, a kontrollálatlan városnövekedés, illetve a városkörnyéki települések egyfunkciós lakóövezetté vagy perifériává alakulásának megelőzése a városkörnyék **integrált és tudatos térségi fejlesztés**ével.
- A beépített területek **összenövésének megakadályozása**.
- Központi városok **belterületének vonzóvá tétele**.
- Az ökológiai funkciójú területek további **visszaszorulásának elkerülése**.
- **Zöldfelületek hálózatba szervezése** (zöld gyűrű) és minőségi bővítése.
- A városokban található **központi szolgáltatások hozzáférhetőségének biztosítása**: a nyitva tartás szervezése, a környéki parkolási lehetőségek biztosítása, a közösségi és alternatív, gyalogos és kerékpáros közlekedés általi megközelíthetőség lehetővé tétele, az elektronikus szolgáltatások kialakítása.

- Fenntartható és kompakt városszerkezet kialakítása

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A **többközpontúság** kiépítése nagytérségi, és városszerkezeti szinten egyaránt.
- Intenzív együttműködés elősegítése a szereplők között, hogy **mérséklődjenek a közlekedési távolságok**, és így korlátozódjon az urbanizált területek
- terjeszkedése a hatékony energia felhasználás szerint.
- **Fenntartható mobilitási viszonyok** megteremtése a városon belüli és város körüli utazási szükséglet mérséklése érdekében, a munkahelyek, lakóövezetek, szolgáltatási és közlekedési hálózatok elhelyezkedésének optimalizálása.
- A közlekedés racionalizálása és a fenntarthatóságának biztosítása, a **környezetbarát alternatív közlekedési eszközök** fejlesztése.
- A városszerkezet **tagolása beépítetlen területekkel**, zöldterületekkel és a természetes szellőzés zónáival.
- A **városi zöldterületek minőségi bővítése**, a közparkok szolgáltatásainak és infrastruktúrájának megújítása, hálózatba szervezése.
- A **barnamezős területek** előnyben részesítése a zöldmezős beruházásokkal szemben.
- Területileg **integrált,** fenntartható **komplex örökségvédelmi, értékvédelmi beavatkozások** ösztönzése.
- Jövedelemtől és életkortól függetlenül használható, mozgásra, egészséges életmódra és kreativitásra ösztönző **tiszta (köz)területek**.

- **Egyenlő hozzáférés** biztosítása a természeti-, az épített és a kulturális **örökségeinkhez.**

- Az energiafüggőség csökkentése és a klímavédelem

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- **Helyi szabályozások, adók, pénzügyi ösztönzők és beruházások alkalmazása** a városi klímavédelem érdekében.
- A **zöld és kék gazdaság** céljainak és elveinek követése, valamint a lokális erőforrásokra épülő helyi gazdaság erősítése.
- A **klímabarát építészeti megoldások** előnyben részesítésének támogatása.
- A környezetbarát és hatékony, energiatakarékos **távfűtő rendszerek fejlesztése**, távhő-rekonstrukció.
- **Jobb elérhetőség** biztosítása kevesebb közlekedési szükséglettel az optimális területhasznosítás révén.
- **Klímabarát,** alacsony szén-dioxid kibocsátású, versenyképes és biztonságos **városi tömegközlekedés** kialakítása, a gyalogos és a kerékpáros közlekedés előtérbe helyezésével, valamint a szolgáltatások technikai alkalmazkodása a klímaváltozáshoz.
- A szélsőséges mikroklíma mérséklésére kiegyenlítő (kondicionáló) **zöldfelületek biztosítása**.

- A demográfia változások, a városi népességfogyás kezelése: a családok és a helyi közösségek megerősítése

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- **Helyi munkaerő-piaci programok megvalósítása** az idősödés miatti és az elvándorlásból fakadó munkaerő kiesés elkerülése érdekében.
- Korban, családszerkezetben, és társadalmi összetétel szempontjából **vegyes lakóterületeket eredményező mechanizmusok** alkalmazása.
- Új és jobb minőségű **szolgáltatások biztosítása az idősödő népesség számára** (szociális ellátás, egészségügy, kultúra, közlekedés, akadálymentes környezet, stb.).
- **Közösségfejlesztő** kulturális és társadalmi programok megvalósítása.
- A **társadalom toleranciájának fejlesztése**, a migránsok befogadása, társadalmi integrációja elősegítése.
- **Gyermekjóléti és a családokat érintő** oktatási, szociális és egészségügyi szolgáltatások biztosítása megfelelő minőségben, kapacitásokkal és elérhető módon.
- **Családbarát foglalkoztatási és munkahelyi környezet** megteremtése, a távmunka lehetősége.
- **Akadálymentes, családbarát környezet** kialakítása, és a családbarát társadalmi környezet erősítése.
- A **gyermekvállalás közösségi szerepének, fontosságának tudatosítása** a helyi társadalom számára, a gyermeket vállalók megbecsülése, családbarát példák támogatása és népszerűsítése.
- A **közbiztonságot erősítő elemek** az épített környezet kialakításában, társadalmi összefogás keretében, esetenként pedig infokommunikációs és térinformatikai eszközök, rendszerek alkalmazásának ösztönzése a várostérségek működésében a bizalom és a biztonság megerősödése érdekében.
- Közösség- és **társadalom-orientált városfejlesztés**.

- A leromlott városrészek hanyatlásának megállítása, megelőzése

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A helyi közösség **oktatási, képzési és kulturális lehetőségeinek fejlesztése**, a gyermekekre és fiatalokra összpontosító proaktív politikák kialakítása.
- A **fizikai környezet** megújítása.
- A **szegregált területek kialakulásának megelőzése**, a kialakult szociális problémák hatékony kezelése.
- **Városrehabilitációs tevékenység hatékonyabb működtetése** és új programok bevezetése, különösen:
  - *fenntartható köztér-rehabilitáció*, közterület-felújítási súlyponttal rendelkező komplex, funkcióbővítő városrehabilitációt megvalósító mintaprojektek,
  - *szociális rehabilitációs* mintaprojekt,
  - önkormányzati *bérlakás mintaprojekt* előkészítése,
  - a lakóközösségek mindennapjait érintő, *fenntartható, környezettudatos beruházáselemek*

- Együttműködés a többszintű kormányzás jegyében

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A **kormányzati szervek városfejlesztéssel foglalkozó tevékenységeit** jobban össze kell hangolni és egymással integrálni kell.
- A városok és vidékük együttműködésének elősegítése stratégiai és operatív kérdésekben (a területrendezésre, közös fejlesztésekre), a települések **közös, együttes tervezési tevékenységének** ösztönzése.

- Az **integrált tervezés koordinációjának erősítése** helyi és várostérség szinten, a várostérségek harmonikus fejlődését támogató, a koordináció kialakításához alapvető intézmények és eszközök meghatározása.

- Stratégiai szemlélet a várostérségek tervezésében

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- Integrált városfejlesztési koncepciók és stratégiák készítését és a várostérségek együtt-tervezését ösztönözni szükséges.
- A **városi klímatervezés szempontjainak beépítése** a város különböző ágazati, tervezési programjaiba horizontális szempontként.
- Széleskörű, rendszeres és **átlátható tervezési partnerség kialakítása a városokban**, bevonva a lakosságot, a civil és gazdasági szereplőket.
- A **városfejlesztési eredmények nyomon követése** („monitoring"), a stratégiák rendszeres felülvizsgálata.
- **Erősebb akcióterületi megközelítés**: az ágazati beavatkozásokat az egyes akcióterületeken és városrészek között össze kell hangolni.
- A települést használó célcsoportok igényeire reagáló **keresletorientált várostervezés és -fejlesztés**.
- Területileg integrált, komplex örökségvédelmi, értékvédelmi beavatkozások ösztönzése.

- A helyi és térségi gazdaságfejlesztés

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- **Helyi gazdasági kapcsolatok fenntartható fejlesztése szempontrendszerének kidolgozása**, különös tekintettel a helyi erőforrásokkal való takarékos gazdálkodásra és a mobilitási igények mérséklésére.
- Közösségfejlesztés, a **helyi kezdeményezések** ösztönzése.
- A helyi gazdasági **együttműködések és termékek** előállításának és helyi értékesítésének ösztönzése.
- A város és térsége **élelmiszerellátás**ának helyi és térségi alapokra helyezése.
- **Piaci helyszínek biztosítása** a városban a környék árui számára.
- Az **önkormányzat** helyi gazdaságfejlesztési tevékenységeinek elősegítése.
- **Szociális gazdaság** kiépítése és fejlesztése.
- Helyi érdekű **képzés, szakképzés** kialakítása.
- **Munkahelyteremtés** a szuburbiában.

- Stratégiai várostérség-fejlesztés

Nemzeti szinten összehangolt, reális adottságokra alapozott városgazdasági szempontokat is integráló várostérség fejlesztési, és különösen várostérségi gazdaságfejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása szükséges a nemzetgazdasági növekedés élénkítése érdekében, az alábbiak szerint:

- Olyan **városi jövőképek** kialakítására van szükség, melyek egységes koordináció révén elősegítik, hogy a városok térségi és gazdasági szempontoknak is megfelelve integrált stratégiai szemléletet képviselhessenek, ahol a térségalkotó települések egymás fejlesztési intézkedéseit nem kioltva, hanem összehangolt tervezésük és fejlesztéseik révén hatékonyabb és fenntarthatóbb rendszereket alakítanak ki, egyeztetve a helyi társadalom képviselőivel, a települést használó csoportok preferenciáival.
- Városaink – döntően a nagyvárosaink – vízióikínáljanak arra is alapot, hogy a helyi egyedi adottságokra épülő kiemelt ágazatok és témák mentén, kormányzati és nagyvállalati és kutatóhelyi együttműködésben megvalósuló **stratégiai gazdaságfejlesztési tervezést és fejlesztést indítsanak**, így alakítva ki a hazai növekedés területileg decentralizált pilléreit.

Székesfehérvári vonatkozások

A főváros körüli belső városgyűrű városainak lehetséges kitörési pontjai

Székesfehérvár „hagyomány és innováció a királyok városában" jelszóval a meglevő sikeres húzóágazatai (elektronika, turizmus, gépgyártás, élelmiszeripar) fejlesztése mellett a következő kitörési pontokkal kívánja fejleszteni jelenleg is erős hazai pozícióját: mechatronika-autóipar, informatika, elektronika, logisztika, innovációs és kreatív gazdasági ágak, specializált turizmus. Mindez nem csorbítja, hanem kiegészíti a város kiemelt térségi fejlesztési központi funkcióit, annak gazdasági megalapozásához járul hozzá. A térség kiterjed a közvetlen városi vonzáskörzeten túl is, pl. Mór és Várpalota-Pétfürdő ipari, a Velencei-tó rekreációs térségére.

Nemzeti és perspektivikusan nemzetközi jelentőségű nagyvárosi térségek

Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs és Győr, illetve a belső gyűrűből gazdasági ereje és történelmi szerepe miatt **Székesfehérvár**, valamint e városok vonzáskörzete tartozik ebbe a kategóriába. A Budapest-központúság oldására ezek a városok egy részben önálló területi szintet jeleníthetnek meg a fővárosi szint mellett/alatt.

A belső gyűrű városai között kiemelt szereppel bír **Székesfehérvár**, amely földrajzilag a belső városhálózat szerves része, funkcióiban azonban kiemelkedik közülük. Térszervező jelentősége miatt a korábbi pólusvárosi funkciókat továbbra is szükséges fejleszteni, illetve fenntartani. Székesfehérvár így az ország középső térségéhez, a fővároshoz szoros kapcsolatrendszerrel kapcsolódó városként a külső és a belső gyűrű közötti közvetítő, összekapcsoló szerepet is magára vállalhatja. Eközben a belső gyűrű gazdaságfejlesztési lehetőségeit, a meglevő kiváló logisztikai és ipari hátteret is képes kihasználni, miközben a kultúra, oktatás, K+F terén a nagyvárosi gyűrű magas szintű szolgáltatásaival fokozottabban képes önerejére épülő gazdasági fejlődést indukálni.

Fejér megyei fejlesztési irányok

- A Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterek közötti közlekedési hálózatok kialakítása.
- A két megyei jogú város felsőfokú oktatási színvonalának és bázisainak megtartása, illetve Székesfehérváron a műszaki képzés választékának kiszélesítése.
- Székesfehérvár hagyományait gondozó, helyzeti energiáit kihasználó, a közeli főváros mellett önálló egészségügyi, kulturális, gazdaságszervező központtá alakítása.

1.2.1 Fejér Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014 illetve

1.2.2 Fejér megye Területfejlesztési Programja (2014

Jövőkép 2030

FEJÉR MEGYE – PANNÓNIA SZÍVE

Fejér megye tradicionális társadalmi, kulturális, gazdasági-logisztikai szerepköreinek fenntartható és innovatív fejlesztése

egyenrangú nagytérségi együttműködéssel, kiváló termőhelyi adottságainak bázisán, a természeti örökségének jövőtudatos kezelésével.

Fejér megye 2030-ra nagytérségi együttműködéssel erősíti pozícióit:

- Nemzetközi szinten is kiemelkedő kapcsolatok épülnek a Duna menti térségben, amelynek egyik magyarországi fő központja Dunaújváros.
- Az É-D-i irányú kapcsolatot biztosítja Budapest-Dunaújváros-Pécs-Horvátország között az M6-os autópálya. Az autópálya 2018-ig országhatárig történő kiépítésével a közlekedési folyosó szerepe tovább fokozódik.
- A Székesfehérvár, Dunaújváros és Mór valamint vonzáskörzeteik térségében működő vállalatok kiemelkedő szerepet játszanak a Győr – Komárom – Tatabánya – Mór – Székesfehérvár – Dunaújváros - Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterben.
- A megyén áthaladó Budapest-Bécs közlekedési folyosónak köszönhetően Bicske térségében további jelentős ipari/logisztikai cégek települnek.
- Szintén stabil gazdasági kapcsolatok alakultak ki Székesfehérvár-Veszprém-Ausztria között a 8-as főútnak köszönhetően, amelyek az M8-as autópálya megépülésével kibővülnek Dunaújváros-Kecskemét irányában, bekapcsolva a megye déli, periférikus térségeit is.

- Az ország két legfontosabb turisztikai célterületét (Budapest, Balaton) összekötő Váli-völgy, Velencei-tó, Székesfehérvár térségének turisztikai potenciálja egyre jobban emelkedik, 2030-ra az ország legjelentősebb turisztikai tengelyévé válik.

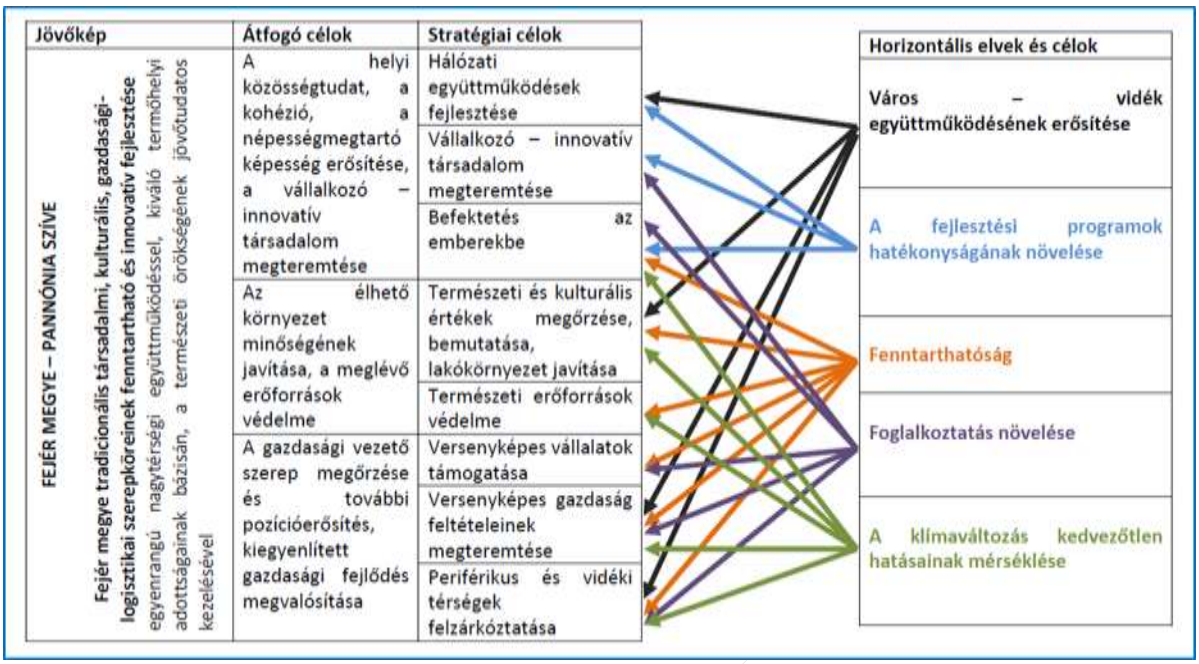

3**. ábra: **Fejér Megye célpiramisa Forrás: Fejér Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014

Prioritás	Székesfehérvár vonzáskörzete
Területi prioritások	
A megyei önkormányzat és a megyei jogú városok közigazgatási és területfejlesztési szerepének erősítése	• Integrált IKT megoldások alkalmazása: „intelligens városok” e-kormányzása, e-közigazgatás fejlesztése, digitális társadalmi befog adás • Közszolgáltatások területi optimalizációja, feladat- és hatáskörökhöz illeszkedő intézményrendszer kialakítása • Megyei Konzultációs Fórumok szakmai hátterének biztosítása • Megyei pályázatsegítő információs központok erősítése (projektgenerálás, partnerség segítése, pályázati tanácsadás, koordináció)
Országos közlekedési csomópontokhoz köthető közlekedési és logisztikai fejlesztések	• Multimodális logisztikai központok fejlesztése • Közforgalmú, közösségi közlekedés elősegítése, feltételeinek javítása, rendszerek összehangolása, intermodális közösségi közlekedési csomópontok kiépítése, egységes tarifarendszer megszervezése
A pólusok és a turisztikailag preferált térségekben az épített környezet megóvása, az összehangolt településfejlesztések megvalósítása	• A hagyományos településrészek és arculat újraélesztése és revitalizációja, új funkcióval történő hasznosítása (épített örökség fenntartható hasznosítása) • Együtt tervezendő térségekre (agglomerációk) integrált fejlesztési-rendezési tervek és település-rehabilitációs tervek készítése
A növekedési pólusok innovációs bázisának fejlesztése, a K+F sikereit kiaknázó növekedés érdekében	• Vállalatok és felsőoktatási intézmények partnerségi programjainak ösztönzése, gyakorlati képzés fejlesztése, mentori rendszer kiépítése, nemzetközi kapcsolatok szélesítése • Kutatási együttműködések bővítése, kutatói létszám emelése

Prioritás	Székesfehérvár vonzáskörzete
A versenyképes ipari pólusok és alközpontok (Dunaújváros, Székesfehérvár, Mór, Bicske) pozíciójának növelése a versenyképes szereplők támogatásával és a hálózatosodó helyi gazdaság ösztönzésével	• Ipari központok üzemeinek, telephelyeinek technológiai fejlesztése, korszerűsítése, versenyképességének javítása • Vállalkozások innovációs beruházásainak, a technológiai transzferek és kutatás-fejlesztések ösztönzése • E-gazdaságban résztvevő vállalkozások erősítése, IKT-k kiemelt támogatása • Vállalkozási klaszterek kialakítása, támogatása – mikro-, kis- és középvállalkozások számára beszállítói hálózat kialakításának támogatása • A megújuló energia részarányának növelése, alternatív energia berendezések gyártása, zöldgazdaság fejlesztése
A megye turisztikai centrumaiban (Székesfehérvár, Dunaújváros, Velencei-tó és térsége, Váli-völgy, Vértes térsége) integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása	• Kulturális örökség hasznosítására, funkcióval való megtöltésére vonatkozó stratégia kialakítása (kastély és kastélypark együttes kezelése, turisztikai hasznosítása) • Turisztikai szolgáltatások, marketing fejlesztése, TDM szervezeti rendszer továbbépítése • Diverzifikált, adottságokra épülő turisztikai kínálat erősítése (gasztro- és borturizmus, konferencia-, egészség- és rekreációs, zarándok-, falusi turizmus), brand-építés, rendezvények szervezése • Az erdők közjóléti és védelmi funkcióinak erősítése; a környezi károk mérséklése erdőtelepítéssel és mezővédő erdősávok kialakításával
Horizontális prioritások	
A stratégiai vízkészletek megőrzése és racionális használata	• Felszín alatti vízkészletek védelme, racionális vízhasználat elterjesztése • Felszíni vízkészletek fenntartható, szabályozott és összehangolt használata, a megfelelő vízgazdálkodás biztosítása • Megyei öntözési stratégia kialakítása, korszerű öntözési infrastruktúra kiépítése a vízgyűjtő-gazdálkodási szempontoknak megfelelően, a kapcsolódó iparágak fejlesztése (
Társadalmi befogadás erősítése	• Civil hálózatépítés és civil szervezetek támogatása forrásallokációval • Kiemelt programok a hátrányos helyzetű gyerekek oktatására, alternatív oktatási, nevelési lehetőségek támogatása, intézményrendszer fejlesztése
Munkaerő piaci mobilitás támogatása	• Innovatív foglalkoztatási formák, szociális szövetkezetek támogatása • A nők és megváltozott munkaképességűek munkavállalásának elősegítése, atipikus foglalkoztatási formák terjesztésével, családbarát foglalkoztatók támogatásával, valamint bölcsődék, óvodák elérhetőségének biztosításával, munkahelyek akadálymentesítésével • Vállalkozói aktivitás növelése, pályaorientációs képzések bővítése, álláskeresési technikák terjesztése, vállalkozóvá válás segítése, vállalkozásfejlesztési ismeretek terjesztése • Szakképzés további bővítése, hálózat korszerűsítése, a piaci kereslethez rugalmasan alkalmazkodó képzési szerkezet létrehozása • Felnőtt képzések erősítése, a munkavállalók és vállalkozók szakmai ismereteinek bővítése
A természeti és épített környezet megóvása	• Egészség- és környezettudatos életmódra nevelés, szemléletformálás; erdei iskolák támogatása • Az energiahatékonyság javítása és a megújuló energia fokozott bevonása az energiaellátásba • Természeti és kulturális értékek turisztikai vonzerővé alakítása • Lakókörnyezet javítása – épületállomány, utak, közösségi terek, közterületek parkosítása

Prioritás	Székesfehérvár vonzáskörzete
Közszolgálati önkormányzati minimum-szint teljesítése	• Bel- és csapadékvíz elvezető rendszerek kiépítése és fenntartása • Szennyvízkezelés megoldása (alternatív szennyvízkezelés, szennyvíztisztítók korszerűsítése, rákötési arány növelése) • Kerékpárforgalmi-hálózat szabványos fejlesztése és kiszolgáló infrastruktúra kiépítése (kerékpáros turizmus, települések közötti kapcsolatok) • Fő- és mellékút-hálózat állapotának javítása, hiányzó hálózati elemek (elkerülő út-szakaszok, összekötő utak, zsáktelepülések) kiépítése • Helyi szintű preventív, családsegítő, szülőképző szolgáltatások megerősítése • Beteg centrikus egészségügy megteremtése – egységes, korszerű járó-beteg ellátó hálózat, kétpólusú komplex kórházi ellátás, ügyeleti integrálás, prevenció, rehabilitáció erősítése • Alapvető szociális és oktatási intézmények infrastrukturális, humán és módszertani feltételek megteremtése
Info-kommunikációs csatornák bővítése, fejlesztése, interaktivitási lehetőségek kihasználása	• Közösségi info-kommunikációs hozzáférési lehetőségek biztosítása, ingyenes települési WIFI kapcsolatok létesítése • Széles sávú, többek között passzív széles sávú infrastruktúra létrehozása, fejlesztése és kiterjesztése • Digitális oktatás-képzés-nevelés feltételeinek megteremtése
A vidéki területeken az adottságokra épülő, magas multiplikációjú agrárgazdálkodás támogatása	• Környezetkímélő, a termőtalaj és vízkészletek védelmét szem előtt tartó agrárgazdálkodás kialakítása, vegyszerhasználat csökkentése • Magas kézimunka igényű gazdálkodási formák elterjesztése, helyi termékek piacának erősítése, külső függőség csökkentése, patrióta gazdaság elterjesztése

2**. táblázat: **Javasolt prioritások és kapcsolódó intézkedések Székesfehérvár vonzáskörzetét illetően

Forrás: Fejér Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014

A megyei koncepció Székesfehérvár vonzáskörzet elemzése

Leírás: A megyeszékhely: fontos **közlekedési** „fordítókorong", **ipari-logisztikai tengely, kulturális, foglalkoztatási és közigazgatási központ**, amelynek megyehatáron átnyúló hatásai vannak. Emiatt elengedhetetlen az együttműködés a szomszédos térségekkel (Mór, Velencei-tó, Balaton stb.) és megyékkel, megyeszékhelyekkel. Erősen **agglomerálódó hatások jellemzik a térséget**, ahol számos településen a lakófunkció dominál. A gazdag természeti és épített értékek, kulturális hagyományok, foglalkoztatási, gazdaságszervezési és önálló egészségügyi, oktatási bázisán **sokrétű fejlődési pálya** rajzolható meg korábbi versenyképességi pozíciója helyreállítása érdekében.

Jövőkép: Kulturális-szakrális központ, gazdasági fordítókorong

Specifikus célok: Széleskörű központi szerepéből adódóan, fejlesztésében rendkívül **kiterjedt együttműködést igénylő térség**. Emiatt a már ma is igen sokrétű és fejlett közlekedési kapcsolatok mellett a **ráhordó-elkerülő kapacitások növelése** és az **multi- és intermodális közösségi közlekedési csomópontok fejlesztése** igényel hatékony beavatkozásokat. Ez a gazdasági versenyképességet és a beszállítói hálózat rugalmasságát növeli, valamint a foglakoztatási funkciót is szélesíti.

A turizmusfejlesztés terén **erőteljes hangsúlyt kell helyezni a magyar államalapításhoz kapcsolódó emlékekre**, valamint az arra felfűzhető, az iskolai nevelésben jelentős szerepet játszó patrióta útvonalakra. Ebben a vonzástérség településeinek is jut különböző tematikájú szerep, a falusi- illetve agrárturizmustól a kerékpáros-lovas-, erdei iskolák központjainak láncolatáig. Az ehhez szükséges egészséges **élelmiszerek biztosítását a környező agrártérségekből** kell biztosítani. E területen együtt kell működni a szomszédos Velencei-tavi, balatoni, Móri-borvidéki stb. térségekkel egyrészt az

infrastrukturális feltételek kialakításával (kerékpárút), másrészt a szolgáltatások, közös marketing, országos brand építéssel és a **TDM rendszerbe illeszkedés**sel. **Komplex turisztikai programok**at kell megvalósítani **Gorsium és térsége** római kori régészeti bemutató területekre, és **Székesfehérvár épített örökségeinek** bemutatására.

A térség gazdasági versenyképességének növelése érdekében szükséges a **vállalkozások technológiai fejlesztése, korszerűsítése, az innovációs beruházások, technológiai transzferek és kutatás-fejlesztések** ösztönzése. További feladat az **e-gazdaság** elterjesztése, valamint az IKT-k kiemelt támogatása. Ehhez járul hozzá a **szakképzési intézetek speciális, helyi cégekkel közös** mentori programok kialakítása, a képzések gyakorlati részének erősítése. A helyi felsőoktatási intézményeknek **közös kutatási-fejlesztési együttműködések**kel kell erősíteni az oktatási intézmények megyei szerepét, jelentős hangsúlyt helyezve a nemzetközi kapcsolatok ápolására, csereprogramokra.

Meg kell oldani a pályázatsegítő információs központok további működését, amely a projektgeneráláshoz, partnerségek felépítéséhez nyújt tanácsot, a pályázati intenzitás növelése érdekében.

Székesfehérvártól, mint megyeszékhelytől és járási központtól **elvárható a magas szintű közszolgáltatási feladatellátás**. A szakképzési intézmények részéről a folyamatos együttműködést, a szociális ellátás terén az intézményfejlesztést, a gyermekvédelem terén a speciális otthonokat, a preventív ellátást és az ambuláns kezelés megoldását teszi szükségessé. A közszolgáltatási feladatok területi optimalizációját a feladat- és hatáskörökhöz illeszkedő intézményrendszer kiépítésével kell biztosítani. A kor követelményeinek megfelelően meg kell oldani a jelentős közlekedési költség- és idő megtakarítással járó e-kormányzást, e-közigazgatás fejlesztést.

A megyeszékhely és környezete esetében **kiemelt fontosságú a térségi együtt tervezés kérdése**, mivel ugyanúgy ahogy a megye egyes térségei egy erősebb vonzású fővárosi agglomeráció pozicionálási problémákkal küzdő perifériái, Székesfehérvár vonzáskörzetében is számos „vákuumtelepülés" található, amelyeknek nem tisztázott a térségi munkamegosztásban elfoglalt szerepe. A 2014-2020 időszakban bevezetendő új fejlesztési eszköz: az Integrált Területi Beruházás (ITB – ITI) szükségessé teszi az együtt tervezendő térségekben a kooperációt. Fontos továbbá, hogy a vonzáskörzetben található települések a helyi sajátosságaikra alapozva, a helyi identitás növelése mellett felhasználják komparatív előnyeiket az egész térség versenyképességének növelése érdekében.

Egyéb a megyeszékhellyel kapcsolatos megállapítások

Országos szinten is kiemelkedő gazdasági szerepű megyei jogú városok: Dunaújváros (kohászati, könnyűipari és logisztikai), Székesfehérvár (közigazgatási központ, elektronikai, logisztikai, valamint kulturális vonatkozásban).

Fejér megye jövőképe megvalósításának egyik pillére a **közúti közlekedési hálózatok fejlesztése**. A 2030-ra javasolt közúthálózat-fejlesztés legjelentősebb hatása a Székesfehérvári agglomerációban, a Váli-völgy térségben és a megye jelenleg perifériás déli részén várható.

Közlekedéskapcsolati hiányok (településközi, Székesfehérvár régióközpont és Tatabánya között, illetve Oroszlány, Bicske felé; Székesfehérvár-Dunaújváros közötti gyenge vasúti összeköttetés; relatíve sok zsáktelepülés, intermodális csomópontok kiépítetlenség, közösségi közlekedés hiányai)

A Fejér megyei területfejlesztési koncepció forgatókönyve alapján az **új beépített területek kialakulása** elsősorban Székesfehérvár, Dunaújváros agglomerációs területein, illetve kisebb mértékben a budapesti agglomeráció vonzáskörzetében várható.

Tovább kell **erősíteni a gazdasági kapcsolatokat** a Győr-Komárom-Tatabánya-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterben, Székesfehérvár-Veszprém- Ausztria felé, illetve az M7-es autópálya mentén a Budapest-Balaton tengelyen.

A **sárbogárdi térség népesség-mobilitását** segítené a Sárbogárd- Dunaújváros és Sárbogárd-Székesfehérvár közötti közösségi közlekedés fejlesztése, valamint a déli megyehatár-közeli közlekedési fehér foltok (Dég, Lajoskomárom) felszámolása.

A **Dunaújvárosi Főiskolának, Székesfehérvárral együttműködve**, további fontos szerepet kell játszania összehangolt integrált képzések beindításában többek között a terület- és városfejlesztési, turisztikai, gépészeti szakemberképzésben, továbbá a kutatói programok és létszámok összeállításában.

A területfelhasználás alapelvei között szerepel az **együtt tervezendő / funkcionális térségek**ben közösen kell kijelölni a különböző célra hasznosítható területeket. Ilyenek az agglomerálódó zónák, elsősorban a Budapesti agglomeráció, Székesfehérvár és Dunaújváros vonzáskörzete, ahol a zöldmezős beruházások megvalósítására alkalmas nagykiterjedésű szabad területek is rendelkezésre állnak. E zónákban az urbanizáció fel fog gyorsulni, aminek szabályozott kereteket kell biztosítani annak érdekében, hogy a pazarló, koordinálatlan területfelhasználás, a települések közötti verseny a funkciók letelepítésében, területek átminősítésében elkerülhető legyen.

Az egészségügy fejlesztésekor ki kell alakítani a betegközpontú ellátási rendszert (Móri Városi Kórház és Rendelőintézet, Szent Pantaleon Kórház Dunaújváros, Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház Székesfehérvár, Fejér megye teljes szakellátása öt településen és számos telephelyen), ahol **nagy hangsúlyt kap a prevenció, illetve a korszerű járóbeteg ellátás**.

Az FMTK üzenetei direkt megyeszékhelyi kapcsolódással

Fejér megye fontos lehetőségnek tartja a **V0** - fővárost elkerülő zöldmezős vasútfejlesztést, amely nyomvonal kijelölésénél javasolt figyelembe venni **Székesfehérvár és Dunaújváros** közötti jelenleg meglévő **vasútkapcsolati hiány**t.

Fejér megye továbbiakban is támogatja az **M8-as autópálya** mielőbbi (legkésőbb 2025-re) **megépítését**, elsősorban a periférikus területeinek felzárkóztatásához.

A megyeszékhely, **Székesfehérvár agglomerációs szerepének segítése** támogatandó, szükséges a **bekötő utak, autóbuszjáratok fejlesztése**.

Megfontolandó az erős vonzástérségekben (Székesfehérvár, Dunaújváros, Budapesti agglomeráció), a **munkamegosztás**t, a kölcsönösségi alapon nyugvó komplementer szerepek vállalását, és az azokhoz köthető fejlesztések forrásait rögzítő „szerződés” megkötése.

A **települések egymás közötti együttműködése**, munkamegosztása, közös gondolkozása a továbbiakban is nagymértékben növelheti a források hatékony felhasználást, a fejlesztések multiplikáló hatását. **A helyi közösségvezérelt kezdeményezések** (LEADER, **CLLD**) lehetőséget biztosítanak az önkormányzatok számára a tudatos tervezési, fejlesztési folyamatok elindítására.

Fejér megye területfejlesztési programja – II. Fejér megye operatív programja

Fejér megye operatív program egy egységes dokumentumba foglalja össze a megye 2014-2020 ciklusra tervezett, az elfogadott területfejlesztési koncepciónak megfelelő területfejlesztési elképzeléseit, a tervezett beavatkozásokat, a kitűzött célok elérését szolgáló programcsomagok, projektek megvalósítási kereteit. Az operatív program a területfejlesztési koncepcióban elfogadott területi és horizontális prioritásoknak és azok intézkedéseinek megfelelően foglalja össze a tervezett fejlesztéseket.

Székesfehérvár MJV által érintett operatív program intézkedések:

1. Területi prioritás - A kormányhivatalok és önkormányzatok közigazgatási és területfejlesztési szerepének erősítése

Intézkedés 1.1.Integrált IKT megoldások alkalmazása: „intelligens városok" e-kormányzás, e-közigazgatás fejlesztése

Területi államigazgatási rendszer informatikai háttér-infrastruktúrájának fejlesztése; Kormányablakok, járási intézmények IKT eszközellátottságának javítása, megújítása; IKT alkalmazások és tartalmak fejlesztése, az online elérhető közszolgáltatások körének bővítése; E-ügykövetési, elektronikus számlázási megoldások meghonosítása, felhő alapú, központosított ügyintézési rendszerek kiépítése nyilvános interfészekkel

Intézkedés 1.2. Közszolgáltatások területi optimalizációja, feladat- és hatáskörökhöz illeszkedő intézményrendszer kialakítása

Teljesítménymenedzsment, tudásmegosztás; Eljárások és folyamatok megújítása; Megyei és járási kormányhivatalok, dekoncentrált szervezetek szervezetének és működésének egységesítése; Feladatalapú költségvetési rendszer kialakítása; Valós igényeket kielégítő továbbképzési rendszer bevezetése a közigazgatásban; Az e-közigazgatásra történő személyi felkészülés biztosítása; Önkormányzati létesítmények fejlesztése akadálymentesítése, komplex akadálymentesítése

3. Területi prioritás - A társadalmi degradációval veszélyeztetett kiürülő kistelepüléseken és alvótelepüléseken a helyi közösségek erősítése

Intézkedés 3.1. Helyi és kisközösségi identitásfejlesztés, közösségi programok szervezése, helyi sajátosságokhoz, hagyományokhoz kapcsolódó nevelési programok kialakítása (pl. Székesfehérvár vonzástérsége működési terület)

Hagyományőrző, hagyományteremtő események, programok, táborok, fesztiválok létrehozása; Helyi közösségi események, programok létrehozása; Közösségi programokhoz kapcsolódó kapacitásfejlesztés; A helyi identitás erősítését szolgáló nyomtatott vagy elektronikus kiadványok, honlapok készítése; A helyi hagyományokon, térségi és/vagy nemzetiségi identitáson, természeti, környezeti sajátosságokon alapuló pedagógiai programok kidolgozása

4. Területi prioritás - Országos közlekedési csomópontokhoz köthető közlekedési és logisztikai fejlesztések

Intézkedés 4.1. Gyorsforgalmi- és főúthálózat, valamint a vasúti törzshálózat fejlesztése, elkerülő szakaszok kiépítése

Csomópontfejlesztés - Székesfehérvár (8. sz. főút kezdő csomópont); Főúti elkerülők kiépítése - Székesfehérvár IV. ütem; Főutak fejlesztése - 81. sz. főút és 63. sz. főút; Vasútvonalak fejlesztése (NKS-ben szereplő projektek): Székesfehérvár-Boba, Székesfehérvár-Veszprém, Székesfehérvár- Lepsény; Vasútállomás komplex fejlesztése – Székesfehérvár

Intézkedés 4.2.Multimodális logisztikai központok fejlesztése

Meglévő multimodális logisztikai központok infrastruktúrájának fejlesztése; Új multimodális logisztikai központok kialakítása; Logisztikai központok szolgáltatásainak fejlesztése; Alba Airport regionális repülőtér fejlesztése

Intézkedés 4.3. Közforgalmú, közösségi közlekedés elősegítése, feltételeinek javítása, rendszerek összehangolása, intermodális közösségi közlekedési csomópontok kiépítése, egységes tarifarendszer megszervezése

Autóbusz/vasút megállók fejlesztése; Elővárosi/helyközi autóbusz/vasúti közlekedés szervezésének fejlesztése – menetrendi összehangolás, viszonylatok rendezése; Elővárosi/helyközi autóbusz közlekedés eszközeinek fejlesztése – járművek, utasforgalmi, tájékoztató és tájékozódási berendezések; Kerékpáros és közösségi közlekedés metszéspontjainak fejlesztése – kerékpártárolók; Vasútvonalak fejlesztése – villamosítás, felújítás, biztosító berendezések, közúti kapcsolatok: Székesfehérvár-Pusztaszabolcs, Székesfehérvár-Komárom; Fenti beavatkozások tervezése

5. Területi prioritás - A pólusok és a turisztikailag preferált térségekben az épített környezet megóvása, az összehangolt településfejlesztések megvalósítása

Intézkedés 5.1 A hagyományos településrészek és arculat újraélesztése és revitalizációja, új funkcióval történő hasznosítása

Városok, községek hagyományos településrészei, településközpontjai felmérési, komplex revitalizációs terveinek, beépítési terveinek elkészítése; Településrészek rehabilitációja (alulhasznosított, vagy használaton kívüli területek újbóli településszerkezetbe illesztésére és e területek funkcióváltásának elősegítés); Barnamezős területek revitalizációja, új funkciók kialakítása; Településközpontok nyitott közösségi térré alakítása; A települések klímaadaptációs javítása

Intézkedés 5.2 Együtt tervezendő térségekre (agglomerációk) integrált fejlesztési-rendezési tervek és település-rehabilitációs tervek készítése

Városi vonzáskörzetekhez tartozó települések együttes tervezése (koncepciók, településrendezési eszközök); Városok, községek fizikailag is leromlott, slumösödött településrészeinek komplex rehabilitációját célzó tervek elkészítése

6. Területi prioritás - A növekedési pólusok innovációs bázisának fejlesztése, a K+F sikereit kiaknázó növekedés érdekében

Intézkedés 6.2.Kutatási együttműködések bővítése, kutatói létszám emelése

Az innovációs bázisok, a kutatások (kutatóintézetek, főiskolák) humánerőforrás-növelésének, humánerőforrás-megtartásának támogatása; „Agglomerációs tudásközpontok” alapításának elősegítése; A gyakorlati megvalósítást is magába foglaló alap-, módszertani és alkalmazott komplex kutatási projektek megvalósítása; Nemzetközi kutatási projektekben való részvétel; Felsőoktatási és tudományos digitális tartalmakhoz való tartós hozzáférés növelése; Hazai tudományos eredmények elérhetővé tétele, a tudományos és felsőoktatási tartalmak népszerűsítése

7. Területi prioritás - A versenyképes ipari pólusok és alközpontok pozíciójának növelése a versenyképes szereplők támogatásával és a hálózatosodó helyi gazdaság ösztönzésével

Intézkedés 7.1. Ipari központok üzleti infrastruktúrájának fejlesztése, üzemeinek, telephelyeinek technológiai fejlesztése, korszerűsítése, versenyképességének javítása

Kihasználatlan barnamezős területek ipari telephellyé, területté fejlesztése; Ipari parkok, iparterületek infrastrukturális fejlesztése; Új ipari, innovációs és technológiai parkok, iparterületek kialakítása; Ipari

parkok, iparterületek üzleti szolgáltatásainak fejlesztése; Telephelyek fejlesztése; Inkubátorházak fejlesztése

Intézkedés 7.2. Vállalkozások innovációs beruházásainak, a technológiai transzferek és kutatás-fejlesztések ösztönzése

Együttműködések ösztönzése a tudás- és technológiatranszfer hatékonyságának növelése; Innovatív vállalkozások prototípus/termék/technológia - és szolgáltatásfejlesztésének támogatása, a piacra lépés elősegítése; A vállalati működés technológiai és nem-technológiai területein történő újítások ösztönzése; Vállalati K+F kapacitásfejlesztés; Ipari kutatóközpontok, nyílt laboratórium kialakítása

Intézkedés 7.3.E-gazdaságban résztvevő vállalkozások erősítése, IKT-k kiemelt támogatása

IKT technológiai fejlesztések; Elektronikus rendszerek bevezetése; Online alkalmazások fejlesztése

Intézkedés 7.4.Vállalkozási klaszterek kialakítása, támogatása - mikro-, kis- és középvállalkozások számára beszállítói hálózat kialakításának támogatása

Hazai és határon átnyúló klaszterek és egyéb vállalati együttműködések kialakulása és fejlesztése; Beszállítói hálózatok ösztönzése

Intézkedés 7.5. A megújuló energia részarányának növelése, alternatív energia berendezések gyártása, zöldgazdaság fejlesztése

A K+F+I tevékenységek az energiahatékonyság érdekében; A vállalkozások energiahatékonysági fejlesztése; A termelési, technológiai folyamatok energiaellátását biztosító megújuló alapú energiafelhasználás, valamint ezekhez kapcsolódóan a biológiailag lebomló hulladékok energetikai hasznosítása

8. Területi prioritás- A megye turisztikai centrumaiban integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása

Intézkedés 8.1 Kulturális örökség hasznosítására, funkcióval való megtöltésére vonatkozó stratégia kialakítása, megvalósítása

Kulturális örökségi értékekre vonatkozó tanulmányok (pl.: komplex kezelési, hasznosítási terv, vonzerőleltár) készítése; Kiemelt és hálózatos kulturális örökségi beruházások (épületek, épületegyüttesek és egyéb objektumok, kastélyparkok, történeti kertek, terek felújítása, korszerűsítése. építése, látogathatóvá tétele); Helyi léptékű kulturális örökségi beruházások (épületek, épületegyüttesek és egyéb objektumok, kastélyparkok, történeti kertek, terek felújítása, korszerűsítése. építése, látogathatóvá tétele)

Intézkedés 8.2. Turisztikai szolgáltatások, marketing fejlesztése, TDM szervezeti rendszer továbbépítése, brand-építés

A turisztikai menedzsment szereplői együttműködésének ösztönzése; A turisták tájékoztatása; A turisztikai termékkínálat értékét növelő egyéb szolgáltatások infrastrukturális és minőségi fejlesztése

Intézkedés 8.3 Diverzifikált, adottságokra épülő turisztikai kínálat erősítése, rendezvények szervezése

Az üzleti turizmus eszközeinek fejlesztése és támogatása; Hazai és nemzetközi hálózatba illeszkedő nemzeti kulturális kínálatfejlesztés (zarándokutak, kegyhelyek, kulturális tematikus utak, kulturális rendezvények); Hazai és nemzetközi hálózatba illeszkedő természeti értékek megőrzése és turisztikai attrakcióként való hasznosítása; Országos kerékpárút törzshálózat fejlesztése, nemzeti szintű természetjáró program megvalósítása; Gasztro-, borturizmus

10. Horizontális prioritás - A stratégiai vízkészletek megőrzése és racionális használata

Intézkedés 10.2. Felszíni vízkészletek fenntartható, szabályozott és összehangolt használata, a megfelelő vízgazdálkodás biztosítása

Székesfehérvári tavak I-XI.: Vízfolyások és állóvizek mellett vízvédelmi puffersáv kialakítása és fenntartása; Jó halgazdálkodási és horgászati gyakorlat megvalósítása

Intézkedés 10.4. Környezeti kármegelőzés és kárelhárítás, valamint környezeti kármentesítés támogatása

Vizek állapotát veszélyeztető szennyezett területek kármentesítése (Kármentesítési Program)

12. Horizontális prioritás - Munkaerő-piaci mobilitás támogatása

Intézkedés 12.4. Kerékpárút-hálózat szabványos fejlesztése és kiszolgáló infrastruktúra kiépítése (települések közötti kapcsolatok)

Kerékpáros közösségi közlekedés szervezése, eszközeinek beszerzése, üzemeltetése – kerékpáros hivatásforgalom, illetve lakossági mobilitás elősegítésére

14. Horizontális prioritás - Közszolgálati minimumszint teljesítése

Intézkedés 14.7. Beteg centrikus egészségügy megteremtése – egységes, korszerű járó-beteg ellátó hálózat, kétpólusú komplex kórházi ellátás, ügyeleti integrálás, prevenció, rehabilitáció erősítése

A megyei kórházainak fejlesztése (infrastruktúra, műszerezettség, szolgáltatás színvonalának emelése), a járóbeteg-ellátás szerepének növelése, a rehabilitáció erősítése

1.2.2 Fejér megye Integrált Területi Programja 5.0 (2017)

A térségi gazdaságfejlesztést és a foglalkoztatás erősítését célzó **Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) biztosít lehetőséget a területi szereplők igényei és szükségletei alapján meghatározott fejlesztések megvalósítására.** A megyék számára az 1702/2014. (XII.3.) Korm. határozat alapján rendelkezésre álló TOP forráskeret felhasználását a megyék területfejlesztési koncepciói és programjai alapozzák meg. Ezen programok, illetve területi stratégiák fókusza ugyanakkor meghaladja a TOP forrásokból megvalósítható célok és beavatkozások körét. A forrásfelhasználás hatékonnyá tétele érdekében szükségessé vált egy olyan dokumentum elkészítése, amely **a helyi igényekkel összhangban a rendelkezésre álló TOP forráskeretek felhasználásának szerkezetét, elvárt eredményeit és ütemezését támasztja alá** a 2014-2020-as költségvetési időszakra vonatkozóan. Ez a dokumentum az Integrált Területi Program (ITP).

Az ITP-ben tervezett fejlesztések összhangja a megyei jogú városok fejlesztési elképzeléseivel

SZF MJV ITP célok / FMITP célok	I. Kulturális-, szabadidős-, idegenforgalmi alapú gazdasági funkciók fejlesztése	II. Városi infrastruktúra és mobilitás fejlesztése a jó környezeti állapot eléréséhez	III. Kötelezően ellátandó önkormányzati szolgáltatások egységesen magas színvonalra emelése	IV. Jelentős megtakarítások elérése energiahatékonysági fejlesztésekkel
FMITP-1. Helyi és térségi gazdaság-fejlesztés				
FMITP-2. A települések élhetőségének és népességmegtartó-képességének erősítése, a települési környezet fenntartható megújítása				
FMITP-3. Az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások használatának elősegítése				
FMITP-4. A helyi közszolgáltatások fejlesztése a térségi gazdaság és a népességmegtartó-képesség megerősítése érdekében				
FMITP-5. A helyi társadalmi kohézió erősítése a leszakadó térségek megújítása és közösségi programok révén				
FMITP-6. Térségi foglalkoztatás-ösztönző programok megvalósítása				

3.** táblázat: **Fejér megye Integrált Területi Programja 2014-2020 célkitűzéseinek kapcsolata Székesfehérvár MJV ITP-vel Forrás: Fejér megye Integrált Területi Programja 5.0 (2017)

A Fejér Megyei ITP két fontos, Székesfehérvár MJV szempontjából is hangsúlyos támogatásterülete:

Fejér megye Területfejlesztési Programjában komoly szerepet kapott a **turizmus fejlesztése**. Az ITP-t megalapozó felmérések jelentős igényeket tártak fel. A Velencei-tó - Váli-völgy - Vértes turisztikai térség, **Székesfehérvárral is összehangolt**, térségi látványosságai feltárásának turizmusfejlesztési céljai prioritást élveznek, benne **a megyeszékhely kulturális idegenforgalmi vonzerőinek erősítendő szerepével**.

A megyei adottságok és munkaerőpiaci helyzet, valamint az ITP-t megalapozó vizsgálatok szerint szükség van a megye számos területén **foglalkoztatási paktum** létrehozására. Jelenleg több mint 13 ezer fő az álláskeresők száma, akiknek mintegy fele bevonható a intézkedés keretében megvalósítani kívánt programokba. Mindezek alapján a Fejér megyei ITP keretében egy (a megyei jogú városok, különösen **Székesfehérvár megyén belüli és a megyehatáron is túlnyúló foglalkoztatási szerepére tekintettel**) a megyei jogú városok területére is kiterjedő megyei paktum mellett a tervek szerint - a megyei jogú városok járásait leszámítva - hat járásra létrejön egy helyi-térségi paktum, kiemelt

figyelmet fordítva a megye kedvezményezett járásaira. A megyei paktum kialakítására a megyei jogú városok foglalkoztatási együttműködésekben érintett szervezeteinek (önkormányzat, gazdasági szféra, kormányzati szereplők, civil érdekképviseletek) bevonásával kerül sor.

1.2.4 A Velencei-tó-Vértes Kiemelt Üdülőkörzet Területfejlesztési Programja 2005

Az 1117/2005. (XII. 14.) Korm. Határozat a Velencei-tó-Vértes Kiemelt Üdülőkörzet Területfejlesztési Programjáról A Kormány a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 7.§-ának g) pontja alapján a melléklet szerint elfogadja a Velencei-tó-Vértes Kiemelt Üdülőkörzet Területfejlesztési Programját (a továbbiakban: Program), és felkéri az érintett minisztereket, valamint a Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács elnökét, hogy a II. Nemzeti Fejlesztési Terv és a Közép-Dunántúli Régió operatív programjának tervezése, illetőleg végrehajtása során - lehetőség szerint - vegyék figyelembe a Programban szereplő fejlesztési prioritásokat és feladatokat.

Prioritások - 2. „**A turisztikai kapacitás minőségi fejlesztése**, az üdülőkörzet turisztikai versenypozíciójának megőrzése, a hazai, és a nemzetközi turizmus igényes fogadási feltételeinek fejlesztése, az európai normák szerinti kiegészítése” című alapvető célon belül középtávú prioritásként kell kezelni:

- *Budapest és Székesfehérvár közelségéből adódó rekreációs, wellness, valamint konferencia turizmus fogadási feltételeinek javítását;*
- A turisztikai vonzerőként figyelembe vehető természeti és kulturális értékek turisztikai termékké fejlesztését;
- A települési és gazdálkodási hagyományok átörökítését, a természetkímélő mező- és erdőgazdálkodási rendszerek, fenntartható turizmus működését elősegítő natúrpark intézmények létrehozását;
- A hétvégi kirándulóforgalom fogadási feltételeinek minőségi javítását;
- Az üdülőkörzet arányos, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése érdekében - az üdülőkörzeten belül - a hiányzó közlekedési hálózati elemek megépítését, a közlekedési feltételek korszerűsítését, továbbá az IC hálózati elemek megépítését;
- A műszaki infrastruktúrák fejlesztésénél a környezetet kímélő megújuló energiaforrások alkalmazását;
- A települési környezet általános javítását, a turizmus szempontjából fontos üdülő- és gyógyhelyi arculat kialakítását;
- A természetkímélő erdőgazdálkodási módszerek alkalmazásának elterjesztése, a parkerdei fejlesztések, közjóléti erdőgazdálkodás és az élőhelyfejlesztést szolgáló erdőtelepítések támogatása.

1.2.5 Székesfehérvári Kistérség Területfejlesztési Stratégia és Operatív Program 2008

A Székesfehérvári Kistérség Fejlesztési Koncepciójának elkészítése után (2006. április) jelentős változások mentek végbe a hazai és a nemzetközi környezetben. A térségközpont további, dinamikus fejlődése, a Pólus Program keretében megvalósuló projektek, és az ún. Kiemelt projektek központi támogatottsága meghatározó a kistérség számára is.

Elkészült és az EU által is elfogadásra került az ÚMFT 2007-2013-ra vonatkozó Fejlesztési stratégiája, Operatív programja, Akcióterve. Ez hatott a regionális és kistérségi szereplőkre, a helyi fejlesztések tervezését, a kapcsolódási lehetőséget, források elérhetőségét egyértelműsítette. A Közép-Dunántúli Operatív Program és Akcióterv is elfogadásra került,amelyek alapján elkülöníthető lett, hogy mely kistérségi projektek finanszírozhatóak központi (EU-s és hazai) forrásból és mely projekteknél szükséges a magántőke bevonása.

JÖVŐKÉP	Versenyképes, innovatív és vonzó életteret biztosító kistérség		
STRATÉGIAI CÉLOK	Innovatív gazdaság erősítése	Minőségi humánerőforrás fejlesztés	*Vonzó települési környezet megteremtése*
SPECIÁLIS CÉLOK	A kistérség gazdasági, társadalmi innovációjának erősítése	A kistérség kedvező földrajzi helyzetéből adódó komparatív előnyök kihasználása	Székesfehérvár és a kistérség települései közötti kapcsolatrendszer fejlesztése
PRIORITÁS TENGELYEK	1. A kistérség gazdaságának fejlesztése: szolgáltatás, turizmus, agrárinnováció	2. Humán erőforrás fejlesztése	3. Települési életkörülmények javítása, lakókörnyezet, infrastruktúra fejlesztése
INTÉZKEDÉSEK	*1.1. Versenyképesség javítása*	*2.1. A gazdaság és a szakképzés összehangolása a kistérségben*	*3.1. Kistérségi kohézió erősítése*
	1.2. KKV fejlesztések, együttműködések javítása	*2.2. Kistérségi munkaerőpiaci koordináció (MUPSZ)*	*3.2. Közlekedési és kommunikációs infrastruktúra fejlesztése*
	1.3. Idegenforgalm szolgáltatások fejlesztése	*2.3. Szociális gondoskodás*	*3.3. Civil szféra erősítése*
	1.4. Önkormányzati szolgáltatások fejlesztése a vállalkozások jobb kiszolgálása érdekében		*3.4. Térségi marketing fejlesztése*
	1.5. Agrárinnováció		*3.5. Egészségmegőrzés, rekreáció*

4. ábra: ***Kistérség fejlődésének célrendszere*** Forrás: Székesfehérvári Kistérség Területfejlesztési Stratégia és Operatív Program, 2008

1.2.6 Velencei-tó, mint regionálisan kiemelt térség cselekvési stratégiája előkészítő tanulmány, 2012

A Velencei-tó Környéki Települések kistérségi társulása (Gárdony) – mint megrendelő – úgy döntött, hogy a következő, 2014-2020-as Európai Uniós tervezési ciklusra összeállít egy új, a korábbiaknál tartalmában és szellemiségében aktuálisabb, jól használható fejlesztési stratégiát. A kistérségi társulás elkészítteti a Velencei-tó, mint regionálisan kiemelt térség cselekvési stratégiája előkészítő tanulmányát. Székesfehérvár számára fontos kapcsolódási pont lehet az *a Velencei-tó környéki egységes turisztikai rendszer kialakítása* beavatkozási területhez kapcsolódás.

5**. ábra: **Velencei-tó cselekvési stratégia célrendszere Forrás: Velencei-tó, mint regionálisan kiemelt térség cselekvési stratégiája előkészítő tanulmány, 2012

1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

1.3.4 Országos Területrendezési Terv

A 2003. évi XXVI. Törvény az Országos Területrendezési Tervről (OTrT) célja, hogy meghatározza az ország egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére. Az OTrT az ország szerkezeti tervét, valamint az országos térségi övezeteket és az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magában. Az ország településein, az egyes térségekben a területfelhasználásra és az építésre vonatkozó szabályokat e törvény rendelkezéseivel összhangban kell kialakítani. A 2003. évi XXVI. Törvényt a 2013. évi CCXXIX. törvény egyes törvények területrendezéssel összefüggő módosításáról (2013. december 9.) szóló, 2014. január 1-től hatályos jogszabály módosította, ennek alapján Székesfehérvárt és környékét érintő OTrT elemek az alábbiak:

1/1. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Megállapította: 2016. évi LXXVIII. törvény 10. § (1), 1. melléklet. Hatályos: 2016. VII. 1-től.

Az országos közúthálózat gyorsforgalmi és főúti elemei, valamint a fővárosi térszerkezetet meghatározó főutak (A térség a mellékletben a település közigazgatási területét és annak 10 kilométeres környezetét jelenti)

1. Gyorsforgalmi utak

23. M7: Törökbálint (M0) - Székesfehérvár - Siófok - Balatonszentgyörgy - Nagykanizsa – Letenye - (Horvátország)

2. Főutak

2.1. A főúthálózat elemei (A 3 km-nél rövidebb hálózati összekötő szerepű, de önálló számjellel ellátott főúti elemeket a felsorolás nem tartalmazza.)

7. 7. sz. főút: Budapest - Székesfehérvár - Siófok - Nagykanizsa - Letenye - (Horvátország)

8. 8. sz. főút: Székesfehérvár (M7) - Veszprém (M8); Vashosszúfalu (M8) - Vasvár - Körmend - Szentgotthárd - (Ausztria)

65. 62. sz. főút: Dunaújváros (6. sz. főút) - Székesfehérvár (7. sz. főút)

66. 63. sz. főút: Tolna (6. sz. főút) - Sárbogárd - Székesfehérvár (M7)

81. 81. sz. főút: Székesfehérvár térsége (8. sz. főút) - Kisbér - Győr - Vámosszabadi térsége - (Szlovákia)

82. 810. sz. főút Székesfehérvár (7. sz. főút) - Magyaralmás (81. sz. főút)

83. 811. sz. főút: Székesfehérvár (7. sz. főút) - Zámoly - Csákvár - Felcsút - Óbarok (1. sz. főút)

2.2. Főutak tervezett településelkerülő szakaszai (A felsorolás nem tartalmazza azokat az elkerüléseket, amelyek a gyorsforgalmi utak részét fogják képezni.)

7. 8. sz. főút: Székesfehérvár, Várpalota

47. 81. sz. főút: Székesfehérvár, Kisbér, Ászár, Mezőörs, Pér

1/4. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Megállapította: 2013. évi CCXXIX. törvény 36. § a), 1/4. melléklet. Hatályos: 2014. I. 1-től.

Országos törzshálózati vasúti pályák

2. Egyéb országos törzshálózati vasúti pályák

2.6. Székesfehérvár – Komárom

2.16. Székesfehérvár – Szombathely

2.21. Budapest [I. kerület, Déli pu.] - Székesfehérvár - Nagykanizsa - Murakeresztúr - (Horvátország)

2.27. Székesfehérvár – Pusztaszabolcs

1/5. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Megállapította: 2013. évi CCXXIX. törvény 36. § a), 1/5. melléklet. Hatályos: 2014. I. 1-től.

Országos repülőterek

2. Egyéb kereskedelmi repülőterek és kereskedelmi repülőtérré fejleszthető repülőterek

2.13. Székesfehérvár [Alba Airport]

1/6. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Megállapította: 2013. évi CCXXIX. törvény 36. § a), 1/6. melléklet. Hatályos: 2014. I. 1-től.

Országos kerékpárút-törzshálózat elemei

7. Délnyugat-magyarországi kerékpárút

30. **7.A**: Budapest - Biatorbágy - Etyek - Nadap - Sukoró - **Pákozd** - Székesfehérvár - Balatonfőkajár - Siófok - Szántód - Balatonföldvár - Balatonlelle - Balatonboglár - Fonyód - Keszthely - Sármellék - Zalakaros - Nagykanizsa - Kaszó - Nagyatád - Berzence - (Horvátország)

31. **7.B:** Nadap - Velence - Gárdony – **Pákozd**

75. Székesfehérvár - Gánt - Várgesztes - Oroszlány [Majkpuszta] - Környe - Tata – Komárom (Vértesi kerékpárút)

1/9. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Megállapította: 2013. évi CCXXIX. törvény 36. § a), 1/9. melléklet. Hatályos: 2014. I. 1-től.

A villamosenergia-átviteli hálózat távvezetékelemei (A térség e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 25 kilométeres környezetét jelenti)

2. 400 kV-os átviteli hálózat távvezetékelemei

2.64. Székesfehérvár térsége

1/10. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Megállapította: 2013. évi CCXXIX. törvény 36. § a), 1/10. melléklet. Hatályos: 2014. I. 1-től.

Országos szénhidrogén-szállító vezetékek (A térség e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 25 kilométeres környezetét jelenti)

1. Földgázszállító vezetékek

200. 504: Kápolnásnyék - Székesfehérvár - Nádasdladány - Ősi – Pétfürdő

201. 504-01: Szabadbattyán

258. Nabucco: (Románia) - Nagylak - Hódmezővásárhely - Kecskemét - Adony - Székesfehérvár - Mór - Tét - Rajka - (Ausztria)

3. Termékvezetékek

5. Kápolnásnyék – Székesfehérvár (6. Kápolnásnyék – Százhalombatta; 3-4. Kápolnásnyék – Komárom; 14-15. Százhalombatta - Kápolnásnyék)

19. Székesfehérvár – Pécs

1/11. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Az országos jelentőségű vízi létesítmények (A térség e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 25 kilométeres környezetét jelenti)

3. 10 millió m^3-t meghaladó térfogatú, vízkár-elhárítási célú tározási fejlesztési lehetőségek

6. Gaja patak Fehérvárcsurgói víztározó Fehérvárcsurgó, Kincsesbánya

4. Kiemelt jelentőségű vízi építmények

8. Dinnyési zsilip Dinnyés-Kajtori-csatorna Pákozd

Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete - 2014. december 31-ig hatályos!

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete - 2015. január 1-től hatályos!

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

Országos ökológiai hálózat övezete

Országos vízminőség-védelmi terület övezete

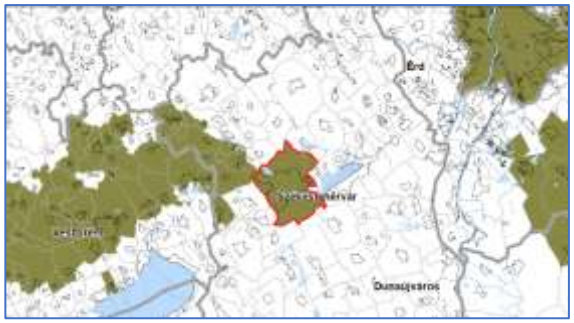

Kiemelt fontosságú honvédelmi terület övezete

4.** térkép: **Az OTrT térképi mellékleteinek Székesfehérvár és térsége számára releváns kivágatai (3/1-5., 7. és 9. mellékletek) Forrás: http://www.terport.hu/teruletrendezes/teruletrendezesi-tervek/magyarorszag/otrt-modositas-egyeztetesi-dokumentumok)

Az OTRT-ről szóló 2003. évi XXVI. törvény felülvizsgálatának 2013-as „Környezeti értékelés és Natura 2000 hatásbecslési dokumentációja” két témakört érintve is foglalkozik Székesfehérvárral, illetve közvetlen térségével.

Beépített területek növekedése kapcsán megállapításra került, hogy az elkövetkező 20 évben a beépített területek közel 11 %-os növekedése várható elsősorban a népességalakulás, a migrációs folyamatok és a változó területi igények hatására. Negatív hatásként az OTrT módosítása nélkül új beépített területek

kialakulása prognosztizált, amely az értékes termőhelyi adottságú talajok térségét is veszélyezteti, ezzel a talaj, mint természeti erőforrás hasznosítási lehetősége csökken, pl. Székesfehérvár és Dunaújváros környékén.

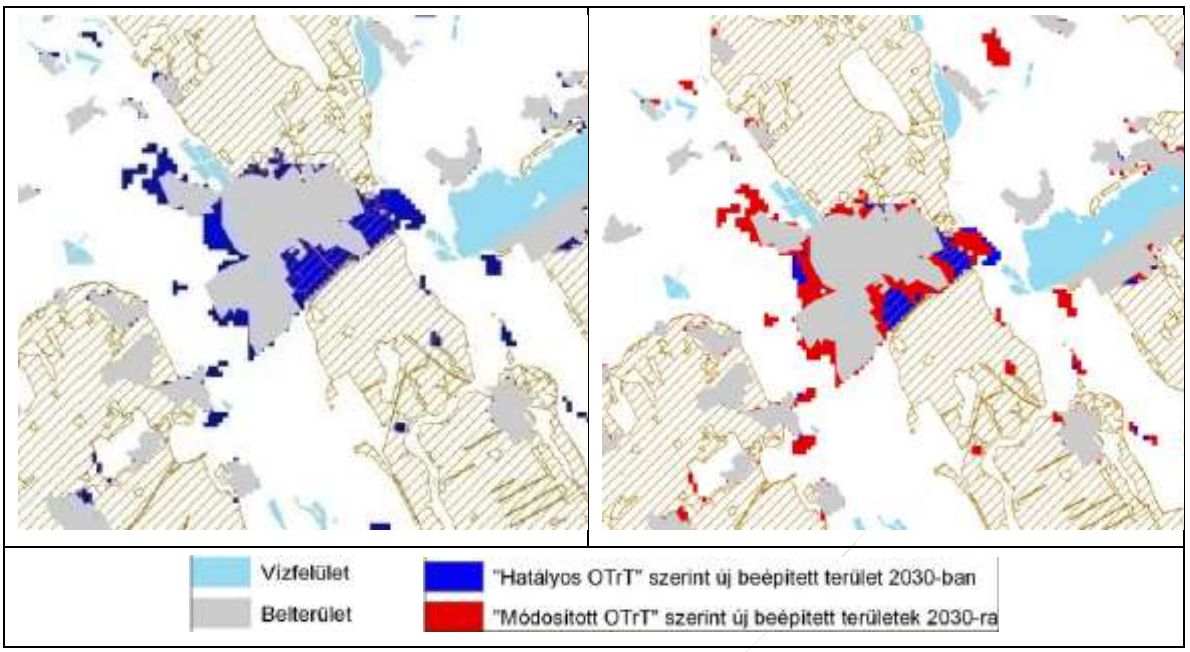

5.** térkép: **Beépített területek alakulása 2030-ra a korábbi és a módosított hatályos OTrT forgatókönyv szerint, Székesfehérvár környékén Forrás: LÖTK, 2013

A felülvizsgálati anyag megalapozó munkarésze szerint a magyarországi településegyüttesek kategóriájában uralkodó tendencia, hogy a központok belterületének növekedési üteme rendre alacsonyabb a környező településekénél, amelyek intenzitása viszont országosan is a legmagasabbak közé tartozik. Ilyen térségek mindenekelőtt a veszprémi, a székesfehérvári, a kaposvári és a kecskeméti településegyüttesek.

A hatásbecslési dokumentáció másik Székesfehérvár térségére érvényes megállapítása a tervezett *Nabucco földgázvezeték nyomvonala* kapcsán merült föl. A vezeték tervezett nyomvonala magyarországi szakaszának elemei: – (Románia) – országhatár – Nagylak – Hódmezővásárhely –Kecskemét – Adony – Székesfehérvár – Mór – Tét – Rajka –országhatár – (Ausztria) (Nabucco).

Székesfehérvár környékén több Natura 2000 terület érintett a Nabucco beruházás megvalósulásával, ezek:

- Aba,Seregélyes/Belsőbárándi löszvölgy [HUDI20006]
- Székesfehérvár/Aszal-völgy [HUDI20004]
- Mór/Móri-árok [HUDI20033]

További Natura 2000 terület érintett a Székesfehérvári nyugati elkerülő kiépülésével: Székesfehérvár, Csór/Sárrét [HUDI20044]

6.** térkép: **Az OTrT Székesfehérvár térségét érintő kivágata Forrás: http://www.terport.hu/teruletrendezes/teruletrendezesi-tervek/magyarorszag

Az Országos Területrendezési Tervről (OTrT) szóló törvény következő felülvizsgálata során érvényesítendő Székesfehérvár Melyei Jogú Várost érintő javaslatok:

Az Ország Szerkezeti Tervén feltüntetett 811. sz. főút Székesfehérvár – Lovasberény – Csákvár – Felcsút nyomvonalra való áthelyezése, mert ez a nyomvonal elkerülné a Zámolyi-medencét, melynek nagy része az országos ökológiai hálózatba tartozik, ill. Natura 2000 terület, valamint a 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet alapján fontos érzékeny természeti terület.

A 2013. december 9-én elfogadásra került és 2014. január 1-től hatályos módosított OTrT -vel összhangban az 1.3.2 Fejér Megyei Területrendezési Tervet (FmTrT) majd a településrendezési eszközöket módosítani szükséges: Székesfehérvár MJV Önkormányzatának véleményét az OTrT módosításának tervezési folyamata során többnyire figyelembe vették. Az alábbi figyelembe nem vett vélemények a megyeszékhely számára különösen fontosak:

- Törlésre került a tervezett *„Nagykónyi (61. sz. főút) – Lajoskomárom térsége – Székesfehérvár(M7) főút”.* A tervezett főúti kapcsolat a jelenleg hatályos OTrT szerint távlatban biztosította az elkerülő út déli irányú lekötését a 7. sz főút csomópontjától az M7 autópályára, Szabadbattyán és Székesfehérvár közigazgatási határa mentén. Valamint a Loranger Sóstó Ipari Parktól északra haladó szakaszt kivette az országos hálózatból, amely az ún „Auchan csomópont” szűk keresztmetszete miatt mindenképp

kedvező volt. A településrendezési eszközök is ennek megfelelően kerültek kidolgozásra, és jóváhagyásra mind Székesfehérvár, mind Szabadbattyán tekintetében.

A főút - az OTrT módosítás tervezetéből való - törlésének oka, hogy *a gyorsforgalmi- és a főúthálózat hosszú távú fejlesztési programjáról és nagytávú tervéről* szóló 1222/2011. (VI. 29.) Korm. határozat távlatban is az országos hálózat elemeként számol a Loranger Sóstó Ipari Parktól északra haladó szakasz tekintetében. Az OTrT módosításának tervezete kizárólag az ún. „Auchan csomópont" külön szintűvé történő átépítése esetén fogadható el a város számára, azaz, ha a fenti 1222/2011 (VI. 29.) Korm. határozatban szerepelő az *M7 kezdőcsomópont fejlesztése. az I. programciklusban (munkaütemezés szerint 2011–2016).* kiemelt prioritást kap.

- Az OTrT 6.§ b) és c) bekezdése tekintetében aggályos, hogy közigazgatási terület nyugati részén eddig vegyes területfelhasználású térséget át kívánják sorolni mezőgazdasági térségbe, tekintve, hogy a mind a Megyei TrT-ben, mind a településrendezési tervekben a terület jelentős része erdőgazdálkodási térségbe, illetve erdő területfelhasználásba sorolt.

1.3.5 Fejér Megyei Területrendezési Terv

A többször módosított Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvénnyel (továbbiakban: OTrT) összhangban 2009. évben került jóváhagyásra Fejér Megye Közgyűlése 1/2009. (II. 13.) k. r. sz. rendelete *Fejér megye területrendezési tervéről* (továbbiakban: FmTrT), valamint Fejér Megye Közgyűlése 3/2009. (II. 12.) *k. h. sz. Határozata Fejér megye területrendezési tervéhez kapcsolódó területrendezési intézkedési javaslatról, területrendezési ajánlásokról és a rendelettel elfogadásra kerülő övezeteken kívül ajánlott övezetekről, valamint a tervezett (Horvátország)-Gyékényes térsége-Budapest (Ferihegy)-Záhony-(Ukrajna) nagysebességű vasútvonal nyomvonalának egyeztetéséről.*

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény hatályba léptető és vegyes rendelkezései szerint:

- 31/A. § A területrendezésről szóló 2003. évi XXVI. törvénynek az egyes törvények területrendezéssel összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCXXIX. törvénnyel (a továbbiakban: MTv.) megállapított rendelkezéseivel a megyei területrendezési terveket 2015. december 31-ig összhangba kell hozni.
- 31/B. § A kiemelt térségi és a megyei területrendezési terveknek az e törvénnyel való összhangba hozataláig a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál az alábbi átmeneti rendelkezéseket kell alkalmazni:

  e) azokat az országos övezeteket, amelyeket a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv alkalmaz, azonban az MTv. megszüntetett, a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál nem kell alkalmazni,

  f) azokra az országos övezetekre, amelyeket a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv alkalmaz, azonban a rá vonatkozó előírásokat az MTv. módosította, a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál e törvénynek az MTv.-vel megállapított övezeti előírásait kell alkalmazni,

  g) azokat a kiemelt térségi és megyei övezeteket, amelyeket a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv megállapít, azonban az MTv. megszüntetett, az i) pontban foglaltak kivételével a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál nem kell alkalmazni,

  h) azokat a kiemelt térségi és megyei övezeteket, amelyeket a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv megállapít, azonban a rá vonatkozó előírásokat az MTv. módosította, a j)

pontban foglaltak figyelembevételével a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál e törvénynek az MTv.-vel megállapított övezeti előírásaival kell alkalmazni.

7. térkép: ***FmTrT Térségi szerkezeti terv Székesfehérvár központú kivágat*** Forrás: Fejér megye területrendezési terv, 2009

A közúthálózat Székesfehérvár Megye Jogú Várost érintő elemei

Gyorsforgalmi utak

M7: Törökbálint (M0) – Székesfehérvár – Siófok – Balatonszentgyörgy – Nagykanizsa – Letenye – (Horvátország) (a TEN-T hálózat része)

Főutak

A főúthálózat elemei

- 8. sz. főút: Székesfehérvár (M7) – Veszprém – Szentgotthárd – (Ausztria)
- 62. sz. főút: Dunaújváros (6. sz. főút) – Székesfehérvár térsége (7. sz. főút)
- 63. sz. főút: Tolna (6. sz. főút) – Sárbogárd – Székesfehérvár (M7)
- 81. sz. főút: Székesfehérvár (8. sz. főút) – Kisbér – Győr (1. sz. főút)
- 811. sz. főút: Székesfehérvár (8. sz. főút) – Alcsútdoboz – Óbarok (1. sz. főút)

Új főúti kapcsolatok

- Székesfehérvár (8. sz. főút) – Zámoly – Csákvár – Felcsút (811. sz. főút)
- Nagykónyi (61. sz. főút) – Lajoskomárom térsége – Székesfehérvár (M7) - a 2013. évi OTrT felülvizsgálat törölte

Főutak tervezett településelkerülő szakaszai

- 8. sz. főút: Székesfehérvár, Csór - *megvalósult*

A vasúthálózat Székesfehérvár Megye Jogú Várost érintő elemei

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak

- Székesfehérvár – Szombathely
- Budapest – Székesfehérvár – Nagykanizsa – Murakeresztúr – (Horvátország)
- Székesfehérvár – Pusztaszabolcs

Egyéb országos törzshálózati vasútvonalak

- Székesfehérvár – Komárom

Az országos vasúti törzshálózat tervezett eleme

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalakhoz kapcsolódóan:

- A Budapestet délről kerülő vasútvonal: Komárom, Kisbér, Mór, Bodajk, Székesfehérvár, Pusztaszabolcs, Ercsi, Szigetújfalu, Áporka, Kiskunlacháza, Bugyi, Dabas, Újhartyán, Pusztavacs, Cegléd településeket érintve, a Dunán és a ráckevei Duna-ágon új Duna–híddal.

Repülőterek Székesfehérvár Megye Jogú Város tekintetében - Kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérré fejleszthető repülőterek

- Székesfehérvár [Alba Airport]

Országos és térségi jelentőségű kerékpárutak Székesfehérvár Megye Jogú Várost érintő elemei (meglévő és tervezett elemek)

Országos kerékpárút törzshálózat

7. Délnyugat-magyarországi kerékpárút:

- 7. A: Budapest – Biatorbágy – Etyek – Nadap – Sukoró – Pákozd –Székesfehérvár – Balatonfőkajár – Siófok – Szántód – Balatonföldvár – Balatonlelle –Balatonboglár – Fonyód – Keszthely – Sármellék – Zalakaros – Nagykanizsa – Kaszó –Nagyatád – Berzence – (Horvátország)

71. Vértesi kerékpárút:

- Székesfehérvár – Gánt – Várgesztes – Vértessomló – Környe – Tata – Komárom

Térségi jelentőségű kerékpárutak

- Székesfehérvár – Kisbér (Komárom – Esztergom megye)
- Lovasberény – Székesfehérvár – Gárdony [Dinnyés]
- Berhida (Veszprém megye) – Sárszentmihály – Székesfehérvár
- Székesfehérvár – Tác
- Székesfehérvár – Seregélyes
- Székesfehérvár – Székesfehérvár [Csala], (1/10. sz. melléklet)

Térségi jelentőségű logisztikai központ Székesfehérvár Megye Jogú Város tekintetében ábrázolt és nevesített

Térségi jelentőségű hulladéklerakó helyek Székesfehérvár Megye Jogú Város tekintetében

- Székesfehérvár, Pénzverővölgyi térségi hulladéklerakó

A villamosenergia-átviteli és elosztó hálózat távvezeték Székesfehérvár Megye Jogú Várost érintő elemei

400 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei

- Székesfehérvár - Litér-Martonvásár távvezeték felhasítási pontja

120 kV-os átviteli és szolgáltatói hálózat elemei

- Inota - Dunaújváros felhasítva – Székesfehérvár
- Székesfehérvár Észak alállomáshoz Szabadbattyán-Baracska távvezeték felhasításával, felhasítási ponttól 120 kV-os bekötés kiépítése

Nemzetközi és hazai szénhidrogén szállítóvezetékek Székesfehérvár Megye Jogú Várost érintő elemei:

- (Románia) – országhatár – Nagylak – Hódmezővásárhely – Kecskemét – Adony – Székesfehérvár – Mór – Tét – Rajka – országhatár – (Ausztria)

FmTrT Térségi övezetek fontosabb előírásai, valamint ajánlásai Székesfehérvár MJV tekintetében:

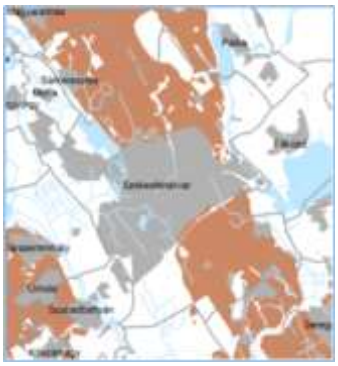

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

Ajánlás: Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetében a szántó művelési ág megváltoztatását kerülni kell.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

Ajánlás: Az övezetben törekedni kell a hagyományos tájhasználat megőrzésére. Művelési ág megváltoztatása, ill. más célú területhasználat csak az adottságoknak megfelelő tájhasználat kialakítása, ill. a tájkarakter erősítése, valamint közmű és közút építése érdekében engedélyezhető.

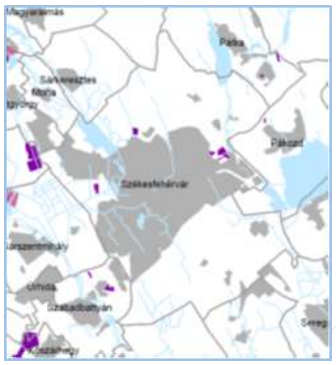

Országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete

Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete

A térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetében csak olyan területfelhasználási egység jelölhető ki, amely a természeti adottságok és a kulturális örökség által meghatározott tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti. Az övezetben közművezetékeket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a tájképvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával – beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.

Ajánlás: A jelentős mértékben átalakított roncsolt területek, tájsebek és műszaki védelem nélküli hulladéklerakók rehabilitálása során a környező területek adottságaihoz és területhasználatához illeszkedő újrahasznosítást javasolt megvalósítani, hangsúlyosan kezelve a véderdők, védelmi célú zöldfelületek létesítését.

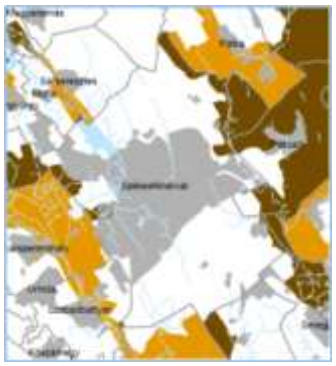

Az országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezetben a területek újrahasznosítási célját a megye területrendezési tervében, a települések helyi tájrendezési szabályainak vagy a helyi településrendezési eszközök figyelembevételével kell meghatározni.

Ajánlás: Az övezetben törekedni kell a hagyományos tájhasználat megőrzésére. Művelési ág megváltoztatása, ill. más célú területhasználat csak az adottságoknak megfelelő tájhasználat kialakítása, ill. a tájkarakter erősítése, valamint közmű és közút építése érdekében engedélyezhető.

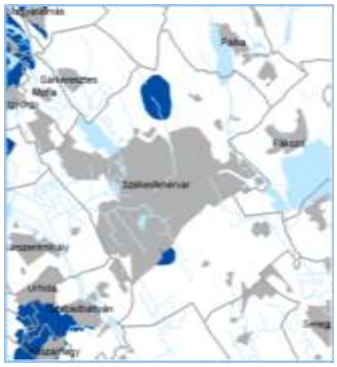

A kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetében bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

Ajánlás: Általában kívánatos felszámolni, vagy biztonságos védelemmel ellátni az ivóvízbázist veszélyeztető minden tevékenységet. A felszín alatti vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme érdekében a használt vizek kezelése, tisztítást követő hasznosításának elősegítése szükséges.

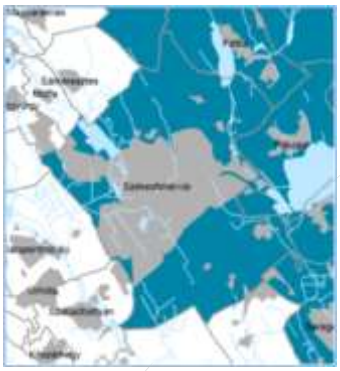

Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezetében a tisztított szennyvizek kivezetéséről a gazdasági és műszaki szempontok mérlegelésével gondoskodni kell. Az övezet területére kívülről — regionális szennyvízgyűjtő- és tisztító rendszerre szennyvízcsatorna-hálózaton keresztül történő csatlakozás kivételével — szennyvíz bevezetését meg kell akadályozni.

Ajánlás: Az övezet területén új beépítésre szánt terület kijelölése csak a keletkező szennyvizek megnyugtató kezelése – területről elvezetése, vagy területen belüli megfelelő tisztítása – esetén javasolható. A természetes vízfolyások mentén biztosítani kívánatos a védőterületek természetközeli kialakításának, a vízfolyások revitalizációjának lehetőségét.

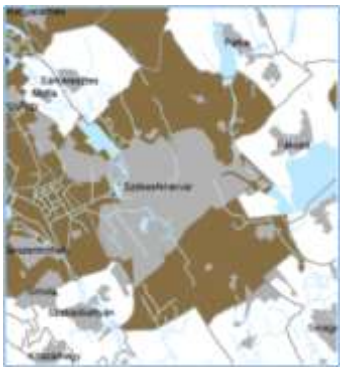

Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete

Az ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezetét a településrendezés eszközeiben tényleges kiterjedésének megfelelően kell lehatárolni, és az építési övezetre vagy övezetre szabályokat megállapítani.

Ajánlás: A település szerkezeti tervében az övezet területén csak olyan területfelhasználási kategória jelölhető ki, amely távlatban a bányászati tevékenységet nem lehetetleníti el.Az övezetbe tartozó területeken bányatelek csak abban az esetben állapítható meg, ha azt más övezeti szabályozás nem tiltja.

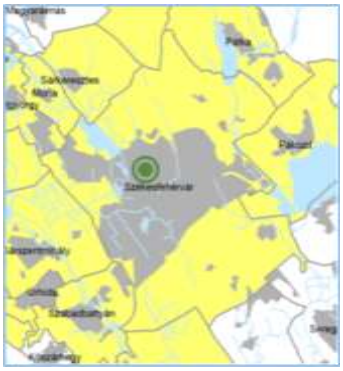

Együtt tervezhető térségek övezete

Fejlesztési társközpont

Fejlesztési alközpont

Az együtt tervezhető térségek övezetébe tartozó települési önkormányzatok településfejlesztési és településrendezési feladataik összehangolt ellátásához – törvényben meghatározott – közös egyszerűsített településszerkezeti tervet készíthetnek. A közös egyszerűsített településszerkezeti tervnek az egyes településekre vonatkozó részeit az érintett települési önkormányzatok határozattal fogadják el.

Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület övezete

A kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi területeket a településszerkezeti tervben beépítésre szánt vagy beépítésre nem szánt különleges honvédelmi terület területfelhasználási egységbe kell sorolni.

Ajánlás: Felhagyott katonai objektumok környezetkímélő rehabilitációját ajánlott minél előbb elvégezni. A honvédségi területek környezetében a vonatkozó ágazati előírásoknak megfelelően a települések szabályozási tervében védőövezetet és ezen belül területhasználati korlátozásokat szükséges meghatározni egyrészt a honvédelmi érdekekre tekintettel, másrészt a környező nem katonai területeken folytatott tevékenységek és területhasználatok biztonsága érdekében

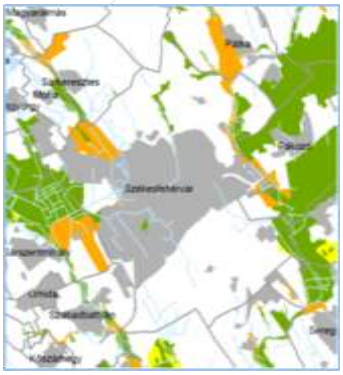

Magterület övezete

Ökológiai folyosó övezete

Pufferterület övezete

Magterület és ökológiai folyosó terület övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha a települési területet a magterület vagy a magterület és az ökológiai folyosó körülzárja, és a kijelölést más jogszabály nem tiltja. Az övezetekben közművezetékeket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a természetvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával – beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni. Pufferterületen a településszerkezeti terv beépítésre szánt területet csak abban az

esetben jelölhet ki, ha az a szomszédos magterület vagy ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét, valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

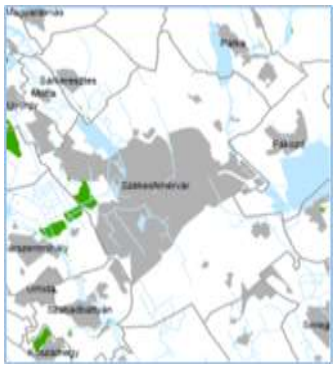

Erdőtelepítésre alkalmas terület övezete

Az övezetbe tartozó területeken beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

Ajánlás: Az erdőtelepítésre alkalmas termőhelyek állapotát úgy kell fenntartani, hogy az a későbbi erdőtelepítés lehetőségét ne zárja ki. Erdőtelepítéseknél – ahol a termőhelyi viszonyok lehetővé teszik – őshonos fafajok alkalmazásával előnyben kell részesíteni a természet-közeli erdőtársulások létrehozását. Gazdasági erdők telepítésénél a gazdasági szempontok az irányadók, a természeti adottságokat károsító hatások kizárása mellett.

Világörökség és világörökség-várományos terület övezete

Nem releváns.

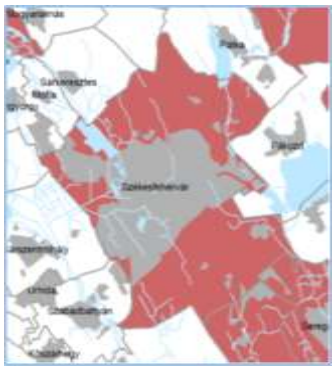

Történeti települési terület övezete

Történeti település helyi építési szabályzatának és szabályozási tervének tartalmaznia kell a településkép-védelmi terület értékőrző fejlesztését elősegítő, a történeti településkép megőrzését, illetve új építmények illeszkedését biztosító szabályokat.

Ajánlás: Új beépítésre szánt terület az övezetben csak oly módon és nagyságban jelölendő ki, hogy az ne változtassa meg a települések kialakult történeti karakterét. Az övezet településein lehetőség szerint minimumra kell csökkenteni a zöldmezős beruházásokat. Az új és felújításra kerülő nagy-, közép- és kisfeszültségű vezetékeket - ha azt kulturális örökségvédelmi igények indokolják - földkábelben javasolt elhelyezni. Az övezetben infrastrukturális hálózatokat és létesítményeket a kulturális örökségi értékek sérelme nélkül, azok egységét megőrizve, látványuk érvényesülését elősegítve kell elhelyezni. Biztosítani szükséges az övezetben található régészeti emlékek feltárást, megőrzését, értékeiknek bemutatását.

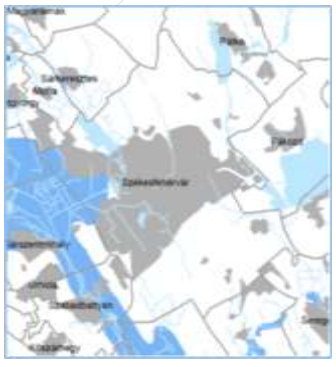

Rendszeresen belvízjárta terület övezete
Nagyvízi meder övezete

A rendszeresen belvíz járta terület övezet által érintett települések településrendezési eszközeinek készítése során, a vízügyi hatóság adatszolgáltatása alapján belvízrendezési munkarészt is készíteni kell. Az övezet területén beépítésre szánt terület csak kivételesen, a belvízrendezési munkarészben meghatározott feltételek teljesülése esetén jelölhető ki.

Ajánlás: A mély fekvésű, belvíz által gyakran veszélyeztetett területeket fokozatosan javasolt kivonni a szántóföldi művelésből és más célokra hasznosítani (pl. erdősítés). A művelési ág váltást komplex kategóriaként

indokolt kezelni, ahol figyelembe kell venni a domborzati, talajtani, vízgazdálkodási, illetve mezőgazdasági, természetvédelmi és környezetvédelmi szempontokat egyaránt. A bel- és külterületi vízrendezést komplexen javasolt kezelni.

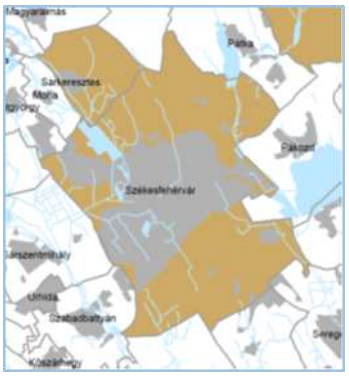

Földtani veszélyforrás területének övezete

Földtani veszélyforrás területének övezetébe tartozó település veszélyeztetett területein a település településszerkezeti tervében beépítésre szánt terület csak kivételesen, geológiai szakvélemény alapján jelölhető ki.

Ajánlás: Az övezet területén gondoskodni kell a meglévő fás növények védelméről és fenntartásáról, továbbá talajvédő fásítások létesítéséről. A potenciálisan veszélyeztetett területeken a földtani veszélyt kiváltó tényezők és a tervezett beavatkozás kapcsolatát vizsgálni kell. Ennek függvényében szükséges a területfelhasználást korlátozó előírásokat meghatározni a településrendezési tervekben, illetve a létesítmények alapozását a csúszást kiváltó tényezők figyelembevételével megtervezni.

Vízeróziónak kitett terület övezete

Vízeróziónak kitett terület övezete által érintett település

Vízeróziónak kitett terület övezetbe tartozó települések veszélyeztetett területein olyan területfelhasználást kell előírni a települések településszerkezeti tervében, és a helyi építési szabályzatban olyan építési övezeti, övezeti előírást kell meghatározni, amely a vízerózió mértékét csökkenti.

Ajánlás: A lejtős területeken fokozottan szükséges a vízrendezés, amit célszerű a vízfolyások teljes vízgyűjtő területére kiterjedően egységes rendszer szerint megoldani. A lefolyásviszonyok alakítása során fontos célkitűzés, hogy a csapadék minél nagyobb hányada szivárogjon a talajba, ill. a beszivárogni nem képes víz elvezetése a befogadókig a lehető legkisebb eróziós kártétellel – talaj- és tápanyagveszteséggel – valósuljon meg.

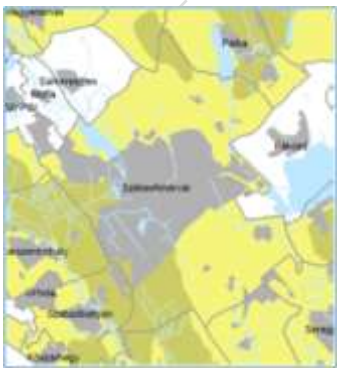

Széleróziónak kitett terület övezete

Széleróziónak kitett terület övezete által érintett település

Széleróziónak kitett terület övezetbe tartozó települések veszélyeztetett területein olyan területfelhasználást kell előírni a települések településszerkezeti tervében, és a helyi építési szabályzatban olyan építési övezeti, övezeti előírást kell meghatározni, amely a szélerózió mértékét csökkenti.

Ajánlás: Az övezethez tartozó települések rendezési tervének külterület-szabályozási tervében a szántóterületeken gondoskodni kell a mezővédő erdősávok telepítéséről és a meglévő ökológiai folyosók védelméről.

A 17/2004. (II.12) Kgy. határozattal megállapított Székesfehérvár MJV Településszerkezeti terve az FmTrT-vel összhangban van.

1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveire vonatkozó megállapítások

Székesfehérvárt ugyan körülöleli az agglomerációs településeinek gyűrűje, azonban összefüggő-összeépülő települési térség nem jött még létre, jobbára mezőgazdasági területek választják le a környező települések belterületét, ugyanakkor Szabadbattyán felől az emmarózai zártkertes terület illetve Iszkaszentgyörgy külterületén fekvő Városkapu ipari terület közvetlen határos a megyeszékhellyel.

Település	Lakosság-szám 2011	Hatályos szt. készítésének éve	Megállapítás
Aba	4619	2008	• *Magas agroökológiai potenciállal rendelkező területek* • *A 9 települést magába foglaló - a megye egyik legerősebb térségi formációja - központjakként Aba elindult a Fejér m.-i Trt-ben is jelzett városiasodás útján, városi címet 2013-ban elnyerte* • *A Terv jelentős iparterületi fejlesztések számára jelöl ki övezeteket, pl. repülőtér melletti ipari-technológiai park (Belsőbáránd)* • *A településen a hulladékok gyűjtése és szállítása perspektivikusan is biztosított a Székesfehérvári regionális hulladékkezelési rendszer fejlesztésével* • *Fejlesztésre szorulnak a kistérségi belső közlekedési kapcsolatok, mindenekelőtt a kistérség keleti települései irányába.*
Csór	1832	2012	• *Jelentős hatás: Csór, 8. számú főút Székesfehérvárt nyugatról elkerülő szakasza elkészülte, ill. nyomvonala Csór közigazgatási területén belül érinti az országos ökológiai hálózat magterületét, ill. Natura 2000 területeket.* • *Csór község természeti értékekben rendkívül gazdag: Sárréti Tájvédelmi Körzet, 419 ha fokozottan védett területtel ill. egyben „Sárrét Natura 2000", Kiemelt Jelentőségű Különleges Természetmegőrzési Terület* • *A településen gondot okoz a zártkerti és az újonnan kialakuló építési területek felszíni vízelvezetésének hiánya, teljes települési vízrendezési terv szükséges.* • *A Séd-Gaja-Nádor-Sárvíz felszíni vízrendszer teljes körű rehabilitációja, revitalizációja mielőbb megvalósítandó. A Nádor-csatorna települési szakaszán kármentesítési munkák folynak.* • *A bányabezárások következtében jelenleg is zajlik a kasztvíztárolók regenerálódása.*
Gárdony	9927	2010	• *Fontos szempont Gárdony üdülőváros karakterének megerősítése, a szükséges területhasznosítások biztosítása, a kínálatbővítés, a parti területek színvonalas hasznosítása, a szükséges infrastruktúra és gondozott zöldfelületek biztosítása* • *Gárdony – Agárd – Dinnyés térségében a legfontosabb közúthálózat fejlesztési feladat a 7. sz. főút elkerülő szakaszának megépítése* • *Gárdony (Gárdony és Gárdony-fürdő) és Agárd településrészek összenőtt települési egységek; falusias karakterű dinnyési településrész: hagyományőrző és természeti környezetet igénylő területfelhasználás (Dinnyési-Fertő ökofolyosó)*
Iszkaszentgyörgy	2032	2009/2010	• *A település több éve küzd azzal a problémával, hogy fejlesztések (gazdasági terület, lakóterület) beindulnak, de nem fejeződnek be. Szigetszerűen történt belterületbe vonás, beindult infrastruktúra-kiépítés (út, közmű), de hálózati rendszer nem épült ki, műszakilag végleges állapot nem jött létre. A közmű- és úthálózat kialakításnak előkészítése, telekalakítás, belterületbe vonás szabályozási háttér hiányában is történik, a rendezett állapot létre hozására a szabályozás vagy a szerkezeti terv önmagában kevés eszköz.* • *Kapcsolat Székesfehérvárral: (+) munkahelyet könnyebb találni; közel érhetők el szolgáltatások; a kastély-hasznosítás nagyvárosi igényt is kielégíthet; a székesfehérvári árszínvonalat magasnak találó vállalkozások, magánemberek*

Település	Lakosság-szám 2011	Hatályos szt. készítésének éve	Megállapítás
			könnyen nyitnak irodát, építenek lakást a faluban (Márványkert); fehérváriak hétvégi kirándulásainak célpontja lehet a falu. (-) A nagyváros magas szintű ellátása elviszi Iszkaszentgyörgyről a diákokat, a bevásárlókat, a település alvófalu jellegét erősíti.
Moha	549	2006	• *Moha szerepkörét falusias arculatát megtartó, kisebb helyi foglalkoztatást biztosító gazdasági területek fejlesztése mellett, Székesfehérvár szomszédságában fekvő alvótelepülésként fogalmaztak meg.* • *Legfontosabb területfelhasználási elem a jó minőségű lakóterületi fejlesztések helybiztosítása, melyek a helyi- és betelepülő népesség fogadására alakulnak ki, mindig az arányos terület igénybevétel szem előtt tartása mellett valósulnak meg.* • *A meglevő és továbbfejleszthető gazdasági terület kijelölése rövid es hosszútávon (Mohai Ágnes)* • *Távlatilag az M81-es főútfejlesztés lehet még hatással a településszerkezeti tervre.*
Pákozd	3199	2010	• *A település jövőjét a belátható 5-10 évben alapvetően három tényező fogja meghatározni: a település tágabb térségének (Székesfehérvár) gazdasági fejlődése, ennek iránya és hatása a kistérségre. Az új tájgazdálkodási és az úgynevezett "könnyű" turizmus (természetjárás, falusi turizmus, kerékpáros, szabadidő-sport, turizmus) alakulása.* • *A jelenlegi településszerkezetből kiindulva nem javasol jelentős funkcionális változásokat. A beépítésre szánt területen a meglévő településszerkezet tartalékai a jelenlegi népesség növelésére a háttérintézmények kapacitásának megfelelő, a külterület használata is gyakorlatilag közel van az optimumhoz.* • *A községi szennyvíz csatorna hálózat a Székesfehérvár Város és Térsége szennyvíz-csatorna hálózat része* • *Gazdasági beruházások fogadása (pl. M7 Ipari Park), lakóterületek kijelölése a fő csapásirány.*
Pátka	1628	2010	• *A település közlekedési kapcsolat szempontjából „zsáktelepülés", csak egyetlen irányból, Székesfehérvár – Bicske 811. számú másodrendű főútról közelíthető meg.*
Sárkeresztes	1484	2018	• *A község lakónépességének számát a terv távlatában is 2000 fő alatt kell megtartani, nem feladva Sárkeresztes nagytelkes, zöld területekkel jól ellátott, nyugodt életre es rekreációra egyaránt alkalmas jellegét* • *A településszerkezetileg elfogadhatatlan helyen levő tsz központot a terv távlatában fokozatosan fel kell számolni, új helyet kell kijelölni* • *A község a 81. főúthoz történő, Székesfehérvárhoz legközelebbi kapcsolódása geometriailag es domborzatilag egyaránt kedvezőtlen az elfogadhatóbb mohai úti csomóponthoz viszonyítva.* • *A 81. főúthoz kapcsolódóan - a jelenlegi külterületen- célszerű területet biztosítani a kereskedelem, gazdálkodás, a szolgáltatás és esetleg a szórakoztatás céljára.* • Fontosabb fejlesztési elképzelések: térségi jelentőségű kerékpárút (Székesfehérvár-Kisbér /tervezett/) megyei tervvel összhangban
Sárszentmihály	3062	2015	• *A település jelentős részét magába foglaló kiváló termőhelyi adottságú szántóterület védendő, illetve az* erdőterületek növelése tervezett. • *A Sárvíz-csatorna és a Séd-Gaja-Nádor-Sárvíz vízminőségének, vízkészletének megőrzése, a vízrendszer-menti élőhelyek védelme, a vízi, vízparti ökoszisztéma megóvása, illetve a települést és környezetét érintő térségi és országos jelentőségű ökológiai hálózatok folyamatosságának biztosítására szintén kiemelt kötelezettség.* • *Értékes települési belterületi (Kastélypark) és külterületi (Sárpentelei parkerdő) zöldfelületek.* • *Fontosabb fejlesztési elképzelések: intézményközpont (egészségügy, óvoda, iskola, sport, kereskedelem … stb) kialakítása; sportrepülőtér beépítettséget növelő kismértékű fejlesztése; Székesfehérvár-Boba vasúti fővonal nyomvonal-korrekcióját követő rekultivációs feladatok;* bányató mellett kijelölt rekreációs terület és

Település	Lakosság-szám 2011	Hatályos szt. készítésének éve	Megállapítás
			kerékpárútfejlesztés megvalósítása, kapcsolódó Lívia puszta idegenforgalmi hasznosítása.
Seregélyes	4560	2018	• *A 62. számú főút elkerülő szakaszának átadásával a belterület közlekedésből származó zajterhelése jelentős mértékben csökkent. Azonban a 62. számú főút jelentős forgalma miatt a település fejlesztés, különösen új lakóterületek kijelölése esetében a zajvédelemre nagy hangsúlyt kell fektetni..* • *A tervezett nagysebességű vasút nyomvonal-sávja érinti Seregélyest, a sáv kijelölése és az arra vonatkozó építési tilalom érvényesítendő.*
Szabadbattyán	4525	2010	• *Szabadbattyán térbeli elhelyezkedése (Székesfehérvár közelsége, iparterületek közelsége), valamint jó közlekedési adottságai (M7-es csomóponti kapcsolat, 7. sz. út átvezetése, vasúti kapcsolat) következtében (Székesfehérvárról betelepülés) fokozott igény mutatkozott új lakóterületek, gazdasági területek kialakítására (lakóparkok [Euréka], kereskedelmi-szolgáltató gazdasági területek [Seuso]).* • *Székesfehérvár nyugati elkerülője, csomópontjai részben érintik a szabadbattyáni meglévő vagy tervezett (út)hálózatot.* • *A településtől keletre, közvetlen a székesfehérvári közigazgatási területe mellett, beépítetlen területen, ipari park terület kialakítása javasolt.* • *A szomszédos Székesfehérvár település vízellátásának meghatározó vízbázisa a Rákhegyi vízbázis, amely rendelkezik igénybe vehető többlet kapacitással, így a várható többlet igényt a Székesfehérvárt ellátó rendszerről kielégíthető, csak a hálózati rendszerét kell Szabadbattyán irányába fejleszteni, a csatlakozást kiépíteni.*
Tác	1649	2005/2006	• *Tác földrajzi helyzete kedvező, azonban Székesfehérvár közelsége miatt funkcionális szerepe elhanyagolható, így a gazdasági struktúrát jelentősen befolyásolja a nagyvárosi hatás. Rendkívüli idegenforgalmi lehetőséget jelent a Gorsium.* • *Építési telkek további kialakítása, belső feltárásokkal az építési telkek számának növelése fontos cél. A község északi részén tervezett iparterület nagyságának csökkentése, kereskedelmi, szolgáltató, gazdasági terület jellegének erősítésével úgy, hogy azon lakóházat is lehessen építeni.*
Zámoly	2216	2010	• *Zámoly település a megyeszékhely folyamatosan növekvő agglomerációs gyűrűjébe tartozik, a két település közötti koncepcionális kapcsolatok egyre szorosabbak és többirányúak, a szuburbanizáció iránya elérte a települést, a munkahelyi és középfokú szolgáltatási ingázás növekszik. Élénkülő térségi szerepe mellett a táji és természeti adottságai miatt a Velence - Vértes Kiemelt Üdülőkörzet egyik települése. Jövőképében közös nevezőre kell hozni a kényszerítő fejlődést a természetmegőrzéssel.* • *Jelentős jövőbeni közlekedési fejlesztési irány a tervezett 812sz. Székesfehérvár – Bicske főút települési elkerülőúttal: a 8126. és 8123. jelű utakon bonyolódik le a Székesfehérvár-Csákvár-Bicske és Székesfehérvár-Gánt-Tatabánya forgalom, melyek növekvő teherforgalma szükségessé teszi a belterületet megkerülő út kiépítését.*

4.** táblázat: **A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveire vonatkozó megállapítások Forrás: saját adatgyűjtés

1.5 Hatályos településfejlesztési döntések

1.5.4 Hatályos fejlesztési koncepció, integrált városfejlesztési stratégia

1.5.4.1 Székesfehérvár Területfejlesztési Koncepciója 2001-2010

Székesfehérvár fejlesztésével kapcsolatban az ezredforduló környékén több stratégia és koncepció készült el. Ezek közül az első átfogó, a település fejlesztését egységesített formában kezelő dokumentum 2001-ben került elfogadásra Székesfehérvár Településfejlesztési Koncepciójaként a Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány gondozásában. A dokumentum erősen

koncentrált a megyeszékhely, az alapvetően a sikeres 90-es évekbeli gazdasági struktúraváltás által lehetővé vált, prognosztizált régióközpont szerepkörének ellátásából adódó lehetőségekre.

Jövőkép	**INNOVÁCIÓ-ORIENTÁLT GAZDASÁGI ERŐCENTRUM, KIVÁLÓ ÉLETLEHETŐSÉGEKET BIZTOSÍTÓ VÁROS**					
Alapcél	**A város fenntartható fejlődésének a biztosítása, a városi élet minősége javításának az elsődlegessége mellett**					
Stratégiai célok	**A. A kiegyensúlyozott, fenntartható fejlődés gazdasági alapjainak a megerősítése**		**B. Környezetvédelem, környezetfejlesztés**		**C. A városi élet minőségének a javítása**	
Közvetlen célok	Gazdaság-fejlesztés	A versenyképesség növelése	A tájgazdálkodás megújítása	Az épített környezet műszaki és esztétikai értéknövelése	Infrastruktúra fejlesztése	Társadalmi szolgáltatások fejlesztése
Stratégiai programok	A.1. A gazdasági integráció elmélyítése	A.4. A város logisztikai értékének a növelése	B.1. Áttérés a fenntartható tájgazdálkodásra	B.5. Belvárosi rehabilitáció	C.1. A lakásviszonyok fejlesztése	C.4. Egészségügyi ellátás fejlesztése
	A.2. Szolgáltatási szektor fejlesztése	A.5. Munkaerőpiaci és humán erőforrás fejlesztések	B.2. Zöldterület-fejlesztés	B.6. Városrészek arculatfejlesztése	C.2. Kommunális ellátás, vezetékes infrastruktúra fejlesztése	C.5. Szociális ellátás fejlesztése
	A.3. A mezőgazda-sági területek agropo-tenciáljának optimális hasznosítása	A.6. A város innovációs potenciáljának a növelése	B.3. Helyi védettség kiterjesztésének a programja	B.7. A városmag komplex szerkezeti rekonstrukciója	C.3. Forgalomszervezés, az „emberarcú” közleke-dés megteremtése	C.6. Oktatás – tudományos élet, kultúra fejlesztés
		A.7. Együttműködések, a város regionális szerepének növelése	B.4. Környezettudatosság fejlesztése	B.8. Nemzeti Emlékhely kiépítése	C.4. Közbiztonságot fokozó ellenőrző elemek kiépítése	C.7. Szabadidő-sport fejlesztések

6. ábra: ***A Jövőkép, célok és programok kapcsolódása a 2001-2010-es TFK-ban*** Forrás: Székesfehérvár Területfejlesztési Koncepció, 2001-2010

1.5.4.2 Székesfehérvár Integrált Városfejlesztési Stratégia 2008

A stratégia elkészülésének fő oka az volt, hogy megfeleljen a Közép-Dunántúli OP város-rehabilitációs célú támogatások elnyerése követelményének. Az Integrált Városfejlesztési Stratégiák célja:

- Stratégiai szemlélet alapú városfejlesztés támogatása
- Fejlesztendő városi akcióterületek kijelölése
- Városfejlesztés menedzsment rendszerének kialakítása volt.

A fejlesztések integráltságát biztosította, hogy többféle fejlesztési tevékenységet hangolt össze illetve a közérdekű fejlesztéseknek összhangba kellet hozniuk a helyi lakosság igényeit és a magántőke beruházásainak ösztönzését.

Funkcióbővítést, gazdaságélénkítést szolgáló fejlesztések

Első ütem: Történelmi belváros megújítása

Második ütem: Üzleti, szolgáltatási funkciók fejlesztése a belváros közelében

A szociális rehabilitáció akcióterületének kijelölése

Szárazrét, a Fekete-hegy keleti része felelt meg a megállapított jogosultsági kritériumoknak

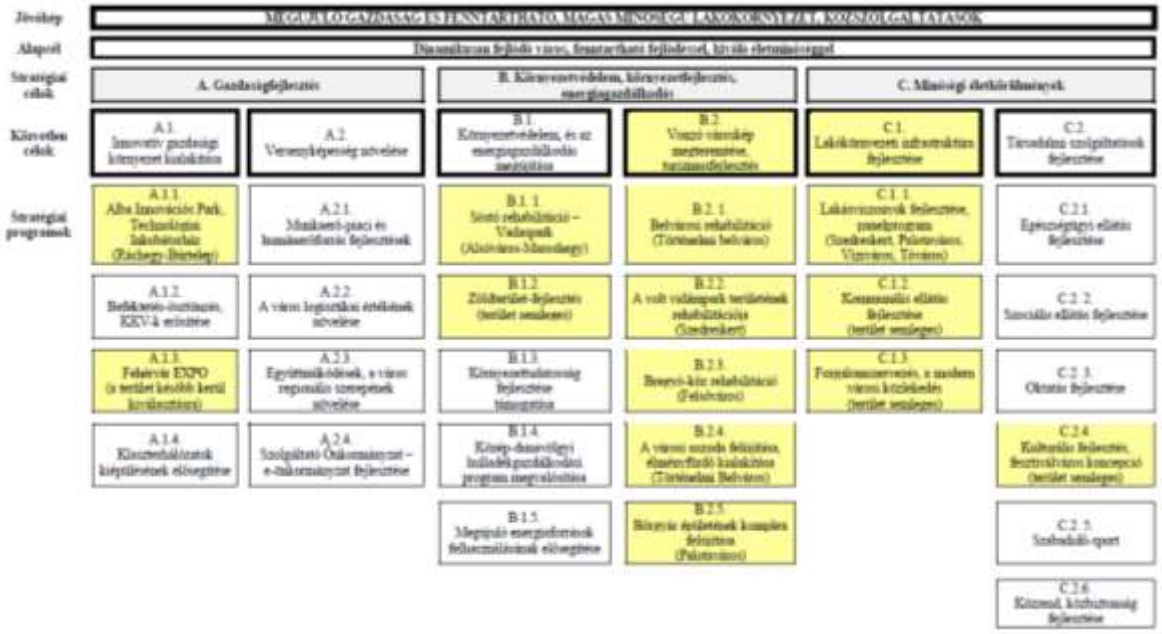

7. ábra: ***A fejlesztési célok és a tervezett beavatkozási programok, IVS 2008*** Forrás: Székesfehérvár Integrált Városfejlesztési Stratégia, 2008

2007-2013 során fejleszteni kívánt akcióterületek és javasolt fejlesztéseik megvalósulásának összefoglalása

Javasolt tevékenység	Megvalósulás	Megjegyzés
Belváros rehabilitációjának folytatása - Első ütem: Történelmi belváros megújítása		
Önkormányzati szerepvállalással		
A Fő utca mentén kiskereskedelmi **üzletek portáljainak felújítása**.	Részben	Az üzletek többségének portálja felújított, rendezett és kinézetben összehangolt, néhány kivétellel
Fő utca közműcsere és burkolat építés, kapcsolódva a „Királyi Séta” projekthez.	Megvalósult	Átadva 2013-ban
A Városház téri, Liszt F. utcai meglévő **burkolat fugázása**	Megvalósult	Átadva 2013-ban
Hiemer-Font-Caraffa műemléki épületegyüttes rehabilitációjának III., befejező üteme. A projekttel befejeződik a város egyik legnagyobb és legszebb műemléképületének felújítása, mely látványosságával turisztikai célpont, funkcióival közösségi szolgáltatási centrum, és alapvetően határozza meg a városközpont hangulatát.	Megvalósult	Átadva 2011-ben (közösségi célú rehabilitációja és babamúzeum kialakítása)
Civil szervezetek **kulturális-közösség erősítő programjainak támogatása**: - Történelmi belvárosban kulturális programok szervezése (pl. kézműves vásár, helyi művészeti csoportok fellépései) - Városfejlesztési kérdésekben (pl. közlekedés, környezetvédelem, energiatakarékosság), fórumok és tájékoztató kampányok szervezése.	Megvalósult illetve folyamatos	
Más közcélú forrásból megvalósítandó projekt		
„Királyi Séta” projekt, amely révén a Csónakázó-tó, a volt vidámpark teljesen megújul, létrehozzák a jelenleg kissé elhanyagolt területen új turisztikai attrakcióként a Királyi Játszóparkot és a Városmakettet. A projekt részeként javítják a romkert látogatóbarát szolgáltatásait és élményszerűbbé alakítják a történelmi régészeti emlékhelyet.	Nem valósult meg, eredeti projekt törlésre került	Nemzeti Emlékhely problematikája továbbra is megoldatlan, Királyi játszópark módosulva **Koronás gyermekjátszó- ill. tematikus történelmi parkként folyamatban**, nyitás 2014 nyarán
Bőrgyár megújítása, rehabilitáció, új funkciókkal feltöltése.	Nem valósult meg	Agóra Pólus projekt 2011-ben törlésre került
Magán projekt a belváros rehabilitációval párhuzamosan valósul meg		
Árpád fürdő felújítása, illetve a fürdőhöz kapcsolódóan **irodaház és lakások** létesítése.	Részben valósult meg	A fürdő 2010-től várja vendégeit, de a kapcsolódó iroda- és bérházfejlesztés még várat magára.
EURÉKA Park Hotel építése a volt Vidámpark területén a „Királyi Séta” projekt keretében megvalósítandó makett város és királyi játszópark mellett.	Nem valósult meg	Helyette új koncepcióval, 2015-re tervezett nyitással épül az **Alba Medical egészségturisztikai hotel**
Belváros rehabilitációjának folytatása - Második ütem: Üzleti, szolgáltatási funkciók fejlesztése a belváros közelében		
Támogatásban részesülhet		

Javasolt tevékenység	Megvalósulás	Megjegyzés
Rác utca közösségi célú épületeinek felújítása. A helyi kézműves ipar bemutatása és alkotó ház létrehozása válik lehetővé a Rác utca 18., 27. sz. ingatlanok felújításával a Székesfehérvári Kézműves Egyesület közreműködésével.	Részben megvalósult	2010-ben nyílt meg a Rác utca 27 szám alatti Kézművesek Háza.
Török-fürdő rehabilitációja. A Török-fürdő épületét és jelenleg elhanyagolt területét rendezni szükséges, kulturális-közösségi célú funkcióját ki kell alakítani. Az épület melletti terület megnyitása lehetőséget teremt egyben a belváros és az Alba Plaza közötti gyalogos közlekedésre. Az épületnek a jövőben pontosan meghatározható vendéglátói, közösségi célú funkciója lehet.	Nem valósult meg	Kisléptékű állagmegóvás történt, illetve a gyalogos kapcsolat megteremtődött. Magán forrás bevonás (török) tervezett.
Régió Háza (volt Technika Háza) felújítása. Az épület korszerűsítése elengedhetetlen, átalakításával, bővítésével egy megfelelő színvonalú regionális léptékű és funkciót ellátó közösségi épület jöhet létre. Az így létrejövő „Régió Háza" egy épületben foghatja össze és szolgálhatja ki a regionális hatáskörű szervezeteket.	Nem valósult meg	Épületkorszerűsítés nem valósult meg, ugyanakkor 2011 tavasza óta **Fehérvári Civil Központként** működik non-profit szervezet üzemeltetésében, önkormányzati tulajdonban.
Távirda u. Az utcában javasolt „sétáló utca" kialakítása, mivel számos kereskedelmi egység (üzletek, éttermek, kávézók, stb.) folytat tevékenységet és a jelenlegi forgalomszervezés nem teszi lehetővé a vásárlók kulturált közlekedését.	Nem valósult meg	
HEMO felújítása, a volt helyőrségi kulturális központban honvédelmi témájú kiállítást terveznek.	Részben megvalósult	Helyőrségi kiállítás létrejött, az épületegyüttes egy része önkormányzati tulajdonba kerülhet 2014-ben.
Palotai út - Ady E. u.- Mátyás király krt. - Alba Plaza közötti tömb rehabilitációja. A tömbben lehetőség nyílna új piac és parkolók létesítésére. A jelenlegi piac működése nem ideális az áruszállítás, kiszolgáló tér szűkös megközelítése miatt. A területen jelenleg nem megfelelő komfortfokozatú házak lakóházak találhatók. Ezen a területen a kereskedelmi és szolgáltató (irodai) funkció mellett kis mértékben a lakófunkció is megjelenhet. A területen biztosítani kell olyan nagyságrendű parkoló funkciót, ami alkalmas a belváros parkoló-hiányának enyhítésre is.	Nem valósult meg	A Palotai út 13 alatti rossz műszaki állapotban lévő önkormányzati szociális bérlakás épületegyüttese 2012-ben elbontásra került.
Magán projekt		
A városi uszoda felújítása, élményfürdő kialakítása, magán tőke bevonásával. Az önkormányzat a működtetését a helyi lakosság, a diákok egészségmegőrzését szolgáló támogatásai igénye alapján a jegyár támogatásban érvényesíti majd.	Részben megvalósult	Magántőke nélkül, az önkormányzat évről évre végez jelentősebb felújítási munkákat az uszodakomplexumban, 2014-ben nagyobb bővítés tervezett.
Két volt belvárosi mozi épületének vállalkozói alapon való korszerűsítése, melyek értékesítése folyamatban van.	Részben megvalósult	A Petőfi Mozi épületében 2012-ben nyílt meg a Petőfi Kultúrtér nevű „összkulturális kisbirodalom", ugyanakkor a volt Köztársaság mozi ügye továbbra is megoldatlan.
A Palotai út - Piac tér - Selyem u. - Halász u. közötti tömböt (un. „murvás parkolót") eladták. A tömbben a kb. 1500 férőhelyes parkoló mellett, javasolt az intézményi, szolgáltatási-kereskedelmi és részben lakás célú funkció kialakítása.	Nem valósult meg	Magánbefektetők a terület eladása óta nem kezdtek bele a megvalósításba (kereskedelmi-konferenciaközpont funkció ill. parkoló), 2010-ben régészeti leletmentés folyt, 2012 óta az önkormányzat újra szabadtéri parkolóként üzemelteti.
Fekete Sas épületnek megújítása. Az épületegyüttes rangjához nem méltóan elhanyagolt. Felújítása ás funkciómegújítása során figyelembe kell venni a parkolási lehetőségeket is, mivel a területen nagyszámú személygépkocsi elhelyezése nem oldható meg. Magán tőke bevonása szükséges a fejlesztésébe.	Nem valósult meg	1994-től üresen áll, 2006 óta van önkormányzati tulajdonban.
További, nagyobb településrészeket érintő akcióterületek		
Alba Innovációs Park létrehozása. A Budai út – Zrínyi u. – Hadiárva u. által határolt területen (Ráchegy-Bürtelep), a volt gyalogsági laktanyában tudásközpont létrehozását tervezik.	Nem valósult meg	Az MTA és több felsőfokú intézmény együttműködésével tervezett innovációs park ügye a pólus program kifulladásával lekerült a napirendről.
Vasútállomás és környéke fejlesztése – Regionális Közösségi Közlekedési Központ. Középtávon (2012 előtt nem valószínűsíthető) a távolsági busz pályaudvar a Posta épülete és a vasútállomás épülete közé kerül az elővárosi vasút elindulásával. A jelenlegi helyi járatok pályaudvara a távolsági buszpályaudvar helyére kerül.	Folyamatban	Az RKKK tervezési munkálatai folynak - Székesfehérvári Intermodális Regionális Közösségi Közlekedési Központ Részletes Megvalósíthatósági Tanulmánya elkészült
Börgöndi repülőtér. A volt börgöndi repülőtér helyén, az épületek bontása és környezetvédelmi kármentesítés után új, 2400 m-es kifutón nyilvános, kereskedelmi repülőtér építésére, és az ehhez kapcsolódó infrastruktúra kialakítására kerül sorCél, hogy Székesfehérvár térségében egy nemzetközi, regionális repülőtér létesüljön. Működése során növelje a térség logisztikai értékét, biztosítson új, magas képzettségű munkahelyeket, valamint a régiót közvetlenül kapcsolja be a nemzetközi életbe, ezáltal segítve a térség gazdasági versenyképességét.	Nem valósult meg	A 2008-ban rögzített befektetői vállalások nem történtek meg, 2012-től az önkormányzat kezdeményezte a reptéri terület visszavételét. A terület az önkormányzat tulajdonába kerülhet vissza és sport, valamint üzleti célú reptér kialakítása a cél.

Javasolt tevékenység	Megvalósulás	Megjegyzés
Maroshegy. A városrészen több, már megkezdődött és a közeljövőben induló fejlesztés van. Kettő multinacionális cég, a SPAR és a Praktiker épít üzletet a Balatoni út és a vasút között, az Antenna Hungária az Úrhidai út két oldalán új, családi házas lakóövezetet épít ki, továbbá Sóstó II. néven új lakóterület épül ki szintén a Balatoni út és a vasút között.	Részben megvalósult	A családi házas övezetek még nem töltődtek fel teljesen, ebben természetesen szerepet játszott a gazdasági és a kapcsolódó ingatlanpiaci válság.
Palotavárosi iparcikk piac megújítása. A piac jelenleg csak hétvégenként működik, melynek működtetése fontos a város életében. A terület önkormányzati tulajdonban van és vállalkozásba adása napirenden van.	Nem valósult meg	
Felsővárosi laktanya funkció-megújítása. A Magyar Honvédség a laktanya területét átadta az Önkormányzatnak. A területen ipari park vagy egyéb szolgáltató funkció képzelhető el, megvalósíthatósági tanulmány készítése szükséges.	Nem valósult meg	Végeredményben a honvédségi terület nem került átadásra.
Szárazrét – szociális városrehabilitáció		
Az **önálló jövedelemmel nem rendelkező aktív korúak munkaerőpiaci reintegrációjának támogatása**. E tekintetben különösen fontos az Önkormányzat és a Regionális Munkaügyi Központ közötti együttműködés bővítése, különösen a Megváltozott munkaképességű emberek rehabilitációjának és foglalkoztatásának segítése témájú TÁMOP 1.1.1. projekt keretében.	nincs információ	Az akcióterület dedikált keretet nem kapott a Fejér Megyei Munkaügyi Hivatal TÁMOP 1.1.1, 1.1.2 és 1.1.3 programjaiból
Az önkormányzat által elosztott **rendszeres szociális támogatásban részesülő családok számának csökkentése is központi feladat. Ezt is aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök** segítségével, pozitív munkaerőpiaci diszkriminációval célszerű oldani.	nincs információ	
Az akcióterületen élő lakosság átlagosnál alacsonyabb iskolai végzettsége miatt javasolható a **célzott képzési programok beindítása**, amely elsősorban a Regionális Munkaerőfejlesztő és Képző Központ bázisára alapozható.	Folyamatban	Közvetlen támogatásban részesülő „soft” tevékenységek*: - Hitéleti és vallási közösség program, - Társadalmi részvétel és Közösségfejlesztő programok, - Oktatási, Szociális szolgáltatást bővítő és Humán szolgáltatás programok megvalósítása - Közösségi központ kialakítása a Vörösmarty Mihály Általános Iskola Farkasvermi úti tagiskola külső felújításával, bővítésével és kapcsolódó belső átalakítással - Óvoda bővítése, meglévő épület felújítása és belső átalakítása - Szárazréti Fatimai Boldogasszony Plébánia és Római Katolikus Templom külső felújítása és fűtéskorszerűsítése - Közvetett támogatásban részesülő „soft” tevékenységek az ún. Programalap támogatási rendszerében a nonprofit szervezetek által megvalósítandó „mini-projektek”
Az akcióterület **szociális szolgáltatások**kal való ellátottsága hiányos, szükséges ennek **minőségi javítása**. Ennek javasolt formája nem a szolgáltatások városrészben való kialakítása, hanem a hozzáférés technikai és szakmai feltételeinek javítása (pl. szociális munkás hálózat fejlesztése).	Folyamatban	
Az akcióterület **közútjainak és közterületeinek leromlott állapota** szükségessé teszi a korábban elfogadott városi fejlesztések ütemezésének újragondolását, a Szárazréten szükséges fejlesztések megvalósítását.	Folyamatban	Kapcsolódó projekt beruházási elemek*: - Bodrogi, Dráva, Száva utcák út- és járda felújítása - Farkasvermi út és Mura utca burkolatcsere és járdafelújítás közlekedést segítő rendszerek kiépítése; Gaja utca, Kertész utca, Kertész köz, Sió utca, Opole tér, Régi Csóri út burkolat-felújítása - Gaja patakon gyalogos és kerékpáros híd építése *Közterület* - Parkolók építése az új Közösségi Központ területén - Óvoda és szociális otthon között játszó- és szabadidőpark kialakítása - Mura utcai lakónegyed melletti terület rekreációja új játszótér kialakításával - Térfigyelő rendszer bővítése
A városrész elhelyezkedéséből adódóan jelentős **környezeti terhelés**t kap. Ennek **csökkentése** kiemelt infrastruktúrafejlesztési feladat, például zajvédő falak építésével.	Nem valósult meg	

*Szociális város-rehabilitáció Szárazréten KDOP-3.1.1/D2-13-k2-2013-0004 projekt részeként, amely 2013 őszén indult el.

5**. táblázat: **2007-2013 során fejleszteni kívánt akcióterületek kijelölése és javasolt fejlesztések megvalósulása Forrás: saját adatgyűjtés

1.5.5 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

A hatályos szerződések összetétele alapján megállapítható, hogy az utóbbi 6-7 év megállapodás formáját öltő kezdeményezései elsősorban a települési „kemény" infrastruktúra kiépítését, fejlesztését célozták meg (víz-, szennyvíz, egyéb közművek, városi területek lakó vagy gazdasági ingatlanfejlesztései)

Megáll. kelte	Megáll. összege	Megállapodás témája	Jellege	Partner
2009.06.26.	nincs	A Sajó es Kőrősi utcák es a közöttük a Rába utca meghosszabbításában nyitott (új)Rába utca - az (új) Rába utcában újonnan kialakított/kialakításra kerülő ingatlanok részére vízellátást es szennyvíz-elvezetést biztosító vezetékeket szükséges építeni.	Infrastruktúra fejlesztés	Magánszemélyek; Fejérvíz Zrt.
2009.03.26.	nincs	A KDOP-4.2.2-2007-001S sz, pályázata alapján az Aligvári zártkertekig kiépülő "Iszkaszentgyörgyi kerékpárút" és Székesfehérvár Új Csóri út mellett meglevő kerékpárút közötti összekötő kerékpárút szakasz tervezési, pályázat elkészítési munkaira	Infrastruktúra fejlesztés	Iszkaszentgyörgy Község Önkormányzata
2009.10.15.	15 000 000 Ft	Székesfehérvár Kisfalud-keleti árok es Székesfehérvár Aszalvölgyi árok 0+000 - 3+373 km szelvénye közötti vízrendezés munkáihoz vissza nem térítendő pénzügyi fedezet biztosítása.	Infrastruktúra fejlesztés	Székesfehérvár Térségi Vizi Társulat
2009.06.09.	10 000 000 Ft	Bölcsődék es köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztésére egyszeri jellegű, vissza nem térítendő támogatást nyújtása (Hétvezér Ált. Iskola)	Intézményfejlesztés	Önkormányzati Minisztérium
2011.03.31./04.30.	40 000 000 Ft + ÁFA	Vodafone Zrt-vel kötött szponzori szerződésnek megfelelő sportcsarnok üzemeltetés (2011. április 1. - 2015. december 31-ig terjedő, határozott időre)	Sportfejlesztés	Vodafone Zrt., Alba Regia Sport Club
2006.03.	~447 000 000 Ft	Székesfehérvár, Felsőváros területének szennyvízcsatornázásának társberuházása	Infrastruktúra fejlesztés	Alsóvárosi Beruházó Viziközmű Társulat
2006.03.14.	~351 000 000 Ft	Székesfehérvár, Őrhalmi területének szennyvízcsatornázásának társberuházása	Infrastruktúra fejlesztés	Alsóvárosi Beruházó Viziközmű Társulat
2006.06.09.	22 600 000 Ft	Vissza nem terítendő pénzügyi fedezet biztosítása a színház rekonstrukciója es bővítése során felmerülő első beszerzésre.	Kulturális infrastruktúra	Vörösmarty Színház
2007.05.30.	~126 000 000 Ft	Zobori utca - Pozsonyi út es Bártfai út közötti szakasz szennyvízcsatornázásának társberuházása	Infrastruktúra fejlesztés	Öreghegyi Beruházó Viziközmű Társulat
2012.07.19.	nincs	Optikai sötétszál létesítése a város illetékességi területén végzett DIGI beruházások során, önkormányzati tulajdonba vétele (Fő utca és környéke beruházás)	Infrastruktúra fejlesztés	DIGI Kft.
2012.12.18.	nincs	Börgöndi repülőtér szerződéseinek felülvizsgálata	Infrastruktúra fejlesztés	PRO-OMIKRON Kft.; Alba Airport Kft.
2010.11.	nincs	Harmatosvölgy Úrhidai úttól északra eső területet érintő Ingatlan és közműfejlesztési szerződés	Infrastruktúra fejlesztés	Közép-Dunántúli Ingatlanfejlesztő Kft.
2013.02.23.	nincs	Parkolókkal kapcsolatos megállapodás	Infrastruktúra fejlesztés	Új Alba 2002 Kft.; Készpénz-Invest Kft.
2010.03.	nincs	Alsóvárosi réttel kapcsolatos együttműködési megállapodás módosítása - közműfejlesztés	Infrastruktúra fejlesztés	Milton 2006. S. L.
2011.03.07.	nincs	Alba Ipari Zóna IV. ütemének továbbfejlesztése	Infrastruktúra fejlesztés	Alba Ipari Zóna Kft., Aranybulla Zrt.
2013.04.30.	2 500 000 Ft	Székesfehérvár, Vereckei, Uzsoki, Nyitrai utcák csapadékvíz-elvezetése tervezési munkái	Infrastruktúra tervezés	Alba Geotrade Zrt.
2013.04./08.	nincs	Székesfehérvár 453/2 hrsz. alatt nyilvántartott közterület saját költségen letérkövezi, utcabútorokkal látja el, a területen parkolóhelyeket létesít, a trafót áthelyezi.	Infrastruktúra fejlesztés	Fehérvár Travel Kft.

Megáll. kelte	Megáll. összege	Megállapodás témája	Jellege	Partner
2014.06.12.	nincs	„Székesfehérvár-Boba közforgalmú törzshálózati vasúti fővonal rekonstrukciója” c. projekt keretében megvalósul a 6. sz. TEN-T prioritásos vasúti tengely részét képező Székesfehérvár-Boba vasúti fővonal tervezett átépítése, melynek célja a második vágány kiépítése; a 160 km/h tervezési sebesség; és a 225 kN tengelyterhelés biztosítása. A projektbe beleértettek a megállapodás 2. sz. mellékletében felsorolt elemek, mint a Balatoni úti felüljáró átépítése különszintű keresztezéssel … stb.	Infrastruktúra fejlesztés	Nemzeti Infrastruktúrafejlesztő Zrt.
2017.10.20.		Székesfehérvár 8502/44 hrsz. és a 8502/45 hrsz. alatt nyilvántartott ingatlanok fejlesztéseire vonatkozik, melynek keretében az Önkormányzat a csapadékvíz elvezetést szolgáló közművet építi ki, illetve fejleszti a Huszár utca Lövölde utcai csomópontját, továbbá a Zrínyi utcát. A tulajdonos két sávos, közvilágítással ellátott, parkolóhelyeket és járdát biztosító szilárd burkolatú utat épít, valamint az ivóvíz, szennyvíz közműveket.	Infrastruktúra fejlesztés	Lövölde Invest Kft.

6. táblázat: ***Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések*** Forrás: SZMJV Önkormányzat

1.6 Településrendezési tervi előzmények

1.6.4 Hatályban lévő településrendezési eszközök

Székesfehérvár MJV hatályban lévő településrendezési eszközeit a helyi építési szabályzatok és szabályozási tervek rendszere foglalja egybe, melyek 2018. májusi állapotában a következő elemeket tartalmazza:

- **Településszerkezeti terv** - Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 17/2004. (II.12.). számú határozata Székesfehérvár Megyei Jogú Város Szerkezeti Tervéről (Egységes szerkezetbe foglalva (2013. december 29.) az 51/2006. (III.23); 203/2006. (VII.11); 25/2007. (II.15); 421/2007. (XI.29); 4/2008.(II.14.); 123/2008.(III.20.); 312/2008.(VI.19.); 380/2008.(IX.25.); 273/2011. (V.26.); 562/2011.(IX.7.); 231/2012. (V.11.); 736/2012.(XII.21); 46/2013.(II.15.); 168/2013. (IV.26.); 430/2013. (VIII.16.); 446/2013.(VIII.29.); 526/2013. (X.11.); 560/2013. (XI.14.); 589/2013. (XI.29.); 590/2013. (XI.29.), 854/2014.(XII.5.); 898/2014.(XII.19.); 216/2015.(IV.17.); 162/2016.(III.18.); 420/2016.(VI.9.); 155/2017.(III.24.) és 619/2017.(IX.8.) számú módosításokkal)
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 7/2004.(II.24.) rendelete Székesfehérvár Megyei Jogú Város **külterületének valamint egyes belterületi területrészeinek** szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról (Egységes szerkezetbe foglalva a 4/2006. (III.23.), a 15/2006. (VI.26.), a 16/2007. (V.21.), a 14/2008.(III.31.), a 22/2008.(VI.25.), a 27/2008.(IX.29.), a 36/2008.(X.31.), a 35/2010.(X.28.), az 51/2010.(XII.14.), a 17/2011.(VI.27.), a 26/2011.(IX.23.), a 30/2012.(V.14.), a 68/2012.(XII.21.), a 8/2013.(II.15.), az 5/2013. (II.15.), a 13/2013. (III.22.), a 10/2013. (II.28.) a 16/2013.(IV.29.), a 34/2013. (VIII.16.) , 36/2013 (VIII. 29.), a 41/2013.(X.14.), a 47/2013.(XI.14.), a 49/ 2013.(XI.29.), a 50/2013.(XI.29.), az 55/2013. (XII.13.); a 16/2014.(IV.22.); a 45/2014.(XII.5.) számú módosításokkal)
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 8/2004.(II.24.) rendelete „**A Belváros és tágabb környezetének** szabályozási terve és helyi építési szabályzata (Egységes szerkezetbe foglalva az 5/2013. (II.15.); a 13/2013. (III.22.); 15/2015.(IV.17.); a 36/2017 (IX.15.) és a 7/2018.(IV.23.) számú módosítással)

- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 26/2006. (XI. 28.) rendelete Székesfehérvár, **Videoton Holding Zrt. és környéke** szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról (Egységes szerkezetbe foglalva az 5/2013. (II.15.); a 13/2013. (III.22.) és a 11/2017 (III.27) számú módosítással) azzal, hogy **Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 32/2017.(VIII.22.) sz. határozatával döntött a** 26/2006. (XI. 28.) rendelet **hatályon kívül helyezéséről.**
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 34./2007.(XI.30.) rendelete Székesfehérvár Megyei Jogú Város **Ráchegy** szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról (Egységes szerkezetbe foglalva a 4/2008.(II.18.), az 5/2013. (II.15.); a 13/2013. (III.22.); a 13/2017.(III.27.) és a 7/2018. (IV.23.) számú módosítással)
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata 18/1998.(VI. 15.) rendelete a **Sóstó Ipari Park** Szabályozási Tervéről és annak alkalmazására vonatkozó szabályozási előírásáról (a 4/2000. (II.21.), a 67/2012. (XII.21.) és a 13/2013. (III.22) sz. rendelettel egységes szerkezetbe foglalva) azzal, hogy **Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 10/2017. (III.27.) sz. határozatával döntött a** 18/1998.(VI. 15.) rendelet **hatályon kívül helyezéséről.**
- **Székesfehérvár** Megyei Jogú Város Közgyűlése 2018. április 20-i ülésén a 205/2018. (IV.20.) önkormányzati határozatával elfogadta Székesfehérvár **településképi arculati kézikönyv**ét, valamint megalkotta 7/2018. (IV.23.) a **településkép védelméről szóló önkormányzati rendeletét**. A rendelet hatályba lépése: 2018. május.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata *a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről* szóló 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet 37.§-ában foglaltaknak megfelelően 2016. június 15-én elindította Székesfehérvár MJV településrendezési eszközeinek – jogszabályban előírt – teljes felülvizsgálatát, új településrendezési eszközök elkészítését.

1.6.5 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei

A 2004. évi településszerkezeti terv (továbbiakban terv) fő, rendszerelvű megfontolást igénylő kérdéskörei voltak a közlekedési hálózat fejlesztése, a jelentősebb területfelhasználási döntések, valamint a fenntartható fejlődés elvének megfelelő ökológiai szemléletű településrendezés.

A megyei jogú város közgyűlése által 2004-ben elfogadott terv *(SZMJV Önk. KGY 17/2004. (II.12.)*) **legfontosabb szerkezeti terv szintű megállapításai** a következők voltak:

- Közlekedés
  - ***M7*** *Budapest-Székesfehérvár-Nagykanizsa-Letenye autópálya.* A korszerűsített autópálya és csomópontja véglegesnek tekinthető.
  - *A tervben említett* ***M80*** *Székesfehérvár-Veszprém,* ***M81*** *Székesfehérvár-Kisbér-Komárom,* ***M65*** *Székesfehérvár-Tamási-Dombóvár-Pécs,* ***M62*** *Dunaújváros-Seregélyes-M65 gyorsforgalmi utak* kikerültek az aktuális OTrT-ből (2013. évi CCXXIX. törvény egyes törvények területrendezéssel összefüggő módosításáról; 3. Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény módosítása), már a 2009. évi FmTrT sem tartalmazza. A településrendezési tervek felülvizsgálatakor az összhangot meg kell teremteni a magasabb szintű területrendezési tervekkel.
  - ***Börgöndi repülőtér*** *fejlesztése és kereskedelmi repülőtérré alakítása*: jelenleg sportrepülési céllal üzemel, 2012-től ICAO IV. osztályú repülőtér besorolású, polgári

célú, nem nyilvános repülőtér. AZ OTrT-ben az országos repülőterek egyéb kereskedelmi repülőterek és kereskedelmi repülőtérré fejleszthető repülőterek közt felsorolt.

- *A **vasúti fejlesztés** egyik fontos eleme az az elkerülő szakasz a Budapest Nagykanizsa vonalon, mely a Szabadbattyán-Dinnyés közötti közvetlen összeköttetést biztosít az OTRT szerint.*
  - 2014-ben a hatályos OTrT és az FmTrT az autópályától délre az alábbi vasúti fejlesztést tartalmazza: nagy sebességű vasútvonalak - (Horvátország)-Gyékényes térsége-Budapest [XI. kerület, Kelenföld]-Budapest [Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér]-Záhony térsége-(Ukrajna).
  - A 30-as vasútvonal ([Bp.-]Székesfehérvár-Nagykanizsa-Gyékényes) kiváltását Székesfehérvár Közlekedésfejlesztési Koncepciója tartalmazza (339/2010 (V.27.) Kgy. határozat) ugyanakkor OTrT, FmTrT nem, ezért várhatóan a felülvizsgálatkor törölni szükséges a szerkezeti tervről.

- *Vasúti közlekedés fejlesztési lehetőségeinek biztosítása **az agglomerációba tartozó településekkel** (Mór, Lovasberény, Polgárdi, Sárbogárd, Pusztaszabolcs, Velencei-tó) összefogva az elővárosi vasúti közlekedés megvalósítását is célul kell kitűzni. **Székesfehérvár és Budapest közötti elővárosi vasúti kapcsolat kialakítása** fontos közlekedési elemként kezelendő. Ezzel jelentős mértékben csökkenthető a közutak terheltsége, főleg, ha az ipari parkok közelében lévő vasútvonalakon megállóhelyek is kialakításra kerülnek.*
  - Az uniós támogatással megvalósuló Budapest-Székesfehérvár vonalszakasz átépítése és rehabilitációja előrehaladásával és a menetrendi fejlesztésekkel a fővárossal való elővárosi vasúti kapcsolat kihasználhatósága 2014-re megteremtődött, hátra van Székesfehérvári vasútállomás felújítása. Kérdéses az agglomerációs települések egy részének bevonhatósága a rossz műszaki állapotú vasútvonalakon (Mór, Lovasberény, Sárbogárd, Pusztaszabolcs).
- *Székesfehérvár belterületének közlekedése csak **külső tehermentesítő utak** megépítésével javítható, mely a városrészek közötti közlekedés javításával enyhít a városmag forgalmán. Ezek közül az egyik legfontosabb az épülő 63-as főút elkerülő szakasza*, amely 2005-ben került átadásra. 2016. júliusában a 8-as főút Székesfehérvár nyugati elkerülő III. szakaszának kivitelezése befejeződött.
- *A **belső városi főforgalmi gyűrű** megépítése lehetővé teszi a Belváros térségének jelentős tehermentesítését oly módon, hogy a nagykapacitású tehermentesítő útra tereli a belső forgalom egy részét. E gyűrű a 63-as elkerülő út (630-as főút) Gaja-Jancsár árok közeli pontjából indulna és a vasútállomás közelében, attól délre húzódna és kapcsolódna a Mártírok útja révén a jelenlegi 8-as főúthoz. Evvel bezáródik egy kisebb gyűrű, mely hatékonyabban kínál részvételt a város belső forgalmában*. Nem készült el.
- *A városrészek közötti kapcsolatok javítását szolgálja az **a déli átkötő nyomvonal** is, mely a 63-as (630-as) főút és a 7-es út összeköttetését, az M7-es autópálya szervizúti szerepét biztosítja. Ez feltárást ad a Technopolis területének, összeköttetést biztosít a Maroshegy-Sóstó-Technopolis-Alba Ipari Zóna-Kisfalud-Csala területeinek.* Nem készült el.
- *A városi (és térségi) közlekedési gondokat **a kerékpáros és tömegközlekedés** előtérbe helyezésével, lehetőségeiknek jelentős javításával nagymértékben enyhíteni lehet, elodázhatatlan kérdés **a város tömegközlekedési hálózatának átszervezése**, melynek alapvető tényezője **a helyközi és távolsági autóbusz-pályaudvar végleges helyének***

***kijelölése**, valamint az **összefüggő kerékpárforgalmi-hálózat létrehozása** és szerves összekapcsolása az országos és regionális kerékpárforgalmi hálózatával.*

- A helyközi és távolsági autóbusz-pályaudvar végleges helyének kijelölése tekintetében a Közgyűlés 2013-ban az intermodális közlekedési csomópont helyszínéül a Székesfehérvár, 595 hrsz. ingatlant jelölte meg, amely a Vasvári Pál Gimnázium és a Vasútállomás területe (602/2013.(XI.29.) Kgy. határozat).
- Kerékpárút hálózati összekapcsolások esetében a Budapest-Balaton nyomvonalra való rácsatlakozás lesz középtávon kiemelten fontos irány.

- Lakóterületek
  - A lakóterületek súlyponti területe **a központi városnegyed** (Szent Flórián körút, Kadocsa út, Mártírok út, vasúti pályaudvar, Komáromi vasútvonal közötti terület) laksűrűsége magas, építési lehetőség már csak foltszerűen, néhány helyen van. Lakóterületein a lakótelepek humanizálása, valamint az átmeneti zónák rendezése a legfontosabb feladat. Várható a városközpont-településközpont vegyes terület terjeszkedése a megmaradt kisvárosias zónákban mind dél-keletre a vasútállomás felé, mind észak-keletre a Malom-árok környékén.
  - Felülvizsgálandó elképzelések:
    - A **keleti városnegyed (**Videoton és környéke, Öreghegy, Ráchegy, az Alcoa-Köfém és a Seregélyesi út menti területek a budapesti vasútvonalig) a domborzati viszonyok szempontjából a legkedvezőbb fejlesztési irány. A város lakóterületi bővítésének fő területe a Nagyszombati úttól északkeletre lévő térség.
    - A **déli városnegyedben** Maroshegyen a belső területi lehetőségek kiaknázásával ill. a kiskertek bevonásával lehet számolni. Az Őrhalmi szőlők területén zárványszerű lakóterület alakult ki. Fejlesztése komplett lakóterületi egység kialakítása érdekében az Aranykorona Rt területeinek felhasználásával északra, valamint keleti irányban történhet.
    - A **nyugati városnegyed** (Feketehegy-Szárazrét) szintén jelentős belső tartalékokkal bír, fejlesztése É- ÉNy irányban a kiskertek bevonásával ill. D-Ny-i részen új területbővítéssel történhet.
  - **Börgönd, Kisfalud és Csala** szintén fejlesztendők a terület és az igények által behatárolt mértékben. Börgönd korábbi tervekben is előirányzott fejlesztését a repülőtér megvalósítása befolyásolhatja, ezért figyelembe kell venni a lakóterület érdekeit.
- Gazdasági területek
  - A város gazdaságának bázisát képező üzemek a II. világháború előtt elsősorban légvédelmi szempontok szerint települtek, a város négy szélső pontján, s a későbbi ipari fejlesztések e létesítményekre alapozódva történtek. A városszerkezeti tervben a távlati igényeket ugyancsak e területekre kell koncentrálni:
    - *Északi Ipari Terület* (Videoton és térsége) - fejlesztési irány északra és keletre a Zámolyi út és városkapu felé.
    - *Délkeleti Ipari Terület* (Alcoa, Seregélyesi úti ipari terület, Déli Ipari Park, Alba Ipari Park továbbá az ún. Technopolis Technológiai Park céljára kijelölt terület) - fejlesztési irány keletre a Budai út és Kisfalud alatti területek.
    - *Déli (Sóstói) Ipari Terület* (Ikarus, Logisztikai központ, Sóstó Ipari Park) - területi bővítése nem tervezett.

        - *Feketehegyi Ipari Terület* (SZIM IP, MOL és térsége) - fejlesztési irány dél felé, külső feltáró út biztosításának feltételével.
    - Kisebb megtartandó gazdasági területek a városban:
        - Bakony utca menti telepek (megtartandók, déli irányú fejlesztési lehetőséggel)
        - Alsóváros-Váralja környéki üzemek és telephelyek (Széchenyi és Szárcsa utca menti telepek, a Cerbona, Kenyérgyár, Új Váralja sori telephelyek)
        - A vasútállomás alatti térség tovább nem bővíthető, csak a már kialakított telephelyek beépíthetőségével lehet számolni – a Technopolis programja miatt.
- Technopolis
    - A városfejlesztési célként megfogalmazott regionális központ szerepkör, a gazdaság „szerkezetváltása" a magasabb szellemi értékkel bíró, innovatív kutatás-fejlesztési tevékenységek támogatása, a felsőfokú oktatásfejlesztési célok olyan összehangolt fejlesztési programok megvalósítását igénylik, **amelyek a város központi területeinek fejlesztésével már nem oldhatók meg**.
        - A körvonalazódó fejlesztési programok számára egy **új városrész kialakulásával kell számolni.** Erre a célra ideális telepítési hely **a város egyetlen, még szabad fejlesztési területe a vasútállomás és az autópálya közötti térség.** A Technopolis megvalósítását a településrendezési eszközökkel is elő kell segíteni
- Intézményhálózat
    - A lakosság számának növekedésével sokasodó közösségi intézmények előbb a **Belváros** telítődéséhez vezettek, majd kiszorulva onnan, annak közvetlen környékére települtek. A Belváros zárt egység, a kiszorult intézmények elhelyezkedése a városszerkezet egésze szempontjából esetleges, ami fokozottan érvényesül a területigényes és a területi kapcsolatok szempontjából érzékeny intézmények esetében. A Belvárostól K-re a Rákóczi út mentén (Alba Regia szálló, Skála áruház, Technika háza), majd Budai út mentén (Interspar, Praktiker), a Palotai út mentén (Alba Plaza, Fehérház, Városi piac) fekvő területeken létesültek a jelentősebb városi létesítmények, de **nem oldották fel, sőt fokozták a Belváros zártságát**, illetve növelték a parkolási gondokat.
        - *Az eltelt időszakban a fent említett épületek vagy kiüresedtek, vagy funkciót váltottak: Alba Regia hotel - Panorama Offices irodaház; Technika Háza - Civil központ; Praktiker áruház megszűnt, épülete üres; Alba Plazával szemben a Fehér Palota Üzletközpont 2005-ben újabb Tesco hipermarket résszel bővült.*
    - Kategórikus szabályként, hogy a **nagy léptékű kereskedelmi egységek csak a városon kívülre települhetnek**, ezek a nagy egységek a bevezető utak mentén (Budai út, Seregélyesi út, Sárkeresztúri út) és a városkapuk mentén épülnek.
    - Városszerkezeti szempontból kevésbé érzékenyek az egyéb, hagyományos intézmények telepítései. **A felső- és középfokú, valamint alapellátási létesítmények hálózata kiépült**, a kisebb léptékű igények változásai egyedileg ill. belső városrészek rehabilitációjával megoldhatók (Belváros, Balatoni út-Jancsár köz térsége, Palotavárosi intézményterület stb.). A **nagyobb területigényű városi és regionális intézmények** telepítésére - amennyiben nem kapcsolódnak közvetlenül a városmaghoz - a Technopolis területén kell területet biztosítani.
    - Fontos kérdés az **egyes városrészek központjainak, alközpontjainak kialakítása**, továbbépítése, ezeket a szerkezeti tervben megjelölt helyek térségébe kell koncentrálni.

- Zöldterületek, zöldfelületi rendszer
    - A zöldfelületek különböző elemeit lehetőség szerint **összefüggő rendszerré kell fejleszteni**: zöldterületi létesítmények, jelentős zöldfelületű különleges területek, erdőterületek, zöldsávok- fasorok.

A 2004-ben elfogadott szerkezeti terv **fejlesztésre kijelölt területei és megvalósulása:**

1. Zámolyi úti városkapu és térsége (kb. 40 ha) - nagyobb kereskedelmi egységek és szolgáltató telephelyek létesítés, csapadékvíz elvezetésére különös hangsúlyt kell helyezni.

A 2001-től üzemelő Metro nagyáruház mellett a Zámolyi út túloldalán egy jelentősebb betelepülés történt, 3000 m^2-es bútorbolt és 1500 m^2 C+C rendszerű élelmiszer-háztartási vegyi áru nagykereskedelmi üzlet (World Bútor, One World). 2009-ben nyílt meg a Szent Flórián körúton a ParkCenter Székesfehérvár bevásárló park.

2. Videoton és térsége (kb. 40 ha) - a korábbi terv szerinti fejlesztési területeket továbbra is biztosítani kell. A Videoton tömbben a nagyobb gazdasági egységek telepítésével, a téglagyár mögötti területeken pedig elsődlegesen a kisebb, beszállítói telephelyekkel kell számolni.

Továbbra is tervezett ipari gazdasági terület, a szabályozása a jelenlegi használat szerinti, azaz mezőgazdasági terület, épület nem található rajta. A távlati cél szerinti felhasználáshoz helyi építési szabályzat és szabályozási terv módosítás szükséges.

3. Béla úti köztemető bővítése - a távlatban szükséges igények kielégítésére a temető bővítésével továbbra is számolni kell, a korábbi terv keleti irányú fejlesztés helyett a bővítés északi irányban tervezett.

Az északi irányú tartalékterület továbbra is a hatályos szerkezeti terv része, fejlesztési területe felülvizsgálandó; ugyanakkor 2006-ban Székesfehérvár, Béla úti köztemető bővítése I. üteme (keleti irányban) létrejött, majd 2017-ben további bővítés, illetve infrastruktúrafejlesztés is megvalósult.

4. Béla út - Nagyszombati út melletti új lakóterületi fejlesztés (kb. 170 ha) - a város legjelentősebb lakóterületi fejlesztésére az Öreghegy észak-keleti részén a Béla út és a Nagyszombati út menti területekkel kell számolni. A terület az Öreghegyi városrészhez csak részben kapcsolható, közlekedési feltárásához külső út kapcsolatokat és szolgáltatási alközpontot is ki kell építeni.

Nem történt fejlesztés egyik területrészen sem; továbbra is a hatályos szerkezeti terv része.

5. Csúcsoshegy és térsége (kb.100 ha) - a Nagyszombati út és Kisfalud közötti térség szabadidős területként fejlesztendő. Fokozatos kiépítésével a város egyik turisztikai célpontja lehet – különös tekintettel a Velencei tó közelségére, valamint az országos kerékpárút hálózat menti elhelyezkedésre.

Nem történt fejlesztés; továbbra is a hatályos szerkezeti terv része. Öreghegy kapcsolódó területen, azaz Kisfalud és Öreghegy közötti, mintegy 67 ha-on módosult a településszerkezeti és a szabályozási terv 2013-ban. A területek a szabályozási terven beépítésre szánt lakó és vegyes építési övezetekbe, valamint zöldterület és közlekedési és közműterület övezetekbe kerültek besorolásra.

6. Budai úttól délre lévő gazdasági terület (kb. 200 ha) - A „Budai úti vállalkozási terület" alatti térség gazdasági területként fejlesztendő, - lehetőséget biztosítva mind az Alcoa, mind az Alba Ipari Zóna fejlesztése, bővítése valamint új telephelyek kialakítása számára. A területtel, mint a város jövőbeni legjelentősebb ipartelepítési célterületével kell számolni.

Elsősorban az Alba Ipari Zóna területe töltődött fel túlnyomó részben hazai, illetve külföldi tulajdonú KKV-kal, logisztikai telephelyekkel, az ipari park fejlesztésének IV. üteme keretében 2014. júniusig megtörtént az új vállalkozások betelepüléséhez szükséges bővítés alapinfrastruktúrájának teljes körű kiépítése.

7. Déli Ipari Park bővítése (kb. 20 ha) – a tejüzem (Alföldi Tej) mögötti, a Budapesti vasútvonalig terjedő területet a „Déli Ipari Park" bővítése céljára kell előirányozni.

Nagyobb volumenű betelepülés nem történt a meglévő ipari park területen, kisebb telephelyfejlesztések azonosíthatók (pl. Planning and Trading Kft., inkubátorházak, logisztikai csarnok). Az előirányzott fejlesztési terület a terven tervezett ipari gazdasági terület, a szabályozása a jelenlegi használat szerinti, azaz mezőgazdasági terület, épület nem található rajta. A távlati cél szerinti felhasználáshoz helyi építési szabályzat és szabályozási terv módosítás szükséges.

8. Aranykorona Rt központi major és az Őrhalmi szőlők térsége (kb. 60 ha) - a mezőgazdasági üzemek kitelepítésével továbbra is számolni kell. A központi major elhelyezkedése révén központként fejlesztendő, mind az Alsóvárosi terület, mind az Őrhalmi szőlők lakóterület számára. A tervezett Technopolis egyik fő feltárási helye. Lakóterületi bővítésre kell kijelölni az Őrhalmi szőlők lakóterületnél a belterülettől keletre lévő kiskertek egy részét. A térség lehatárolásánál az autópálya menti új út területigénye és a lakóterület védelmet elsődleges.

Technopolisz fejlesztés nem indult el, az Őrhalmi szőlők esetében minimális lakóterület bővülés az M7 autópálya felé eső részen tapasztalható.

2011. évben jóváhagyásra került az ún. Rácz szérűk területére vonatkozóan a településrendezési tervek módosítása, mely azt szolgálja, hogy az Aranykorona Rt. mezőgazdasági üzeme az autópályától délre fekvő területre kerüljön áthelyezésre. A mezőgazdasági üzem áthelyezése után, annak helyén megindulhat a települési alközpont fejlesztése. Ugyanakkor Székesfehérváron az elmúlt években nem jelentkezett akkora lakóterület-fejlesztési igény, ami az Őrhalmi szőlők keleti területén fekvő mezőgazdasági területeken a lakóterületek ellátásához szükséges infrastruktúra fejlesztési igényeket is képes lett volna felvállalni, vegyes magántulajdonosi viszonyok mellett.

9. Az Úrhidai út és a Balatoni út menti területek (kb. 80 ha) - az **Antenna Hungária rádióadó-telepe** részben vagy egészben felszámolásra kerül. A területet lakóterületi fejlesztésre kell előirányozni, azzal, hogy a terület súlypontjában, az Úrhidai út mentén a városrész igényeinek megfelelő alközpont alakítandó ki. A **Balatoni út menti zártkertek** a 63-as út elkerülő szakaszával beékelődő térségét szintén lakóterületi fejlesztésre kell kijelölni – a 63-as út forgalmából következő környezetvédelmi követelmények maradéktalan teljesítése mellett.

A Balatoni út-Úrhidai út közötti területen a szabályozási terv szerinti telekalakítás, közművesítés megtörtént az ún. Harmatos völgyben. Az építési telkek értékesítése azonban a gazdasági válság miatt elhúzódóan indult. Kisebb volumenben az Úrhidai úttól északra fekvő újonnan nyitott utcák (Királyhágó, Gyulafehérvári, Kovásznai, Háromszéki, Szászrégeni) területén családi házas építések történtek. Az elkerülő út mentén zajvédő sáv egyelőre az Orsovai utcával párhuzamosan épült ki az Úrhidai úti felüljáróig, így a zártkerti rész lakóterületi fejlesztései nem indulhatnak el.

10. Borszéki út valamint a Fátra utca mögötti területek (kb. 8+7 ha) - a Borszéki út, Balatoni út és a Veszprémi vasútvonal közti „háromszög” a korábbi tervben előirányzott gazdasági terület helyett lakóterületként fejlesztendő. A Fátra utca mögötti, a komáromi vasútvonal menti beépítetlen térség keleti részét lakóterületi, nyugati részét pedig gazdasági célú felhasználásra kell előirányozni.

A terület fejlesztése nem történt meg, részben ipari gazdasági terület, amelyre tervezés alatt van a fűtőmű bővítése (biomassza-erőmű) illetve a lakóterület egy részén szükségtározó került kijelölésre 2013. évben.

11. Palotaváros IV. ütem (kb. 10 ha) - a Palotaváros északi részét kistársasházas beépítésre kell kijelölni.

Hübner András-Gánts Pál utcai társasházak illetve a 2005. évi utolsó ütemű bérlakás-fejlesztést követően új elemek nem épültek ki; továbbra is a hatályos szerkezeti terv része, szabályozási terven is beépítésre szánt, kisvárosias lakóterület.

12. Szárazréti iparterület térsége (kb. 42 ha) - a gazdasági területek bővítésével a korábbi terv szerint meghatározottan számolni kell. Közúti feltárása terület déli oldalán kiépítendő új útról oldható meg.

Jelentős fejlesztés nem történt; a közúti feltárás az elkerülő út következő ütemének megvalósulásával köthető össze; továbbra is a hatályos szerkezeti terv része.

13. Feketehegy lakóterületi fejlesztése (kb. 13 + 20 ha) - a Feketehegyi lakásépítési igények kielégítésére a városrész délnyugati részén, a Farkasvermi úttól délre, valamint a tervezett ún. Tisza utca mentén lakásépítés számára kell területet biztosítani, a hiányzó ellátási létesítmények elhelyezésére alkalmas települési alközpont kialakításának lehetőségével.

A Körösi út nyugati oldala a szabályozási terven beépítésre szánt, kertvárosias lakóterületi besorolásba került át a 2013. évben. A belterületbe vonás ---- megkezdődött a Kőrösi utca mentén nyugati és déli irányba. A Tisza utca tekintetében telekalakítási eljárás nincs még folyamatban, egy előzetes kitűzés történt, záradékolt vázrajzzal.

14-15-16. Börgönd, Kisfalud, Csala (kb. 50 + 40 + 15 ha) - mindhárom városrész lakóterületi bővítésére lehetőséget kell adni. Börgönd és Csala területén. Kisfalud területe az Öreghegy irányában a hatályos általános rendezési tervhez képest megnövelt terjedelmű lakóterülettel bővülhet. A csúcsoshegyi tervezett rekreációs terület zöldfelületeit egy észak-déli irányú városi zöldfolyosó részeként a központi belterület és Kisfalud tervezett belterülete között a Budai út vonaláig kivezethető.

Az ARANYBULLA Rt. telephelyeit a hatályos környezeti normáknak megfelelően gazdasági területként lehet fejleszteni.

A településrendezési eszközöknek megfelelően megtörtént telekalakítás, a teljes infrastruktúra kialakítása ellenére az ingatlanpiac gazdasági válságot követő mélypontja miatt nem, illetve elhúzódóen kerültek értékesítésre az építési telkek (pl. Kisfalud –Nagy Lajos király utca), kevés új családi ház épült. A tervezett bővítések továbbra is a hatályos szerkezeti terv részei. (Kisfalud esetében lásd 5. pont tartalmát kiegészítésül.)

A belterület Kisfaludvárosrész tekintetében északi irányba minimális mértékben bővült településrendezési eszközöknek megfelelően.

17. Technopolis (kb. 480 ha) - a városfejlesztési programban előirányzott fejlesztési célok (regionális központ, campus, vásárváros, K+F tevékenységek, vállalkozások központjai, nagy forgalmú városi és megyei létesítmények stb.) megvalósítására egy új városnegyed kialakításával kell számolni az M7-es autópálya és a vasúti pályaudvar közötti, még beépítetlen területen.

A fejlesztés nem történt meg, a potenciális terület továbbra is a hatályos szerkezeti terv része.

18. Börgöndi repülőtér és környéke - a börgöndi repülőtér polgári célú hasznosításának lehetőséget kell biztosítani a tervben.

Polgári célú, nem nyilvános repülőtér (ICAO IV. - 2012), egyelőre sportcélú kihasználtsággal. Az OTrT -ben az országos repülőterek egyéb kereskedelmi repülőterek és kereskedelmi repülőtérré fejleszthető repülőterek közt felsorolt.

a.-b.-c.-d. Kiskertek - a tervben távlatban számolni kell a várost övező „kiskertek" lakóterületté fejlesztésének igényével is - mind a feketehegyi (az Iszkai úti és a Körösi utcai) kertek, mind a maroshegyi (a Székely utca melletti és az Orsovai - Mezei utcai) kiskerteknél.

Szórványos, családi ház méretű új építkezések történtek ugyan, de komplex lakóterületi fejlesztés még várat magára, továbbra is a hatályos szerkezeti terv része. Kőrösi utca nyugati oldala, Iszkai úti kiskertek egy része kertvárosias lakóterületi besorolásba került át a 2013.évben. A kiskertek távlati lakóterületi

felhasználása aggályos, így a hatályos településrendezési eszközök e tekintetben is felülvizsgálandók.

8**. térkép: **A TszT vonatkozó segédtérképe a fejlesztésre kijelölt területekről Forrás: SZMJV Településszerkezeti Terv, 2004

1.7 Székesfehérvár társadalma

1.7.4 A népesség főbb jellemzői

1.7.4.1 Demográfia

Székesfehérváron, az ország kilencedik legnépesebb városának 170,89 km²-nyi területén a 2011-es népszámlálás szerint 100 570 fő élt (2012-ben 99 247 fő, KSH Helységnévkönyv 2013 számított adat), népsűrűsége így 588,5 fő/km^2; belterülete 43,7 km^2, belterületi népessége (Börgönd, Csala, Kisfalud egyéb belterületekkel együtt) 100 399 fő és belterületi népsűrűsége 2297,5 fő/km^2 volt. Ezekkel az értékekkel Magyarország megyeszékhelyei között (Budapest nélkül) a nyolcadik legsűrűbben lakott város - 28 fő/km^2 értékkel meghaladva a megyeszékhelyi átlagot - és Szombathelyet követően a második legkisebb külterületi népességarányú megyeszékhely (0,17% - Kecskemét 15,51%).

A város korfája **tipikusan elöregedő népességet rajzol fel** (0-14 évesek aránya 13,3% - 1,7 százalékponttal alacsonyabb a 2001-es értéknél és 1,3 százalékponttal az országos átlagnál (!); a 60 év felettiek aránya pedig az országos átlaggal egyenlő, 23,5% - 5,9 százalékponttal magasabb a 2001-es értéknél). Előbbiek értelmében csökkent a demográfiailag aktív korúak (15-59 év) aránya is, a két népszámlálás között 4,2 százalékponttal 63,2%-ra. Székesfehérvár eltartottsági rátája a városok között a középmezőnyben helyezkedik el: 100 aktív korúra 58 eltartott (21 gyermek és 37 időskorú) jutott 2011-ben. A „Ratkó-korszak” (55-64 évesek) és a „Ratkó-unokák” (30-39 évesek) által gerjesztett népesedési csúcsok jól követhetőek a város korszerkezetében, mindkét nem esetében a legszámosabb korosztályi csoportokat adják. Örvendetes, hogy a 0-4 év alattiak aránya kis mértékben magasabb, mint a következő kettő még gyermekkorú (5-9 ill. 10-14 év) népességkorosztályok adatai, talán egy bővülési trend kezdetét jelentheti.

Országos adatokhoz képest jelentősebb eltérés tapasztalható a következőkben:

- 65 év felett a kohorszonkénti nőtöbblet alacsonyabb (hasonló korú férfi népesség kis mértékben egészségesebb az országos átlagnál)
- 0-19 éveseknél a kohorszonkénti férfitöbblet alacsonyabb
- 20-24 évesek között a férfitöbblet szignifikánsan nagyobb az országos átlagnál (+ 5,6 %pont, országos: +2,6 %pont)
- a nőtöbblet pont a Ratkó-korszak illetve az azt követő évtized gyermekei korosztályaiban (50-64 évesek) ugrik 10% pontnyi különbség fölé meghaladva a vonatkozó országos átlagot, ezen korosztályok férfi népességének az átlagosnál rosszabb egészségi állapota/halálozási mutatói nagyban hozzájárulhatnak a jelentős különbség kialakulásához

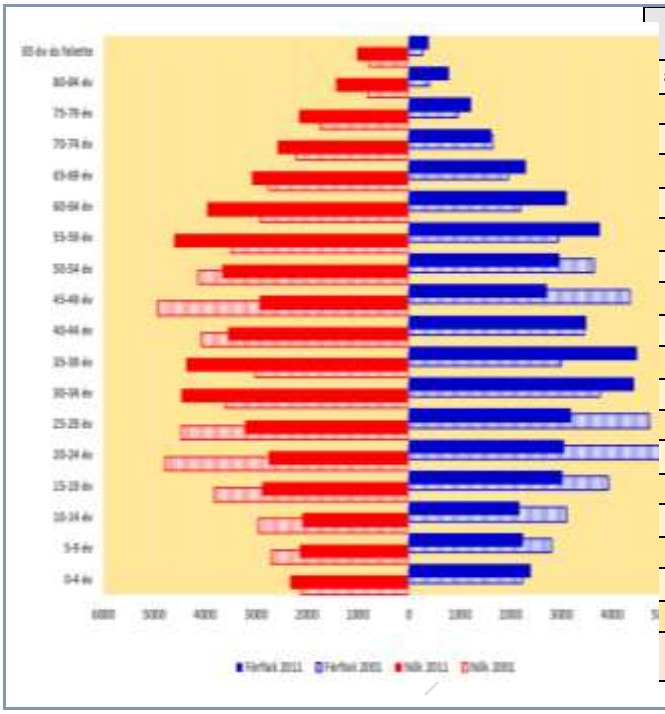

	Nők 2011/2001	Férfiak 2011/2001	Együtt 2011/2001
85 év és felette	129,90%	141,70%	133,00%
80-84 év	176,70%	192,50%	182,00%
75-79 év	123,70%	126,40%	124,70%
70-74 év	116,30%	97,70%	108,30%
65-69 év	111,90%	117,90%	114,40%
60-64 év	135,70%	140,60%	137,80%
55-59 év	132,00%	127,50%	129,90%
50-54 év	88,40%	81,10%	85,00%
45-49 év	59,50%	62,70%	61,00%
40-44 év	87,30%	101,40%	93,70%
35-39 év	144,90%	149,70%	147,30%
30-34 év	123,60%	117,60%	120,60%
25-29 év	71,70%	67,20%	69,40%
20-24 év	57,40%	54,80%	56,00%
15-19 év	75,60%	76,80%	76,20%
10-14 év	70,80%	70,00%	70,40%
5-9 év	79,30%	80,00%	79,70%
0-4 év	110,00%	107,40%	108,70%
összesen	*96,2%*	*92,9%*	*94,6%*

8**. ábra: **2001 és 2011-es népszámlálás korfái illetve a 2001-es népszámláláshoz viszonyított változás értékei Forrás: KSH

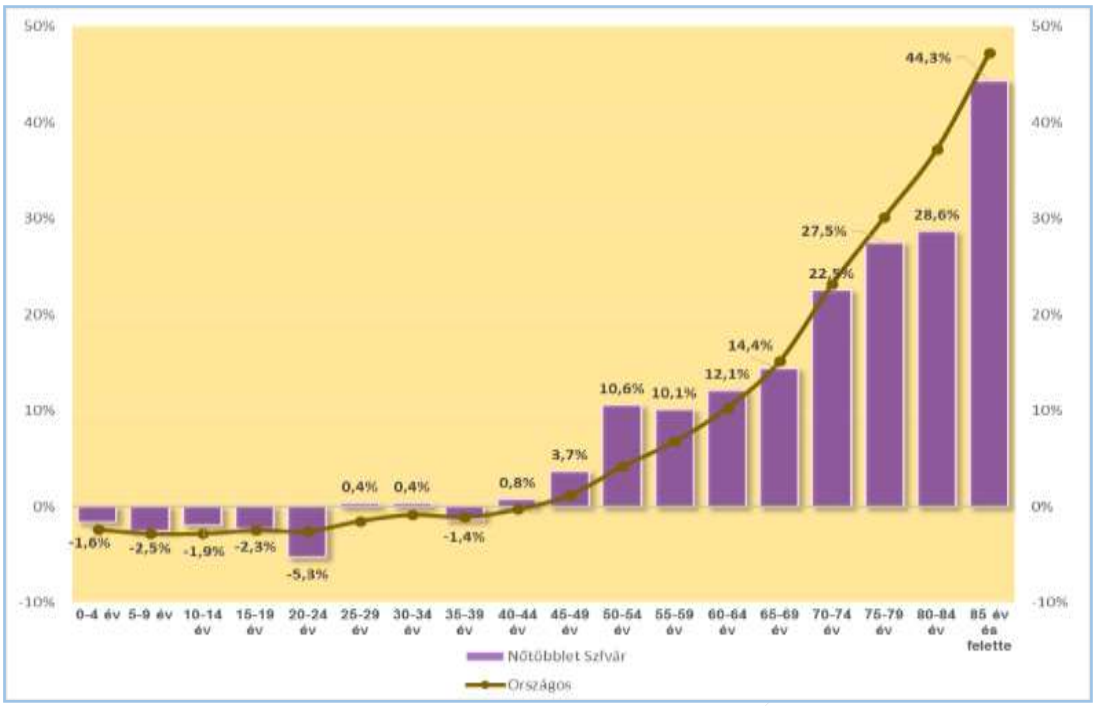

9**. ábra: **Nőtöbblet alakulása korcsoportokként, 2011 Forrás: KSH

2011 és 2016 évi állandó lakosságra vonatkozó korcsoportos számított adatok összehasonlításában a 40-49 éves, a 60-64 éves és a 65-X éves korosztályok bővültek Székesfehérváron, sorrendben 23,3; 11,03 és 16,83 százalékkal. A megyeszékhely állandó lakossága 2,3 %-ponttal csökkent ebben az időszakban, legkevésbé a 0-19 éves korosztály (-5,7%), legnagyobb arányban az 50-59 évesek korosztálya fogyott (-21,3%), amely értékhez nagyon közelít a 30-39 évesek korosztálya is (-18%).

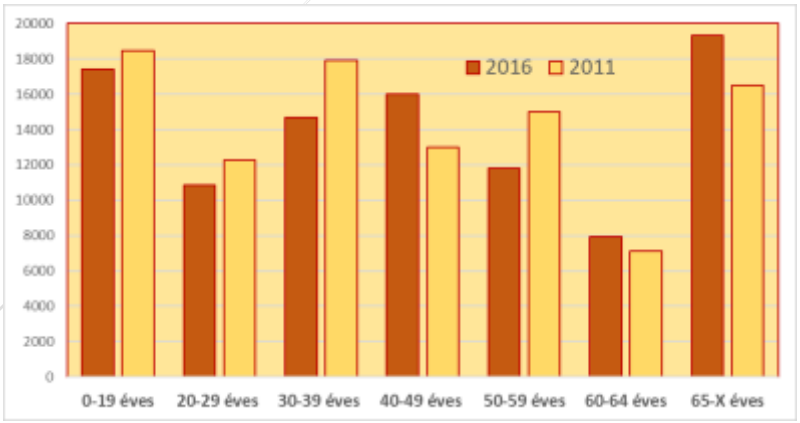

10. ábra: **Állandó népesség alakulása korcsoportokként, 2011 és 2016** *Forrás: KSH-TEIR, számított adat (!)*

1.7.4.2 Népesség

Székesfehérvár népességének növekedése a kiegyezést követő fellendülési időszaktól a 1980-as évekig – a II. világháború átmenti hatását leszámítva – gyakorlatilag folyamatosnak tekinthető és időben gyorsuló volt. 1870-től mintegy 70 évnek kellett eltelnie a város lakosságának megduplázásához, ezt követően 40 év sem telt el a következő duplázás eléréséig (fő oka a szocialista Magyarország időszakára eső nagyarányú helyi feldolgozó és szolgáltatóipari fejlődés és a tömeges lakásépítések időszaka volt), viszont

1980 után már csak mérsékelt növekedést tapasztalhattunk, amely a rendszerváltást követően pár száz fős ingadozás mellett fokozatos csökkenésbe váltott át.

11. ábra: **Székesfehérvár népességének alakulása a statisztikai adatok* tükrében 1870-2016** *(Forrás: KSH – települési adatgyűjtő, népszámlálási adatok, ill. KSH Magyar-ország közigazgatási helynévkönyve (2013. január 1.) * 1870-1960: jelenlévő összes népesség száma, 1970- : lakónépesség száma)*

1990-hez képest 2012-re csaknem 10 000 fővel csökkent a város lakónépessége (a 2001 és 2011-es népszámlálások között 5776 főnyi - gyorsuló - a csökkenés mértéke; a számított KSH lakosságadatok alapján a 2016-ig eltelt öt évben további 1630 fővel csökkent a megyeszékhely lakónépessége), amely természetesen magyarázható a teljes magyar társadalomra jellemző elöregedés demográfiai trendjével, de fontos elem a környéki településekre való kiköltözés folyamata is. A 2001-2011 kötötti természetes fogyás értékét (-1428 fő) háromszorosan haladja meg az elvándorlás/elköltözés értéke (-4348 fő). Fontos jellemző, hogy elsősorban a lakó- és munkahely szétválásához köthető népesség szuburbanizációja illetve kisebb mértékben dezurbanizációs hatások („vidékre költözés" divatja) folynak a térségben; az ipar és a szolgáltató-szektor jelentős szuburbanizációja azonban nem követhető nyomon Székesfehérvár esetében.

	Lakónépesség száma az év végén 1990 (A)	Lakónépesség száma az év végén 2011 (B)	Lakónépesség száma az év végén 2016 (C)	Tényleges szaporodás/ fogyás 1990-2016 (C-A)	Tényleges szaporodás/ fogyás 1990-2011 % (B/A*100)	Tényleges szaporodás/ fogyás 1990-2016 % (C/A*100)	Tényleges szaporodás/ fogyás %pont különbség 2011-2016
Úrhida	**1101**	**2367**	**2483**	**1382**	**214,99%**	**225,52%**	**10,54%**
Sukoró	**688**	**1289**	**1511**	**823**	**187,35%**	**219,62%**	**32,27%**
Moha	**341**	**554**	**587**	**246**	**162,46%**	**172,14%**	**9,68%**
Nadap	**416**	**532**	**617**	**201**	**127,88%**	**148,32%**	**20,43%**
Kőszárhegy	*989*	*1525*	*1466*	*477*	*154,20%*	*148,23%*	*-5,97%*
Csókakő	**997**	**1324**	**1426**	**429**	**132,80%**	**143,03%**	**10,23%**
Gárdony	**8339**	**10769**	**11767**	**3428**	**129,14%**	**141,11%**	**11,97%**
Iszkaszentgyörgy	1403	1934	1971	568	137,85%	140,48%	2,64%
Velence	**4261**	**5413**	**5739**	**1478**	**127,04%**	**134,69%**	**7,65%**
Sárkeszi	456	606	600	144	132,89%	131,58%	-1,32%
Bakonykúti	**105**	**129**	**138**	**33**	**122,86%**	**131,43%**	**8,57%**
Pákozd	2382	3006	3099	717	126,20%	130,10%	3,90%
Söréd	398	501	514	116	125,88%	129,15%	3,27%
Sárkeresztes	1199	1512	1500	301	126,11%	125,10%	-1,00%
Kápolnásnyék	2963	3517	3664	701	118,70%	123,66%	4,96%
Csór	1434	1774	1735	301	123,71%	120,99%	-2,72%
Tác	1422	1676	1698	276	117,86%	119,41%	1,55%
Polgárdi	5833	6798	6931	1098	116,54%	118,82%	2,28%
Sárszentmihály	2534	2991	2959	425	118,03%	116,77%	-1,26%
Zámoly	1950	2224	2207	257	114,05%	113,18%	-0,87%

Szabadbattyán	4006	4527	4516	510	113,01%	112,73%	-0,27%
Aba	3964	4511	4421	457	113,80%	111,53%	-2,27%
Pázmánd	**1985**	**2024**	**2168**	**183**	**101,96%**	**109,22%**	**7,25%**
Jenő	*1146*	*1336*	*1250*	*104*	*116,58%*	*109,08%*	*-7,50%*
Magyaralmás	1422	1545	1533	111	108,65%	107,81%	-0,84%
Fehérvárcsurgó	1821	1950	1948	127	107,08%	106,97%	-0,11%
Isztimér	911	1007	973	62	110,54%	106,81%	-3,73%
Gánt	824	838	865	41	101,70%	104,98%	3,28%
Pátka	1626	1666	1697	71	102,46%	104,37%	1,91%
Bodajk	*3895*	*4131*	*4005*	*110*	*106,06%*	*102,82%*	*-3,23%*
Nagyveleg	639	646	645	6	101,10%	100,94%	-0,16%
Sárosd	*3136*	*3350*	*3153*	*17*	*106,82%*	*100,54%*	*-6,28%*
Pusztavám	2470	2467	2475	5	99,88%	100,20%	0,32%
Vereb	779	783	778	-1	100,51%	99,87%	-0,64%
Lovasberény	**2594**	**2695**	**2570**	**-24**	**103,89%**	**99,07%**	**-4,82%**
Nádasdladány	1747	1744	1729	-18	99,83%	98,97%	-0,86%
Csősz	**998**	**1037**	**979**	**-19**	**103,91%**	**98,10%**	**-5,81%**
Szabadegyháza	2138	2139	2059	-79	100,05%	96,30%	-3,74%
Seregélyes	4523	4422	4346	-177	97,77%	96,09%	-1,68%
Füle	889	856	852	-37	96,29%	95,84%	-0,45%
Mór	14789	14371	13947	-842	97,17%	94,31%	-2,87%
Bakonycsernye	**3135**	**3073**	**2944**	**-191**	**98,02%**	**93,91%**	**-4,11%**
Csákberény	1233	1191	1157	-76	96,59%	93,84%	-2,76%
Balinka	977	916	889	-88	93,76%	90,99%	-2,76%
Káloz	2576	2387	2323	-253	92,66%	90,18%	-2,48%
Kincsesbánya	**1577**	**1477**	**1415**	**-162**	**93,66%**	**89,73%**	**-3,93%**
Székesfehérvár	**109106**	**99617**	**97617**	**-11489**	**91,30%**	**89,47%**	**-1,83%**
Soponya	2047	1845	1800	-247	90,13%	87,93%	-2,20%

növekvő lakosságszámú települések, jelentős utolsó öt éves (2011-2016) növekedési aránnyal [+7%pont felett]
növekvő lakosságszámú települések, jelentős utolsó öt éves (2011-2016) növekedési arány csökkenéssel [-3%pont felett]
csökkenő lakosságszámú települések, jelentős utolsó öt éves (2011-2016) csökkenési aránnyal [-4%pont felett]

7.** táblázat: **A népesség alakulása a székesfehérvári, a gárdonyi és a móri járások településein 1990-es, 2011-es és 2016-os számított lakónépesség adatok alapján Forrás: KSH TEIR

A fenti táblázat és a lenti térképek a Székesfehérvárt övező települési gyűrű lakosságszámváltozását mutatják be és számot adnak a megyeszékhelyről való szuburbanizációs jellegű elvándorlás főbb célterületeiről. A megyeszékhelyről való kiáramlás nagyságát mutatja, hogy az 1990-2011 közötti vándorlási különbözet ötszörösen haladja meg az ebben az időszakban szintén negatív előjelű természetes fogyás értékét. Már nem csak a közvetlen Székesfehérvárt övező települések lakosságszáma nőtt a betelepülések miatt, de a másodlagos gyűrű is majdnem körbeéri a megyeszékhelyet, bár meg kell jegyezni, hogy a Velencei-tó körüli településeknél erős a budapesti agglomeráció és a főváros hatása is, míg északon a Mórról kiköltözőkkel is számolni kell. Sárkeresztúr az egyetlen olyan település, ahol a tényleges szaporodás kedvező értéke nem a pozitív vándorlási különbözetnek köszönhető, hanem az élveszületések rendkívül magas számának. Minden más településen a pozitív vándorlási különbözet áll a népességnövekedés hátterében, nélküle esetenként súlyos népességcsökkenéssel kellett volna szembenéznie néhány kisvárosnak, községnek.

A 2016-ig kiegészített és 2015-től élő járási struktúrában vizsgált adatok a fenti megállapításoknak nem mondanak ellent. A növekedési- csökkenési arányszámokat vizsgálva jól behatárolható településkörök azonosíthatók be:

- Folyamatosan, jelentősebb ütemben növekvő lakosságszámú települések - *Bakonykúti, Csókakő, Gárdony, Moha, Nadap, Pázmánd, Sukoró, Úrhida, Velence*
- 1990-hez képest lakosságtöbblettel rendelkező települések, jelentősebb ütemű csökkenéssel, népszerűségvesztéssel: *Bodajk, Isztimér, Jenő, Kőszárhegy, Sárosd*
- Jelentősebb ütemű lakosságszám csökkenési ütembe fordult települések: *Bakonycsernye, Csősz, Kincsesbánya, Lovasberény*

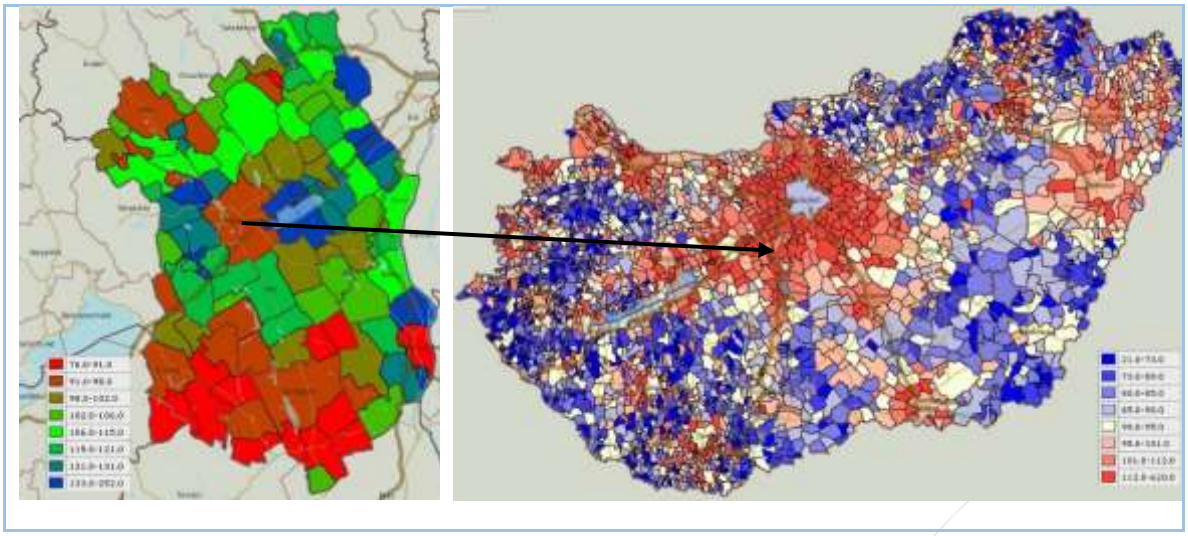

9. térkép: ***A tényleges szaporodás/fogyás települési értékei (a) Fejér megyében és (b) Magyarországon a 2001-es és 2011-es népszámlálási lakónépesség adatok alapján*** Forrás: KSH TEIR

Székesfehérváron az élveszületések és halálozások aránya alapján megállapítható, hogy amíg a 1990-es évek első felében lépcsőzetes csökkenéssel, de természetes szaporodás volt a jellemző, addig 1995 óta két adat viszonya alapján folyamatosan a természetes fogyás tendenciája érvényesül. A legnagyobb zuhanást arányaiban 1994-1998 között szenvedte el a város, azóta hullámszerűen 3-4 éves időszakokban fel-felerősödött az élveszületések száma, de általánosságban a 2001-2011 közötti időszakban évente 13 %-kal kevesebben születnek, mint haláloznak el a megyeszékhelyen. A hullámzás oka lehet az utolsó népesebb szülőkorba eső korosztályok gyerekvállalása (1970-es évek közepén 1980-ig születettek). 2010-et követően az élveszületések és halálozások számszerű különbsége is kifejezetten magas szinten állandósult természetes fogyás esetében -232-ről - 312 főre.

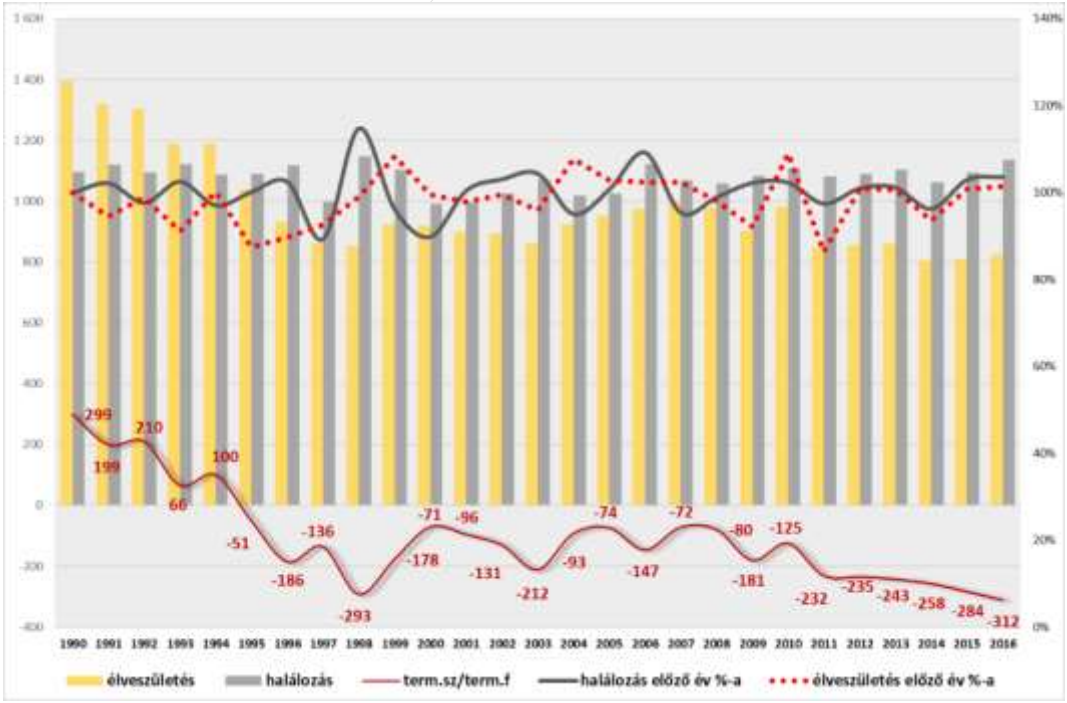

12*. ábra:* ***Természetes szaporodás-fogyás Székesfehérvár 1990-2016*** Forrás: KSH TEIR

Családok – háztartások

2011-ben Székesfehérvár a megyei háztartások egynegyedét koncentrálta, a megyeszékhelyi háztartások száma a lakosságszám csökkenő demográfiai tendenciái ellenére konstans növekvő az elmúlt három évtizedben, a háztartások aprózódása elsősorban a családháztartások csökkenése és az egyszemélyes háztartások növekedésének köszönhető (nyugdíjasok, egyedülállók). Ez a folyamat a rendszerváltást követően gyorsult fel, 1980-1990 között a város lakosságának bővülése is a háztartások számának gyarapodása mögött állt. A 100 háztartásra jutó személyek száma 1980-hoz képest 18,6%-kal, 2001-hez képest is 9,5%-kal csökkent. Az elmúlt évtizedben a székesfehérvári értékek a háztartásokra jutó személyek számában csak a fővárosi és megyeszékhelyi átlagokat tudta meghaladni, míg a háztartásokra jutó foglalkoztatottak számában sikerült meghaladni az országos átlagot is, de a megyeszékhely kistérségével illetve megyéjével körülbelül egy szinten mozog.

A megyeszékhelyen a megyei átlagértéknél alacsonyabb maradt a személyek gazdasági aktivitás szerinti megoszlása: Székesfehérváron száz háztartásban átlagosan 62 inaktív kereső (pl. nyugdíj, gyes) és 51 eltartott személy élt 104 foglalkoztatott és 11 munkanélküli mellett illetve száz háztartásban 54 személy időskorú (23,7%).

13**. ábra:* ***Háztartásadatok 1980-2011 Forrás: KSH Népszámlálás

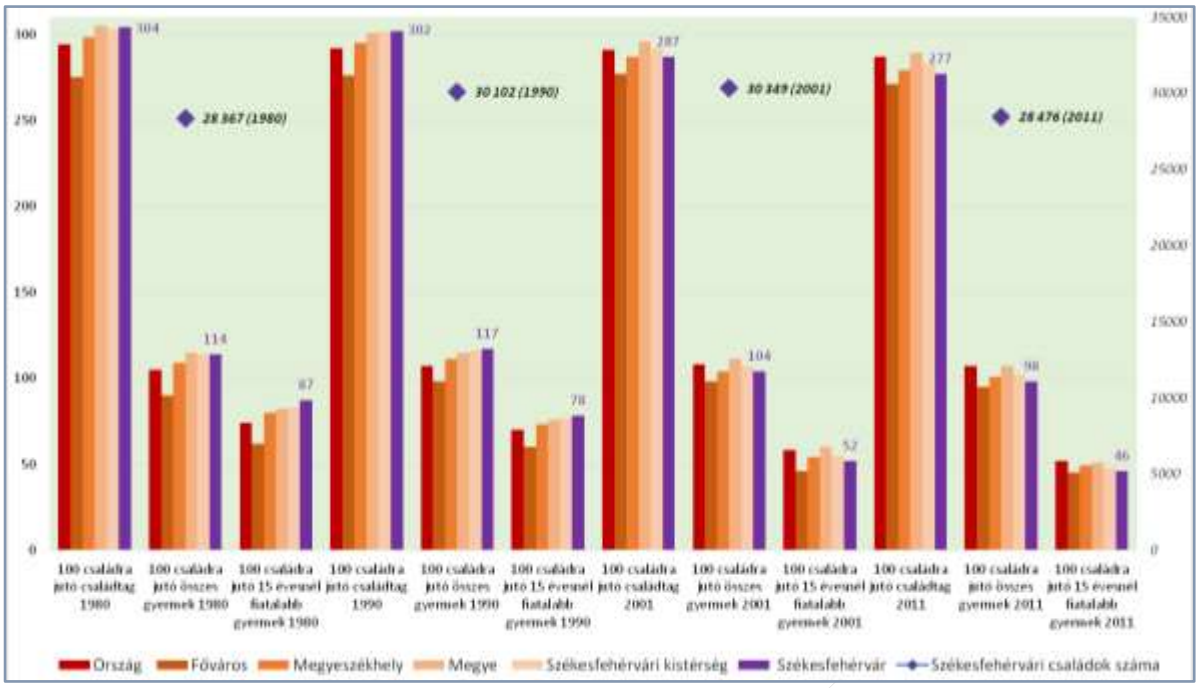

14. ábra: ***Családadatok 1980-2011*** Forrás: KSH Népszámlálás

A családok és a családok gyermekeinek számának alakulása egyértelműen a negatív demográfiai folyamatokhoz kötött és csökkenő tendenciájú. A 2000-es évektől a 100 családra jutó gyermekek száma a legrosszabb mutatójú fővárosi értékekhez közelítenek. 2001 és 2011 között a családok száma drasztikusan csökkent, elsősorban az egyedülállók és a városból kiköltözők számának növekedése miatt. Székesfehérváron az országos és a fővárosi átlaghoz képest is magasabb az egy szülő gyerekkel felállású családháztartások aránya, ugyanakkor némiképp kedvezőbb az egy családból álló házaspár/élettársi családháztartások hasonló adata és az egyedülállók aránya is mérsékeltebb.

15. ábra: ***Családháztartások*** Forrás: KSH Népszámlálás 2011.

1.7.4.3 Nemzetiségi összetétel

Székesfehérvár nemzetiségi összetételét a 2011-es népszámlálás aktuális településsoros adatai alapján mutatjuk be, a jelenleg elérhető *„anyanyelv, a családi, baráti közösségben használt nyelv válaszok legalább egyike szerint”* kategóriájú értékek alapján. Ezek kevéssé hasonlíthatóak össze a 2001-es

népszámlálás nemzetiségi hovatartozás vagy az anyanyelvi adataival, mivel a válaszadók nagyobb arányban nem éltek a válaszadás lehetőségével, hiszen az önkéntes alapon zajlott.

Mindettől függetlenül megállapítható, hogy az előző népszámláláshoz képest többen vállalták fel nemzetiségüket, így minden főbb nemzetiség kategóriában nőtt a nemzetiséghez tartozók száma. Nemzetiségi törvény alapján bejegyzett hazai 13 nemzetiség közül csak három, a görög, a szlovák és az ukrán nemzetiségűek száma csökkent számszerűen illetve kis mértékben a kínaiaké. Számszerűen másfélszer többen vallották magukat románnak, horvátnak, németnek, a kisebb nemzetiségeknél ennél komolyabb növekedés is tapasztalható, a bolgároknál háromszoros, románoknál, örményeknél több mint kétszeres.

A megfelelő arányosítást nehezíti, hogy a székesfehérvári lakosság mindössze 85%-a vallotta magát magyarnak és 11%-uk nem adott választ a nemzetiségi hovatartozást értékelő kérdésre.

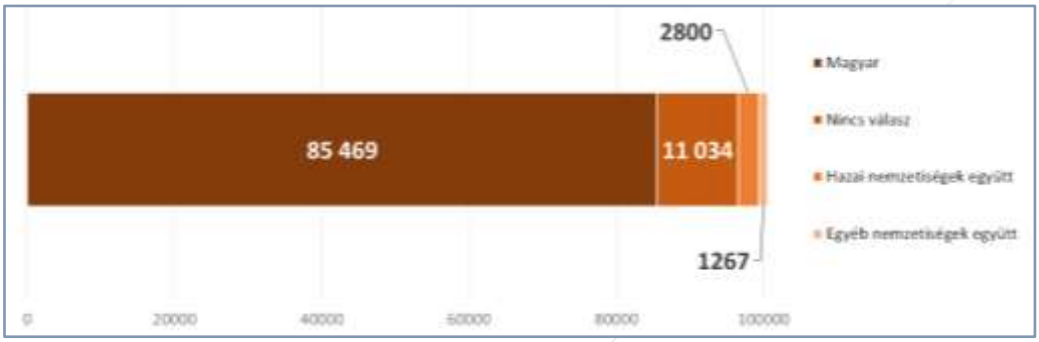

16. ábra: ***Nemezetiségi kérdésre válaszolók megoszlása,*** Forrás: KSH Népszámlálás 2011.

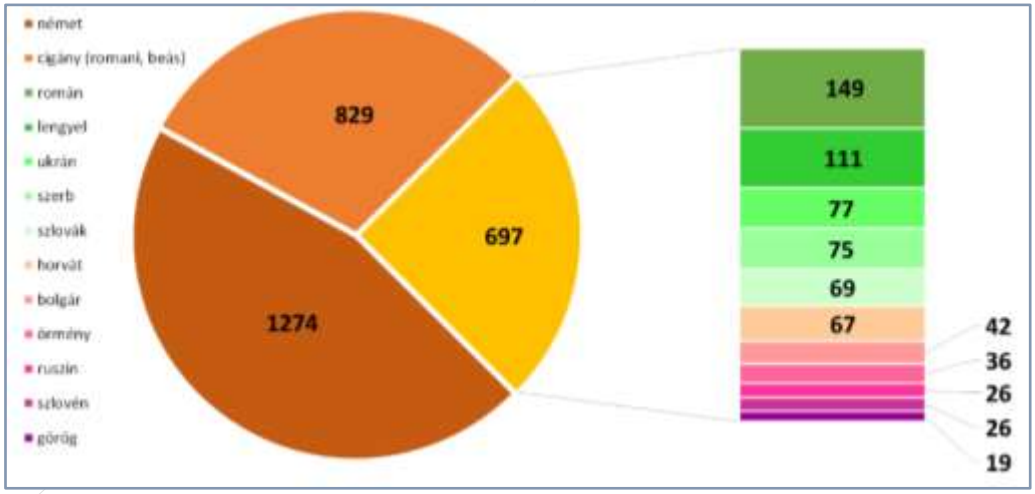

17. ábra: ***A hazai nemzetiségek összetétele Székesfehérváron*** Forrás: KSH Népszámlálás 2011.

Székesfehérváron 2013-ban a települési nemzetiségi önkormányzatok jegyzéke (KSH Helységnévkönyv 2013) alapján a bejegyzett 13 hazai etnikai kisebbség közül 10 rendelkezett nemzetiségi önkormányzattal: cigányság, horvátok, lengyelek, német, örmények, ruszinok, szerbek, szlovákok, szlovének, ukránok.

1.7.4.4 Képzettség

A magasabb foglalkoztatási szint természetesen részben összefüggésben áll az országos átlagot szintén meghaladó képzettségi adottságokkal.

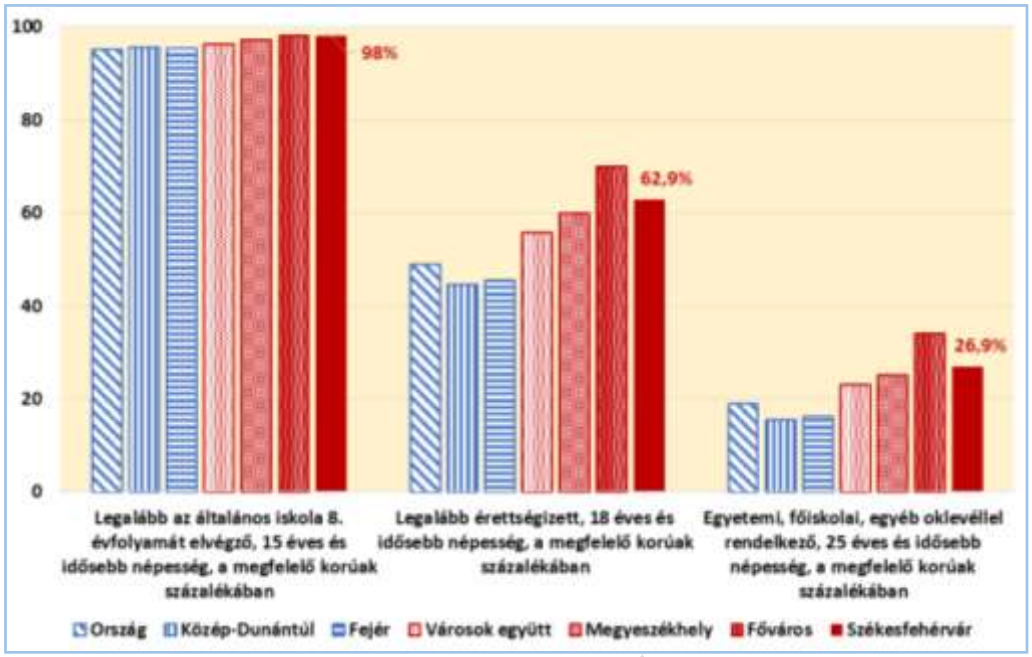

18**. ábra: **A lakosság végzettsége 2011 (%) Forrás: KSH Népszámlálás 2011.

A lakosság végzettségi szintje továbbra is országos átlag feletti, csak a főváros hasonló adatai múlják felül, 2011-ben Székesfehérváron a megfelelő korú népesség 63 %-a rendelkezett legalább érettségivel és a megyeszékhelyen a 25 évesek és idősebbek között közel 27 % a diplomások aránya. Az általános iskola első évfolyamát el sem végzők aránya rendkívül alacsony országos szinten is (0,6%), de a megyeszékhely adata ennél alacsonyabb, megegyezik a fővárosi legkedvezőbb 0,3%-os értékkel.

A 2011-es népszámlálás adatokon túl *járási szinten rendelkezésre állnak* a következő végzettségi adatok Székesfehérvár járás területére, minden kategóriában csak Budapest rendelkezik kedvezőbb értékekkel:

	Az általános iskola első évfolyamát el nem végző 7 éves és idősebb népesség	Az általános iskola első hét évfolyamát elvégző 7 éves és idősebb népesség	Az általános iskola nyolcadik évfolyamát elvégző 7 éves és idősebb népesség	Egyetemi, főiskolai, egyéb oklevéllel rendelkező 7 éves és idősebb népesség	Érettségizettek 7 éves és idősebb népesség	Középfokú érettségi nélküli, szakmai oklevéllel rendelkező 7 éves és idősebb népesség
Székesfehérvári járás	779	12 630	27 411	29 022	45 818	27 116
	0,55%	*8,85%*	*19,20%*	*20,33%*	*32,09%*	*18,99%*
Fejér megye	2 737	39 726	89 963	63 266	113 978	83 508
	0,70%	*10,10%*	*22,88%*	*16,09%*	*28,99%*	*21,24%*
Közép-Dunántúl	8 419	96 695	222 329	150 928	286 412	225 808
	0,85%	*9,76%*	*22,44%*	*15,24%*	*28,91%*	*22,80%*
Budapest	10 578	121 367	213 874	572 121	569 948	161 243
	0,64%	*7,36%*	*12,97%*	*34,69%*	*34,56%*	*9,78%*
Magyarország	**83 284**	**930 012**	**1 987 418**	**1 715 661**	**2 699 261**	**1 749 792**
	0,91%	***10,15%***	***21,68%***	***18,72%***	***29,45%***	***19,09%***

***8.** táblázat:* **Összehasonlító képzettségi adatok 2016** Forrás: 2016 KSH Mikrocenzus - járás szintű aggregált adatok (174, 2015-től)

1.7.4.5 Foglalkoztatottság

Székesfehérvár népességének gazdasági aktivitás szerinti megoszlása lényegesen kedvezőbb az országos, regionális, megyei vagy éppen nagyvárosi átlagoknál. A kiemelkedő foglalkoztatottsági szint csak a fővárosával mérhető össze, ugyanakkor a megyeszékhelyen kedvezőbb munkanélküliségi, legalacsonyabb inaktív keresői és Budapest után a legkevesebb eltartotti arányokat mérték a legutóbbi népszámlálás idején.

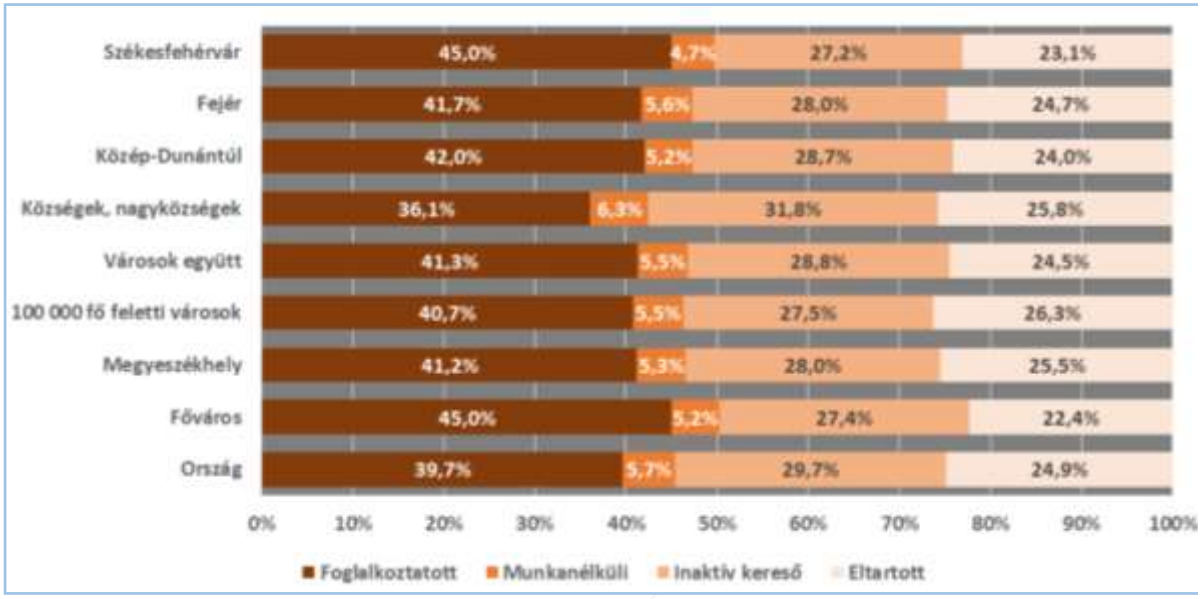

19. ábra: ***A lakónépesség gazdasági aktivitás szerinti összetétele, 2011*** Forrás: KSH Népszámlálás 2011.

A munkanélküliek (nyilvántartott álláskeresők) száma, illetve a munkanélküliségi ráta a foglalkoztatási helyzet javulásával párhuzamosan gyorsan, nagymértékben csökkent az 1992-es csúcspont után a 2000-es évek közepéig, illetve ezzel együtt a munkanélküliek aránya is az országos átlagnál alacsonyabb szinten stabilizálódott. Általában igaz, hogy a munkanélküliségi ráta változása alacsonyabb szintű az egyéb területi (megyei, regionális, országos) értékeknél, de együtt mozog az országos (makro) folyamatokkal.

A gazdasági válság időszaka 2007/2008-tól fogva alaposan felforgatta a helyi munkaerőpiaci „status quo”-t, a megyeszékhely erősen export illetve beszállító orientált feldolgozóipara nem kerülhette el a negatív hatásokat. A számszerű emelkedésen túl a folyamat legnagyobb vesztesei a 180 napon túl munkanélküliségbe ragadtak, illetve a fiatal, pályakezdő munkanélküliek lettek, utóbbiak esetében a lassú csökkenés sem kezdődött el, számuk 2008-2011 között közel megkétszereződött, ebben szerepe lehet a gazdasági tényezők mellett a túlképzés hatásának is. A gazdasági válságidőszakot követően hamar magára talált a székesfehérvári munkaerőpiac, 2016-ra az elmúlt 15 év legalacsonyabb álláskeresői statisztikai értékei mutathatók ki.

Iskolai végzettség alapján megállapítható, hogy a munkanélküliek átlag felét kitevő három legalacsonyabb végzettségű csoport közül a szakmunkások aránya nőtt a másik kettő ellenében, illetve a szakközépiskolai-technikumi-gimnáziumi végzettséggel rendelkezők aránya is magas szinten állandósodott. A negatív folyamatokat egyik végzettségi csoport sem tudta kikerülni, de a (feldolgozóipari) munkalehetőségek beszűkülését egyértelműen jelzi e két nagy szakmával rendelkező csoport munkanélkülijeinek számszerűségi mellett arányaiban is megtörténő bővülése. Érdekesség, hogy arányaiban a felsőfokú végzettségűek (főiskolai, egyetemi) részesedése 2012-től folyamatosan nő a nyilvántartott munkanélküliek között 11-ről 14%-ra.

Aggasztó folyamat indult meg a hosszútávú munkanélküliség frontján, 2011-ben a munkanélküliek több mint 40%-a már másfél évet meghaladóan nem dolgozott.

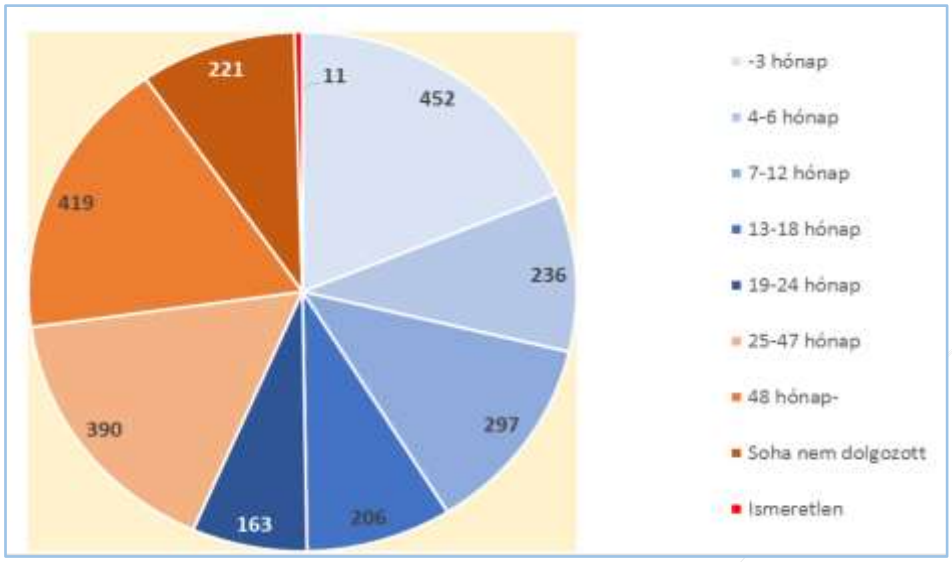

20**. ábra: **Az utolsó foglalkozás abbahgyása óta eltelt idő a székesfehérvári nyilvántartott álláskeresők esetében 2011-ben Forrás: KSH TSTAR

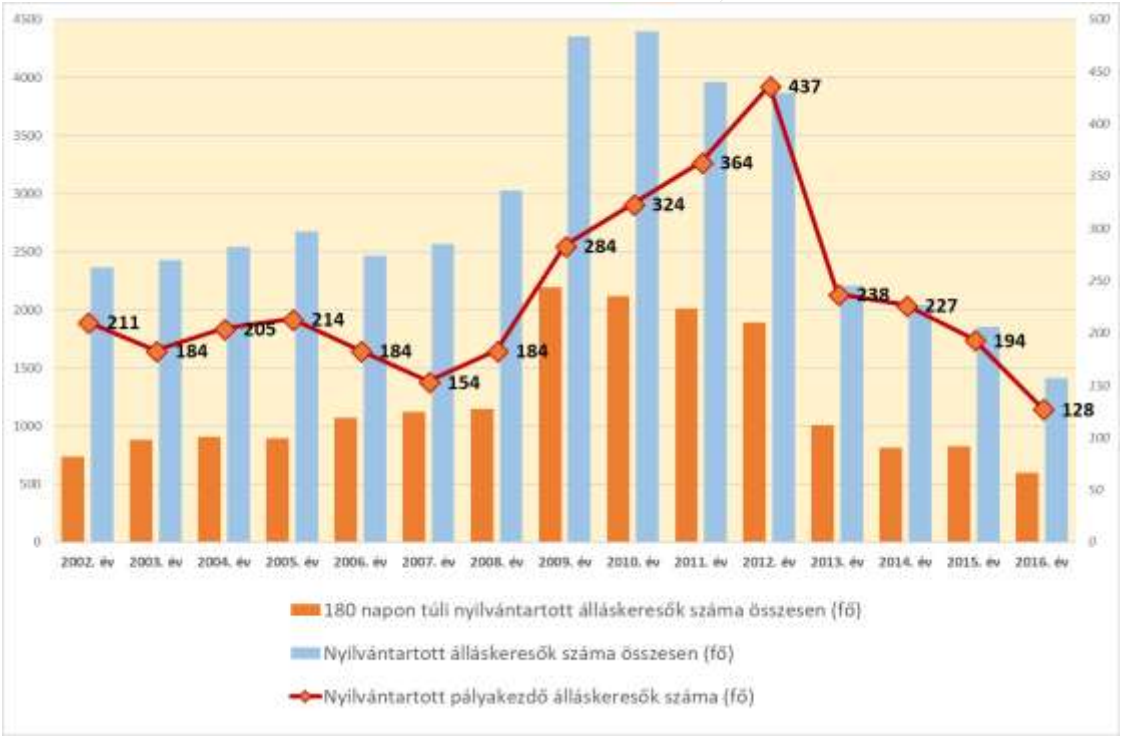

21**. ábra: **Nyilvántartott álláskeresők Székesfehérváron 2002-2016 Forrás: KSH TSTAR

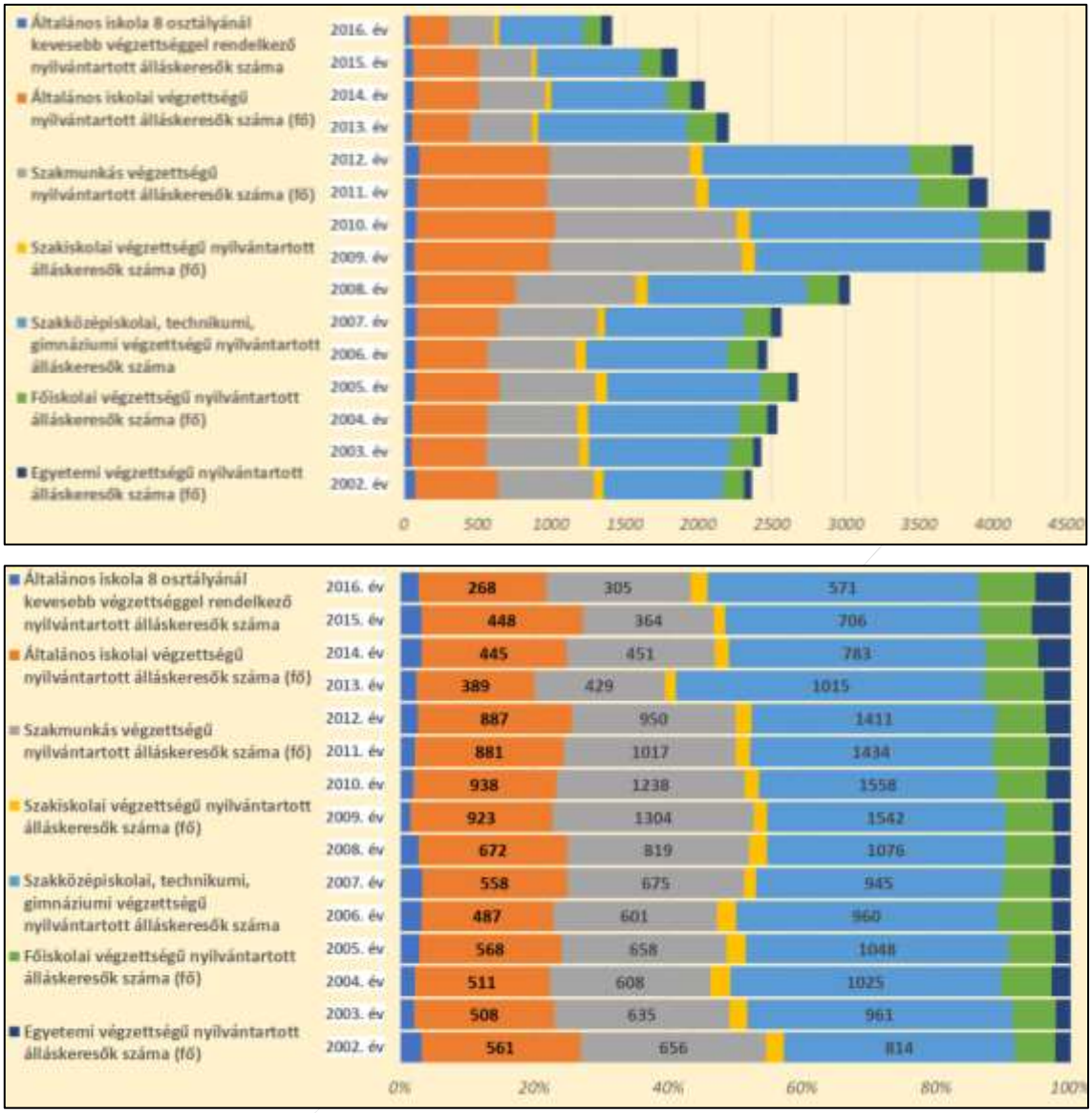

22**. ábra: **Nyilvántartott álláskeresők Székesfehérváron végzettség szerint 2002-2016 Forrás: KSH TSTAR

1.7.4.6 Jövedelmi viszonyok

A lakosság jövedelmi szintje Székesfehérváron az országos átlagnál számottevően magasabb. Ez a tendencia-szerű jelenség az 1990-es évek közepétől regisztrálható. Iparági bontásban kiemelkedő színvonalúak a feldolgozóipari/ipari szektorokban kapható jövedelmek, Budapest figyelmen kívül hagyásával csak Dunaújvárosban, illetve Győrben vannak magasabb iparági fizetések a megyei jogú városok között. Egy adófizetőre jutó jövedelemadó alap, illetve jövedelemadó tekintetében pedig a főváros mellett csak Érd megyei jogú városa tud nagyobb arányban jövedelmeket koncentrálni. Az 1000 adófizetőre jutó átlagok tekintetében Székesfehérvár az összes térségi kategóriához képest jobban teljesít, bár 2002-2016 közötti időszakban az országos átlagtól való eltérés nagysága fokozatosan csökken, a megyeszékhelyi adatok csak Budapesttel együtt képesek túlszárnyalni.

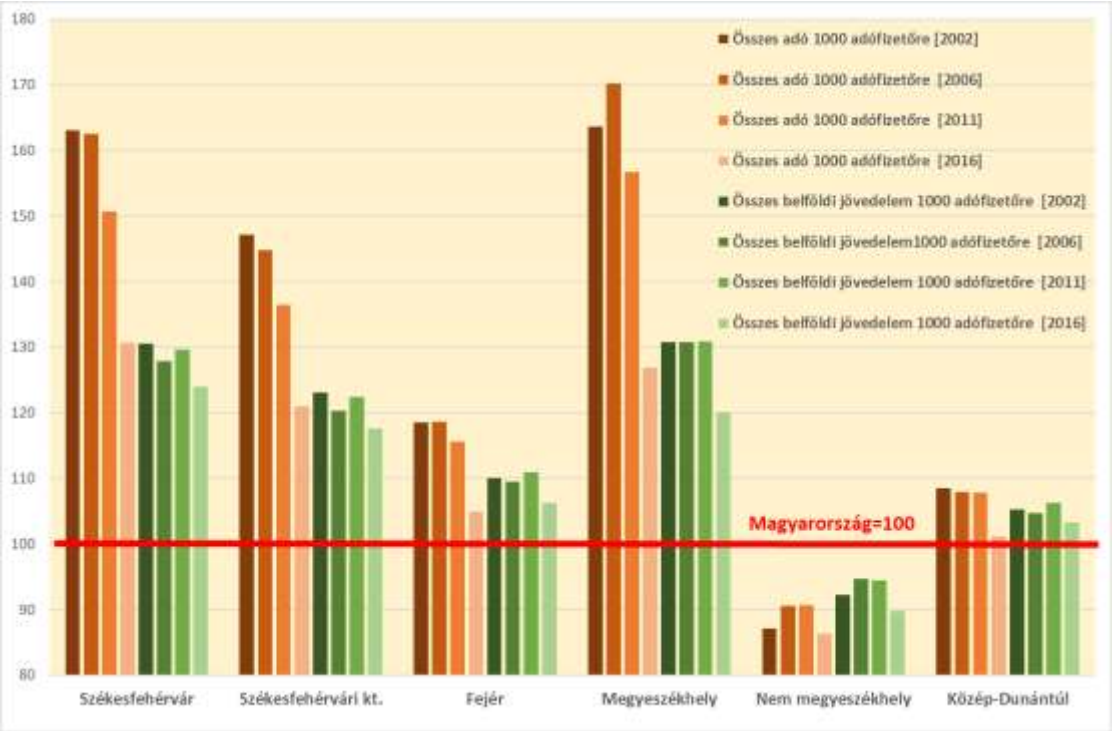

23**. ábra: **Adók és jövedelmek 1000 adófizetőre (Magyarországi átlag=100) Forrás: KSH TSTAR

Az összehasonlíthatóság fenntartásáért a járási változások ellenére az adataggregálás a 2012-es kistérségi rendszernek megfelelően került alkalmazásra 2016 évre is.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata a GfK Hungária Piackutató Kft.-t megbízva elemezte a 2013/2014-es, 2014/2015-ös és a 2015/2016-os üzleti éveket vizsgáló általános vásárlóerő tanulmányok eredményeit. A felmérés módszertana az adólevonások után elméletileg elkölthető összes jövedelmet vizsgálta többek között a lakosságszám, a háztartások és az egy főre jutó vásárlóerő számosságában, különböző területi, térségi összefüggésrendszerekbe helyezve. A felmérés módszertana szerint a vásárlóerő értékek adott évre vonatkozó névértékkel számoltak.

Székesfehérvár a főváros és az ország megyeszékhelyei viszonylatában a három vizsgált év mindegyikében első helyre került az egy főre jutó vásárlóerő országos átlaga alapján. A vonatkozó index értéke 2014.évben - 130; 2015.évben - 127,6; 2016.évben – 127, ahol Magyarország-100)

2016-ra Székesfehérvár *névértéken számolt 207,6 Mrd Ft értékű összes vásárlóereje* Magyarország valamennyi önkormányzata rangsorában a 12. helyet biztosítja és csak olyan jóval népesebb megyeszékhelyek előzik meg, mint Győr, Pécs, Szeged, Miskolc, Debrecen és néhány budapesti kerület. Előkelő helyezését a város úgy érte el, hogy az ország népességének és háztartásainak mindössze 1%-át jelenti, amellett, hogy az összes hazai vásárlóerő (16 365 Mrd Ft) 1,27%-át koncentrálja. Összehasonlításul Budapest 1,76 milliós népességével (17,9%) és 3 675 Mrd Ft összes vásárlóerejével az országos adat 22,5%-át koncentrálja.

Székesfehérvár vásárlóerő koncentrációja jelentős, amely az egyes területi összehasonlításokból is kitűnik. A 25 települést összefogó Székesfehérvári járás összesített nominális vásárlóereje 70%-át adja a megyeszékhely. Fejér megye esetében az összes megyei vásárlóerő 27%-át tömöríti Székesfehérvár, miközben a megye népességének 23,5%-a él a városban. Dunaújvárossal kiegészülve két megyei jogú város összesítve 39%-át fedi le a szabadon elkölthető jövedelmek megyei összegének.

1.7.4.7 Életminőség

Életminőség megítélésében két részre kell bontanunk Székesfehérvár megítélését:

- Székesfehérvár életminőségi jellemzői

Fenntartható gazdasági növekedés	Telephelyi infrastruktúra Üzleti infrastruktúra Innováció/kreatív ipar	Ipari parkokban jó színvonalú Csírái rendelkezésre állnak/továbbfejlesztendő KKV szinten is megjelent /tovább fejlesztendő
Társadalmi jólét	Oktatás Egészségügy Szociális szolgáltatások Közművelődési, kultúra Szórakozás/rekreáció/sport	Sokszínű intézményi paletta /infrastruktúrafejlesztési és racionalizálási terhek, felsőoktatás fejlesztése Abszolút centrum, számos és komplex szolgáltatások/ infrastruktúrafejlesztési és racionalizálási terhek, prevenciós igények Komplex, térségi hatókörrel is /infrastruktúrafejlesztési és racionalizálási terhek Jó intézményi ellátottság, telített rendezvénynaptár/ racionalizálási terhek, kihasználtság növelés Kedvező, számos lehetőség/infrastruktúrafejlesztés
Környezetvédelem	*Zöldterületek* Közlekedés-terhelés/levegőtisztaság *Zajterhelés* Települési infrastruktúra	*Kedvező/fejleszthető* Csomóponti szerep miatt jelentős/hullámszerű túltelítettség csökkentendő *Közlekedésből adódóan fő közlekedési folyosókon/kezelendő* Kiépültsége kedvező/minőségi fejlesztési igények

Székesfehérvár fejlett urbánus környezettel rendelkezik az ehhez tartozó változatos és általában jó színvonalú életminőségi elemekkel. Az általános minőség és hatékonyságnövelési fejlesztéseken túl kiemelt fontosságú környezetvédelmi elem a város személygépkocsi közlekedésének hatásai kezelése a további életminőségjavító intézkedések között.

- Székesfehérvár térségének életminőségi jellemzői
  - amit a város kínálni tud - java részt várostérségének

Gazdaság	Változatos és nagy számú munkahelyek koncentrációja Üzleti infrastruktúra - Közlekedési/logisztikai kapcsolatok
Társadalom	Városi szolgáltatások térségi hatókörrel, oktatási központ, egészségügyi központ, közművelődési és szórakozási lehetőségek
Környezet	Városias lakóterület, műemlékek – kulturális örökség

  - amit a térség életminőségi elemként szolgáltatni tud a megyeszékhely lakóinak

Gazdaság	Helyi, jó minőségű (hagyományos - de nem feltétlenül) termékek Olcsóbb telephelyek
Társadalom	Speciális szolgáltatást végző intézmények (oktatás, egészség, kultúra)
Környezet	Rekreációs területek, intézmények (szabadidő, sport, kulturális rendezvények), természetközeli életterek, lakóterületek, fenntartható közlekedési rendszer

1.7.5 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Demográfia

Legutolsó népszámlálás adatai alapján (2011)

Székesfehérvár különböző adottságokkal rendelkező városrészeit összehasonlítva, demográfiai szempontból megállapítható, hogy a városi átlagtól (lakónépességen belül 0-14 évesek aránya 13,3%, 15-59 évesek aránya 63,2%, 60-X évesek aránya 23,5%) leginkább a városközpont tér el az elöregedés irányába (lakónépességen belül 0-14 évesek aránya 11,5%, 15-59 évesek aránya 59,1%, 60-X évesek aránya 29,3%).

A legfiatalabb korcsoportba tartozók aránya a városmagtól, a peremterületek irányába haladva fokozatosan növekszik, Börgönd és Feketehegy-Szárazrét városrészekben a legmagasabb 17,9% és 17,1%. A középkorúak és időskorúak lakónépességen belüli arányát tekintve szintén elsősorban a külső városrészekben tapasztalható a városi átlaghoz képest fiatalosabb korszerkezet, elsősorban Csala, Börgönd és Feketehegy-Szárazrét városrészekben 67,6%-65,5% a középkorúak, 16,4%-17,3% az időskorúak aránya.

A városmagtól egyre távolabb eső területek felé mutató fiatalodó vagy kevésbé elöregedő tendenciától Kisfalud városrész tér el, kissé negatív irányba, valamint meglepő módon, a többnyire lakótelepeket magába foglaló, Városközponttal határos, Nyugati városrész pozitív irányba, utóbbi városrészben a középkorúak aránya a városrészek között a legmagasabb (70,2%), az időskorúak aránya pedig a legalacsonyabb (16,4%).

A lakótelepek demográfiai viszonyait vizsgálva, a legfiatalabb korcsoport aránya az Almássy, a Palotavárosi és a Köfém lakótelepen a legmagasabb (14,4%, 13,7% és 13,6%), valamint a Fáy és a Béke téri lakótelepen a legalacsonyabb (7,8% és 9,9%). A középkorúak aránya a Palotavárosi lakótelepen a legmagasabb (73,5%), a legalacsonyabb pedig a Fáy, a Béke téri és a Királykúti lakótelepen (51,2%, 52,3% és 54,9%) Az időskorúak a lakónépesség több, mint harmadát jelentik a Fáy, a Béke téri és a Királykúti lakótelepen (41%, 37,8% és 33,7%), a Palotavárosi lakótelepen azonban mindössze 12,7%-át adják a lakónépességnek.

Foglalkoztatottság

Legutolsó népszámlálás adatai alapján (2011)

Az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya a foglalkoztatottakon belül Székesfehérvár tekintetében 28,3%, mely értéktől leginkább az Öreghegyi városrész a Városközpont és a Keleti városrész értékei térnek el pozitív irányban (22,7%, 25,6% és 25,7%), negatív irányban leginkább Csala, Börgönd és az Alsóvárosi városrész tér el (45,5%, 35,9% és 35%). A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül Székesfehérváron 32,3%. A városi átlagtól a Keleti városrész 28,4%-os értéke tér el pozitívan, míg Csala, Alsóváros, Feketehegy-Szárazrét és Börgönd városrészen jelentősen nagyobb a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya (36,4%, 36%, 35,9% és 34,5%). Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül Székesfehérváron 5,4%, ettől az értéktől a Keleti és az Öreghegyi városrész 4,4%-os értéke valamint Börgönd, Kisfalud, Alsóváros, Feketehegy-Szárazrét és Csala városrész 7,8%-7,3%-os értéke tér el leginkább. A munkanélküliségi ráta Székesfehérváron 9,5%. Kisfalud városrész 6,1%-os, valamint Öreghegy és a Keleti városrész 8,3%-os és 8,4%-os értéke kedvezőbb, Csala, Börgönd és Alsóváros (11,3%, 11% és 10,8%) értéke kedvezőtlenebb a városi átlagnál. A tartós munkanélküliségi ráta Székesfehérváron 5,5%, ettől

Kisfalud, Öreghegy és a Keleti városrész értékei kedvezőbbek (3,7% 4,9% és 4,8%), azonban jelentősen magasabb a tartós munkanélküliek aránya Börgönd városrész tekintetében (7,8%).

Lakótelepek tekintetében az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya a foglalkoztatottakon belül az Almássy, a Fáy és a Lövölde utcai lakótelepen a legkedvezőbb (20,6%, 24,4% és 24,7%), a Köfém, a Sóstói és a Tóvárosi-Horváth István utcai lakótelepen a legkedvezőtlenebb (46,2%, 38,8% és 36,3%). A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül az Almássy, a Fecskeparti és a Királykúti lakótelepen a legkedvezőbb (25,6%, 25,7% és 25,9%), a Köfém, a Tóvárosi-Horváth István utcai és a Sóstói lakótelepen a legkedvezőtlenebb (35,8%, 31,4% és 31%). Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül a Fáy, a Béke téri és az Almássy lakótelepen a legkedvezőbb (2,6%, 3,3% és 3,4%), a Köfém lakótelepen pedig a legkedvezőtlenebb (11%). A munkanélküliségi ráta a Királykúti, a Fecskeparti, a Víziváros-József A.-Mancz J. utcai, és az Almássy lakótelepen kedvezőbb (7,4%, 8,4%, 8,7% és 8,9%), a Köfém, a Béke téri, a Tóvárosi-Horváth István utcai és a Sóstói lakótelepen kedvezőtlenebb (15,4%, 13%, 11,7% és 11%). A tartós munkanélküliségi ráta a Fáy és a Királykúti lakótelepen a legkedvezőbb (2,6% és 3,3%), míg a Köfém és a Sóstói lakótelepen a legkedvezőtlenebb (8% és 7,5%).

Végzettség

Legutolsó népszámlálás adatai alapján (2011)

Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül Székesfehérváron 9,3%. A városrészek közül a legkedvezőbb az Öreghegyi és a Keleti városrész értéke (6,9% és 7,9%), a legkedvezőtlenebb Csala, Kisfalud és az Alsóvárosi városrész értéke (14,5%, 13% és 12,7%). *Felsőfokú végzettségűek* aránya a 25 éves és idősebb népességen belül Székesfehérváron 26,9%. Az Öreghegyi városrész 25 éves és idősebb népességének több, mint harmada rendelkezik felsőfokú végzettséggel, a 35,3%-os érték kiemelkedik a városrészek közül, a városi átlagnál még a Városközpont és a Keleti városrész rendelkezik jobb értékkel (28,8% és 27,8%). Csala és Börgönd városrész azonban messze eltér a városi átlagtól (11,7% és 16,5%).

Lakótelepek tekintetében *a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők* aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül, a Fáy és az Almássy lakótelepen a legkedvezőbb (5,1% és 5,4%), azonban a Köfém lakótelepen az aktív korosztály közel ötöde rendelkezik legfeljebb általános iskolai végzettséggel és a Sóstói lakótelepen is kedvezőtlen az érték (19,1% és 12,1%). *Felsőfokú végzettségűek* aránya a 25 éves és idősebb népességen belül az Almássy és a Lövölde utcai lakótelepen a legkedvezőbb (33,3% és 28,5%), a Sóstói, a Köfém és a Tóvárosi-Horváth István utcai lakótelepen pedig a legkedvezőtlenebb (13,5%, 15,1% és 17,4%).

Bűnözés/Bűnüldözés

A Székesfehérvári Rendőrkapitányság 2017. évben a 2016. évről készült évértékelő jelentését rendelkezésünkre bocsátotta, melyből az alábbiakban összefoglaljuk Székesfehérvár MJV aktuális bűnözési mutatóit, valamint a bűnüldözéssel kapcsolatos megelőző programokat.

A rendőri eljárásban regisztrált bűncselekmények összesített száma az előző évi 3025-ről 1958-ra csökkent, amely szám 2010 óta a legkedvezőbb adat.

Székesfehérvár közterületein elkövetett bűncselekmények számában évről-évre csökkenés figyelhető meg. 2015-ben 356, 2016-ban 290 e körbe tartozó bűncselekményt regisztráltak, összehasonlításképpen az adat 2012-ben és az azt megelőző években még ezer felett volt. A közterületen elkövetett vagyon

elleni bűncselekmények jellemző helyszínei a lakótelepi utcák és parkolók, az üzletek és bevásárlóközpontok parkolói, az oktatási és egészségügyi intézmények közelében lévő útszakaszok, az idegenforgalmi szezonban a belváros és a strand parkolói, a halottak napja körüli időszakban pedig a temetők környéke.

A kiemelten kezelt bűncselekmények száma 1411-ről 1063-ra csökkent. A testi sértések (104-120) és garázdaságok (64-73) száma kismértékben emelkedett ugyan, de a súlyos testi sértések száma stagnál (80), míg jelentős csökkenés tapasztalható a lopások (1076-740), a személygépkocsi lopások (16-6), a zárt gépjármű feltörések (37-22), és különösen a rablások (15-3) számában.

A Netzsaru elektronikus rendszer adatai szerint 2015-ben 495 eljárást indítottak Székesfehérvár területén elkövetett tulajdon elleni szabálysértés miatt, míg ez az adat 2016 évre vonatkozóan 507. A bolti lopások nélküli ismeretlen tetteses felderítési mutató 2015-ben 15,79%-on, míg 2016-ban 29,79%-on alakult.

2016-ban nem történt olyan kirívó, súlyos bűncselekmény, amely a helyi közbiztonság szempontjából a lakosság nagy részének érdeklődését, vagy az országos Média figyelmét kiváltotta volna.

Székesfehérváron továbbra is érzékelhető - elsősorban közlekedési csomópont szerepe, valamint Budapest közelsége miatt - az átutazó bűnözés, többnyire a betöréses lopások, a besurranásos lopások, valamint a gépjárműlopások kapcsán. A megyeszékhely esetében, mint jelentős gazdasági központ és hazai viszonyok között magas jövedelemkoncentrációval rendelkező város a gazdasági bűncselekmények száma, köre és összetettsége folyamatos munkát ad.

A *Székesfehérvári Rendőrkapitányság illetékességi területén*[1] várhatóan megmarad a vagyon elleni bűncselekmények dominanciája, ezen belül strukturális átrendeződésre nem számítanak. A fiatal-, illetve gyermekkorú személyek sérelmére oktatási intézményekben, azok környékén elkövetett kisebb elkövetési értékű, de sok esetben komoly büntetési tétellel fenyegetett vagyon-, személy elleni bűncselekmények kapcsán nagy figyelmet fordítanak a megelőzésre.

A különböző fórumokon az egyik legtöbbet felvetett probléma továbbra is a kábítószer-fogyasztás. Elsődleges cél nem a fogyasztók, hanem a terjesztők elleni fellépés. E bűncselekmény kategória vonatkozásában a nyomozáseredményességi mutató az előző évi 90,9-hoz képest is tovább emelkedett, ami azt jelenti, hogy a 2016-ban a rendőrség tudomására jutott terjesztői magatartások esetében minden alkalommal sikerült bizonyítani az elkövetés tényét, és a nyomozásokat vádemelési javaslattal zárták le.

2016-ban jelentős kihívást okozott a migrációs válság okozta plusz rendőri feladatok végrehajtása. A megyei csapatszolgálati századba delegált, nagyrészt közrendvédelmi állomány helyettesítésére sokszor a közlekedésrendészeti állomány igénybevételével került sor, annak érdekében, hogy a közterületeken ne keletkezzen közbiztonsági deficit, a lakosság biztonságérzete ne szenvedjen csorbát, a reagálási idő az elvárt szinten tartható legyen. Az elfogások száma a 2015-ös 569-ről 563-ra csökkent (gyakorlatilag szinten maradt), míg az előállítások száma 780-ról 886-ra nőtt. A biztonsági intézkedések száma 810-ről 828-ra, míg az elrendelt/végrehajtott elővezetések aránya 1287/464-ről 1197/548-ra emelkedett. Ezen adatok alátámasztják, hogy az elvezényelt rendőrök hiányát sikerrel pótolták, túlórák felhasználásával.

A város frekventált területein elvárt folyamatos rendőri jelenlétet, illetve a városban megrendezésre kerülő, országosan is egyedülállóan nagyszámú sportrendezvényt több alkalommal a Készenléti Rendőrségtől igényelt kisegítő erők igénybevételével biztosították. A rendőrkapitányság munkatársai 101

[1] 2018. januári közzététel alapján: Aba, Bakonykúti, Csór, Csősz Dég, Enying, Füle Iszkaszentgyörgy, Jenő, Káloz, Kisláng, Kőszárhegy, Lajoskomárom, Lepsény, Lovasberény, Mátyásdomb, Mezőkomárom, Mezőszentgyörgy, Moha, Nádasdladány, Pátka, Polgárdi, Sárkeresztes, Sárkeszi, Sárosd, Sárszentmihály, Seregélyes, Soponya, Szabadbattyán, Szabadhídvég, Székesfehérvár, Tác, Úrhida, Zámoly települések

rendezvény biztosításában vettek részt, ezekből kiemelt feladatot jelentett a március I5-i, az augusztus 20-i. az október 23-i, illetve a halottak napi rendezvények biztosítása, továbbá a FEZEN, a Lecsófőző Vigasság, illetve a Királyi Napok rendezvénysorozatokkal kapcsolatos feladatok ellátása. A fentieken túl 74 normál biztonsági kockázatú sportrendezvény biztosítását hajtották végre.

A kapitányság illetékességi területén a 2015. évhez képest enyhe növekedés volt tapasztalható a személyi sérüléssel járó balesetek számában (275-ről 295-re), ezzel egybevágóan Székesfehérvár területén bekövetkezett balesetek tekintetében is hasonló a kép. A város területén 2015-ben és 2016-ban egyaránt 3-3 halálos kimenetelű baleset történt (az öt évvel ezelőtti értéknek kevesebb mint fele), a súlyos sérüléssel járó balesetek száma 30-ról 38-ra, a könnyű sérüléses balesetek száma 98-ról 103-ra emelkedett.

Összeségében az alapfeladatok ellátása és a törvényes működés sikeresen biztosított az alapvetően szűkös anyagi és humánerőforrások dacára.

A rendőrkapitányság bűnmegelőzési tevékenysége, így a DADA, az Ovi-zsaru, az Ellen-szer, az „Erezd jól magad!" és az ‚Érted-veled!" programok fenntartása a Bűnmegelőzési Alosztályra hárul, a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum munkájában a Székesfehérvári Rendőrkapitányságot szintén a Bűnmegelőzési Alosztály vezetője képviseli. 2013. szeptember 1-jétől országos szinten kiépítésre került az iskolai bűnmegelőzési tanácsadói hálózat. A Székesfehérvári Rendőrkapitányság illetékességi területén 3 iskola került kijelölésre, ahol egy fő szenior állományú kolléga végzi bűnmegelőzési tanácsadói feladatait.

Az év során bűnmegelőzési előadásokat, játékos vetélkedőket szerveztek a gyermekvédelmi intézmények, művelődési házak és civil szervezetek megkeresései alapján. Eredményesnek tekinthető az együttműködés a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaival, különösen a családsegítő központokkal, a gyermekjóléti szolgálatokkal, az általános és középiskolák gyermekvédelmi felelőseivel, a Székesfehérvári Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Szociális és Gyermekvédelmi Irodájával és a Fejér Megyei Kormányhivatal Járási Hivatal Szociális és Gyámügyi Osztályával.

A Rendőrkapitányságon működő „Iskola rendőre" program keretében az állományból 32 fő végezte el a kapcsolódó feladatokat; 48 általános iskolában és két középiskolában voltak jelen. 2016. évben az iskolákban 111 előadást tartottak, ezeken 3807 gyermek vett részt. Vállalatoknál, üzemeknél 4 alkalommal 658 fő részére, egyéb külső helyen - táborokban, családi napokon, falunapokon - 21 esetben, 1940 fő részére biztosítottak közlekedési balesetmegelőzési programot.

A Székesfehérvári Rendőrkapitányság eredményesen együttműködik az alábbi szervekkel:

- A SZMJV PMHIV Szociális és Gyermekvédelmi Irodájával, a FM Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatalával
- A Fejér Megyei Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálatának Pártfogó Felügyelői Osztályával
- A bevásárlóközpontok, szállodák biztonsági vezetőivel
- A Fejér Megyei Kereskedelmi és Iparkamarával
- A Székesfehérvári Járási és Nyomozó Ügyészséggel
- A Fejér Megyei Főügyészséggel
- A Fejér Megyei Polgárőr szövetséggel
- A NAV területi és helyi szerveivel
- SZMJV polgármesterével, Közgyűlésével, közterület-felügyelői szolgálattával
- SZMJV Roma Kisebbségi Önkormányzattal.

Az alábbi térképeken friss adatként a 2017.májusa és 2018 májusa között eltelt egy év alatt elkövetett bűncselekmények kerültek ábrázolásra a police.hu-n elérhető térképes adatbázisból, amely 30 napos késleltetéssel szolgáltat információkat. Az átláthatóság kedvéért három kategóriát határoztunk meg, melyek a következők: közterületen elkövetett bűncselekmények, személy ellen elkövetett bűncselekmények, vagyon, tulajdon ellen elkövetett bűncselekmények.

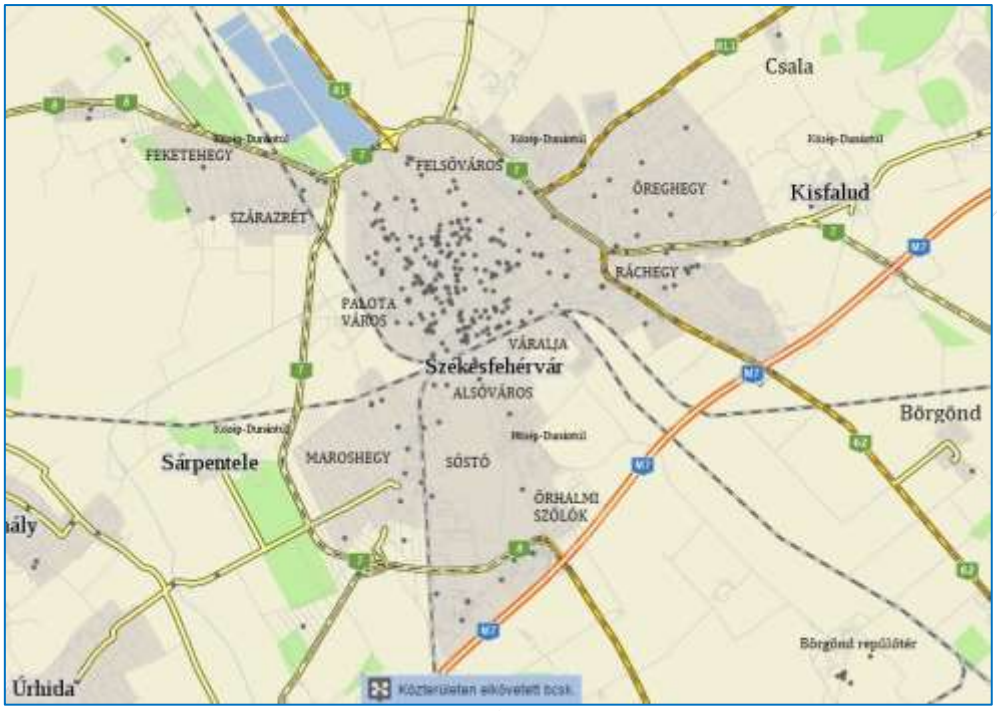

10.** térkép: **365 napra visszatekintő statisztika a székesfehérvári közterületen elkövetett bűncselekményekről Forrás: Bűnügyi interaktív térkép – http://www.police.hu/hu/bunugyiterkep (2018.06.18. adatlekérés)

Az ábrán jól látható, hogy a közterületen elkövetett bűncselekmények, főképp a forgalmasabb Városközpontban és az azt körülölelő lakótelepeken, valamint a központi autóbusz- és vasútállomások környékén gyakori, megemlíthető még a Köfém lakótelep, meglepő a Sóstói Ipari Park és a börgöndi repülőtér területein jelzett közterületen elkövetett bűncselekmények érzékelhető előfordulása.

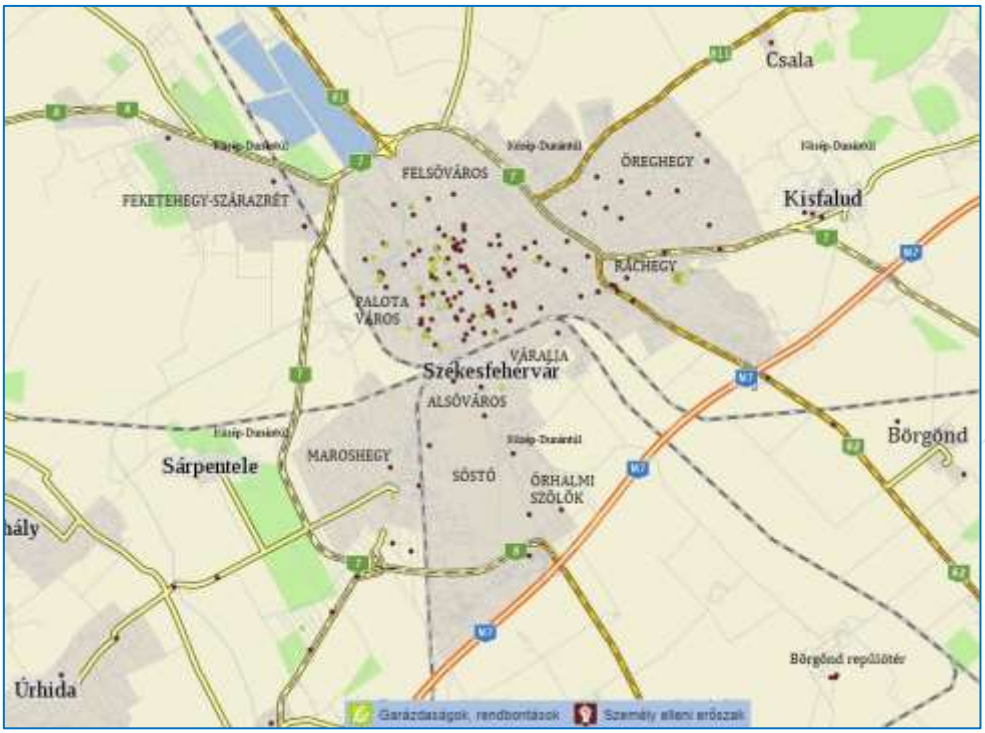

11**. térkép: **365 napra visszatekintő statisztika a székesfehérvári személy ellen elkövetett és garázdaság bűncselekményekről Forrás: Bűnügyi interaktív térkép – http://www.police.hu/hu/bunugyiterkep (2018.06.18. adatlekérés)

A személy ellen elkövetett bűncselekmények elsősorban a Városközpontban, közvetlen környezetében fordulnak elő több alkalommal, a külső kertvárosias városrészek közül Öreghegy-Kisfalud tűnik ki.

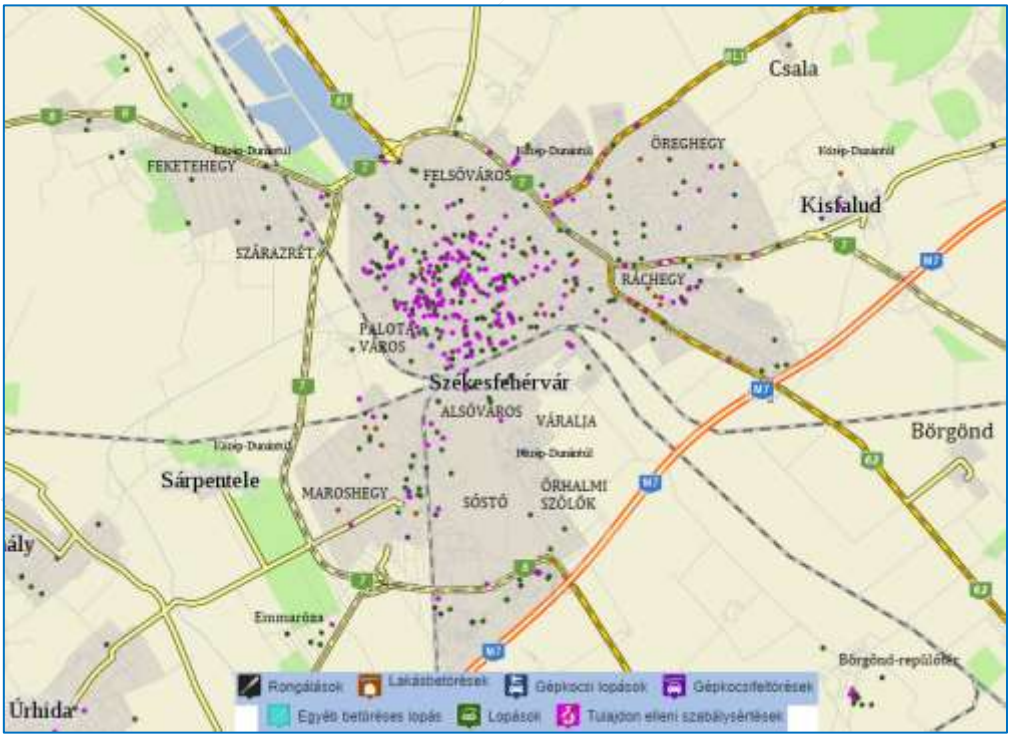

12**. térkép: **365 napra visszatekintő statisztika a székesfehérvári vagyon, tulajdon ellen elkövetett bűncselekményekről Forrás: Bűnügyi interaktív térkép – http://www.police.hu/hu/bunugyiterkep (2018.06.18. adatlekérés)

Vagyon, tulajdon elleni bűncselekmények szinte az egész város területén előfordultak az utóbbi egy évben, azonban a többi bűncselekmény típushoz hasonlóan a térképen itt is kirajzolódik a forgalmasabb utak, közlekedési, tömegközlekedési csomópontok, bevásárló központok környéke, a Városközpont, illetve Palotaváros és Viziváros, Lövölde u. lakótelepei.

Katasztrófavédelem - Székesfehérvári Hivatásos Tűzoltó-parancsnokság

A Kataszrófavédelem helyi kirendeltsége munkájában a kiemelkedő esetszámok általában a viharos időjárási eseményeknek köszönhetők, illetve a nagyforgalmú főutak területén bekövetkező közlekedési balesetek száma is jelentősebb. Előző évhez (1077 vonulás) képest az összes vonulásos esemény növekménye 32%-os, elsősorban a tűzeset (+44%) és műszaki mentési (+34%) események száma bővülése miatt.

	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December	Összesen
Tűzeset	37	46	52	35	36	48	38	41	33	18	26	23	433
Műszaki mentés	51	43	34	30	45	55	108	60	41	139	50	48	704
Téves jelzés	17	18	26	27	14	16	32	24	24	35	31	23	287
*Sz.m. jelzés	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Összesen	*105*	*107*	*112*	*92*	*95*	*119*	*178*	*125*	*99*	*192*	*107*	*94*	*1425*

** szándékosan megtévesztő*

9.** táblázat: **Székesfehérvár HTP 2017. évi vonulási adatai Forrás: Beszámoló a Székesfehérvári Hivatásos Tűzoltó-parancsnokság 2017. évi tűzvédelmi tevékenységéről (2018. április 18.)

1.7.6 Települési identitást erősítő tényezők

1.7.6.1 Történeti és kulturális adottságok

Székesfehérvár a Szent István korabeli királyi bazilika felépülésével több mint fél évezredig **koronázóváros**ként, magyar királyok temetkezési helyeként, törvénylátó napok helyszíneként egyedülálló szakrális és közjogi ranggal bírt a magyar városok között. A középkori királyi udvar jelenléte, a gyakori, országos ünnepi események, a városon áthaladó zarándokútvonal forgalma virágzó ipari és kereskedelmi élet alakult ki. A város falai között a 16. század közepéig 38 királyt és királynét koronáztak. A Nagyboldogasszony-bazilikában őrizték a koronázási jelvényeket és az ország levéltárát, s amely egyben koronázások és királyi esküvők, temetkezések és országgyűlések, ítélkezések és birtokadományozások helyszíneként is szolgált . Székesfehérvárhoz köthető az 1222-es országgyűlés és az **Aranybulla** kiadása, amelyet a rendi állam magyar jogrendszerének alapjaként tartanak számon. A nagyszerű középkori időszak lezárását a kora újkor időszak nagy részét elfoglaló török megszállás jelentette, a város felmentése a 17. század végéig eltartott, helyrehozhatatlan károkat okozva a középkori királyi központnak. A nemzeti emlékhellyé nyilvánított Romkert nem rendelkezik a nemzeti emlékhelyre látogatók fogadására, a koronázó bazilika virtuális megjelenítésére, a jelenleg raktárban őrzött kőemlékek bemutatására megfelelő látogatóközponttal.

Székesfehérvár történetének következő jelentős állomása volt, amikor Mária Terézia királynő rendelkezésére 1777-ben **püspöki székhely** lett, és a római katolikus egyház egyik központjává vált. Kialakult a történelmi belváros ma is átélhető arculata, meghagyva a középkori utcarendszer vonalvezetését, a középkori alapokon barokk város épült újjá.

Fontos dátum 1860, amikor átadták a Székesfehérvár-komáromi **vasútvonala**t, de hamarosan a Déli vasút (1861) illetve a Veszprém-Celldömölk vasútvonal (1872) is elérte a várost. A vasútépítések megítélése kétosztatú, egyrészt erősödött Székesfehérvár **közlekedési helyzete**, de hagyományos centrum szerepe leértékelődött, vásárváros jellege háttérbe szorult, fejlődését a hirtelen túl hamar elérhető főváros közelsége sem segítette. A kiegyezés után a fejlődő Budapest árnyékában **alig iparosodott, mezőgazdasági jellegét megtartó** város maradt Székesfehérvár. Jelentős beruházásokat a második világháborús készülődés során a 30-as évektől idetelepített **ipari üzemek** jelentettek, melyek alapjain a szocialista időszak erőltetett és későn induló iparosítása is elindulhatott és a város lélekszáma 40 év alatt közel megháromszorozódott. Ez az időszak azonban olyan **márkaneveket** is kitermelt, amelyek hatása a mai napig nyomon követhető, a város ismertségét továbbra is befolyásoló elem (Videoton – tv és focicsapat; Ikarus buszok; alumínium – Köfém. A rendszerváltást követő sikeres gazdasági szerkezetváltozás újabb gazdasági fellendülést hozott a városnak, mely sportélete mellett továbbra is a legfőbb külső ismertetőjegye maradt.

Fontos székesfehérvári identitáselemnek tekinthetők a város paraszti-kézműves külvárosias területeihez kapcsolható egyes nosztalgikus elemek fennmaradása, mint pl. a 80-as években „szanált” és eldózerolásra került Palotaváros egykori jellegét bemutathatóvá tévő Rác utcai skanzen vagy a város 20. századi átalakulásait nagyrészt átvészelő felsővárosi magterület (budai külváros) illetve az ide köthető helytörténeti alapokon álló rendezvények, illetve „Kati néni’ a felsővárosi piacozó asszonyok archetípusának rögzülése a városi köztudatban.

Kulturális események kapcsán a Vörösmarty Színházon nem igen maradt imázsalakító tényező a korábbi időszakokból (pl. jazzfesztiválok elhalása), de a rendszerváltozást követő időszak kitermelt olyan hagyományos eseményeket, amelyek városszerte ismertek és látogatottak de a külvilág számára is hol jobban, hol kevésbé ismeretek (kortárs művészeti fesztivál, Királyi Napok néptáncfesztivál, lecsófőző vigasságok, Fehérvári Zenei Napok könnyűzenei fesztivál). Új kezdeményezésként a város történelmi örökségére és a koronázóvárosi szerepkörére alapozottan jelent meg koronázási ünnepi játékok programsorozat, első alkalommal a 2013-as Szent István emlékév egy kiemelt eseménysorozatként.

Sportélet

Székesfehérvárott a szervezett sportélet kialakulása az 1876-os évhez kötődik, amikor is létrejött a Székesfehérvári Korcsolyázó Egylet, melyet aztán számos más egyesület, sportkör, klub követett a második világháborúig. A háborút követő évtizedekben elsősorban a székesfehérvári nagyobb vállalatok bázisán erősödtek meg csapatsportok, egyéb szakosztályok (Videoton, ARÉV, Köfém, Alba Volán, stb.), melyek a 90-es és 2000-es évek átszerveződések következtében nagyobb részben sikeresen formálódtak újjá (Alba Fehérvár Kosárlabda Csapat, Videoton FC - labdarúgás, Alba Fehérvár KC [korábban Cornexi, Alcoa Fehérvár] - női kézilabda, Fehérvár AV 19 - jégkorong]. Mellettük sajnos lassan elsorvadt a nagy múltú korábban szerteágazó tevékenységet végző vasutas sportegyesület örököse a MÁV Előre SC, de az idén 90 éves atlétikai klub az ARAK a nyolcvanas évek közepétől új erőre kapva folyamatosan eredményes, hasonlóan Az Alba Volán SC öttusa szakosztálya is.

2013-ban a következő sportágak szervezett keretek közötti gyakorlására nyílt lehetőség különböző egyesületek, klubok révén: aikido (1), asztalifoci (1), asztalitenisz (1), atlétika (2), birkózás (1), fogyatékos sport(2), görkorcsolya (1), hegymászás (2), hőlégballon (1) taekwon-do (1), íjászat (1) jégkorong (3),judo (1), karate (4), kardforgatók (1), kempo (1), kerékpár (2), kézilabda (3), kosárlabda (5), korcsolya (2), közelharc (1), labdarúgás (5), lovaglás (1), motor (1), ökölvívás (2), öttusa (1), repülés (1), röplabda (2),

rugby (1), sakk (3), sportlövészet (1), súlyemelés (1), szinkronúszás (1), tájfutás (2), teke (2), tenisz (3), természetjárás (8), tollaslabda (1), tömegsport (13), úszás (3), vitorlázás (2), vizilabda (1), vívás (1).

Az országos köztudatban kiemelkedő székesfehérvári sporteredményként elsősorban a következőket tartják számon: Videoton FC 1984-1985 UEFA kupa teljesítménye, Fa Nándor-Gál József Szent Jupát földkerülő vitorlázása 1985-1987, Dávid Kornél kosárlabdázó nemzetközi karrierje; Vörös Zsuzsanna öttusázó egyéni olimpiai aranyérme, az Alba Volán jégkorongozóinak részvétele a magyar jégkorong nemzetközi sikereiben.

A város olimpiai érmesei

Arany

Vörös Zsuzsanna – 2004, Athén, öttusa

Ezüst

Fidel László – 1992, Barcelona, kajak-kenu K4 1000m
Rácz Lajos – 1980, Moszkva, kötöttfogású birkózás (52 kg)
Kovács József, Kü Lajos – 1972, München, labdarúgás (csapat)

Bronz

Seres Ferenc – 1980, Moszkva, kötöttfogású birkózás (48 kg)
Maracskó Tibor – 1976, Montréal, öttusa (csapat)

A város önkormányzata a helyi versenysportot, illetve a tömegsportot is fontos várospolitikai tényezőnek tekinti. A legnagyobb városi sportlétesítmények fenntartása mellett (Ifj. Ocskay Gábor Jégcsarnok, Csitáry G. Emil Uszoda, Sóstói Stadion, Köfém Sportcsarnok, Alba Regia Sportcsarnok, Bregyó Közi Ifjúsági és Szabadidőcentrum, Regionális Atlétikai Központ), a közösségi sportolásra alkalmas terek fejlesztését is programszerűen végzi önerőből (fitneszparkok) illetve hozzáférhető pályázati forrásokból (EU2014-20 TOP Túrózsáki út). A Modern Városok Programja részeként a megyeszékhely egy multifunkcionális sport- és rendezvénycsarnok létrehozását tervezi, amely elsősorban a jégkorong és kosárlabda befogadó helyszíne lehet. SZMJV PMHIV Sportirodája 2018-ben 84 bejelentkezett székesfehérvári egyesülettel, klubbal, szakosztállyal tartja fenn kapcsolatait; illetve a nyitott tornatermek programjának és a diáksport támogatásával is a tömegsport bázisait igyekszik szélesíteni.

Nemzetközi kapcsolatok - partner és testvérvárosok

Ország	Város	Szerződéskötés időpontja
Finnország	Kemi	1957
Lengyelország	Opole	1958 (2004)
Ukrajna	Luganszk	1978
Bulgária	Blagoevgrád	1978 (2006)
Szlovákia	Bratislava - Pozsony	1985
Románia	Alba Iulia - Gyulafehérvár	1990
Németország	Schwäbisch Gmünd	1991
Nagy Britannia	Chorley	1992
USA	Birmingham, Alabama	1997
Horvátország	Zadar	1997
Olaszország	Cento	1998
Törökország	Kocaeli	2007
Mongólia	Erdenet	2008
Kínai Népköztársaság	Chang Chun, Jilin tartomány	2010
Románia	Miercurea Ciuc - Csíkszereda	2011
Románia	Oradea - Nagyvárad	2011
Csehország	Hradec Králové (Királyvárad, Königgrätz)	2015
Horvátország	Biograd na Moru - Tengerfehérvár	2016

***10.** táblázat: **Nemzetközi kapcsolatok - partner és testvérvárosok** Forrás: SZMJV Önkormányzat*

A kapcsolatok jellege elsősorban kulturális (művészeti csoportok, kiállítások, fesztivál részvételek, testvérvárosok találkozója), sport illetve tanulmányutak, adományozások de van példa közös EU pályázatokon való részvételre is (Zöld közlekedés –a fenntartható közlekedés jó példák – Blagoevgrád, 2010).

A városban letelepült intézmények között kiemelkedően sokoldalú nemzetközi kapcsolati rendszerrel rendelkezik a Kodolányi János Főiskola, elérhetőek a Budapest Corvinus Egyetem és az Óbudai Egyetem nemzetközi kapcsolatai is a székesfehérvári karok hallgatói számára.

1.7.6.2 Egyházak

A 2011-es népszámlálás kérdésfeltevése a vallásosság önkéntes válaszadásához tartalmilag azonos volt a 2001. évivel, a vallási közösséghez, felekezethez tartozást kérdezte, függetlenül attól, hogy valakit az egyházi nyilvántartásokba bejegyezték-e vagy sem, megkeresztelték vagy befogadó szertartás részese volt-e, illetve vallását gyakorolja-e, vagy sem. Az összehasonlítás mégis nehéz, **mert feltűnő mértékben nőtt a válaszolni nem kívánók száma**, Székesfehérvár esetében közel háromszorosára nőtt ez a csoport.

Önbevallás alapján a vallásos népesség aránya a megyén belül 50 százalék alá csökkent, kistérségi és megyeszékhelyi szinten néhány százalékponttal még alacsonyabb ez az arány (Székesfehérvár: 46,4%).

A legnépesebb vallási csoport a megyeszékhelyen természetesen továbbra is a római katolikusoké, majd a reformátusok, az ateisták, a más felekezethez tartozók és az evangélikusok következnek. 1%-os arány alá esnek a görög katolikusok, ortodox keresztények és nagyságrenddel elmaradva az izraelita vallásúak. A válaszadó lakosság közel egyharmada ateista vagy felekezethez nem tartozó.

Az egyes felekezetek kistérségi átlagait meghaladóan (73-76%) a görög katolikusok, az evangélikusok, az izraeliták és az ateisták inkább a megyeszékhelyen koncentrálódnak (80-95%) míg a reformátusok esetében az átlagtól jobban eltérve a megyeszékhelyen kívüli településeken is jelen vannak (62% megyeszékhely – 38% vidék).

	Római katolikus	Görög katolikus	Ortodox keresztény	Református	Evangélikus	Izraelita
Népszámlálás 2011	35 159	281	79	8 251	1 362	47
Népszámlálás 2001	57 223	582	90	12 859	2 069	61
2011/2001	*61,4%*	*48,3%*	*87,8%*	*64,2%*	*65,8%*	*77,0%*
	Más vallási közösséghez tartozik	**Vallási közösséghez nem tartozik**	**Ateista***	**Nem kívánt válaszolni, nincs válasz**	**Összesen**	**Összes válasz**
Népszámlálás 2011	1 485	19 913	2 132	31 846	100 555	68 709
Népszámlálás 2001	1 505	20 937	nr	11 016	106 342	95 326
2011/2001	*98,7%*	*95,1%*	*nr*	*289,1%*	*94,6%*	*72,1%*

***11**. táblázat: **Vallási felekezetek Székesfehérváron az utóbbi két népszámlálás alapján** Forrás: KSH Népszámlálás 2001, 2011*

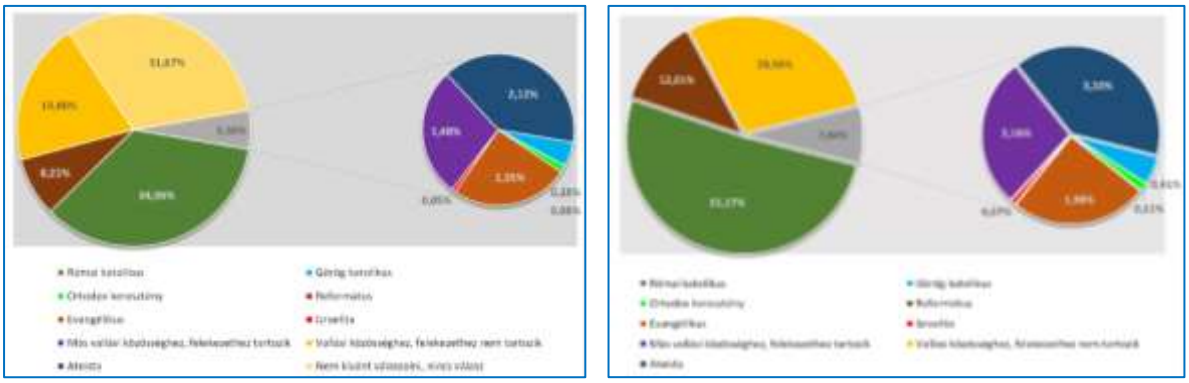

24**. ábra: **Vallási felekezetek megoszlása Székesfehérváron a teljes népességhez illetve a válaszadók számához viszonyítva
Forrás: KSH Népszámlálás 2011

Egyházak intézményei Székesfehérváron és térségében

Római katolikus egyház

Székesfehérvár katolikus egyházmegyei központ számos központi egyházmegyei intézménnyel (püspökség, hivatal, szentszéki bíróság, iskolai főhatóság, hitoktatási felügyeled, (család)pasztorizáció, könyvelés, ifjúsági iroda). Fontos tevékenységi kör az oktatási, kulturális és a szociális szolgáltatások:

Kultúra				
Szent István Hitoktatási és Művelődési Ház	Egyházmegyei Lelki Centrum (Iszkaszentgyörgy)	Egyházmegyei Múzeum Székesegyházi Kincstár		Püspöki Könyvtár / Püspöki és Székesképtalani Levéltár
Szociális szolgáltatás				
4M Tanácsadó Iroda – megváltozott munkaképességű munkavállalók	Karitász Szent Kristóf Ház Fogyatékkal Élők Nappali Intézménye Karitász Szent Kristóf Ház Fogyatékkal Élők Támogatott Lakhatása	Támogató Szolgálat fogyatékkal élők számára	Karitász RÉV Szenvedélybeteg-segítő Ambulancia	Lea Otthon Családok Átmeneti Otthona (Érd)
Fenntartó: Székesfehérvári Egyházmegyei Karitász Alba Caritas Hungarica Alapítvány				
Oktatás				
Szent Imre Általános Iskola és Óvoda (továbbá óvodák: Budaörs, Tatabánya, Martonvásár; ált. iskolák: Alsószentiván, Bicske, Érd, Budaörs, Mór, Ráckeve, Tatabánya, Piliscsaba)		Ciszterci Szent István Gimnázium - fenntartója a Zirci Ciszterci Apátság; az egyházmegye Budakeszin tart fenn gimnáziumot		Kántor és világi lelkipásztori kisegítő képzés
Vállalkozás				
Szent Gellért Tanulmányi Ház/Hotel	Barátok boltja Egyházmegyei Könyv- és Kegytárgybolt	Rex Cultura Kft. Központi Konyhája		SERVIZIO Egyházmegyei Vagyonkezelő PRÉPOST Gyűjteményi és Vagyonkezelő Központ
Alapítványok				
Albakultúra Egyházi Alapítvány	Alba Caritas Hungarica Alapítvány közhasznú szociális alapítvány	Makó Lajos Alapítvány		Makó Gyula és neje Ágnes Kegyes Alapítvány

12**. táblázat: **A székesfehérvári egyházmegye Székesfehérvár központú intézményei Forrás: http://www.szfvar.katolikus.hu

Református egyház

A református egyház területi szerveződésében Székesfehérvár egyházközségi szinten van jelen, sem egyházmegyei sem kerületi központként nem funkcionál. Két oktatási intézményt, az Olajfa Református Óvodát és a Tálentum Református Általános Iskolát tart fenn illetve gyülekezeti szeretetszolgálatot

működtet (Hit, Remény, Szeretet Alapítvány). A város szűkebb és tágabb környezetében a következő református fenntartású intézmények szolgáltatásai érhetők el:

Intézmény	Fenntartó	Település
Tábita Református Támogató Szolgálat	Magyarországi Református Egyház	Nádasdladány
Teljes Hittel Másokért Református Házi Segítségnyújtó Szolgálat	Lovasberényi Református Egyházközség	Lovasberény
Magyarországi Református Egyház Kallódó Ifjúságot Mentő Misszió Drogterápiás Otthona	Magyarországi Református Egyház	Ráckeresztúr
Sárbogárdi Református Egyházközség Idősek Otthona	Sárbogárdi Református Egyházközség	Sárbogárd
Kálvin János Idősek Otthona	Csákvári Református Egyházközség	Csákvár

13. táblázat: ***A református egyház Székesfehérvár térségében elérhető intézményei*** Forrás: http://www.albaref.hu

Evangélikus egyház

Székesfehérváron a reformátusok melletti legnagyobb létszámú protestáns felekezet a Székesfehérvári Evangélikus Egyházközség egy családi napközit (Kuckó CSANA) tart fenn illetve gyülekezeti házában szociális tevékenységet (Egymásért Élni Alapítvány) is folytat.

1.7.6.3 Civil szerveződések

Civil Szolgáltatási Iroda 2011-es kérdőíves felmérése alapján 96 válaszadó szervezet (legaktívabb székesfehérvári szervezetek) kiértékelésével a következő civil életkép rajzolható fel a megyeszékhelyen:

- A szervezetek 82%-a 1%-os adófelajánlást befogadó szervezet.
- A szervezetek 63%-a egyesület formájában működik, a többiek zömében alapítványi működési formát választottak, 8%-uk egyéb.
- A szervezetek fenntartói általában magánszemélyek, ezen kívül helyi önkormányzati, egyéb, egyházi és állami fenntartót neveztek meg.
- A civil szervezetek tagokkal történő kapcsolattartása főleg személyesen, telefonon, e-mailen és weblapon keresztül történik. A személyes kapcsolattartást tartja a szervezetek zöme a legfontosabbnak. A civil szervezetek felének rendszeresen van ügyfélfogadása, minimum havonta 2-szer
- A civil szervezetek közül 53-an jelölték meg a helyi önkormányzatot, mint együttműködő partnert. Ezen felül a székesfehérvári civil szervezetek szoros együttműködésben dolgoznak a hasonló területen tevékenykedőkkel.
- A székesfehérvári civil szervezeteket helyi vállalatok és vállalkozók is sokan támogatják, a szervezetek szám szerint 63 vállalati, és 100-nél több intézményi partnert soroltak fel.
- A szervezetek 92%-a kapott önkormányzati támogatást a megelőző évben.
- A legtöbb szervezetnél önkéntesek dolgoznak, önkénteseiknek száma változó, de összesen 3-600 fő között mozog. Mindössze 29 szervezetnél dolgozik állandó alkalmazott.

Székesfehérváron nem csak városi, hanem sok megyei szervezet is működik. Több mint 1600 civil szervezetet tart nyilván a törvényszék, bár ennyi szervezet valós aktivitást nem végez, közülük 2-300 aktív szervezet lehet a városban.

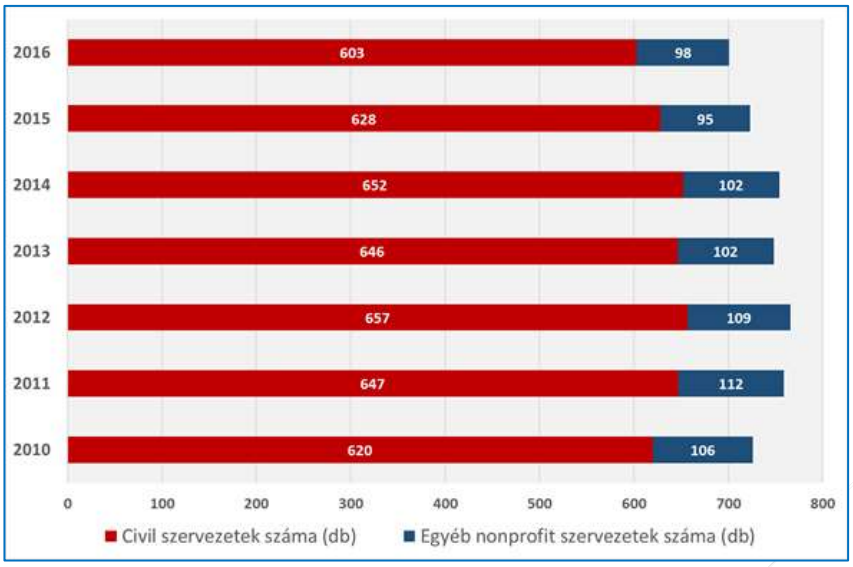

25. ábra*:* **KSH nyilvántartás szerinti non-profit szervezeti szám alakulása 2010-2016 között** Forrás: KSH TEIR

Székesfehérvár helyzete a szervezetek 1000 főre jutó számában kedvező több területi összehasonlításban is, jelentősen meghaladja az országos, megyei, és járási adatot, valamint a természetes nonprofit szervezet koncentráló megyei jogú városi szint átlagértékét is képes kis mértékben meghaladni. A klasszikus civil szervezetek (egyesület, magánalapítvány, szövetség) mellett a nonprofit szervezetek körébe tartoznak még az érdekképviseletek, közalapítványok és a non-profit gazdasági társaságok is.

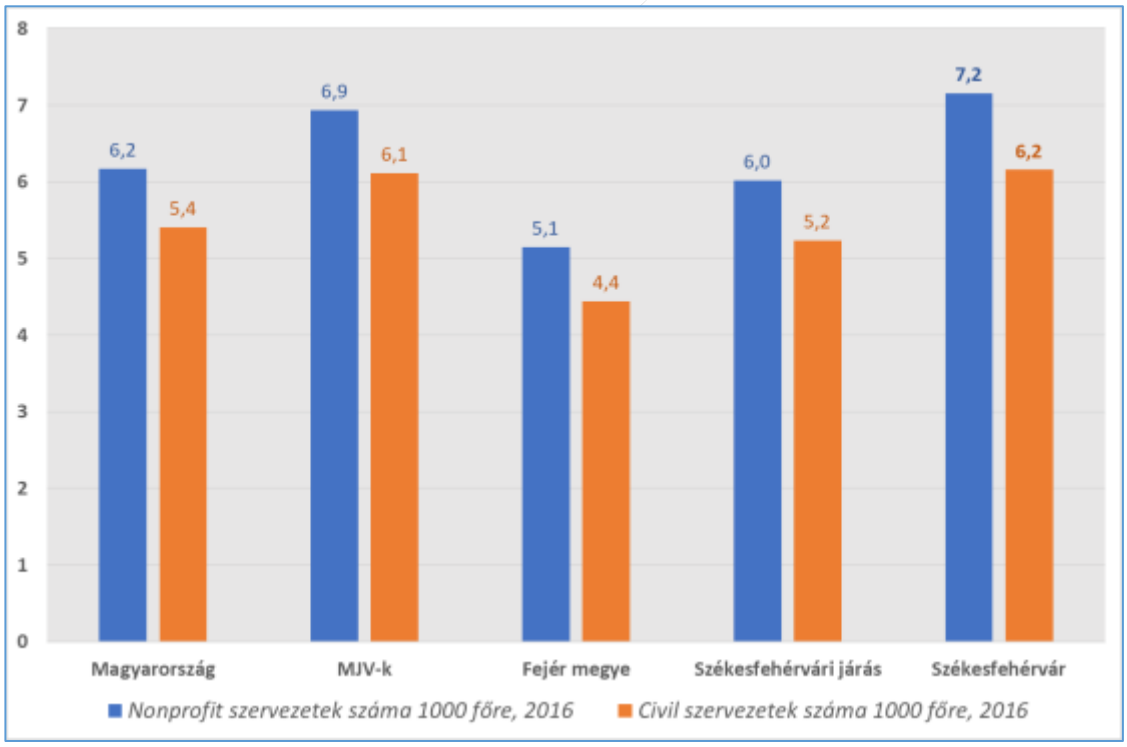

26. ábra: **Nonprofit és civil szervezetek száma 1000 főre 2016-ban** Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis

2015. novemberi közvélemény kutatás[2] alapján a civil szervezetek tevékenysége a lakosság közel 80 százaléka szerint kisebb-nagyobb mértékben, de mindenképpen fontos Székesfehérvár életében. A megkérdezett székesfehérvári lakosság 37 százaléka szerint a civil szervezetek feladatvállalása megfelelő mértékű a városban. 19 százalék szerint keveset vállalnak az ilyen jellegű szervezetek, 3 százalék szerint pedig túl sokat, és emiatt nem tudják megfelelően ellátni a feladatukat. Valamivel kevesebb, mint felük pedig nem tudja eldönteni. A megkérdezettek 89 százaléka nem tagja semmilyen civil szervezetnek, a lakossági szerepvállalás többéves összehasonlításban sem növekedett. A demográfiai háttérváltozókkal összevetve a férfiak, és a diplomával rendelkezők bizonyulnak aktívabbnak, ami a civil szervezeti tagságot illeti. A megkérdezettek 78 százaléka nem szokott rendszeresen valamilyen klubba, csoportba járni, vagy civil szervezet által szervezett programokon részt venni. Az a 22 százalék, akik rendszeres résztvevőknek vallották magukat, nem meglepően a nyugdíjas klubok rendezvényeit nagy arányban említették.

2013-ban együttműködési megállapodást írt alá nyolc helyi civil szervezet (Echo Innovációs Műhely, a SZITI Szociális Egyesület, a Székesfehérvári Zöld Alma Egészségfejlesztő Alapítvány, az Agóra Vidékfejlesztési Alapítvány, az Alapítvány a Székesfehérvári Fogyasztóvédelemért, az Alapítvány a Magyar Műemléki Topográfiáért, a Factum Hatás Szociális Szövetkezet és a Fehérvári Civil Központ Nonprofit Kft.), amely közösen vállalja a 2010-2013 között kidolgozott szolgáltatások továbbműködtetését 2014-től. A konzorcium főállású alkalmazottainak száma várhatóan meghaladja a százat. Főbb működő elemei:

- Echo Szociológiai Kutatóintézet
- Echo Innovációs Műhely: Fejér Megyei Civil Információs Centrum
- Fehérvári Civil Központ: Echo Oktatási Központ, Fehérvári Önkéntes Központ, Helyi Érték szerkesztőség
- Kapocs Karrier Iroda
- Kaptár Ifjúsági és Prevenciós Iroda
- LISZI – Lakossági Szolgáltató Iroda
- Műemléki Topográfiai Munkacsoport
- Magyar Városkutató Intézet

Fenti szervezetek tevékenységének biztosításán túl új képzési és foglalkoztatási programok megvalósítása a cél.

Székesfehérvár Megyei jogú város Önkormányzata saját forrásból pályázati felhívásokon keresztül a következő témakörökben támogat civil szervezeteket:

- szociális és esélyegyenlőségi programok támogatása
- gyermek és ifjúságvédelmi programok támogatása
- nyugdíjas szervezetek programjainak támogatása

székesfehérvári gyermekek és fiatalok nyári táboroztatása.

[2] Alba Radar - Lakossági közvélemény-kutatási program Székesfehérváron - 28. hullám: Civil szervezetek megítélése Székesfehérváron, 2015. november 6., ECHO Innovációs Műhely/ERC

A 2017. évi zárszámadás adatai alapján a civil szervezeteknek juttatott önkormányzati támogatások a következőképpen alakultak Székesfehérváron:

(i) A Polgármesteri keret (~28 millió Ft) 81%-kal, azaz kb. 22,8 millió Ft került felhasználásra különböző civil-nonprofit szervezetek által megvalósított tevékenységek, programok támogatására (146 esetben, átlag támogatási összeg: 155 926 Ft; támogatások min-max. nagysága: 6.000-800.000 Ft).

(ii) A különböző önkormányzati alapok az alábbi összegben támogattak - közgyűlési döntéshez kötve - székesfehérvári civil szervezeteket a 2017. évben:

Kulturális Alap összesen:	5 584 000 Ft
Egészségügyi Alap összesen:	1 680 000 Ft
Sport Alap összesen:	64 997 352 Ft
Ifjúsági Alap összesen:	998 000 Ft
Nemzetiségi Alap összesen:	3 750 000 Ft
Humán Közszolgálati Szakbizottsági keret összesen:	*77 009 352 Ft*
Társadalmi Felelősségvállalási Alap összesen:	*24 948 999 Ft*
Humán Közszolgálati Szakbizottsági keret mindösszesen:	***101 958 351 Ft***

(iii) Fentiek mellett az önkormányzati képviselők saját választókörzeteikben való felhasználással szintén részesítenek támogatásban helyi civil szerveződéseket, 2017-ben a teljes képviselői alap 78%-a került a non-profit-civil szférát képviselő szervezetekhez az alábbi bontásban:

Képviselői alap 2017: 43 702 990 Ft, ebből

- intézményi támogatások – 7 530 000 Ft
- szervezetek támogatásai – 36 172 990 Ft (201 eset)
    - **nonprofit-civil szervezetek – 33 972 990 Ft (188 eset, átlagos támogatás 181 000 Ft)**

Az Önkormányzat 2011-ben létrehozta a Székesfehérvár, Rákóczi u. 25. szám alatt lévő Fehérvári Civil Központot a korábbi Technika Háza épületében, s amelyet 2012 óta nonprofit Kft. formájában működtet. A cél egy integrált közösségi tér kialakítása volt, mely otthont ad a helyi értékes közösségi munkát végző civil szervezeteknek és rendezvényeiknek. Szolgáltatásai hozzájárulnak a civil szervezetek fejlődéséhez, elősegíti a székesfehérvári szervezetek működését és forrásokhoz való jutását, üzemeltetőjének vállalnia kell az alábbi szolgáltatási tevékenységeket:

- Magyarország Kormánya által a 2014-2020 programozási időszakban megjelenő pályázatok Civil Szervezetek számára történő benyújtásának segítése (pályázatok előkészítése, pályázatok írása, pályázatok benyújtása és koordinálása, projektmenedzsment feladatok ellátása).
- Térítésmentes internet-használat lehetőségének biztosítása a létesítményben működő nonprofit szervezetek számára.
- Évente legalább három alkalommal tematikus műhelykonferencia szervezése a civil szervezetek segítésére
- Adatbázis szolgáltatások biztosítása (civil szervezetek regisztere, önkéntes fogadó szervezetek regisztere, az 1%-ot fogadó szervezetek regisztere)
- Pályázati tanácsadás civil szervezetek részére konkrét kiírásokhoz vagy zajló programokhoz kapcsolódóan
- Civil szervezeteknek székhelyszolgáltatás, postai küldemények érkeztetése, átvétele

Jogi, szervezetalapítási, pénzügyi, könyvelési, szervezetfejlesztési, informatikai és önkéntességgel kapcsolatos tanácsadó szolgáltatás civil szervezetek részére.

A Civil Központ életében fontos 2017-es történést jelent az Echo Innovációs Központ és az Óbudai Egyetem konzorciuma által elnyert „Természettudományos élményközpont létrehozása Székesfehérváron" című projekt megvalósítására elnyert, 436 millió forintot meghaladó, EMMI támogatás. SZMJVÖ Közgyűlése a Projekt megvalósításához 2018. január 1.-től 2023. december 31.-ig biztosítja a Konzorcium részére a Fehérvári Civil Központ épületében egyes helyiségek kizárólagos használatát, az épületrészek jelentős értékű felújításával.

Az Önkormányzat a kötelező és önként vállalt feladatainak ellátása során számít és épít a civil szervezetek közreműködésére, számos szociális, köznevelési, gyermekjóléti és egészségügyi területeken vonja be partnerként feladatainak ellátásába – szerződésekkel, támogatásokkal – a város civil szervezeteit az alábbiak szerint:

Forma	Szervezet	Tevékenység
(A) Ellátási szerződés	Székesfehérvári Csemete Alapítvány (8000 Szfvár., Budai u. 56/A.)	3 éven aluli gyermekek napközbeni ellátására
	Egyensúlyunkért Alapítvány (8000 Szfvár., Seregélyesi u. 3.)	Szociális alapszolgáltatás körébe tartozó pszichiátriai betegek nappali ellátására
(B) Támogatási szerződés	Mozgássérültek Fejér Megyei Egyesülete (8000 Szfvár., Erzsébet u. 20.)	A MFME részeként működő Viktória Rehabilitációs Központ egészségügyi és szociális ellátásának biztosítására
	Alba Civitan Rehabilitációs np-Kft. (8000 Szfvár., Fiskális u. 108.)	Fogyatékkal élők foglalkoztatója fenntartásának biztosítására
	Székesfehérvár Fejlődéséért Alapítvány (8000 Szfvár., Szent Vendel u. 17/a.)	- A székesfehérvári lakcímmel rendelkező lakosok egészségmegőrzése, betegségmegelőzése, gyógyító, egészségügyi, rehabilitációs tevékenység a lakosság egészségügyi állapota színvonalának emelése céljából, életminőséget javító szolgáltatások megvalósítása érdekében - Informatikai és technológiai élményközpont létrehozására, működtetésére (Innovár)
	Budapesti Corvinus Egyetem	A Székesfehérvári Campus által használt ingatlanok működtetésével kapcsolatban felmerülő dologi költségekre
Köznevelési szerződés	„Aranyeső" Alapítvány az egészséges emberért (8000 Szfvár., Nyitrai u. 52.)	Óvodai köznevelési feladat ellátására
	Székesfehérvári Református Egyházközség (8000 Szfvár., Széchenyi u. 16.)	Óvodai köznevelési feladat ellátására
(C) Társulási megállapodás	Székesfehérvári Többcélú Kistérségi Társulás (8000 Szfvár., Városház tér 1.) - Alba Családorvosi Egyesület	Egészségügyi feladatokra (gyermek-és háziorvosi ügyelet)
Feladat-ellátási szerződés	Önkormányzatok (Csór, Moha, Pátka, Sárkeresztes és Zámoly)	Közös házi gyermekorvosi, iskolai és felnőtt fogászati ellátás
Megállapodás	SZMJVÖ - Nemzetiségi önkormányzatok (roma, német, szerb, horvát, lengyel, örmény)	A nemzetiségi önkormányzat bevételeivel és kiadásaival kapcsolatban a tervezési, gazdálkodási, ellenőrzési, finanszírozási, adatszolgáltatási és beszámolási feladatokról és a működéshez nyújtott feltételek biztosításáról

***14**. táblázat:* **Az Önkormányzat és civil partnerei közötti szerződések** Forrás: (SZMJV HEP 2018-2022 pp. 69-70)

1.8 Székesfehérvár humán infrastruktúrája

Székesfehérvár népességkoncentrációjából, központi szerepéből, jogszabályi kötelezettségeiből, valamint településfejlesztési és gazdasági érdekéből adódóan sokrétű humán közszolgáltatási rendszer és infrastruktúra fenntartásában érdekelt, melynek hatóköre egyes esetekben még kistérsége határain is túlnyúlik. Székesfehérvár mellett a környező kistelepülések lakói részére is elérhetőséget nyújt; pl. alap, közép- és felsőfokú oktatási, szakképzési intézmények, házi gyermekorvosi és fogorvosi alapellátás, háziorvosi és házi gyermekorvosi ügyelet, nőgyógyászat, nőgyógyászati és diagnosztikai ultrahang, fogszabályozás, fogyatékos személyek nappali, átmeneti és tartós ellátása, család- és gyermekjóléti szolgálat.

1.8.4 Humán közszolgáltatások

1.8.4.1 Köznevelés

A székesfehérvári tanulólétszám alatta marad a tényleges intézményi kapacitásnak, a felszabaduló tantermeket egyes intézmények speciális feladatra alakították át (pl. informatikai vagy média szaktanterem, olvasóterem, táncterem stb.). Az alap- és középfokú köznevelési intézményhálózat körzeti, térségi feladatokat is ellát, így jelentős számú vidéki tanuló felvételére is sor kerül.

A tanulói létszámcsökkenések elsősorban a város demográfiai változásaival magyarázhatók. Néhány általános iskola esetében a létszámcsökkenés oka a lakótelepek kedvezőtlen demográfiai változása, az elöregedés, 2017-től egy ilyen általános iskola meg is szűnt a Víziváros városrészben.

2013. január 1.-től valamennyi önkormányzati fenntartású iskola, kollégium és szakszolgálati feladatot ellátó intézmény (összesen 32 intézmény) átkerült állami fenntartásba, és csak az óvodák fenntartása maradt önkormányzati feladat.

Kompetenciamérés

Az iskolákban folyó tervszerű, hatékony munka, a korszerű tanulásszervezési eljárásoknak köszönhetően a 2012. és 2016. évi kompetenciamérésen szinte valamennyi székesfehérvári általános iskola és gimnázium az országos átlag fölött ért el eredményt. A szakközépiskolák egy része és a szakiskolák tanulói az országos átlaghoz képest alul teljesítettek. A szakközépiskolák 2016-os eredmények tekintetében rosszabbak a 2012-es állapothoz képest, matematikából több intézmény került az átlag alá (bár kettőnek sikerült javítani eredményén az átlag fölé kerülve), szövegértésből is újabb 3 iskola csúszott az országos átlag alá. A szakiskolák felénél tapasztalható némi javulás a matematikával kapcsolatos eredményekben, de szövegértésben egy kivétellel egyértelmű a további pontszámbeli romlás. (SzMJV HEP 2018-2022.)

Óvodai ellátás

Az óvoda a kisgyermek 3 éves korától a tankötelezettség kezdetéig biztosít nevelést. Óvodába felvehető az a kisgyermek is, aki a 3. életévét a felvételétől számított fél éven belül betölti, feltéve, hogy az intézmény így is minden olyan 3 éves és annál idősebb kisgyermek felvételét tudja biztosítani, aki a városban lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkezik. 2015. szeptember 1. napjától, a korábbi 5 éves kortól eltérően, 3 éves kortól bevezetésre került a kötelező óvodai nevelésben való részvétel.

Székesfehérváron az Önkormányzat fenntartásában 12 székhelyen és 11 telephelyen működik óvoda, 139 csoporttal 3 523 férőhellyel. Az Önkormányzat 2012. évben 50, majd 2015. évben 60 új óvodai férőhelyet hozott létre. Az önkormányzati óvodákon felül további 8 óvoda (egyházi, alapítványi, magán, egyesületi fenntartású) 21 csoporttal 523 férőhellyel látja el az óvodai nevelés feladatait a városban. Az

önkormányzati és nem önkormányzati fenntartású óvodák biztosítják a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (továbbiakban: Nktv.) 74. § (1) bekezdése szerinti óvodai nevelést, a nemzetiséghez tartozók óvodai nevelését, és a többi gyermekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű kisgyermekek óvodai nevelését. A rendelkezésre álló kapacitás a települési és városkörnyéki igényeket is kielégíti, a városban nincs óvodai férőhelyhiány. Az Nktv. 74. § (1) bekezdése alapján az állam gondoskodik azoknak a sajátos nevelési igényű gyermekeknek, tanulóknak az óvodai neveléséről, akik az e célra létrehozott gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézményben, óvodai csoportban eredményesebben foglalkoztathatók. Székesfehérváron az Arany János Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény 5 óvodai csoporttal, 42 férőhelyen biztosítja az állami feladat ellátását.

Az alábbi adatok valamennyi, Székesfehérváron működő önkormányzati és nem önkormányzati fenntartású óvodára vonatkozóan, összesítve szerepelnek.

	3-6 éves korú gyermekek száma	Óvodai gyermekcsoportok száma	Óvodai férőhelyek száma	Óvodai feladat-ellátási helyek száma	Óvodába beírt kisgyermekek száma	Óvodai gyógy-pedagógiai csoportok száma
2008	3 614	153	3 897	28	3 644	6
2009	3 585	153	3 897	28	3 619	6
2010	3 674	153	3 895	28	3 711	6
2011	3 684	153	3 901	28	3 712	6
2012	3 538	156	3 951	28	3 763	6
2013	3 602	158	3 962	29	3 437	4
2014	3 458	157	3 937	28	3 400	4
2015	3 438	163	4 059	31	3 659	5
2016	3 585	163	4 064	33	3 421	4
2017	n.a.	165	4 088	33	3 380	5

***15**. táblázat:* **Óvodai ellátottság 2008-2017** Forrás: SZMJV Önkormányzat, HEP 2018-2022

	3 évesnél fiatalabb	3 éves	4 éves	5 éves	6 éves	7 éves	összesen
	(fő)						
Az intézményekben jogviszonnyal rendelkező kisgyermekek 2016. október 1-jei létszáma	80	717	814	796	590	29	**3 026**
Integráltan nevelt sajátos nevelési igényű kisgyermekek 2016. október 1-jei száma	1	19	15	18	22	8	**83**
Az intézményekben jogviszonnyal rendelkező kisgyermekek 2017. október 1-jei létszáma	123	682	804	810	552	19	**2 990**
Integráltan nevelt sajátos nevelési igényű kisgyermekek 2017. október 1-jei száma	2	17	21	23	26	4	**93**

***16**. táblázat:* **Gyermekek száma életkoruk szerint az önkormányzati óvodákban** Forrás: SZMJV, HEP 2018-2022

Az üres férőhelyek nem minden esetben a jelentkezők korosztályának megfelelő csoportban vagy városrészben állnak rendelkezésre. Az óvodai beiratkozók száma az elmúlt 5 évben folyamatosan csökkent. A szülők az óvodai beiratkozáskor gyakran több helyre is kérik kisgyermekük felvételét. Vannak azonban olyan szülők, akik kizárólag egy, az általuk meghatározott óvodába kérik kisgyermekük felvételét, függetlenül az óvoda körzetétől. Tekintettel az óvodának az alapító okiratában szereplő férőhelyszámra, valamint a részére meghatározott felvételi körzetre, előfordul, hogy egy adott óvoda nem tudja valamennyi beérkező igényt kielégíteni.

Nevelési év	Óvodai férőhelyek száma (fh)	Az adott nevelési évre székesfehérvári óvodába beiratkozott kisgyermekek száma (fő)	Ebből önkormányzati fenntartású óvodába beiratkozott kisgyermekek száma (fő)	A beiratkozott gyermekek részére az adott nevelési évre az üres férőhelyek száma (max. 25 fős csoport létszámmal) (fh)	Ebből az önkormányzati fenntartású óvodában a beiratkozott gyermekek részére az adott nevelési évre az üres férőhelyek száma (max. 25 fős csoport létszámmal) (fh)
2013/2014	3 962	1 098	997	1 056	950
2014/2015	3 937	1 116	995	1 185	993
2015/2016	4 059	1 058	953	1 122	997
2016/2017	4 064	1 033	910	1 139	988
2017/2018	4 088	951	845	1 191	1 016

***17**. táblázat*: **Óvodába beiratkozás 2013 - 2017 között** Forrás: SZMJV, HEP 2018-2022

Általános iskolai ellátás

A KSH adatgyűjtése alapján a 2002-2016 között eltelt 15 év során a következő trendek azonosíthatók az alapfokú köznevelési feladatokat biztosító székesfehérvári általános iskolák és tanulólétszámuk körében:

- a tanulók létszáma 2002-2011 között egyenletesen csökkent a 2002. évi 10 040-ről 7977 főre, amely 20%-os csökkenést jelent;
- 2012-2016 között enyhe növekedés indult el, öt évet követően 6,8%-kal bővült az általános iskolások száma, azonban ez nem kedvező helyi demográfiai folyamatoknak, hanem inkább köszönhető a bejáró tanulólétszám növekedésének;
- a 2006. évi 17%-ról a bejárók aránya 2016-ra 21%-ra nőtt az általános iskolások között, létszámukba a növekedés 24%-os ebben a bő évtizedben;
- az első évfolyamot kezdők száma a 2005-2011 között beállt stabilitást és egy rövid fellángolást követően 2013 óta újra egyenletesen csökken;
- a napközis ellátással kapcsolatos igények 2008 óta folyamatosan nőnek, 46-ról 60%-ig emelkedett az igénybe vevők aránya;
- a főállású pedagógusok számának alakulása nem követte le a gyermekszámban beállt változásokat, sőt 2002-höz képest még 2%-kal nőtt, a növekedési folyamat 2011-től indult meg;
- az osztálytermek, osztályok számának alakulása is jóval kisebb amplitúdójú, mint amit a tanulólétszám 15 évet átölelő változása feltételezne (-7 % vs. -15%), a kevesebb gyermek kisebb létszámú osztályokban szinte azonos létszámú tanári kar segítségével tanul, ugyanakkor az átlagos osztálylétszám 24-ről 22 fő körüli értekre csökkent 2002-ről 2016-ra.

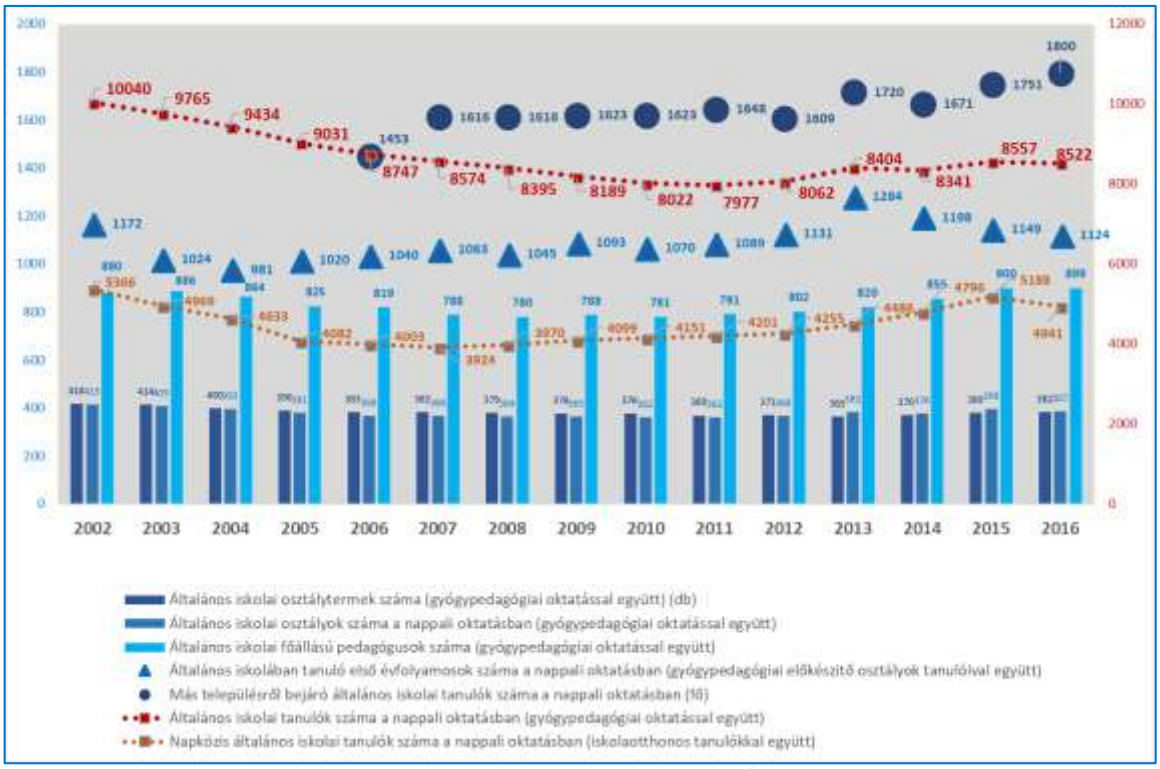

***27**. ábra:* **Általános iskolák létszám, osztály adatai** Forrás: KSH TSTAR

A 2017/2018-as tanévben általános iskolai oktatást 20 állami fenntartású intézmény végzett, melyből négy gyógypedagógiai nevelés-oktatás keretei között értelmi fogyatékos tanulókat látott el.

	2008/2009. tanév	2012/2013. tanév	Változás 2008/2009	2017/2018. tanév	Változás 2008/2009
Csoportok száma	336	345	9 (+2,7%)	449	113 (+33,6%)
Tanulók száma	7891	7641	- 250 (-3,2 %)	7728	-163 (-2,1%)
Ebből vidéki	1424	1434	10 (+0,7%)	1700	276 (+19,4%)
Napközis ellátást igénybe vesz (fő)	2618	2895	+ 277 (10,6%)	3018	400 (+15,3%)
Iskolaotthonos ellátást igénybe vesz (fő)	1143	1148	5 (+0,4%)	0	-1143 (-100%)
Tanulószobai ellátást igénybe vesz (fő)	753	1066	+ 313 (41,6%)	1982	1229 (+163,2%)
Étkezést igénybe vesz (fő)	5675	5963	+ 288 (5,1%)	6271	596 (+10,5%)
Integrált oktatásban részesülő SNI tanuló	242	240	2 (-0,8%)	331	89 (+36,8%)

18**. táblázat:* ***Alapfokú köznevelésben részesülő tanulók számának változása Forrás: SZMJV 2008. ill. 2012. évi zárszámadások; adott év október 1-jei statisztikai adatok alapján- KLIK Szfvár.TKK

Általános iskolák	Tanuló létszám összesen	Alsósok száma	Felsősök száma	Bejárók	A bejárók aránya
Arany János Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és EGYMI- Szekfű Gy.u.	**116**	49	67	59	**50,86%**
Arany János Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és EGYMI- Ligetsor	**8**	8	0	5	**62,50%**
Arany János Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és EGYMI- Budai út	**54**	27	27	29	**53,70%**
Arany János EGYMI Ezredéves Óvodája, Általános Iskolája és Készségfejlesztő Iskolája	**45**	21	24	13	**28,89%**
Felsővárosi Általános Iskola	**314**	175	139	83	**26,43%**

Általános iskolák	Tanuló létszám összesen	Alsósok száma	Felsősök száma	Bejárók	A bejárók aránya
Sukorói Tagiskolája	nr	nr	nr	nr	nr
Hétvezér Általános Iskola	587	300	287	65	11,07%
Székesfehérvár István Király Általános Iskola	349	171	178	46	13,18%
Kodály Zoltán Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	382	193	189	98	25,65%
Székesfehérvári Kossuth Lajos Általános Iskola	470	255	215	28	5,96%
Székesfehérvári Munkácsy Mihály Általános Iskola	475	269	206	94	19,79%
Székesfehérvári Németh László Általános Iskola	646	314	332	100	15,48%
Székesfehérvári II. Rákóczi Ferenc Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola	400	207	193	119	29,75%
Sárkeresztesi Tagiskola	nr	nr	nr	nr	nr
Székesfehérvári Széna Téri Általános Iskola	639	355	284	65	10,17%
Székesfehérvári Teleki Blanka Gimnázium és Általános Iskola Tagintézménye	591	315	276	203	34,35%
Székesfehérvári Táncsics Mihály Általános Iskola	392	187	205	112	28,57%
Jenői Tagiskola	37	37	0	6	16,22%
Székesfehérvári Bory Jenő Általános Iskola	277	90	187	84	30,32%
Tóvárosi Általános Iskola	709	360	349	203	28,63%
Magyaralmási Tagiskola	nr	nr	nr	nr	nr
Székesfehérvári Vasvári Pál Általános Iskola	390	210	180	92	23,59%
Vízivárosi Általános Iskola	nem működik	nem működik	nem működik	nem működik	nem működik
Székesfehérvári Vörösmarty Mihály Általános Iskola	335	121	214	64	19,10%
Szárazrét - Farkasvermi úti tagiskola	70	70	0	3	4,29%
Zentai Úti Általános Iskola	442	255	187	41	9,28%
Összesen	7728	3989	3739	1700	22 %

***19.** táblázat*: **Tanulók létszáma és vidéki tanulók aránya a székesfehérvári általános iskolákban - 2017/2018. tanév**
Forrás: KLIK Szfvár.TKK

Középfokú iskolai ellátás

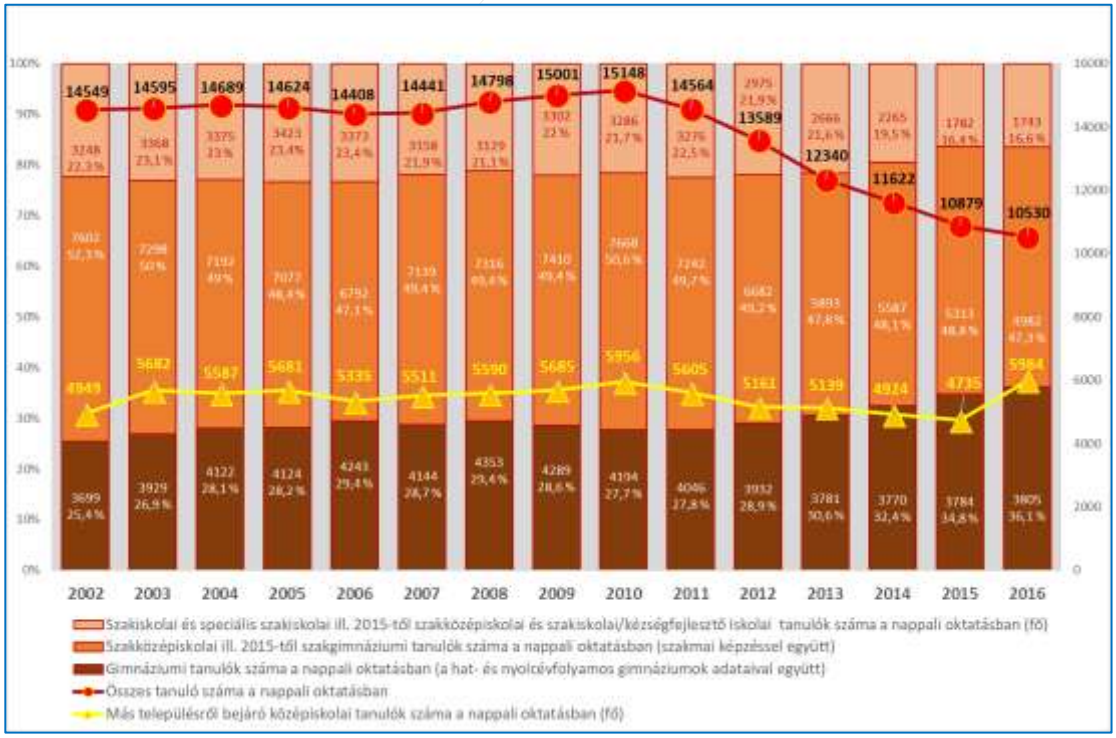

***28.** ábra:* **Középfokú oktatásban tanulók számának és belső arányainak változása 2002-2016 között** Forrás: KSH – TSTAR

A KSH adatgyűjtése alapján a 2002-2016 között eltelt 15 év során a következő trendek azonosíthatók az középfokú köznevelési feladatokat biztosító székesfehérvári iskolák és tanulólétszámuk körében:

- az összesített nappali oktatásban részesülő tanulólétszám masszív csökkenésbe 2011-től fordult, 2011-2016 között a csökkenés mértéke 30,5 %-os a 2010. év adatához képest, előtte viszonylag stabil 14 500-15 000 fős érték között rögzült – okai között említhető a demográfiai folyamatok mellett a 2011. évi CXC. törvény alapján a tankötelezettség 16. éves korra történt leszállítása is;
- a 2010 óta tartó csökkenés dinamikája rendkívül egyenlőtlen: gimnáziumok esetében -9,2%-ban, a 2015-ig szakközépiskolának nevezett kategória -35%-ban, a korábban 2015-ig szakiskolának nevezett kategória -47%-ban veszített tanulólétszámából;
- mindhárom tanulói kategóriában csökkentek a konkrét létszámadatok, a gimnáziumok esetében ez a legkisebb meredekségű, így részarányát jelentősen növelni tudta 2010-hez képest, 8,4 százalékponttal;
- a más településről bejáró tanulók száma 2016-ra elérte a nagy létszámcsökkenés előtti szint értékét, aránya pedig jelentősen változott a 2011. évet megelőző időszak 34-39%-os értékéről 57%-ra növekedve.

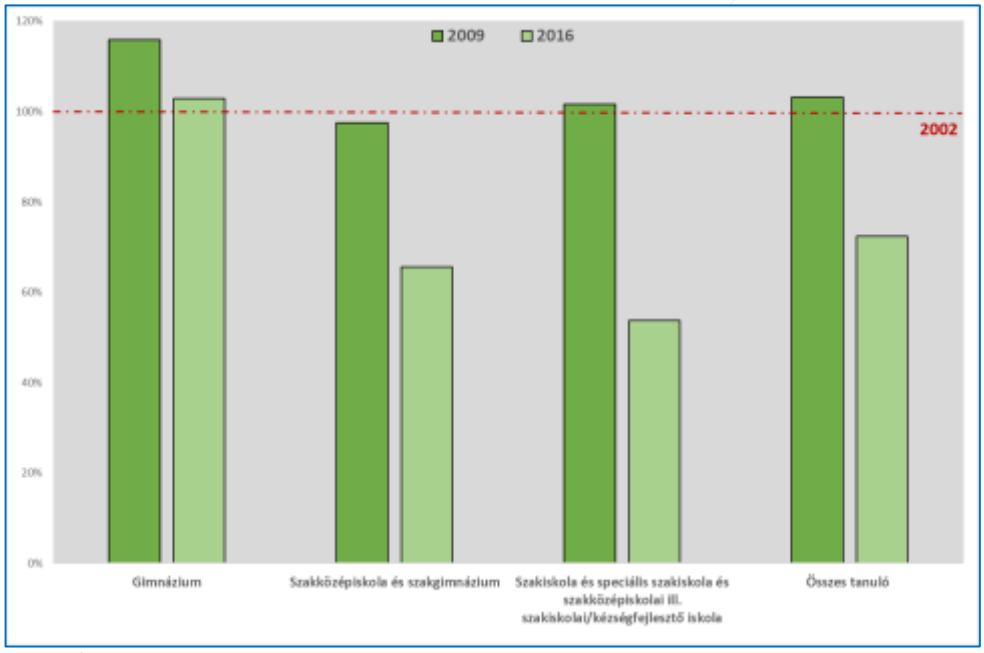

***29.** ábra: **Középfokú intézménytípusokban tanulók számának aránya 2009. évhez képest** Forrás: KSH - TSTAR*

Az országos értékekhez viszonyítva, Székesfehérvár középfokú oktatásának szerkezeti jellegzetessége, hogy a szakközépiskolai nappali tagozatos tanulók aránya kifejezetten magasabb, míg a gimnáziumi nappali tagozatos tanulók aránya több százalékponttal elmarad a megfelelő kategóriák országos értékeitől. 2001-től 2016-ig, öt éves időhatárokat vizsgálva megállapítható, hogy a szakközépiskolai/szakgimnáziumi különbség továbbra eléri a 10 százalékpontot a megyeszékhely javára. A gimnáziumba járók aránya fokozatosan közelít az országos átlaghoz, de a negatív előjelű különbség még mindig 5 százalékpont körüli Székesfehérvár vonatkozásában. A szakiskolai átlag pedig 2006. kivételével szintén nem képes meghaladni az országos értékeket, a különbség enyhén nő.

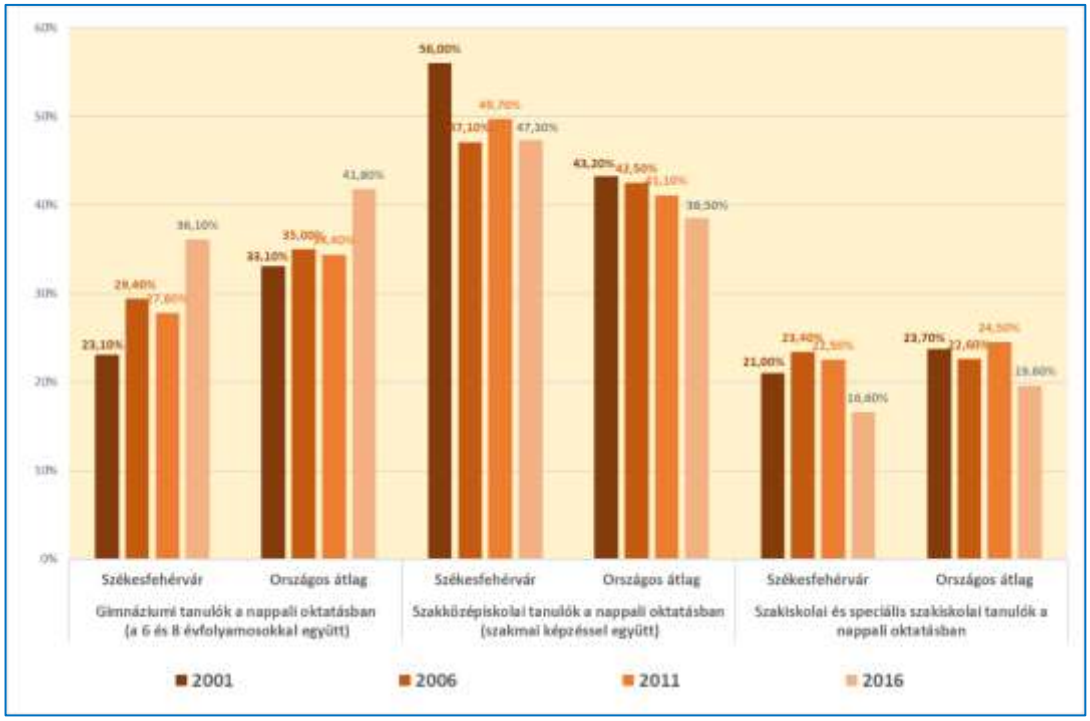

30. ábra: **Középfokú intézménytípusokban tanulók számának aránya országos összehasonlításban** Forrás: KSH - TSTAR

	2008/2009. tanév	2012/2013. tanév	2017/2018. tanév KLIK és SZC
Összes tanuló	10656	9575	8911
Gimnázium	1970	1899	2230
Szakközépiskola/ Szakgimnázium 2016/17-től	6008	5316	3938
Szakiskola/ Szakközépiskola 2016/17-től	2678	2360	1584
Tanulócsoport	398	355	381
Kollégium (fő)/kihasználtság (%)	983 / 80%	911 / 74%	806 / 84,5%

***20**. táblázat:* **Középfokú köznevelésben részesülő tanulók számának változása**
Forrás: SZMJV 2008. ill. 2012. évi zárszámadások; adott év október 1-jei statisztikai adatok alapján; 2018/2018 KLIK Székesfehérvár TKK és SZFSZC adatszolgáltatás (FM kezelésben lévő szakképzési intézményt nem tartalmazza)

Intézmény	Székesfehérvári	Vidék	Kollégium	Összes	Vidék és kollégium	Vidék %-os aránya
Székesfehérvári Teleki Blanka Gimnázium és Általános Iskola	*320*	*167*	*145*	*632*	*312*	***49,4%***
Tóparti Gimnázium és Művészeti Szakgimnázium	*374*	*353*	*31*	*758*	*384*	***50,7%***
Székesfehérvári Vasvári Pál Gimnázium	*407*	*262*	*10*	*679*	*272*	***40,1%***
Székesfehérvári Hermann László Zeneművészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	*5*	*24*	*25*	*54*	*49*	***90,7%***
Székesfehérvári Kodály Zoltán Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	*59*	*46*	*2*	*107*	*48*	***44,9%***
Székesfehérvári SzC I. István Szakgimnáziuma	243	508	13	764	521	**68,2%**
Székesfehérvári SzC Bugát Pál Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	222	473	38	733	511	**69,7%**
Székesfehérvári SzC Hunyadi Mátyás Szakgimnáziuma	205	388	17	610	405	**66,4%**
Székesfehérvári SzC Jáky József Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	183	373	29	585	402	**68,7%**

Székesfehérvári SzC Széchenyi István Műszaki Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	388	699	50	1137	749	**65,9%**
Székesfehérvári SZC Deák Ferenc Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	229	489	36	754	525	**69,6%**
Székesfehérvári SzC Árpád Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	223	368	94	685	462	**67,4%**
Székesfehérvári SZC Váci Mihály Ipari Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	222	432	51	705	483	**68,5%**
Székesfehérvári SZC Vörösmarty Mihály Ipari Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	88	292	15	395	307	**77,7%**

***21**. táblázat:* **Vidéki tanulók aránya a KLIK és SFSZC által fenntartott középfokú intézményekben 2017/2018. tanév**
Forrás: KLIK Székesfehérvári TKK és SZFSZC

A művészetoktatási intézmények kivételével valamennyi szakképző intézmény 2015-től a Székesfehérvári Szakképző Centrum (SZFSZC) része lett. A szakképzési centrum a Klebelsberg intézményfenntartó Központ fenntartásában működő egyes szakképzési feladatot ellátó köznevelési intézmények fenntartóváltásával összefüggő intézkedésekről szóló 120/2015. (V. 21 .) Korm. rendelet, valamint a KLIK fenntartásában működő egyes szakképző intézmények átadásáról, valamint egyes kormányrendeleteknek a szakképzés intézményrendszerének átalakításával összefüggő módosításáról szóló 146/2015. (VI. 12.) Korm. rendelet alapján a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter által alapított, szakképzési feladatot ellátó költségvetési szerv, köznevelési intézmény. A szakképzési feladatot a centrum a tagintézményei által látja el, amelyek közül kettő környékbeli városok intézményei (Mór és Bicske). A centrum közvetlen szakmai irányítója a Pénzügyminisztérium munkaerőpiacért és képzésért felelős államtitkára, valamint a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal. Székesfehérvár mezőgazdasági irányultságú szakképzési intézménye (Szent István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakképző Iskola) hasonló folyamat eredményeként a Földművelésügyi Minisztérium irányítása alá tartozik.

A megyeszékhely szakgimnáziumi és szakközépiskolai intézményeinek összesítésben csaknem 70%-a nem székesfehérvári tanuló.

Tanítási év	**Tanulói létszám (fő) Alapfok (önkormányzati/állami fenntartású intézményben)**			**Tanulói létszám (fő) Középfok (önkormányzati/állami fenntartású intézményben)**		
	Összes tanuló	**Ebből**		**Összes tanuló**	**Ebből**	
		Szfvári	***Vidéki***		**Szfvári**	***Vidéki***
2008/2009	8 851	6 814	*2 037*	9 649	3 246	*6 403*
2012/2013	7 373	5 864	*1 468*	9 816	3 545	*6 269*
2017/2018	7 728	6 028	*1 700*	8 911*	3 382*	5 529*

**KLIK Székesfehérvári TKK és SZFSZC adatok*

22**. táblázat:* ***Alap- és középfokú tanulói létszám változása és megoszlása *Forrás: KLIK Székesfehérvári TKK és SZFSZC*

2016	**Székesfehérvár**	**Székesfehérvár járás**	**Szfvár aránya**	**Fejér megye**	**Szfvár aránya**	**Közép-Dunántúli régió**	**Szfvár aránya**
Általános iskolai feladatellátási helyek száma (gyógypedagógiai oktatással) (db)	26	49	53%	160	16%	419	6%
Általános iskolai osztályok száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt)	387	571	68%	1623	24%	4097	9%
Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt)	8522	11643	73%	31320	27%	79543	11%
Kollégiumban lakó általános iskolai tanulók száma a nappali	14	14	100%	116	12%	310	5%

oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt)							
Általános iskolai főállású pedagógusok száma (gyógypedagógiai oktatással együtt)	899	1272	71%	3333	27%	8435	11%
Gimnáziumi feladatellátási helyek száma (db)	12	14	86%	43	28%	95	13%
Gimnáziumi osztályok száma a nappali oktatásban (db)	124	129	96%	220	56%	590	21%
Gimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban (a hat- és nyolcévfolyamos gimnáziumok adataival együtt)	3805	3923	97%	6231	61%	16860	23%
Kollégiumban lakó gimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	257	257	100%	316	81%	1662	15%
Gimnáziumi főállású pedagógusok száma (fő)	314	340	92%	677	46%	1732	18%
Gimnáziumi tanulók száma a felnőttoktatásban (fő)	235	489	48%	2176	11%	3568	7%
Szakgimnáziumi feladatellátási helyek száma (db)	21	22	95%	38	55%	88	24%
Szakgimnáziumi osztályok száma a nappali oktatásban (db)	193	197	98%	311	62%	683	28%
Szakgimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	4982	5029	99%	7535	66%	16687	30%
Kollégiumban lakó szakgimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	367	372	99%	673	55%	1707	21%
Szakgimnáziumi főállású pedagógusok száma (fő)	464	472	98%	777	60%	1719	27%
Szakgimnáziumi tanulók száma a felnőttoktatásban (fő)	1050	1114	94%	1597	66%	2818	37%
Szakközépiskolai feladatellátási helyek száma (db)	8	9	89%	26	31%	68	12%
Szakközépiskolai osztályok száma a nappali oktatásban (db)	82	89	92%	193,6	42%	503,6	16%
Szakközépiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	1576	1702	93%	3444	46%	9529	17%
Kollégiumban lakó szakközépiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	106	136	78%	282	38%	849	12%
Szakközépiskolai főállású pedagógusok száma (fő)	183	199	92%	379	48%	883	21%
Szakközépiskolai tanulók száma a felnőttoktatásban (fő)	191	191	100%	891	21%	2276	8%
Szakiskolai és készségfejlesztő iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	167	167	100%	365	46%	878	19%
Kollégiumban lakó szakiskolai és készségfejlesztő iskolai tanulók száma a nappali oktatásban	1	1	100%	52	2%	164	1%
Szakiskolai és készségfejlesztő iskolai főállású pedagógusok száma (fő)	56	56	100%	98	57%	212	26%

***23**. táblázat:* **Székesfehérvár területi súlya egyes közoktatási mutatókban, 2016** *Forrás: KSH TSTAR*

1.8.4.2 Felsőoktatás

Székesfehérváron az 1960-as évek végén, 70-es évek elején jelentek meg a hagyományos középfokú oktatási struktúrát meghaladó felsőoktatási intézmények, nem elválaszthatóan a város szocialista időszak alatti iparfejlődésétől illetve a neki szánt gazdasági szerepkörtől. 1969-ben létesült a Földmérési Technikum, amely később az Erdészeti és Faipari Egyetem Földmérési és Földrendező Karaként, később a Nyugat-Magyarországi Egyetem részeként működött Székesfehérváron. Az 1969-ben Budapesten létrehozott a Kandó Kálmán Villamosipari Műszaki Főiskola 1970 szeptemberétől kihelyezett székesfehérvári tagozatán híradástechnikai, majd 1971-től villamosmérnöki, számítástechnikai és számítógép-gyártási profillal folyt képzés, amely később egy Számítógéptechnikai Intézet létrejöttét is lehetővé tette. Jellemző, hogy 1975-ben az akkori Oktatási Minisztérium, a Fejér megyei Tanács és a Videoton között megkötött megállapodás okán a műszaki jellegű számítástechnikai szakképzés Budapestről Székesfehérvárra került; ennek értelmében a Videoton igényeinek kielégítésére a székesfehérvári Számítógépek Intézetében Számítógép gyártó, valamint számítógép üzemeltető ágazat, míg Budapesten a Számítástechnikai Tanszék gondozásában Műszaki szervező ágazat keretében alkalmazói képzés létesítéséről történt döntés.

E két tagozat adta a székesfehérvári műszaki értelmiség képzésének alapját, ez az irányultság az 1990-es évek elejéig egyeduralkodóként volt jelen a helyi felsőoktatásban. A két „ősintézmény” évtizedeken átnyúlóan, többszörös jogutódláson és intézményi összeolvadásokat követően végül az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Kara (ÓE-AMK) 2014. július 1-i megalakulásával „egyesült”, két székesfehérvári székhelyű intézmény (az Óbudai Egyetem Alba Regia Egyetemi Központja és a Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kara) egyesülésével. A két korábbi intézmény az ÓE-AMK Mérnöki Intézeteként, illetve Geoinformatikai Intézeteként működik tovább.

A rendszerváltást követően, mintegy kétéves előkészítés után 1992-ben a városi önkormányzat közreműködésével önálló alapítványi felsőfokú intézményként jött létre Székesfehérváron a Kodolányi János Főiskola (KJF), mely intézmény 2018. szeptember 1-jétől egyetemi rangot nyer. Ezzel a város a többkarú felsőoktatásba is bekapcsolódott (tanár, bölcsészettudományi, társadalomtudományi, gazdaságtudományi, később média majd művészeti képzések megjelenésével), egy nem állami fenntartású alapítványi, magán főiskola megjelenésével, amely forma az országban először itt jelent meg.

A kétezres évek elejéig fokozatosan növekvő hallgatószámú Kodolányi János Főiskola volt a megyeszékhelyhez köthető felsőoktatási statisztikák legjelentősebb alakítója. *A teljes helyi felsőoktatási piac* csúcspontját, a kifejezetten székesfehérvári képzőhelyeken tanulók számában, tulajdonképpen már 2001-ben elérte, azóta több hullámban csökkent, 2016-ra 2001-hez képest a felsőoktatásban részt vevők képzési helyen (Székesfehérváron) nyilvántartott létszáma 16-%-ra zsugorodott. A csökkenés okai számosak, közrejátszott benne a 2000-es évek helyi felsőoktatási piacának újbóli főváros centrikussá válása (Budapest elszívó hatása), a bolognai folyamat hatásai, a regionális funkciójú helyi felsőoktatás leépülése (Közép-Dunántúl kapacitásaiban nem tudott megerősödni), intézményi stratégiaváltások, stb.

31. ábra: **Felsőoktatásban részt vevők , 2001-2016** Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis

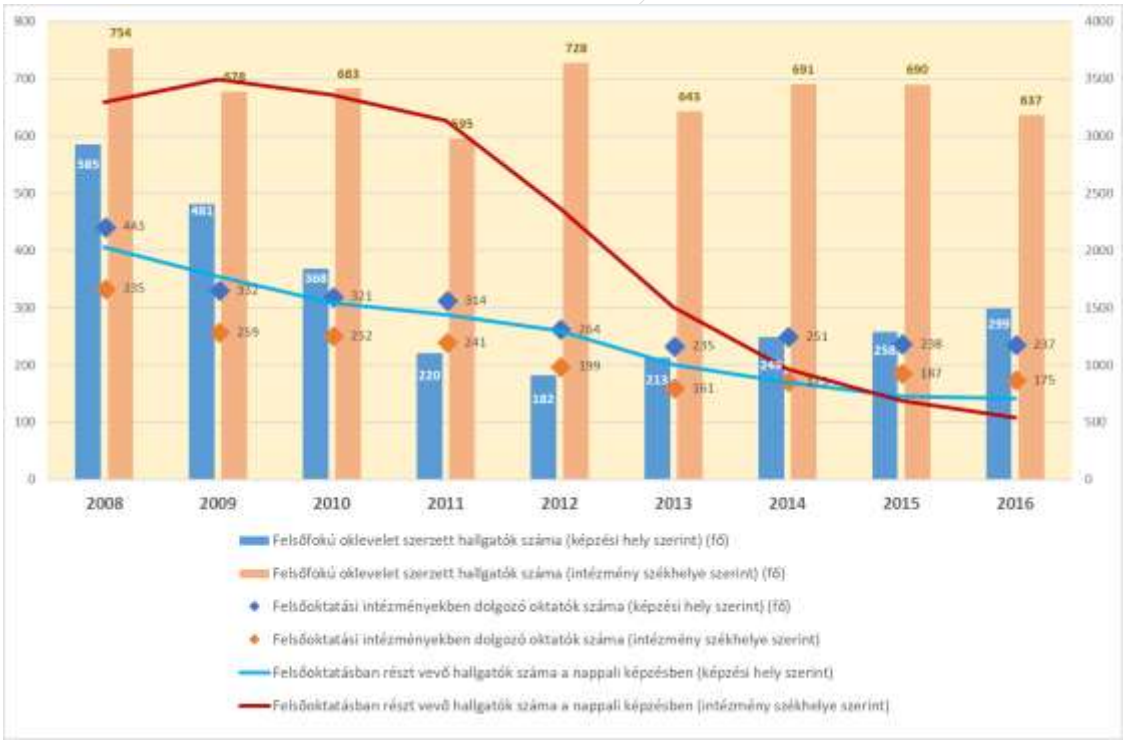

32. ábra: **Felsőoktatás oklevelek-oktatók száma, 2008-2016** Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis

A jelentős csökkenés és az evvel járó funkcióvesztés városfejlődési gátat is jelent, ennek felismerésével a városvezetés a 2010-es években új fejlődési pályára kívánta állítani a helyi felsőoktatást, hiszen a kis létszámú hallgatói arány a térség minimális diplomás szükségleteit sem feltétlen fedezi, kétségessé válik a munkaerőpiac igényeit megfelelően korrigáló képes helyi intézmények eredményessége. Így újból előtérbe került a város gazdasági szereplőinek kiszolgálása, immár nem egy-egy ágazatra összpontosítva,

hanem a megyeszékhely diverzifikált ipari-feldolgozóipari műszaki szakemberellátására, gazdasági szolgáltatások megerősítésére koncentrálva a gazdaságtudományi képzési vonal erősítésével. A struktúra váltás lépései 2014-től elindultak:

- helyi műszaki felsőoktatás integrálása az ÓE-AMK keretei között (2014)
- felsőfokú duális képzések indítása
- vállalati kapcsolatok erősítése együttműködési formában
- pályaorientációs és egyén információátadó tevékenységek erősítése, támogatása
- Budapesti Corvinus Egyetem (BCE) Székesfehérvári Campusának elindulása, gazdaságtudományi képzések szeptemberi indítása (2016)

infrastrukturális beruházások állami, önkormányzati vagy egyéb támogatási források felhasználásával.

Fenti két intézménytől eltérően a KJF megyeszékhelyi súlya, szerepe fokozatosan csökken, ennek látható eredménye, hogy a főiskola és a rektori tanács székhelye 2017. február 1-től Orosháza lett, hallgatói többsége is a Békés megyei, illetve budapesti képzési helyein koncentrálódik. Székesfehérvári épületei alapítványától újra önkormányzati kezelésbe kerültek és többek között egy új, integrált középiskolai kampusz kialakítását segítik elő.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ÓE-ARK						
Nappali	451	442	668	595	585	574
Levelező	89	124	252	239	202	208
Összesen	*540*	*566*	*920*	*834*	*787*	*782*
KJF						
Nappali	478	278	192	133	98	136
Levelező	125	69	67	104	134	79
Távoktatás	125	150	144	159	138	139
Összesen	*728*	*497*	*403*	*396*	*370*	*354*
BCE						
Nappali	nr	nr	nr	nr	*26*	*79*
Mindösszesen	***1268***	***1063***	***1323***	***1230***	***1183***	***1215***

***24**. táblázat:* **Hallgatók száma székesfehérvári felsőoktatási intézményekben 2012-2017** Forrás: intézmények

2018 őszére a város három felsőoktatási intézménye székesfehérvári képzési helyeikre mintegy 2500 fős engedélyezett létszámhatárig vehet fel hallgatókat, 64%-ban nappali munkarendű képzéseikre.

Intézmény	Képzési terület	Felvehető (fő)		
		Nappali képzés	Esti, levelező munkarend	Távoktatás
BCE	gazdaságtudományok	202	120	0
BCE	informatika	100	40	0
BCE	társadalomtudomány	200	40	0
KJF	bölcsészettudomány	71	23	0
KJF	gazdaságtudományok	327	192	158
KJF	művészet	69	32	0
KJF	társadalomtudomány	257	100	80
ÓE-ARMK	agrár	150	52	0
ÓE-ARMK	informatika	117	6	0
ÓE-ARMK	műszaki	110	42	0
	Összesen	***1603***	***647***	***238***

***25**. táblázat:* **Felvételi kapacitások székesfehérvári felsőoktatási intézményekben, 2018** Forrás: felvi.hu

A 2018 őszére meghirdetett képzéskínálatot vizsgálva megállapítható, hogy a társadalomtudományi képzések jelentős mértékben visszaestek, a tanárképzés gyakorlatilag évek óta nincs jelen. A KJF az az intézmény, amely mesterképzést már nem indít Székesfehérváron, csak budapesti képzőhelyén. Örvendetes, hogy a BCE színre lépésével a hagyományosabb gazdasági menedzsment, pénzügy-számviteli irányultság mellett speciális közgazdász képzések is megjelenhettek a városban, még ha egyenlőre levelező képzésként is. Az ÓE-AMK esetében látható, hogy a létszámnövelés intenzív szakasza még nem indult el, a három intézmény közül a legkevesebb felvételi kapacitással rendelkezik, ugyanakkor képzésstruktúrája évről-évről próbálja követni a munkaerőpiaci igényeket.

BCE Székesfehérvár – 2018 ősz							
Képz. szint	Munka-rend	Fin. forma	Meghirdetett képzés	Önköltség (félév)	Képz. Idő (félév)	Kapacitás min. < max.	Képzési terület
Nappali képzések - ALAPKÉPZÉSBEN, OSZTATLAN KÉPZÉSBEN MEGHIRDETETT SZAKOK							
A	N	A	Gazdálkodási és menedzsment *	támogatott	7	20 < 40	GAZD
A	N	K	Gazdálkodási és menedzsment *	315 000 Ft			GAZD
A	N	A	Pénzügy és számvitel *	támogatott	7	20 < 40	GAZD
A	N	K	Pénzügy és számvitel *	315 000 Ft			GAZD
A	N	A	Turizmus-vendéglátás *	támogatott	7	20 < 40	GAZD
A	N	K	Turizmus-vendéglátás *	315 000 Ft			GAZD
Részidős képzések - ALAPKÉPZÉSBEN, OSZTATLAN KÉPZÉSBEN MEGHIRDETETT SZAKOK							
A	L	K	Gazdaságinformatikus	265 000 Ft	7	20 < 40	INFO
Nappali képzések - MESTERKÉPZÉSBEN MEGHIRDETETT SZAKOK							
M	N	A	Sportközgazdász *	támogatott	4	20 < 40	GAZD
M	N	K	Sportközgazdász *	315 000 Ft	4	5 < 15	GAZD
Részidős képzések - MESTERKÉPZÉSBEN MEGHIRDETETT SZAKOK							
M	L	K	Kommunikáció- és médiatudomány	270 000 Ft	4	15 < 40	TÁRS
M	L	K	Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás*	315 000 Ft	4	15 < 40	GAZD
M	L	A	Regionális és környezeti gazdaságtan	támogatott	4	15 < 25	GAZD
M	L	K	Regionális és környezeti gazdaságtan	360 000 Ft	4	10 < 15	GAZD

**A szak duális képzésként is végezhető*

„Képzési szint" oszlop: A – alapképzési szak, F – felsőoktatási szakképzés, M – mesterképzés; „Munkarend" oszlop: N – nappali munkarend szerinti képzés, L – levelező munkarend szerinti képzés, T – távoktatás; „Finanszírozási forma" oszlop: A – állami ösztöndíjas képzés, K – önköltséges képzés

***26**. táblázat:* **Budapesti Corvinus Egyetem Székesfehérvári Campus képzési kínálata 2018. ősz** Forrás: felvi.hu

ÓE-Alba Regia Műszaki Kar – 2018 ősz							
Képz. szint	Munka-rend	Fin. forma	Meghirdetett képzés	Önköltség (félév)	Képz. Idő (félév)	Kapacitás min. < max.	Képzési terület
Nappali képzések - ALAPKÉPZÉSBEN, OSZTATLAN KÉPZÉSBEN MEGHIRDETETT SZAKOK							
A	N	A	földmérő és földrendező mérnöki*	támogatott	7	15 < 40	AGRÁR
A	N	K	földmérő és földrendező mérnöki *	250 000 Ft			AGRÁR
A	N	A	földmérő és földrendező mérnöki (angol nyelven)	támogatott	7	15 < 20	AGRÁR
A	N	K	földmérő és földrendező mérnöki (angol nyelven)	250 000 Ft			AGRÁR
A	N	A	gépészmérnöki*	támogatott	7	15 < 30	MŰSZ
A	N	K	gépészmérnöki*	310 000 Ft			MŰSZ
A	N	A	mérnökinformatikus*	támogatott	7	20 < 70	INFO
A	N	K	mérnökinformatikus*	300 000 Ft			INFO
A	N	A	műszaki menedzser*	támogatott	7	10 < 30	MŰSZ
A	N	K	műszaki menedzser*	280 000 Ft			MŰSZ
A	N	A	villamosmérnöki*	támogatott	7	10 < 30	MŰSZ
A	N	K	villamosmérnöki*	310 000 Ft			MŰSZ
Részidős képzések - ALAPKÉPZÉSBEN, OSZTATLAN KÉPZÉSBEN MEGHIRDETETT SZAKOK							

A	L	A	földmérő és földrendező mérnöki	támogatott	7	10 < 50	AGRÁR
A	L	K	földmérő és földrendező mérnöki	250 000 Ft			AGRÁR
A	L	A	villamosmérnöki	támogatott	7	10 < 15	MŰSZ
A	L	K	villamosmérnöki	280 000 Ft			MŰSZ
Nappali képzések - MESTERKÉPZÉSBEN MEGHIRDETETT SZAKOK							
M	N	A	mechatronikai mérnöki*	támogatott	4	10 < 15	MŰSZ
M	N	K	mechatronikai mérnöki*	400 000 Ft			MŰSZ
Részidős képzések - MESTERKÉPZÉSBEN MEGHIRDETETT SZAKOK							
M	L	A	mechatronikai mérnöki	támogatott	4	10 < 15	MŰSZ
M	L	K	mechatronikai mérnöki	375 000 Ft			MŰSZ
MEGHIRDETETT FELSŐOKTATÁSI SZAKKÉPZÉSEK							
F	N	A	mérnökinformatikus [hálózati informatika]	támogatott	4	15 < 40	INFO
F	N	K	mérnökinformatikus [hálózati informatika]	200 000 Ft			INFO

**A szak duális képzésként is végezhető*

„Képzési szint" oszlop: A – alapképzési szak, F – felsőoktatási szakképzés, M – mesterképzés; „Munkarend" oszlop: N – nappali munkarend szerinti képzés, L – levelező munkarend szerinti képzés, T – távoktatás; „Finanszírozási forma" oszlop: A – állami ösztöndíjas képzés, K – önköltséges képzés

***27**. táblázat:* **Az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Kara képzési kínálata 2018. ősz** Forrás: felvi.hu

KJF* Székesfehérvár – 2018 ősz							
Képz. szint	Munka-rend	Fin. forma	Meghirdetett képzés	Önköltség (félév)	Képz. Idő (félév)	Kapacitás min. < max.	Képzési terület
Nappali képzések - ALAPKÉPZÉSBEN, OSZTATLAN KÉPZÉSBEN MEGHIRDETETT SZAKOK							
A	N	K	előadó-művészet [jazz-zongora]	533 500 Ft	6		MŰV
A	N	K	előadó-művészet [jazzbasszusgitár]	533 500 Ft	6		MŰV
A	N	K	előadó-művészet [jazzdob]	533 500 Ft	6		MŰV
A	N	K	előadó-művészet [jazzének]	533 500 Ft	6		MŰV
A	N	K	előadó-művészet [jazzgitár]	533 500 Ft	6		MŰV
A	N	K	előadó-művészet [jazzharsona]	533 500 Ft	6		MŰV
A	N	K	előadó-művészet [jazzszaxofon]	533 500 Ft	6		MŰV
A	N	K	előadó-művészet [jazztrombita]	533 500 Ft	6		MŰV
A	N	K	emberi erőforrások	253 000 Ft	7	1 < 50	GAZD
A	N	K	gazdálkodási és menedzsment *	253 000 Ft	7	1 < 60	GAZD
A	N	K	közösségszervezés	257 400 Ft	6	1 < 30	BÖLCS
A	N	K	szociális munka *	218 900 Ft	7	1 < 50	TÁRS
A	N	K	turizmus-vendéglátás *	282 700 Ft	7	1 < 100	GAZD
Részidős képzések - ALAPKÉPZÉSBEN, OSZTATLAN KÉPZÉSBEN MEGHIRDETETT SZAKOK							
A	L	K	előadó-művészet [jazz-zongora]	437 800 Ft	6		MŰV
A	L	K	előadó-művészet [jazzbasszusgitár]	437 800 Ft	6		MŰV
A	L	K	előadó-művészet [jazzdob]	437 800 Ft	6		MŰV
A	L	K	előadó-művészet [jazzének]	437 800 Ft	6		MŰV
A	L	K	előadó-művészet [jazzgitár]	437 800 Ft	6		MŰV
A	L	K	előadó-művészet [jazzharsona]	437 800 Ft	6		MŰV
A	L	K	előadó-művészet [jazzszaxofon]	437 800 Ft	6		MŰV
A	L	K	előadó-művészet [jazztrombita]	437 800 Ft	6		MŰV
A	L	K	emberi erőforrások	218 900 Ft	7	1 < 50	GAZD
A	L	K	gazdálkodási és menedzsment	218 900 Ft	7	1 < 50	GAZD
A	L	K	közösségszervezés	211 200 Ft	6	1 < 30	BÖLCS
A	L	K	szociális munka	198 000 Ft	7	1 < 50	TÁRS
A	L	K	turizmus-vendéglátás	218 900 Ft	7	1 < 50	GAZD
A	T	K	gazdálkodási és menedzsment	218 900 Ft	7	1 < 80	GAZD
A	T	K	nemzetközi tanulmányok	231 000 Ft	6	1 < 50	TÁRS
A	T	K	turizmus-vendéglátás	218 900 Ft	7	1 < 80	GAZD

**A szak duális képzésként is végezhető*

„Képzési szint" oszlop: A – alapképzési szak, F – felsőoktatási szakképzés, M – mesterképzés; „Munkarend" oszlop: N – nappali munkarend szerinti képzés, L – levelező munkarend szerinti képzés, T – távoktatás; „Finanszírozási forma" oszlop: A – állami ösztöndíjas képzés, K – önköltséges képzés

* 2018.09.01-től egyetemi rangot kapott

***28**. táblázat:* **A Kodolányi János Főiskola* székesfehérvári képzőhelye képzési kínálata 2018. ősz** Forrás: felvi.hu

A három helyi felsőoktatási intézmény képzéskínálatában nagy hangsúlyt helyez a duális képzésformák kialakítására, amelynek alapfeltétele a jó kapcsolatrendszer kialakítása a helyi vállalkozásokkal, vállalatokkal. Irányultsága miatt nem meglepő módon az ÓE-AMK jár az élen ezen a területen, 2018-ban 24 vállalat kapcsolódott be partnerként a duális képzések támogatójaként. A BCE Székesfehérvári Campusán folyó gazdasági (menedzsment, pénzügy, turizmus) duális képzés miatt már tágabb a bevont szervezetek köre, termelő vállalatok mellett önkormányzati, kereskedelmi, turisztikai, -rendezvényszervező, HR cégek is a portfólió részét képezik. A tevékenységének súlyát már a megyeszékhelyen túlra helyező Kodolányi János Főiskola elsősorban fő nappali szakjai esetében tart kapcsolatot székesfehérvári szervezetekkel:

ÓE-AMK [24]	Adient Hungary Kft. (gépjárműipar), Adu Alba Kft. (szerszám-, alkatrészgyártás), Alufe Fémszerkezeti Kft., Amplio Automatika Kft., Arconic-Köfém Kft. (alumínium feldolgozóipar), Denso Gyártó Magyarország Kft. (autóipar), Emerson Process Management Kft. (folyamatszabályozás), E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt., Flextronix International Kft. (elektronika), Bp. Főváros Kormányhivatala Földmérési, Távérzékelési és Földhivatali Főosztálya, GIGA 2003 Kft. (CNC), Grundfos Mo. Gyártó Kft. (gépgyártás), Hanon Systems Hungary Kft. (klíma), Harman Becker Kft. (elektronika); H.T.M Zrt. (szerszámgép), Hydro Extrusion Hungary Kft. (alumínium feldolgozóipar), IBM Data Storage Systems Kft. (IT szolgáltatás), Macher Gépészeti és Elektronikai Zrt., NeoSoft Informatikai Szolgáltató Kft., Polyax Alkatrészgyártó Kft., Simon (műanyagipar), SZÉPHŐ Székesfehérvári Épületfenntartó és Hőszolgáltató Zrt., Videoton Holding Zrt., XOMOX Magyarország Kft. (ipari szerelvénygyártás)
BCE SZC [16]	Emerson Process Management Kft., Harman Becker Kft., Írisz Office Könyvelő, Adótanácsadó és Szolgáltató Zrt., Otto Fuchs Hungary Kft., Penny Market Kft., Praktiker Magyarország Kft., Székesfehérvár Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala, Székesfehérvár Városgondnoksága Kft., Videoton Holding - Pannonjob Humán Szolgáltató és Tanácsadó Kft., ALBACOMP RI Kft., Garzon Bútor Kereskedelmi Kft., Videoton EAS Kft., Best Western Plus Lakeside Hotel, Fehérvári Programszervező Kft., Janus Boutique Hotel & Spa, Székesfehérvári Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.
KJF [3]	SAPA Profiles Kft. (gazdálkodási és menedzsment), WHC Recruitment Személyzeti Szolgáltató Kft. (emberi erőforrások), ECHO Network Koordinációs Beruházó és Finanszírozó Zrt. (szociális munka)

29**. táblázat*: ***Felsőoktatási intézmények duális képzési formák kialakítására létrejött vállalati kapcsolatai 2018 Forrás: Intézményi weboldalak (amk.uni-obuda.hu/index.php/hu/felvetelizoknek/246-dualis-kepzes; gazdalkodastudomany.uni-corvinus.hu/index.php?id=5869; kodolanyi.hu/felveteli/miert/dualis-kepzes)

1.8.4.3 Egészségügy

2011. évi népszámlálás kérdései között – nem kötelező jelleggel – szerepeltek a tartós betegséggel, illetve fogyatékossággal kapcsolatos kérdések, amelyek alkalmasak a helyi egészségi állapot vizsgálatára. Székesfehérváron 15% mondta magát tartósan betegnek, amely 1 illetve 1,6 százalékponttal alacsonyabb érték a megyei jogú városok és az ország hasonló arányánál. Fogyatékossággal élőnek a székesfehérvári lakosság 3,8%-a mondta magát, amely érték szintén kisebb a nemzeti vagy megyei jogú városi átlagoknál (4,3 ill. 4,6%).

A 2016. évre vonatkozó 2017-ben kiadott Székesfehérvár MJV lakosságának egészségügyi és közegészségügyi helyzetéről szóló járási tiszti főorvosi beszámoló megállapításai közül, az alábbiak kiemelésre kerül sor:

- Székesfehérvár város járványügyi helyzetének alakulását 2015-ben kedvező és kedvezőtlen jelenségek egyaránt befolyásolták, de a járványügyi helyzet összességében kedvező volt:
    - az életkorhoz kötött kötelező védőoltások esetében az átoltottság a város területén évekre visszamenőleg minden oltásra vonatkozóan elérte vagy megközelítette a 100 %-ot

- az iskolai kampányoltások keretében történő védőoltások lebonyolítása több esetben nehézségekbe ütközött, a szülők téves információkra alapozva az emlékeztető oltások beadását késleltetik, akadályozzák
- változatlan a lakóházakra vonatkozóan a kártevők megjelenését célzó panaszbejelentések száma; a társasházakban a csótányok, poloskák elszaporodása, a használaton kívüli erkélyeken a parlagi galamb megtelepedése, az állattartást végző ingatlanokon a patkányok megjelenése jelent közegészségügyi problémát
- lényegesen megnövekedett a fejtetvességre pozitív személyek száma az általános iskolai gyermek közösségekben
- A Kríziskezelő Központ telephelyein rendszeresen jelentkezik a tetvesség, rühesség fertőzöttség, a végleges megoldást a városban újra működő fertőtlenítő állomás biztosíthatná.

- Emelkedik az elrendelt másod- és harmadfokú hőségriasztások száma.
- Székesfehérvár területén az összes védőnői tanácsadóban biztosított a várandósok és a kisgyermekes családok számára az önálló védőnői tanácsadás tartása.

Az egészségügyi ellátással kapcsolatos panaszok 85 %-áról elmondható, hogy inkább a beteg és az egészségügyi személyzet közötti kommunikációs hibából ered, mint szakmai hiányosságból (2016. évben 12, ebből 1 megalapozott, 11 megalapozatlan).

Alapellátás

A háziorvosi szolgáltatások elérhetőségét mutatja az egy háziorvosra, illetve házi gyermekorvosra jutó lakosok száma; Székesfehérvár helyzete 2011-ben az országos és megyei jogú városi átlagnál kissé kedvezőtlenebb (az országos átlag 104,5% jut egy székesfehérvári háziorvosra). Az 1000 főre jutó háziorvosi megjelenések és látogatások száma jóval alacsonyabb az országos/MJV átlagoknál (82% / 92%), ugyanakkor ennek fordítottja tapasztalható a gyermekorvosi ellátások hasonló adatában (154% / 112%).

	Székesfehérvár		MJV-k együtt		Ország	
	2011	2016	2011	2016	2011	2016
Tartósan beteg személy	15 096	n.a.	324 756	n.a.	1 648 424	n.a.
Fogyatékossággal élő személy összesen	3 860	n.a.	86 503	n.a.	456 638	n.a.
Működő háziorvos	43	42	980	970	4 926	4755
A háziorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak összesen, eset	479 448	499 564	10 471 482	10 422 252	57 514 186	56 941 763
Egy háziorvosra jutó betegforgalom, eset	11 150	11 894	11 024	10 745	11 676	11 975
Működő házi gyermekorvos	20	19	415	404	1 516	1444
A házi gyermekorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak összesen, eset	165 363	144 271	2 969 491	2 906 650	10 588 646	10 501 083
Egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom, eset	8 268	7 593	7 358	7 195	6 985	7 272
Egy háziorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos	1 616	1 600	1 502	1 428	1 546	1 581

***30**. táblázat:* **Házi-, házi gyermekorvosok adatok 2011, 2016** Forrás: KSH Veszprémi Igazgatóság, Megyei jogú városok 2013. július ksh.hu; 2016 KSH TEIR

2016-os háziorvosra és házi gyermekorvosra vonatkozó adatok alapján megállapítható, hogy az elenyésző arányú orvosszám csökkenés miatt az adatok alakulására a megyeszékhely demográfiai folyamatai hatottak leginkább, csökkenő lakosságszám mellett is nőtt az egy háziorvosra jutó betegforgalom illetve a házi gyermekorvosokra jutó átlagos betegforgalom sokkal nagyobb arányban csökkent az elmúlt öt

évben (-8%). Az országos adatokkal való összehasonlítást árnyalja, hogy azokat az adatokat az orvoshiány nagyobb mértékben befolyásolhatja, így pl. az egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom átlaga érezhetően nőtt a csökkenő gyermekkorú népesség szám ellenére is. Az adatok alapján a Székesfehérváron dolgozó házi- és házi gyermekorvosok leterheltsége továbbra is magasabb a MJV és országos átlagoknál, illetve az egy háziorvosra jutó betegforgalom átlagszáma az a mutató, amely az országos számnál valamelyest kedvezőbb.

Humán Szolgáltató Intézet

Az intézet feladata az egészségügy területén a háziorvosi, házi gyermekorvosi, fogorvosi, iskola- és ifjúság egészségügyi ellátás, körzeti és iskolai védőnői, az önkormányzati intézmények foglalkozás-egészségügyi alapellátása, iskolafogászati ellátás, általános szülészet-nőgyógyászat, ultrahang-diagnosztika, és nőgyógyászati ultrahang-diagnosztika, általános csecsemő és gyermekgyógyászat ellátása, hajléktalanok háziorvosi ellátása, fogászati röntgen, valamint a fogorvosi hétvégi ügyelet működtetése. Mindezen feladatok ellátására az intézmény engedélyezett álláshelyeinek száma 2018. június 1-jétől 124,8.

2018. július 1-től az egészségügyi ellátás működtetését az Önkormányzat 14 rendelőjében 38 háziorvos, 19 házi gyermekorvos és 20 fogorvos, 8 iskola-fogorvos, 29 területi védőnő, 19 iskola-védőnő látja el, valamint 4 orvos gondoskodik az iskola-egészségügyi, 2 orvos a foglalkozás egészségügyi, és 4 orvos a fogszabályozás ellátásról.

Az EFOP- 1.8.19-17 kódszámú pályázati felhívása keretében lehetőség nyílt székesfehérvári székhellyel Egészségfejlesztési Iroda (EFI) indítására. Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése az 546/2017. (VII.14.) számú határozatával döntött a Humán Szolgáltató Intézet pályázaton történő részvételéről. Támogatói döntés eredményeként az országos hálózat részeként Székesfehérváron 2018-ban nyílt meg az EFI a Székesfehérvár, Jancsár u. 1. szám alatti orvosi rendelőben, melynek feladatköre kiterjed a székesfehérvári kistérségre.

Az Önkormányzat egészségfejlesztési terve céljainak megvalósítása érdekében alkalmazásra került egy egészségfejlesztő szakember, aki mindennapos kapcsolatban áll a lakosságot közvetlenül elérő védőnőkkel, közoktatási intézményekkel, valamint a Polgármesteri Hivatal irodáival és az önkormányzati képviselőkkel. Az egészségfejlesztési programok, előadások, kezdeményezések a „megelőzés jobb, mint a gyógyítás” alapelve mentén szerveződnek. A feladatok megvalósítása során partnerként jelennek meg a családok, oktatási intézmények, munkahelyek, az egészségügyi ellátórendszer, és a helyi formális és informális közösségi szerveződések képviselői, hogy támogassák a döntéshozatali és megvalósítási folyamatokat. A feladat jellegéből adódóan az egészségfejlesztő a munkakörével együtt 2018. június 1.jétől átkerült az EFI-be.

Az intézmény fentiek mellett ellátja az Önkormányzat által fenntartott önállóan működő - bölcsődék, óvodák, Frim Jakab Képességfejlesztő Szakosított Otthon és a Kríziskezelő Központ - intézményekkel kötött munkamegosztási megállapodás alapján a pénzügyi-gazdasági feladatokat.

Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház

A megyeszékhelyen elérhető működő kórházi ágyak mindössze 2,2%-át jelentik az országos értéknek, ugyanakkor 10 000 lakosra vetítve majdnem két és fél szerese annak, kismértékben meghaladja a megyei jogú városok átlagát is. Ágykihasználtságban azonban az országos átlagot még nem sikerült meghaladni, a MJV-ok vonatkozásában van előre lépés 2016-ban.

	Székesfehérvár	Megyei jogú városok	Közép-Dunántúl	Magyarország

Összes működő kórházi ágyak száma, 2016	1509	29212	7175	68301
10000 lakosra jutó kórházi ágyszám 2016	154	147	66	68
Összes működő kórházi ágyak száma 2011	1326	28686	7552	71160
10000 lakosra jutó kórházi ágyszám 2011	132	142	68	71
A kórházakban ténylegesen teljesített ápolási napok száma, 2016	398719	7626955	2067237	18677364
Kórházakban teljesíthető ápolási napok száma, 2016	543876	10666410	2612780	24853350
Kihasználtság % 2016	73%	72%	79%	75%
A kórházakban ténylegesen teljesített ápolási napok száma 2011	355433	7580966	2181614	19735379
Kórházakban teljesíthető ápolási napok száma 2011	477310	10375406	2754185	25978818
Kihasználtság % 2011	74%	73%	79%	76%
Beavatkozások száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adatok), 2016	8592602	145010069	32037007	394260938
Megjelenési esetek száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adatok) 2016	1651937	27805900	6416989	72965217
Egy megjelenésre jutó beavatkozás száma a járóbeteg szakellátásban 2016	5,20	5,22	4,99	5,40
Beavatkozások száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adatok) 2011	6828265	130480235	30024302	370161804
Megjelenési esetek száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adatok) 2011	1468076	26824462	6431350	73127285
Egy megjelenésre jutó beavatkozás száma a járóbeteg szakellátásban 2011	4,65	4,86	4,67	5,06

***31**. táblázat: **Kórházak, járóbeteg szakellátás 2011 és 2016** Forrás: KSH TEIR*

A Kórház a régió és a térség egyetlen olyan kórháza, amely az egészségügyi szakellátás csaknem teljes spektrumát nyújtja mind a diagnosztika, mind a terápia tekintetében, a nap 24 órájában.

A Kórház alapvető feladata a székesfehérvári, abai, gárdonyi, sárbogárdi, enyingi és móri kistérség lakosainak egészségügyi szakellátásának biztosítása. A jelenlegi területi ellátási kötelezettség 285 ezer és 716 ezer lakos (!) közötti, szakterülettől és progresszivitási szinttől függően. Az intézmény fekvőbeteg osztályainak működési engedélyei általánosságban a progresszivitás III. szintjére szólnak. A Kórházban megtalálhatóak mindazon szakmák, amelyet - a 60/2003 ESzCsM rendelet- a sürgősségi ellátás SO1 szintjének szakmai hátterének deklarál. A sürgősségi betegellátás és az intenzív ellátás területén nincs meghatározott területi ellátási kötelezettség, az intézménynek valamennyi hozzá forduló beteget el kell látnia. Ez a gyakorlatban Fejér megye nagy részét és azon túlnyúlóan a közeli települések betegeit jelenti. Mint a betegforgalmi adatokból kitűnik, a napi sürgősségi betegforgalom átlag 93 esetet jelent, amelynek diagnosztikai és fekvőbeteg hátterét az intézmény a nap 24 órájában biztosítja. A területi ellátási kötelezettség több szakterületen is megye határain túl nyúlik.

A kórház a Dunántúl legnagyobb egészségügyi intézménye, 2905 dolgozó - köztük több mint 450 orvos, valamint 1500 szakdolgozó - részvételével folyik 1 081 aktív és 490 krónikus ágyon, évente több mint hatvanezer fekvő beteg gyógyítása, ápolása. A szakrendelőkben évente 1 820 000 eset ellátása zajlik. 73

orvosi szakterületen 44 irányítási egységbe szervezve folyik a betegellátás, melyet számos háttérszolgáltató egység munkája támogat.

Szervezeti Egység	Szerződött ágy	Ágykih. %	Átlagos ápolási nap	Osztályos összes eset	Eset/Ágy
Bel. I.	110	81%	7,6	4 231	38,5
Bel. II.	108	83%	5,0	6 586	61,0
Bel. III.	26	92%	12,8	679	26,1
Általános sebészet	70	78%	5,9	3 346	47,8
Érsebészet	30	63%	7,6	902	30,1
Traumatológia	94	73%	5,9	4 266	45,4
Idegsebészet	20	70%	6,2	604	30,2
Gyermeksebészet	10	39%	2,1	668	66,8
Szülészet- Nőgyógyászat	85	58%	2,8	6 389	75,2
Csecsemő- és gyermekgyógyászat	73	49%	2,9	7 486	102,5
Fül-orr-gégészet	28	56%	2,3	2 521	90,0
Bőrgyógyászat	15	59%	8,6	374	24,9
Szemészet	20	46%	1,6	1642	82,1
Neurológia	54	66%	6,4	2 024	37,5
Orthopédia	30	74%	7,3	1113	37,1
Urológia	20	61%	2,9	1523	76,2
Onkológia	30	33%	2,4	1 498	49,9
Reumatológia	25	88%	11,4	702	28,1
Központi Aneszteziológiai és Intenzív Betegellátó Osztály	41	59%	8,0	1177	28,7
Infektológia	40	49%	4,9	1 468	36,7
Sürgősségi Betegellátó Osztály	22	72%	9,3	6 150	279,5
Pszichiátria	66	51%	11,6	679	10,3
Pulmonológia Szfv.	64	65%	5,6	2 667	41,7
Kórbonctan-kórszövettan	0	0	0,0	315	0,0
Krónikus Osztály	51	86%	17,3	976	19,1
Krónikus Osztály Csákvár	95	89%	33,5	902	9,5
Tüdőgyógyászat Csákvár	54	76%	32,4	451	8,4
Krónikus Osztály Mór	16	74%	14,0	41	2,6
Ápolási Osztály	30	91%	94,0	104	3,5
Ápolási Osztály Mór	29	93%	98,6	80	2,8
Kardiológia Rehab.	25	87%	20,7	391	15,6
Mozgásszervi Rehab. Csákvár	67	84%	22,3	913	13,6
Pszichiátriai rehabilitáció	123	94%	42,7	1006	8,2
Egynapos sebészet Mór	0			291	
Egynapos traumatológia Mór	0			696	
Egynapos nőgyógyászat Mór	0			44	
Egynapos szemészet Mór	0			785	

32. táblázat: ***A SZGYEOK Kórház kapacitása (2017.december 31.-i adatok alapján): Ágyak száma, ágykihasználtság, átlagos ápolási nap, illetve eset számok: összes eset, egynapos eset, eset/ágy szakmánként*** Forrás: FM SZGYEOK betegforgalmi statisztika

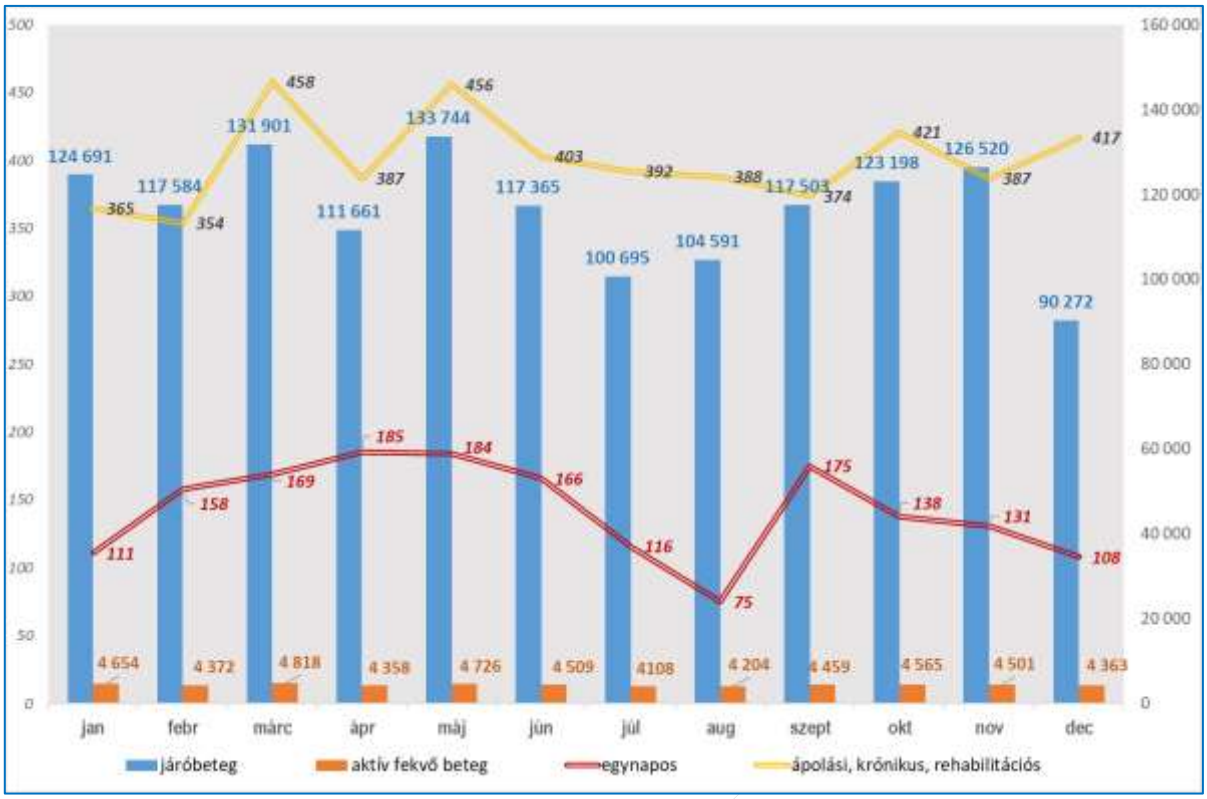

33.** ábra: **2017 január-december közötti havi betegforgalom alakulása Forrás: NEAK / FM SZGYEOK

1.8.4.4 Szociális közszolgáltatások

Bölcsődei ellátás és családi napközik

Székesfehérváron 7 bölcsőde (6 önkormányzati fenntartású és 1 alapítványi) működik, jelenleg 452+84 engedélyezett férőhellyel (8 férőhely emelkedésre 2012. decemberében került sor). A bölcsődei férőhelyek száma 2012-ig folyamatosan emelkedett az intézményi bővítéseknek, fejlesztéseknek, valamint jogszabályi változásnak köszönhetően. A szakmai irányelveknek megfelelően a bölcsődés kisgyermekek beszoktatása fokozatosan történik, a feltöltöttség folyamatos. A bölcsődei csoportban gondozott kisgyermekek engedélyezett számát a sajátos nevelési igényű, illetve korai fejlesztésre és gondozásra szoruló, valamint az egészséges kisgyermekek létszáma, kora, továbbá a bölcsődei csoportszoba hasznos alapterülete határozza meg. Ezen okok miatt az engedélyezett és betöltött férőhelyek száma eltérő. Az Önkormányzat, segítve a kisgyermekes családok megélhetését, nem élt a bölcsődei gondozási díj bevezetésének lehetőségével.

Év	Bölcsődék száma (db)	Bölcsődébe beírt gyermekek száma (fő)	Szociális szempontból felvett gyerekek száma (fő)	Működő összes bölcsődei férőhelyek száma	Családi napközik/ bölcsődék száma (db)	Családi napköziben/ bölcsődében engedélyezett férőhelyek száma	Családi napköziben/ bölcsődében gondozott gyermekek száma (fő)
2008	7	466	135	**380**	2	**14**	16
2009	7	448	136	**380**	4	**28**	22
2010	7	448	155	**488**	7	**47**	47
2011	7	411	116	**500**	10	**77**	88
2012	7	471	144	**536**	17	**126**	128
2013	7	528	n.a.	**536**	21	**150**	154
2014	7	509	n.a.	**536**	25	**168**	155
2015	7	521	n.a.	**536**	19	**153**	143
2016	7	412	n.a.	**536**	24	**172**	152
2017	7	497	n.a.	**536**	n.a.	**n.a.**	n.a.

33. táblázat*: **Bölcsődei és családi napközi ellátás 2008 – 2016/2017 között*** Forrás: SZMJV PMHIV

2017. január 1-től a klasszikus bölcsőde mellett három új ellátási forma: mini, munkahelyi és családi bölcsőde került bevezetésre, mellyel egyidejűleg a 3 év alattiak ellátására a családi napközik átalakultak családi bölcsődévé. A bölcsődék fenntartása a nők munkavállalási esélyét növeli. Ugyanakkor ezekben az intézményekben a térítési díj támogatásában részesültek száma elenyésző.

Krízishelyzetben lévő gyermekek részére a helyettes szülői ellátás jelenleg 2 férőhelyen 1 helyettes szülőnél biztosított. Ezen ellátásra utolsó alkalommal 2015. évben 3 hónap időtartamra 1-1 gyermek vonatkozásában került sor. Előtte 2009. évtől egy kérelem sem érkezett az ellátásra. A krízishelyzetben lévő gyermek anyukával együtt a Családok Átmeneti Otthonában kap szükségletének megfelelő ellátást.

	Önkormányzati bölcsődékben helyhiány miatt visszautasítottak száma (fő)
2008	92
2009	126
2010	103
2011	125
2012	101
2013	125
2014	99
2015	88
2016	22
2017	8

34**. táblázat: **Bölcsődei helyhiány miatt visszautasítottak számának alakulása Forrás: Önkormányzati adatok

2008-2015. évek adatai halmozódást tartalmaznak. A 2016. évi bölcsődei felvételt befolyásolta, hogy ebben az évben két önkormányzati intézmény felújítására is került sor, melynek időtartamára két másik bölcsőde biztosította átmenetileg a gyermekek elhelyezését. 2017. évben a szülő/törvényes képviselő nem élt a felvételi kérelemben megjelölt intézményen kívül felajánlott - az Önkormányzat fenntartásában lévő, másik bölcsődében történő elhelyezés lehetőségével, annak ellenére, hogy több intézmény is rendelkezett szabad férőhellyel. A gyermekek napközbeni ellátásának minősül a bölcsődei és óvodai ellátásban nem részesülő, továbbá az iskolai oktatásban részesülő gyermeknek az iskola nyitvatartási idején kívüli, valamint az iskolai napközit vagy tanulószobai ellátást igénybe nem vevő gyermek családi napköziben történő, nem köznevelési célú ellátása, amelyek elsősorban a magasabb jövedelemmel rendelkező családok gyermekei számára biztosítanak elhelyezési lehetőséget, tekintettel a fizetendő térítési díjak összegére.

Fogyatékkal élők ellátása

<u>Frim Jakab Képességfejlesztő Szakosított Otthon</u>

A kapcsolódó önkormányzati intézmény Frim Jakab Képességfejlesztő Szakosított Otthon <u>nappali ellátásban</u> a 2017. évben 35 férőhelyen átlag 22 főt látott el 251 gondozási napon, kihasználtsági értéke

63%, az elmúlt öt év legalacsonyabb értéke (65-94%). Érvényes megállapodással ebben az évben 35 fő rendelkezett, akik közül 4 főnek szűnt meg az ellátása betegség, szülő elvesztése, illetve intézményváltás miatt. 3 főt a nyári időszakban és 1 főt télen láttak el határozott ideig. Várakozók száma 2 fő, akik iskolai tanulmányaik befejezése után töltik be a férőhelyet.

Az ellátottal kötött megállapodása alapján *2017. december 31-én 28 fő* állt intézményi ellátás alatt. Az ellátottak kor alapján 24-46 év közé esnek, 17 férfi és 11 nő, tartós elhelyezésre vár közülük 5 fő. Családi állapotuk alapján 12 fő él teljes családban, 16 fő ellátott egyszülős. 16 fő áll gondnokság alatt, ebből 6 fő cselekvőképességet korlátozó, és 10 fő cselekvőképességet kizáró gondnokság.

Ápoló-gondozó Otthon 2017. évi kihasználtsága a 10 férőhelyet biztosító ápoló-gondozó otthoni részlegen maximális (ahogy az elmúlt 6 évben mindig), az ellátotti kör nem változott, jelentős az ellátásra várók száma, 16 fő. Az ellátottak kor alapján 35-54 év közé esnek, 3 férfi és 7 nő. Gondnokság alatt áll közölük 6 fő, 2 fő cselekvőképességet korlátozó és 4 fő cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt áll.

1 főnek mindkét szülője él, 7 főnek egy szülője él, és 2 főnek már nem élnek a szülei. Egészségi állapotuk szerint alapállapotuk - középsúlyos értelmi fogyatékosságuk mellé különböző egészségügyi problémák társulnak: pajzsmirigy-, szívproblémával, súlyos epilepsziával, mozgásszervi problémák. Az egészségi állapot és az életkor függvényében a gondozási feladatok egyre inkább előtérbe kerülnek.

Az Átmeneti Otthon 2017. évi kihasználtsága a 10 férőhelyet biztosító részlegen 95 %-os, a megelőző öt évben is 90-100% között változott. Az év folyamán 6 főnek szűnt meg az ellátása és 6 új ellátott került felvételre. Az ellátottak kor alapján 22-47 év közé esnek, 4 férfi, 6 nő. Gondnokság alatt áll közölük 6 fő, ebből 2 fő cselekvőképességet korlátozó és 4 fő cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt áll. Teljes családban él 3 fő, 3 fő egyszülős családban él, és 4 főnek már nem élnek a szülei. Egészségi állapotuk szerint alapállapotuk - középsúlyos értelmi fogyatékosságuk mellé különböző egészségügyi problémák társulnak: pszichiátriai, súlyos emésztőrendszeri problémák, szívbetegség, mozgás- és hallásszervi rendellenesség, siketség.

Az intézmény a bentlakásos részlegeken a 18. életévüket betöltött, az oktatásból kikerült középsúlyos és halmozottan fogyatékos személyek számára nyújt ellátást. Az ellátottak többsége családban él, rendszeres kapcsolatot tart fenn hozzátartozóival. A gondnokság alatt álló ellátottak gondnokságát szülő, testvér, illetve rokon látja el. A szülőkkel, gondnokokkal az intézmény folyamatos, élő kapcsolatot tart fenn.

A 2012. évi CXCII. törvény alapján 2013. január 1. napjával az önkormányzatok által fenntartott szegregált szakosított szociális ellátást nyújtó intézmények állami fenntartásba kerültek, a fenntartói feladatokat a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság látja el. Az integrált intézmények átvétele, így a Frim Jakab Képességfejlesztő Szakosított Otthon átvétele azóta sem történt meg, az állam a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság útján a fenntartó önkormányzattal kötött feladat-ellátási szerződéssel biztosítja a jogszabályi kötelezettségét.

Szent Kristóf Ház

A Székesfehérvári Egyházmegyei Karitász fenntartásában működő nappali intézmény Székesfehérváron és vonzás körzetében a családjukban élő, különböző fogyatékos személyek nappali ellátását biztosítja 2010 óta. Lehetőséget teremt a közösségi együttlétre, a társadalomba történő be-, illetve visszaintegrálódásra, személyes kapcsolatok kialakítására. A nyújtott szolgáltatás az általános szociális ellátórendszerben a fogyatékkal élők teljesebb életét, a nagyobb közösségekhez való tartozást, az önellátó képesség fejlesztését, az egészségügyi, szociális, mentális és munka rehabilitáció alapjait biztosítja az ellátásban résztvevők számára. Engedélyezett férőhelyszáma 25 fő, kihasználtsága 100%. Az

idejáró fiatalok 22-43 év közötti életkorúak, fogyatékossági kategóriákat tekintve vegyes közösséget alkot: látássérült, mozgásában akadályozott (kerekes-székes), értelmileg akadályozott, beszédében akadályozott, autista, halmozottan sérültek. A ház, illetve működtető alapítványa támogatott lakhatás, 2014 óta lakóotthon (12 fő) szolgáltatást is biztosít. Összességében szolgáltatásai t igénybe vevők száma 40 fő feletti.

Viktória Rehabilitációs Központ

Az 1979-ben létrejött Mozgássérültek Fejér Megyei Egyesületének 1991-ben megkapta a volt szovjet óvoda ingatlanát, és ezzel lehetőség nyílt arra, hogy 1996 őszére elkészüljön a Viktória Rehabilitációs Központ nappali részlege. A Központ részlegei és tevékenységkörei:

- **nappali ellátás:** nappali klub, komplex képességfejlesztés, egyéni és csoportos gyógytornák-terápiák (speciális betegségcsoportok szerint is), fizikoterápia, masszázs, segédeszközközvetítés, tájékoztatás, ügyintézés, életmód- és jogi tanácsadás, munkát kereső mozgássérültek segítése, önálló életvitel gyakorlása, könyvtár, szabadidős programok;
- **támogató szolgálat:** személyi segítés, speciális szállító szolgálat, otthoni gondozást segítő szolgálat;
- **átmeneti otthon:** az 1 hónaptól max. 1 évig tartó bentlakás ideje alatt olyan mozgássérültek kezelése, ellátása, akik a rehabilitáció után újra önállósodnak és akár az otthonukba is vissza tudnak térni;
- **tartós bentlakás:** olyan mozgássérülteknek, akik a mindennapi életben állandó fizikai segítségre, támogatásra szorulnak, de részben önállóak, segédeszközzel helyet tudnak változtatni, 24 órás gondozást igényelnek, és akiket a család már nem tud ellátni.

A központ havonta kb. 300–400 főnek biztosít képességfejlesztő, egészségmegőrző szolgáltatásokat, kb. 50 főnek szociális szolgáltatásokat. Tartósan 9 főnek biztosítható önálló lakrészekben, 24 órás segítőszolgálattal teljes ellátás.

Hajléktalanok ellátása

Kríziskezelő Központ

A hajléktalanokkal foglalkozó önkormányzati intézmény, a Kríziskezelő Központ engedélyezett férőhelyeinek száma 2017-ben a következők szerint alakult: átmeneti szállás - 75 férőhely; éjjeli menedékhely - 36 férőhely; nappali melegedő - 50 férőhely; nappali melegedő éjszakai nyitva tartással, éjjeli menedékhelynek minősülő időszakos férőhely november 1. napjától április 30. napjáig terjedő időszakban - 20 férőhely; nappali szolgáltató centrum - 10 férőhely; családok átmeneti otthona - 20 férőhely.

Az önkormányzati fenntartású Kríziskezelő Központ átmeneti szállásain a férőhelyszám kihasználtsága 95,77%-os volt 2012-ben, ez a későbbi években fokozatosan növekedett gyakorlatilag a teljes kihasználtságig, 2013-2016 között 97,33-99,8% közé esett ez a mutató, míg 2017-ben 96,7%-ra mérséklődött.

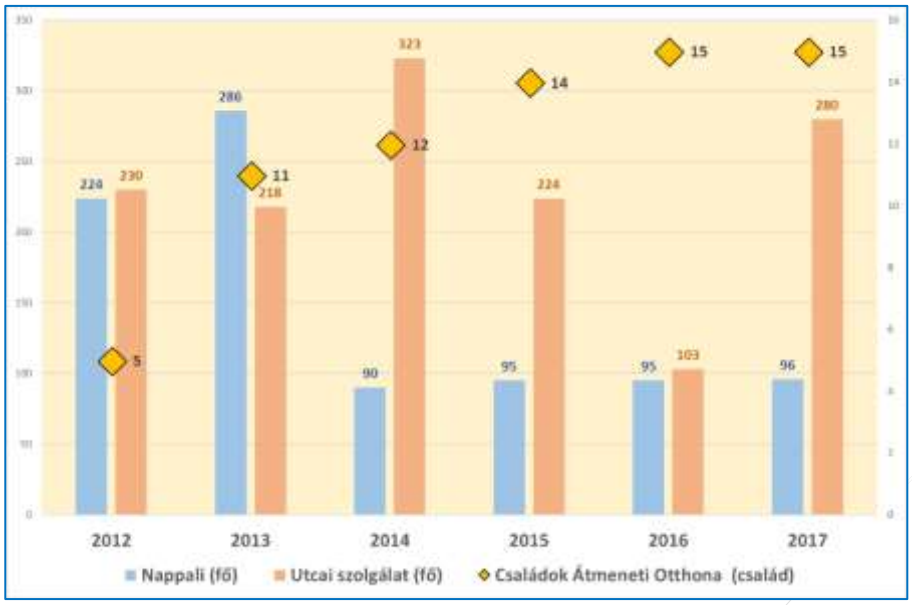

***34.** ábra: **Krízisközpont által nyújtott egyes szolgáltatások igénybevételének alakulása 2012-2017** Forrás: SZMJV PMHIV*

Az utcai szolgáltatást igénybe vevők száma az utóbbi öt év vonatkozásában összeségében nőtt, a nappali ellátásra kötött megállapodástok száma azonban jelentősen csökkent. A Krízisközpont dolgozói 2017-ben 280 ellátottal kerültek legalább egy alkalommal munkakapcsolatba. Ebből a létszámból 77 fő, aki a 2017. decemberi aktív hajléktalanok között nem szerepel. Ennek a létszámnak fele évközben aktív hajléktalan volt, de decemberre már nem volt az ellátásba különböző okok miatt (eltűnt, meghalt vagy intézménybe került stb.). A Teajáraton a kezdetekben kb. 30-40 fő vett rendszeresen rész, RSZTOP pályázatnak köszönhetően 60 és 70 fő között érhető el a közterületi étkeztetések alakalmával. Az utcai ügyfélszolgálati iroda forgalma is megnőtt napi 10-25 fő közé.

A *Kríziskezelő Központ 1. számú utcai szociális szolgálat ellátási területe* Székesfehérvár közigazgatási határán belül a város észak, észak-nyugati része, *2. számú utcai szociális szolgálat ellátási területe* Székesfehérvár közigazgatási határán belül a város déli, dél-keleti része, utóbbiban jelennek meg nagyobb számban az új ellátottak.

	1. számú ellátási terület	**2. számú ellátási terület**
Aktív hajléktalanok száma 2016.dec./2017.dec.	86/~96	105/~110
Sátorban lakók (átlag)	30	20
Zártkertben élők (átlag)	20	6
Romos épületben élők (átlag)	10	20
Közterületen élők (átlag)	15	50
Garázsban élők (átlag)	5	1
Szívességi lakók (átlag)	15	12

***35**. táblázat: **Utcai szociális szolgáltatásban részesülők ellátási terület szerint 2017** Forrás: Kríziskezelő Központ*

Az ellátottak többsége valamilyen lakhatásra alkalmatlan, de fedett helyen él. A sátorban lakók általában kolóniát alkotnak, fűtést az erdő fája biztosítja, az ivóvizet jellemzően a temetői közkutakról viszik, néhányan nyugdíjszerű ellátással rendelkeznek, de többségük guberálásból él. Zártkertben élők egyedül, vagy élettársi kapcsolatban élnek, elhanyagolt telken lévő, lakásnak nem minősülő építményben tartózkodnak. Néhányan alkalmi munkát végeznek, de hivatalos ellátásuk nincs. A lakhatásra alkalmatlan romos építmények a város különböző pontjain szétszórtan találhatók, ezekben közüzemi szolgáltatás nincs, kizárólag éjszakai tartózkodásra használják ezeket, nappal a várost járják. Az itt élők többsége

próbál munkát vállalni, de ez alkalmi jellegű és nem hivatalos. Az éjszakáikat közterületen töltők jellemzően egyedül élnek, alkalmi búvóhelyet keresnek, panelházak lépcsőfeljárói alá, vagy esőtől, széltől védett egyéb helyekre húzódnak be. Jellemzően kéregetésből, „kukázás"-ból élnek, néhányuknak van rendszeres pénzellátása. A garázsban élők általában egy városszéli garázssorban bérelnek garázsokat, melyekben elektromos ellátás van, ivóvíz vétele temetői kútról lehetséges, fűtésüket néhányan elektromos radiátorral biztosítják. Szívességi magáningatlanok területén, nem lakás céljára épült építményekben élnek, lakókörülményeik nem ismertek, de jellemzően a legtöbb helyre csak aludni járhatnak be.

Az utcai szolgálat tapasztalatai alapján növekszik a városban egy-két hónapot eltöltő mentálisan zavart „vándorló" hajléktalanok száma. A frissen utcára kerülő hajléktalanok között nőtt a tapasztalatlan fiatalok száma, megnövekedett azok száma is, akiknél különböző pszichiátriai betegségek tünetei jelentkeznek, (hallucinációk, mániákus gyűjtögetés, személyiségtorzulások stb.), és egyre többen vannak közöttük a gondnokság alá helyezettek is. Velük nehéz már maga a kapcsolattartás is, az ő téli krízisintervenciójuk fokozott figyelmet követel, és fokozott igényeket támaszt a használati eszközök tekintetében is. Az egészségi állapot romlásán túl, a higiénés állapotuk rosszabbodása lemérhető a korábbi évben jelentkező nagyszámú élősködőfertőzésben is.

Az ellátott intézményrendszertől való végleges leválásának előkészítése, az önálló életvezetés elősegítése, megteremtése érdekében a Kríziskezelő Központ kezelésében van három – u.n. „kiléptető lakás" –, melyekben 10 fő részére biztosítanak elhelyezési lehetőséget.

Székesfehérváron működik (Köfém ltp. 14/a) a Kéznyújtás a Rászorultakért Közhasznú Alapítvány fenntartásában a *Hajléktalanok Átmeneti Szállása* országos ellátási területtel, mely intézmény 150 férőhelyen hajléktalanok átmeneti szállását és 50 férőhelyen éjjeli menedékhelyet biztosít. Az intézmény további szolgáltatása még az étkeztetés, nappali ellátás keretén belül nappali melegedő 50 férőhellyel. Az intézményben Székesfehérvárról, ill. térségéből, valamint távolabbi országrészből érkező személyek kerültek elhelyezésre. Egységei: Ráchegy Átmeneti Szálló, Ráchegy Nappali Melegedő, Ráchegy Éjszakai Menedékhely, Népkonyha, Hajléktalanok Idősek Otthona.

Család- és gyermekjóléti szolgálat biztosítása

<u>Székesfehérvári Család- és Gyermekjóléti Központ</u>

Az intézmény ellátja a család- és gyermekjóléti szolgálatot, biztosítja a helyettes szülő gyermekjóléti alapellátást, valamint a család- és gyermekjóléti központi feladatokat. A családsegítés keretében feladata a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése. A gyermekjóléti szolgáltatás keretében a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése, illetve a családjából kiemelt gyermek visszahelyezése. Az intézmény működési területe: család- és gyermekjóléti szolgálat, valamint helyettes szülő gyermekjóléti alapellátás tekintetében Székesfehérvár Megyei Jogú Város közigazgatási területe. Család- és gyermekjóléti központ tekintetében Székesfehérvári járás közigazgatási területe.

	2016	**2017**
Család- és Gyermekjóléti Szolgálat Szakmai egység		
együttműködés	1526 fő (799 család)	1334 fővel (603 család)
egyszeri intézkedéssel lezárható szakmai munka	862 fő (637 család)	1129 fővel (869 család)

Család- és Gyermekjóléti Központ Szakmai egység		
egyszeri alkalom	249 fő	215 fő
rendszeres	964 fő	1060 fő
speciális szolgáltatások*	380 fő / 2709 eset	629 fő / 2926 eset

* lakótelepi szociális munka, kapcsolattartási ügyelet, kórházi szociális munka, gyermekvédelmi jelzőrendszeri készenléti szolgálat, jogi tájékoztatásnyújtás, pszichológiai tanácsadás, családkonzultáció

***36**. táblázat:* **Székesfehérvári Család- és Gyermekjóléti Központ esetszámai 2016-2017** Forrás: SZMJV PMHIV

Időskorúak ellátása (Egyesített Szociális Intézmény)

Az Egyesített Szociális Intézmény Székesfehérvár közigazgatási területén élő kora, egészségi állapota, valamint szociális helyzete miatt rászoruló, elsősorban a nyugdíjkorhatárt betöltött személyek részére biztosítja a személyes gondoskodást nyújtó ellátásokat. Az intézmény az *alapszolgáltatások és a szakosított ellátások* egymásra épülő rendszerét működteti, a három telephelyen működő bentlakásos tartós elhelyezést biztosító Idősek Otthonát, átmeneti elhelyezést nyújtó Idősek Gondozóházát, valamint négy Gondozási Központon belül az alapszolgáltatásokat, étkeztetést, házi segítségnyújtást, és a nappali ellátást nyújtó Idősek Klubját.

Intézmény neve	Székhely/ Telephely címe	Nyújtott szolgáltatás				
			Férőhely			Létszám
		Étkeztetés	Nappali	Átmeneti	Tartós	H.segítség
Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Egyesített Szociális Intézmény	Rákóczi u. 34. székhely				136	
Egyesített Szociális Intézmény II. számú Idősek Otthona	Hosszúsétatér 12. telephely				44	
Egyesített Szociális Intézmény III. számú Idősek Otthona	Farkasvermi u. 40. telephely			24	63	
Egyesített Szociális Intézmény I. Gondozási Kp.	Cserkész u.10. telephely	x	30			49
Egyesített Szociális Intézmény II. Gondozási Kp.	Zsolt u. 34. telephely	x	35			49
Egyesített Szociális Intézmény III. Gondozási Kp.	Gellért újsor 8. telephely	x	35			42
Egyesített Szociális Intézmény IV. Gondozási Kp.	Rádió u. 7. telephely	x	25	14		18

***37**. táblázat:* **ESZI egyes intézményegységei 2017** Forrás: SZMJV PMHIV

Szociális étkezés

A szociális étkezést igénybe vevők létszámáról készült 2017. évi kimutatás alapján átlagban havonta 481-en vették igénybe a szolgáltatást (min.: 466 - max.: 493 fő); 52%-uk lakásra szállítással, 28%-a elvitellel, 20-a helyben fogyasztással igényelte az étkeztetést.

Házi segítségnyújtás

Az Egyesített Szociális Intézmény 2017. évben az alapszolgáltatás keretén belül, Székesfehérvár közigazgatási területén a jelentkező igényeknek megfelelően biztosította a házi segítségnyújtást. Az ellátást igénybevétele szerint a havi látogatások száma 2000 körüli, az egy ellátottra jutó látogatások száma 12-13, az egy ellátottra jutó gondozási idő 13 óra körüli. Az ellátást igénybe vevők kor és nem szerinti megoszlása 2017. december 31-i adat alapján a következőképpen alakult: 60 év alatt - 9 fő, 60 év felett - 149 fő, 75 év fölött 114 fő (72%). A házi segítségnyújtást igénybe vevők közül a nők aránya magasabb, az összes ellátott 73,4 %-a nő, a férfiak aránya 26,6 %. Házi segítségnyújtásban részesültek 39%-a étkeztetést is igényelt.

Nappali ellátás

A saját otthonukban élő önmaguk ellátására részben képes személyek vehetik igénybe a nappali ellátást. A nappali ellátást biztosító intézmény az ellátást igénybe vevő részére szociális, egészségi, mentális

állapotuknak megfelelő napi életritmust biztosító közösségi szolgáltatásokat szervez. Az intézmény biztosítja, hogy szolgáltatás nyitott formában, az ellátotti kör és a lakosság által egyaránt elérhető módon működjön. A 2017. december hónapban az összes ellátott 99 fő, ebből 32 fő férfi, amely az összes ellátott 39.3 %-a, és 67 fő nő, az összes ellátott 60,7 %-át teszi ki.

A nyitvatartási napok száma 2017. évben 251 nap volt, a megjelent ellátottak száma 20 924 fő, azaz átlagosan napi 83,36 fő, havi átlagban 1 744 fő. Az Idősek Klubjai kihasználtsága 2017. évre vonatkozóan 66, 7 % volt, mely 2016-hoz képest kismértékű emelkedést mutat.

Szakosított ellátási formák

Amennyiben az életkoruk, egészségi állapotuk, valamint szociális helyzetük miatt rászorult személyekről az alapszolgáltatás keretében nem lehet gondoskodni, úgy a rászorultakról állapotuknak és helyzetüknek megfelelő szakosított ellátási formában lehet gondoskodni az ESZI négy intézményében: idősek otthonában ápolást, gondozást nyújtó intézményi ellátáskét három intézményben; időskorúak gondozóházában átmeneti elhelyezést nyújtó intézményi ellátásként két intézményben (1 idősek otthona, 1 gondozási központ).

Életkor	nő	férfi	összesen
45-55 év között	0	0	0
56-65 év között	0	2	2
66-75év között	15	5	20
76 év felett	130	36	166
Összesen:	**145**	**43**	**188**

***38**. táblázat:* **Az elhelyezésre várók életkor szerinti megoszlása** Forrás: SZMJV PMHIV

A táblázatból kitűnik, hogy a nők nagyobb arányban kérik az elhelyezést, mint a férfiak, a várakozók 87,3%-a 76 év feletti.

Megnevezés	Nő	Férfi	Összesen
Otthonában egyedül él	11	9	20
Otthonában egyedül él, gondozásban részesül	22	4	26
Otthonában egyedül él, nappali ellátásban részesül	11	3	14
Családban él	28	11	39
Családban él, gondozásban részesül	23	4	27
Családban él, nappali ellátásban részesül	12	2	14
Más szociális intézményből kéri áthelyezését	7	2	9
Ápolási osztályon részesül ellátásba	8	3	11
Egyéb kórházi osztályokon részesül ellátásba	4	2	6
Idősek gondozóházából vár áthelyezésre	19	1	20
Hajléktalan	0	2	2
Összesen:	**145**	**43**	**188**

***39**. táblázat:* **Az elhelyezésre várók megoszlása tartózkodási hely szerint 2017. december 31. állapot** Forrás: ESZI

Az Egyesített Szociális Intézmény (székhely intézményben) 2017. évben a kihasználtság 95,5 %-os, a II. sz. Idősek Otthonában 98 %, a III. sz. Idősek Otthonában pedig 98,6 %-os volt a kihasználtság a beszámolási időszakban. Az átmeneti elhelyezést biztosító Idősek Gondozóházában pedig a 2017. évben a Farkasvermi úti részlegben 92,8 %-os, a Rádió úti részlegben pedig 92,5 %-os volt a kihasználtság.

Az ellátottak körében elvégzett egészségügyi felmérésből kitűnik, hogy az ellátottak egészségi állapota évről- évre negatív irányba mozdul el bizonyos megbetegedések, elsősorban a keringési rendszer megbetegedésében (89%) és a demenciában (66% - 20% súlyos demens) szenvedők, a mozgásrendszeri megbetegedések (61%), illetve a cukorbetegség (37%) esetében. Étkezés tekintetében az ellátottak 60%-

ának speciális étrendre van szüksége egészségi állapota miatt; 28% a diabéteszes, 11-11% a epekímélő vagy pépesített menüt igényel, továbbá figyelni kell vesebeteg, tejérzékeny ellátottakra.

ESZI szinten az Idősek Otthonában 2017-ben az ellátást igénybe vevő személyek (234 fő) 75,2 %-a nő (átlagéletkor 83 év), a férfiak aránya 24,8 % (átlagéletkor 76 év) volt. Az Idősek Gondozóházában, az ellátott 38 fő 92 %-a volt nő (átlagéletkor 83 év), a 3 főnyi férfi ellátott átlagéletkora 70 év volt.

Az önellátásra nem képes ellátottak aránya jelentős volt 2017. évben; az idősotthoni ellátottak 72%-a illetve a gondozóházi ellátottak 53%-a számára volt szükséges időszakos, folyamatos vagy 24 órás ellátás igénybe vétele. Utóbbi esetében az idősotthonokban az ellátottak 55%-a részesült.

A városban a szociális ellátó hálózat teljes vertikuma kiépült és működik, kihasználtságuk azonban eltérő. Az idősek nappali elhelyezését szolgáló intézmények jelentős, 2001-től növekvő szabad kapacitásokkal rendelkeznek. Ezzel szemben az önkormányzati kezelésben lévő bentlakásos vagy átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények kihasználtsága 100%-os volt 2005-ig, azóta a kérdéses intézmények túlterheltsége lecsökkent, de 95% körül alakult mindig 2011-et bezáróan. 2016-ig egy 2 éves növekedési periódust követően szintén 95% körül rögzült ez a mutató.

A gondozottak összlétszáma 2009-ig csökkenni kezdett, majd a nem önkormányzati fenntartású intézmények jelentősnek mondható kapacitásfejlesztése miatt 2010-től újra növekedett (+33 százalékpont növekmény!) – a kihasználtság pedig intézményi összesítésben 90%-ra esett. 2013-ig 98%-ra emelkedett ez a mutató, de 2016-ra újra 90% körüli értékre esett vissza (91%).

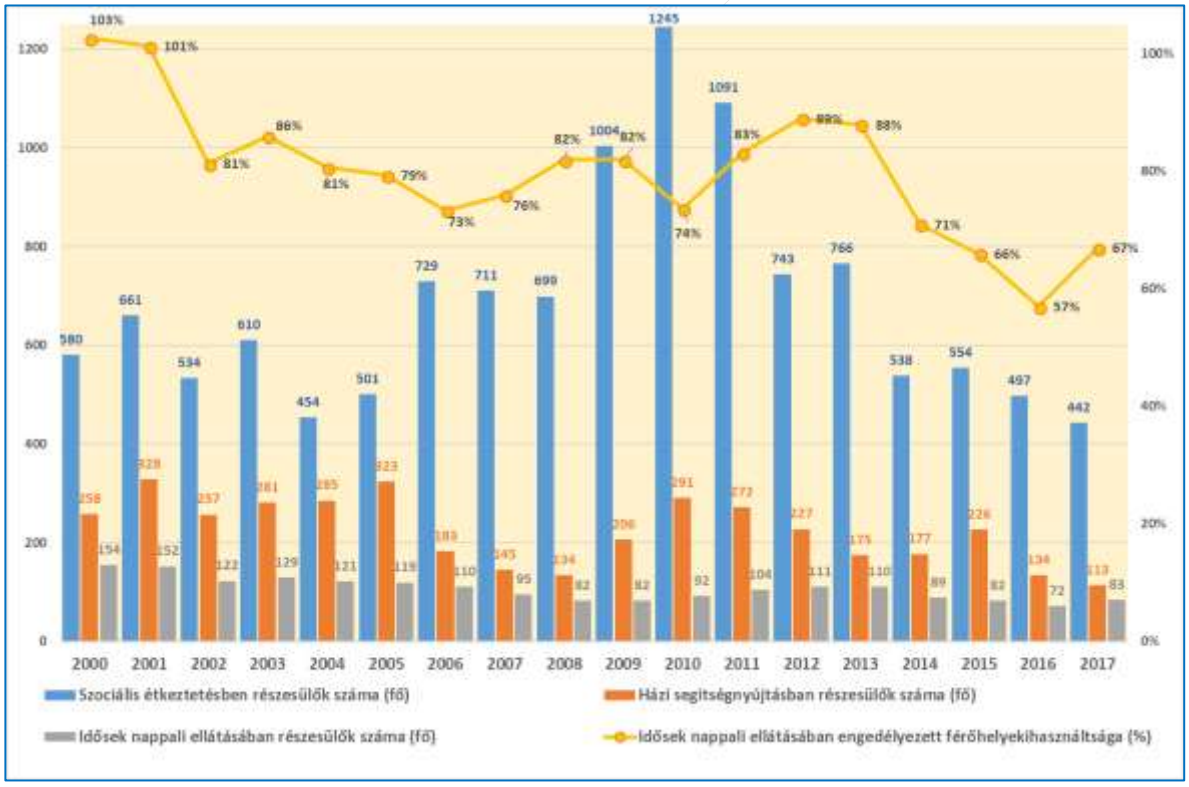

35**. ábra: **Szociális intézmények kihasználtsága I. 2000-2017 Forrás: SZMJV Önkormányzat, KSH-TSTAR

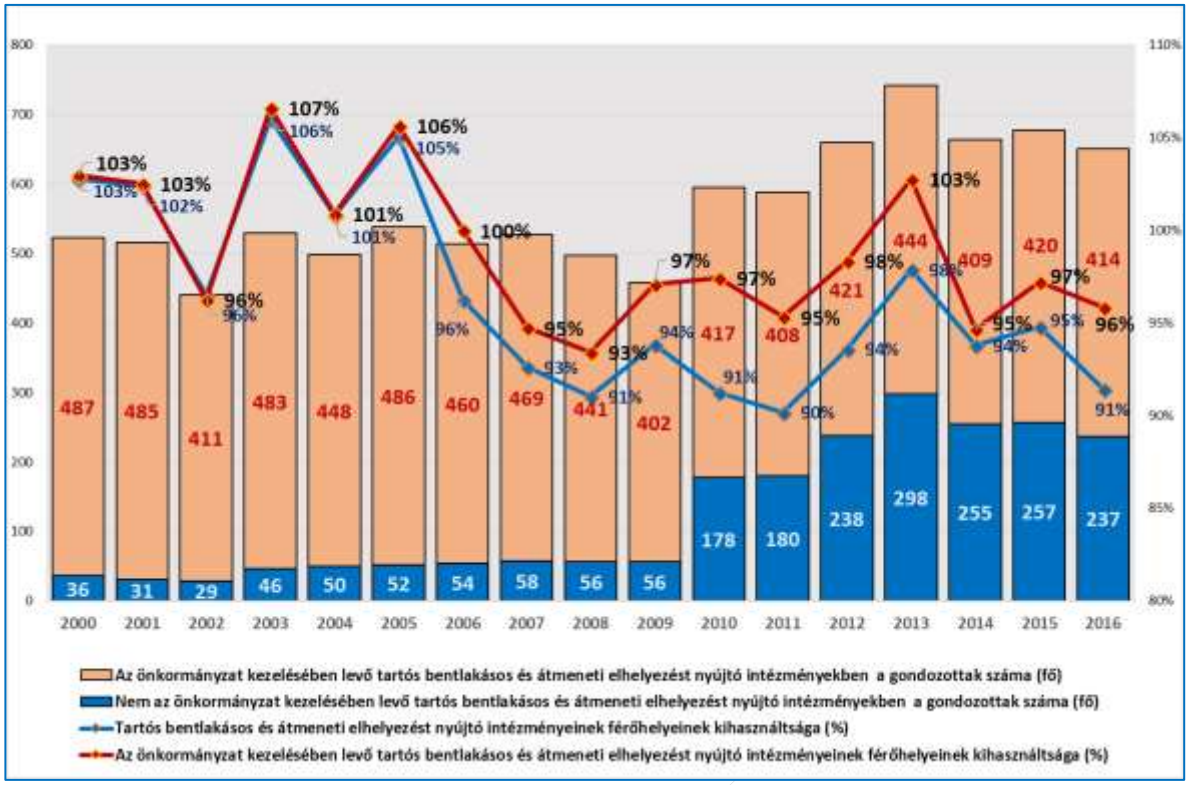

36**. ábra: **Szociális intézmények kihasználtsága II. 2000-2016 Forrás: SZMJV Önkormányzat, KSH-TSTAR

Székesfehérvári Többcélú Kistérségi Társulás

A Társulás 2005. május 6. napján alakult meg 18 önkormányzat képviselőtestülete által elfogadott társulási megállapodással, melynek körébe tartoztak: Csór, Füle (kilépett), Iszkaszentgyörgy, Jenő, Kőszárhegy, Lovasberény, Moha, Nádasdladány, Pátka, Polgárdi, Sárkeresztes, Sárkeszi, Sárszentmihály, Szabadbattyán, Székesfehérvár, Úrhida, Vereb (kilépett), Zámoly települések. Bakonykúti később társult a kistérségi társuláshoz. A Társulás szakfeladat szerinti alaptevékenységei között már a kezdetektől szerepeltek a családsegítés, a gyermekjóléti szolgáltatás és az egészségügyi ellátás feladatai:

- szociális alapszolgáltatási feladatok (családsegítés; házi segítségnyújtás; jelzőrendszeres házi segítségnyújtás - 2014-től már állami feladattá vált, EMMI Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság látja el),
- gyermekjóléti alapellátások (gyermekjóléti szolgáltatás; gyermekjóléti központ; családi napközi, helyettes szülői hálózat),
- egészségügyi feladatok (gyermek-és háziorvosi ügyelet).

Fenti ellátások közül a Székesfehérvári Többcélú Kistérségi Társulás (továbbiakban: Társulás) Társulási Tanácsa *a családi napközi feladat* ellátását 2015. április 1. napjától, a *házi segítségnyújtás szociális alapszolgáltatást* 2015. július 1. napjától, *a családsegítés, a gyermekjóléti szolgáltatás, a gyermekjóléti szolgálat és gyermekjóléti központ*, valamint a *helyettes szülői feladat ellátását* 2015. december 31. napjától **megszüntette.**

A gyermekvédelmi törvény 2016. január 1. napjával történt változásával a családsegítés alapszolgáltatás és a gyermekjóléti alapellátás szakmai és strukturális változásával létrejöttek a járási székhelyeken a család-és gyermekjóléti központok, járási lefedettséggel. A központok létrehozásának egyik fő célja a gyermekjóléti alapellátások megerősítése volt. A *Székesfehérvári Család- és Gyermekjóléti Központ*

szakmai egység ellátási területe a *Székesfehérvári járás teljes közigazgatási területe* lett, amely a Társulás településeit tartalmazza.

A *háziorvosi és házi gyermekorvosi ügyelet* a Társulás által fenntartott kistérségi háziorvosi központi ügyelet keretén belül valósul meg, melyben közreműködő szervezetként az Alba Családorvosi Egyesület vesz részt, Székesfehérvár mellett 18, 15 társulási település és 3 egyéb (Csősz, Seregélyes, Tác) számára szolgáltat..

Székesfehérvár-Tác Önkormányzati Társulás

Az Önkormányzat 2013. május 1. napjától létrehozta a Székesfehérvár-Tác Önkormányzati Társulást, azzal a céllal, hogy a Gorsium Régészeti Park és Szabadtéri Kiállítás keretében biztosítsa a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvényben meghatározottak szerint a kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtését, nyilvántartását, megőrzését és restaurálását, tudományos feldolgozását és publikálását, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatását. Gorsium 2013. június 1. napjától a Szent István Király Múzeum telephelyeként működik.

1.8.4.5 Közösségi művelődés, kultúra

Az önkormányzati fenntartású intézménytípusok közül Székesfehérváron közművelődési (művelődési és közösségi ház, emlékház), közgyűjteményi (könyvtár, múzeum, levéltár), valamint előadó-művészeti (színház és kamara-szimfonikus zenekar, valamint táncművészetei tevékenységet ellátó előadó-művészeti szervezet) intézmények működnek. Ezek az intézmények gazdasági szervezettel nem rendelkeznek, a vonatkozó jogszabályok szerint a gazdasági szervezet feladatkörébe tartozó feladatokat a Székesfehérvári Intézményi Központ látja el.

A jogszabályi kötelezettségként meghatározott kulturális szolgáltatások, úgymint megyei hatókörű városi múzeum, megyei hatókörű városi könyvtár, valamint a közművelődési intézményfenntartás és a helyi közművelődési tevékenység, a közművelődési célú tevékenységet folytató szervezetek támogatása mellett számos olyan feladatot vállal az Önkormányzat, amelyek gazdagítják Székesfehérvár kulturális életét. Önként vállalt feladatként kerül sor többek közt a Vörösmarty Színház, az Alba Regia Szimfonikus Zenekar, a Székesfehérvári Balett Színház valamint a Városi Levéltár és Kutatóintézet fenntartására, a városi rendezvények szervezésére és fesztiválok támogatására, a köztéri alkotások megvalósítására. Az Önkormányzat kiemelt feladataként vállalta a 2013. január 1-jével önkormányzati fenntartásba került Szent István Király Múzeum kiállítóhelyeként működő Gorsium Régészeti Park jelentős fejlesztésére irányuló „Quies Gorsiense – Gorsium, a kikapcsolódás antik szigete” című projekt megvalósításának befejezését és annak fenntartását, továbbá a Vörösmarty Mihály Könyvtár tagkönyvtári hálózatának megtartását és működtetését.

Az önkormányzattól átvállalt kulturális feladatok ellátásának teljesítésére jelenleg 19 szervezettel történik együttműködés közszolgáltatási szerződés, illetve közművelődési és egyéb megállapodások keretében. A 19 szervezet többsége civil kulturális egyesület vagy társaság, de három művelődési ház és az egyházmegye is tagja az együttműködéseknek: Alba Regia Táncegyesület; Alba Regia Vegyeskar Egyesület; Aranybulla Könyvtár Alapítvány; Ars Musica Zenebarátok Egyesülete; Fehérvári Kézművesek Egyesülete; Gárdonyi Géza Művelődési Ház és Könyvtár Egyesület; Hermann László Vonószenekari Egyesület; Kákics Kulturális Egyesület; KÖFÉM Oktatási és Közművelődési Központ Np-Kft.; Primavera Vegyeskórus Egyesület; Székesfehérvári „Bakony” Népzenei Együttes Egyesület; Székesfehérvári Egyházmegye; Székesfehérvári Ifjúsági Fúvószenekar Egyesület; Székesfehérvári Művészek Társasága; „Szín-Tér”/Színjátszó és

Versmondó/Egyesület; Vasutas Országos Közművelődési és Szabadidő Egyesület Vörösmarty Mihály Művelődési Háza; Vörösmarty Társaság; Vox Mirabilis Közhasznú Kulturális Egyesület, FEZEN Művészeti és Rendezvényszervező Nonprofit Kft.

A Szent István Emlékév alkalmából 2013. augusztusában Székesfehérvárra kihelyezett kormányülésen a Nemzeti Emlékhely kapcsán döntés született a királyi koronázó bazilikát bemutató látogató- és tájékoztatóközpont, valamint kőemlék-kiállítóhely létrehozásáról. Az azóta eltelt időszakban a Kormány 1832/2013. (XI. 15.) számú határozatával döntött a Székesfehérvári Nemzeti Emlékhely ápolására, megóvására és bemutatására szolgáló Árpád-ház Program támogatásáról és a hozzá kapcsoló, 2013-2038. közötti időszak fejlesztési projektjeiről. A kiemelkedően fontos örökség védelmében induló program tudományos kutatás és fejlesztés megindítását is tartalmazza. A megvalósítás érdekében irányító testület felállítására és részletes koncepció kidolgozására kerül sor. A cél az, hogy 2022-ben az Árpád-ház európai rangjához méltó és emlékezetes módon ünnepelhessük meg az Aranybulla kiadásának 800. évfordulóját, illetve 2038. augusztus 15-én Szent István halálának 1000. évfordulóját. Tervezetten megvalósuló kapcsolódó infrastrukturális beruházások 2022-ig a következők: kőtár és látogatóközpont; Nemzeti Emlékhely és a látogatóközpont közötti sétaút; Aranybulla emlékmű és környéke felújítása; Ciszterci Rendház rekonstrukció - Árpád-kiállítás létrehozása a Magyar Nemzeti Múzeum szakmai szervezésében.

Székesfehérvár települési értéktárába felvételre került értékek

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése – a Htv. 3.§ (3) bekezdésében foglalt jogkörében eljárva – 2015. január 16. napján döntött Székesfehérvár települési értéktárának, a város területén fellelhető nemzeti értékek adatait tartalmazó gyűjteményének létrehozásáról. A közgyűlési döntés értelmében Székesfehérvár települési értékeinek azonosításával, a települési értéktár létrehozatalával és annak gondozásával a Városi Levéltár és Kutatóintézetet került megbízásra. A települési értékek meghatározzák a város identitását, azonosítják a helyi közösségeket. Így feltárásuk és gondozásuk nemcsak kötelesség, hanem eszköz is az összetartozás, a lokálpatriotizmus erősítéséhez, Székesfehérvár megismeréséhez és megismertetéséhez.

Agrár- és élelmiszergazdaság	Vörösmarty csemege
Egészség és életmód	Csitáry-kút
Épített környezet	Aranybulla emlékmű, Bory-vár, Millenniumi emlékmű, Városháza
Ipari és műszaki megoldások	Jézus Szíve templom, Prohászka templom
Kulturális örökség	Nemzeti Emlékhely (Székesfehérvári Romkert), Országalma, Szent Sebestyén-napi búcsú, az 1988-as és 2013-as Szent István emlékév eseményei, az időkapszula elhelyezése
Természeti környezet	Bánya-tó, Sós-tó és tanösvény
Turizmus és vendéglátás	Székesfehérvári Királyi Napok

Muzeális intézmények

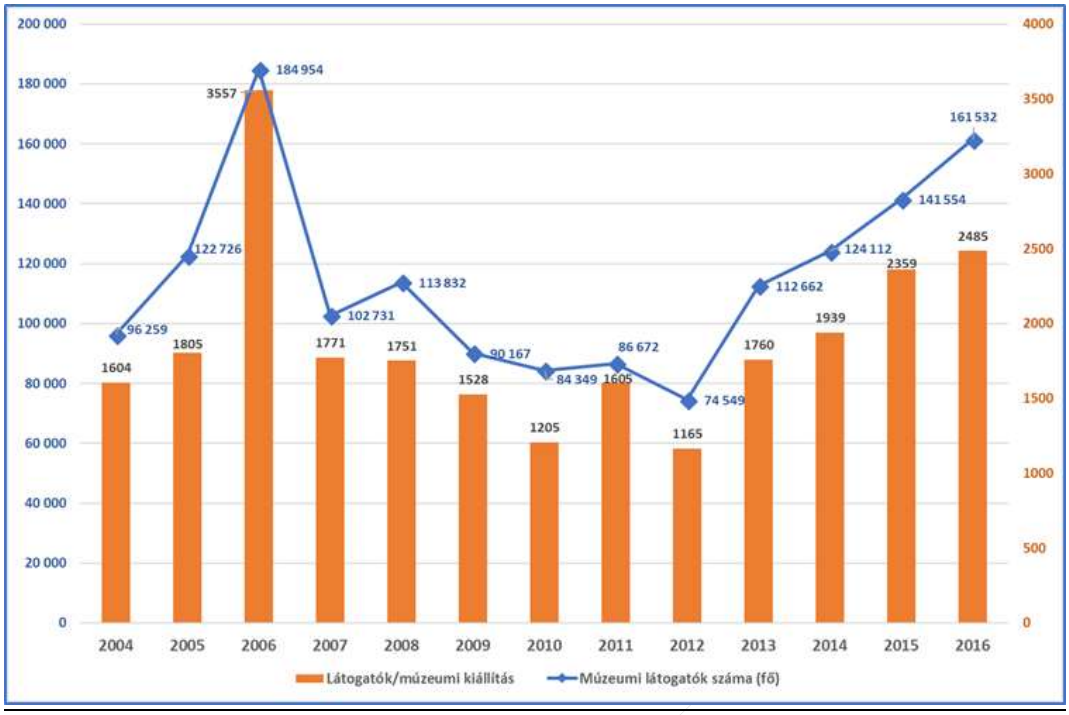

37. ábra: **Múzeumi látogatási adatok változása Székesfehérváron 2004-2016 között** Forrás: KSH-TSTAR

A KSH adataiból kitűnik, hogy az elmúlt közel másfél évtizedben a 2000-es évek közepén kimutatható fellendülés után 2012-ig jelentősebb mértékben csökkent a székesfehérvári múzeumok látogatottsága, azonban 2013 óta újra és stabilan emelkedik a múzeumi látogatók száma, köszönhetően a helyi szervezeti és szakmai/tematikus megújulási folyamatoknak.

Szent István Király Múzeum

Az 1997. évi CXL. törvény módosításáról szóló 2012. évi CLII. törvény 30. §-a alapján a megyeszékhely megyei jogú városok területén lévő megyei múzeumok, valamint azok megyeszékhely megyei jogú városok területén lévő tagintézményei 2013. január 1. napjától a feladat ellátásához rendelkezésre álló személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek egyidejű átadásával a megyei intézményfenntartó központoktól a megyei jogú városok fenntartásába kerültek. Így 2013. január 1. napjától a Szent István Király Múzeum fenntartója Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata. A törvényi rendelkezés értelmében a múzeumi feladatok ellátásához rendelkezésre álló vagyon, a Múzeum feladatellátását biztosító ingatlanok 2015. július 1. napjával Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata tulajdonába kerültek.

A korábbi 19 kiállító és kutatóhelyből álló megyei intézményrendszer fenntartói szempontból szétdarabolódott, de a SZIKM szakmai felügyeleti funkciója a nem megyeszékhelyi fenntartású egységek felett ma is fennáll (Csók István Múzeum - Cece, Gótikus lakótorony - Szabadbattyán, Intercisa Múzeum - Dunaújváros; Néprajzi Ház - Sukoró; Pákozdi Csata Múzeum –- Pákozd, Sárréti Tájház - Füle, Vörösmarty Múzeum - Kápolnásnyék). A múzeum négy tudományterület leletanyagait gyűjti, rendszerezi, kutatja és mutatja be. Küldetése a régészet, a néprajz, a képző és iparművészet, a helytörténet tárgyi és szellemi örökségének gyűjtése, feldolgozása, kutatása, konzerválása, megőrzése és bemutatása.

A SZIKM telephelyei: Budenz-Ház – Ybl Gyűjtemény, Csók István Képtár, Fekete Sas Patika Múzeumi Kiállítóhely, Gorsium Régészeti Park és Szabadtéri Kiállítás, Középkori Romkert, Palotavárosi Kiállítóhely, Régészeti raktár, Régi Vármegyeháza, Schaár Erzsébet Gyűjtemény, Szent István Király Múzeum

Kiállítóhelye, Városi Képtár-Deák Gyűjtemény, Pelikán Galéria , Kollektív Műterem Hetedhét Játékgyűjtemény

Az intézmény közfeladatai: gondoskodik a kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtéséről, nyilvántartásáról, megőrzéséről és restaurálásáról, tudományos feldolgozásáról és publikálásáról, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatásáról, közművelődési és közgyűjteményi feladatok ellátásáról. Végzi a megelőző és a mentő feltárásokat, továbbá az ehhez kapcsolódó egyéb régészeti szaktevékenységeket, gyűjtőkörében szakmai tanácsadást folytat a muzeális intézmények szakmai együttműködése, munkájuk összehangolása, valamint az egyéb kulturális javak védelme érdekében, részt vesz a szellemi kulturális örökség védelmével kapcsolatos helyi tevékenységek koordinálásában és szakmai támogatásában, muzeológiai, múzeumpedagógiai, képzési és restaurálási szakmai-módszertani központként működik.

SZMJV Önkormányzata 2013. május 1. napjától létrehozta a Székesfehérvár-Tác Önkormányzati Társulást (134/2013. (IV.12.) Közgyűlési határozat), azzal a céllal, hogy a *Gorsium Régészeti Park és Szabadtéri K*iállítás keretében biztosítsa az1997. évi CXL. törvényben meghatározottak szerint a kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtését, nyilvántartását, megőrzését és restaurálását, tudományos feldolgozását és publikálását, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatását. Gorsium 2013. június 1. napjától a Szent István Király Múzeum telephelyeként működik.

A korábban önálló, önkormányzati fenntartású költségvetési szervként működő *Városi Képtár - Deák Gyűjtemény* - telephelyeivel együtt - a SZIKM-ba történő beolvadással 2016. március 31. napján megszűnt, jogutódja 2016. április 1. napjától valamennyi jog és kötelezettség tekintetében a Múzeum lett.

A Deák Gyűjtemény három belvárosi műemlék jellegű épület összenyitásával létrehozott kiállítóhely, gyűjteménye jelentős helyet foglal el a magyarországi XX. századi művészetet bemutató kollekciók között, a modern magyar festészet legfontosabb irányzatait a századelőtől a 60-as évekig szinte teljességében mutatja be. A Pelikán Galéria szakmai társműködtetője a Székesfehérvári Művészek Társasága. A Hetedhét Játékmúzeumban Moskovszky Éva polgári játékgyűjteménye és Réber László grafikai hagyatéka található.

Az intézményi változásokat követően a Múzeum tevékenysége a következő feladatokkal bővült: az alapító szándéka szerint Deák Dénes hagyatéka őrzése és gondozása, lehetőség szerint a törzsgyűjtemény gyarapítása. Emellett a kultúrtörténeti játék- és babagyűjtemény őrzése, gondozása és kiállítása, kiadványokban való népszerűsítése, lehetőség szerint a törzsgyűjtemény gyarapítása. A Képtár állandó kiállításon mutatja be múzeumi gyűjteményét illetve tevékenységével kapcsolatos közművelődési tevékenységet folytat (ismeretterjesztés, előadások, koncertek) valamint a város képzőművészeti életének szervezésében tevékenyen részt vállal (vásárlások, művésztelepek működtetése, kiadványok mecénálása). Működteti a Pelikán Galériát, ahol a kortárs és helyi művészetet bemutató kiállításokat szervez továbbá a Kollektív Műtermet, ahol lehetőség van a művészeknek alkotótevékenységük folytatására.

Egyházmegyei múzeum

Az 1938-ban megszervezett Egyházmegyei Múzeum a székesegyházi kincstár javain túl a plébániák liturgikus remekeit is a nagyközönség elé tárta, bemutatva ezzel egy egész terület hitéletének tárgyi emlékeit. Az 1998-ban újjászervezett kiállítás új helyen, a püspöki palotával szemközt, a hajdani ferences kolostor emeleti részén hasonló tematikával várja a látogatókat. Az elsősorban a liturgikus ötvös- és textiltárgyakra, valamint festményekre és szobrokra koncentráló törzsanyag 2009 nyarától megújult formában látogatható. A gyűjtemény legértékesebb, megtekinthető darabja Szent István király fejereklyetartója.

Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum Alumíniumipari Múzeuma

Az 1975-ben alakult Alumíniumipari Múzeum 11 szobából álló gyűjteménye elsősorban a magyar alumíniumipar, kisebb részben a nemzetközi alumíniumipari vállalatok tárgyi emlékeit, fotóit, műszaki, technikatörténeti dokumentumait gyűjti. Európa egyetlen alumíniumipari múzeumának állandó kiállításain nem csak a magyar alumíniumipar százéves története ismerhető meg, de a múzeum gyűjteményéből összeállított látványtárban az alumínium hétköznapi életben történő felhasználása is terítékre kerül. A múzeum műszaki és technikai érdekességeket felölelő tárlatai mellett egyben az alumíniummal kapcsolatos művészeti anyagok gyűjtő- és bemutatóhelyeként is szolgál. A Magyar Alumíniumipari Múzeum felügyelete alá tartozik a gánti Balás Jenő Bauxitbányászati Múzeum is, amely a külszíni és a mélyművelésű (földalatti) magyar bauxitbányászat történetét, termelőeszközeinek és művelési technológiájának fejlődését mutatja be. Külön kiállításként látható a Magyarország bauxit-előfordulásait bemutató kőzetgyűjtemény. Emellett a központi épületben megtekinthető egy festmény kiállítás, érem- és plakettgyűjtemény, valamint a mintegy 6400 kötetes, nagyrészt szakirodalmi könyvtár - amely a vertikum valamennyi területét felöleli - áll az olvasók és az érdeklődők rendelkezésére.

Bory Vármúzeum és Képtár

Bory Jenő székesfehérvári születésű és itt élő építész, szobrász, festő illetve felesége egyedülálló művészeti alkotása, a család örököseinek tulajdonában álló öreghegyi Bory-vár, amely az építész munkáinak modelljeit, szobrait, saját és felesége valamint neves magyar művészek festményeit mutatja be amellett, hogy maga a vár is egy műalkotásnak fogható fel, túlméretezett lakóházként a magyarországi szimbolikus építészet különös példája. 1999 óta minden májusban megrendezésre kerül a város legnagyobb, kortárs művészeteket felvonultató rendezvénysorozata részeként a Jam Bory-Vár.

Kovács Jenő Óramúzeum

Székesfehérváron, a belvárosi Kossuth udvarban, az Órajáték épületében 2009-ben Óramúzeum nyílt, Kovács Jenő órásmester hosszú évek kitartó gyűjtő-munkájának köszönhetően. A székesfehérvári Órajáték patinás belvárosi épületének földszintjén három teremben több száz különböző korból származó fali-, asztali-, zseb- és karóra, valamint órás szerszámok, illetve egy 17. századi toronyóra szerkezet is látható.

Tűzoltómúzeum

A Múzeum a Székesfehérvári Tűzoltó Egylet alakulásának 125. évfordulóján rendezett Országos Tűzoltónap keretében 1998. május 1-jén nyílt meg, azóta is a székesfehérvári tűzoltólaktanyában (Szent Flórián körút 2.) tekinthető meg.

Helyőrségtörténeti Emlékgyűjtemény

A város helyőrségének történetét bemutató gyűjtemény a jelenlegi Helyőrségi Klub épületében lelt otthonra 2009-ben. A gyűjtemény a város katonai alakulatinak fennmaradt emlékein keresztül dolgozza fel a késő középkortól napjainkig eltelt mintegy négy évszázad történetét. A látogató betekintést nyerhet a környékről toborzott vagy a városban állomásozó katonák sorsába a XVIII. századtól a térséget érintő háborúk eseményeiben, az 1848-49. évi nemzeti függetlenségi küzdelemben, az első és második világháború itáliai és oroszországi hadszínterein. Tárgyi emlékekben ugyancsak gazdag a XX. század második felének helyőrségét bemutató terem, az állandó kiállítás a város jelenlegi alakulatainak bemutatásával zárul, kitérve a jelenkor katonájának békebeli és missziós feladataira.

Tejipari Emléktár - Tejipari Történeti Gyűjtemény

A Palotaváros műemléki rekonstrukciója során a fehérvári üzemek vállalták egy-egy épület helyreállításának költségeit. A Rác-templommal szemben lévő, egykori szerb iskola megmentésére az akkori Fejér és Komárom megyei Tejipari Vállalat és a Tejipari Vállalatok Trösztje jelentkezett, és 1988-ban megnyitották az Emléktárat. A kiállítás bemutatja a tejtermelés és -feldolgozás fejlődését a 19. századtól a 20. század elejéig, illetve az egykori szerb iskola épületének történetét.

Könyvtári ellátás

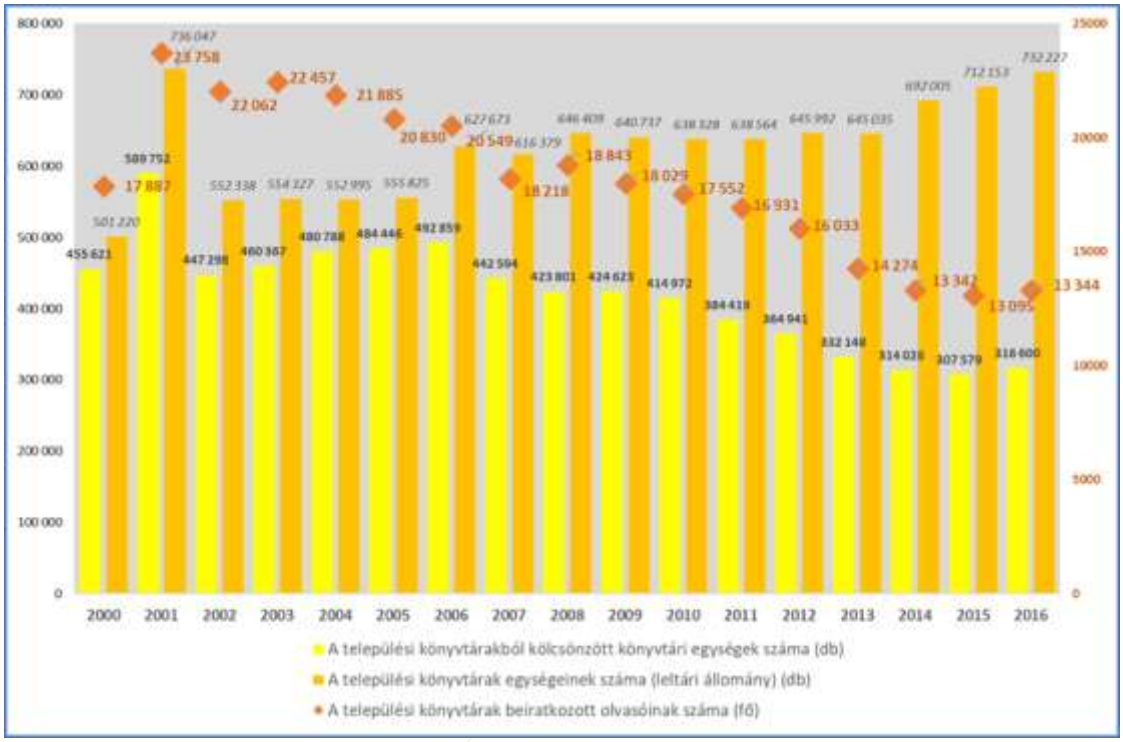

38. ábra: **Könyvtárhasználati adatok változása Székesfehérváron 2000-2016** Forrás: KSH-TSTAR

Az elmúlt bő másfél évtized KSH nyilvántartása alapján a székesfehérvári könyvtárakban a beiratkozott olvasók száma 2008 óta folyamatosan csökken, nem elválaszthatóan a demográfiai (fiatal, tanuló korú lakosság) és az elsősorban helyi felsőoktatásban tanulók számában beállt változásoktól. Mindazonáltal 2014-től stabilizálódni látszik az olvasói létszám és a kölcsönzött könyvtári egységek száma, míg a települési könyvtárak leltári állománya 2013-tól folyamatosan emelkedik, a gyarapodás 2013-2016 között eléri a 18%-ot.

Vörösmarty Mihály Könyvtár

Az 1997. évi CXL. törvény módosításáról szóló 2012. évi CLII. törvény 30. §-a alapján a megyeszékhely megyei jogú városok területén lévő megyei könyvtárak 2013. január 1. napjától a feladat ellátásához rendelkezésre álló személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek egyidejű átadásával a megyei intézményfenntartó központoktól a megyei jogú városok fenntartásába kerültek, beleértve a könyvtári feladatok ellátását közvetlenül szolgáló, ahhoz szükséges ingó vagyontárgyak, az állomány nyilvántartásban szereplő könyvtári dokumentumok térítésmentes fenntartói tulajdonba kerülését. A fenntartóváltással egyidejűleg a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár és a Városi Könyvtár egyesült, így a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár 2013. január 1. napjától Vörösmarty Mihály Könyvtár néven működik Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata fenntartásában. 2015. július 1. napjával az Önkormányzat tulajdonába kerültek az azt megelőzően állami tulajdont képező, a Könyvtár feladatellátását biztosító ingatlanok is.

Helyi, megyei és országos feladatokat ellátó nyilvános könyvtár, Fejér megyében a legnagyobb ilyen intézmény. Egy központi (Oskola utca 7. - Belváros) és hét tagkönyvtárból áll, utóbbiakból hat a megyeszékhely különböző városrészeiben található (Mészöly Géza u. 1. - Ybl.-Szedreskert ltp.-Felsőváros, Budai út. 44-46. - Víziváros, Széna tér 16. - Királykút-Mancz J. ltp., Tolnai u. 30. és 41. - Palotaváros, Zsolt u. 34. - Vezér utcák-Almássy telep).

Az intézmény közfeladata: gondoskodik a nyilvános könyvtári ellátás biztosításáról, a közművelődési és közgyűjteményi feladatok ellátásáról, az Országos Dokumentumellátási Rendszer keretében működő szolgáltató megyei hatókörű városi könyvtár. A megye egész területére vonatkozóan megyei könyvtári feladatokat és pedagógiai valamint tankönyvtári szakkönyvtári feladatokat (III. Béla király téri Tagkönyvtár) is végez. Állományát és szolgáltatásait használói igényének figyelembe vételével folyamatosan fejleszti, gondozza, alakítja, rendelkezésre bocsátja. Szervezi a megye területén működő könyvtárak együttműködését. Alaptevékenységei mellett rendezvényeket, kiállításokat, könyv- és könyvtárhasználati foglalkozásokat, vetélkedőket, irodalom- és könyvtár népszerűsítő rendezvényeket, kiállításokat szervez. A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer keretében évről-évre növekvő számú, 2018-ban már 72 Fejér megyei, 5000 főnél kisebb lakosságszámú település önkormányzatával kötött megállapodás alapján végzi a jogszabályban előírt könyvtári feladatok ellátását a kistelepülések számára.

Aranybulla Könyvtár

Területi Művelődési Intézmények Egyesülete által fenntartott volt szakszervezeti művelődési intézmény, általános gyűjtőkörű, nyilvános könyvtár, jelenleg a ráchegyi Köfém lakótelepen működik. A 2016-ban megszüntetett Zentai u. 8. - Öreghegy VMK fiókkönyvtár könyvtári szolgáltatásait az Aranybulla Könyvtár Alapítvány látja el az Önkormányzattal kötött közművelődési megállapodás keretében.

Közművelődési intézmények

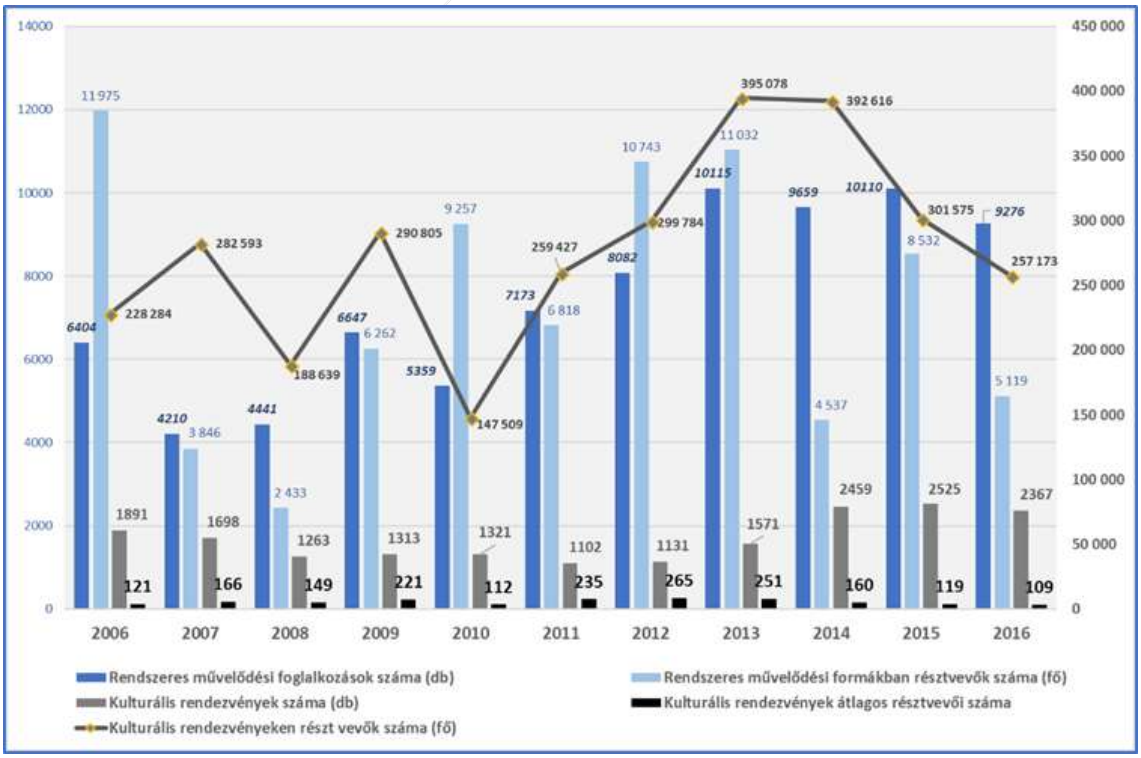

39. ábra: **Közművelődési intézmények statisztikai adatai Székesfehérváron 2006-2016** Forrás: KSH-TSTAR

A statisztikai adatokat nézve a vizsgált bő évtizedben a rendszeres művelődési formákban részt vevők száma rendkívül hektikusan alakult, ugyanakkor a rendszeres foglalkozások száma 2012-től a 9-10.000 darabot jelentő szinten stabilizálódott. A kulturális rendezvények száma már 2011-től emelkedésbe kezdett, 2014. évtől kiugróan, ugyanakkor az ezeken részt vevők száma öt éves növekedési periódust követően 2014-et követően csökkenésbe fordult át.

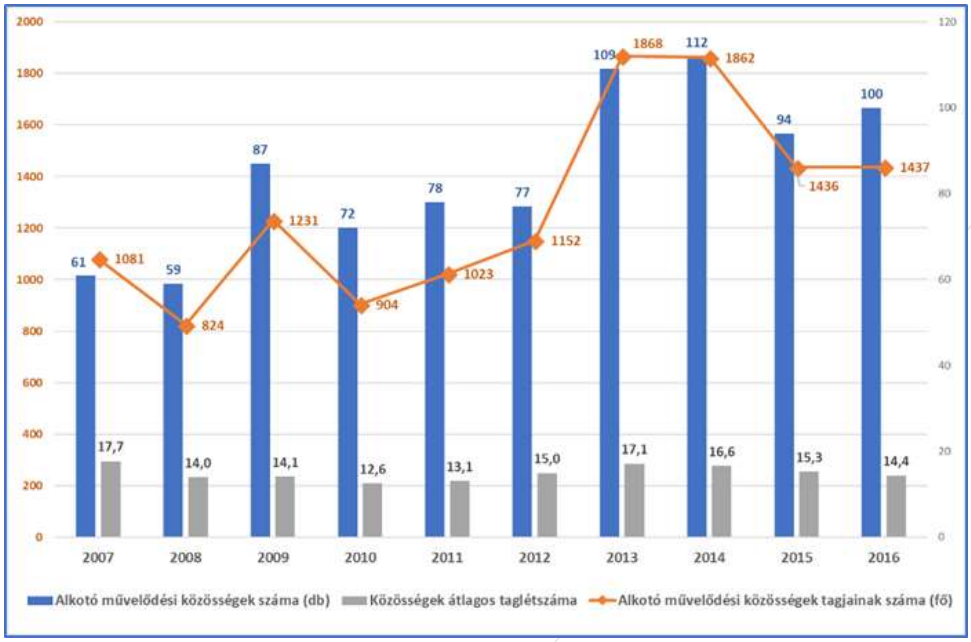

40. ábra: **Alkotó művelődési közösségek statisztikai adatai Székesfehérváron 2007-2016** Forrás: KSH-TSTAR

Fejér Megyei Művelődési Központ

A Fejér Megyei Művelődési Központ 1960 óta szolgálja Fejér megye közösségi művelődését, segíti a megye területén működő települési önkormányzatok közművelődési feladatellátását, a nemzetiségi és etnikai kisebbségi önkormányzatok, valamint a közművelődési célú civil szervezetek művelődési céljainak megvalósítását. Együttműködik az országos művelődési, szakmai és érdekképviseleti szervezetekkel, és az országos, valamint a helyi civil szervezetekkel. Közművelődési tevékenységgel összefüggő elemzéseket és fejlesztési programokat készít és hasznosít. A térség nemzetközi, országos, megyei közművelődési rendezvényeinek szervezésében vesz részt; koordinálja a kistérségi, megyei, regionális, országos és nemzetközi kulturális kapcsolatokat. Megyei művelődési központ alapfeladatából, szolgáltató funkciójából adódik, hogy rendelkezik szakmai, módszertani könyvtárral és dokumentumtárral, archívuma és irattára több mint 20000 fotót és több száz óra video- és audiofelvételt őriz az elmúlt évek eseményeiről. 2011-ben Minősített Közművelődési Intézmény Címet elnyert intézmény.

Közművelődési programok szervezésével, valamint a megyei közművelődési tevékenységek által egyrészt a megyeszékhelyen, másrészt a kistelepüléseken fontos szerepet tölt be a helyi értékek és a hagyományok megőrzésében, az életminőség javításában. Az intézmény székhelye Székesfehérváron van, így természetes, hogy a város közművelődési tevékenységének szerves része volt a múltban és a jelenben is.

- Művészetek Háza - közösségi művelődési formák, az öntevékeny művészeti és az életkor, az érdeklődés szerint szerveződő körök, színház- és kiállítótermek.
- Mesterségek Háza - kézműves mesterségek megismertetése, bemutatása, programsorozatok, továbbképzések

Barátság klubmozi - 2013-ban Art Mozi minősítést kapott, 2014 tavaszán pályázati pénzből, jelentős önkormányzati támogatás mellett (több mint 40%) hagyományos filmtekercsről digitális vetítésre és térhatású 3D technológiára való átállás került megvalósítására.

- Önkormányzati szándék az intézmény fenntartásának az ingatlannal együtt történő átvétele az államtól.
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata 2018. január 8. napjától határozatlan időtartamra szóló megállapodás keretében vállalta a Barátság Mozi üzemeltetését.

A Szabadművelődés Háza

Székesfehérvár legnagyobb, klasszikus művelődési ház funkcióival rendelkező közművelődési intézménye. A szabadidő kulturált eltöltésének feltételeit megteremtve ellátja a komplex funkciójú gyermek és ifjúsági közösségi tér működtetését, az iskolarendszeren kívüli szakképző tanfolyamok, táborok szervezését. Az 1975-ben alapított intézmény 2009-ben az Önkormányzat által fenntartott művelődési házak központja lett. A Fürdő sor 3. szám alatti épülete mellett az Öreghegyi és Felsővárosi Közösségi Ház a Kisfaludi Közösségi Házzal és a Feketehegy-Szárazréti Közösségi Házzal együtt alkotott közös intézményhálózatot. 2011-ben újabb telephelyként a műemléki Királykút Emlékházzal, 2013-ban a Vízivárosi Közösségi Klubbal bővült az intézmény, majd 2015. évben megépült a Feketehegy-Szárazréti Közösségi Tér és a Közösségi Központ, amelyek kiváltották a korábbi városrészi bérleményt.

A Szabadművelődés Háza alapvető feladata az iskolarendszeren kívüli művelődés segítése, öntevékeny, önképző csoportok, szakképző tanfolyamok, táborok szervezése, életminőséget és életesélyt javító lehetőségek megteremtése, a város szellemi, művészeti értékeinek, hagyományainak feltárása, megismertetése, a helyi művelődési szokások ápolása. Ide tartozik az ünnepek kultúrájának gondozása, de a különböző kultúrák közötti kapcsolatok kiépítésének és fenntartásának segítése is. Az ismeretszerző, az amatőr alkotó, művelődő közösségek, civil szervezetek életének, tevékenységének támogatása mellett a helyi társadalom kapcsolatrendszerének, közösségi életének segítése és a szabadidő kulturált eltöltése lehetőségének megteremtése, illetve a különböző kultúrák közötti kapcsolatok kiépítésének és fenntartásának előmozdítása, egyéb művelődést segítő lehetőségek biztosítása. Főbb művészeti tevékenységi körök: képzőművészet, népi kultúra, kézművesség, színjátszás, könnyűzene (jazz, rock, alternatív), természettudományos (kiemelten csillagászat) és egyéb ismeretterjesztés (történelem, irodalom, helytörténet). Az intézmény további fontos közfeladata a komplex funkciójú gyermek és ifjúsági közösségi tér működtetése.

A Szabadművelődés Háza közreműködik az önkormányzati rendezvények megvalósításában, fő szervezője és lebonyolítója az egyes városrészekben megvalósuló, sokéves hagyománnyal bíró ún. városrészi nagyrendezvényeknek. Ezenfelül az intézmény – a Székesfehérvári Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft-vel és a Székesfehérvár Városgondnoksága Kft-vel együttműködve – részt vesz Székesfehérvár történelmi játszóparkja, a Koronás Park programjainak szervezésében, lebonyolításában.

Szent István Hitoktatási és Művelődési Ház

Közel száz éves intézmény, amelyet 1994-ben a reprivatizáció által adta lehetőséggel élve a katolikus egyház újra birtokba vett. Az intézmény helyet biztosít a katolikus egyház képzési és oktatási tevékenységének, emellett a Belváros egyik kulturális központjaként, vonzó, színvonalas eseményeket kínál a megyeszékhely lakóinak illetve a Székesfehérvárra érkezőknek.

Az intézmény tevékenységének fő célja a vallási megújulás elősegítése, a keresztény kultúra, szellemiség erősítése, a Székesfehérvári Egyházmegye katolikus közösségének kulturális, oktatásügyi igényeinek

ellátása, és az ifjúság vallási-kulturális nevelésében való aktív közreműködés. Fő feladataik teljesítése nem zárja ki a művelődés egyéb területeinek és az igényes, kulturált szórakozás ügyének szolgálatát. A belváros egyik központi közművelődési intézményeként frekventált rendezvényhelyszín.

Gárdonyi Géza Művelődési Ház és Könyvtár

Nagy múltú közművelődési intézmény, 1957-től rendelkezik művelődési funkcióval (sokáig az IKARUS gyárhoz és környezetéhez kötődően), tevékenysége során ellátja Székesfehérvár - Maroshegy városrész közművelődési feladatainak szervezését, a lakóterület művelődési igényein alapuló kulturális programok megvalósítását, könyvtári ellátásának biztosítását, továbbá a szellemi, művészeti értékek, hagyományok feltárásával, bemutatásával hozzájárul a város és a városrész kulturális életének gazdagításához, önkormányzati tulajdonú épületben, egyesületi fenntartásban.

2014-ben határozatlan időre szóló közművelődési megállapodást kötött az Önkormányzattal, teljes körű infrastrukturális felújítása 2019-2020-ban várható.

KÖFÉM Oktatási és Közművelődési Klubház

1985-től áll Székesfehérvár lakossága, illetve a vállalkozások szolgálatában. 2010-től az intézményt a KÖFÉM Oktatási és Közművelődési Központ Np Közhasznú Kft. működteti. Tevékenysége kiterjed a hagyományos közművelődési formákra, emellett a művelődési ház a közelében lévő vállalatok igénybevételein (képzések, tanácskozások, interjúk, ünnepségek, nyugdíjas rendezvények, családi napok) túl, fontos szerepet tölt be a Ráchegyi városrész közművelődési feladatainak ellátásában is, önkormányzattal kötött közművelődési megállapodással rendelkezik.

Vasutas Országos Közművelődési és Szabadidő Egyesület Vörösmarty Mihály Művelődési Háza

Nagy múltú intézmény, az 1934-ben alapított Vörösmarty Mihály Művelődési Ház volt az első otthona a mai székesfehérvári Alba Regia Néptáncegyüttesnek és az Alba Regia Vegyeskarnak. Itt alakult meg 1945 után a MÁV Fúvószenekara, a város első színjátszóköre és az első irodalmi színpad. 1993-ban alakult meg a Vasutas Országos Közművelődési- és Szabadidő Egyesület, egyik alapító tagja volt a Vörösmarty Mihály Művelődési Ház, amely intézmény az Egyesület irányítása alá tartozik, de önállóan működik.

Vasutas hagyományokból adódóan fő célcsoportja a MÁV Zrt. munkatársai és természetesen Székesfehérvár és térsége közművelődési igényeinek ellátása és rekreációs szolgáltatások biztosítása. Saját könyvtárat működtet, regionális fesztiválokat szervez (fotó, gasztronómia, idősek). 2018-ban a „VOKE” új helyre költözött, a Mártírok útja 2. szám alatt várja a fehérváriakat. A többezer kötetes könyvtár mellett két kiállítóhely és egy előadóterem ad ezentúl otthont a szakköröknek, kluboknak, kiállításoknak, kulturális rendezvényeknek. Önkormányzattal kötött közművelődési megállapodással rendelkezik.

HM Rekreációs és Kulturális Közhasznú Nonprofit Kft., Székesfehérvári Helyőrségi Klub

A HM Honvéd Kulturális Szolgáltató Kht. Székesfehérvári Intézménye, közismertebb nevén Helyőrségi Klub a honvédelmi minisztérium fenntartása alatt működik, mint művelődési ház. Elsődleges célja a helyőrségben szolgáló hivatásos, szerződéses katonák és családtagjainak széleskörű kulturális, szórakoztató, közhasznú tanfolyamokkal és igényeik szerinti programokkal való kiszolgálása. Az intézmény nyitott minden látogató számára és számos rendezvényt fogad be.

Levéltárak

Fejér Megyei Levéltár

A Fejér Megyei Levéltár Fejér megye legrégebbi múltra visszatekintő, folyamatosan működő közintézménye. Eredete 1692-re, Fejér vármegye török uralom alóli felszabadítását követő újjászervezésének évére vezethető vissza. Az új vármegyeháza (Szent István tér 9.) 1812-ben történő átadását követően annak földszintjén külön levéltári helyiséget jelöltek ki, ahol az intézmény 1975-ig működött. Ekkor a megyei levéltár a korábban nőnevelő intézetként, majd lánykollégiumként funkcionáló Szent István tér 2-es számú épületbe költözött át, a Szent István tér 3-as számú épületet az intézmény 1979-ben vehette birtokba. A levéltár legrégebbi dokumentuma egy 1234-ben keletkezett oklevél, azonban folyamatos iratanyaggal 1692-től, Fejér vármegye újjászervezésétől rendelkezik.

A 2012-től a Magyar Nemzeti Levéltár fenntartásában álló Fejér Megyei Levéltár iratanyaga meghaladja a 11 000 iratfolyómétert, dolgozóinak száma 20 fő. Az intézmény 2006-tól ideiglenes (részben önkormányzati tulajdonú, részben bérelt) épületekben működött, míg 2014 januárjában elkészült a Szent István téren álló, a legmodernebb elvárásoknak megfelelően felújított 19. századi épületegyüttese. Az alapfeladatok ellátásán túl az épület arra is alkalmas, hogy a városi és megyei kulturális közélet fontos új helyszíne legyen.

Városi Levéltár és Kutatóintézet

Székesfehérvár Megyei Jogú Város a rendszerváltozást követően az országban elsőként hozta létre önálló levéltári intézményét. Az intézmény alapítására 1992. február 15-én került sor. A szervezeti önállóság helyreállításával Székesfehérvár a korábbi magyar és az európai joggyakorlatot követte, jogelődjeinek iratanyaga felett a tulajdonosi jogokat gyakorolva biztosítja azok megőrzését. 2014-től az intézmény kibővített közfeladata: közgyűjteményi, társadalomtudományi, humán kutatási, fejlesztési feladatokat ellátó kulturális intézmény, települési önkormányzati közlevéltár.

Az Árpád-ház program fejlesztési alprogramját képező, a székesfehérvári királyi koronázó- és temetkezési templom romterületéhez kapcsolódó látogatóközpont megvalósítására irányuló projektjavaslat kidolgozása az önkormányzat együttműködésével valósul meg a helyi levéltári tudományos kutatómunka eredményeinek felhasználásával. Ezért az önkormányzat 2014. január 1.-vel az intézmény szakfeladatait, személyi állományát bővítette, az intézmény nevét pedig Városi Levéltár és Kutatóintézet elnevezésre módosította. 2014. évtől az intézmény közgyűjteményi, társadalomtudományi, humán kutatási, fejlesztési feladatokat ellátó kulturális intézmény, települési önkormányzati közlevéltár, illetve 2015. évtől a Városi Levéltár és Kutatóintézet feladata Székesfehérvár települési értékeinek azonosítása, a települési értéktár létrehozatala és annak gondozása.

Színházi kultúra

Vörösmarty Színház

Székesfehérvár állandó kőszínháza 1874. augusztus 22-én nyitotta meg kapuit, 1913-ban vette fel Vörösmarty nevét. A nagy múltú színház II. világháborús pusztulását követően csak 1962-re épült újjá, majd következő jelentős felújítására és teljes modernizálására 2005-ben került sor. A sokáig csak befogadószínházként működő fehérvári teátrum évtizedekig nem rendelkezett önálló társulattal. 1983-tól kezdődően azonban mind határozottabban kezdett törekedni az önállóságra, jelentősebb társulatépítésre azonban 1995-ig kellett várni, azóta évadról-évadra bővülő társulat dolgozik falai között. Fő utcai

épületében két játszóhely található, a Nagyszínház és a Kozák András Stúdiószínpad, míg a Kossuth utcában található a Pelikán Kamaraszínpad különálló játszóhelye.

A nagyszínház 472 fős befogadó száma révén a város legnagyobb férőhelyű kulturális létesítménye, ezért számos, a Színház igénybevételére vonatkozó kezdeményezés érkezik az Önkormányzathoz intézményektől, társadalmi szervezetektől különféle jubileumi rendezvények, gálaműsorok megtartásához. A színházi szünnapokon ezeket a rendezvényeket szolgálja ki az intézmény.

A Vörösmarty Színház kezdeményezője és közreműködője olyan önkormányzati nagyrendezvényeknek, mint a Koronázási Ünnepi Játékok, az Óriásbábok felvonulása - Fény utca - Koronázási szertartásjáték fesztivál koncepciója. Fő szervezője és lebonyolítója az adventi Újszövetség Maraton rendezvényének, a Koronázási Szertartásjátéknak, továbbá számos gálaelőadásnak, jubileumi és ünnepi műsornak. A Vörösmarty Színház fenntartója Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata.

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

Az Alba Regia Szimfonikus Zenekart a Zenekedvelők Egyesületének támogatásával és felkérésére Hermann László hegedűművész, zeneszerző, karmester alapította 1913-ban. Az ő nevéhez fűződik ugyanezen időben az intézményes zeneoktatás megteremtése is Székesfehérváron. 1979-től a Vörösmarty Színházhoz tartozott a zenekar, 1993-tól működik hivatalosan is szimfonikus zenekarként. Repertoárjában teljes operák, nagyszabású oratorikus művek és kortárs magyar zeneszerzők alkotásait is szerepelnek. Az Alba Regia Szimfonikus Zenekar önkormányzati költségvetési szervként a Vörösmarty Színházból kiválással került megalapításra 2015. január 1. napjával.

Székesfehérvári Balett Színház

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata 2018. augusztus 1. napjától megalapította a Székesfehérvári Balett Színház elnevezésű költségvetési szervet önálló tánctársulattal, melynek alaptevékenysége új, saját balett bemutató előadások, valamint magas művészi színvonalú táncművészeti alkotások létrehozása, klasszikus és kortárs magyar, valamint külföldi szerzők táncműveinek bemutatása

Alternatív színjátszás

A *Szabad Színház* színjátszó csoportja 1958-ban Videoton színpad néven alakult, 1990-ben a cég átalakulása során az akkori vezetés a csoport működését nem tudta finanszírozni, ezért a Szabadművelődés Háza fogadta be. A színpad felvette a Szabad Színház nevet és azóta is a művelődési házban működik. A Szabad Színház társulata audiovizuális esteket, dia- és filmvetítéseket, baba- és bábszínházi előadásokat, csoportos gyermekfoglalkozásokat, irodalmi és képzőművészeti rendezvényeket, közösségfejlesztő programokat valósít meg az Igézőben.

A *Prospero Színkör* 2000 októberében alakult a székesfehérvári Szabadművelődés Házában 15 és 30 év közötti fiatalok részvételével. A csoport célja, hogy állandó jelleggel működő színházi műhelyként rendszeres produkciókat hozzon létre, színvonalas és művészileg értékes előadásokat nyújtson.

Igéző – Szabad Játékszín

Székesfehérvár Önkormányzatának támogatásával 2013. évi alapítással, 2014 januárjában - kísérleti jelleggel - új kulturális centrum és közösségi tér nyílt, ahol multikulturális programokat szervezhetnek a város kortárs művészeti alkotói, nemzetiségi és külföldi kapcsolatokkal rendelkező civil szervezetei és hagyományőrző csoportjai. Az „Igéző” névre keresztelt kultúr-sarok a kortárs képzőművészeti, táncművészeti és hagyományőrző társulatok programjainak interaktív bemutató tere, összművészeti, multi - kulturális játékszíntér, a „Szín-Tér” Színjátszó és Versmondó Egyesület működteti.

Egyéb kulturális szervezetek

Alba Regia Táncegyesület

Az Alba Regia Táncegyesületet, Székesfehérváron alapították 1994-ben. A Táncegyesület működteti az 1949-ben alapított Alba Regia Néptáncegyüttest, valamint az Alba Regia Táncegyüttes utánpótlás és Senior csoportjait. A nagy múltú Táncegyüttes a magyarországi néptáncegyüttesek minősítő rendszerében a legmagasabb kategóriába tartozik, számos elismeréssel és díjjal rendelkezik.

Az országosan egyedülálló Táncház épületében működő szervezet a régió vezető népművészeti műhelyeként működik. A népművészeti értékek, különösen a népzene és a néptánc megóvása és továbbéltetése céljából hozták létre alapítói, számos egyéb szakmai szolgáltatás mellett 2003 szeptemberétől alapfokú művészetoktatási intézményt (ARAMI) is működtet. Az egyesület 1996-tól szervezi a Királyi Napok Nemzetközi Néptáncfesztivált, a város egyik legrégebbi folyamatosan működő fesztiválját.

Stratégiai cél, hogy a Táncegyesület tevékenységéhez használt Malom utca 6. szám alatti, állami tulajdonú ingatlan a kulturális feladatellátást és közösségi célokat szolgálva önkormányzati tulajdonba kerüljön. Ennek érdekében az Önkormányzat kezdeményezte a Táncház ingatlanának átvételét az államtól. Az ARTE az Önkormányzattal kötött, határozott időre szóló közszolgáltatási szerződéssel is rendelkezik.

Énekegyüttesek, zenekarok

A következő kulturális szervezetek szoros önkormányzati kapcsolattal illetve közművelődési megállapodással rendelkező, egyesületi formában működő szervezetek:

Alba Regia Vegyeskar Egyesület	1892-ben alapított városi együttes utóda, a korábbi Ikarus Alba Regia Vegyeskar jogutódja	kórusművészet
„Ars Musica" Zenebarátok Egyesülete	2013-ban létrejött szervezet, célja zenei ismeretterjesztés, Ars Musica Vegyeskar	kórusművészet
Hermann László Vonószenekari Egyesület	Zenekari versenyeken, nemzetközi fesztiválokon díjazott nemzetközi szinten is elismert művészeti együttes. Repertoár: oratóriumok, versenyművek, romantikus, kortárs kamarazenekari művek	komolyzene
Kákics Kulturális Egyesület	1997-től működik együttesként, célja a népzenei együttesek működésének segítése, népzenei műsorok, táncházak létrehozása, működtetése	népzene
Primavera Vegyeskórus Egyesület	Kórus 1972-ben ifjúsági kórusként került megalapításra, mafelnőtt vegyeskarként működik.	kórusművészet
Székesfehérvári „Bakony" Népzenei Együttes Egyesület	A székesfehérvári népzeneoktatás elindításától, a tanszak megalakulásától kezdve működik az együttes. Célja a népzene népszerűsítése, a zenei értékek bemutatása, valamint az ifjúság zenei nevelésében vállalt feladatainak ellátása.	népzene
Székesfehérvári Ifjúsági Fúvószenekar Egyesület	Az 1989-ben alapított Egyesület célja az európai és a magyar fúvószenei kultúra népszerűsítése, ápolása, az ifjúság zenei nevelése.	fúvószene
Vox Mirabilis Közhasznú Kulturális Egyesület	60 éves múltra tekint vissza, 2009. évi újjáalakulása óta célja az egyházi és világi kórusművek előadásának, népszerűsítésének elősegítése, a zenei ismeretek oktatása, terjesztése, a kultúra támogatása. Székesfehérvári Kamarakórus Fesztivál szervezője	kórusművészet

Vörösmarty Társaság

Az 1988-ban alapított szervezet fő tevékenységi területe a régió irodalmi életének szervezése. Feladatai közt tudományos tanácskozásokat, irodalmi esteket, könyvbemutatókat, író-olvasó találkozókat szervez. Támogatja a könyvkiadást és a tehetséggondozást, kiadója a Vár című folyóiratnak. A Társaság gondozásában megjelent kötetek szerzői között a régióhoz kötődő írók, költők, irodalmárok szinte

mindegyike szerepel. Képzőművészeti munkával is foglalkozik, az Áron Nagy Lajosról elnevezett művészetbarát köre hazai és határon túli kiállításokat és képzőművészeti programokat rendez.

Székesfehérvári Művészek Társasága

Az 1992-ben alapított Társaság különböző képző- és iparművészeti ágakban tevékenykedő alkotók önkéntes társulása egyesületi formában. Célja a Székesfehérváron és környékén élő, munkájukkal a városhoz kötődő művészek összefogása, a térség művészeti, kulturális életének alakítása. Törekszik a megyeszékhely kulturális célkitűzéseivel való együttműködésre, feladatának tekinti a tradíciók ápolását és folytatását éppúgy, mint a művészeti innovációt. A Társaság, a Szent István Király Múzeummal együttműködve, részt vesz a Pelikán Galéria éves kiállítási programjának szervezésében, egyéb kiállításokat, nemzetközi művésztelepeket szervez.

Fehérvári Kézművesek Egyesülete

A Fehérvári Kézművesek Egyesületének célja a magyar népi hagyományok ápolása, a kulturális örökségünk megóvása, a tárgyalkotó népművészet és a népi iparművészet értékeinek megőrzése, a kézműves mesterségek megismertetése és továbbadása. Az Egyesület több mint 90 taggal rendelkező, országosan is elismert, népművészeti és népi iparművészeti tevékenységet folytató szervezet. Tagjai főként Fejér megyeiek, de Budapestről és a környező megyékből is csatlakoztak mesterek. A tagság feltétele az alkotásoknak a Népi Iparművészeti Tanácsnál vagy a Képző és Iparművészeti Lektorátusnál történő zsűriztetése. Szervezője a Palotavárosi Skanzenben évente megrendezésre kerülő Tűzzel-vassal Fesztiválnak, amelyre az ország minden részéből érkeznek késes, kovács mesterek és a látogatók.

Az Egyesület 2010 tavaszától üzemelteti és működteti a Kézművesek Házát az Európa Nostra díjas Skanzenben, ahol szakköröket, táborokat, szakmai rendezvényeket, kiállításokat, kézműves foglalkozásokat tartanak. Az alkotóházban bútorfestő, gobelinszövő, gyapjúszövő és vászonszövő szakkörök, vászonszövő és kovácsműhely is működik.

Méhkasaula Kulturális Közhasznú Egyesület

1998 márciusában alakult a KAS-ból (Képződő Alkotók Stúdiója) Székesfehérváron a Szabadművelődés Házában a művészetek különböző ágaiban tevékenykedő fiatal alkotók önkéntes társulásaként. Egyesületként 2000 februárja óta működik, közhasznúvá 2007-ben vált. Az egyesület tagjai zömmel fehérvári alkotók. Célja színvonalas hazai és nemzetközi művészeti produkciók (kortárs zene, képzőművészet, filmművészet, egyéb társművészetek) bemutatása a nagyközönségnek valamint megmutatkozási lehetőség biztosítása fehérvári és környékbeli fiatal művészeknek, zenekaroknak, egyéb művészeti csoportosulásoknak. Létrehozása óta aktív társszervezői a Kortárs Művészeti Fesztiválnak.

Önkormányzati tulajdonban álló gazdasági társaságok

Fehérvári Programszervező Kft.

2014-ben létrehozott, kizárólagos önkormányzati tulajdonban álló gazdasági társaság, azzal a céllal, hogy Székesfehérvár kiemelt rendezvényei, amelyek a legszélesebb társadalmi rétegeket és a legtöbb embert szólítják meg, egységes keretek között - egységes arculattal és kommunikációval, egységes kapcsolatrendszerrel, összefogott struktúrával, átlátható, határozott felelősségi- és szerepkörökkel - kerüljenek megvalósításra.

A Kft. elsődleges feladata az Önkormányzat által évente meghatározott városi nagyrendezvények, fesztiválok, közösségi események teljes körű megvalósítása, ennek érdekében szakmai kapcsolatot épít ki és tart fenn a helyi kulturális élet és rendezvényszervezői környezet szereplőivel, a közművelődési,

közgyűjteményi és előadó-művészeti intézményekkel, a Székesfehérvári Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.-vel, a társadalmi szervezetekkel, az oktatási és egyéb ágazatokat képviselő intézményekkel, a vállalkozásokkal és magánszemélyekkel. A rendezvények megvalósításához szükséges technikai eszközöket, szolgáltatásokat Székesfehérvár Városgondnoksága Kft. bevonásával biztosítja az Önkormányzat. Évente mintegy 30 nagyrendezvény szervezését és lebonyolítását végzi el a Kft., többek közt a Székesfehérvári Királyi Napok összművészeti programsorozatát, a Hetedhét Játékfesztivált, a Sportmajálist, a Kortárs Művészeti Fesztivált, az Emlékhelyek Napja, a Pünkösdi Virágálom, a Múzeumok Éjszakája programjait, a Fehérvári Lecsófőző Vigasságot, a Fehérvár Hangja rendezvényt, továbbá a Fehérvári Advent programsorozatát.

Székesfehérvári Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.

A Székesfehérvári Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. 2009-ben alapított, önkormányzati tulajdoni részesedéssel működő turizmus irányítási gazdasági társaság, amely 2012. óta a Pénzügyminisztérium által regisztrált Turisztikai Desztináció Menedzsment Szervezetként (TDMSz) látja el tevékenységét. A szervezet széleskörű kapcsolati rendszerrel rendelkezik. Szoros együttműködést ápol a kulturális élet helyi és térségi szereplőivel, csatlakozott a Magyar TDM Szövetség tagságához. Szakmai partnerei között megtalálhatóak többek közt a helyi turisztikai szolgáltatók, a Közép-Dunántúli régió TDM szervezetei, a hazai utazásszervezők és beutaztatók képviselői, valamint az OIC országos idegenvezető hálózat.

A Turisztikai Kft. tevékenysége során aktív szerepet vállal a városközpont, kiemelten a Nemzeti Emlékhely fejlesztésében, különösen a látogató- és információ központú szolgáltatásnyújtás kialakításában. Részt vesz a turisztikai vonatkozású városi nagyrendezvények promóciójában, a várost népszerűsítő marketing tevékenységekben. A társaság az Önkormányzattal, az üzemeltető Székesfehérvár Városgondnokságával és A Szabadművelődés Házával együttműködve részt vesz a Koronás Park programjainak tervezésében, menedzselésében és népszerűsítésében.

1.8.5 Esélyegyenlőség biztosítása

Az egyenlő bánásmód elvének betartása, a társadalmi egyenlőtlenség csökkentése a társadalom és az Európai Unió elvárásai alapján elsősorban a települések feladata. A települési önkormányzat az Ebktv. 31. § (1) bekezdése alapján ötévente öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot fogad el, melynek időarányos megvalósulását, illetve a helyzetelemzés esetleges megváltozását kétévente áttekinti, és szükség esetén felülvizsgálja.

Az Önkormányzat a helyi esélyegyenlőségi program kidolgozásával (Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának Esélyegyenlőségi Programja 2018-2022) és elfogadásával (908/2017.(XII.15.) számú közgyűlési határozat) érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét
- a diszkriminációmentességet
- szegregációmentességet
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy és az oktatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az önkormányzati feladat ellátásban végzett óvodai nevelés kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szervével (tankerülettel).

Az Önkormányzat vonatkozó programja a következő esélyegyenlőségi célcsoportjait azonosítja, intézkedési terve elsősorban e célcsoportok feltárt problémái megoldását segíti elő: mélyszegénységben élők, a romák, a gyermekek, a nők, az idősek és a fogyatékkal élők. Kiemelt figyelmet kell fordítani:

- a közszolgáltatásokhoz, az egészségügyi, valamint a szociális szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására,
- a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci hátrányainak csökkentésére, foglalkoztatási esélyeik javítására, valamint
- az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítésére az Önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az Önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.

A jogszabályokban meghatározott kötelező feladatok ellátásán túl az Önkormányzat a társszervekkel, civil szervezetekkel, egyházakkal, azok önszerveződéseivel, társulásaival, egyesületeivel és alapítványaival együttműködve közösen törekszik érvényre juttatni az esélyegyenlőség szemléletét a társadalmi élet minden területén.

Az önkormányzat látóterében lévő, Székesfehérváron működő, az esélyegyenlőség biztosítása érdekében tevékenykedő legfontosabb szervezetek 2018-ban:

- *Fejér Megyei Esélyteremtési Iroda - a Család, Esélyteremtési és Önkéntes Házak Hálózatának (EMMI) tagja*

Tevékenységük fókuszában a fogyatékosság, nem, kor (kiemelten az ifjúság és időskor), mélyszegénység (kiemelten a romák, a gyermekek és a hátrányos helyzetű településeken élők) miatt kialakuló hátrányos megkülönböztetés megelőzése és mérséklése, valamint a társadalomban meglévő előítéletek leküzdése áll. Emellett külön figyelmet fordítanak a családokra, valamint az önkéntesség kultúrájának terjesztésére. Társadalmi tudatformálás érdekében kampány jellegű és folyamatos programokat, felvilágosító jellegű rendezvényeket szerveznek.

- *Egyenlő Bánásmód Hatóság Fejér megyei ügyfélszolgálata*

A Székesfehérvári Regionális Álláskeresők Egyesülete és a Fejér Megyei Család, Esélyteremtési és Önkéntes Ház helyiségeiben a Hatóság megyei referense rendszeresen fogadja mindazokat, akik ingyenes jogi segítséget, tanácsot szeretnének kapni, vagy panaszt kívánnak tenni az őket ért hátrányos megkülönböztetés, diszkrimináció miatt.

- *Integrált Jogvédelmi Szolgálat (EMMI) Közép-Dunántúli Regionális Irodája*

Az irodán - Fejér, Komárom-Esztergom és Veszprém megyék területét ellátva - három jogvédelmi terület integrált ügyfélszolgálata, központi ügyintézése működik, valamint információs pontként is szolgál az állampolgárok számára az alábbi területeken:

  - ❖ betegjogi és ellátottjogi képviselet
  - ❖ gyermekjogi képviselet - gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermekek jogainak védelme, az óvoda, az iskola, a kollégium és a pedagógiai szakszolgálat intézményeiben folyó gyermekvédelemmel kapcsolatos tevékenység figyelemmel kísérése

- *EsélyKör - Székesfehérváron működő fogyatékosügyi szervezetek hálózata*

Alapító és tagszervezetei: *Civil Centrum Közhasznú Alapítvány, az Egyensúlyunkért Alapítvány, a Fejér Megyei Család, Esélyteremtési és Önkéntes Ház, a Frim Jakab Képességfejlesztő Szakosított Otthon, a Látássérültek Regionális Közhasznú Egyesülete, a Más Fogyatékos Gyermekekért Alapítvány, a Mozgássérültek Fejér Megyei Egyesülete, a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségének Fejér Megyei*

Szervezete, a Szent Kristóf Ház Fogyatékkal élők Nappali Intézménye, valamint a Viktória Rehabilitációs Központ.

A 2016-ban megalakított EsélyKör közös programok, rendezvények szervezésével, partnerségek generálásával segíti elő a szemléletformálást, a foglalkoztatást, valamint figyelemfelkeltő kampányokat szervez, információs csatornákat működtet a helyi társadalom különböző szereplői számára. Az EsélyKör tagjai az egyes szervezetekben rejlő lehetőségek kihasználásával növelik társadalmi hatásukat az általuk képviselt emberek érdekében.

1.9 Székesfehérvár gazdasága

1.9.4 A település gazdasági súlya, szerepköre

Székesfehérvár Magyarország egyik legiparosodottabb városa, önálló gazdaságszervezési központ – mely két igen dinamikusan fejlődő erőcentrum, Győr és Budapest között elhelyezkedve - sajátos gazdasági térrel, melyben - a rendszerváltás visszaesését kezelő sikeres és jól dokumentált gazdasági átalakulás eredményeként - számos multinacionális gyártóvállalat és a hozzájuk kapcsolódó vállalkozások, megerősödött helyi termelő vállalkozás járul hozzá és meghatározóan az ország GDP-jéhez.

A ’90-es évek gazdasági szerkezetváltása Székesfehérváron dinamikus gazdasági fejlődést eredményezett. A helyi nagyvállalatok termelési szerkezetének átalakítása, a helyi önkormányzat befektetésösztönző tevékenysége eredményeként, illetve kedvező elérhetőségi helyzetének köszönhetően napjainkra Székesfehérvár jelentős – Budapest és Győr után a harmadik – külföldi tőkevonzó képességgel rendelkező gazdasági központként funkcionál, ipari, szolgáltatási és igazgatási centrummá vált.

Székesfehérváron az ipari alkalmazottak kiemelkedő aránya (44,5%, KSH 2011), valamint a munkahelyek koncentrációja okán a megyeszékhely tágabb térsége foglalkoztatásában is kiugró szerepet játszik (ld. 1.7.1.5. fejezet).

Székesfehérvár országos viszonylatban és térségében betöltött gazdasági súlyára első lépésben a megyei szinten elérhető statisztikai adatokon keresztül világítunk rá. **Fejér megye gazdasági teljesítménye** – a bruttó hazai termék adatok alapján –

- 2000 és 2006 között évente átlagosan 7,6%-kal nőtt, 2007-től azonban a bővülés – javarészt az államháztartás kiigazítására alkalmazott, keresletszűkítő intézkedések hatására – veszített a dinamikájából, 4,3%-ra esett vissza. A tendencia az országos folyamatokhoz hasonlóan alakult
- A 2008 második felétől kiszélesedő pénzügyi és gazdasági világválság hatása 2009-ben teljesedett ki, amikor a GDP 12,3%-kal csökkent az egy évvel korábbihoz képest. A szűkülés mértéke Fejér megyében az országos átlagot többszörösen meghaladta tekintettel az exportorientált, így a globális gazdasági változásoknak is kitett feldolgozóipari ágazatok kiemelkedő súlyára.
- Ezt követően a gazdaság újra növekedési pályára állt, majd 2012-ben az ország gazdasági teljesítménye – az európai dekonjunktúrát követve – ismét veszített lendületéből.
- A mérséklődés 2013 év során állt meg, és 2013-ban, az év egészét tekintve 7,7%-kal bővült a gazdaság, 2014-ben pedig 11,1%-kal. A konjunktúra fő forrása termelési oldalon (évente

változó intenzitással) a feldolgozóipar teljesítménynövekedése, az exportorientált járműgyártásra alapozó ipar voltak.

- Azonban az ország megyéi közötti **gazdasági fejlettségbeli területi különbségek** a rendszerváltás óta – 2007. és 2008. évek stagnálását követően és a 2009. évi gazdasági visszaeséstől ismét – elmélyültek, **növekedtek**. A fejlettebb térségeket, így Fejér megyét is érintő átlagosnál nagyobb visszaesés (2009) a térségen belül egyfajta közeledést eredményezett azzal, hogy a 2010-ben kezdődő konjunktúra lényegében a válság előtti regionális különbségeket állította vissza, elsősorban a fejlettebb megyék, így Fejér megye pozíciójának javulásával.

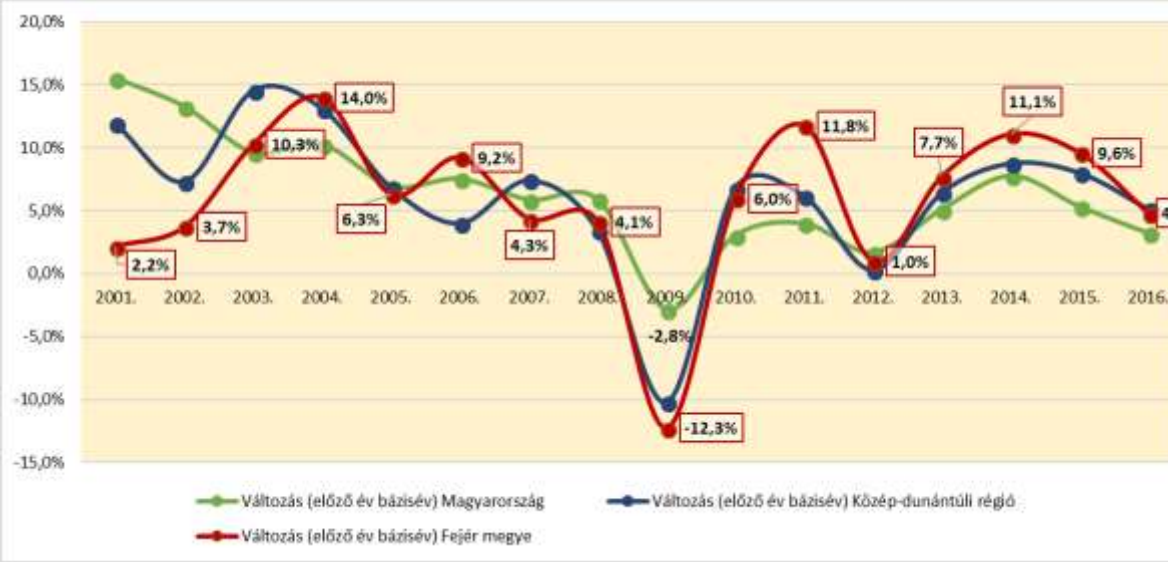

41. ábra: ***Bruttó hazai termék (GDP, piaci áron) éves változása, 2000-2016*** Forrás: KSH T-STAR

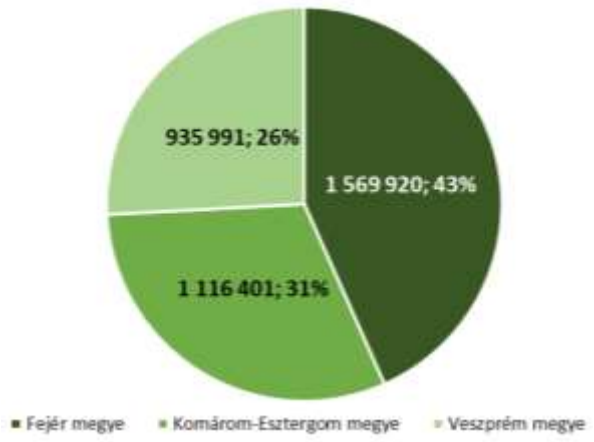

42**. ábra: **Bruttó hazai termék (GDP, piaci áron) megoszlása megyénként a közép dunántúli régióban 2016 Forrás: KSH T-STAR

Közép-Dunántúl gazdasági teljesítményének jelentős része Fejér megyében koncentrálódik. 2016-ban a régió GDP-jének közel felét (43%-át) Fejér megyében állították elő. Hosszabb távon is a régió gazdasági teljesítményének Fejér megyei koncentrálódása jellemző.

Fejér megye részesedése a régiós gazdasági teljesítményből 2,2 százalékponttal nőtt a 2011 évihez képest. A megye 2011-2016 évi gazdasági teljesítményének növekedését a feldolgozóipari teljesítményének átlagnál nagyobb mértékű bővülése okozta.

A 2016-ig rendelkezésre álló **egy lakosra jutó GDP**-adatok alapján erős megosztottság mutatkozik nemcsak a főváros és a vidék, a nyugati és keleti országrész fejlettségében, hanem a régió megyéi teljesítményében is. A közép-dunántúli régióban Komárom-Esztergom megye gazdasági fölénye a világgazdasági válság elmélyülésekor, 2009-ben és 2010-ben volt a legnagyobb a másik két megyéhez

képest, ezt követően előnye mérséklődött, illetve Fejér megye lemaradása csökkent úgy, hogy 2014-től meg is haladta a Komárom-Esztergom megyei fajlagos értéket.

Fejér megyében tekintettel a jelentős járműgyártás és a hozzá kapcsolódó ágazatok szerepére 2016-ban az egy lakosra jutó GDP 4,2%-kal haladta meg az országos átlagot, és 9,9%-kal a régió fajlagos gazdasági teljesítmény-értékét.

Második lépésben pedig abból a célból, hogy **Székesfehérvár** és munkaerőpiaci vonzáskörzetének térségi súlyát, a megye gazdasági teljesítményéhez és növekedéséhez való hozzájárulását, annak mértékét megítélhetővé tegyük, a megyei szinten és 2016 évre elérhető bruttó hazai termék statisztikai adatok dezaggregálásával becsültük meg. Vizsgálati egységként a KSH által a nemzetközileg elfogadott módszertan szerint, az OECD-ajánlásoknak megfelelően, a 2011. évi népszámlálás ingázási adatai alapján lehatárolt munkaerőpiaci körzetet vettük.

Dr. Dusek Tamás és társai által, a győri járműipari körzet hozzáadott értékének becslésére 2015-ben kidolgozott módszertan alapján a helyi iparűzési adó (HIPA) bevételek szerinti felosztással számított értékeket fogadtuk el **Székesfehérvár és munkaerőpiaci vonzáskörzete generált GDP-jé**nek, ami **995 614 millió forint 2016 évre.**

A HIPA alapján becsült GDP értéket a 2016. évi alapáras GDP-hez viszonyítva megállapítható, hogy **Székesfehérvár és vonzáskörzete a Fejér megyei GDP 63,4%-ának megfelelő hozzáadott értéket állít elő**. Ennek 75,1%-a, **a megyei GDP-nek pedig 47,7%-a Székesfehérváron megtermelt**.

1.9.5 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

A **székesfehérvári gazdaság térségi súlypont**ját jelzi, hogy a megyében működő vállalkozások 34,0%-ának a megyeszékhelyen, további 10,8%-ának a székesfehérvári járásban volt a székhelye 2016-ban. A nagy, legalább 250 fős vállalkozások 55,1%-a koncentrálódott Székesfehérváron.

Az országos folyamatokhoz hasonlóan az 1990-es évektől Székesfehérváron is dinamikusan növekedni kezdett a gazdasági szervezetek száma, mely tendencia az ezredforduló után megváltozott. A működő vállalkozások tekintetében beindult fejlődési ütem 2002 évre megtorpant, a 2003 évi stagnálást követően 2013-ig, 10 év átlagában 5,0%-os, lassú ütemű és csaknem állandó csökkenés jellemzi.

2014-ben a tendencia megfordult, 1,8%-os éves bővülés eredményeképp a működő vállalkozások száma 8.237-ra nőtt, mely növekedés 2015 és 2016 évekre sem állt meg, így 2016-ban 8.532 vállalkozás működött Székesfehérváron. 2016 végére, három év alatt 441 vállalkozással nőtt a működő vállalkozások száma.

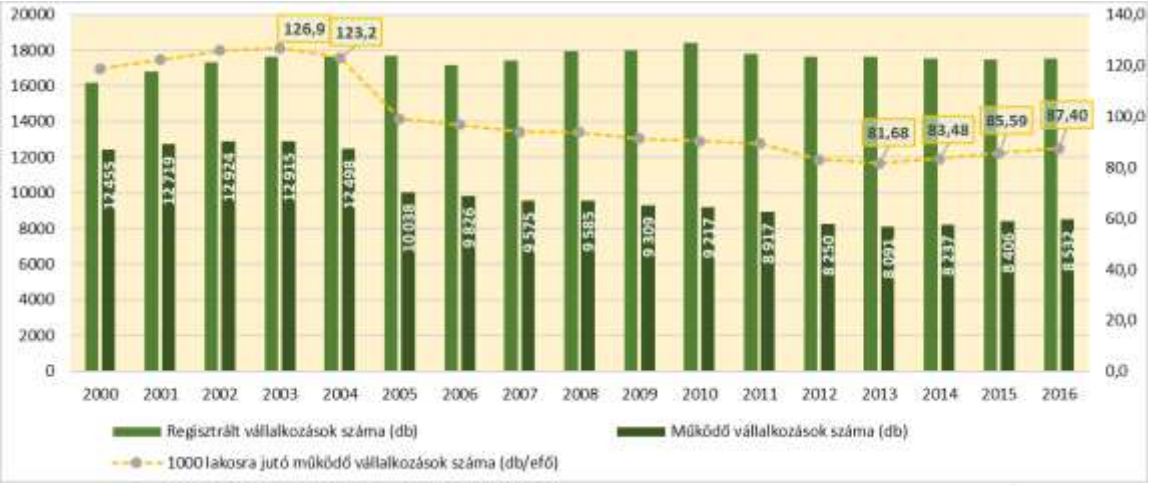

***43**. ábra: **Regisztrált és működő vállalkozások[3] alakulása Székesfehérvár, 2000-2016** Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR*

A vállalkozások relatív adatait tekintve Székesfehérvárt 2016 végére továbbra is **magas vállalkozássűrűség** jellemzi. Míg a vállalkozói aktivitást jelző ezer lakosra jutó működő vállalkozásszám a 23 megyei jogú városban átlagosan 81,0 volt, addig a mutató értéke Székesfehérváron (87,4) ezt meghaladó vállalkozói tevékenységre utal. Ez a megyei jogú városok képzeletbeli rangsorában Székesfehérvár számára a 5. helyet jelenti úgy, hogy eggyel előrébb lépett 2010-hez képest.

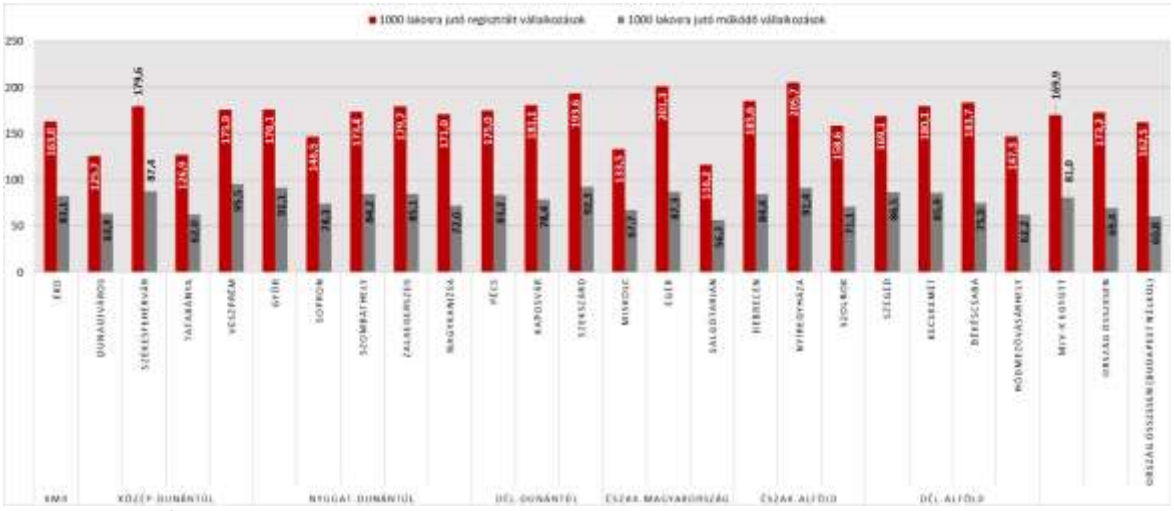

***44**. ábra: **1000 lakosra jutó regisztrált és működő vállalkozások száma a megyei jogú városokban, Magyarországon, 2016** Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR*

Mutató	Területi szint	Működő vállalkozások jellemzői			
		2010	*2014*	*2015*	*2016*
Működő vállalkozások száma (db)	Magyarországon	696.680	652.057	668.858	680.292
	Közép-dunántúli régióban	70.052	63.629	65.143	66.744
	Fejér megyében	26.172	23.760	24.369	25.124
	Székesfehérvári járásban	11.996	10.774	11.020	11.235

[3] átalakulásra kötelezett és megszűnő gazdálkodási formákkal együtt

Lakónépesség száma az év végén (fő)	Magyarországon	9.985.722	9.855 571	9.830.485	9.797.561
	Közép-dunántúli régióban	1.097.671	1.068.239	1.060.703	1.056.097
	Fejér megyében	426.120	417.651	418.487	416.215
	Székesfehérvári járásban	157.370	152.550	152.063	151.528
Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma	Magyarországon	69,77	66,16	68,04	69,43
	Közép-dunántúli régióban	63,82	59,56	61,42	63,20
	Fejér megyében	61,42	56,89	58,23	60,36
	Székesfehérvári járásban	*76,22*	*70,63*	*72,47*	*74,14*
	Székesfehérváron	**90,41**	**83,48**	**85,59**	**87,40**

40. táblázat: ***Működő vállalkozások jellemzői, 2010; 2014-2016*** Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR

A fentiekből egyértelműen látható, hogy a működő vállalkozások száma országosan, a Közép-dunántúli régióban és Fejér megyében egyaránt hasonlóan alakult, míg maga Székesfehérvár teljesítményével felülmúlta mindhárom adatot. 2016-ban országosan ezer lakosra átlagosan 69 működő vállalkozás jutott. A mutató értéke **kiemelkedett Székesfehérváron** (87) **és a köré szerveződő járásban** (74), ugyanakkor a több vizsgált területi szinten, a régió és a megye szintjén nem érte el az országos átlagot.

2016. december 31-én Székesfehérváron összesen 19.250 gazdasági szervezetet, a Fejér megyében regisztráltak több mint az egyharmadát (30,6%-át) tartották nyilván.

A nyilvántartott szervezetek több, mint kilenctizede vállalkozás, 8,5%-a nonprofit, fennmaradó része költségvetési és társadalombiztosítási, valamint egyéb szervezet. A gazdálkodási formák 2011. január 1-jétől érvényes osztályozásának hatására[4] 2010-ről 2011-ben a nonprofit szervezetek száma Székesfehérváron is jelentősen emelkedett, összességében 65,2%-kal (1,5 ezerre). A követő 5 év tartós növekedési ütemének eredményeképp 2016 év végén a nyilvántartott nonprofit szervezetek száma már 1.629.

A regisztrált vállalkozásoknak (17.501 db) ténylegesen alig csak a fele (48,0%), 8.406 vállalkozás működött (ez az arány országosan 39,7%, megyei szinten 42,7% (2015)), és ezek 36,9%-os és 58,8%-os arányban társas formában, illetve 63,1% és 41,2%-ban egyéni formában végezték tevékenységüket a regisztrált és a működő vállalkozásokon belül. A társas formában működők aránya a regisztráltakhoz mind az országos, mind a megyei jogú városok átlagos értékénél kedvezőbb. Számuk 2000 és 2010 között nőtt, összességében több mint az egynegyedével, majd 2010 és 2016 viszonylatában közel az 1/5-ével csökkent úgy, hogy számuk 2016 végére 6.246-ra esett vissza. Az egyéni vállalkozások száma – az egyes évek eltérő irányú változásai mellett - átlagosan 0,67%-kal nőtt a vizsgált másfél évtizedes időszakban.

[4] néhány, eddig a vállalkozások közé sorolt gazdálkodási forma átkerült részben a nonprofit, részben az egyéb szervezetek közé

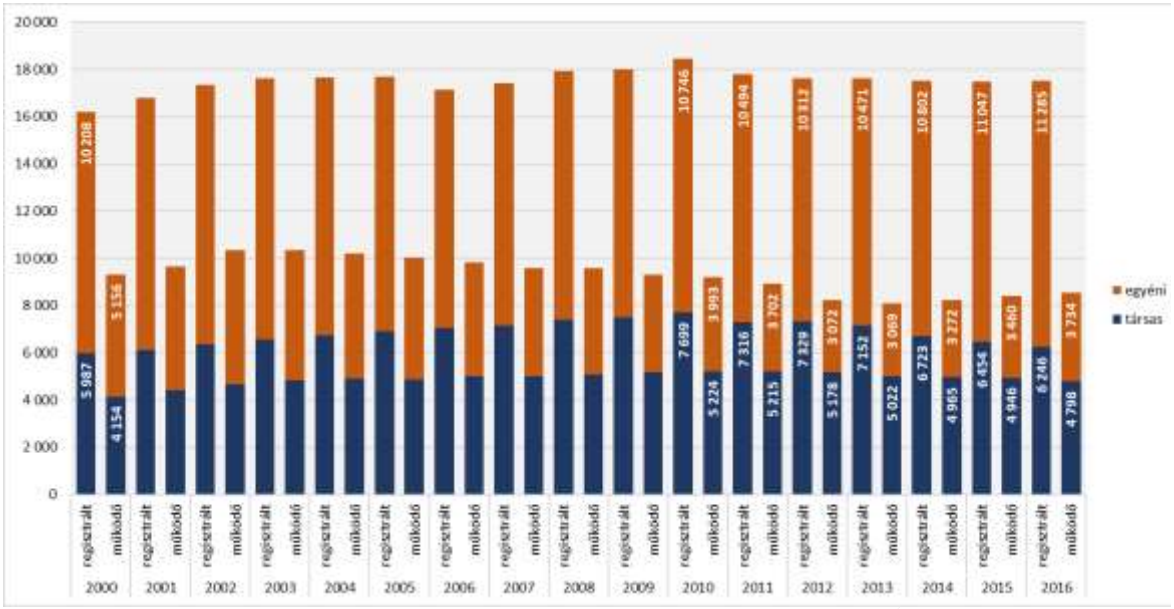

45**. ábra: **Regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása az egyéni és társas gazdálkodási formák szerint megbontva Székesfehérváron, 2000-2015/2016 Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR

Székesfehérváron található a megyében 2016-ben jegyzett társas vállalkozások 38,15%-a, valamint az egyéni vállalkozások több mint egynegyede.

A működő vállalkozások gazdálkodási forma szerinti adatait vizsgálva elmondható, hogy a gazdasági válság hatásai érzékenyebben érintették a kevésbé tőkeerős egyéni vállalkozásokat, számuk 2003 és 2013 évek között folyamatosan csökkent, 2013-ra 10 év leforgása alatt csaknem 1/3-ával. Az egyéni vállalkozások száma 2014-2016 évek vonatkozásában ismét növekedett összességében több mint 450 vállalkozással. A munkavégzés jellege szerint 50,5/41,6%-os arányban fő- és mellékfoglalkozás keretében dolgoztak, 7,9%-uk pedig nyugdíj mellett tevékenykedett. Míg a működő társas vállalkozások száma a vizsgált 1,5 évtizedben kiegyensúlyozottnak tekinthető, 2011-től kezdődően alacsony (átlagos évi 1,1%-os) ütemben csökkenő számuk 2016-ban 4.798 működő vállalkozást jelent.

A lenti grafikon a működő vállalkozások jogi és főbb vállalkozás-formánkénti megoszlását, illetve számának alakulását rögzíti több mint 15 év vizsgálati időtávban.

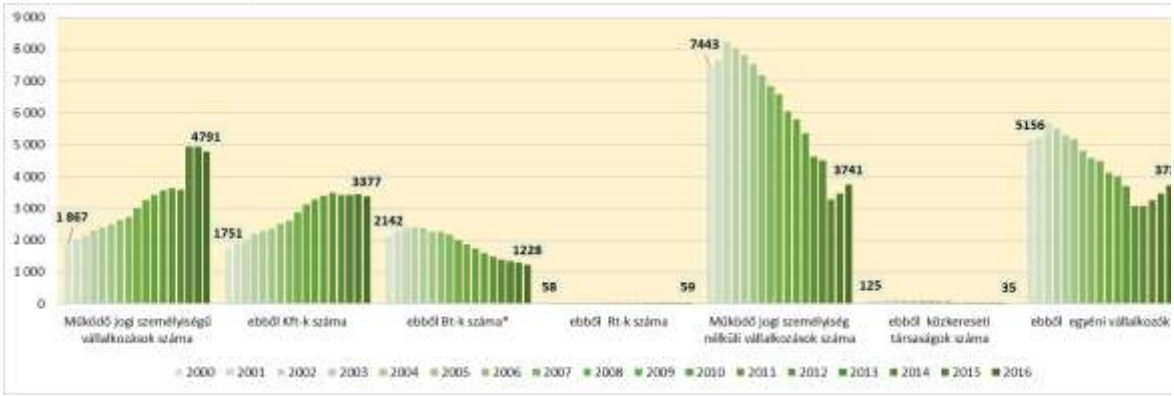

46**. ábra: **Működő vállalkozások vállalkozási forma szerinti megoszlása, valamint számának alakulása 2000-2016 között Székesfehérváron Forrás: KSH-TSTAR *(*Megjegyzés: Betéti társaság a 2013. évi V. törvény szerint jogi személyiséggel rendelkező társaság, korábban, a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény szerint még jogi személyiség nélküli volt)*

A működő vállalkozásokat összességében és 2003 évtől kezdődően jellemző tendenciózus csökkenése mögött részben a jogi személyiség nélküli vállalkozások megszűnése áll, ezen belül is a magas részarányt képviselő egyéni vállalkozások megszűnése a meghatározó, másrészt a betéti társaságok számában bekövetkező csökkenés (az új Ptk. szerint jogi személyiséggel rendelkező társaság lett, korábban, a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény szerint még jogi személyiség nélküli volt, a grafikonon egyhelyen, az aktuális besorolás szerint szerepel). Betéti társaságokból míg 2000-ben 2 142 darab működött a városban, addig számuk 2016-ra csaknem a felére, 1 228 darabra csökkent. A szintén csökkenő számú egyéni vállalkozók működési statisztikája 5.156 darabról 3 069 darabra történő csökkenést mutatott 2000 és 2013 között. Majd a 2014-2016 években erőteljesebbnek mondható bővülés tapasztalható (három év éves átlagértéke 6,8%), ezzel az egyéni vállalkozások száma 21,7%-kal, 3 734-ra nőtt 2013-hoz képest.

A működő vállalkozások gazdálkodási forma szerinti megoszlásában korlátolt felelősségű társaságok és a betéti társaság a leggyakoribbak, együttesen ez a két forma jellemzi a vállalkozások több mint felét. A működő vállalkozások 39,6%-át kitevő korlátolt felelősségű társaságok körében 2011-ig erőteljes bővülés történt, mely a 2012 elejétől hatályos cégalapítási jogszabályok szigorításával is összefüggésbe hozható. Majd 2013-tól a tendencia megváltozott, lassú ütemű csökkenéssel 2016-ra a számuk 3.377-re visszaesett, ami a 2010/2011-es évek szintjével egyezik meg. Ezzel párhuzamosan a második leggyakoribb (működő vállalkozásokon belül 14,4 % részarányú) betéti társaságokból 2016-ben 5,2%-kal kevesebbet számláltak az előző évihez képest. A részvénytársaságok és a szövetkezetek hányada alacsony, mindössze 1,0%. A működő vállalkozások nagyság szerinti megoszlásában Székesfehérváron is érvényesül a hazai mikro- és kis vállalkozások sajátos jellemvonása, az önfoglalkoztatás, az alkalmazottak nélkül működő vállalkozások magas aránya.

Székesfehérváron a vállalkozások létszámkategóriák szerinti aránya az országos és a megyei képhez eltérő képet mutat. A mikrovállalkozások aránya alacsonyabb a megyeszékhelyen. A középvállalkozások és nagyvállalatok aránya (1,18%) kiemelkedett Székesfehérváron és a köré szerveződő járásban (1,08%), ugyanakkor a többi vizsgált területi szinten, a régió (0,85%) és megye szintjén (0,86%) alig haladta meg az országos átlagot (0,84%).

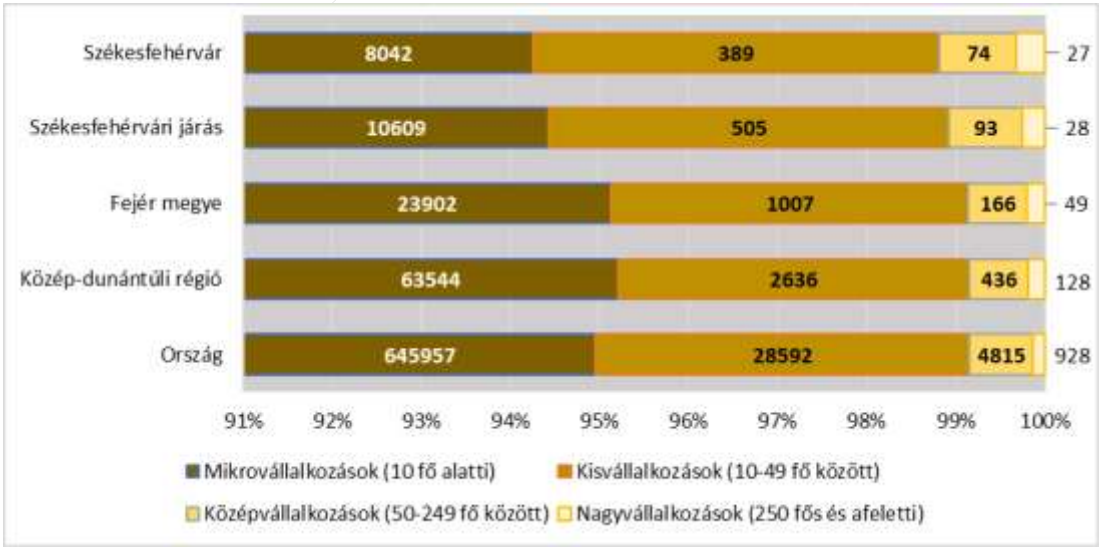

47. ábra: ***Működő vállalkozások száma létszámkategóriánként az egyes területi szinteken (2016)***

Forrás: KSH-TSTAR

A működő vállalkozások között az előző évekhez hasonlóan a kisméretűek, azon belül is a 10 fő alatti mikrovállalkozások (8.042) domináltak, arányuk 2016-ban 94% volt. 2016-ben a 10–49 főt foglalkoztató kisvállalkozásokból 389-et, az 50–249 fős középvállalkozásokból 74-et, a 250 fő és afeletti nagyvállalatokból 27-et tartottak nyilván. Egyedi jellemvonás azonban, hogy a – főleg külföldi tulajdonban lévő – nagyvállalatok aránya több mint kétszerese a nagyvárosi átlagnak. A megyei jogú városok közül - Debrecent és Győrt megelőzve - Székesfehérváron telepedett le a legtöbb nagycég (25 db, 2011). E vállalkozások nem csak számosságukat, hanem exportképességüket és foglalkoztatási szerepüket tekintve is meghatározó elemei a város gazdaságának. Utóbbi miatt Székesfehérvár munkahelyi ellátottsági helyzete kedvező[5].

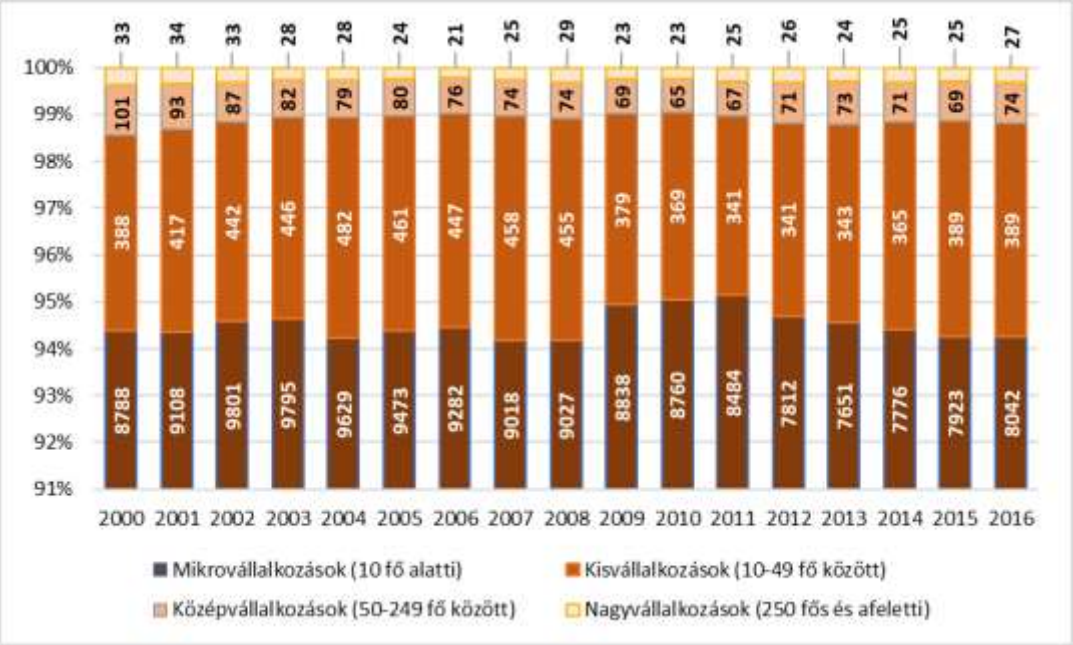

48**. ábra: **Működő vállalkozások számának alakulása létszám-kategóriánként 2000-2016 között Székesfehérváron
Forrás: KSH-TSTAR

A működő vállalkozások létszámkategóriák szerinti megoszlását abból a szempontból vizsgálva, hogy 2008 évről 2013 évig kiterjedő csökkenő tendenciájú időszakban, mely vállalkozási kategóriában és milyen mértékben volt tapasztalható csökkenés a fent említett tendenciózus visszaesésen belül, megállapítható, hogy 24,6%-os visszaeséssel **a 10-49 főt foglalkoztató kisvállalkozások számának a csökkenése a legmagasabb** arányú Székesfehérváron, ezt követik a nagyvállalatok (250 fő felett foglalkoztató) 17,2%-kal; illetve a mikrovállalkozások (10 fő alatt foglalkoztató) 15,2%-kal, végül a középvállalkozások 1,4%-kal. A 2014-2016 évek közötti állandó bővülés hátterében a kisvállalkozások (13,4%) és a nagyvállatok (12,5%) számának növekedése a meghatározó.

A globális pénzügyi és gazdasági válság a térséget kiemelkedően sújtotta, elsősorban éppen a külföldi tulajdonú gazdasági szervezeteken, a transznacionális vállalatokon keresztül éreztette hatását (MTA RKK NyUTI Közép-dunántúli Kutatócsoport: *A fenntartható városfejlődés stratégiai elemeinek feltárása Székesfehérváron, 2009*). A Székesfehérváron nyilvántartott nagyvállalatok száma egy év leforgása alatt, 2008-ról 2009-re több mint 1/5-ével csökkent.

[5] IVS 2008

Nemzetgazdasági áganként vizsgálva a problémát, megállapítható, hogy a működő vállalkozások számát tekintve 2008-2016 között **a termelő ágakhoz tartozó alágakat jelentősebb (19,7%) csökkenés** érintette a szolgáltatásiághoz (8,9%) képest. **Az iparhoz 20,0%-os, a feldolgozóiparhoz 16,2%-os visszaesés kapcsolódik.** A szolgáltatási ágak esetében 10% mértéket meghaladó csökkenés a kereskedelem (G, 17,2%), a szállítás, raktározás területéhez (H, 29,6%); a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (I, 25,3%); a pénzügyi, biztosítási (K;55,1%), az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységet végzőkhöz (N, 19,0%); míg a humán-egészségügyi, szociális ellátás nemzetgazdasági ághoz 52 vállalkozás (12,8% bővülés) kapcsolódott.

A vizsgált időszak utolsó három évében (2014-2016) mivel a többi nemzetgazdasági ághoz tartozó működő vállalkozások száma nőtt , illetve összességében is **egyértelmű növekedés** tapasztalható a **működő vállalkozások számának alakulásában,** így **szerkezeti átrendeződés**ről van már szó.

49**. ábra: **A működő vállalkozások száma nemzetgazdasági ágak szerint (2016) Forrás: KSH T-STAR[6]

A **szolgáltatási ágak** tevékenységi struktúrában betöltött szerepe az utóbbi években egyre inkább előtérbe került. A Székesfehérváron működő vállalkozások 82,6%-a már különféle szolgáltatások nyújtására szakosodott, részesedése lényeges különbséget a megyei (95,7%) és az országos (95,8%) ezirányú adataihoz képest. Közülük a kereskedelemmel és a tudományos és műszaki tevékenységgel foglalkozó cégek voltak a legelterjedtebbek, 17,21% és 20,9%-uk tartozott ezekbe a gazdasági ágakba. Az országos és a megyei statisztikai adatokat vizsgálva mindkét szolgáltatási alág jelentősebb Székesfehérváron, a kereskedelem kétszeres, a tudományos és műszaki tevékenységben nyilvántartott cégek száma pedig ötszöröse a megyeszékhelyen a két területi struktúra adataihoz képest.

A **termelőágak** vállalkozásai közül a mindössze 1,03%-os hányadot kitevő agrártermelést folytatók részesedése jóval az országos 4,1%-os és a megyei 4,2%-os átlagérték alatti. Ipari tevékenység folytatása céljából a működő társas és egyéni vállalkozások 16,4%-át alapították Székesfehérváron, kétszeresen meghaladva az országos átlagot és a megyét jellemző súlyt. Olyan

[6] A - mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat; B - bányászat, kőfejtés; C – feldolgozóipar; D - villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás; E - vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés; F –építőipar; G - kereskedelem, gépjárműjavítás; H - szállítás, raktározás; I- szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás; J - információ, kommunikáció; K - pénzügyi, biztosítási tevékenység; L – ingatlanügyletek; M - szakmai, tudományos, műszaki tevékenység; N - adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység; O - közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás; P - oktatás; Q - humán-egészségügyi, szociális ellátás; R - művészet, szórakoztatás, szabadidő nemzetgazdasági ágban; S - egyéb szolgáltatás

meghatározó ipari vállalkozások, mint az Arconic-Köfém Kft.; a DENSO Gyártó Magyarország Kft.; a Harman Becker Kft., IBM hozták létre termelőbázisaikat Székesfehérváron.

Székesfehérvár gazdasági fejlődésének fontos eleme a jelenlegi **ágazati szerkezet**. Az elmúlt két évtizedben a város gazdaságában e tekintetben két markáns folyamat volt megfigyelhető. Az egyik a **tercierizálódás**, amely különösen a kereskedelem és a szakmai tudományos, műszaki, illetve a gazdasági szolgáltatások területén tevékenykedő vállalkozások számának növekedését eredményezte[7].

A másik fontos folyamat az **ipari tevékenységek belső átrendeződése** volt. Ez az országos átlagnál lényegesen erőteljesebb **gépipari és elektronikai, valamint anyagtechnológiai koncentráció**hoz vezetett, amely jelentős exportképességet, a beszállítói hálózataikat fejlődését és a foglalkoztatottság magas szintjét eredményezte. Emellett eredménye a mechatronika és (mikro) elektronika meghatározó termelési ággá válása.

A működő vállalkozások nemzetgazdasági ágazatokban való megoszlása mellett fontos kérdés annak alakulása 2008-2011 és 2011-2016 között, azaz milyen változás, esetleges belső átrendeződést eredményezett a pénzügyi-gazdasági válság Székesfehérvár gazdaságának ágazati szerkezetében és milyen változások indultak el az elmúlt 5 évben.

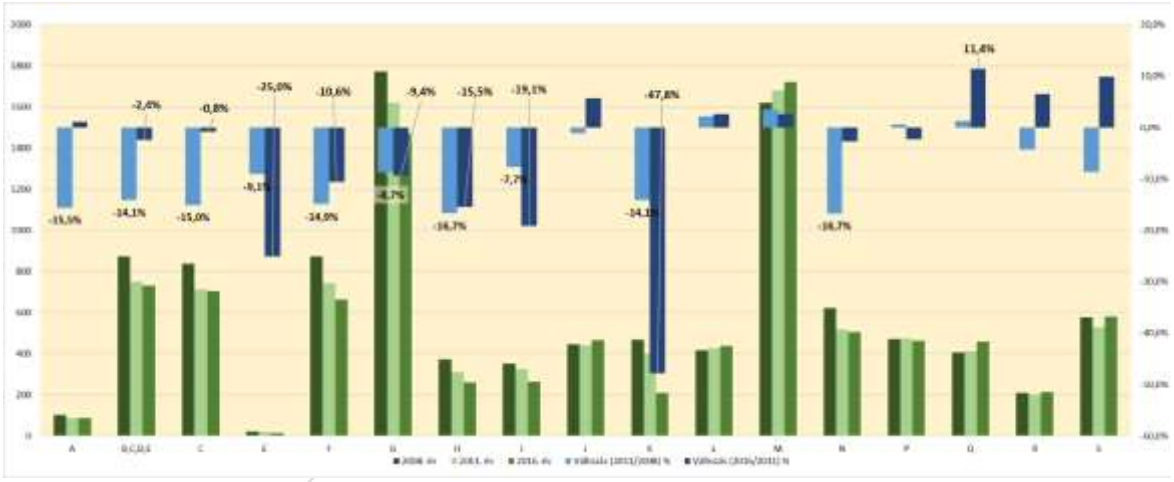

50**. ábra: **Működő vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági áganként és annak alakulása 2008-2011 és 2011-2016 időszakok között Székesfehérváron Forrás: KSH-TSTAR

2008-2011 között 10% feletti mértékben, illetve jelentős számban mutat visszaesést Székesfehérváron a főtevékenységük szerint mezőgazdaság, ipar (ezen belül is a feldolgozóipar), építőipar termelési ágazatokban tevékenykedő, valamint a tercier szektort érintően a kereskedelmi, szállítási, pénzügyi és az adminisztratív szolgáltatást végző cégek száma. Ez a tendencia az elmúlt 5 év adatait vizsgálva (2011-2016 között) a mezőgazdaság és a **feldolgozóipar** tekintetében megállt, illetve mérséklődött, **egyértelműen a válság hatásának tulajdonítható csökkenés**ről volt szó, míg az *építőipar, a kereskedelmi, szállítási, pénzügyi és az adminisztratív szolgáltatást végző cégek számában fennmaradó csökkenés* és az új érintett területként megjelenő *szálláshely-szolgáltatásban, vendéglátásban* ágazatot érintő **tartós folyamat**, mely **belső átrendeződést eredményezhet**. Ebben a **hat alágazatban 2011-2016 között tapasztalt visszaesés teszi ki a működő vállalkozások összességében bekövetkezett csökkenésének 95%-át.**

[7] IVS 2008

Csekély bővülés az ingatlanügyletek nemzetgazdasági ágban működő vállalkozások (2008-2011 között: 2,2%; 9 db; 2011-2016 között: 0,9%, 4 db), valamint a szakmai, tudományos, műszaki tevékenységet végző cégek (2008-2011 között: 3,6%, 58 db; 2011-2016 között: 0,8%, 13 db); és a humán-egészségügyi, szociális ellátás területén működő vállalkozások (2008-2011 között: 1,2%, 5 db; 2011-2016 között: 8,5%, 35 db) esetében mutatkozott 2008-2011 között, mindhárom esetben úgy, hogy fennmaradt a 2011-2016 között vizsgált terminusban is.

A vállalkozások gazdasági súlyát és azok változását két fontos mutatóval lehet érzékeltetni helyi szinten, ez a szervezetek foglalkoztatottainak száma, valamint az árbevételek reálértéke.

Székesfehérváron a működő KKV-k számának 2010 évi eloszlását vizsgálva az ábrán feltüntetett különböző területi szintekhez képest jelentős eltéréseket nem tapasztalhatunk a bevételek, illetve a létszám vonatkozásában. A nagyszámú mikrovállalkozások (10 fő alatti) árbevétel-kategóriánkénti megoszlása az országos trendhez hasonlóan alakult, csaknem 100%-ban a legalacsonyabb árbevételi sávba tartoznak.

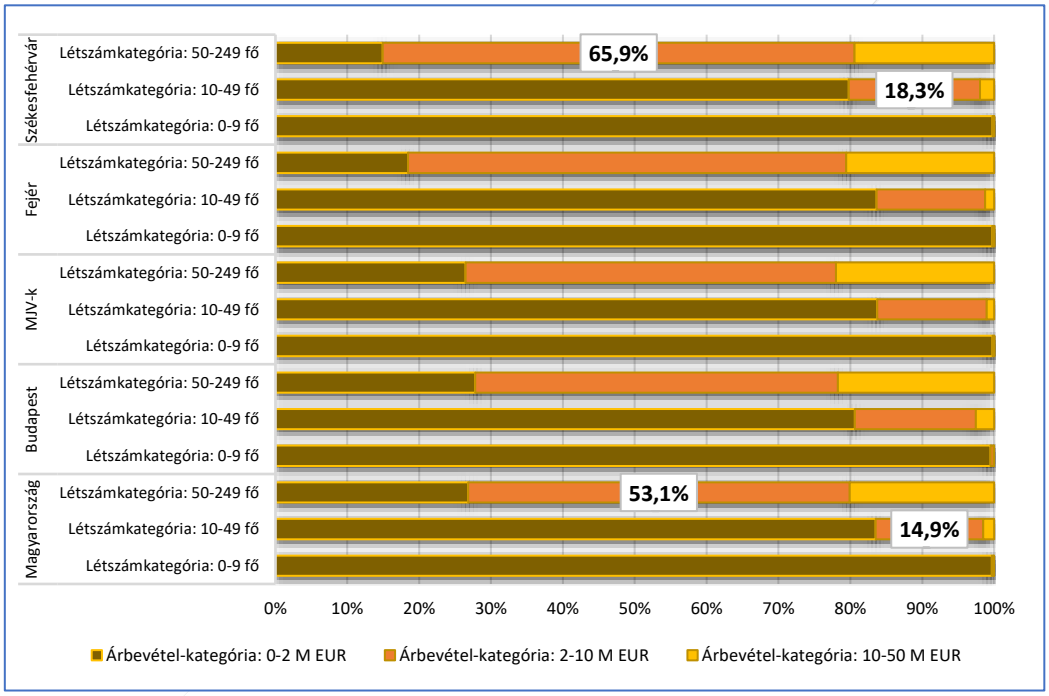

51**. ábra: **Működő vállalkozások megoszlása árbevétel- és létszám-kategóriánként, 2010 Székesfehérváron Forrás: KSH T-STAR

A kisvállalkozások adatai némileg differenciáltabb képet mutatnak, a vállalkozások jelentős arányban továbbra is (79,8%) a legalacsonyabb bevételi kategóriába tartoznak, viszont az országos rátát (14,9%) 3,4 százalékponttal meghaladja a Székesfehérváron működő kisvállalkozások középső, 2-10 M Euro bevételi sávba eső vállalkozásainak aránya (18,3%). Ettől is kedvezőbb a középvállalatok bevétel-alakulása, ahol domináns a második, a 2-10 M EUR árbevételsáv, a Székesfehérvári arány (65,9%) pedig 12,6 százalékponttal meghaladja a nemzeti átlagos értéket (53,1%).

A megyeszékhely – a munkahelyek koncentrációja okán - tágabb térsége foglalkoztatásában is kiemelkedő szereppel bír.

2011-ben a megye teljes munkaidőben foglalkoztatottjainak 41,2%-a, 42.658 fő dolgozott Székesfehérváron.

A megyeszékhely foglalkoztatásban betöltött térségi szerepét ágazati szerkezetben vizsgálva jelzi egyrészt, hogy a megye együttes ipari alkalmazotti létszámából 43,11%-os részarányt a Székesfehérváron működő nemzetgazdasági ág képvisel, illetve ezzel közel azonos súlyú (43,42%) a megye tercier szektorban alkalmazásban állói közül a Székesfehérváron alkalmazottak aránya.

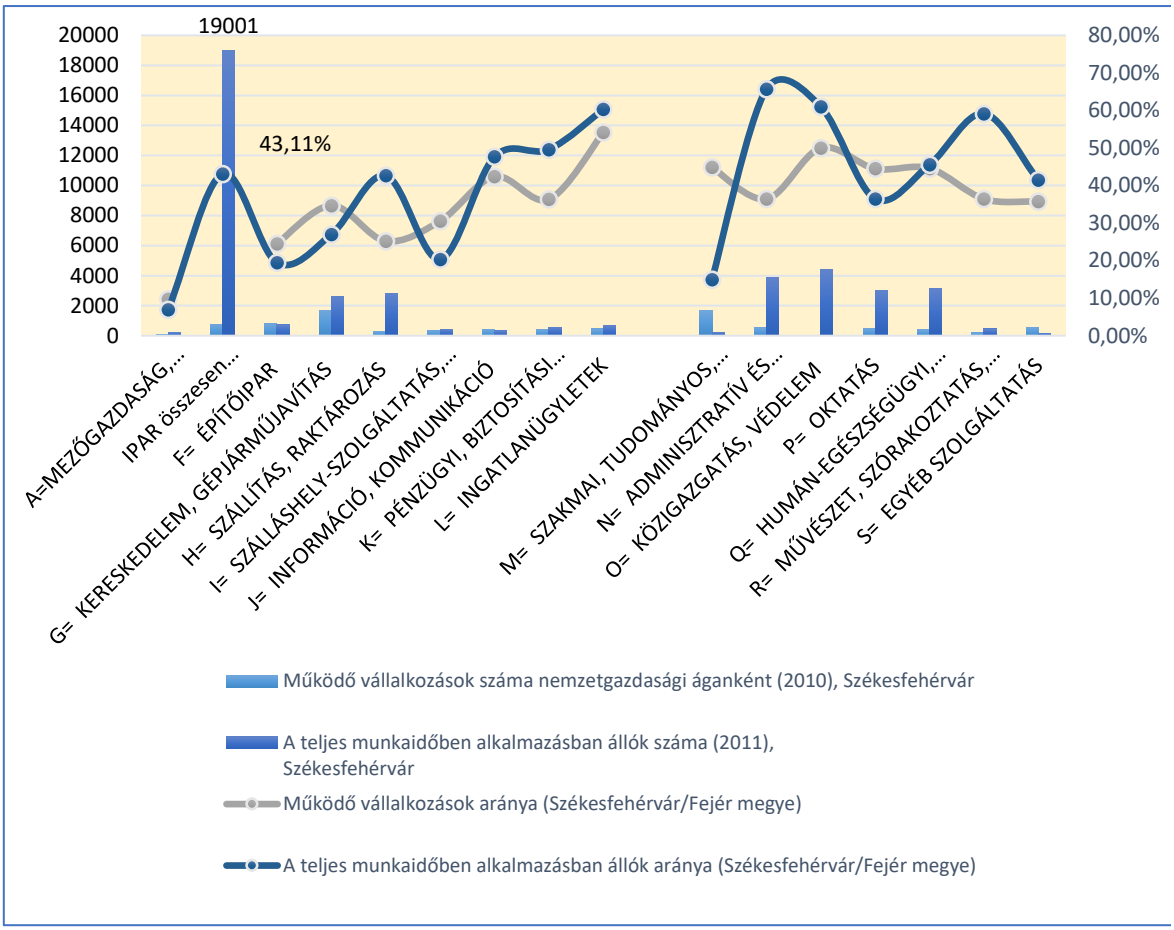

52**. ábra: **Működő vállalkozások (2010) és a teljes munkaidőben alkalmazásban állók (2011) száma, megyei aránya nemzetgazdasági áganként Székesfehérváron Forrás: KSH T-STAR

Tendenciájában a 2008 végén jelentkező gazdasági válság eredményeként csökkent az alkalmazottak száma. A 2009. évi mélyponthoz (41.960 fő) képest 2011-re a teljes munkaidős foglalkoztatottak állománya 700 fővel bővült.

Az alkalmazottak nagy része az iparban, azon belül is a feldolgozóiparban foglalkoztatott. Az ipar foglalkoztatásban betöltött szerepét jelzi, hogy Székesfehérvár együttes alkalmazotti létszámából a legnagyobb, 44,54%-os (az országos átlagnál 17,8 százalékponttal magasabb) részarányt ez a nemzetgazdasági ág képviselte. Ez az ipari alkalmazotti arány és volumen pedig mind az országos, mind a megyei jogú városok ezirányú adatait vizsgálva is kiemelkedő, az ipari vállalkozások alkalmazásában a megyeszékhelyen álltak 2011-ben a legtöbben (19 001 fő).

A város eltérő iparszerkezete ugyanakkor az ágazati foglalkoztatás súlypontjainak különbözőségét is eredményezte. Székesfehérvár legnagyobb foglalkoztatója a több mint fél évszázados múltra visszatekintő feldolgozóipar: **foglalkoztatási szerkezetében a járműipari, valamint a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártását végző vállalkozások alkalmazotti létszáma dominál.** Az ipari

alkalmazottak mintegy egynegyedét a járműiparhoz kapcsolódó, egyötödét a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása munkakörökben foglalkoztatták.

Az agrárium a megyei jogú városban foglalkoztatottak kevesebb, mint 1%-ának biztosított munkát. Az agrárágazatok foglalkoztatásban betöltött szerepe térségi és megyei kitekintéssel jelentősebb.

2011-ben Székesfehérvár munkavállalóinak 53,18%-a (22.686 fő) dolgozott a szolgáltató gazdasági ágakban. A tercier szektor foglalkoztatási súlya több mint 10 százalékponttal csekélyebb az országos és a megyei jogú városok átlagához képest. A szolgáltató szektorban alkalmazásban álló, összesen 22 686 fő 87,42%-át hat nemzetgazdasági ág – kereskedelem; szállítás és raktározás; adminisztratív szolgáltatás; közigazgatás; oktatás; egészségügy – szervezetei foglalkoztatták. A szállítás és raktározás gazdasági ágban munkát vállalók magas száma a város kedvező közlekedés-földrajzi adottságaival, valamint logisztikai szempontból frekventált elhelyezkedésével hozható összefüggésbe, míg az egészségügyi alkalmazottak nagyobb létszáma a kórház jelenlétével, a közigazgatásban foglalkoztatottak magasabb aránya pedig inkább a megyeszékhelyi státusszal.

Székesfehérvárt jellemző **külföldi érdekeltségű vállalkozói jelenlét** mind a szervezetszámot mind a külföldi befektetések volumenét tekintve **magas**nak mondható.

2010-ben Székesfehérváron 201 külföldi érdekeltségű vállalkozást tartottak nyilván. Székesfehérvár Győr után a legnagyobb vidéki külföldi befektetői terület, a befektetett külföldi tőke 2010-re megközelítette a 270 milliárd forintot.

A megyeszékhelyen 2010 végén a megye külföldi érdekeltségű vállalkozásainak a 43%-a tevékenykedett, míg a jegyzett külföldi tőke (mintegy 270 milliárd forint) a megyében megtalálható külföldi tőke csaknem felét (49%) tette ki. A külföldi tőke erőteljes jelenlétét mutatja, hogy a saját tőkén belüli részesedése 93,11%-ot ért el, s egy vállalkozásra az országos átlagnál 2,4-szor több, 1343 millió forint jutott.

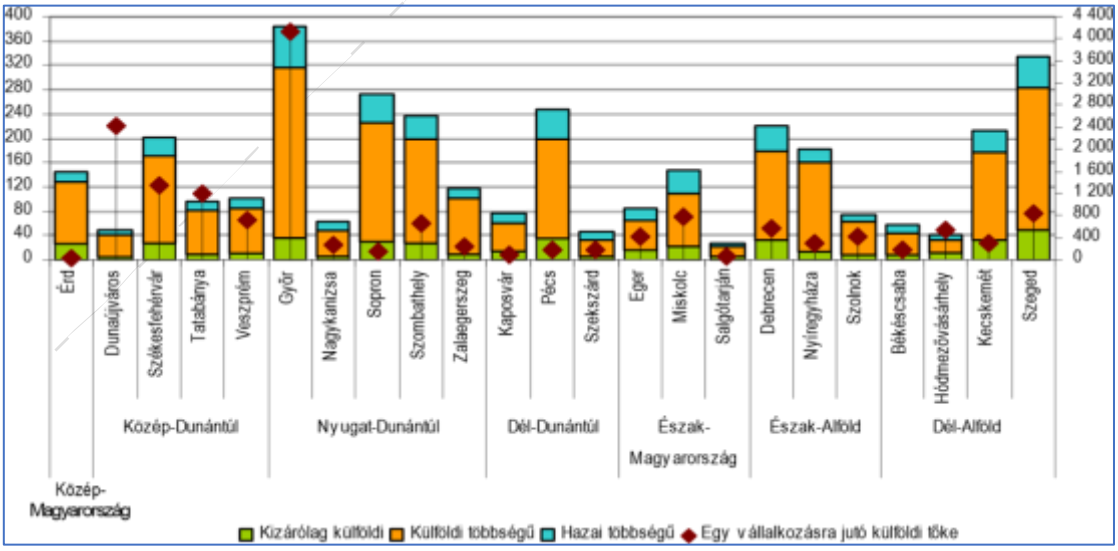

53**. ábra: **Külföldi érdekeltségű vállalkozások, 2010 Forrás: KSH T-STAR, KSH Megyei Jogú Városok, 2013. július

A külföldi vállalkozások tulajdonosi összetételére jellemző a kizárólag és többségi külföldi kézben lévők magas (több mint 85%-os 2010-ben) aránya; a nagyobb részt hazai tulajdonú 15%-ot képviselt. A tőkeállomány meghatározó része ugyancsak külföldi befektetőktől származott. A működő külföldi

tőke ágazati szinten is erősen koncentrálódott, a feldolgozóiparban összpontosult. Ezen belül elsősorban a járműgyártás, az alumíniumgyártás, valamint az elektronikus fogyasztási cikk gyártás szerepe meghatározó.

A külföldi tőke, az értékesítés nettó árbevétele, valamint a foglalkoztatottak létszáma szerinti hazai viszonylatban tíz legnagyobb külföldi érdekeltségű vállalkozások közé négy székesfehérvári cég tartozott 2011-ben, ezek az ALCOA-KÖFÉM Székesfehérvári Könnyűfémmű Kft. (jogutód Arconic-Köfém Kft); a DENSO Gyártó Magyarország Kft.; a Harman Becker Kft.[8]

1.9.5.1 Mezőgazdaság

Bár a város gazdasági teljesítménye szempontjából kevésbé meghatározó az ágazat gazdasági súlya, a működő vállalkozások 1,03%-át alapították mezőgazdaság folytatása céljából, a mezőgazdaságban alkalmazásban állók aránya 3,9% (megyei adat), viszont szerepe a fejlődés és későbbi – gazdasági szerkezet diverzifikálását szolgáló, várostérségi együttműködést célzó- fejlesztések szempontjából korántsem elhanyagolható.

A termőhelyi adottságokat vizsgálva a kistérségben a szántóterület jelentős része kiváló minőségű. A szántóként használt terület (37.321,29 ha) csupán 11,3%-a tartozik a gyenge minőségű kategóriába. Ezeken a területeken – kistérség nyugati részén fekvő kistájak településen és a Sárvíz-völgye által érintett településeken – indokolt a művelési ág, illetőleg a hasznosítási cél élelmiszeriparitól eltérő megváltoztatása.

Az Általános mezőgazdasági összeírás 2010 évi adatai szerint a földhasználat megoszlása a Székesfehérvári kistérségben a szántóterületek túlsúlyát mutatja (58,2%).

1.9.5.2 Ipar

Ahogy az a megelőző fejezetrészekben bemutatásra került, Székesfehérvár gazdaságának ágazati szerkezetében meghatározó az ipar, ezen belül is a feldolgozóipari vállalkozások jelenléte. Ipari tevékenység folytatása céljából a működő vállalkozások 16,4%-át alapították Székesfehérváron, kétszeresen meghaladva az országos átlagot és a megyét jellemző súlyt. Olyan meghatározó ipari vállalkozások, mint az Arconic-Köfém Kft. (jogelőd ALCOA-Köfém); a DENSO Gyártó Magyarország Kft.; a Harman Becker Kft., a Hydro Extrusion Hungary Kft. (jogelőd Sapa Profiles), az IBM hozták létre termelőbázisaikat Székesfehérváron.

Székesfehérvár gazdasági fejlődésének fontos eleme a jelenlegi **ágazati szerkezet**. Ez az országos átlagnál lényegesen **erőteljesebb gépipari és elektronikai**, valamint **anyagtechnológiai koncentráció**t jelent, amely jelentős exportképességet, a beszállítói hálózataikat fejlődését és a foglalkoztatottság magas szintjét eredményezte. Emellett eredménye a mechatronika és (mikro) elektronika meghatározó termelési ággá válása.

A Székesfehérváron tevékenykedő nagyvállalatok különböző stratégiákat alkalmaztak a válság kedvezőtlen hatásaival szembeni védekezésre. A tömeges elbocsátásokat megelőzendő a transznacionális vállalatok egy része a csökkentett, négynapos munkahét bevezetése mellett döntött (pl. Denso, Grundfos), mások a gyártási folyamat átalakításával próbálkoztak (pl. Albacomp). Az alternatív intézkedések mellett azonban létszámleépítésekre is sor került: a Videoton VT Autóelektronika Kft-től 400 főt, az Alcoa-Köfém székesfehérvári üzeméből 84 főt (Mórról azonban 650 főt) küldtek el, s végül a kezdetben csökkentett munkahéttel próbálkozó Denso és Grundfos is bejelentette a tömeges elbocsátást: a japán cégtől 800 dolgozónak, a Grundfos székesfehérvári és tatabányai üzeméből összesen 200 dolgozónak mondtak

[8] PHILIPS Industries Magyarország Gyártó és Kereskedelmi Kft. 2013. év során megszűntette termelő tevékenységét a megyeszékhelyen

fel az idei évben (MTA RKK NyUTI Közép-dunántúli Kutatócsoport: A fenntartható városfejlődés stratégiai elemeinek feltárása Székesfehérváron, 2009).

A globális gazdasági válság hatásai a recesszióba vagy felszámolás alá került vállalkozások, a munkanélküliség megnövekedése mellett a helyi önkormányzati bevételek, különösen az iparűzési adóbevétel csökkenése is terhelte a várost.

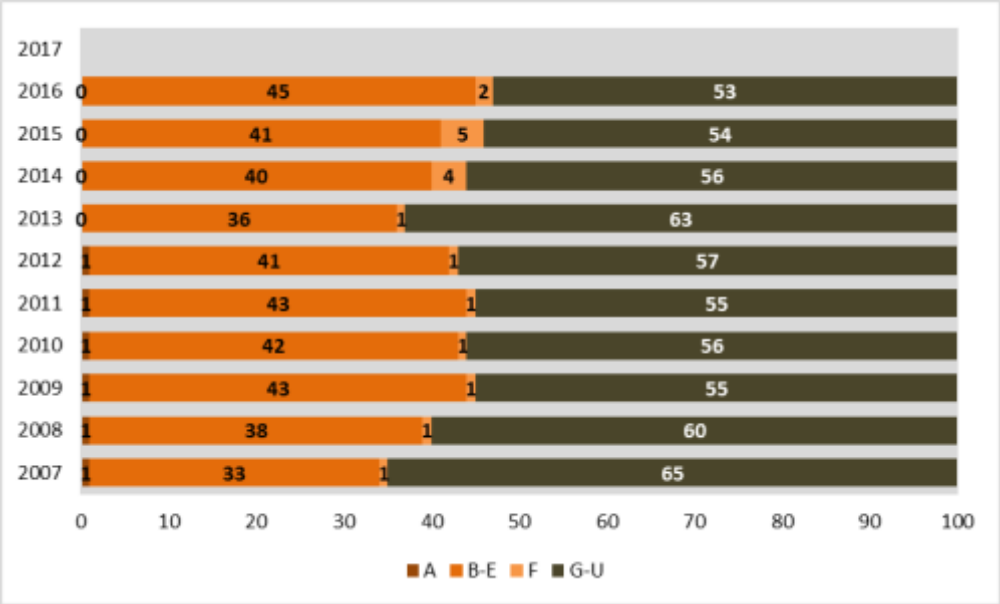

54.** ábra: **Székesfehérvár iparűzési adóbevételének alakulása a 100 legnagyobb adózóra vonatkozóan
Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat adatai, saját szerkesztés

Székesfehérvár iparűzési adóbevétel adatai szerint 2016-ban a TOP 100 adófizető 47,0%-a a termelő szektorban, illetve 36%-a a feldolgozóiparban tevékenykedett. A feldolgozóipari cégek részaránya 24,1%-kal nőtt a 2007 évi szinthez képest, összetétele a város sajátosságait tükrözi, a gépipari (számítógép, elektronika, jármű-alkatrész) dominancia mellett az anyagtechnológia (fémalapanyag-, fémfeldolgozási termék-, műanyagtermék gyártása) területén működő cégek határozzák meg. A szolgáltatási ágazat súlyának csökkenése mögött meghatározóan a kereskedelem és a pénzügy, biztosítás szektorát érintő visszaesés áll (kapcsolódó fejezet 1.10.1.).

1.9.5.3 Szolgáltatások

Megelőző fejezetrészekben bemutatásra került a szolgáltatási ágak tevékenységi struktúrában betöltött szerepe, mely bár az utóbbi években egyre inkább előtérbe került, a Székesfehérváron működő vállalkozások 82,6%-a már különféle szolgáltatások nyújtására szakosodott, ebben különösen a kereskedelem és a szakmai tudományos, műszaki, illetve a gazdasági szolgáltatások területén tevékenykedő vállalkozások súlya kiemelkedő, azonban a tercier szektor foglalkoztatási súlya több mint 10 százalékponttal csekélyebb az országos és a megyei jogú városok átlagához képest.

Magas hozzáadott értékű szolgáltatások

Székesfehérváron az elmúlt 20-25 évben nem alakult ki jelentős tőkeerővel rendelkező középvállalati réteg, amely a gazdaság egyik új hajtómotorját jelentheti, illetve túl nagy a szakadék a nagy- és a kisvállalkozások között. A gazdasági válság az elmúlt években még láthatóbbá tette a megyeszékhely gazdaságának ezirányú gyengeségeit, és rávilágított arra, hogy a tudásalapú gazdaság fejlesztése jelenthet

valódi növekedési esélyt. A **tudásalapú gazdaság kiterjesztése**, és ezen belül a **magas hozzáadott értékű (termékek és) szolgáltatások előállítása** lehet a **kitörési pont** Székesfehérvár számára.

Olyan magas hozzáadott értékű szolgáltatások jelenthetik a növekedési lehetőséget, mint például az információ-technológiai szolgáltatások vagy a humán-egészségügyi és a pénzügyi szolgáltatások, melyek részarányukat tekintve kimagaslók a megyeszékhely tudásintenzív szolgáltatási alágazataiban működő vállalkozásai között *(részletesen az 1.9.4.3 fejezet alatt kerül bemutatásra)*

Turizmus

Bár a turizmus elsősorban közvetett szerepet játszik Székesfehérvár gazdasági életében, ugyanakkor a turisztikai kereslet, valamint a turisztikai célokat szolgáló infrastrukturális fejlesztések elősegítik a helyi gazdaság fejlődését. Nem elhanyagolható tényezőként az idegenforgalom hozzájárul a foglalkoztatás bővítéséhez és a kulturális, természeti örökség megismeréséhez.

A megyeszékhely turizmusában számos kedvező fejlemény történt az elmúlt 5 évben: változatos rendezvény- és vonzó kulturális programkínálat alakult ki (pl. múzeumi kiállítások minőségi/tartalmi változásai, látogatók számának alakulása); népszerű turisztikai attrakciók újultak meg és épültek (pl. Tác-Gorsium Régészeti Park, Koronás Park); harmadsorban a korszerű fogadófeltételek szervezeti és infrastrukturális háttere áll rendelkezésre.

Turisztikai kapacitás

2017. július 31-én Székesfehérvár **kereskedelmi szálláshelyein 1.314 férőhely** áll a látogatók rendelkezésére, ami a megyei kapacitás 9,4%-át jelenti (1,9 százalékponttal kevesebb a 2010-es adathoz képest, Fejér megye kereskedelmi szálláshelyek férőhelyei 13.926 db 2017-ben). A kereskedelmi szálláshelyek befogadóképessége **2010 óta összességében 243 férőhellyel, 22,7%-kal nőtt**.

A kereskedelmi szálláshelyeken belül a **szállodák részaránya** az elmúlt évek során folyamatosan nőtt, 2017-ben a férőhelyek legnagyobb hányadát, **84,7%**-át a szállodák biztosították. Arányuk csaknem háromszorosára nőtt a vizsgált 10 év leforgása alatt (2008; 30,9%). Az egyéb kereskedelmi célú szálláshelyek (közösségi szálláshelyek, panziók, üdülőházak, kempingek … stb), valamint a magánszállások együttesen 23,1%-ot képviselnek az összkapacitásból.

Összességében változatos képet mutat a férőhelykapacitás másfél évtizedes tendenciája; a férőhelyek számát és ezzel együtt a kereskedelmi férőhelyek számát tekintve. A férőhelykapacitás csaknem egy évtizedes ingadozásai mögött egyértelműen a kereskedelmi célú férőhelyeken belül az egyéb szállástípusú egységek - 2010 évi jogszabályi besorolási változás[9] miatti csökkenése, illetve a közösségi szálláshelyek 2014 évi (Turistaszálló+Ifjúsági szálló) - kapacitásváltozásai állnak.

[9]a 239/2009. (X.20) számú kormányrendelet alapján 2010-ben a kereskedelmi szálláshelyek addigi önbesoroláson alapuló kategorizálása helyébe az ún. védjegyrendszer lépett, melynek keretében felülvizsgálatra kerültek az ifjúsági szálló vagy turistaszálló szállástípusba besorolt kollégiumok, diákotthonok is, ez áll a kereskedelmi szállásférőhelyek 2010 évi csökkenés hátterében

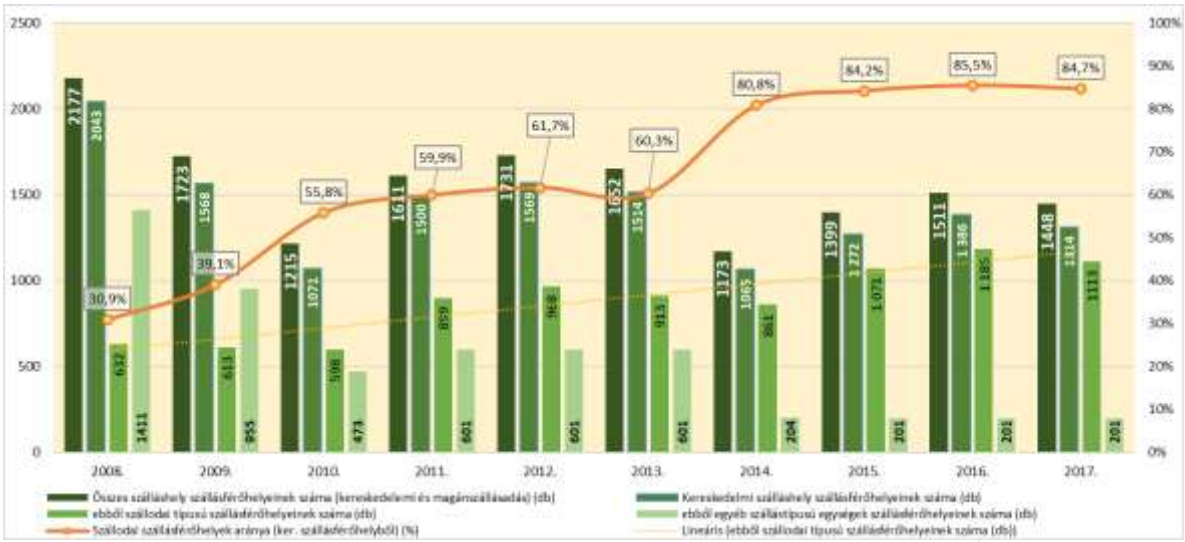

55**. ábra: **A szállásférőhelyek férőhelyeinek változása 2008-2017 Forrás: KSH

2008 és 2012 között a kereskedelmi egységek kapacitáskihasználtsága - a jelentős forgalmat generáló üzleti (MICE) turizmus ellenére - alacsony volt. A kihasználtság szempontjából mérvadónak tekintett szobakapacitás kihasználtság majdnem minden évben 40%-nál is alacsonyabban alakult; a férőhely kihasználtság pedig 20% alatti volt.

2014-től kezdődően a **szállodai férőhely- és szobakapacitás kihasználtsága jelentősen megnövekedett**, 2017-ben a kiadható férőhelyek kihasználtsága 34,0% volt, a szobáké pedig 60,1% volt, mely értékek meghaladják nemcsak a megyei, a turisztikai régiós, hanem 2014-től szobakihasználtságban és 2017-től férőhelykihasználtságban is az országos átlagot (szállásférőhelyek kapacitás-kihasználtsága 32,2%; szobakapcitások kihasználtsága 49,7% Magyarországon 2017-ben).

A számok azt mutatják, hogy **Székesfehérvár egyre keresettebb és kedveltebb turisztikai célpont** a belföldi kulturális turizmus terén. Megmutatkozik ez a tendencia a városi rendezvények népszerűségében és a kulturális kínálat keresettségében is (Forrás: Székesfehérvári Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.).

Vendégforgalom

A város turisztikai potenciálját a kereskedelmi szállásférőhelyek mellett a **vendégforgalom** alakulása is jellemzi. A szálláshelyek vendégforgalma összességében növekedett; a **2017** évi forgalmi adat 115%-kal több (**megduplázódott**) **a 2008-es statisztikához képest** azzal, hogy ezen belül az eltelt 10 év során a vendégforgalom hullámzóan alakult. A kereskedelmi szálláshelyeken pedig a vendégek száma 113%-os növekedést mutat - változó növekedési irány és ütem mellett - 2008/2017 évek viszonylatában.

Az összes szálláshelyeken eltöltött **vendégéjszakák** tekintetében Székesfehérváron **2008 és 2017 között 82,6%-os növekedés** tapasztalható úgy, hogy a vizsgált több mint 10 éven belül 2009-2010 évek között, valamint 2013 években volt tapasztalható mérsékelt csökkenés; illetve 2014-től kezdődően ugrásszerű növekedés.

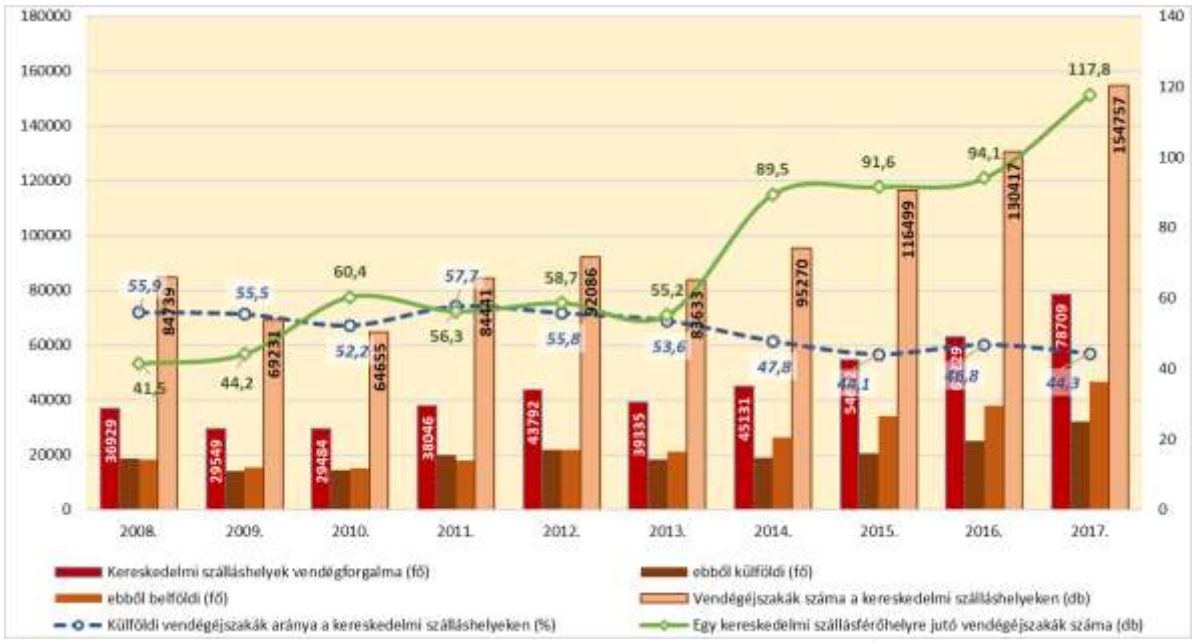

56.** ábra: **Vendégforgalom és a vendégéjszakák számának változása Székesfehérváron, 2008-2017 Forrás: KSH

2017-ben Székesfehérvár kereskedelmi szálláshelyeit 78.709 vendég összesen 154.757 vendégéjszakára vette igénybe (az átlagos tartózkodási idő 2 nap/vendég, ami a megye ezirányú szálláshelyforgalmának 27,9%-át jelentette.

A **külföldi vendégforgalom** országos átlaghoz képest kiemelkedő súlya mutatkozik meg abban, hogy az eltöltött vendégéjszakáknak 44,3%-a kapcsolódott országhatárainkon kívüli területről érkező vendégekhez

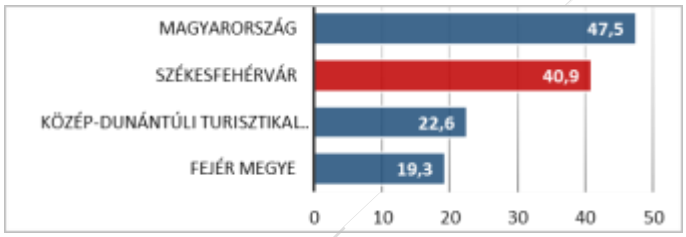

A külföldi vendég-forgalom a megyei (19,3%), a turisztikai régiós (22,6%) átlagnál jóval magasabb arányú külföldi forgalmat jelent Székesfehérváron (40,9%), A megyeszékhely adata közelíti meg az országos átlagot (47,5%).

57. ábra: ***Külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák aránya, 2017***; *Forrás: KSH*

Az elmúlt 10 évben irányát tekintve a változás hasonlóan érintette a belföldi és a külföldi vendégéjszakák alakulását a kereskedelmi szálláshelyeken, lényeges különbség azonban, hogy **2013-ról 2017-re** - az időarányos adatokat összesítve – 85,0%-kal nőtt Székesfehérváron a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött éjszakák száma, ehhez a belföldi vendégek 122%-os; a külföldi vendégek (szintén jelentős, de csekélyebb) 53%-os bővüléssel járultak hozzá. A megelőző évek tartós megoszlása a belföldi és külföldi vendégéjszakák számában megfordult, 2014-től kezdődően a belföldi vendégéjszakák aránya többségbe került.

Az **üzleti turizmus töretlen**sége mellett a statisztikai adatok arról tanúskodnak, Székesfehérvár a **belföldi – kulturális – turizmus** terén is egyre népszerűbb célterület, a belföldi turisták - vendégforgalom tekintetében 2013-tól, vendégéjszakák aránya viszonylatában 2014 évtől - meghatározó szektora a megyeszékhely turizmusának. Az országhatáron belülről ide**látogatók száma több mint 2,5x-ére nőtt**, az eltöltött vendégéjszakák száma pedig 2,3x-ára bővült a kereskedelmi szálláshelyeken a vizsgált **10 év alatt**, ezen belül is koncentrálódva a 2014-2017 évek között időszakra.

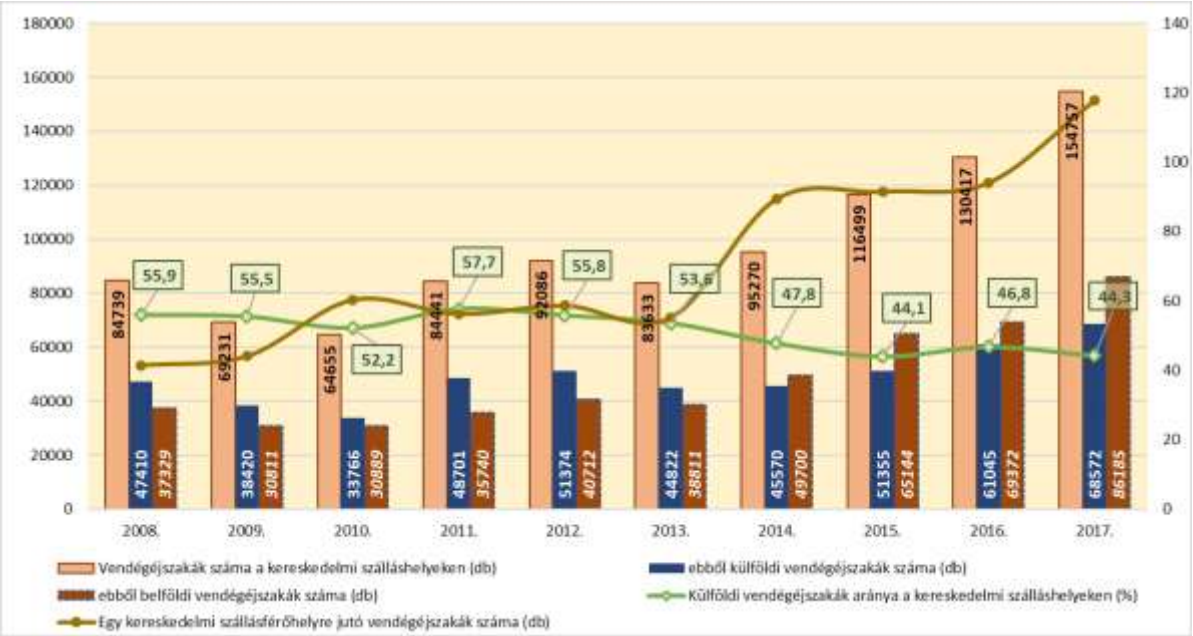

58. ábra: **Kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakái számának változása Székesfehérváron, 2008-2017** *Forrás: KSH*

Székesfehérvár turizmusában kisebb (és csökkenő) hangsúlyt kapnak az egyéb (2009-ig magán-) szálláshelyek. 2017-ben a város üzleti célú egyéb szálláshelyein a vendégek (1.993 fő) 4.432 vendégéjszakára szálltak meg (az átlagos tartózkodási idő 2,2 éjszaka), azaz a kereskedelmi és a magánszálláshelyek együttes vendégéjszaka-számából 2,8%-kal részesedtek.

A helyi Turisztikai Desztináció Menedzsment (TDM) szervezet Székesfehérvár turizmusának koordinációja és összehangolt fejlesztése céljából a 2011-2012 évek során jött létre Európai Uniós támogatással, valamint Székesfehérvár MJV, mint vezető partner részvételével a Székesfehérvári Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. keretein belül.

A helyi önkormányzaton kívül az intézményi-, vállalkozói- és civil szektort egyesíti, illetve a helyi szállásadók több mint 50 %-ának részvétele mellett a legfontosabb turisztikai attrakciók üzemeltetői, a turizmusban érdekelt szolgáltatók jelentős része a TDM tagok közé tartoznak.

A TDM szervezet az elmúlt években jelentős szolgáltatásfejlesztést valósított meg, számos előremutató lépést tett a turisták magasabb szintű kiszolgálása terén és a turistakomfort növelése érdekében.

Turisztikai vonzerők

Imázsteremtő történelmi, és államisághoz kapcsolódó vonzerők

Székesfehérvár a magyar államiság bölcsője, a középkori magyar királyság koronázó városa, egyben középkori királyi székhelye. Az államalapító I. István király alatt vált az ország központjává. Szent István itt építtette fel magántemplomát, a későbbi koronázó templomot. A koronázások és temetések mellett a rendi országgyűléseknek is Székesfehérvár adott helyet, itt hirdették ki az ország első alkotmányát, az Aranybullát. Szent Istvánt követően még nyolc Árpád-házi-, és hét vegyesházi király választotta végső nyughelyéül a Bazilikát. A királyi múltnak állít emléket a főtéren Ohmann Béla „Fehérvári jog” alkotása. Az Országalma Székesfehérvár emblematikus alkotása, a legismertebb látnivaló, amely egybeforrt az évek során a város vizuális megjelenítésével, annak szimbóluma lett. Szintén a királyi múlthoz kapcsolódó kiegészítő attrakció a Városházán őrzött Szent Korona hiteles másolata.

A középkori királyi központból azonban nagyon kevés emlék maradt fenn. Az épületeket többször lerombolták és elpusztították, a Koronázó templom az 1600-as évek második felében pusztult el végleg. A város a török kor végére majdnem elnéptelenedett, csak a XVIII. században települt be újra jelentős számban német származású polgárokkal. A városközpont jelenlegi arculata is ebből az időből származik, a belváros barokk épületei az 1700-as és az 1800-as évek fordulóján épültek, jelenleg ezeknek az épületeknek az együttese alkotja a történelmi városmagot.

Középkori Romkert, Nemzeti Emlékhely

A főtér keleti szélén, a püspökség telke mellett található romterület a Szűz Mária prépostsági templom maradványait őrzi. A templom alapítója Szent István király volt, akinek halála után ötszáz évig, egészen a város török kézre kerüléséig 38 magyar királyt koronáztak meg itt. A jelenlegi Romkert kialakítása az 1930-as években indult ásatásokkal kezdődött, ekkor épültek meg a területet határoló falak és a Várkörútra nyíló kapu (a régészeti feltárás még napjainkban is folyik). A harmincas évek óta nagyobb volumenű fejlesztés nem történt a területen, de a fokozatos fejlesztések is esetenként kudarcosak voltak (lásd pl. az ezredfordulón a Romkert könnyűszerkezetű tetővel történő befedését, majd a fedés későbbi elbontását). A legutóbbi - turisztikai vonzerőt is növelő - fejlesztés a járdafödém alatti területen történt, ahol a nyugati romterület fedett bemutatása készült el. A Romkert Székesfehérvár legforgalmasabb és leglátogatottabb attrakciója, állapotának és hasznosításának megoldása azonban évtizedek óta megoldásra váró kérdés.

A terület fejlesztésére már számos terv készült, az elképzeléseket több esetben szakmai, lakossági és politikai kritika érte. Legutóbbi az átfogó fejlesztést megcélzó Királyi Séta projekt, mely 2007-ben 1,7 milliárd forint támogatási összeggel került az EU forrásokból kiemelten támogatott projektek listájára, megvalósítására önkormányzati döntésre mégsem került sor. A 2013-ban kormányzati programmá emelt Árpád-ház program hozhatja meg az áttörést, melynek kapcsán modern látogatóközpont egészíti majd ki a romterületet, és mutatja be a koronázó város - és az ország – közös múltját.

Addig is a turisztikai vonzerő növelése érdekében 2016 – 2018 között az önkormányzat számos vonzerőfejlesztési elképzelést támogatott, melynek keretében elkészültek új, látványos információs felületek, az állandó kiállítás megújítása interaktív elemekkel, fényinstallációk és eszközbeszerzések, majd 2018-tól új attrakcióként AR (Kiterjesztett valóság) alkalmazás mutatja be az egykori koronázó bazilika két korszakát okos eszközökön.

Aranybulla emlékmű

A magyar alkotmány alapját jelentő szabadságlevél a Székesfehérváron 1222-ben kiadott Aranybulla, melynek kibocsátását Rétfalvi Sándor alkotása idézi meg. Az emlékművet 1972-ben - az Aranybulla kiadásának 750. évfordulójára avatták fel - , jelenlegi helyére a Csúcsos-hegy tetejére 1990-ben került. A hagyomány szerint II. András (1205–1235) a Csúcsos-hegyen hirdette ki a király és a nemzet jogait, kötelezettségeit és nemesi kiváltságokat rögzítő bullát. Az emlékművön a rendelkezés alábbi szövegrészlete olvasható: „Méltó szolgálattal szerzett birtokából soha senki meg ne fosztassék.” A magyar államiság fejlődése szempontjából fontos eseményről van szó, de maga az emlékmű jelentős turisztikai vonzerőt jelenleg nem képvisel. Ugyanakkor Székesfehérvár középtávú városfejlesztési koncepciójában a 2022-es évforduló kiemelt jelentőségű, a terület tervezett fejlesztése a turisztikai potenciált is jelentősen megnöveli, alkalmas a városmagon túlnyúló tematikus programok létrehozására.

Egyházi, vallási vonzerők

Szent Anna kápolna

Az 1474 körül építtetett kápolna a város egyetlen, épségben megmaradt középkori emléke. A kápolna középkori neve nem ismert, és feltételezhető, hogy azonos azzal a kápolnával, amely a középkori bazilikával együtt pusztult el. A mai kápolnát 1711-1729 között restaurálták.

Szent István székesegyház

A székesegyházat IV. Béla 1235 előtt, uralkodása kezdetén alapította, koronázása is ebben a templomban történt, majd a későbbiekben is a koronázási szertartások egyik színhelye maradt. A török időkben dzsámi, 1688 után újra plébániatemplom lett. 1758-1798 között barokk stílusban építették újjá. A templombelsőt Szent István legendáit megörökítő freskók díszítik.

Püspöki palota

A barokk és copf stílusú épület 1780-1803-ban épült, az építkezés során az egykori bazilika köveit is felhasználták. A palota belső berendezésében az empire és a biedermeier stílus érvényesül, ebédlőjében klasszicista falképek találhatóak. Könyvárában középkori kódexek és ősnyomtatványok is megtalálhatóak. A palota kertje a Várkörutat szegélyező várfalig ér.

Templomok

Székesfehérváron a középkorban mintegy harminc különböző templom állt, ezek jórészt nem élték túl a török kort. A város templomai közül a Szent Imre (Ferences) templom, a Ciszter (Nepomuki Szent János) templom, a Szemináriumi (egykori Karmelita) templom a legjelentősebbek, de impozáns a Prohászka Ottokár emléktemplom is, amely az 1930-as években épült, valamint a Szerb Orthodox templom. A templomok elsősorban vallási, zarándokturisztikai vonzerőt jelentenek, kulturális és örökségturisztikai vonzerejük kevésbé jelentős.

Épített örökség jellegű vonzerők

Történelmi belváros

Épített örökségünk kiemelkedő, a belvárosi barokk városkép önálló vonzerővel bír. Az ország egyik legegységesebb barokk belvárosa, mely 2013-ban befejeződött felújítása nyomán modern burkolatot kapott a kövezetbe épített led világítású indacsíkokkal. Az ősi és a modern találkozása nem csak izgalmas hangulatot teremt, de jól szimbolizálja a fejlett ipari centrum és a történelmi örökség kettősségét, amely Székesfehérvárt jellemzi. A történelmi belváros vonzerejét az épített környezet mellett a közösségi terek és az azokat megtöltő városi élet adja.

A belváros legismertebb attrakciói közé tartozik az Órajáték és a Virágóra, mindkettő egyedi, a városra jellemző. Kiegészítő vonzerőként alkalmasak a látogatói élmény növelésére és a városnézés tematizálására.

Hiemer-ház

A Hiemer-Font-Caraffa épülettömb Székesfehérvár belvárosának egyik kiemelkedő értékű, egyedileg védett műemléki épületegyüttese, a város épített örökségének egyik gyöngyszeme. Nemcsak központi elhelyezkedése, történelme is egyedi, hiszen azon kevés épületek egyike, melyek tanúskodnak a város több évszázaddal ezelőtti fénykoráról, dicső múltjáról, országos jelentőségéről. Az épület műemléki értékét középkori alapjai, az értékes freskók és a falakat kívül-belül díszítő stukkók adják.

A három gazdagon díszített épület a XIX. században a város tulajdonába került, azóta számos közfeladat ellátásának helyszínéül szolgál. Működött benne plébánia, zeneiskola és egészségügyi iskola is.

Napjainkban bálterem, házasságkötő terem, étterem, konferencia termek és a Hetedhét Játékmúzeum és a Tourinform Iroda is az épületben található. A kulturális városlátogatók számára vonzó kiegészítő látnivaló a Tourinform irodával látogatható.

Bory-vár

Székesfehérvár hagyományos turisztikai vonzerőihez képest „kieső" helyszínen, az Öreghegy lábánál található. Speciális vonzerő, esszenciáját tekintve a bécsi Hundertwasser házakkal vethető össze: egy öncélú, túldíszített, túlméretezett lakóház, amely egyszerre idézi a lovagvárakat és számos korstílust. Az épületet hét torony, reneszánsz kerengőkre emlékeztető udvar egészíti ki, az épületben több mint száz, a legváltozatosabb technikával készült szobor és festmény található. Az épület ma is az örökösök tulajdonában van, működését és fejlesztését alapítvány támogatja. Az elmúlt évtizedekben Székesfehérvár egyik leglátogatottabb attrakciójává vált a létesítmény.

Kulturális vonzerők, közgyűjtemények

Szent István Király Múzeum - Régészeti kiállítás, Néprajzi kiállítás

A Szent István Király múzeum több állandó kiállítást is kínál. Az 1992-ben megnyílt régészeti kiállítás az egykori Rendház-épület első emeletén, a római kori kőtár a földszinten és a díszudvarban tekinthető meg. A kiállítás 1993-ban nyert díjat. A néprajzi kiállítás az intézmény legújabb kiállítása, Fejér megye hagyományos népi kultúrájáról ad keresztmetszetet.

A kiállítások hagyományos technikájúak, az interpretációban domináns az egyszerű statikus display eszközök alkalmazása. Ugyanakkor a Múzeum időszaki tárlatain egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a legmodernebb innovatív megoldások, amelyek a kiállítások hatását fokozzák és a látogatókat bevonják. A legtöbb tárlathoz minőségi múzeumpedagógiai foglalkozások kapcsolódnak (felelevenítés, beöltözés, tematikus foglalkozások, szakköri foglalkozások, foglalkoztatók, projektnapok, nyári múzeumtáborok).

Szent István Király Múzeum – Hetedhét Játékmúzeum

Az egyedi, kiemelkedő értékű gyűjtemény a Hiemer-Font-Caraffa épülettömbben található. Állandó kiállítása két gyűjteményből jött létre: Moskovszky Éva és édesanyja, Auer Erzsébet páratlan értékű, polgári játékgyűjteményéből és Réber László grafikai hagyatékából. A jelentős gyűjtőmunka eredményeként különleges babaszobákban fedezhetjük fel különböző korok és stílusok enteriőrjeit. A kiállítás interaktív elemekben bővelkedik, jól lehatárolt célcsoport számára jelentős vonzerővel bír.

Szent István Király Múzeum - Fekete Sas Patikamúzeum több mint 200 éves, 1975-ben, az épület és a berendezés restaurálása után, nyitotta meg ismét ajtaját a közönség előtt.

Szent István Király Múzeum - Csók István képtár különlegessége Aba-Novák Vilmos „Magyar-francia történelmi kapcsolatok" című pannója, ezen kívül időszaki kiállításoknak ad otthont.

Szent István Király Múzeum - Budenz-ház Ybl gyűjtemény, Schaár Erzsébet gyűjtemény, Téglák a múltból kiállítás gyűjtemények tényleges turisztikai attrakcióként nem jönnek szóba, látogathatóságuk korlátozott.

Szent István Király Múzeum, Deák Képtár, Pelikán Galéria

A Deák gyűjtemény jelenlegi formájában 1994 óta látható. Az állandó kiállítás anyagát Deák Dénes műgyűjtő ajándékozta, majd hagyatékozta a városra. Állandó és időszakos kiállításokat kínál a látogatók számára. Az intézmény múzeumpedagógiai foglalkozásokat is kínál (rajz szakkör, múzeumi óra sorozat), a városi iskolák számára. A Pelikán Galéria a Városi Képtár kiállítóhelyeként működik, időszakos tematikus kiállításokat kínál a látogatók számára.

Szent István Király Múzeum - Új Magyar Képtár képzőművészeti gyűjteménye az ország jelentősebb kollekciói közé tartozik.

Szent István Király Múzeum - Budenz-ház Ybl gyűjtemény, Schaár Erzsébet gyűjtemény, Téglák a múltból kiállítás gyűjtemények tényleges turisztikai attrakcióként nem jönnek szóba, látogathatóságuk korlátozott.

Gorsium Régészeti Park

Székesfehérvártól 12 km-re, az M7-es autópályától 4 km-re található. Hírnevét az ország legnagyobb méretű római kori szabadtéri múzeumának, Gorsiumnak köszönheti. A Szent István Király Múzeum kiállítóhelyeként működő régészeti park az egykori Pannónia provincia tartománygyűlésének és császárkultuszának székhelyét mutatja be. Felújításának köszönhetően Látogatóközponttal és látványraktárral bővült. Jelentős és egyedi vonzerőt képvisel, mely további fejlesztésekkel még inkább kiaknázható lenne.

Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum

Az 1998-ban újjászervezett kiállítás a város központjában a Püspöki palotával szemközt, a hajdani ferences kolostor emeleti részén várja a látogatókat. Az elsősorban a liturgikus ötvös- és textiltárgyakra, valamint festményekre és szobrokra koncentráló törzsanyag 2009 nyarától megújult formában látogatható. Mérsékelt áru belépődíj ellenében tekinthető meg. Magas minőségű kiállításai multimédiás eszközökkel, virtuális tartalmakkal, applikációkkal egészülnek ki.

Vörösmarty Színház

A fehérvári színháznak - amely 1913 óta viseli Vörösmarty nevét - nagy múltja, dicső szerepe volt a magyarországi színjátszás történetében. Színpadán a legkiválóbb magyar színművészek léptek fel: Varsányi Irén, Hegedűs Gyula, Rózsahegyi Kálmán, Ladomerszky Margit, Bajor Gizi. Korunk színésznemzedékének tagjai közül is sokan kezdték pályafutásukat a fehérvári színházban, és napjainkban is a legnagyobbak játékát élvezheti a közönség. Ma a színház ismét képes a városon kívül is megszólítani a közönséget, a jegyek programcsomagba szervezésével a benne rejlő turisztikai potenciál egyre jobban kihasználható.

Fesztiválok

Kulturális és közösségi rendezvények

A városi rendezvénypaletta az elmúlt években jelentősen átalakult, meglévő rendezvények megújultak (pl. Kortárs Művészeti Fesztivál, Fehérvári Advent), illetve új rendezvények születtek (Hetedhét Játékfesztivál, Koronázási Ünnepi Játékok, Alba Regia Feszt- Jazzfesztivál) volt. A rendezvények közül néhány önálló – országos, vagy határon átnyúló - turisztikai vonzerővel bír (pl. FEZEN, Székesfehérvári Királyi Napok, Fehérvári Advent), de a kialakult minőségi rendezvénypaletta összességében is alkalmas a „Tele élettel” üzenetet alátámasztó imázsformáló vonzerő hordozására.

Sport rendezvények

Székesfehérvár sportváros, ezt ma már sportcsapataink mérkőzései mellett több rangos sportesemény is mutatja, nem egy köztük önálló turisztikai vonzerőként is értelmezhető (Gyulai István Memorial Atlétikai Magyar Nagydíj, Székesfehérvár Rallye..), amelyek a résztvevőkön kívül látogatókat is vonzanak a városba, a szálláskapacitás kihasználásához nagymértékben hozzájárulnak. Az esetileg megrendezett nemzetközi sportesemények is alkalmasak a városi imázs közvetítésére, fontos törekvés ezek megtartása, és újabbak szervezési jogának elnyerése.

Gasztronómiai és közösségi rendezvények

Székesfehérvár több további, elsősorban városi hatókörű rendezvényt szervez, emellett városrészeknek önálló programjai is vannak (pl. Sportmajális, Pünkösdi Virágálom, Öreghegyi Mulatság, Böndörödő, Borsófesztivál, stb..) A gasztronómiai rendezvények között legismertebb és legnagyobb múltra visszatekintő Fehérvári Lecsófőző Vigasság (Lecsófesztivál) mára már inkább közösségi rendezvény, amely országos hatókörű vonzerővel is bír, de kevésbé imázsformáló erejű. A külső szervezésű gasztronómiai rendezvények (Toros és Pálinka Fesztivál, Mangalica Fesztivál) nem turisztikai vonatkozásúak, inkább a város lakóit megcélzó programokról van szó.

Gasztronómiai attrakciók

Székesfehérvár nem különösebben kiemelkedő pozíciót foglal el a magyar gasztronómiai palettán, a városnak nincs széles körben ismert, vagy emblematikus étele, helyi terméke, amely önálló utazási motivációt jelentene, ugyanakkor a gasztronómiai kínálatnak rendkívül nagy szerepe van a Belváros turisztikai attrakcióban, a turisztikai programcsomagokban, vagy rendezvénykínálatban kiegészítő vonzerőként. A gasztronómiai kínálat az elmúlt években jelentősen fejlődött, több olyan étteremmel gyarapodott, amelyeket a város határon túl is ismernek, és szakmai elismerésben részesítenek. Erre a minőségi kínálatra lehet alapozni turisztikai szempontból. Fontos lehet a helyi termék piac (Jancsárkert) szerepe, amely jelentős fejlesztést követően márkázott termékekkel bekerülhet a vonzerők közé, valamint megteremti az alapját a helyi alapanyagok felhasználásának.

Egészségturisztikai vonzerők

Székesfehérvár nem rendelkezik jelentős egészségturisztikai vonzerőkkel (pl. termál víz), lehetőségek inább az orvosi turizmus terén mutatkoznak, ez azonban még nem képez turisztikai terméket. A város két fürdője közül a városi strand és uszoda elsősorban a helyi igényeket elégíti ki. Turisztikai vonzerőt az uszodában megrendezett sportesemények jelenthetnek, de ezek esetében is inkább a sportbarátok, kísérők, rajongók egynapos látogatása a jellemző, hosszabb tartózkodást legfeljebb a sportolók, a verseny megrendezéséért felelősök (sportági szövetség képviselői, versenybírók) generálnak.

Árpád Fürdő

Székesfehérvár műemlékfürdője az Árpád Fürdő a történelmi belváros területén található. A szecessziós épületet a XX. század nagyobb részében a város egyetlen fedett fürdője volt, amelyet 2010-ben újított fel egy magánvállalkozás. A fürdő a felújítást követően wellness kínálatával népszerű (szaunák, masszázs, tepidárium, szolárium, sószoba, ködézsa). A fürdőt főként helybéliek látogatják, de a fehérvári turisztikai kínálat fontos elemévé is vált azzal, hogy a szállodák csomagajánlataiban is megjelenik. Gyengesége korlátozott alapterülete, műemlékfürdő jellegéből adódóan a medencék kicsik, a szolgáltató terek nagysága korlátozott. Méretéből adódóan vezető turisztikai attrakció nem válik belőle Székesfehérváron, kiegészítő attrakciónak, speciális igények szolgálására kifejezetten alkalmas.

Természeti vonzerők

A belvároshoz kapcsolódó Zichy liget árnyas fái alatt híres köztéri alkotások bújnak meg. Az Ázsia kutató gróf Zichy Jenő a névadója annak a Zenepavilonnak, mely nyaranként kulturális eseményeknek ad otthont, télen pedig korcsolyapálya öleli körbe. A közeli Rózsaligettel - benne a Csitáry kúttal – Csónakázó tóval szinte egységes zöldövezetet alkotnak közvetlen belváros kapcsolattal, ezáltal kiegészítik a kulturális kínálaltot. A 2017-ben rehabilitált és csónakázásra alkalmas Csónakázó tó a mellette található Koronás Parkkal már önálló vonzerőként is számottevő, elsősorban diákcsoportok, osztályok számára.

Turisztikai vonzerő tekintetében az egyénileg szabadon látogatható Sóstó-Homokbánya Természetvédelmi Terület jelent nagyobb potenciált a 2018-ban befejeződött felújítást követően. A 7 km hosszú tanösvényén növényritkaságokkal (békekonty, vitézkosbor) és védett fajokkal (kanalas gém, mocsári teknős) is találkozhatunk. Túravezetés kérhető, a terület látogatása ingyenes. A felújítást követően Látogatóközponttal is bővült a terület.

TERMÉSZETI VONZERŐK	**KULTURÁLIS ÉS ÖRÖKSÉG VONZERŐK**
Tavak (Bányató, palotavárosi horgásztavak, Csónakázó-tó) Ligetek (Zichy-liget, Rózsaliget, Halesz park)	Műemlék épületek (Városháza, Püspöki palota, Szt. Anna kápolna, Szent István-székesegyház, Ciszter templom és kolostor, Árpád Fürdő, Hiemer-ház..)
Egyéb víz (Csitáry forrás - szabad kifolyású ásványvíz)	Történelmi helyszínek, emlékművek (Országalma és történelmi belváros, Aranybulla-Csúcsos hegy, Pelikán-udvar)
Egyedi városkép (Arany J. u., Országalma, Városháza, Püspökkút, Prohászka park, Fő utca)	Régészeti lelőhelyek (Romkert, Gorsium Régészeti Park, Várfalmaradványok, középkori város feltárások) NEMZETI EMLÉKHELY
Panoráma (Öreghegy – Bory-vár, Csúcsos hegy - Aranybulla emlékmű)	Kiemelkedő értékű szobrok (Szt. István lovasszobra, 10-es huszárok, Mátyás szobor, Országalma, II. vh. Emlékmű..)
Speciális flóra (az evangélikus templom melletti park a Magyarországon őshonos növényeket mutatja be)	Egyéb építészeti vonzerők (Zichy-ligeti Zenepavilon, Szt. Lélek temető (magyar és német sírok), Virágóra, Órajáték)
Természetvédelmi terület, tanösvény, védett fajok (Sóstó)	Népművészet, népszokások (Tűzzel-vassal Fesztivál – Skanzen, Iván-napi Búcsú - Rác templom környéke, Népművészeti Fesztivál, Táncház)
Egyéb tájkép (Védett fasorok, Zrínyi u. hársfasor, József A. u., vadgesztenyesor, Gyümölcs u. platánfasor)	Kulturális intézmények (Alba Regia Táncegyüttes, Vörösmarty Színház, Alba Regia Szimfonikus Zenekar)
Folyó, patak (Nádor-csatorna, Sárvíz-csatorna)	Múzeumok, kiállítóhelyek (Szt. István Király Múzeum kiállítóhelyei, Egyházmegyei Múzeum, Óramúzeum, Vasútmodell kiállítás, Helyőrségtörténeti gyűjtemény, Alumíniumipari Múzeum, Tűzoltó Múzeum, Palotavárosi Skanzen, Gorsium Régészeti Park)
Rendszeres fesztiválok (Székesfehérvári Királyi Napok, Hetedhét Játékfesztivál, FEZEN, Alba Regia Feszt – Jazzfesztivál, Fehérvári Lecsófőző Vigasság, Florália, Kortárs Művészeti Fesztivál, Fehérvári Advent..)	
Egyéb kulturális események (Vörösmarty Színház repertoárja, Nyári színház, Alba Regia Szimfonikus Zenekar koncertjei, Múzeumok Éjszakája, múzeumi megnyitók, programok, KÖN..)	
Vallási ünnepek (Szt. István napi Körmenet)	
Sportcentrumok, sportrendezvények (Bregyó-közi Regionális Atlétikai Központ – Gyulai István Atlétikai Magyar Nagydíj, Sóstói stadion, Fehérvár Rallye, Börgöndi Repülőnap, Hőlégballon Karnevál, futball, kosárlabda, jégkorong, kézilabda, amerikai foci mérkőzések	

***41**. táblázat: **Székesfehérvár vonzerői** Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat adatai, saját szerkesztés*

Kiskereskedelmi üzletek, vendéglátóhelyek

Az idegenforgalom és a gazdasági szolgáltatások szempontjából is lényeges, hogy a városban a vendéglátóhelyek kínálata hogyan alakul. 2000 óta vizsgált csaknem 1,5 évtized statisztikai adatai vegyes képet mutatnak. 2000 és 2016 között az összesített növekmény 7,0% volt, mely mögött három nagy csökkenési hullám visszaeséseit követő gyarapodások ilyen mértékig egyenlítettek ki. Az idősoros adatok alapján a megyeszékhely 7,0%-os növekménye az országos (4,0%) és megyei (2,5%) növekményt meghaladta.

A kiskereskedelmi üzletek tekintetében ettől eltérő tendencia figyelhető meg. A számuk 2001 és 2006 között 8,1%-kal növekedett (2027 db; 2.006) Székesfehérváron, 2007-től pedig 2,9%-os évi átlagos és

irányát tekintve állandó csökkenés figyelhető meg, melynek eredményeképp 2016-ra a kiskereskedelmi egységek száma csaknem ¾.-ére, 1.542 db-ra esett vissza.

1.9.6 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzelése

A gazdaságfejlesztés szempontjából Székesfehérváron is kiemelt szerepet játszanak az Ipari Park címmel rendelkező objektumok. A jelenleg hat ipari parknak (ebből öt ténylegesen működik, az Alba Airport IP ugyan a cím birtokosa, de jelenleg még nem kiépített) regionálisan komoly szerepe van a foglalkoztatásban, jelentős gazdaságszervező erőt tudnak felmutatni.

A kilencvenes évek eleje kiemelt célként volt kezelt Székesfehérváron a megfelelő ipari, vállalkozási infrastruktúra kialakítása, melynek eredményeképp az országban itt található az ipari parkok és övezetek egyik legnagyobb koncentrációja.

A város közigazgatási területén működő ipari parkok mind gazdasági társaságok kezelésében állnak, az Alba Ipari Zóna10 és az Alba Airport Ipari Park tulajdonosi társaságaiban rendelkezik tulajdonrésszel az Önkormányzat (a jelenleg még nem kiépített Alba Airport Ipari Parkban az Önkormányzat 99,96% tulajdonrésszel rendelkezik a tulajdonos Alba Airport Fejlesztő és Üzemeltető Kft.-n keresztül).

Az ipari parkok 70-80%-ban települtek be működésük első négy évében, zömmel multinacionális vállalatok voltak a fő bérlők, ill. területvásárlók. Később a külföldi tőke kisebb mértékben képviseltette már magát, viszont a megerősödött helyi vállalkozói kör is megjelent az ipari parkokban. A Sóstó Ipari Parkban máig zömmel több ezer embert foglalkoztató multinacionális vállalatok működnek, míg az Alba Ipari Zóna vagy a Déli Ipari Park többnyire a magyar tulajdonú és hazai piacra termelő kis- és középvállalkozásoknak ad otthont.

Az ipari parkok fejlesztési elképzeléseikben kapacitásbővítéseik mellett a szolgáltatásfejlesztésre (például munkaerő-kölcsönzésre, innovációs képességet növelő üzletviteli tanácsadásra, alkalmazott K+F támogatására) a szolgáltatásfejlesztésre helyezik a hangsúlyt. A vállalati kör stabilizálódásával, a bérelhető szabad területek csökkenésével az extenzív helyett az intenzív fejlődés kerül előtérbe, mely az itt dolgozók munkakörülményeinek javításával, és a vállalatok számára minél sokrétűbb szolgáltatások kiépítésével igyekszik növelni a park versenyképességét.

Az ipari parkok meghatározó szerepet töltenek be Székesfehérvár gazdaságában és foglalkoztatásban. Az ipari parkokban mintegy 300 vállalkozás működik, húszezer főt meghaladó munkavállalót foglalkoztatnak, és jelentős szerepük van az exportértékesítésben.

1.9.7 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

1.9.7.1 Elérhetőség

Helyzetfeltáró munkarész 1.15. fejezetében kerül kifejtésre

1.9.7.2 A munkaerő képzettsége

Helyzetfeltáró munkarész 1.7. fejezetében kerül kifejtésre

[10] az Ipari-, Tudományos-, Innovációs- és Technológiai Parkok Egyesület (IPE) által 2013. évben második alkalommal meghirdetett Ipari Parkok Versenyképességi Díjon szociális érzékenységéért és társadalmi szerepvállalásáért részesült díjazásban.

1.9.7.3 K+F és innováció

A kutatás-fejlesztés fontos szerepet játszik a város gazdasági fejlődésének fenntartásában, a versenyképesség megőrzésében, illetve javításában; az innováció pedig fontos eszköz a gazdasági szervezetek eredményességének, hatékonyságának a fokozásában.

Az Európai Unió 2000-ben elfogadott lisszaboni döntésében fogalmazta meg a célkitűzést, mely szerint egy évtized alatt a tagállamok K+F-ráfordításaikat GDP-jük 3%-áig emelik fel, így téve lehetővé a kontinens versenyképességének megőrzését. Ezt a célt az Európa 2020 stratégia is tartalmazza, amely a szint meghatározása mellett ráirányítja a figyelmet a kutatás-fejlesztésre szánt vállalkozásoktól származó források fontosságára is. Székesfehérvár gazdasági növekedésének mozgatórugói közé azonban nemcsak a versenyképes ágazatok jelenléte és a szolgáltatási szféra arányának a növekedése tartozik, hanem az egyetemi oktatás és a kutatóintézeti bázis fejlődése is.

Székesfehérváron a kutatásfejlesztésre fordított költség és beruházási adatok, a kutató-fejlesztő helyeket és személyi állományt érintő adatok alapvetően a **megyei szinten elérhető statisztikai adatok**on keresztül vizsgálhatók. Fejér megye kutatás fejlesztési tevékenysége a statisztikai adatok alapján:

- 2016-ban Fejér megyében kutatás-fejlesztésre 8,558 milliárd forintot fordítottak, folyó áron számítva 12,4 %-kal kevesebbet, mint 2015-ben. Ezzel a K+F ráfordítások hosszú ideje tartó növekvő trendje tört meg, és a GDP-hez viszonyított aránya is mérséklődött. Ez a változás az országos tendenciához hasonló, viszont azt 3,6 százalékponttal meghaladó visszaesés.
- A csökkenés hátterében alapvetően az operatív programokból származó források visszaesése áll azzal, hogy Fejér megyében a vállalkozásoktól és a külföldről származó K+F források esetleges bővülésére sem került sor, hogy ellensúlyozhassák a lecsökkent államháztartási finanszírozást.
- Fejér megyében a GDP kevesebb mint 1,0%-át, (0,57%) költötték kutatás-fejlesztésre, ez az érték országosan 1,22% volt 2016-ban.
- Összességében a hazai K+F-tevékenység továbbra is erősen fővároscentrikus: 2016-ban Budapesten működött az ország 2727 kutató-fejlesztő helyének 47%-a, ahol a kutatással foglalkozók 56%-a dolgozott, és ott használták fel a – területre bontható – K+F-ráfordítások közel kétharmadát. A fővárosban kutatás-fejlesztésre (előzetes GDP-adatokkal számolva) a GDP 2,22%-át fordították 2015-ben.

A tudásintenzív ágazatok székesfehérvári jelenlétének, mint a helyi innovációs teljesítmény egyfajta fokmérőjének az elemzését és értékelését az OECD által meghatározott módszertan, azaz az ágazatban felhasznált termelési tényezők, a technológia és a termék tudásintenzitásának segítségével definiált technológiai színvonal és ágazati besorolás alapján végeztük el[11].

[11] A technológiai színvonal alapján megkülönböztetünk (Eurostat 2009):
– *high-tech feldolgozóipari ágazatokat* (TEÁOR'08 2 számjegy alapján: 21, 26),
– *medium-high-tech feldolgozóipari ágazatokat* (20, 27, 28, 29, 30) és
– *tudásintenzív szolgáltatási ágazatokat* (50, 51, 58–66, 69–75, 78, 80, 84–88, 90–93).
A tudásintenzív szolgáltatások köre is tovább bontható:
– *tudásintenzív piaci szolgáltatásokra* (50–51, 69–70–71, 73-74, 78–80),
– *tudásintenzív pénzügyi szolgáltatásokra* (64–65–66) és
– *high-tech tudásintenzív szolgáltatásokra* (59–60–61–62–63 és 72).

	működő vállalkozások száma 2013 (db)			aránya az összes működő vállalkozáshoz, 2013 (%)		
Területi szint	High-tech feldolgo-zóipar	Medium high-tech feldolgozóipar	Tudás-intenzív szolgáltatások	high-tech feldolgozóipari	medium high-tech feldolgozóipari	Tudás-intenzív szolgáltatások
Magyarország	2.357	4.503	154.355	0,37%	0,70%	24,11%
Főváros	819	1.254	9.723	0,50%	0,77%	5,94%
MJV összesen	744	1.080	55.957	0,54%	0,78%	40,55%
Fejér megye	84	196	8.892,	0,36%	0,84%	38,15%
Székesfehérvári járás	49	98	4.646	0,46%	0,93%	43,88%
Székesfehérvár	**45**	**72**	**3.984**	**0,56%**	**0,89%**	**49,24%**

***42**. táblázat: **Innovációs teljesítmény mutatói 2013** Forrás:(TeIR)|KSH*

Ha feltételezzük, hogy az ebben a szegmensben működő vállalkozások száma arányos a mögötte álló teljesítménnyel, akkor Székesfehérvár és köré szerveződő járás több szempontból kimagaslik az országos és a területi adatokhoz képest.

Amint a táblázat adataiból kiderül, Székesfehérvár vállalkozásainak már a „makroszerkezete" is szignifikáns eltérést mutat az országos, a megyei és a MJV-k szerkezetétől; a volumenadatok határozott – iparági szintű – high-tech, médium high-tech és tudásintenzív szolgáltatási specializációra utalnak. A fajlagos, működő vállalkozásokra vetített arányból pedig egyértelműen látható, hogy **Székesfehérváron jelentős a high-tech és médium high-tech feldolgozóipar**, illetve a tudásintenzív szolgáltatások **jelenléte** és aránya.

A high-tech feldolgozóiparon belüli az **elektronikai, híradástechnikai berendezések gyártás**át végző vállalkozásoknak az aránya (országos átlagot, főváros és megyei jogú városok ezirányú rátáját csaknem ötszörösen meghaladó alábbi ábra), míg a medium high-tech feldolgozóiparon belül a **járműgyártás**t végző vállalkozások aránya a kimagasló Székesfehérváron. Ezek már egyértelmű **szerkezeti versenyképesség**re utalnak.

Ezeknek a területnek a fejlesztése versenyképességi szempontból nem csupán tudásintenzitásuk és kiemelt fajlagos hozzáadott érték-arányuk miatt elengedhetetlen, hanem mert ezek az iparágak igen jelentős foglalkoztatók, és a vállalkozások jelentős része az önmagában is kiemelt gazdaságpolitikai figyelmet érdemlő kis- és középvállalat.

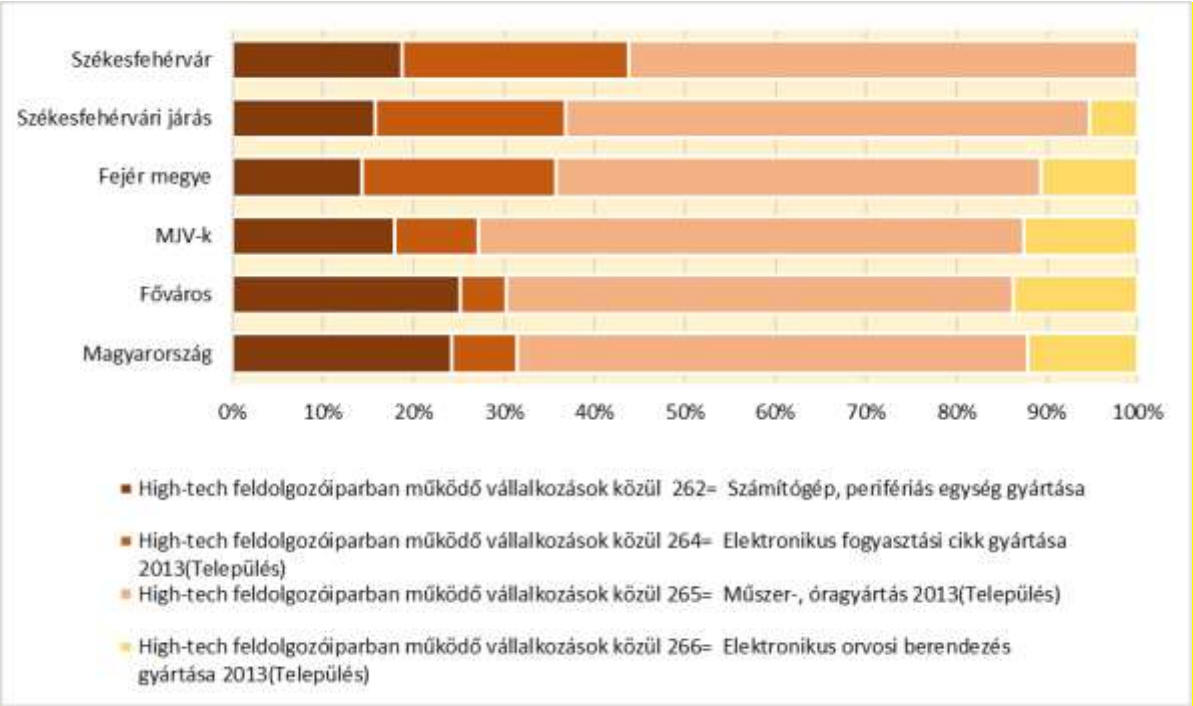

59.** ábra: **High-tech feldolgozóipar vállalkozásainak megoszlása, 2013 Forrás:(TeIR)|KSH

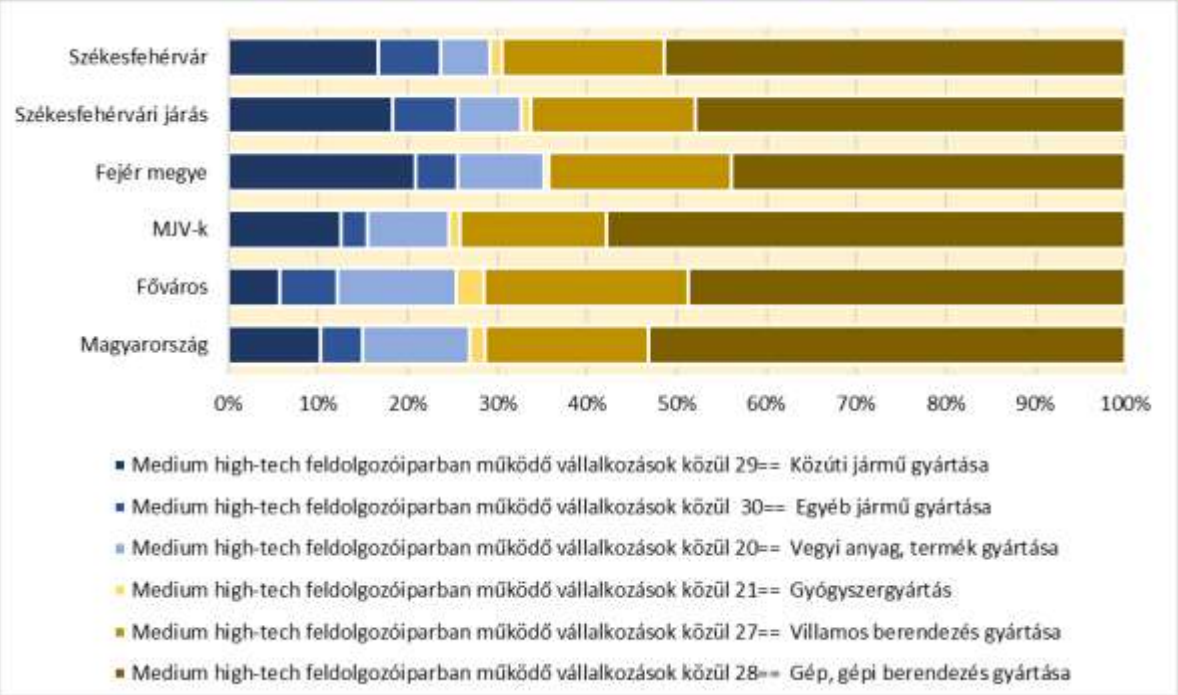

60. ábra: **Medium High-tech feldolgozóipar vállalkozásainak megoszlása, 2013** *Forrás:(TeIR)|KSH*

1.9.7.4 KKV-kat támogató gazdasági szolgáltatások

Az induló vállalkozások számára jelenleg négy működő inkubátorház biztosít kedvező infrastrukturális lehetőségeket, illetve az ezekhez kapcsolódóan nyújtott szolgáltatásokkal támogatják az elsősorban az induló vállalkozásokat vagy az új életszakaszba lépő/"túlélő" cégeket.

Székesfehérvári Vállalkozói Központ

Az Inkubátorház az országban harmadikként, 1993-ban kezdte meg a működését, az inkubátorházat működtető közalapítvány alapítója Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata.

Grand Inkubátorház

Az inkubátorház a város egyik legkorszerűbb inkubátorháza, mely működését 2012-ben kezdte meg.

Maros Kft. Inkubátorház

Az inkubátorház az Alba Ipari Zónában épület meg uniós támogatási forrásból 2010-ben. 1.510 négyzetméter alapterületű épület 10-11 kezdő vállalkozás befogadására alkalmas.

WA Invest Vállalkozói Inkubátorház

Az inkubátorház uniós támogatási forrásból jött létre 2012-ben 1678,35 m2 hasznos alapterülettel legalább 11 vállalkozásnak tud működési helyszínt biztosítani.

Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítványt (RVA®)

Az Alapítványt 1991-ben alapította 47 alapító az alapítvány rendelkezésére bocsátott 5.577.000,- forintos induló tőkével. Az alapítók között megtalálható Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata és Fejér Megye Közgyűlése mellett több kamara, bank valamint vállalkozás, illetve magánszemély is. Alaptevékenysége a mikrohitelezésen alapuló pénzügyi szolgáltatások nyújtása, emellett szerepet kap még az alapítvány tevékenységében a képzés és információnyújtás.

1.9.8 Ingatlanpiaci viszonyok

1.9.8.1 Lakásállomány helyzete

Székesfehérvár a régió megyei jogú városai közül kiemelkedő lakásállománnyal bír, mely állomány 2001 óta az országos tendenciákkal megegyezően, kb. 7%-kal növekedett, bár 2005 évtől kezdődően ennek mértéke évről évre az országos átlag alatt volt, csupán 2011-re közelítette meg azt. 2011-ben a lakásállomány elérte a 44.804 db-ot, ebből 41.324 db volt lakott lakások száma (ekkor a 100 lakott lakásra jutó lakó 236 fő volt). A legutóbbi népszámlálási adatgyűjtés évétől vizsgálva a növekedés továbbra is folyamatos, ugyanakkor az évről-évre jelentkező néhány tucatnyi lakásszám bővülés nem számottevő, jelentősebb ugrás csak 2015-ről 2016-ra figyelhető meg, ami egy éven belül négy és félszeres lakásszám bővülést mutat, előhírnökeként a megugró megyeszékhelyi lakóingatlan beruházásoknak.

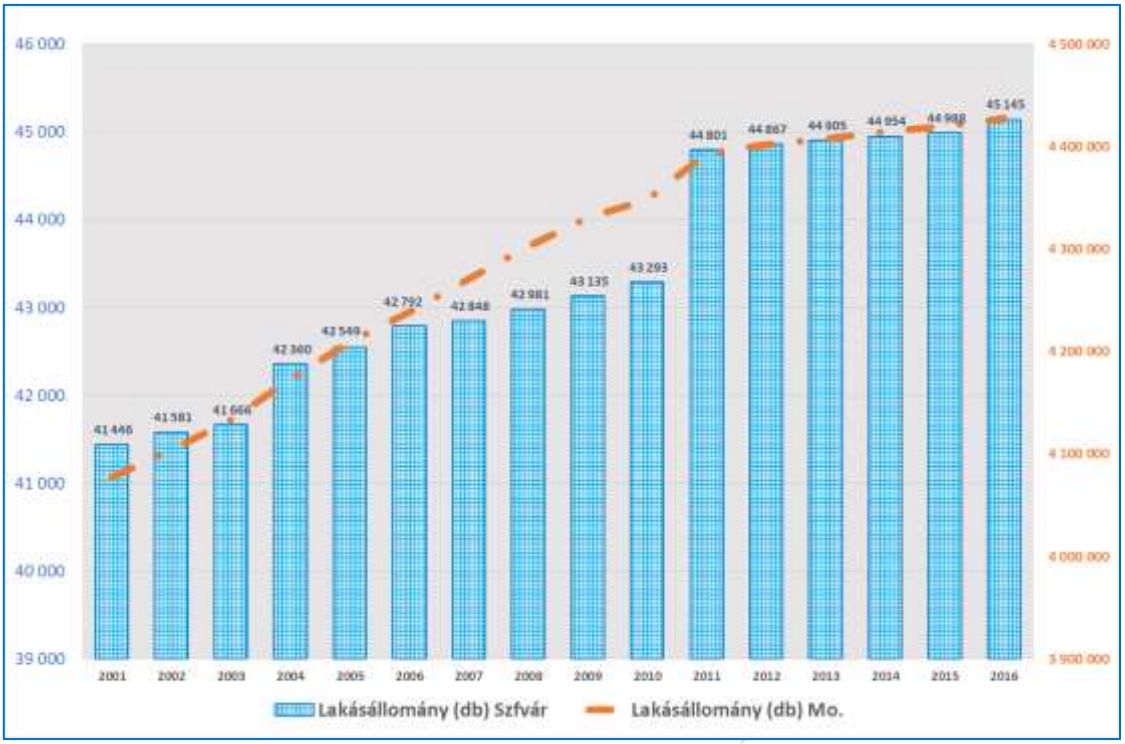

61**. ábra: **Lakásállomány változása Székesfehérváron 2001-2016 Forrás: KSH T-STAR

Az új építésű lakások számának változása, tendenciája az országossal megegyezőnek mondható: 2001-2007 között állandó – a lakáshitelezések könnyítésével 2001-től meredek ütemű – növekedés tapasztalható; a 2007 évi visszaesés egyértelműen a túlkínálatnak tulajdonítható. A 2008/2009 évet követő változások pedig a világméretű pénzügyi-gazdasági válság okainak és következményeinek lakáspiaci leképeződései. A válság lecsengésével a lakásépítések száma nem ugrott meg jelentősen, sőt, viszonylag alacsony szinten állandósult 2011-2015 között, a kormányzati lakáspolitikai eszközök (pl. CSOK), a kedvező ingatlanpiaci, -finanszírozási környezet hatása 2016-tól látszik meg a statisztikai adatokon.

A lakásállomány változása mellett annak megújulását mutatja az újonnan épített lakások száma, mely az ezredforduló eleji értékekhez képest csökkenő tendenciát mutat, és teljes mértékben megegyezik a megyei folyamatokkal. Az épített lakások száma 2004-ben érte el a maximumot 738 db épített lakással, 2011-re pedig jelentősen visszaesett, az 50 db épített lakással egyfajta negatív szélsőértéket, mélypontot ért el. 2010 előtt, 2007-ben – akárcsak a megyei folyamatokat tekintve - szintén volt egy mélypont, de még ekkor is 105 db lakás épült. Beszédes a kiadott új építési engedélyek számának bezuhanása, a válságidőszak csúcsidejében még 770 engedély született (2008), amely egy év alatt megfeleződött (2009), majd 2010-re az előző évi 16%-ra zuhant. Természetesen az engedélyezett építések túlnyomó része nem is valósult meg. A 2011-2015 közötti időszakban egyenletesen alacsony szinten állandósult az új lakások építése, amely az épített összes alapterület nagyságában is megfigyelhető, ugyanakkor a 2016-os adatok már egy nagyobb volumenű beruházási hajlandóság növekedést jeleznek előre – előző évhez képest háromszoros épített lakás alapterület növekedés, a kiadott engedélyek száma pedig hirtelen közel két és félszeresére nőtt.

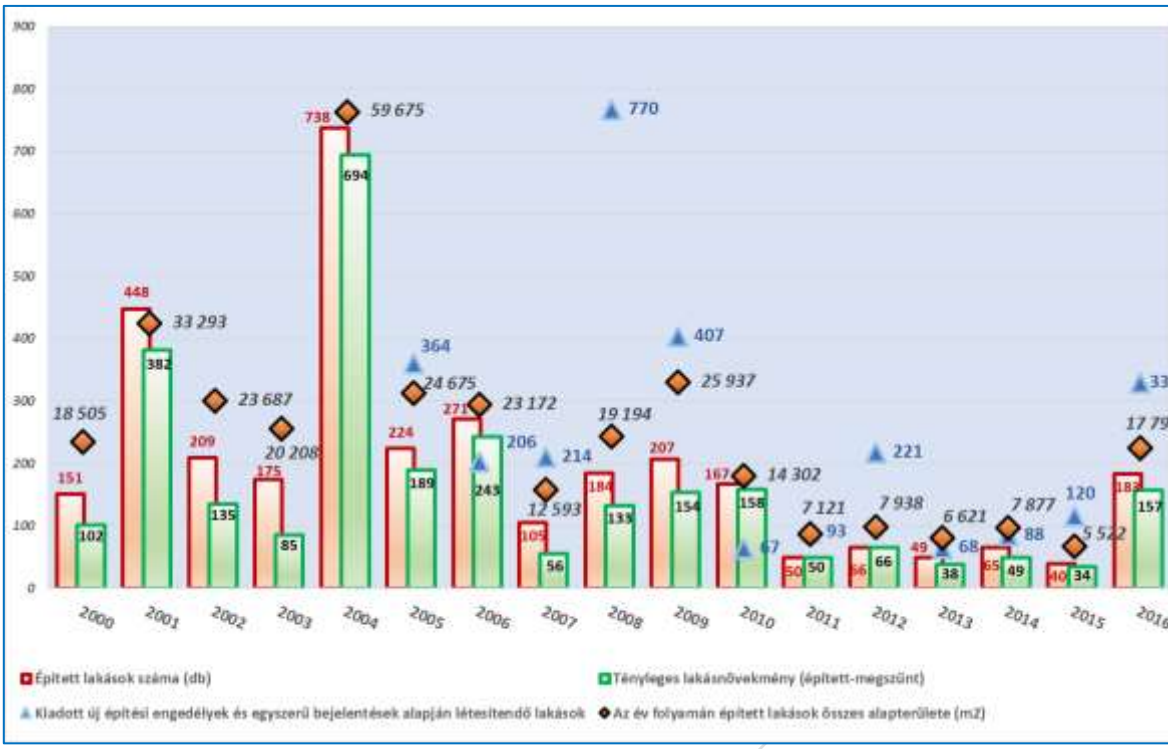

62. ábra: ***Új lakásépítés Székesfehérváron 2000-2016*** Forrás: KSH T-STAR

SZMJV Polgármesteri Hivatal adatszolgáltatása szerint 2017 során lakás építése céljából kiadott új építési engedélyek száma a következőképpen alakult: 25 építési engedély kiadására került sor különböző nagyságú 1-26 lakásos lakóépületek létrehozásához, összesen 135 új lakás építéséhez. Ugyanebben az évben a megyei kormányhivatal nyilvántartása szerint a megyeszékhelyen 82 lakás (építési engedély vagy bejelentés alapján) kapott használatba vételi engedélyt.

Az épített lakások közül a 3,5 szobás (vagy ennél nagyobb), valamint a 2,5-3 szobás lakások vannak jelen, de jellemzően az előbbi a dominánsabb. Az egyszobás lakások aránya elenyésző, a 1,5-2 szobás lakások pedig gyakorlatilag eltűntek a lakásépítési piacról. A 2011-2015 között épült kevesebb számú új lakások esetében feltűnő a legnagyobb szobaszámú kategória térnyerése, a bővülő lakásberuházási piacon azonban feltehetően a megugró társasházi új lakásszámok és a dráguló ingatlanberuházási-, vásárlási árak miatt a két-háromszobás kategória újraerősödésével kell számolni. 2011-2015 között az új lakások száma és alapterületük arányában 120-140m^2-es átlag lakás méretek állapíthatók meg, 2016-ban a megugró lakásszámok már csak 100 m^2 alatti átlagérték született.

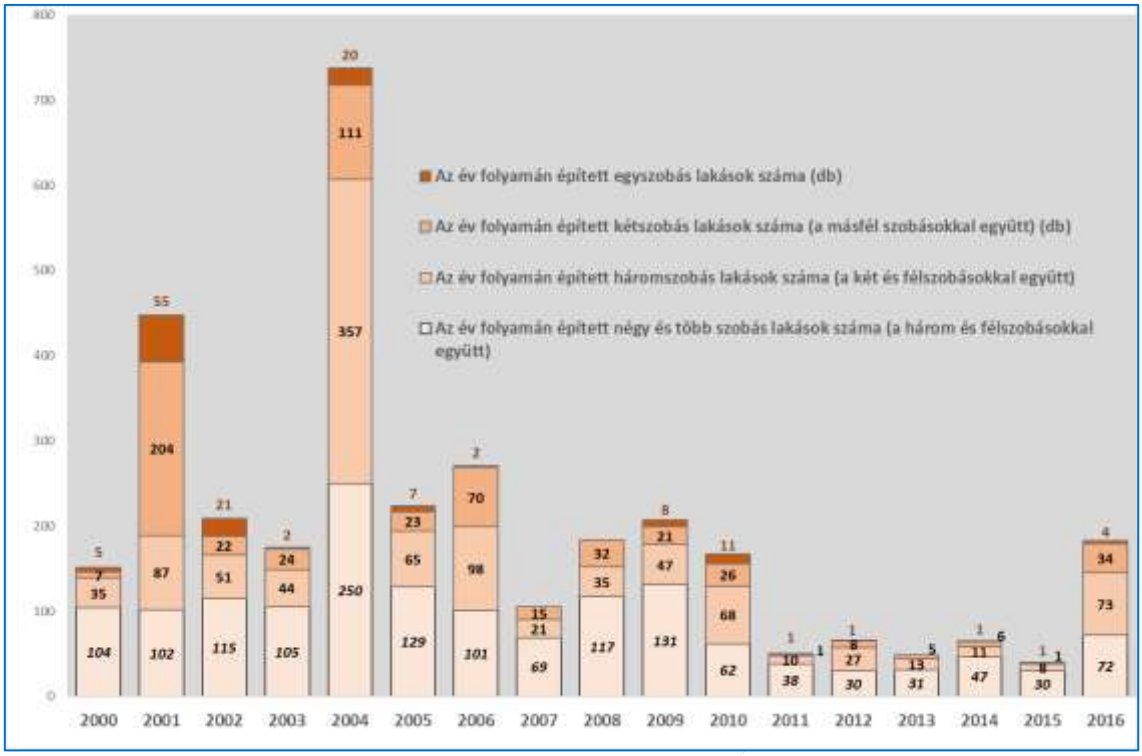

63.** ábra: **Székesfehérváron épített lakások megoszlása szobák száma szerint 2000-2016 Forrás: KSH T-STAR

A lakások komfortfokozata jellemzően összkomfortos vagy komfortos, az ennél alacsonyabb színvonalú lakások száma minimális.

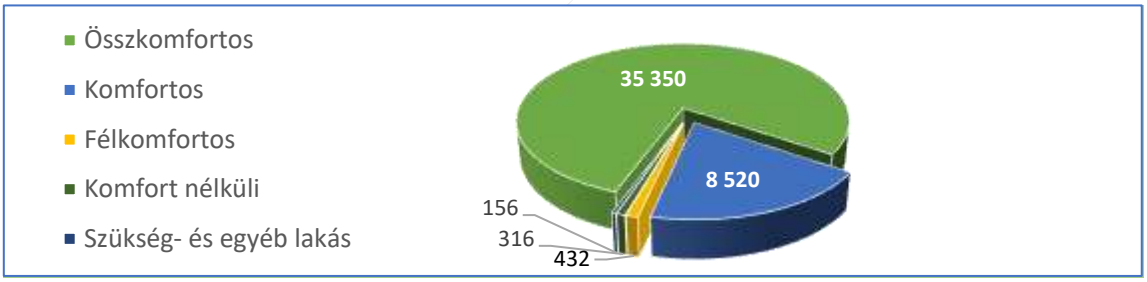

64.** ábra: **Lakások és lakott üdülők komfort szerint 2011 Forrás: KSH T-STAR

A lakott lakások építési év szerinti eloszlása heterogén képet mutat. A székesfehérvári lakásállomány gerincét adó panelépületek főként az 1960-as és az 1990-es évek között épültek meg, a jelenlegi állomány kb. 70%-át adják. Kiemelkedő volt az 1971-1980-ig tartó időszak, amikor 15.175 db lakás épült meg nagyrészt a Vizivárosban és a Tóvárosban, részben a Szedreskerten. Utóbbi városrészen korábbi telepi beépítések is jellemzők. A Palotaváros az 1980-as években épült ki. Háború előtti épületállomány főként a történelmi belvárost jellemzi (42%-ban), mely városrész lakóépületei keletkezésének másik domináns időszaka az 1960-as évek építési hulláma (40%-ban). A hagyományos beépítésű városrészek lakásállománya építési év szerint a legkevertebb, épületállományuk 50-60%-ban 1970 előtt épült. A városban található lakások tehát több mint 85%-ának kora minimálisan 20 év, de inkább 30 év vagy még ennél is idősebb. Az épületállomány városrészenként mind kialakulását, mind műszaki állapotát tekintve meglehetősen vegyes képet mutat. Székesfehérvár 12 – építészetileg és városképileg különböző – városrészből áll, melyek között van hagyományos beépítésű belső lakóterület (Almássy-telep, Ráchegy-Bürtelep, Felsőváros), falusias (Alsóváros-Maroshegy,

Feketehegy) és lakótelepi beépítéssel bíró lakóövezet (Tóváros, Palotaváros, Szedreskert, Viziváros). Székesfehérváron a lakónépességnek több mint a fele lakótelepeken él.

A 2011-es népszámlálási adatok alapján a lakások átlagosan 70 m^2-esek, a leggyakoribbak az 40-59 m^2 alapterületűek (49, 56%), a 60 m^2 feletti lakások aránya összesen 44,11%, a 40 m^2 alatti lakások száma nem meghatározó (6,34%).

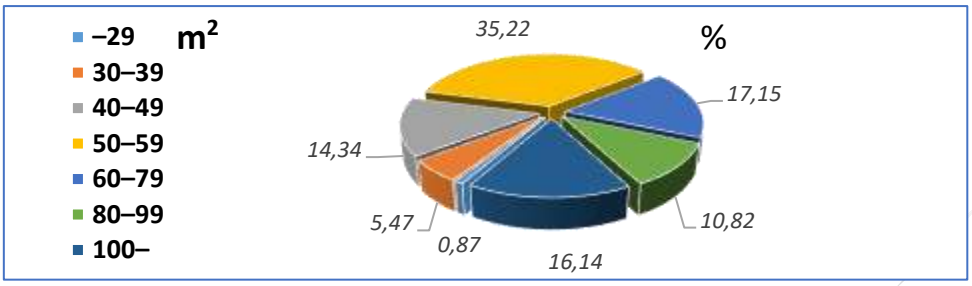

65. ábra: ***Lakások és lakott üdülők alapterület szerint (m²) 2011*** Forrás: KSH T-STAR

A lakások építtetők szerinti megoszlását jellemzően a vállalkozások és természetes személyek dominálták az elmúlt években, egyedül 2004-ben volt jelentős a vállalkozások jelenléte, ekkor 541 db lakás épült meg általuk. Jellemző a 2004-es évre az értékesítés céljára megépített lakások tömege. 2001 óta a 2005-ös év kivételével nem volt önkormányzat által megépített lakás. Megfigyelhető az évről évre kisebb-nagyobb mértékben váltakozó tendencia, viszont a volumen már nem akkora, mint az évtized első felében volt, 2011-re pedig gyakorlatilag évtizedes minimumot ért el. 2011-et követően az amúgy is alacsony értéken állandósult új lakás építkezéseket inkább a természetes személyek magáncélra történő lakásépítései tartották életben, a 2016 -os hirtelen megugró vállalkozások által épített, értékesítés céljára elkészült új lakások száma alapján 2014/2015-re tehető az a fordulópont, amióta a vállalkozói szféra újra lát fantáziát a székesfehérvári lakáspiaci folyamatokban.

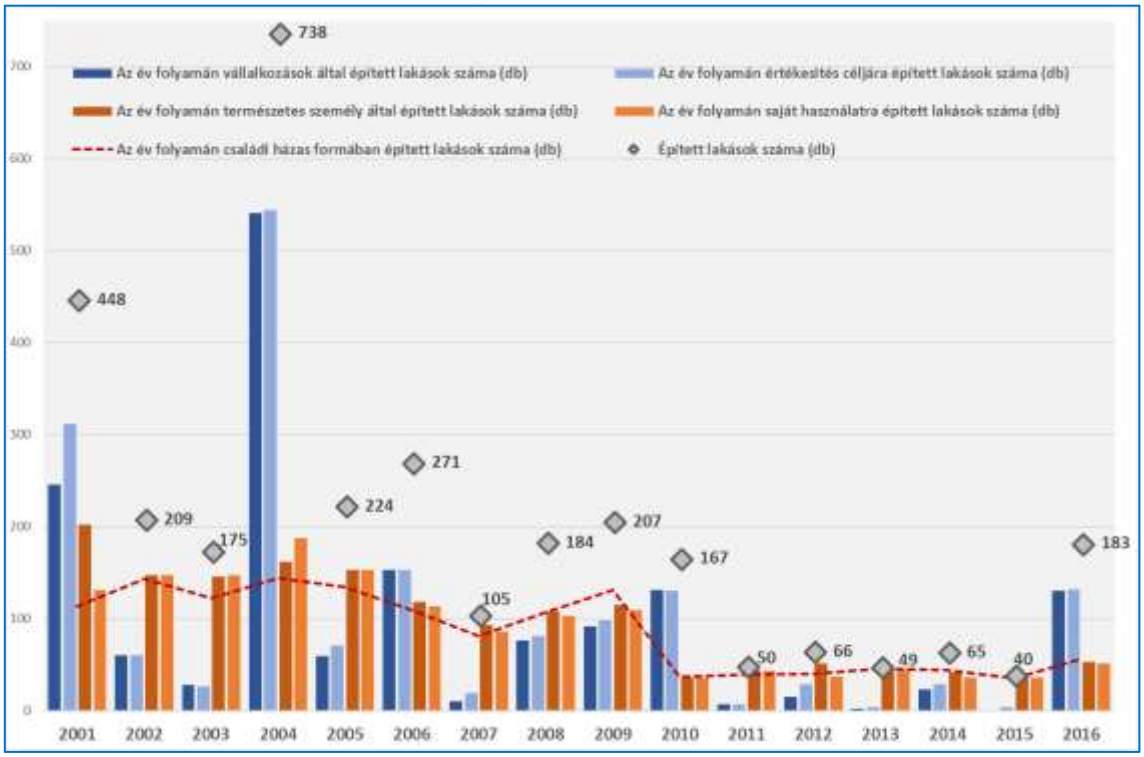

66. ábra: ***Épített lakások építő és cél szerint 2001-2016*** Forrás: KSH T-STAR

1.9.8.2 Ingatlanpiaci folyamatok

2017-ben az OTP elemzése alapján az árak emelkedése és a forgalom bővülése mellett a lakásépítések is beindultak (amely 2018-ban még jobban kiteljesedhet), így a magyar lakáspiac „normál" üzemmódot felvéve érett szakaszba léphet. Az elmúlt évekkel szemben a 2017-es forgalmi adatok alapján minden területi szinten (jogállás, megye, nagyvárosok, kerületek, irányítószám-körzetek) az árak kiegyenlítődését, azaz az olcsóbb térségek nagyobb ütemű drágulását lehetett megfigyelni.

Székesfehérvár, követve az országos trendet, ciklikusan működő ingatlanpiaca felívelő szakasza 2014 óta tart. 2014 a forgalmi bővülés, 2015 a megkezdődő áremelkedés évei voltak, 2016-óta pedig kimutathatóan a lakásépítés is nagy lendületet kapott. Az OTP átlagár adatai szerint 2015-ös árszintről 2017-re 40%-os növekedés történt az átlagos székesfehérvári négyzetméter árakban (2015-re +12%, 2016-ra +15% és 2017-re +13%). Pozícióját a 18 megyeszékhely rangsorában stabilan őrzi (4.), Győr, Debrecen, Kecskemét továbbra is megelőzi ugyanakkor ezalatt a három éves időszak alatt a vezető négy megyeszékhely átlagár adatai a kiegyenlítődés irányába mutatnak, egymás közötti különbségük fokozatosan csökkent. Az országos szintű árkiegyenlítődés folyamatának köszönhető, hogy az évenkénti drágulás arányában 3. helyről a középmezőnybe szorult Székesfehérvár. Átlagár adatban Budapesthez képest Székesfehérvár értéke nem éri el a fővárosi árszínvonal 60%-át (412e Ft/m^2)

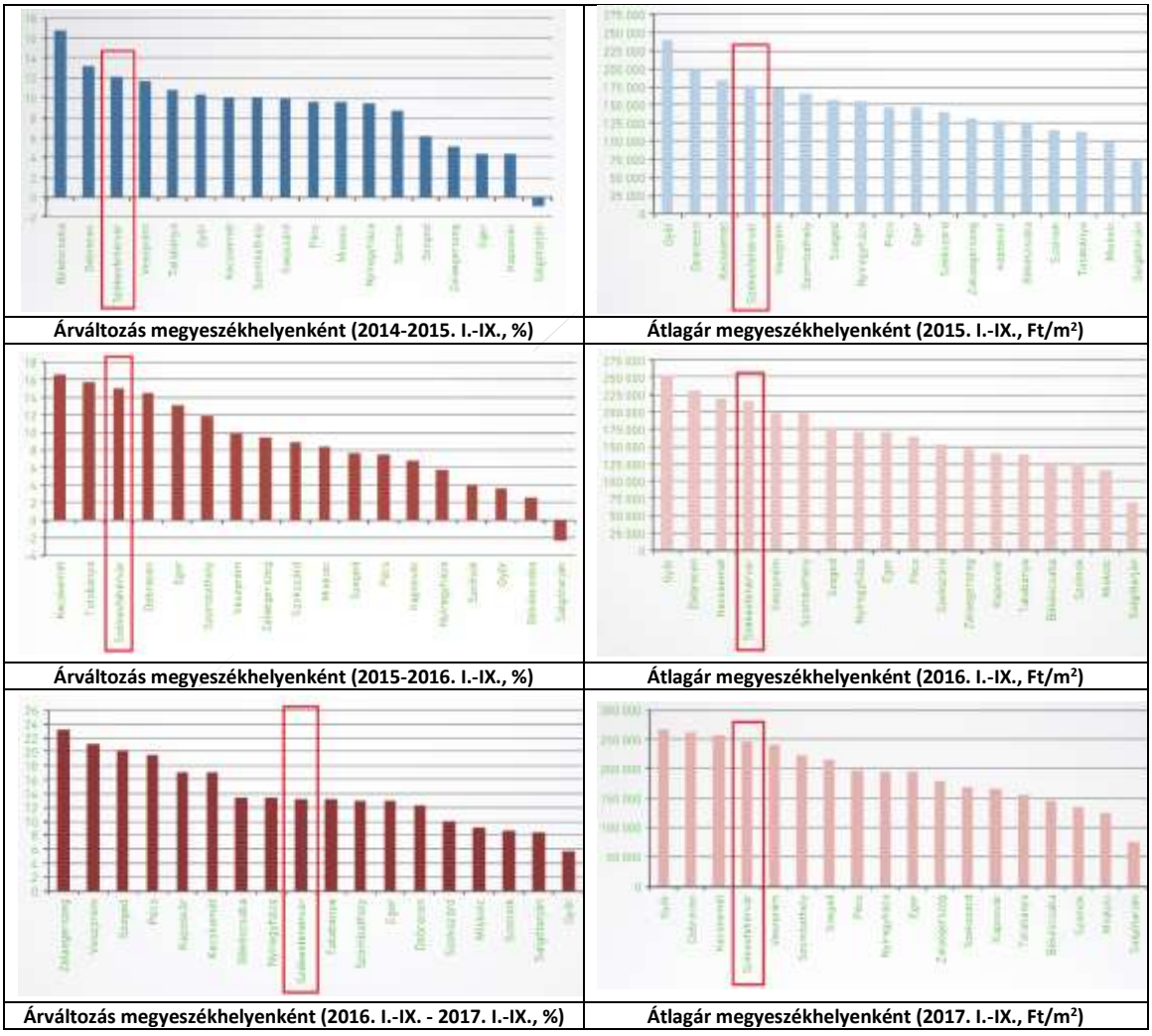

Árváltozás megyeszékhelyenként (2014-2015. I.-IX., %)	Átlagár megyeszékhelyenként (2015. I.-IX., Ft/m^2)
Árváltozás megyeszékhelyenként (2015-2016. I.-IX., %)	Átlagár megyeszékhelyenként (2016. I.-IX., Ft/m^2)
Árváltozás megyeszékhelyenként (2016. I.-IX. - 2017. I.-IX., %)	Átlagár megyeszékhelyenként (2017. I.-IX., Ft/m^2)

67. ábra: ***Lakás árváltozások megyeszékhelyenként 2015-2017*** Forrás: OTP Értéktérkép 2015/2, 2016/2, 2017/2.

Az Ingatlannet.hu adatbázisát felhasználva a következők állapíthatók meg Székesfehérvár lakóingatlan-piacának utóbbi 15 éves alakulásáról:

- A legutolsó áremelkedési periódus 2013 őszétől kezdődött meg, 2013. október (187 851 Ft/m2) és 2018. május (335 756 Ft/m2) között reál áron 179%-os változás történt.
- Az utóbbi öt év nagyarányú drágulása ellenére reál áron Székesfehérváron a lenti adatsorok 2002-2017 közötti időtávjában jelentkeztek drágább időszakok, 2003-2004-ben és 2006-ban.
- A globális gazdasági krízis hatása 2009 tavaszától gyűrűzött be a székesfehérvári lakóingatlan piacra: egy év alatt reál áron 20%-kal csökkentek a négyzetméter árak és egy rövid 2010 év végi-2011 elejei fellángolástól eltekintve 2013 őszén érte el a csökkenés abszolút mélypontját.
- A 2008-2010 közötti válságidőszak előtti időszak árszínvonalát csak 2017 év végére sikerült elérni.
- A székesfehérvári lakóingatlanpiac ciklikusságára jellemzőek voltak korábban a kb. bő fél évet felölelő drágulási időszakok (2005.11-2006.06; 2008.03-2008.09; 2010.08-2011.01), melyeket egy hosszabb árcsökkenési periódus követett, 2013 ősze óta azonban egyetlen felívelő drágulási szakasz kezdődött meg.

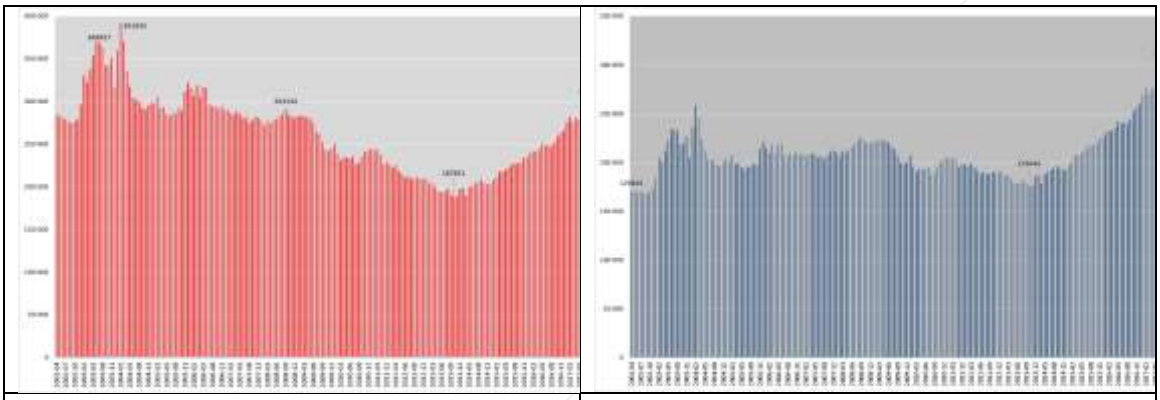

Reál* árváltozás 2002.04-2017.08 * nominál ár inflációval korrigált értéke	**Nominál* árváltozás 2002.04-2017.08** *mindenkori, forintban értendő ár

68. ábra: ***Lakóingatlan átlag m² ár változása Székesfehérváron az ingatlannet.hu adatbázisa alapján***
Forrás: Ingatlannet.hu hirdető és keresőportál
https://www.ingatlannet.hu/statisztika/Sz%C3%A9kesfeh%C3%A9rv%C3%A1r

Lakóingatlan típusok között a sorházak átlagos négyzetméterára drasztikusan csökkent a 2004-2010 közötti időszak magasabb értékeit tekintve, a 2005. évi abszolút maximumhoz képest 2017 őszén 30%-kal olcsóbban lehetett sorházi ingatlanhoz jutni.

A lakástípusok között egyértelműen a téglalakások és a panellakások eladói jártak a legjobban az utóbbi öt évben:

- a panellakások átlagos négyzetméterára a 2013 őszi mélypontról (163e Ft) 2017 őszére 288e Ft/m^2 értékre erősödött, ez 177%-os drágulást jelent, a 2018 májusi 335e Ft/m^2 értékhez képest pedig átlagárban megtörtént a duplázódás;
- a téglalakások átlagos négyzetméterára a 2013 őszi mélypontról (199e Ft) 2017 őszére 361e Ft/m2 értékre erősödött, ez 181%-os drágulást jelent, a 2018 májusi 390e Ft/m2 értékhez képest pedig átlagárban szintén közelít a duplázódás;
- a családi házak átlagos négyzetméterárban azonban mindössze 126%-os árnövekedést tudtak összehozni 2013-2017 között.

Fenti körülmények kialakulásában természetesen közrejátszik az a székesfehérvári sajátosság, hogy az élénk kereslet főleg a lakótelepi lakásokat érinti, ezek átlagmérete 53-57 m^2 körüli, ezek a méretű lakások vannak legnagyobb arányban jelen a városban (a város lakosságának kb. fele él lakótelepeken), másrészt ezen lakások jelentenek egy jobban megfizethető árkategóriát a városlakók számára, harmadrészt pedig a kisebb lakás alacsonyabb rezsiköltsége is döntő szempont lehet a vásárlásnál.

Leginkább a másfél, a kétszobás, valamint az 1+2 félszobás elosztású lakások kelendőek. Az új lakásokat keresők pedig a téglalakásokra koncentráló társasházi beruházások között válogathatnak leginkább, amellett hogy a tégla építésű lakások vélelmezett magasabb presztízse a használ lakások piacán is érezeti hatását, magasabb árszínvonalát.

Albérleti négyzetméter árak reálár változásában szintén 2013 őszétől mutatható ki a legújabb folyamatos növekedési periódus, összességében 148%-os drágulást hozva 2017 őszéig, amely egyben az elmúlt 15 év legmagasabb albérleti négyzetméter árszínvonalának kialakulását is elhozta.

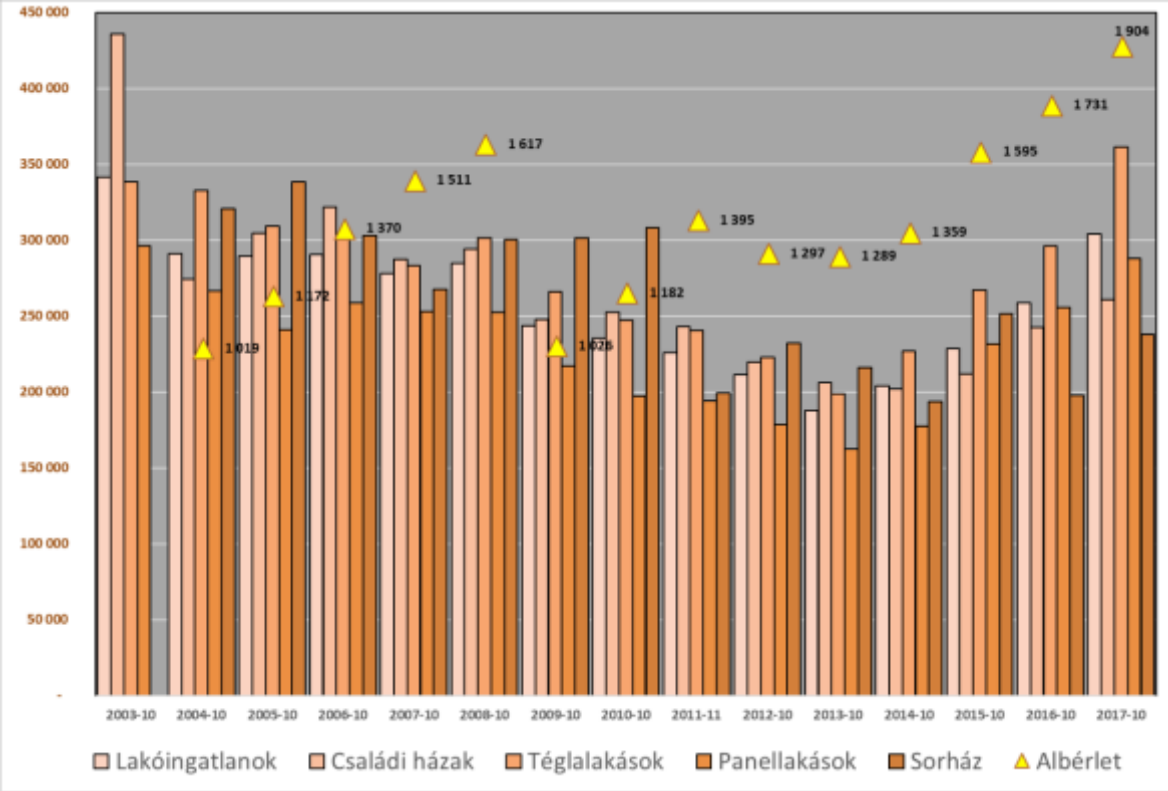

69. ábra: ***Lakóingatlan típusok és albérletek átlag m² ára az ingatlannet.hu adatbázisa alapján, reál* áron (2003-2017)***

* a nominál ár inflációval korrigált értéke

Forrás: Ingatlannet.hu hirdető és keresőportál https://www.ingatlannet.hu/statisztika/Sz%C3%A9kesfeh%C3%A9rv%C3%A1r

2018. május	Négyzetméterre vonatkozó statisztikák				Ingatlanra vonatkozó statisztikák		
	Átlag m²	*Átlag m² ár*	*Legkisebb m² ár*	*Legnagyobb m² ár*	*Átlag ár*	*Legkisebb ár*	*Legnagyobb ár*
Panellakás	55	333 971 Ft	297 959 Ft	375 471 Ft	18 296 151 Ft	11 600 000 Ft	22 850 000 Ft
Téglalakás	79	389 942 Ft	281 818 Ft	516 818 Ft	33 797 374 Ft	5 900 000 Ft	500 000 000 Ft
Családi ház	163	295 459 Ft	192 857 Ft	420 084 Ft	48 957 099 Ft	8 000 000 Ft	500 000 000 Ft
Sorház	173	286 733 Ft	249 444 Ft	312 437 Ft	46 728 688 Ft	18 800 000 Ft	55 000 000 Ft
Lakóingatlan	108	335 756 Ft	192 857 Ft	516 818 Ft	36 451 544 Ft	5 900 000 Ft	500 000 000 Ft

43. táblázat: ***Székesfehérvári lakóingatlan átlagárak – 2018. május***

Forrás: Ingatlannet.hu hirdető és keresőportál https://www.ingatlannet.hu/statisztika/Sz%C3%A9kesfeh%C3%A9rv%C3%A1r

A térképre vitt tranzakciós adatokból beazonosíthatóak azok a drágább ár fekvésű székesfehérvári városrészi területek ahol vagy az újlakásépítések, vagy az értékálló lakóingatlanok sűrűsödnek, mint pl. Feketehegy újabb építésű utcái, Bregyó köz, Belváros, Öreghegy egyes utcái, Sóstó-Újtelep, Vértanú u. – Fáy András lakótelep és Almássy telep.

Feketehegy-Szárazrét városrész (Székesfehérvár ÉNY)

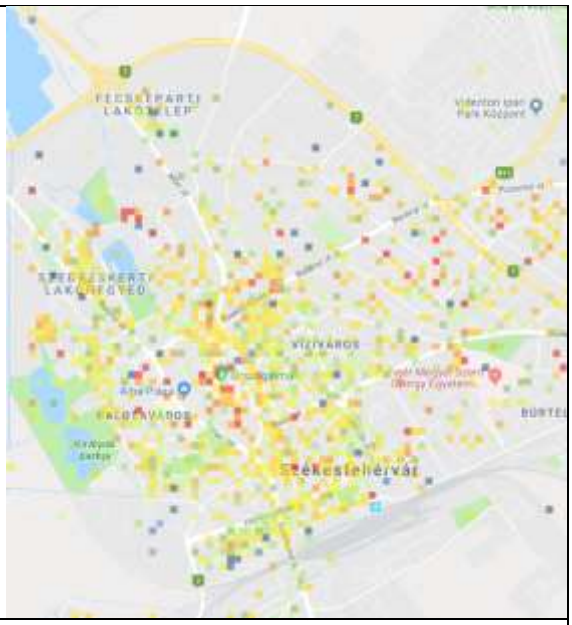

Székesfehérvár központi része (Belváros, Palotaváros, Szedreskert, Felsőváros, Víziváros, Vasútkörnyék-Bürtelep, Író utcák, Vezér utcák)

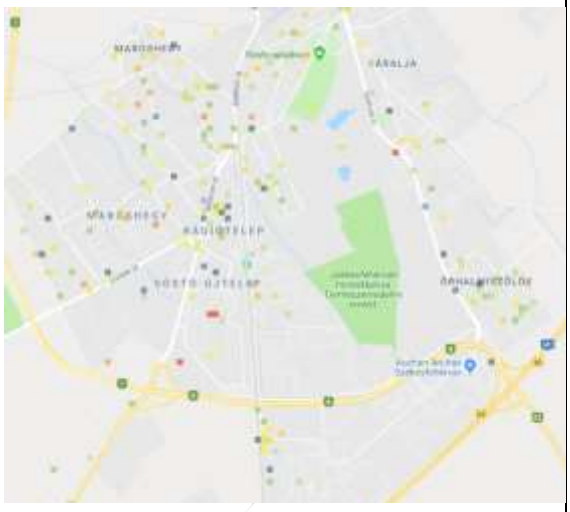

Maroshegy, Sóstó, Alsóváros, Váralja,Őrhalmi szőlők (Székesfehérvár D, DNY)

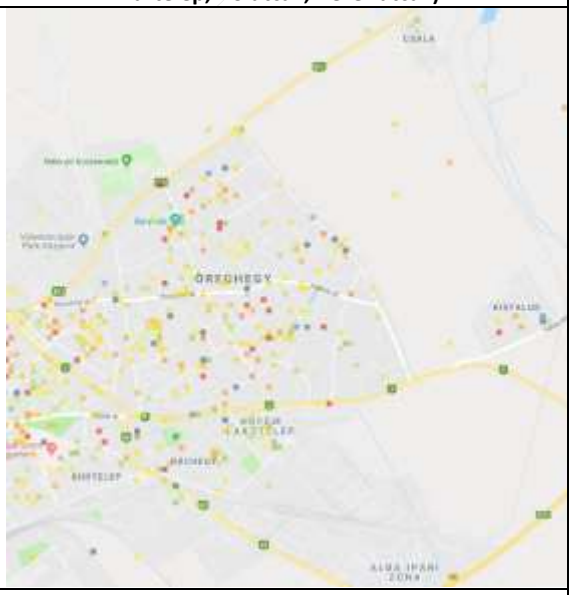

Öreghegy, Ráchegy, Csala, Kisfalud (Székesfehérvár K)

60. táblázat: ***Székesfehérvári ingatlan m² árak 2018. május***
Forrás: Ingatlannet.hu hirdető és keresőportál
https://www.ingatlannet.hu/statisztika/Sz%C3%A9kesfeh%C3%A9rv%C3%A1r

1.10 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

1.10.4 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Székesfehérvár kötelező és önként vállalt feladati ellátásában, az önkormányzati intézmények fenntartásában és a fejlesztésekben az alapvető pénzügyi kereteket és peremfeltételeket a település költségvetése adja meg.

2013-tól kezdődően jelentős változásként mutatkozott meg a költségvetésben az önkormányzati feladatellátás módosulása; az önkormányzat és az állam közötti feladatmegosztás megváltoztatása:

- Ennek eredményeképp a bevételi főösszeg a 2012 évinél 6,127 milliárd Ft-tal; a működési célú központi költségvetési támogatás 3,635 mrdFt-tal lett kevesebb.
- A bevételi oldal változásainak tényezői, hogy megszűnt az önkormányzat személyi jövedelemadóból, illetékbevételekből való részesedése, valamint a beszedett gépjárműadónak csupán 40%-a marad helyben.
- Emellett a finanszírozási rendszer is megváltozott; a normatív állami finanszírozás helyét a feladatfinanszírozás vette át.
- A kiadási oldalt tekintve az önkormányzati szervek (jegyző, polgármester, kivételesen ügyintéző) által ellátott államigazgatási feladatok csökkenésével az eddig az önkormányzatokat megillető gyámügyi és okmányirodai normatív hozzájárulások, a körjegyzőségi feladatokhoz kapcsolódó támogatás, valamint az általános üzemeltetési normatíva egy része a KIM fejezetébe került át a járási és fővárosi kerületi kormányhivatalok fenntartása céljából.
- A feladat-átrendeződés a köznevelés területén is megjelent; az ágazatban az önkormányzatok fő feladata az óvodai ellátás lett.
- Új feladatként jelentkezett az önkormányzat számára, hogy a korábban megyei fenntartású közművelődési és közgyűjteményi intézmények egy része (Szent István Király Múzeum, Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár) a város fenntartásába került.
- Pozitív változás, a város adósságállományát az állam átvállalta. Ez az adósságkonszolidáció alapozta meg az önkormányzat számára, hogy a több milliárdos évi adósságszolgálatra fizetendő összegeket pl. fejlesztési pályázatok önrészére, illetve önálló önkormányzati programokra fordíthassa a következő években.

2015-től bekövetkezett költségvetést érintő változások és azok anomáliái:

- a kötelező önkormányzati feladatok központi költségvetési feladatfinanszírozásában bevezetésre került a **beszámítás rendszere**, melynek alapja az egy főre jutó adóerő-képesség.
- a településüzemeltetésre a beszámítási korlát miatt Székesfehérvár esetében nincs meg-állapított központi költségvetési támogatás.

2017-től bevezetett **szolidaritási hozzájárulás** – melynek összege szintén az egy főre jutó adóerő-képesség alapján kerül meghatározásra -:

- közvetve az „IPA elvonását” jelenti; Székesfehérvár esetében 2017-ben 2,959 milliárd Ft összegben;
- szolidaritás elve országos hatókörű, nem teszi lehetővé az elvonás térségi felhasználását.

Egy település gazdasági lehetőségeit, mozgásterét nagyban és a fenti működési környezetet, annak változásait értékelve évről évre nagyobb mértékben határolja be, hogy a jogszabályokban megállapított

mindenkori állami támogatások, normatív hozzájárulások, valamint átengedett központi adók mellett mekkora saját bevételre tud szert tenni.

Az önkormányzat számára a foglalkoztatás mellett a bevételek szempontjából is fontos, hogy az ott működő vállalkozások eredményesen gazdálkodjanak, hiszen adóbevételeik jelentős hányadát a cégek által fizetett iparűzési adó adja.

Székesfehérvár éves költségvetéseinek bevételi oldali értékelését tartalmazza mintegy 10 év viszonylatában az alábbi ábra. A bevételt mentesítve a központi költségvetési támogatásoktól (működési, felhalmozási) látható, hogy az önkormányzat saját bevételeinek 61,3%-a helyi adókból tevődött össze 2017-ben.

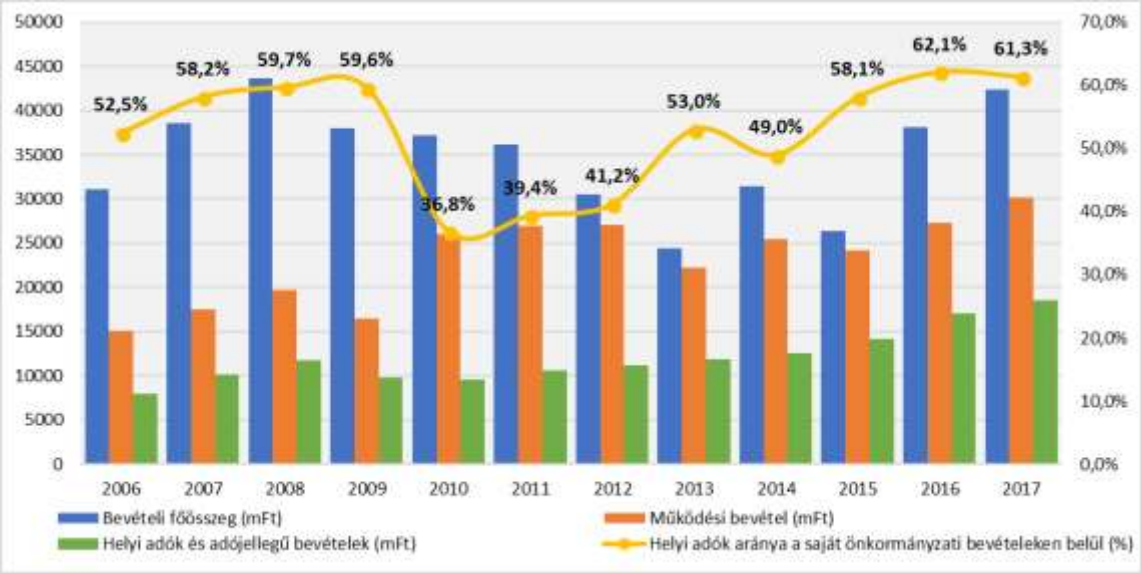

70. ábra: ***Székesfehérvár önkormányzatának bevételei, összetétele és változása 2006-2017 között***

Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal

A helyi adóztatás rendszere az önkormányzat gazdálkodásában fontos szereppel bír. A helyi adópolitika kialakítása az önkormányzat gazdasági önállóságának egyik eszköze, a helyi adóbevételek szerepe – különösen az iparűzési adó – az elmúlt időszakban fokozatosan felértékelődött, és várhatóan az önkormányzat saját bevételeinek meghatározó eleme lesz a jövőben is.

Az önkormányzat adóigazgatási illetékességi területén a gazdaság adótermelő képessége tendenciáját tekintve – a gazdasági-pénzügyi világválság után - 2011-től ismét növekedett. Középtávon, az általános gazdasági környezet javulásával összhangban és a helyi gazdaságpolitika eredményeképp várható az adótermelési képesség további növekedése.

Székesfehérvár önkormányzatának legmeghatározóbb adóneme az iparűzési adó. Ebből származott a helyi adó bevételek[12] 89,8%-a, összegszerűen 16,67 milliárd forint 2017-ben. A székesfehérvári vállalkozások által fizettek érték országosan és a megyei jogú városok között is jelentős összegű adó (rendelkezésre álló országos statisztikai adatok korlátozottsága okán 2013-as adatokat alapul véve a megyei jogú városok iparűzési adóbevételének közel a tizede; 9,3%-a).

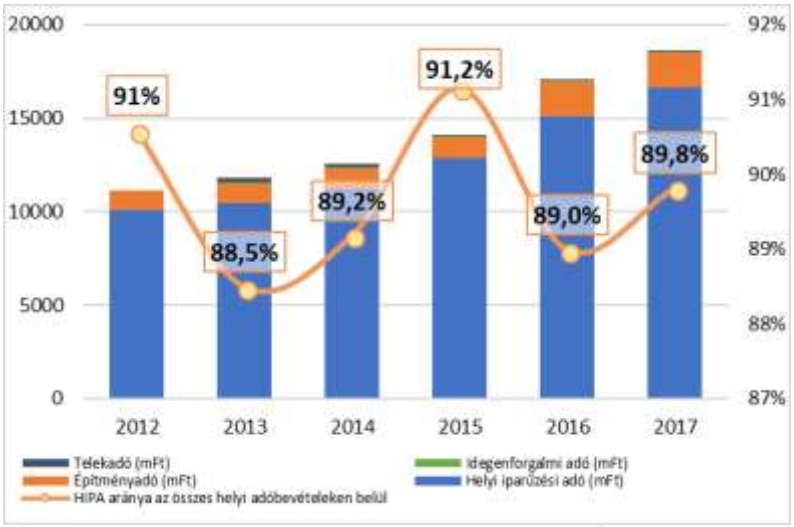

71. ábra: **Székesfehérvár önkormányzatának helyi adóbevételei, összetétele és alakulása 2006-2017 között**
Forrás: KSH-TSTAR, illetve Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat

A turisztikai szektor gazdasági teljesítőképességéről a helyben beszedett adók közül a tartózkodás után fizetendő idegenforgalmi adó szolgál információval. Ebből Székesfehérvár 66,2 millió forint bevételre tett szert, mely adónem évek óta tartó növekedési ütem eredményeképp a 2013 évi bevételhez képest megduplázódott. Ennek hátterében a turisztikai kapacitáskihasználtságban évek óta tartó folyamatos, 2014-től bekövetkezett ugrásszerű növekedése áll.

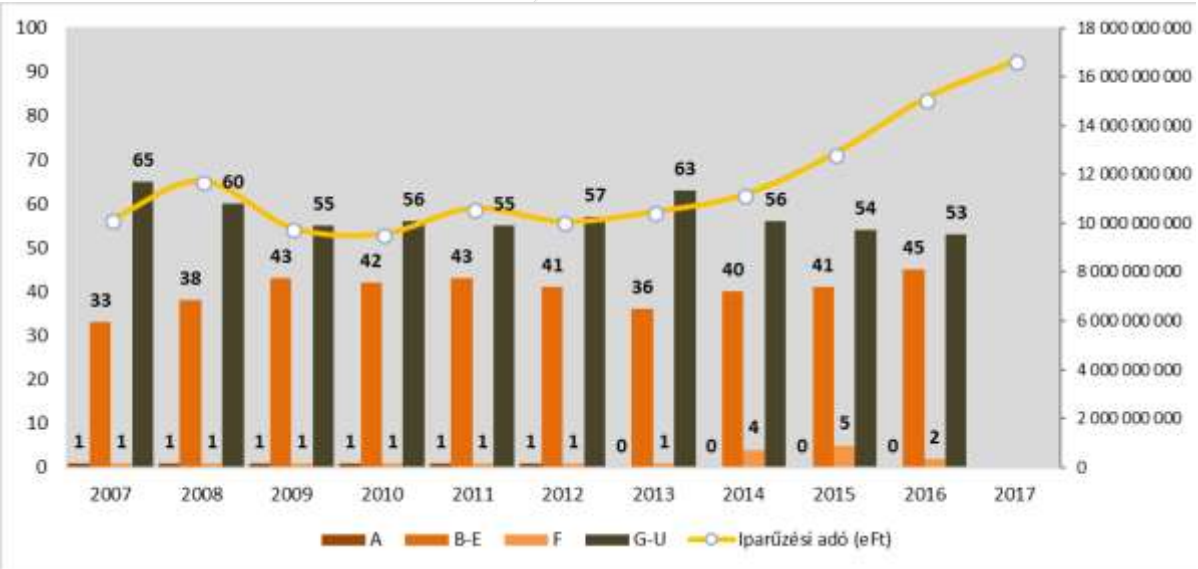

72**. ábra: **Székesfehérvár MJV iparűzési adóbevételeinek alakulása a TOP 100 adófizető viszonylatában
Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú VárosPolgármesteri Hivatal

12

- telekadó 2015.01.01 hatállyal eltörlésre került;
- építményadó használati mód és hasznos alapterület nagysága szerint differenciált, sávosan progresszív adómértékkel bevezetett az üzleti célú építményekre vonatkozóan;
- magánszemélyek nem fizetnek helyi adót

Az iparűzési adóbefizetéseik alapján Székesfehérvár első 100 legnagyobb adózó vállalkozásának 47%-a az ipar, építőipar nemzetgazdasági ágakban és 53%-a a tercier szektorban végezte 2016-ban tevékenységét.

Az iparűzési adóbevétel erősen koncentrálódott, meghatározó részben a feldolgozóiparban (36%), azon belül is az **anyagtechnológia, informatika/ elektronika, valamint a gép, gépi berendezés-gyártás; a jármű- és járműalkatrész-gyártás** területén összpontosult, ez a TOP100 iparűzési adófizető ipari vállalkozások **hét tized**ének érintettségét jelenti.

A szolgáltatás nemzetgazdasági ág vállalkozásainak több mint a fele két alágazatban, a kereskedelemben (16 db) és a pénzügy, biztosítás (12 db) területein végezte tevékenységét, emellett számottevő még a szállítást (7 db), valamint az adminisztratív szolgáltatást (5 db) nyújtó cégek száma.

1.10.5 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Székesfehérvár MJV Önkormányzata elsősorban saját hivatali szervezetén belül oldja meg a településfejlesztési feladatait, dedikált településfejlesztési szervezeti egység létrehozása nélkül, külön intézményrendszert nem alapított. Településfejlesztési kérdésekben alapvetően a Jegyzői kabinet (Projektmenedzsment Iroda), a Gazdasági Igazgatóság (Költségvetési Iroda), a Városfejlesztési és Üzemeltetési Igazgatóság, a Humán Szolgáltatási Igazgatóság, illetve a Főépítészi Iroda illetékes.

Speciális projektmenedzsment szervezetként létezik a Székesfehérvári Városfejlesztési Közhasznú Nonprofit Kft., tevékenységi köre azonban leginkább a 2007-2013-as uniós támogatási időszakhoz kötődő, 2008-ban elfogadott illetve 2009-ben kiegészített Integrált Városfejlesztési Stratégiában szereplő városfejlesztési célok megvalósítása és a városfejlesztési akciók, projektek végrehajtását látja el. Emellett ingatlankezelési, építményüzemeltetési feladatokat is felvállal, pl. a felújított Hiemer-ház vagy az Önkormányzat tulajdonában lévő lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek esetében. Legfontosabb futó projektje a „Szociális város-rehabilitáció Szárazréten” című nyertes pályázat megvalósítása. Mellette jelenleg szintén projektmenedzsmenti feladatot lát el a Polgármesteri Hivatal Gazdasági Igazgatóságának Pályázati Irodája további jelentős uniós támogatásrésszel rendelkező önkormányzati kedvezményezetti projektek esetében (Koronás Park – turisztikai attrakció fejlesztés, Mártírok útja belterületi gyűjtőút felújítás).

Városkörnyéki Koordinációs Bizottság – Városkörnyéki Alap

1991 novemberében az akkori városvezetés hozta létre a Városkörnyéki Koordinációs Bizottságot (VBK), amely napjainkban huszonöt környékbeli település kisléptékű fejlesztési igényeit szolgálja ki saját eszközei erejének mértékében. A huszonöt településből három városi rangú (Aba, Enying, Polgárdi) és huszonkettő község. A VBK, mint testület tagjai közé tartozik a huszonöt település polgármestere, illetve Székesfehérvár polgármestere és alpolgármesterei.

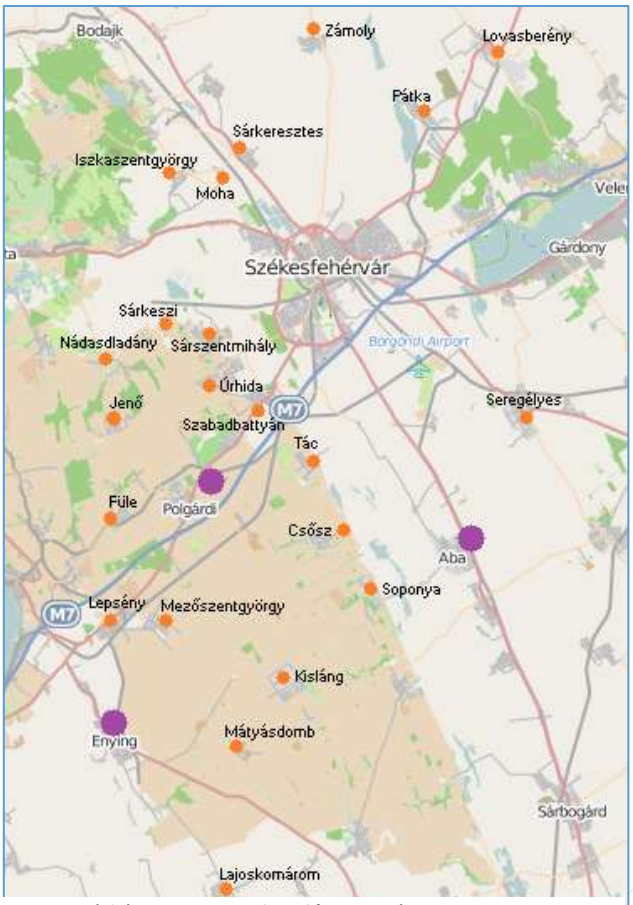

***13**. térkép: **VBK tag települései** Forrás: OpenStreetMap*

A VBK a megyeszékhely és a környező településeinek összehangolt együttműködésére és a közös érdekek képviseletének hatékony ellátása érdekében jött létre. Települései hozzájárulásként lakosonként és évente 15 Ft-ot fizetnek be az ún. Városkörnyéki Alapba, elsődlegesen kölcsönös gazdasági céljaik megvalósítására. Természetesen Székesfehérvár a legnagyobb befizető. Az Alapból folyósítható kamatmentes kölcsönt pályázat útján igényelhetik a tag települési önkormányzatok vagy azok társulásai.

Az elmúlt 10 évben, 2009-2018 között, mintegy 200 millió forint összegben került visszatérítendő támogatás folyósításra, amelyek a következő infrastruktúra fejlesztési témaköröket érintették: faluközpont-, orvosi rendelő-, közvilágítás kialakítása, energiahatékonysági fejlesztések, útfelújítás-kátyúzás, járdaépítés, községház-, könyvtár-, iskola felújítás, játszótér építés, bölcsőde építés, szennyvízberuházás.

1.10.6 Gazdaságfejlesztési tevékenység és foglalkoztatáspolitika

Az önkormányzat gazdaságfejlesztő tevékenységét korábban domináló két régóta működő szervezet a Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (RVA) és a Székesfehérvári Vállalkozói Központ Közalapítvány. Előbbi portfóliójában a kisvállalkozások mikrohitelezési konstrukciókkal történő elérése került előtérbe, míg utóbbi az inkubátorház és irodaház működtetés felé fordult. A székesfehérvári gazdasági környezet 2000-es évekbeli megerősödése és prosperálása eredményeképpen az önkormányzat gazdaságfejlesztő funkciója bár háttérbe szorult szemben a kilencvenes évek válságidőszaki vagy a 2000-es évek elejének EU csatlakozásra felkészülő évei körülményeihez képest, viszont számos helyi, megyei partnerszervezetével való együttműködés révén proaktív szereplője a helyi gazdaságfejlesztés és beruházásösztönzés bizonyos fókuszterületeinek.

Így például Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata egy olyan kisvállalkozói gazdaságélénkítési programot indított el, mely az RVA mikrohitelezési tevékenysége révén a helyi kisvállalkozói kört támogatva

Fontos partner a Fejér Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a közelmúltban tevékenységét befejező, a 2007-2013-as időszak regionális címkézésű uniós gazdaságfejlesztéseit kezelő Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség. A Közép-Dunántúli Regionális Innovációs Ügynökség 2008 óta nonprofit Kft. formában segíti a megyeszékhely gazdasági szereplőit, KKV-ait innovációs szolgáltató központként.

Az Önkormányzat és a Fejér Megyei kereskedelmi és Iparkamara között 2003. évben kötött megállapodás alapján létrejött, majd 2017-től megújult keretek között működik a Gazdasági-Önkormányzati Párbeszéd

Tanács, azzal a céllal, hogy együttműködjenek a város gazdaságának fejlesztésében, a város gazdasági központ szerepének kialakításában, növelésében, az ehhez kapcsolódó stratégiai célok kialakításában.

A székesfehérvári gazdaság mikrovállalkozásai foglalkoztatási stabilitásának biztosítása, a működésük biztonsága és a fejlesztési, beruházási lehetőségeik bővítése érdekében az Önkormányzat 2015 őszén döntött a Mikrovállalkozások Kamattámogatási Programjának elindításáról 2015 évre eső arányos és 2016-2020 évekre kiterjedő évi 10 – 10 millió Ft-os keretösszeggel. Az Önkormányzat célja, hogy elérhetővé tegyen olyan hitelkonstrukciókat a mikrovállalkozások számára, melyek kiszámítható módon, évi fix 2,5%-os kamatterhet jelentenek. Ennek érdekében 4%-os kamattámogatást biztosít az RVA hitelkonstrukcióján keresztül a Székesfehérvár Megyei Jogú Város közigazgatási területén székhellyel, telephellyel rendelkező mikrovállalkozások számára a vállalkozás elindításához, vagy fejlesztéséhez szükséges beruházás-, valamint – a hitelösszeg maximum 50%-áig – a vállalkozás indításához, vagy fejlesztéséhez kapcsolódó forgóeszköz (anyag, áru) beszerzés finanszírozására.

Ehhez szorosan kapcsolódva az Önkormányzat részt vesz RVA vezető partnerségével, nemzetközi együttműködésben megvalósuló projekt: az „Access To Microfinance for Small- and Medium Sized Enterprises” című projekt tanácsadó csoportja munkájában.

Önkormányzati szempontból legfontosabb azonban a meglévő vállalkozásokkal és a potenciális befektetőkkel való folyamatos kapcsolattartás, igényeik megismerése, önkormányzati eszközökkel elvégezhető segítésük (településrendezés, adópolitika, stb.).

A 2008-tól begyűrűző pénzpiaci majd gazdasági válság erősen érintette a megyeszékhely termelő vállalkozásainak munkavállalóit, a növekvő munkanélküliség miatt az Önkormányzat egyik legfontosabb deklarált feladata a foglalkoztatási szint emelése az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök segítségével és a munkába helyezéssel. Ennek fő terepe a gazdaság és vállalkozásfejlesztési programok foglalkoztatást növelő megvalósítása, a beruházás-ösztönzés, akár fejlesztéspolitikai forrásokból (uniós hazai) vagy saját erőből illetve a szoros együttműködés a helyi/megyei munkaerőpiaci intézményekkel.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város 2015-2020 gazdasági programja

(Elfogadva a 528/2015.(VII.23.) számú SZMJVÖ KGy. határozattal)

A program megállapította, hogy a város növekedésalapú fejlődésének a forrásai mára felhasználásra kerültek, a város a fejlődés új szakasza elé érkezett. Ösztönző és támogató városi szerepvállalással Székesfehérvár komplex gazdaságfejlesztési beavatkozásokkal igyekszik lépéseket tenni annak érdekében, hogy továbbra is meghatározható gazdasági centrumként tartsák számon a 2014-2020-as programidőszak folyamán, egyúttal új fejlődési pályák is nyílhassanak számára. A Program a Településfejlesztési Koncepció és az ITS egymással összefüggő célrendszereire és a 2014-2020 között megnyíló gazdaságfejlesztési hatású (elsősorban EU) forrásokra helyezett alapokon túl, konkrét témaköröket is megemlít a város támogató szerepéhez, az ösztönző helyi gazdaságpolitikához kapcsolódva:

- Az ipari parkok, iparterületek eredményes működése és továbbfejlődése érdekében az önkormányzat összehangolja
  - hosszú távú stratégiáját az ipari parkok, iparterületek elképzeléseivel;
  - közösségi közlekedés fejlesztését, a helyi és helyközi buszok útvonalát és járatszámát a gazdasági igényeivel;
  - közép és felsőfokú szakképzési rendszer fejlesztését a cégek szakképzett munkaerőigényével.
- A mobilitási, elsősorban munkába járási igények kielégítéséhez szükséges infrastruktúra és szolgáltatások szervezését hosszútávra előre tekintve kell fejleszteni, mivel csak így képes fenntartható módon működni és hozzájárulni a versenyképességhez.

- A városi infrastruktúra kitüntetett elemeként az IKT hálózatok korszerű műszaki háttere révén lehetővé válik az elektronikus tartalomszolgáltatások és interakciók felhasználói oldaláról adódó előnyök realizálása a gazdasági szférában, az ezt támogató informatikai fejlesztések fő iránya az e-közigazgatás továbbfejlesztése, valamint az ügyfélközpontú önkormányzat további erősítése.
- A jelentős mértékű ki nem vetett adó a gazdasági szereplőket ösztönözheti a magasabb bérek alkalmazására, annak prioritásként történő kezelésére, fejlesztésre, egyéb kiemelt társasági célokra.

Beavatkozási területek

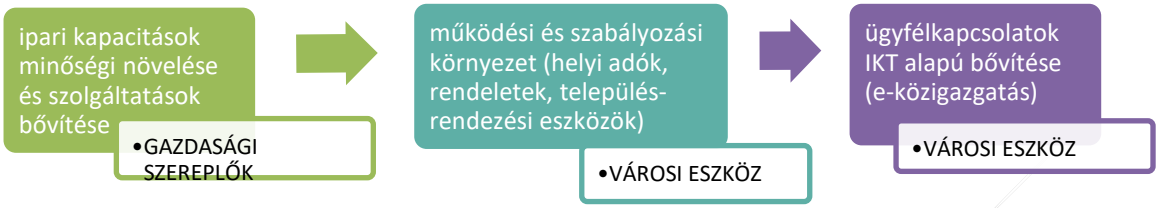

A beavatkozások megvalósításával elvárt eredmény, hogy Székesfehérvár gazdasági potenciálja és térségi helyzete kihasználásával közép-európai szinten jegyzett gazdasági erőcentrummá váljon, gazdaságszervező ereje városkörnyéke és vonzáskörzete mellett a határokon túl is érvényesüljön.

Lendületet a meglévő fejlett és diverzifikált gazdaságnak, a gazdasági szereplők tevékenységének - beleértve az oktatás-kutatás- üzlet hármasának színterét - az innováció alkalmazás fókuszú összeszervezése adhat a megyeszékhely és térsége számára egyaránt. A város szerepe közvetett lehet ezen a területen, az innováció a gazdaságban az állami eszközök, források hangsúlyos „használatával” erősödhet az uniós ciklusban.

Fontos középtávú gazdaságfejlesztési irányt jelent a vállalati (multinacionális és KKV) innováció, illetve az alkalmazott K+F fejlesztések növelése, hiszen a változó gazdasági környezethez való alkalmazkodás, az innováción alapuló fejlődés Székesfehérvár megújuló gazdasági versenyképességének kulcsa.

Székesfehérvár szerepe a tudásszerzésben a tudás kínálati elemek megerősítését célzó eszközök, a versenyképes tudás keresletének növelését célzó fejlesztések, valamint ezek összehangolási feladatán túl ösztöndíjrendszerek kialakításával, a konferenciaturizmus (konferencia és szakkiállítás) infrastrukturális hátterének megteremtésével, esetlegesen hiánypótló vállalkozásfejlesztési és kamattámogatási rendszer kialakításában való részvétellel teljesedhet ki ebben az időszakban.

Beavatkozási területek

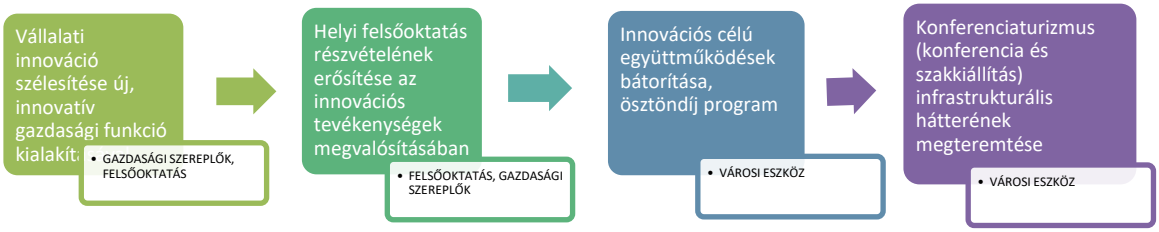

A beavatkozások megvalósításával elvárt eredmény, hogy Székesfehérvár hozzájárulása a GDP arányos K+F ráfordításokhoz növekedjék elsősorban a vállalati innováció erősödésével.

Közép- és felsőfokú szakképzés tekintetében elsősorban koordinációs, forrásszerző önkormányzati szerepvállalással fenntartható működési modellek kialakítása szükséges, melyek az intézményi kapacitások racionalizálási feladata mellett a helyi gazdasági szereplők által támasztott képzési és kompetencia igények

aktív és dinamikus befogadásával a közép- és felsőfokú képzési kibocsátások igényalapú formálását biztosítja.

Székesfehérvár régi célja egyfajta saját bázisú műszaki felsőoktatás létrehozása, hiszen bár az alapok hosszú évtizedek óta adottak, de eddig elsősorban szűk spektrumú szakterületeken, külső intézményi központok döntéseitől függött a továbblépés lehetősége. A város gazdaságának ereje, orientációja és diverzifikációja, a gazdasági szereplők műszaki szakemberek utáni igénye jelentős keresleti piacot generál a megyeszékhelyen, melyet a felsőfokú képzésnek és a város meglévő felsőoktatási intézményeinek le kell tudni követnie a helyi érdekek megfelelő érvényesítésével.

A városban képzett tanulók, hallgatók megtartásában pedig kiemelt szerepet kell kapnia az elérhető ösztöndíjrendszerek megújításának és összehangolásának, melyben az önkormányzaton kívül más szereplők hangsúlyos bevonására is lehetőséget kell teremteni.

Beavatkozási területek

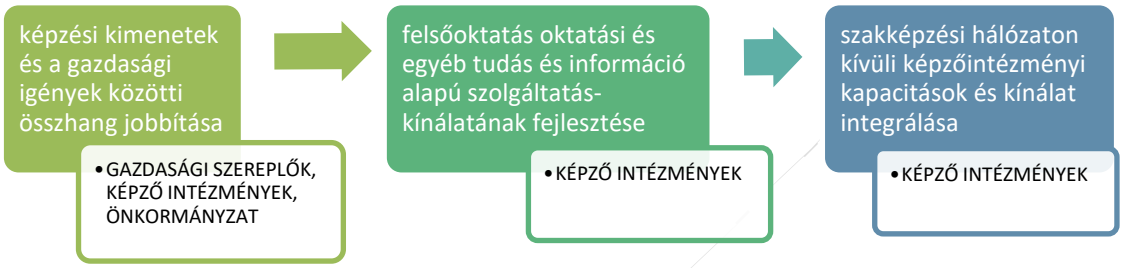

A beavatkozások megvalósításával elvárt eredmény, hogy fokozatosan építkezve, a versenyképes szakirányokra (elsősorban a meglévő ipar kulcságazataira, illetve a perspektivikus iparágakra előrelátóan reagálva, valamint a kulcskompetenciák biztosításával) és szakmákra koncentrálva növekedjen a városban műszaki területeken tanulók létszáma, a város fiatalokra gyakorolt vonzereje.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának Esélyegyenlőségi Programja 2018-2022 főbb vonatkozó helyzetelemző megállapításai:

A regisztrált munkanélküliek gazdaságilag aktív népességhez viszonyított aránya kedvezően alakult az elmúlt években. Székesfehérváron jelenleg az álláskeresők aránya a munkaképes korú népesség százalékában 2,9 %, mely jóval alul marad az országos 5,2 %-on. A munkanélküliség szempontjából jelentős javulás mutatkozik, azonban a nyugdíjkorhatár emelkedése következtében kiemelkedő az 59 évesnél idősebb regisztrált munkanélküliek száma, mely 2012. óta folyamatosan emelkedik, 2016-ban 14,9 % volt. A 36-45 éves korosztálynál 11 % feletti a nyilvántartott álláskeresők aránya. Jelenleg a munkanélküliek 36 %-a 50 év feletti, és közülük minden negyedik, ötödik embernek valamilyen egészségügyi problémája is van.

Az elmúlt években az iskolai végzettség alapján nyilvántartott álláskeresők arányát tekintve lényeges változás nem volt. Az álláskeresők közel 25 %-át az általános iskolánál alacsonyabb, vagy 8 általános iskolát végzettek jelentik. A regisztrált álláskeresők ~20 – 25 %-a a munkaerőpiacon alig konvertálható általános iskolai végzettséggel rendelkezik, melynek oka az „újratermelődés” azokban a családokban, ahol a szülők iskolai végzettsége szintén alacsony, így a fiatalok számára nincs motiváció. A regisztrált álláskeresők között csökken a 8 általánosnál alacsonyabb végzettségűek száma. Székesfehérvár lakosságának 2015. évi felmérés alapján 63 %-ának volt legalább érettségi végzettsége, ami országos szinten is élen járó.

Székesfehérváron nappali és esti oktatás keretében a Székesfehérvári Szakképzési Centrum 11 helyi tagintézményében és a Szent István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakképző Iskolában vehető igénybe

az iskolarendszerű felnőttoktatás. Az iskolarendszeren kívüli OKJ-s képzést jellemzően oktatást szolgáltató cégek végeznek. A munkaerőpiacról kiszorult emberek minél hatékonyabb munkába állításának fontos feltétele a korszerű és piacképes szakképzések biztosítása a felnőttképzésben.

Az Önkormányzat a Székesfehérváron működő felsőoktatási intézményekkel együttműködésben több éve sikeresen valósítja meg a középiskolások részére szervezett Alba Regia Felsőoktatási Expo-t, melyen a városban székhellyel/telephellyel rendelkező gazdasági társaságok munkaerő kínálatát, duális képzési formáit ismerhetik meg a tanulók.

2017-ben a megyeszékhelyen 2017-ben 77 hatályos közfoglalkoztatási szerződéssel rendelkező 31 foglalkoztató biztosított lehetőséget közfoglalkoztatásban történő munkavégzésre. A 31 különböző szervezet megoszlása a következő volt: 11 civil szervezet, egyesület; 1 gazdasági társaság; 2 honvédségi szervezet; 2 városi közművelődési intézmény; 5 SZMJV intézmény ill. gazdasági társasága; 4 vízügyi-katasztrófavédelmi-rendvédelmi szervezet; 3 területi közigazgatási, önkormányzati szervezet (FMKH, FMÖ, MÁK); 2 oktatási szervezet; SZGYEOK - megyei kórház.

Közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma						
Székesfehérvár Fejér megye Székesfehérvári járás	**2013. év**	**2014. év**	**2015. év**	**2016. év**	**2 017. év**	**2018 01-04. hó**
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	172	342	223	255	143	92
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	122	192	258	233	162	116
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen	1	2	2	4	3	1
Mindösszesen	***295***	***537***	***483***	***492***	***308***	***210***
Közfoglalkoztatási mutató*	**0,43%**	**0,78%**	**0,71%**	**0,75%**	**0,48%**	**0,32%**
Ellátásban nem részesülő álláskeresők száma zárónapon	2 193	1 410	1 258	953	785	689
Álláskeresési ellátásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	593	512	520	531	500	475
Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	706	407	344	271	193	144
Regisztrált álláskeresők száma zárónapon	3 492	2 329	2 122	1 755	1 478	1 309
Nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója	**5,11%**	**3,39%**	**3,12%**	**2,68%**	**2,29%**	**2,03%**
Közfoglalkoztatási ráta*	***7,24%***	***17,31%***	***19,13%***	***21,91%***	***17,25%***	***13,81%***
Munkavállalási korú (15-64 éves) népesség száma	*68 355*	*67 579*	*67 899*	*65 483*	*64 504*	*64 504*

**Közfoglalkoztatási mutató*: a résztvevők havi átlagos létszáma a munkavállalási korú népességhez viszonyítva, %

** *Közfoglalkoztatási ráta*: a közfogl.-ak létszámát viszonyítja a közfogl.-ak és a nyilvántartott álláskeresők létszámához.

44. táblázat: **Közfoglalkoztatási adatok 2013-2018** Forrás: http://kozfoglalkoztatas.bm.hu/ (2018.06)

Székesfehérváron az Alba Civitan Rehabilitációs Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság fontos feladatot lát el azzal, hogy a megváltozott munkaképességű, egészségkárosodott személyek részére munkaalkalmat teremt. Az Önkormányzat a Társaság részére 2008. évtől ingatlant biztosít védett munkahelyek létesítése céljából, valamint éves működési költségeinek fedezetéhez a költségvetési rendeletében önálló előirányzat formájában támogatást nyújtott.

A Székesfehérvári székhellyel működő Mozgássérültek Fejér Megyei Egyesülete tevékenységi körében szerepel a megváltozott munkaképességű mozgássérültek foglalkoztatása, foglalkoztatási rehabilitációja. Az Önkormányzat az Egyesülettel támogatási szerződést kötött a Viktória Rehabilitációs Központ egészségügyi és szociális ellátásának biztosításához. A 2017-ben alakult Esélykör a székesfehérvári fogyatékossággal érintett szervezetek együttműködési hálózata, melynek célja a fogyatékos ügyre átfogóan kiterjedő problémaérzékenyítés. Az együttműködési hálózatban az esélyegyenlőségi, szolgáltató és érdekvédelmi, fogyatékos üggyel foglalkozó szervezetek közösen aktív szereplőkké válnak, hosszú távú stratégia mentén, közös programok szervezésével, partnerségek generálásával segítik elő a szemléletváltást, valamint a foglalkoztatást.

2012 novemberében Székesfehérváron uniós, önkormányzati és magántőkéből megnyílt a Hatpöttyös étterem, melyben megváltozott munkaképességű emberek dolgoznak és fontos találkozási pontja az egészséges és fogyatékos emberek máskor meglehetősen elkülönülő világának.

1.10.7 Lakás- és helyiséggazdálkodás

2012-ben Székesfehérvár MJV Önkormányzat Közgyűlése a 735/2012. (XII.21.) számú határozatával lakás- és helyiséggazdálkodási koncepciót fogadott el, melynek fő célja, hogy közép-, és hosszabb távon kijelölje az Önkormányzat tulajdonában lévő lakásokkal és nem lakás céljára szolgáló helyiségekkel való eredményes, értékmegőrző és értékteremtő gazdálkodás főbb irányait. Jelen fejezet a lakás- és helyiséggazdálkodási koncepcióban foglaltak alapján került összeállításra.

A 2011. január 1. napjával hatályba lépett, az önkormányzat tulajdonában lévő lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérletéről és elidegenítéséről szóló 48/2010. (XII. 14.) önkormányzati rendelet, amely az önkormányzati lakásokat két övezetbe sorolja. Az I. övezet lakásai zömmel a történelmi belvárosban találhatók, melyek kizárólag piaci alapon, a II. övezetbe tartozó lakások piaci és szociális alapon egyaránt bérbe adhatók.

Az önkormányzati ingatlanállomány lakásokból és nem lakás céljára szolgáló ingatlanokból áll. A lakások kor szerinti megoszlása változatos képet mutat, bő egyharmaduk a 2004-2006 közötti önkormányzati bérlakásépítési tevékenység eredményeként (Hübner és Mura utcák) 10 évnél fiatalabb, többségük 10 és 50 év közötti, 20%-uk 50 évnél idősebb.

A határozatlan idejű bérleti jogviszonyok jelen formájukban történő fenntartása a 2011. évi bérleti díjemelés ellenére - kevés kivételtől eltekintve - változatlanul továbbra is veszteségesek az önkormányzat számára, az ebből befolyó bérleti díjbevételek a lakások alapvető üzemeltetési költségeit sem fedezik. Ezen jogviszonyok felszámolásához illetőleg rentábilissá tételéhez a jelenlegi bérleti díjmértékek további - a piaci bérleti díjakhoz közelítő - emelésére, valamint az önkormányzat által a lakásra fizetett egyéb költségek (pl.: szemétszállítás, közös költség, kéményseprés, takarítás, stb.) bérlőre történő áthárítására volna szükség. Mindezen lépések hiányában a szóban forgó ingatlanoknak a bérlők részére a lehető legmagasabb áron történő elidegenítése az, amely az önkormányzat gazdasági érdekeit tartja szem előtt.

A **tulajdonjog** alapján az önkormányzat tulajdonában lévő lakások kb. kétharmada kizárólagos önkormányzati tulajdonú épületben, míg egyharmada önkormányzati ingatlangazdálkodás szempontjából kevésbé jól hasznosítható, vegyes tulajdonú, társasházzá alakított épületben található. A lakások döntő hányada a városi lakásállományhoz hasonlóan összkomfortos vagy komfortos csak elenyésző hányaduk félkomfortos vagy komfort nélküli. A lakások **műszaki állapot**át tekintve,

árnyaltabb a kép, a lakások kétharmada közepes, azaz szociális bérlakásként még megfelelően használható állapotú, de az I. övezetben található, így kizárólag piaci alapon bérbe adható lakások több mint felének állapota rossz vagy elégséges, ami ezen lakások tényleges hasznosíthatóságát korlátozza. **Alapterület** szempontjából a 30-50 m^2 alapterületű lakások a teljes lakásállomány több mint felét teszik ki, ezen lakások alapterület szempontjából – olcsóbb bérleti díjuk és fenntartási költségeik miatt – szociális bérlakás-gazdálkodásra alkalmasak. **Szobaszám szerinti eloszlás**ban az 1 szobás illetve 2 szobás lakások dominálnak. A lakások **fűtési mód**ját vizsgálva a város teljes lakásállományának arányai köszönnek vissza, közel felük távfűtéses.

A közhasznú lakásgazdálkodáson belül, annak módja szerint az Önkormányzat jelenleg piaci és szociális alapú bérbeadást különböztet meg, a költségelvű lakbért viszont mellőzi. A piaci alapú lakásbérbeadás képezi a gerincét a bérlakás-rendszernek, tekintve, csak kizárólag ez a „szolgáltatás" képes biztosítani a rendszer innovatív fejlesztéséhez és üzemi fenntartásához szükséges pénzügyi források megtérülését, és az újrafinanszírozási feltételek biztosítását.

A piaci alapú bérlakás-hasznosítást össze kell hangolni a szociális bérlakás-rendszerrel, kétféle lakásbérbeadási mód megfelelő arányának kialakítását követően - a lakásgazdálkodás rendszere önfenntartóvá tétele érdekében - a piaci bérlakás-hasznosítás eredményéből hosszabb távon biztosítani lehet a szociális bérlakás-rendszer fenntartásához szükséges pénzeszközöket. A kétféle, jelenleg alkalmazott bérbeadási mód mellett esetlegesen indokolt a költségelvű lakbér meghatározása és alkalmazása is.

A szociális lakhatás biztosítását az Önkormányzat kötelezően ellátandó feladatának ismeri el, és az arra jogosultaknak - a mindenkori teherbíró képességéhez igazodva - szociális ellátórendszerén keresztül biztosítja. 1990 óta az önkormányzatnak nem feladata lakáscélú magánérdek kiszolgálása, ehhez szükséges infrastruktúra létrehozása, ezért sem jött létre pl. piacon alapon bérbe adható új építésű önkormányzati bérlakásállomány.

Az önkormányzati tulajdonú szociális lakásokkal az Önkormányzat a lehető legtöbb rászoruló átmeneti megsegítését tűzi ki fő célként, ezért szabályozási rendszerét, eljárási rendjét és tényleges gyakorlatát úgy alakítja ki, hogy fenti cél teljesülését megfelelő módon elősegítse. A szociális bérlakások esetében a fizetendő bérleti díjat az Önkormányzat lakásonként jelenleg rendeletben állapítja meg, azzal, hogy a megállapított bérleti díj azonban nem lehet kevesebb, mint a hasonló adottságú, az Önkormányzat tulajdonában lévő bérlakás Rendeletben meghatározott lakbérének 90 %-a.

A piaci alapon történő bérbeadással az Önkormányzat célja, hogy a teljes ingatlanvagyon-gazdálkodási rendszerét a hosszú távú fenntarthatóság irányába mozdítsa el. Az önkormányzati tulajdonú, piaci hasznosítású ingatlanokkal az Önkormányzat az átlátható vagyongazdálkodás mellett a lehető legmagasabb bérleti díjbevétel elérését tűzi ki fő célként, ezért szabályozási rendszerét úgy alakítja ki, hogy fenti cél teljesülését megfelelő módon elősegítse. Ezen célok teljesülése érdekében a piaci alapú bérbeadással történő hasznosítással a 370/2012. (VI. 21.) számú SZMJV KGY határozat szerint az Önkormányzat tulajdonában lévő lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek egyes bérbeadói, valamint üzemeltetési feladatai ellátásával 2013. január 1. napjától kezdődően a Székesfehérvári Városfejlesztési Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaságot bízta meg, egy 2017-es módosítással jelenleg 2022. december 31-ig.

A lakásoktól eltérően a nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérleti díját az önkormányzat - övezeti besorolás és használati mód alapján - határozatban, a bérleti díjak alsó és felső határát megadva határozza meg. Az ingatlanok három, egymástól jól elkülöníthető csoportba sorolhatók:

- Garázsok
- Üzleti célú ingatlanok – üzlet, iroda, raktár, trafóház, légópince, mozi, rendelő, műhely, koncert és előadóterem besorolásban
- Nem önkormányzati tulajdonú ingatlanok (garázs, üzlet, stb. funkciójú felépítmények) alatti, önkormányzat tulajdonában lévő, a felépítmény tulajdonosa részére földhasználat vagy területbérlet keretében hasznosított földterületek

A nem lakás céljára szolgáló helyiséggazdálkodását az önkormányzat döntően piaci alapon működteti. Ez alól szűk körben kivételt képezhetnek a városban működő társadalmi szervezetek, alapítványok, nonprofit szervezetek, amelyek részére az önkormányzat a piaci ár alatt biztosíthat helyiségbérletet, de kizárólag azon helyiségek esetében, amelyeket piaci alapon nem, vagy csak korlátozottan bérbe adhatók.

Az önkormányzat tulajdonában lévő garázsok hatékony kihasználtsága alapján a garázsok számának nagyságrendekkel történő csökkentése nem indokolt.

Az üzleti célú ingatlanok kb. fele tényleges, piaci alapon történő bérbeadás keretében van bérbe adva. A fennmaradó üzlethelyiségek - elsősorban irodák - civil szervezetek, intézmények, közigazgatási szervek részére - térítésmentesen, illetve kizárólag a rezsiköltségek használó általi átvállalása fejében, vagy a piaci ár alatt meghatározott, kedvezményes bérleti díjért – kerül bérbeadásra vagy jelenleg üres. Az iroda jelleggel hasznosított ingatlanok túlnyomó része a városban tevékenykedő, társadalmi szervezetek, alapítványok, nonprofit szervezetek részére, térítésmentesen – kizárólag a rezsi díj megfizetése mellett – van használatba adva, ezzel az önkormányzat jelentős mértékben segíti a városban működő civil kezdeményezéseket. Tekintettel az üres helyiségek nagy számára, valamint az üres helyiségek fenntartásával szükségképpen együtt járó költségekre, a tulajdonost terhelő költségek a Közgyűlés által bizonyos keretek között meghatározott bérleti díjak mértékének felülvizsgálata, és esetlegesen azok mérséklése lehet indokolt, különösen a kevésbé frekventált helyeken lévő, esetleg évek óta üresen álló üzlethelyiségek esetén.

Az önkormányzat tulajdonában lévő üzlethelyiségek tömeges értékesítése nem indokolt, arról – elsősorban a beérkezett igények alapján – esetről-esetre, kizárólag a tulajdonosi érdekek figyelembevételével célszerű dönteni.

Telekterületek után a területhasználati díjak kiszámlázása, nyomtatás és postaköltsége az ahhoz szükséges pénzügyi nyilvántartások vezetése gyakran a beszedett összeg többszörösére rúgnak. Célszerű az adott földterületek értékesítésének kérdését megvizsgálni és – amennyiben az adott terület forgalomképesnek minősül – a bérlő/használó részére értékesíteni, ezzel az önkormányzat egy egyszeri bevétel realizálása mellett komoly adminisztrációs tehertől és költségektől szabadulhat meg.

Székesfehérvár önkormányzati bérlakásállománya számosságában folyamatosan csökken, amelynek hátterében elsősorban az avulás-bontás mellett a bérlakások értékesítése is szerepet játszik, továbbá önkormányzati bérlakás építésre 2006 óta (Mura utca) nem került sor.

Fenntartott önkormányzati lakásbérlemények száma	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Székesfehérvár	1195	1188	1185	1184	1131	1104	1091	1067	1043
előző év=100		99,4	99,7	99,9	95,5	97,6	98,8	97,8	97,8
2008=100		99,4	99,2	99,1	94,6	92,4	91,3	89,3	87,3
Csökkenés % 2008-hoz képest		-0,6	-0,8	-0,9	-5,4	-7,6	-8,7	-10,7	-12,7

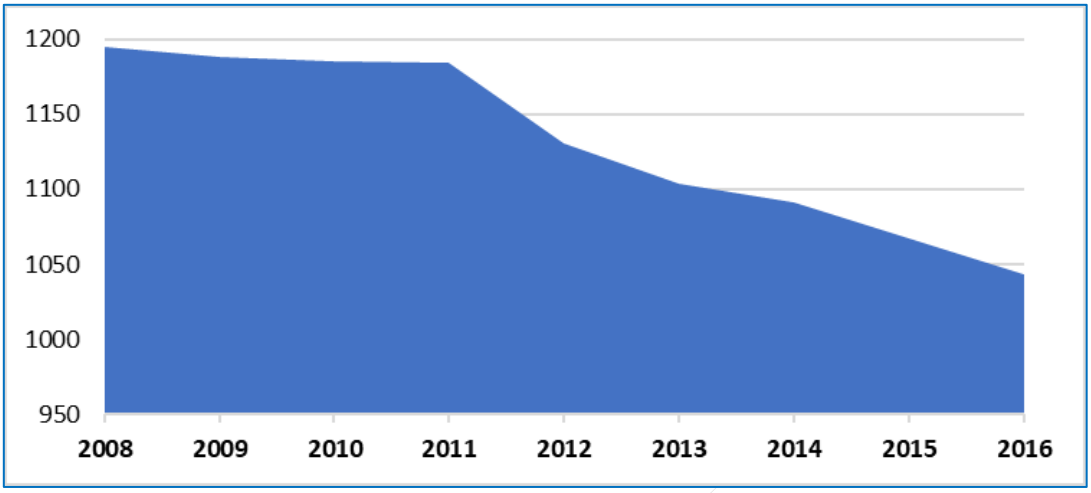

45. táblázat: ***SZMJV önkormányzati bérlakások számának alakulása 2008-2016*** Forrás: KSH TSTAR

A 735/2012. (XII. 21.) számú SZMJV KGY határozat szerint az ingatlangazdálkodás szempontjából a tulajdonos Önkormányzat számára előnytelen határozatlan idejű lakásbérleti jogviszonyok számának csökkentése indokolt, ezért a Közgyűlés a határozatlan idejű lakásbérleti jogviszonyok fokozatos megszüntetését tűzte ki célként, a bérleti jogviszonyok lehetőség szerinti felmondása, illetőleg az ilyen bérleti jogviszonnyal érintett lakások bérlők részére történő értékesítése útján, amely során hivatalos ingatlan értékbecslő által megállapított áron kerülhet sor eladásra. Az érintett lakások általános jellemzője, hogy egy-egy többlakásos társasházban egyetlen önkormányzati bérleményként léteznek.

Határozott idejű preferált jogviszonyok esetén túlnyomó részt 1 éves bérleti időszakok alakultak ki, amely kérelemre meghosszabbítható vagy más ingatlan kijelölése kérvényezhető. A konstrukció előnye a tulajdonos Önkormányzat számára a bizonyítottan magasabb bérleti díj fizetési hajlandóság, a több évre szóló korábbi konstrukciók esetében magasabb hátralékképződési szint alakult ki. A lakásbérlők felé támasztott számos feltétel (lakáselőtakarékosság) segíti az öngondoskodás szintjének emelkedését, a tovább költözés feltételeinek önerőből történő teljesítését, a lakásállomány egyszerűbb rotálhatóságát az új bérlőkijelölések megkönnyítésével.

1.10.8 Intézményfenntartás és Energiagazdálkodás

Székesfehérvár MJV Önkormányzata számos intézményt tart fenn. Az Önkormányzat 2012. évi zárszámadása alapján ugyanabban az évben az Önkormányzat fenntartásában lévő intézmények (a Polgármesteri Hivatal nélkül) kiadása 16,4 Mrd Ft, mely összegből 16,1 Mrd Ft működtetésre, fenntartásra (98%), 289 millió Ft (2%) felújításra, illetve fejlesztésre fordított kiadás volt. Éves kiadásaik arányában kiemelkedő mértékben kaptak önkormányzati támogatást (80% fölött) a bölcsődék és az alap/középfokú oktatási intézmények valamint a Vörösmarty Mihály Könyvtár.

Öt év elteltével a 2017. évi zárszámadás adatai alapján a fenti kategóriák értékei a következőképpen alakultak: az Önkormányzat fenntartásában lévő intézmények kiadása (a Polgármesteri Hivatal nélkül) 10,1 Mrd Ft; ebből az összegből 9,8 Mrd Ft működtetésre, fenntartásra (97%), 263 millió Ft (3%) felújításra, illetve fejlesztésre fordított kiadás volt.Az általános és középiskolai intézményfenntartásban és kapcsolódó önkormányzati hatás- és feladatkörben történt változásokat követően 2017-re az intézményi kiadások volumene és struktúrája jelentősen átrendeződött.

2017-ben az intézményi kiadások – figyelembe véve az eltelt öt év inflációs hatását – reál áron 44 %-kal csökkentek, ugyanakkor csökkenő városi lakosságszám mellett a kisgyermekellátás területén, az egészségügyi és szociális területen 14-29% között, a kulturális területen pedig kiemelkedően, közel duplájára nőttek a ráfordítások. Utóbbi eredményt befolyásolta olyan, korábban megyei kezelésű intézmények önkormányzati fenntartásba kerülése, mint a megyei múzeum és könyvtár vagy pl. az Alba Regia Szimfonikus Zenekar önállósodása a Vörösmarty Színháztól. A kiadások növekedését nem elhanyagolható arányban a bérfejlesztésekkel meglóduló személyi és kapcsolódó járulék költségek is befolyásolták ebben az időszakban. A 2012. évi költségek reál értéken a 2017. évinek mindössze 63%-át teszik ki, ezt az adatot azonban jelentősen torzítja a Székesfehérvári Intézményi Központ (SZIK) 2012. novemberi létrejötte, ezért a 2013-as zárszámadás hasonló kategóriáival korrigálva, az új intézményt teljes értékűen számba véve, a hasonló inflációval kiigazított érték kb. 80%.

	Költségvetési kiadások összesen 2012 (eFt)	Költségvetési kiadások 2012 inflációs* kiigazítással (eFt)	Költségvetési kiadások összesen 2017 (eFt)	Változás inflációval
Eü. ellátás	657 481	723 755	887 937	123%
Bölcsőde	371 369	408 803	527 693	129%
Óvodák	2 064 535	2 272 640	2 601 152	114%
Szociális ellátás	1 180 627	1 299 634	1 628 550	125%
SZIK**	2 501 2 321 220 (2013 teljes év)	2 753 2 417 319 (2013 teljes év)	1 469 271	53368%** 61% (2013 teljes év)
Kulturális ellátás	1 394 089	1 534 613	2 987 508	195%
Alapfokú oktatás	*4 993 893*	*5 497 277*	*0*	*0%*
Középfokú oktatás	*5 743 886*	*6 322 870*	*0*	*0%*
Összesen:	*16 408 381*	*18 062 346*	*10 102 111*	*56%*

* 2012.01.01.-2017.12.31 összesített infláció – 110,8%; ** létrehozva 2012. november!

46. táblázat: ***Intézményfenntartás ágazat szerinti megoszlása 2012. és 2017. évben, inflációval kiigazított kiadás alapján*** Forrás: SZMJV Önkormányzat 2012. és 2017. évi zárszámadás

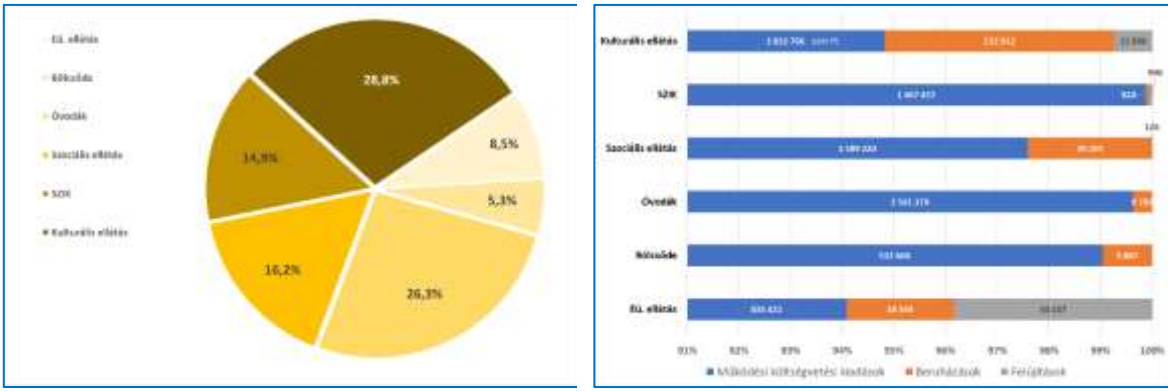

73. ábra: ***Intézményfenntartás ágazat szerinti megoszlása kiadás alapján*** Forrás: SZMJV Önkormányzat 2017. évi zárszámadás

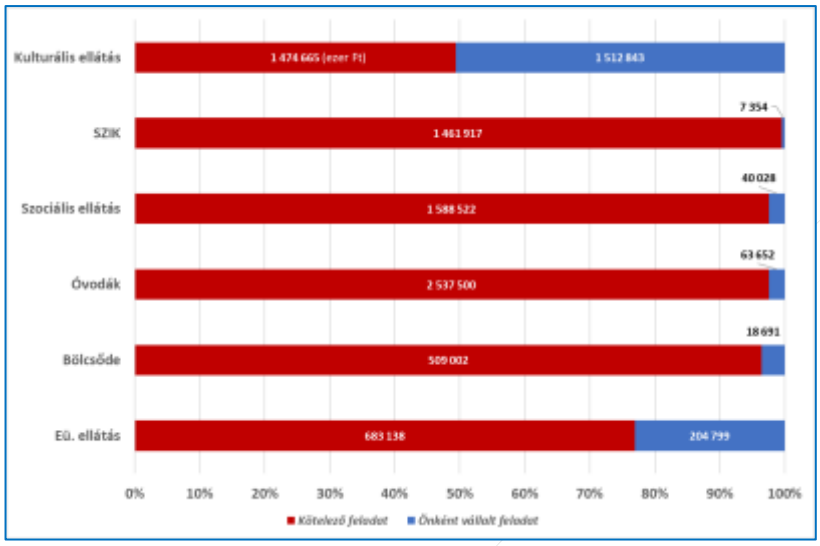

Az ábra alapján rögzíthető, hogy kulturális ellátás tekintetében a közel 3 milliárd forintos 2017. évi kiadás keret fele önként vállalt feladatok megvalósítására került felhasználásra, mellette az egészségügyi alapellátással kapcsolatos kötelező önkormányzati feladatok az a kategória, amely jelentősebb kiegészítő jellegű, önként vállat feladat finanszírozásában részesült, költségvetése bő 20%-os erejéig. Egyéb intézményi alágazatokban a fenti megoszlás jelentősége minimális.

74. ábra: ***Humán ágazat intézményei kötelező-önként vállalt feladat szerinti kiadás megoszlása*** Forrás: SZMJV Önkormányzat 2017. évi zárszámadás

1.11 Településüzemeltetési szolgáltatások

Magyarország helyi önkormányzatairól 2011. évi CLXXXIX. Törvény szerint:

„13. § (1)2 A helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok különösen:

2. településüzemeltetés *(köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása)”*

Településüzemeltetési közfeladat	Szervezet
Köztemetők kialakítása és fenntartása	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.
Közvilágításról való gondoskodás	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.
Kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása	Kémény Zrt. (kisebbségi önkormányzati tulajdonú cég)

Helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.
Közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.
Gépjárművek parkolásának biztosítása	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.

47**. táblázat:* ***Településüzemeltetési feladatok és közszolgáltató szervezetek, Forrás: Székesfehérvár megyei Jogú Város Önkormányzata

A törvényben ismertetett szolgáltatások túlnyomó részét Székesfehérvár Városgondnoksága Kft. látja el, mely a következő területeken is aktív: városi piac üzemeltetése, városi uszoda üzemeltetése, Bregyó Sportközpont üzemeltetése, közhasznú foglalkoztatás szervezése, városi táborok (Szfvár-Bregyó, Velence) természetvédelmi tanösvény (Sóstó), csapadékcsatorna-rendszer és a városi tavak üzemeltetése, állati hulladékgyűjtés (kistérségben is).

1.12 Táji és természeti adottságok

1.12.4 Természeti adottságok

A megyeszékhely és közvetlen térsége több különböző kistáj jellegzetességeit mutatja köszönhetően annak, hogy az Alföld és a Dunántúli-középhegység találkozásánál fekszik, három alföldi (Sárrét, Közép-Mezőföld, Velencei-medence) és három középhegységi (Velencei-hegység, Sörédi-hát, Móri-árok) jellegű kistája kellő sokszínűséget teremt.

Általánosságban Székesfehérvár térsége az éghajlati viszonyok alapján átmenetet képez a mérsékelten meleg száraz és a mérsékelten hűvös száraz éghajlatok között. A napsütéses órák száma meghaladja az évi 1950 órát. Az évi középhőmérséklet értéke általában 9,5-10,4 °C közötti, a fagymentes napok évi száma 186-205 nap körül várható. A megszokott évi csapadék mennyisége 530-600 mm valamint évente 32-40 hótakarós nap várható. A meghatározó szélirány az északnyugati, amely átlagos sebessége 2,5-3,5 m/s. Székesfehérvár helyzeti energiái sokrétűek, térségében síkság és középhegység találkozik, a történelmi időkben fontos vásárvonal is erre húzódott, völgyi és kapuváros, minden irányából rendkívül jól megközelíthető köszönhetően többek között a Móri-ároknak is.

Sárrét

Domborzat: a kistáj 103 és 222 m közötti tengerszint feletti magasságú, legmagasabb pontja a déli részén található Kő-hegy, legalacsonyabb pontja mindössze 3 km-re van Székesfehérvártól. Legmélyebben fekvő területeit feltöltött medencék, a magasabb térszíneken gyakran lösszel fedett kavicstakarók maradványai, a legmagasabban pedig a pannóniai felszín dombhátai jellemzik, a Szár hegy és a Kő hegy szigetszerűen kiemelkedő sasbérceivel. A terület több mint 58%-a szántó, 11 %-a rét, legelő és valamivel több, mint 10%-a beépített terület, amelyen legnagyobb részben Székesfehérvár, Polgárdi és Berhida osztozik.

Vizek: fő vízfolyásai a Séd (Vilonya-Ősi) és a Sárvíz-Nádor-csatorna (Ősi-Sárszentmihály), amelyekhez keletről csatlakozik a Gaja Székesfehérvár alatti szakasza is. Vízjárásukat erősen befolyásolja és kiegyenlíti a Bakonyból leáramló karsztvíz utánpótlás. A kistáj négy természetes kis tava együtt 7,2 ha, két mesterséges tava 12,2 ha, négy halastava pedig 313 ha felszínű. A talajvíz igen magasan 4 m felett van, csak a déli magasabb térszíneken süllyed mélyebbre, azonban a kistáj alapjában száraz, vízhiányos terület.

Növényzet: flórája és vegetációja alapján egyaránt átmeneti jellegű. A főleg mezőgazdasági területként hasznosított tájban a természetközeli vegetáció elszigetelt foltokban maradt fenn. Fajszám 600-800; védett fajok száma pedig 40-60-ra tehető.

Talajok: a kistáj talajtakarója összesen tíz különböző típusból áll, ebből hat talajféleség kiterjedése 3% alatti. A réti csernozjom talajok 41%-os aránya mellett a kiváló termékenységű mészlepedékes csernozjom is megtalálható (19%). Síkláp talajának (22%) kb. 70%-át rétek és szabad vízfelszínek borítják, 25%-át láperdő. A réti talajok kiterjedése 7%, termékenységük Székesfehérvár közelében kedvezőbb.

Közép-Mezőföld

Domborzat: a kistáj 97 és 204 m közötti tengerszint feletti magasságú, lösszel fedett hordalékkúp-síkság. Felszínét a löszre jellemző lepusztulási formák valamint eróziós-deráziós völgyek sűrű hálózata tarkítja Székesfehérvártól délre 50 km-re elnyúlva. A területet több, mint 76%-ban szántóként hasznosítják 7%-a beépített és közel 7%-a az erdők aránya.

Vizek: a nagy kiterjedésű tájnak csak kisebb vízfolyásai vannak. Ilyen a Velencei tó vizeinek levezetője a Dinnyés-Kajtori csatorna is. A terület vízszegénységéhez képest sok az állóvíz, összesen 38 tó melyből 16 természetes (~100 ha), az összes vízfelszín pedig meghaladja az 1500 ha-t. A talajvíz igen magasan 2-6m között van, jelentős az artézi kutak száma.

Növényzet: a kistáj az erdőssztyep-zóna része, ahol a természetközeli vegetáció völgyekben és homokos laposokban maradt fenn. A száraz és félszáraz löszsztyep rétek kiemelkedően fajgazdagok.

Talajok: legnagyobb kiterjedésű talajféleségek a mészlepedékes és közvetett talajvízhatás alatti mészlepedékes csernozjomok (80%), illetve a réti csernozjom (9%). Székesfehérvár környékén előfordulnak barnaföldek és csernozjom barna erdőtalajok is.

Velencei-medence

Domborzat: a kistáj 104 és 163 m közötti magasságú, a Velencei-hegység déli lába előtt húzódó hosszú, keskeny árkos süllyedékterület. Legjellemzőbb felszíni formái a tó legmagasabb egykori vízállásához igazodó tavi turzásképződmények. A terület 40%-a vízfelszín, 25%-a szántó és 20%-a lakott terület.

Vizek: a tó szűkebb környéke mellékvizei a Császár-víz és a Vereb-Pázmándi vízfolyás, a rendszer vízjárását az előbbi mentén kiépített tározó medencék és a lefolyást biztosító Dinnyés-Kajtori-csatorna zsilipje szabályozza. A Velencei-tó felszíne 26 km2, átlagos mélysége 1,1m. A talajvíz 2-4 m között található.

Növényzet: a Dinnyési-fertő (TVT) területén nádas, szikes mocsári vegetáció és szikesedő nedves és száraz gyepek, valamint nem szikesedő homoki és löszgyepfoltok alakultak ki. A tó kelet-nyugati irányú vegetációs különbségeit a relatív lefolyástalanságból eredő, kelet felé erősödő szikesedés okozza. Nádasok ma már csak a tó 40%-át borítják, a keleti medencében partra kifutó nádasok elvétve találhatók. Nyugat felé tőzegképző úszó nádasok és keskenylevelű gyékényesek a jellemzőek.

Talajok: a kistáj területének 34%-át a Velencei-tó foglalja el. Legjellemzőbb talajtípusok a réti talajok (35%), valamint a mészlepedékes csernozjom talajok (22%).

Móri-árok

Domborzat: belső területe a fő szerkezeti vonalak mentén két nagyobb, északnyugat-délkeleti csapásirányú keleti és nyugati peremi vonulatra osztható, s amelyek aszimmetrikusak: vetődésekkel,

süllyedékekkel tagolt, különböző nagyságú és magasságú sasbércszerű formák sorozatából állnak. Legmagasabb tetői kavicstakarós eróziós tanúhegyeket hordoznak melyek fontos tájalkotó formák, és sajátos arculatot adnak a tájnak. A kistáj több mint 55%-át szántóként, közel 13%-át erdőként hasznosítják, 11,7%-a pedig beépített lakott terület.

Vizek: a Gaja vízgyűjtő területéhez tartozik, legnagyobb mellékvize a Mór-Bodajki-vízfolyás. A mérsékelten vízhiányos terület vízjárását a Bakonyból leáramló karsztvíz utánpótlás erősen befolyásolja. A kistáj hat tava együtt közel 300 ha felszínű, amelyből a fehérvárcsurgói árvízi tározó 223 ha. A talajvíz átlagos mélysége 2-4 m közötti, mennyisége is jelentős. Az artézi kutak száma kevés, de Moha ásványvíz forrása régóta ismert.

Növényzet: A Móri-árok eredeti növényzetéből szinte semmi nem maradt. Nagyobb mennyiségben nedves és száraz gyepeket találunk. Természetes erdők elszórtan találhatók a táj peremén kisebb kiterjedésekben.

Talajok: leginkább löszös anyagon kialakult karbonátos réti talajok (44%) és agyagbemosódásos barna erdőtalajok (36%) borítják, dél felé haladva ezeket felváltják a barnaföldek (15%).

Sörédi-hát

Domborzat: a gyenge esésű löszhátat északról dél felé fokozatosan vastagodó lösz borítja (5-15 m). Északi részét áttelepített, déli részét pedig főképp helyben képződött száraztérszíni lösz fedi. Egyhangú, tagolatlan fennsík jellegű területét csak déli, enyhén hullámos felszínét tagolják kisebb szárazvölgyek. Területének igen nagy arányát (85,5%) hasznosítják szántóként, valamivel több, mint 5% az erdősült területek aránya és kevesebb, mint 5% lakott terület.

Vizek: vízhiányos területe nyugat felé a Mór-Bodajki-vízfolyáshoz, kelet felé a Császár-vízhez folyik le. Talajvíz a hátság peremterületein található, 4-6 m közötti mélységben. A kevés artézi kút vízhozama mérsékelt, ugyanakkor nevezetes forrás a magyaralmási karsztforrás, amelynek vízhozama 100-500 l/p.

Növényzet: A természetes vegetáció közül legjelentősebbek az egykori lösztölgyes jellegű erdők és ezek tisztásainak maradványai, melyek főképp az Aszal- és a Nagy-völgy mentén maradtak fenn.

Talajok: a kistáj déli fele (nagy része Székesfehérvár határa) legkiterjedtebb talajféleségét a mészlepedékes csernozjomok adják (71%), míg csernozjom barna erdőtalajok (23%) az északi magas térszíneken képződtek.

Velencei-hegység

Domborzat: a többszörösen tönkösödött, gyengén tagolt alacsony középhegység domborzatát pusztuló tönkmaradványok, enyhén lejtősödő hegylábfelszínek, a kőzetminőség különbségei miatt pusztuló formák és a gránit sajátos lepusztulás formái (ingókövek) jellemzik. Legmagasabb pontja a Meleg-hegy (351m).

Vizek: a Velencei-tó vízgyűjtő területét nyugaton a Császár-víz, keleten a Vereb-Pázmándi-vízfolyás határolja. Számos forrása mind kis vízhozamú, talajvíz csak a peremi völgytalpakon 2-6 m mélyen található.

Növényzet: a kistájat nagyobb részt ma is erdők borítják (52,6%), ezek között azonban a leggyakoribb az akácos. A karakteres erdőket a tölgyesek különböző típusai alkotják. A hegység belseje alapvetően ma is zárt erdővel borított, a peremek felé azonban egyre több és gyakoribb kiterjedésű száraz gyepet találunk.

Talajok: Legnagyobb kiterjedésben (49%) agyagbemosódásos barna erdőtalajok képződtek, a hegylábfelszíneken barnaföldek jellemzők (28%). Jelentős kiterjedésűek még a köves kopár talajok (14%), de 4- és 5%-ban csernozjom barna erdőtalajok, illetve mészlepedékes csernozjomok is előfordulnak.

1.12.5 Tájhasználat, tájszerkezet

1.12.5.1 Tájtörténeti vizsgálat

Székesfehérvár a Mezőföld, s egyben Fejér megye legnépesebb települése. A Velencei-hegység délnyugati letörésének peremén, két egymásra merőleges árkos vetődésben kialakult süllyedék kereszteződésében fekszik a Móri-árok déli, mezőföldi nyílásában. Területe változatos tájegyüttes része, amely nagyobbrészt síksági és dombsági, kisebb részt hegységi felszíntípusokból áll, túlnyomórészt mezőföldi tájvonások uralkodnak rajta. A város előnyös helyzeti energiáját elsősorban a Móri-árok adja, emellett a Dunántúlt nyugat-keleti irányban keresztező forgalomnak is fontos helye. A Sárrét mocsaras peremén épített vára a Móri-árok legfontosabb természetes útvonalának völgykijáratát és a Sárvíz átkelőhelyét védte. A Dunántúl térségében a nyugati, északnyugati és délnyugati irányban a forgalom jelentős elosztóhelye, s egyben az Észak-Mezőföld legfontosabb kereskedelmi központja. A város a Mezőföld mezorégió centruma*, legfőbb természeti adottsága völgybejárati fekvéséből, közlekedés-földrajzi helyzetéből adódik.* A Balkán irányából északra terjedő földműves kultúra népe az i.e. 6-5 évezred tájékán érte el és vette birtokába a város területét és közvetlen környékét. A népesség gyarapodásával a bronzkorban *a mocsaras szigeteken és a folyópartokon falvak alakultak ki*. A neolitikumban megindult európai cserekereskedelem a természetes útvonalak metszéspontjában és azok közvetlen környékén jött létre. Ezek a területek - így Székesfehérvár és környéke - katonai és kereskedelmi központokká fejlődtek. A vaskorban még nagyobb jelentőséggel bírtak a környező Pákozd és Gorsium települések. Utóbbi Pannónia római megszállását követően is az egyik fontos központ; illetve előbb katonai tábor volt, amely a Sárvíz átkelőhelyének védelmét biztosította, majd vallási központtá fejlődött. A római kort követően hun és germán fennhatóság alá került e vidék, majd az avar birodalom részévé lett. E korszakokból is gazdag temetkezési leletek maradtak fenn a város közvetlen környékéről.

Székesfehérvár egyike a legrégebbi magyar városoknak, a város alapítását Taksony, illetve Géza nagyfejedelem korára teszik. *A mocsarakkal körülvett szigetekre szabdalt terület, megfelelő természeti erősségként szolgált a később kialakuló fejedelmi központnak*. Székesfehérvár egyike azon kevés városunknak, amely nem római alapokon épült újjá, mint Óbuda, Szombathely, Sopron, Győr, Pécs és más dunántúli civitasok. A természetes út-találkozási ponttól - Gorsiumtól - kissé északra jött létre az új központ, majd a fontos útcsomópont Fehérvárra tevődött át. Az itt létrejött település stratégiai és kereskedelmi feladatok mellett a magyar történelem folyamán igazgatási és szakrális funkciókat is ellátott.

Fehérvár I. István király uralkodása alatt vált igazi várossá és a **Magyar Királyság világi központjá**vá. István a Nagyboldogasszony-bazilika megalapításával és a tekintélyes társaskáptalan felállításával évszázadokra megalapozta a város jelentőségét. Szent Istvántól I. Ferdinándig minden magyar királyt a város falai között koronáztak meg. Közülük 15 végső nyughelyéül választotta a koronázótemplomot, vagyis a Nagyboldogasszony-bazilikát. A város adott otthont a törvénylátó napoknak és a középkori országgyűlések nagy részének.

Fehérvár fejlődésének gátat szabtak a város körüli mocsarak, mivel, ezek korlátozták a vár és a külvárosok területi növekedését a XVII. században induló lecsapolások a reformkorban fejeződtek be. A vízrajzi környezet megváltozása a XIX. század első éveiben tette lehetővé egy új városrész kialakítását, létrejött

a Belváros keleti részén a Viziváros. *A lecsapolások következtében* nem csak a mezőgazdasági művelésbe vont területek nőttek meg, de a lecsapolás a mezőgazdasági területek művelési ágainak változásaira is nagy hatással volt.

A **folyóvizek szabályozása** a XVIII. században kezdődött, a munkálatok az 1910-es évekre fejeződtek be. Először a **Gaja-patak** szabályozására került sor. A vízrendezés következtében csatornaépítésre került sor, ami bizonyos területeken ipari fellendülést eredményezett, így pl. a bőripar fejlődését. A Gaja-patak után a **Sárvíz** szabályozása is megvalósult. A csatornázási munkálatok a város belterületének a bővülését eredményezte, melynek ékes példája a Viziváros kialakulása. Mivel a csatornázási folyamat elhúzódott, és a már meglévő csatornák karbantartása sem volt megfelelő, így a korábban fenyegető árvizek, hóolvadás további károkat okoztak a XIX. század második felében lakóterületeket rongálva. Legvégül az **Aszalvölgy** vízét rendezték a század végén, az árok mélyítésével, a folyóvíz szabályozásával. Ezt követte a Sárkánytó lecsapolása.

1.12.5.2 Tájhasználat értékelése

Székesfehérvár térségének tájhasználatát a kiváló termőföldekre alapozott mezőgazdasági termelés határozza meg. A város közigazgatási területe 17.100 ha, melynek az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján mintegy 32%-a kivett, azaz beépített, vagy beépítésre szánt terület. A megyei átlagnál némileg alacsonyabb, de a tájhasználatot alapvetően meghatározza a szántóföldi művelés (közigazgatási terület kb. 50%-a), mely a kiváló agroökológiai adottságoknak köszönhető – a város szántóterületének aranykorona értéke 25,72 AK, mely meghaladja a megyei átlagot. A gyepterület (rét, legelő) részesedése megközelítőleg azonos a megyei értékkel (~7%), de a város területén több hasznosítatlan rét és legelő található. A gyepterületek jelentős része természetvédelmi szempontból kiemelkedően értékes terület (Sárrét, Aszal-völgy, Dinnyési-fertő és Császárvíz menti gyepek).

A gyümölcs és kert művelési ágak nagysága közel azonos, mintegy 100-100 ha-t tesznek ki (közigazgatási terület összesen 1,3%-a). Jelentős a nagytáblás gyümölcsösök nagysága Csala térségében. A szórványosan, főként a Feketehegyen előforduló szőlőterületek visszaszorulóban vannak, összesen alig 3 ha-t tesznek ki. Székesfehérvár területének 1,2 %-a nádas, vagy mocsárként nyilvántartott, e természetközeli élőhelyek Sóstóhoz és a Dinnyési Fertőhöz kötődnek alapvetően. A vízgazdálkodási területek (halastavak, kisvízfolyások) összterülete meghaladja a 400 hektárt.

A város erdősültsége a teljes területre vetítve 7 % körül alakul, ami jóval alacsonyabb a megye 13,9 %-os (KSH, 2012) erdősültségénél. Az Országos Erdőállomány Adattár szerinti erdők összesen 1.201 ha területet tesznek ki, ezek közel fele kiváló termőhelyi adottságú. Az erdőterületek jelentős hányada védelmi rendeltetésű, de mintegy 65 ha összterületen közjóléti szerepet betöltő erdő is található (halastavak menti erdők).

A külterület meghatározó, táj rehabilitációt igénylő területei a felhagyott és üzemelő külszíni bányák és a regionális hulladéklerakó területe. Székesfehérvár belterületén a területfelhasználási módok aránya az elmúlt évek során lényegesen nem változott. Az arányok a következőképpen összegezhetők: lakóterületek aránya 48%, intézmény terület 9%, zöldterület 15%, vízfelület 1%, iparterület 18%, közlekedési terület 6%, egyéb terület 3%. A város épített környezetét legnagyobb részben kiváló termőhelyi adottságokkal rendelkező, mezőgazdasági használatban levő területek veszik körül, ahol a beépítés nagyfokú korlátozása jellemző, megakadályozva az értékes termőterületek csökkenését.

1.12.6 Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

1.12.6.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

14. térkép: ***Székesfehérvár területén védelem alatt álló területek Forrás: 2/1990. (XI.21.) sz. KTM*** rendelet Forrás: OTrT

Az OTrT 3/5. sz. mellékletén jelölt **Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezeté**be a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak. Az övezet a település közigazgatási területének a természetközeli részeit érinti alapvetően: északon a Gaja-patak és a Csárszár-víz menti térséget, keleten a Sárrét, délen a Sós-tó, míg dél-nyugaton a Dinnyési-fertő természetvédelmi területeit érinti a lehatárolás. E területek közös vonása a tájképileg érzékeny víz-, illetve gyepgazdálkodási tájhasználat.

1.12.6.2 Nemzeti/nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett érték

Országos jelentőségű természetvédelmi területek

Székesfehérvár igazgatási területén a 2/1990. (XI.21.) sz. KTM rendelet szerinti lehatárolással országos védelem alatt áll a 121 hektár kiterjedésű Székesfehérvári Homokbánya Természetvédelmi Területe, továbbá a 3/1985.(X.21.) OKTH rendelettel módosított 1667/1966. OTvH határozat alapján fokozottan védett az 539 hektár kiterjedésű Dinnyési-Fertő Természetvédelmi Területe. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény értelmében „ex lege” védett területként nyilvántartott földvár található a város külterületén (Feketehegytől nyugatra).

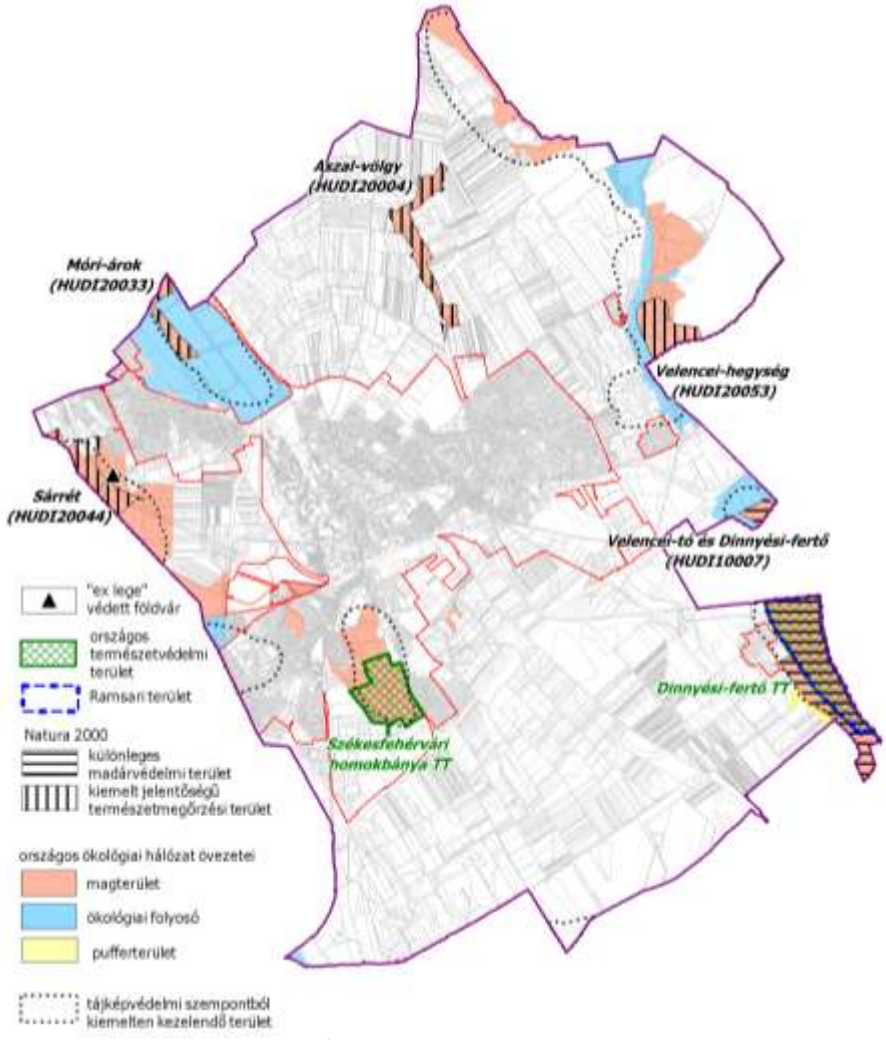

15. térkép: ***Székesfehérvár igazgatási területén védelem alatt álló területek*** Forrás: 2/1990. (XI.21.) sz. KTM rendelet

Székesfehérvári Homokbánya Természetvédelmi Terület

Alapítás: 2/1990. (XI. 21.) KTM rendelettel.

Területe: 121 ha.

Elhelyezkedés: Székesfehérvár 7611, 7614, 7615, 7617/4, 7620/3 hrsz

Székesfehérvár szélén, az egykori homokbánya felhagyott hepehupás felszínén a lebegő hínár vegetációtól a puhafa ligetekig sokféle növénytársulás telepedett meg, köztük számos védett ritkaság is fellelhető (a védetté nyilvánításkor 235 növényfajt írtak le, közöttük számos védettet is, azóta több új fajt is sikerült azonosítani). A terület növényekben igen gazdag, a legnagyobb értéket a májustól a nyár közepéig egymás után nyíló orchidea fajok jelentik. A kilenc faj közül tömegével kiemelhető a hússzín ujjaskosbor, a mocsári kosbor és a 80-100 ezer tőre becsült mocsári nőszőfű állománya. A botanikai értékek mellett jelentős zoológiai értékek is találhatók itt. Eddig több mint 30 madárfaj fészkelése bizonyított. A legjelentősebbek a homokbánya területén, illetve a löszdombok oldalán létrejött 10-15 páras gyurgyalag és 30-40 páras partifecske telep, valamint a vízmű véderdőben található kékvércse kolónia. Sajnos az utóbbi években drasztikusan visszaesett a fészkelő kékvércsék száma. A még teljesen fel nem tárt rovarvilágból megemlíthető az imádkozó és a sisakos sáska előfordulása. A természetvédelmi területen egy nagyjából 7 km hosszúságú tanösvény található Sóstói tanösvény. 19 információs tábla, két madármegfigyelő kilátó,

egy fedett erdei iskola, valamit a Zöld tanyának nevezett területközpont teszi lehetővé az értékek bemutatását.

Dinnyési-fertő Természetvédelmi Terület

Alapítás: az 1667/1966. OTvH határozattal, módosítva a 3/1985. (X.21.) OKTH rendelkezéssel, a védettség fenntartása a 46/2007. (X. 18.) KvVM rendelettel.

Területe: 539 ha.

Elhelyezkedés: Gárdony 024, 025/1, 025/2, 030, 031, 032/1, Pákozd 0119, **Székesfehérvár 020302/1(fokozottan védett),, 020302/2, 020303,** Seregélyes 066/2, 067, 069/4 hrsz

A Balaton felé vezető vasútvonal és az országút elkészülte előtt a Velencei-tó nádasai délnyugati irányban Dinnyés községig húzódtak. Ennek volt szerves része a vizes, nádas terület, amely a Dinnyés-Kajtor csatorna (amely a Velencei-tó vízfeleslegét hivatott levezetni) két oldalán 1966 óta védett. A Velencei-tavon megnövekedett idegenforgalmi terhelés miatt az onnan kiszoruló védett madaraknak nyújt biztonságos, zavartalan élőhelyet.

A gém-félék kedvenc táplálkozó és költőhelye a Fertő. A Dinnyési-fertő legismertebb költő fajai: a nagy kócsag és a kanalasgém. A rejtettebb életű gémféle, a bölömbika mély hangját tavasszal gyakran hallani a nádasból. Az egyetlen Magyarországon fészkelő lúdfaj, a nyári lúd rendszeresen költ itt. Október végén, november elején húszezer, vagy még több vetési lúd érkezik alkonytájban, hogy a Fertő biztonságot nyújtó vizén töltse az éjszakát. A tavaszi, de különösen az őszi vonulás idején hatalmas réce tömegek zsúfolódnak össze a vízen. A Velencei-tavi területtel együtt került fel a „Ramsari" listára. A parti területeket az Alföld némely részére jellemző sziki vegetáció borítja.

A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság céljai között szerepel a Dinnyési-fertő Természetvédelmi Terület bővítése. A bővítés célja, hogy megfelelő nagyságú puffer zóna alakuljon ki a fokozottan védett terület körül. Ennek során oltalom alá kerül a terület dél-nyugati részén egy természetszerű állapotban lévő gyep, melyen jelentős nagyságú állománya található több orchidea faj. Itt helyezkedik el egy kisebb égerláp is. A terület elsősorban a vonulási időszakban fontos a parti madarak számára. Ez a terület a város közigazgatási határán belül helyezkedik el (Székesfehérvár 020305, 020307/20 hrsz.).

Natura 2000 területek

Velencei-tó és Dinnyési-fertő Különleges madárvédelmi terület (HUDI10007)

Alapítás: 275/2004. (X. 8.) Kormány rendelet

Érintett települések: Gárdony, Pákozd, Seregélyes, **Székesfehérvár**

Székesfehérvár: 020233, 020302/1, 020302/2, 020303, 020304, 020305, 020306, 020307/20 hrsz

A Velencei-tó nyugati medencéje és a Dinnyési-fertő tartozik ide, amely a tótól északnyugatra terül el. Egykor a fertőnek közeli kapcsolatba volt a tóval és a halastórendszerrel, azonban a fővárost és Székesfehérvárt összekötő vasút és közút mára teljesen elvágják a Nádas-tavat a Velencei-tótól.

A Natura 2000 kijelölésénél fontos szempont volt a ritka vagy veszélyeztetett madárfajok védelme. Mind a költési időszakban, mind a madárvonulás esetében számos vízi madárfaj keresi fel tömegesen a területet.

A Dinnyési-fertő területén több alkalommal is megpróbálták a mocsarat lecsapolni. A csatornák szárító hatását ellensúlyozva számos olyan tényező van (talajadottságok, lejtőszög), ami a mai napig megakadályozta a terület kiszáradását. A területen a természeti értékeket elsősorban az itt költő és

táplálkozó madarak jelentik. Az úszólápok és a szikes területek botanikai értéket is képviselnek, melyek közül a Dinnyési szikesek dunántúli viszonylatban a legértékesebb ilyen élőhelyek közé tartoznak.

Aszal-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDI20004)

Alapítás: 275/2004. (X. 8.) Kormány rendelet

Érintett település: Székesfehérvár

Székesfehérvárra eső terület: 102,16 ha.

Székesfehérvár: 020047/14, 020062/2, 020062/6, 020062/7, 020062/9, 020062/10, 020062/12, 020062/13, 020062/14, 020062/15, 020062/16, 020062/17, 020062/18, 020062/19, 020062/20, 020065a, 020065b, 020065f, 020066/2, 020066/3, 020066/4 hrsz

A Natura 2000 terület majdnem a teljes Aszal-völgyre kiterjed, kivéve annak legdélibb, már a város ipari körzetébe torkolló szakaszát. A tározó keleti partjánál egy homokkő-bánya található, e felett kezdődik a völgyrendszer értékesebb területe.

A meredek völgyoldalak némelyikén még manapság is fajgazdag, ősi löszpusztagyepek, illetve félszáraz erdőssztyepprétek élnek. A fásszárú növényzet főként akácosokból és más tájidegen fafajok ültetvényeiből áll. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a Rác-völgy északnyugatra néző lejtőjén olyan cserjések élnek, amelyek felső lombkoronaszintjében bár tájidegen fafajok vannak (főként akác), de az alacsonyabb lombkoronaszintben és a cserjeszintben őshonos cserjék és fák élnek, nagy fajgazdagságban. A lágyszárú szintben is megtalálhatók a zárt lösztölgyesek fajai, ezért ezeket az állományokat az egykori lösztölgyesek hírmondóinak kell tekinteni.

Móri-árok kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDI20033)

Alapítás: 275/2004. (X. 8.) Kormány rendelet

Székesfehérvárra eső terület: 39,7 ha.

Székesfehérvár: 020618/1, 020618/2, 020618/3, 020619, 020620

A Natura 2000 terület kis része, érinti a település közigazgatási határát. A kijelölés alapját szolgáló élőhelyek közül a sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) és az ártéri mocsárrétek kisebb foltjai találhatók meg itt.

Velencei-hegység kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDI20053)

Alapítás: 275/2004. (X. 8.) Kormány rendelet

Érintett települések: Lovasberény, Nadap, Pákozd, Pátka, Pázmánd, Sukoró, **Székesfehérvár**

Székesfehérvárra eső terület: 81,9 ha.

Székesfehérvár: 020143, 020144, 020149/4, 020149/5, 020152, 020153, 020154, 020155, 020156, 020157/1, 020157/2, 020158, 020159

A Velencei-hegység paleozoikus eredetű kristályos kőzettömeg, amely a Dunántúli-középhegység előterében található. Az alacsony dombok geomorfológiailag igen különlegesek, a változatos felszíni formák az alkotó kőzetek minőségi különbségeiből és a gránit pusztulásából adódnak (Pákozdi ingókövek). Magyarország egyetlen gránit-hegysége, ennek megfelelően különleges növénytársulások alakultak itt ki.

A növényeknek itt igen nehéz körülményekhez kellett alkalmazkodniuk, így fejlődhettek ki az egyedülálló karszterdők és a zárt sziklagyepek. A lösz-borította vízmosásoknak és az északi kitettségű felszíneknek is megvannak a maguk különlegességei. Ezek az élőhelyek többek között mediterrán és szubmediterrán faunaelemeknek is otthont adnak. Jórészt lombhullató erdők dominálják, amelyeket száraz gyepfoltok tarkítanak.

Sárrét kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDI20044)

Alapítás: 275/2004. (X. 8.) Kormány rendelet

Székesfehérvárra eső terület: 78,9 ha.

Székesfehérvár: 020566, 020572/1, 020572/3, 020572/4, 020572/5, 020573, 020574/1, 020574/2, 020575, 020576/3, 020576/5, 020578/13, 020578/14, 020578/15, 020578/21, 020578/22, 020578/23, 020578/24, 020580 hrsz

A Sárrét mintegy 12 km hosszú és 5-8 km széles tőzeges lápmedencéje a késő pleisztocénban bekövetkezett tektonikus lezökkenés hatására kialakult medencében helyezkedik el. A környező hegységekből. A holocén elején kialakult tóban nagy mennyiségű mésziszap rakódott le. A dolomittörmelékkel, folyóvízi kavics- és homoktakaróval fokozatosan feltöltődő medence felszínét végül tőzeg borította be.

A Sárréti mésziszap a legjelentősebb ilyen hazai előfordulás, amely fosszilis puhatestűekben igen gazdag. A medencét kitöltő, néhol 10 méter vastag tőzegréteg is változatos élővilágról tanúskodik. A múlt század elején megkezdett lecsapolások eredményeként a medencében a XIX. század elején még általánosan elterjedt lápok, ingoványok erősen visszaszorultak, a lápokhoz kötődő ritka növények zöme kiveszett. A kétszáz év előtti, ritka fajokban gazdag vegetációnak ma már csak maradványai találhatók meg. A terület egy nagy kiterjedésű medence, amelyet nedves gyepek dominálnak. A láprétjei viszonylag jó, természetközeli állapotúak. Számos jégkori reliktumfajnak ad otthont. A terület északi részén igen szép kiszáradó lápréteket találunk, amelyekben foltokban a ritka csátés és nyúlfarkfüves láprétek jellemző fajai is fellelhetők. Jellemző védett növényeik a különböző orchidea fajok, mint például a mocsári kosbor, agárkosbor, vagy a poloskaszagú kosbor. A magasabb homokhátakon homoki árvalányhajas sztyepprétek díszlenek. Az élőhelyvizsgálatok stabil ürgepopulációt tártak fel a Sárrét székesfehérvári oldalán, ahonnan az elkerülő út építése kapcsán részben át kellett telepíteni.

1.12.6.3 Helyi jelentőségű természetvédelmi területek

Székesfehérvár területén az alábbi helyi (önkormányzati rendelet alapján) természetvédelmi oltalom alatt álló területek, emlékek találhatók.

Természetvédelmi területek:

- Székesfehérvári Sós-tó Természetvédelmi Terület
- Csalapusztai tájképi kert Természetvédelmi Terület
- Székesfehérvár Aszal-völgy Természetvédelmi Terület
- Székesfehérvár Jancsár-völgy Természetvédelmi Terület
- Székesfehérvár Máriamajori-erdő és Nagy-völgy Természetvédelmi Terület

Természeti emlékek:

- Székesfehérvár védett fái, fasorai
- Aplitbánya geológiai rétegsor természeti emlék

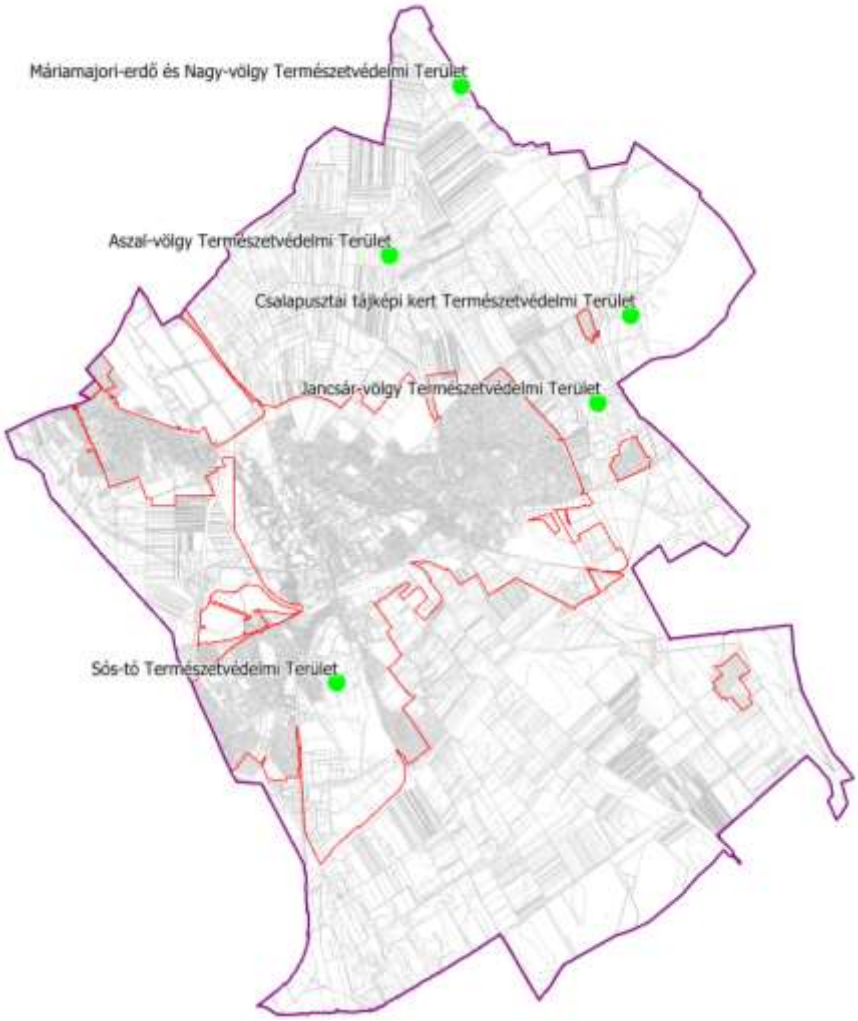

16. térkép: ***Székesfehérvár közigazgatási területén helyi védelem alatt álló területek*** Forrás: SZMJV PMHIV

Székesfehérvári Sós-tó Természetvédelmi Terület

Alapítás: 37/2002. (XII. 30.) Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának rendelete

Terület: 93 ha

Elhelyezkedés: Székesfehérvár 7331/7, 7331/23, 7363, 7374/1, 7596, 7612/5, 7613/1, 7613/2, 7620/4, 7620/6, 7620/7 hrsz.

A 2002-ben létesült természetvédelmi terület a város déli belterületén helyezkedik el. Természetföldrajzi szempontból három eltérő arculatú táj határán fekszik: nyugatról a fiatal süllyedékű, mocsaras Sárrét, délről az Észak-Mezőföld homokos, löszös háta, északkeletről a Vértes hegylábfelszíne határolja. A terület legnagyobb kiterjedésű élőhelyfoltjait a nádasok alkotják, amelyek a töltéssel kettéválasztott Sós-tó területén helyezkednek el. A nádasok szegélyében mocsárrét állományok fordulnak elő, melyek védett növényfaja a mocsári kosbor. A terület déli peremén pionír homokpuszta, valamint zárt sztyepprét mozaikok találhatók a homokbányászat által érintett mélyebb foltokban lápréti fajokkal, amelyek kimagasló botanikai értéket képviselnek.

Az ornitológiai vizsgálatok több mint 70 többé-kevésbé rendszeresen fészkelő madárfaj jelenlétét bizonyították. Közülük kiemelkedik a fokozottan védett gyurgyalag és cigányréce előfordulása. A terület

szervesen kapcsolódik az országos védelem alatt álló Székesfehérvári Homokbánya Természetvédelmi Területhez.

(Székesfehérvár) Csalapusztai tájképi kert Természetvédelmi Terület

Alapítás: 3/1983. Fejér Megyei Tanács VB. határozat. A védelem megújítása: Székesfehérvár MJV Önkormányzata 30/1992. (XI.26.) sz. rendeletével.

A XIX.sz. második felében felépített kastély köré Kégl György szép tájképi parkot épített. Ma a kastély rossz állapotban van, mögötte felújított lakó- és gazdasági épületek helyezkednek el. A parkban egyes fák kora a 100 évet is meghaladja. A növényzet fajösszetétele változatos: kocsányos tölgy, virágos kőris, fehér eperfa, hársfák, juharok, keleti tuja, feketefenyő stb. mind megtalálható itt. A kert és a Császár-patak között náddal erősen benőtt csónakázótó található, ahol előfordulnak védett vízimadarak.

Területe: 31 ha

Elhelyezkedés: Székesfehérvár 020145/3, 020149/1, 020149/3, 020149/4a, 020151/2-3 hrsz.

A védetté nyilvánítás célja a Kégli kastélyparkban fellelhető idős, őshonos maradványfák, a kertépítészeti emlékek védelme, megóvása, és ezzel a műemlékileg védett Csalai-kastély megfelel környezetének fenntartása.

Székesfehérvár Aszal-völgy Természetvédelmi Terület

Alapítás: 5/2015. (I.20.) önkormányzati rendelete Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának rendelete

Területe: 89,5 ha

Elhelyezkedés: Székesfehérvár 020066/2a,b,c,d,f,g; 020066/3a,b,c,d,f,g,h,j,k; 020066/31; 020066/3m,n; 020066/4a,b,c,d,f,g,h,j,k,l; 020065/a,b,f; 020047/14; 020070/5a,6a,10a,26,27 hrsz

A védetté nyilvánítás célja a területre jellemző löszgyep maradványok, természetközeli üde élőhelyek (mezofil gyepek és fehér fűz liget) életközösségének megőrzése, fejlesztése, illetve a tájkép esztétikai értékeinek védelme. A terület flórája annak ellenére gazdag, hogy a teljes vegetációnak csak kis része (kb. 15%) van igazán jó állapotban. A terület részben átfed az Aszal-völgy (HUDI20004) kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területtel.

Székesfehérvár Jancsár-völgy Természetvédelmi Terület

Alapítás: 6/2015. (I.20.) Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának rendelete

Területe: 18 ha

Elhelyezkedés: Székesfehérvár 020196/1, 020196/3, 020196/4, 020197/8, 020199/1, 020199/12, 020199/13, 020199/14, 020200/1, 020200/2, 020200/4, 020200/5 hrsz

A terület Székesfehérvár közigazgatási területén belül, a város belterületétől keleti irányban helyezkedik el. Kizárólag földutakon közelíthető meg, északi déli és nyugati irányban is döntően szántóföldek övezik. Nyugati és déli oldalon kis szakaszon felhagyott anyagnyerő helyekkel érintkezik, melyeket kisebb gyepmaradványok öveznek. Keleti oldalon keskeny erdősáv választja el a Császár-víz völgyétől. A Mezőföld területén évezredekkel ezelőtt lösztölgyesek előfordulása volt jellemző, vagyis alapvetően száraz erdőkkel borított táj lehetett. A több évezredes emberi használat az erdőterületeket mára apró foltocskákká

zsugorította az erdőélés, erdőirtás és erdei legeltetés következtében. A löszgyep maradvány területén három védett és négy lokálisan ritka növényfaj figyelhető meg.

Székesfehérvár Máriamajori-erdő és Nagy-völgy Természetvédelmi Terület

Alapítás: 41/2015. (X.14.) Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának rendelete

Területe: 135,7 ha

Elhelyezkedés: Székesfehérvár 020095; 020096; 020098; 020101/1-22, 24-30; 020103; 020104/1,3,4,5,6

A védetté nyilvánítás célja, hogy megőrzésre kerüljenek a Mezőföldre jellemző lösz alapkőzetű, vegetációtörténeti jelentőségű erdőtársulások. Ezen erdőtípusok megőrzésével biztosítható, hogy fennmaradjanak az életlehetőségei azoknak a ritka növény- és állatfajoknak melyek most jellemzik a területet. A terület egyik legjelentősebb természetvédelmi értékét a feltárt 18 védett növényfaj jelenti, melyek közül jelentős állománnyal rendelkező fajok: ezres nagyságrendet meghaladóan a nagyezerjófű (Dictamnus albus) és a kisvirágú hunyor (Helleborus dumetorum), százas nagyságrendben a bíboros kosbor (Orchis pupurea) és a békakonty (Listera ovata). A terület jelentős madárvilággal rendelkezik.

(Székesfehérvár) Aplitbánya Geológiai Rétegsor

Alapítás: 35/2000. (XI. 22.) Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának rendelete

Területe: 4ha

Elhelyezkedés: Székesfehérvár 020259/2a, közvetlen környezete: 020259/2b, tágabb környezete: 20259/1, 020258/1, 020258/2 hrsz

A terület Székesfehérvár külterületén, a volt Aranybulla-kőfejtő, vagy Aplitbánya néven ismert, felhagyott külszíni fejtés északi falán található geológiai feltárást foglalja magában. A képződmény 20-22 méter széles, 7 méter magas, 0,3-0,5 ha kiterjedésű. A védetté nyilvánítás indoka: a kőzet egyedülálló képződési típusa miatt a jelen és a jövő nemzedékek számára történő megőrzése. A védetté nyilvánítás céljai: a terület jelenlegi állapotának javítása, a nagy értékű földtani alapszelvény környezetének méltó rendezése, a település lakossága számára kirándulási, pihenési és ismeretterjesztési lehetőség biztosítása, a védett természeti emlék sérelme nélkül; az ifjúságnevelési és oktatási alapfeladatok ellátásához, valamint a szakmai oktatás, kutatás, továbbképzés számára bemutatóhely biztosítása; a területre vonatkozó településfejlesztési és egyéb célok kitűzésénél és a tervezés során a természetvédelem érdekeinek biztosítása.

1.12.6.4 Ökológiai hálózat

Az ökológiai hálózat kialakításának célja az országos jelentőségű természetes, illetve természetközeli területek és az azok között kapcsolatot teremtő ökológiai folyosók egységes, összefüggő rendszerének kialakítása. Az Országos Ökológiai Hálózat számos eleme érinti a település területét. A hálózat magterületei között szerepel az összes helyi-, illetve országos jelentőségű védett természeti területként, valamint Natura 2000 területként említett terület. A folyosó elemek közül kiemelkedik a Gaja-patak és a Császár-patak vonulatában húzódó sáv, az övezetbe tartoznak a nagy kiterjedésű vízgazdálkodási területek. A Pufferterület övezete csak kis területet, a Dinnyési-fertő nyugati határát érinti.

A térség a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságának működési területéhez tartozik. Székesfehérvár közigazgatási területén NATURA 2000 terület, országosan védett természetvédelmi terület, tájvédelmi körzet és helyi jelentőségű védett érték is található.

Mind a védett és védendő természeti értékek, területek állapotának, kiterjedésének megóvása, illetve az ökológiai folyosók folyamatosságának biztosítása, az élővilág megóvása, az élőhelyek feldarabolódásának, degradálódásának megelőzése mellett a területrendezési szempontok kialakítása során fontos hangsúlyt kell kapnia a biodiverzitás védelmének is, mely egyben jelenti az élőhelyek sokféleségét, a fajok összességét és a fajon belüli genetikai változatosságot is a legkisebb területi szintig.

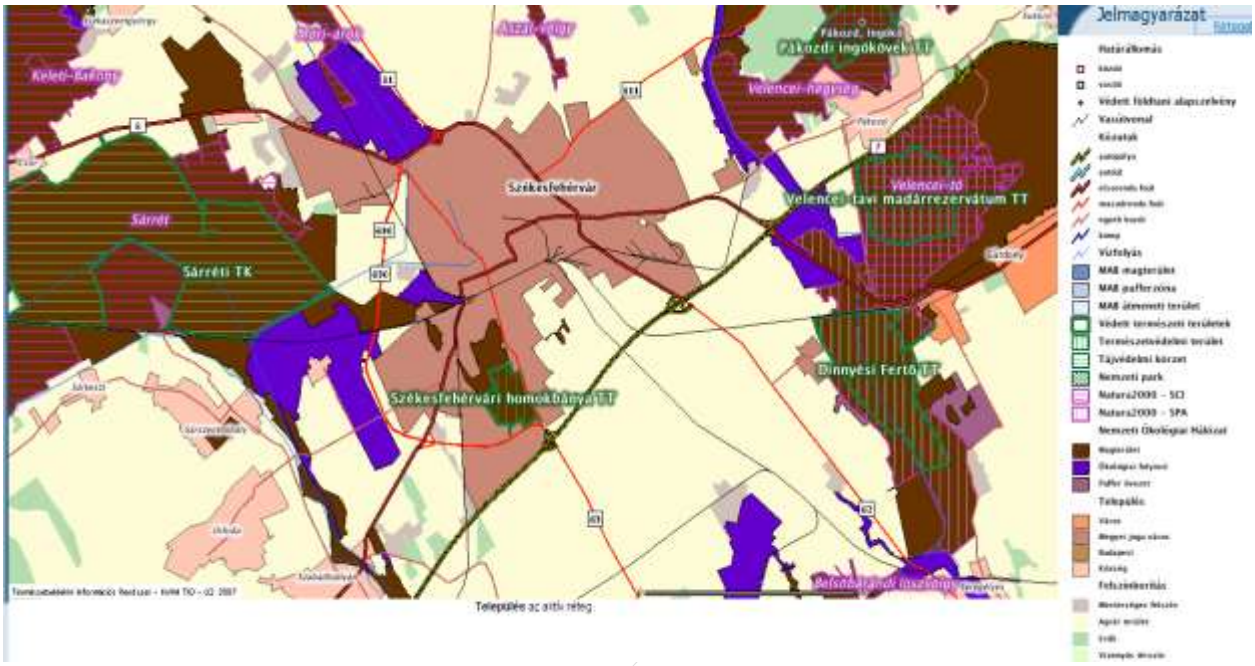

17.** térkép:* ***Székesfehérvár ökológiai hálózata Forrás: http://geo.kvvm.hu/tir/viewer.htm

1.12.7 Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

A város települési szerkezetét elemezve felfedezhetők az egyes korok „lábnyomai”, melyek legfőképpen a beépítésben és az ezzel járó területigényben mutatkoznak meg. Az elmúlt évtizedek különösen meghatározóak voltak, a gyors gazdasági fejlődés maga után vonta az újabb és újabb területi igényeket, melyek egyrészt magát a gazdaságot szolgálták ki, másrészt a gazdasági fejlődéssel járó népességnövekedés lakhatási igényeit. A fejlődésnek köszönhetően a napjainkra kialakult városméret jóval kevesebb lehetőséget biztosít a további területi igénybevétellel járó növekedésnek. Megjegyzendő, hogy a mai fejlődés már közel sem olyan mértékű, mint az az elmúlt évtizedekben volt, de kétségtelenül jelen van. A város nemzetközi szinten is kiemelkedő ipari potenciálját figyelembe véve fel kell készülni a további fejlődésre, azzal, hogy az említett területi növekedés problémájával szembe kell nézni. Székesfehérvár jelentős természeti és táji adottságokkal rendelkezik (pl. kiváló minőségű mezőgazdasági területek, K-i és Ny-i oldalon elterülő ökológiai folyosók, érzékeny vízbázisok) így a településrendezési kérdésekben alapos, megfontolt és hosszútávra előretekintő, a fenntarthatóság szempontjai markánsan érvényesítő döntések szükségesek, hogy értékeink megőrzésre kerülhessenek és a következő generációk számára is rendelkezésre álljanak.

Tájhasználati konfliktussal járnak a zöldmezős lakó és gazdasági beruházások és a külterületet érintő infrastruktúra fejlesztések: mindezek az értékes termőföldek csökkenését, hagyományos tájszerkezet átalakulását, izolációs hatások erősödését, ökológiai kapcsolatok romlását eredményezhetik. A településkép szempontjából meghatározó a város terjedése, az új beépítések megjelenése. A kedvező településszegély kialakulása érdekében hangsúlyt kell fektetni az új beépítések építészeti minőségére, a

tájképi adottságokat figyelembe vevő telepítésre, továbbá a tájbaillesztésre elsősorban intenzív növénytelepítés által.

Székesfehérvár „tájsebei" a külszíni bányaterületek és a regionális hulladéklerakó. E tevékenységek befejeztével gondoskodni kell a roncsolt területek átfogó rekultivációjáról, utóhasznosításáról.

A város egyes területei jelenleg nem rendelkeznek kielégítő védelemmel bizonyos környezeti hatásokkal szemben, melyek főleg a klímaváltozásnak tudhatók be. Az É-i területeken a vízerózió kedvezőtlen hatásai érvényesülnek, az ÉK-i részeken pedig a belvíz okoz problémákat, melyek megfelelő vízrendezéssel mérsékelhetőek lennének, illetve további javulást nyújthat a megfelelő mértékű erdősítés, fásítás, mely a Ny-i területeken jellemző szélerózió kezelésére is megoldást adhat. Az erdősültség Székesfehérvár területén meglehetősen alacsony, így ezen a területen további beavatkozásokra van szükség, ami mellett a város elkötelezett.

Gondot okoz az illegális szemét elhelyezése is, valamint állandóan jelentkező veszélyforrásnak tekinthető a természetvédelmi területeken az orchideás gyepek taposása és az egyre inkább terjedő lovagoltatás (pl. Székesfehérvári Homokbánya esetében).

1.13 Zöldfelületi rendszerek

1.13.4 A települési zöldfelületi rendszer elemei

Székesfehérvár kb. 17 ezer ha területének 32%-a művelés alól kivett, beépített, vagy beépítésre szánt terület. A külterületek jelentős hányada mezőgazdasági hasznosítású: a szántóterületek az összes termőterület kb. 73%-át adják, a gyepgazdálkodási (rét, legelő) művelés aránya 10%-os, akárcsak az erdők és fásított területek aránya, az összes termőföldhöz viszonyítva. Meghatározó még a vízgazdálkodás, a külterületen számos, többnyire mesterséges állóvíz található.

A település zöldfelületi rendszerének elemei belterületen: a közterületeken kialakított közparkok, közkertek, a jelentős zöldfelületű létesítmények kertjei (pl. különleges területek – temető, sport- és rekreációs területek; oktatási- és egészségügyi létesítmények kertjei), lakókertek; külterületen: az erdő- és mezőgazdasági területek (kertes területek), természetközeli területek (gyepek, nádasok, állóvizek); továbbá az utakat, vízfolyásokat kísérő vonalas zöldfelületi elemek: gyepes, illetve fásított zöldsávok, fasorok.

A belterület zöldfelületi rendszer szempontjából meghatározó elemeinek megoszlását az alábbi diagram szemlélteti.

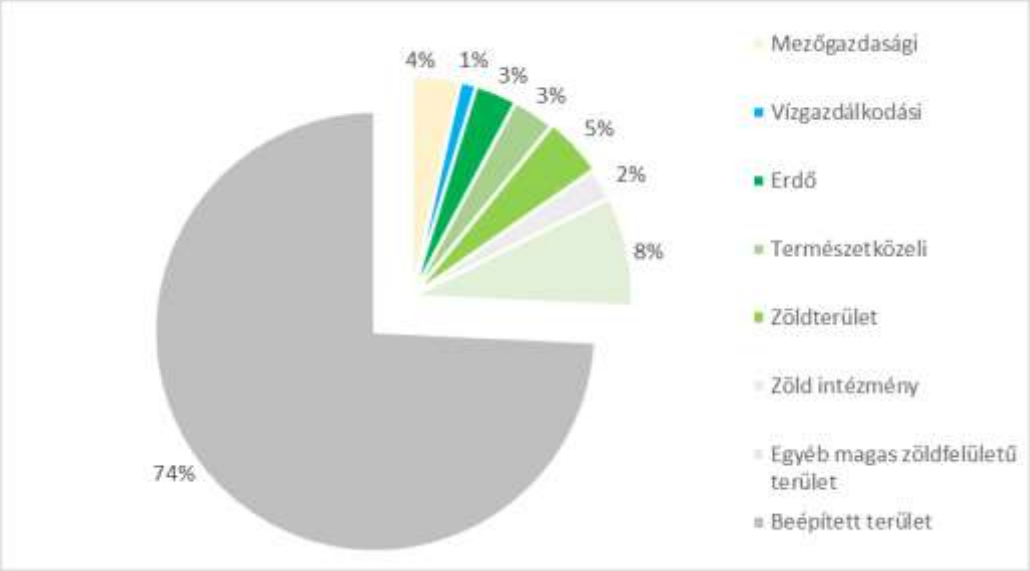

75. ábra: **Meghatározó zöldfelületi elemek aránya a belterülethez viszonyítva**

Fenti diagramon a „zöldterületek" közé kerültek besorolásra az önálló közparkok, kisebb közkertek, valamint az úszótelkes lakótelepeket közrefogó, magas zöldfelületű közterületek is. „Zöld intézmények" közé a jelentősebb (~50%) zöldfelületi aránnyal bíró oktatási, vagy egészségügyi intézmények, és a sportterületek. Az „egyéb magas zöldfelületű területek" közé a kondicionáló jellegű szabadterületek (pl. közutakkal határolt zöldfelületek. közműterületek), továbbá jelentős részben a beépítésre szánt, kivett parlagterületek tartoznak.

A zöldfelületi rendszer vizsgálata során az alábbi zöldfelületi elemeket lehet megkülönböztetni:

- zöldterületi létesítmények - közparkok, közkertek
- jelentős zöldfelületű vegyes intézményi területek
- jelentős zöldfelületű beépítésre szánt és beépítésre nem szánt különleges területek(pl.: nagy kiterjedésű sportolási célú terület; temető; honvédelmi, katonai és nemzetbiztonsági terület; burkolt vagy fásított köztér, sétány)
- erdő - közjóléti, védelmi, egyéb elsődleges rendeltetés szerint
- mezőgazdasági hasznosítású területek
- vízgazdálkodással összefüggő területek
- természetközeli területek

1.13.4.1 Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A belterület zöldfelületi rendszeréről elmondható, hogy a központi belterület közparkokkal, közkertekkel jól ellátott, illetve további mozgástér mutatkozik jelentős rekreációs zöldfelületek kialakítására a Palotavárosi tavak környezetében. A város lakótelepeit értékes, közhasználatú zöldfelületek tarkítják. A nagy kiterjedésű családiházas lakóterületek közparkokban, közkertekben szegényesek, ugyanakkor a lakókertek ezt a hiányt mérséklik. A kertvárosi lakóterületek zöldfelületi aránya általában kedvező, de az elmúlt évtizedekben kialakított, újabb lakóterületi városrészeket már magasabb beépítettség jellemzi.

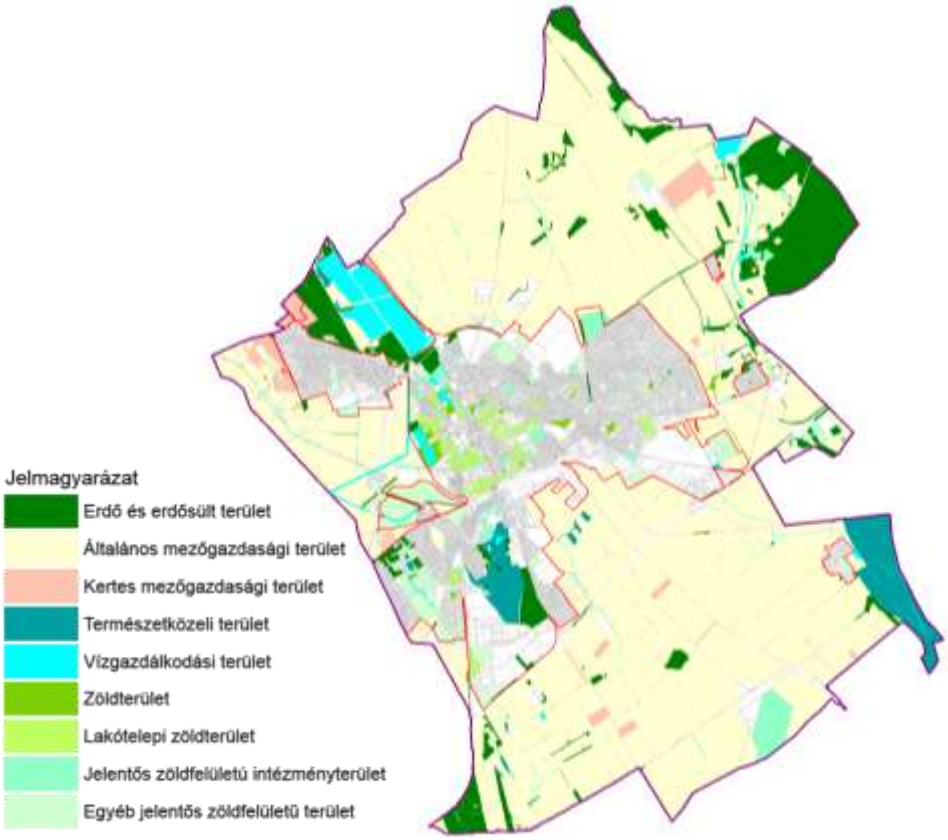

18. térkép: ***Székesfehérvár zöldfelületi rendszere***

Közparkok, közkertek

A város jelentősebb zöldterületi létesítményeinek területi elrendeződése nem egyenletes, a közparkok szükségszerűen az intenzív lakóterületi beépítésekhez kötődnek. A jelenleg parkosított zöldterületként számon tartható, város által fenntartott zöldfelületek nagysága közel 473 ha, melyből kb. 121 ha „hasznosításra váró területek”-ként van megjelölve (a 121 ha-ból kb. 5 ha rendszeresen kaszált). A közel 473 ha-nyi területből mintegy 57 ha kiemelten, 242 ha belterjesen, 33 ha külterjesen kezelt, 20 ha pedig kiserdő. A városban 65 darab virágágyás (összterületük 4.375 m2), valamint 170 darab köztéri szobor és csaknem 40 darab emléktábla is található. Ivókutak: Csitárykút, Püspökkút, Törökkút, Mátyás szobornál, Koronás kút, Országzászló téren, Ősz utcában, Víziváros teknős, Zsuzsanna forrás, Fórum ABC mellett, Szedres ltp. játszótéren, Donát templomnál, Rác u. játszótéren. A város zöldterületei a 100.570 fős népességéhez (Forrás: KSH, 2011) viszonyítva 47m2/fő zöldterületi ellátást biztosítanak, mely fajlagos mutató csak akkor emelhető, ha a zöldterületek aránya nagyobb mértékben növekszik, mint a lakónépesség aránya.

A zöldterületek folyamatos fenntartást, és időről időre megújítást igényelnek (pl. funkcionális fejlesztés, fásítás, cserjetelepítés, burkolatépítés, stb.) szükséges sok meglévő zöldterületi létesítménynél. A közelmúltban számos zöldterület megújult, a játszóterek (közel 200 db található a városban) jellemzően megfelelnek a hatályos követelményeknek. Jelenleg a Palotavárosi tavaknál lévő zöldfelület, a Túrózsáki utca és a Spar közötti kihasználatlan tér, valamint az Új-Csóri úti parkerdő megújítása folyamatban van.

Erdőterületek

A városi lakosság rekreációs/közjóléti szükségletei közé tartozik az erdei üdülés is, aminek kielégítése nagyon fontos a környezettel harmóniában, konfliktus mentesen élhető, egészséges élet szempontjából.

Az erdészeti nyilvántartás szerint Székesfehérvár területének mintegy 7%-a (kb. 1200 ha) az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőterület. Ez az arány jelentősen elmarad a megyei átlagtól. Az erdőterületek jelentős hányada védelmi rendeltetésű. A város igazgatási területének mintegy 65 ha nagyságú, közjóléti szerepet is betöltő erdő (halastavak menti erdők).

A külterületen nagyobb kiterjedésű erdők, erdőtagok az alábbi területeken találhatók:

- Csala-puszta és Malomhegy környezetében,
- Kisfalud településrész északi, Pákozd felöli oldalán,
- a Pátkai tározó közeli városhatárban (Mária majori erdő),
- a város északi határában a halastavaktól nyugatra fekvő Gólya dűlőben,
- a Dinnyési-fertő mellett, Börgönd pusztától délre és a Kisfalud Alsó majortól délre.

A belterületen lévő Bregyó parkerdő, szabadidőközpont területe nem üzemtervezett erdőterület. A parkerdő területe és környezete erdészeti módszerekkel kialakított és közjóléti funkcióra berendezett városi közcélú zöldfelület, ami az építésszabályozás szempontjából részben közjóléti rendeltetésű erdőként, zöldterületként és nagy zöldfelületű-rekreációs célú különleges területként szabályozható övezetek, illetve építési övezetek. A város lakosságának pihenő- és parkerdő szükségleteit alapvetően a Sárpentelei parkerdő elégíti ki. Kiránduló erdők csak nagyobb távolságra, a Velencei hegység felé, a Vértesben, esetleg a Bakonyban érhetők el.

A város zöldfelületi rendszerében, ökológiai „zöldhálójában” igen kevés a helyben honos, természetes vegetációhoz tartozó növényzettel borított zöldfelület. A város területén lévő kevés erdő fafaj-összetétele nem tükrözi a korábbi őshonos erdők jellegét. A külső Csóri út melletti erdőterületen, a Gólyasoron lelhető fel csak a mezei szil, a kocsányos tölgy, az egybibéjű galagonya.

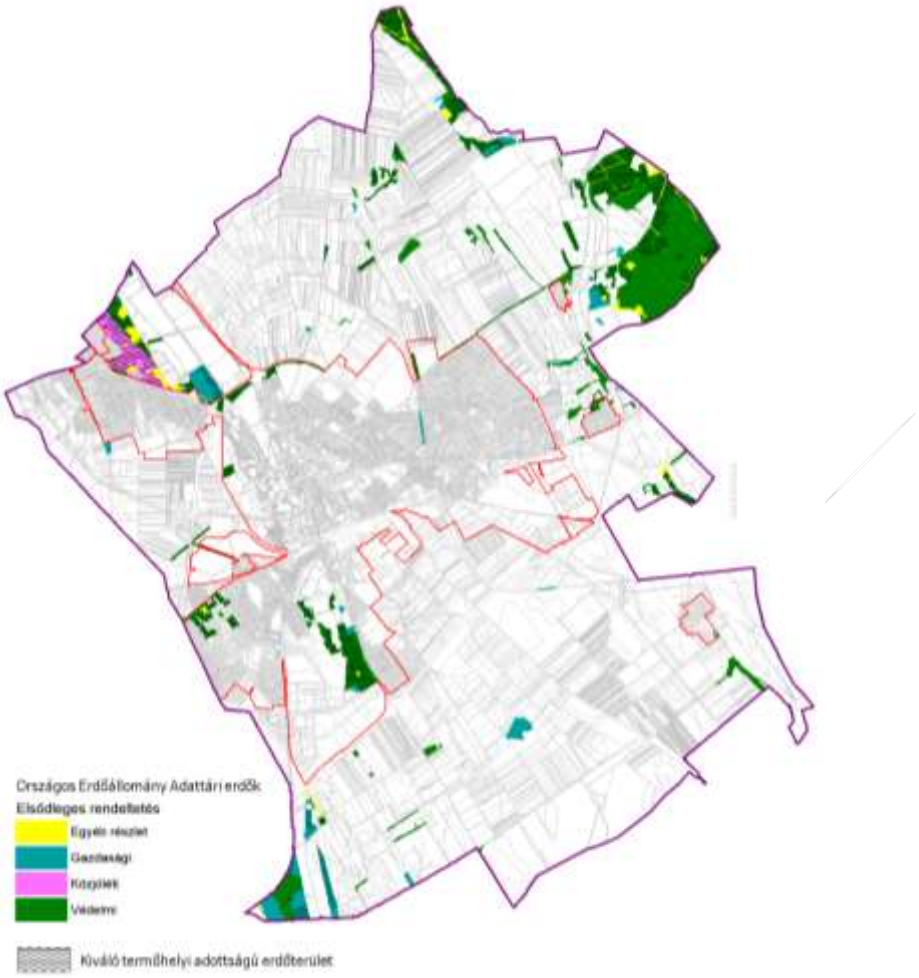

19. térkép: ***Székesfehérvár erdőállománya*** *Forrás: Országos Erdőállomány Adattár*

Vízgazdálkodási területek

A város vízgazdálkodási területeinek nagysága meghaladja a 400 hektárt, ami a közigazgatási terület 2,4%-a. A zöldfelületi rendszerhez tatoznak a városban található felszíni vízfolyások, melyek átfolyó jellegűek, a városban eredők pedig mind időszakosak. A fő vízfolyás a Gaja-patak, a városhatáron belül a Sárrét keleti medencéjének és a löszös dombság nyugati peremének vizeit gyűjti össze, befogadója a város felszíni élővízfolyásainak. Székesfehérvár másik jelentős vízfolyása a várost kelet felől határoló Császár-víz, amely a Velencei-tó legnagyobb tápláló patakja.

A város területén több állóvíz is található, összterületük 43,32 hektár. Székesfehérvár legnagyobb állóvize a 40,20 hektár kiterjedésű - egykor források vizéből táplálkozó – Sóstó, melynek vízfelülete a vízháztartásnak megfelelően változik, ezért az elmúlt évtizedben többször teljesen kiszáradt. Fontos szempont a vízpótlás megoldása a jelentős vízszintingadozás csökkentése érdekében, mivel ez a város egyik legjelentősebb rekreációs lehetőségeket kínáló eleme, valamint kedvező mikroklimatikus viszonyaival jótékony alakítója a város klímájának is. Mesterséges tavak a város területén a Palotavárosi, a Móri úti, a volt Vidámparki tavak és a Bányató, mely a város legkisebb - 3,12 hektár - kiterjedésű tava. A mesterséges tavak a Sóstóhoz hasonlóan szintén jelentős rekreációs és klímaalakító potenciállal rendelkeznek. A város északi és nyugati területein több mesterséges tavat alakítottak ki az 1980-as években, amelyek a Gaja, illetőleg a Sárrét talajvizéből táplálkoznak. A mesterséges tavak területe 246 hektár.

Jelentős zöldfelületű különleges területek

A zöldfelületi rendszer ezen csoportjába tartoznak a temetők, a sportpályák, a strand létesítménye, a Koronás park területe, valamint egyes oktatási-, kulturális létesítmények és idegenforgalmi-turisztikai hasznosítású területek is.

Kiemelkedő zöldfelületi értékű temető a Hosszú temető, a Szent Gellért utcai Rác temető, ami jellemzően kegyeleti park jellegű temető, az Alsóvárosi temetők és a Szentlélek Katona temető. A fásítás hiánya miatt a temetők többségének zöldfelületi kondicionáló és díszítő értéke kicsi. A Szentlélek Katonai temető a rendezett kertépítészeti kialakítása miatt jelent zöldfelületi értéket.

Zöldsávok, fasorok

A város területén több mint 60 ezer darab utcasorfa található. A meglévő fásított zöldsávok és fasorok jelentős szerepet játszanak a városi mikroklíma és a városképi/tájképi látvány alakításában. A kiemelkedő dendrológiai értékű, meghatározó városképi szerepű fasorok, faegyedek Székesfehérvár Megyei jogú Város Önkormányzatának Közgyűlése 20/1992. (IX.26.) számú rendeletével védettek.

A város épített környezetét tagoló fő- és gyűjtő-utak mentén, de az országos közutak külterületi szakaszai mentén is több helyen hiányosak, kertészeti rekonstrukciót igényelnek, vagy alapvetően kialakítatlanok az útvonalakat kísérő zöldsávok. Útüzemeltetési szempontból a legjelentősebb a hóvédő erdősáv hiánya a 8123. jelű közút (Székesfehérvár-Zámoly), valamint a 7. sz. főút Budai úti városkapujánál. Ennek elsődleges oka a szükséges terület hiánya.

1.13.4.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése

A jelenleg parkosított zöldterületként számon tartható zöldfelületek nagysága mintegy 200 ha, ami 98,67 ezer fős népesség (KSH 2015) számára 20 m2/fő zöldterületi ellátást biztosít, mindez közepes szintű ellátottságnak minősíthető. (A szakmában elfogadott normatív ellátási szint 7-10 m2/fő lakókertet, 7-10 m2/fő körzetszintű lakóterületi közparkot, valamint 7-10 m2/fő városi szintű igényeket kielégítő városi közparkot ír elő.)

A zöldfelületi rendszer hiányosságai legfőképpen a nem kielégítő szintű zöldterületi ellátottságban, másrészt a táj és a város funkcionális elkülönülésében jelentkezik. Ennek egyik oka az alacsony erdősültségben keresendő, mivel a város zöldterületi rendszerének általában az erdőterületek által biztosított csírája eleve hiányzott. A másik ok a mezővárosi jellegből adódó laza, földszintes beépítésű, de feszes területfelhasználású eredeti városszerkezet volt, amelyben szabad, vagyis kihasználatlan területek nem maradtak. A város dinamikus fejődését megelőző időben nem is volt érezhető a zöldfelületi rendszer hiánya, mivel a laza, telkes családi házas beépítés összhangban volt az életmóddal és egyben biztosította a lakás és a természet közvetlen kapcsolatát. A népességszám gyors növekedésének szükségszerű következménye volt a beépítési mód változása, a szintszám ugrásszerű emelkedése, ami által a lakás elszakadt természetes környezetétől. A belső városrészek mind tömörebbé váló szerkezetében rendszert alkotó zöldterületek kialakítására nem került sor, így a lakás és a lakás közeli zöldfelületek hiányában a természeti környezet új, már nem közvetlen, hanem funkcionális kapcsolata a városi „zöldháló”, a városi „zöldfolyosók” kialakítatlansága miatt sem jöhetett létre. A zöldterületek hiánya nem csupán elméleti, városszerkezeti probléma, hanem a városi életkörülmények nagyon is gyakorlati hiányossága, mivel a lakosság pihenésének, szabadidő-eltöltésének területi, zöldfelületi létesítményi feltételei nincsenek a városon belül kellő mértékben biztosítva.

1.13.5 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A zöldfelületek több szerepet töltenek be egyszerre, ezért jelentőségük semmiképpen sem elhanyagolható. Fontos alakítói a város mikroklímájának, melynek a környezetre és a városlakók humánkomfort érzetére gyakorolt pozitív hatásai elvitathatatlanok, funkcióval „megtöltve" vonzó helyszínei a szabadidő aktív és passzív módon történő eltöltésének, a városi szövetben a település karakterét meghatározó elemként vannak jelen, alapot adhatnak a szerkezet alakításának irányaihoz.

A zöldfelületi rendszerek konfliktusai elsősorban mennyiségi, másodsorban minőségi okokból erednek.

A kertvárosias jellegű városrészeken (Feketehegy-Szárazrét, Öreghegy, Maroshegy) kevésbé jellemzők a mennyiségi problémák, mivel itt a családi házas, kertes kialakítások miatt a zöldfelületi ellátottság nagyobb mértékben biztosított, mint a belvárosi részeken, itt elsősorban a telkek kialakítása, illetve a nem kellő mennyiségben és minőségben kialakított közparkok, közhasználatú terek merülhetnek fel igények, illetve léphetnek fel konfliktusok. Mennyiségi problémákkal leginkább a belvárosi, illetve belváros közeli részek érintettek, mivel ezeken a területeken a kertvárosias jelleg szinte teljes hiányával találkozhatunk, előbbi a tömör városszerkezete, utóbbi az adott kor népességnövekedéséből adódó beépítési mód váltásból eredeztethető magas lakósűrűséget és jelentős területfoglalást eredményező kialakítás miatt.

A kialakult tömör belső városi szerkezet adottság, zöldfelület kialakítására kevés lehetőség áll rendelkezésre, ezért a fennmaradt kisebb méretű területek megőrzésére kiemelt figyelmet kell fordítani a városfejlesztési és közterületrendezési kérdések során. Megemlítendő az „Új Belváros – Várkörút rehabilitációja" című projekt, melynek keretében a belvárosi Várkörút olyan jellegű felújítása valósul meg, mely azzal, hogy a 30-as évek fasorral díszített hangulatát hozza vissza, egyben egy kisebb zöldfelület (ismételt) létrehozását is eredményezi.

A magasabb szintszámú területekre szintén jellemző a sűrű elrendezés, melyből a zöldfelületi mennyiségi probléma adódik, tehát a beépítési sűrűség miatt nem áll elegendő terület rendelkezésre a zöldfelület növelésére. Mindehhez hozzájárul, hogy a magas szintszámhoz magas lakósűrűség kapcsolódik, ami a zöldfelületek kapacitásainak kimerülését eredményezi és minőségromláshoz vezet.

Nagyobbnak mondható, funkcióval is rendelkező zöldfelületek jellemzően a vízfelületekhez kötődnek, a városban található közjóléti tavak és környékük kedvelt területek a városlakók körében, így ezek és környezetük fenntartása, illetve ésszerű fejlesztése elsődleges cél. Nagyobb zöldfelületi elemként, különböző rendeltetésű területek gyűrűjébe ágyazva van jelen a városban a Sóstó és környezete, melynek zöldfelületi szerepe szintén meghatározó és mivel védettséget élvez a terület kezelése kiemelt figyelmet és hosszútávra előremutató átgondoltságot kíván.

A zöldfelületi elemek foltszerű megjelenése miatt azok, vagy azok egy részének összefüggő területté alakítása csak nehezen megvalósítható, elsősorban a zöldfelületeket elválasztó területek használati módjának megváltoztatásával lehetséges.

1.14 Az épített környezet

1.14.4 Területfelhasználás vizsgálata

1.14.4.1 A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

Székesfehérvár települési szerkezete a gyors növekedés jegyeit viseli magán, a város meghatározó feszültségforrásai, legsúlyosabb problémái abból adódnak, hogy az eredeti középkori, illetve mezővárosi szerkezet a robbanásszerű fejlődésnek nem tudott rugalmasan és alternatív módon területet biztosítani.

A Sárvíz és a Gaja mocsárvilágának négy szigetén kialakult ősi várost a Castrum – a mai Belváros – és három külváros: északon a Budai, nyugaton a Sziget, délen a Nova Villa. A Szigettől északra még egy kisebb falu települt, az Ingovány. A török kiűzését követő fellendülés csak módosította ezt a szerkezetet, amely a XIX. századig megmaradt. A XIX. század elején megkezdődött a mocsarak lecsapolása és ezzel megszűnt a város területi tagoltsága. Az I. világháborúig a város a kivezető utak mentén növekedett, de a területi terjeszkedés nem volt jelentős. Így ezt az időszakot a laksűrűség lassú emelkedése jellemezte. Ekkor alakult ki Székesfehérvár belvárosán kívül is tömörebb, városias arculata.

A város dinamikus fejlődésének időszaka két ellentétes karakterű szakaszból állt. Az 1960-ig tartó időszakban a nagymértékű térbeli terjeszkedés volt jellemző. Alacsony intenzitású, földszintes, családiházas beépítésű területek váltak dominánssá, és megkezdődött a várostesttől leszakadó városrészek kialakulása. A váltást – a második szakaszt – a házgyári technológiára alapozott tömeges lakásépítés indította el. Kezdetben foltszerűen, az addig beépítetlen területeken jelentek meg a lakótelepek, majd ezen területek kapacitásának kimerülése után tudatos rekonstrukciós építés zajlott a Belvárost körülvevő legavultabb városrészek szanálásával. Ezzel párhuzamosan a leszakadó városrészek tovább terjeszkedtek, amely napjainkig is tart.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 2018. április 20-i ülésén a *205/2018. (IV.20.)* önkormányzati határozatával elfogadta ***Székesfehérvár településképi arculati kézikönyvét*** (továbbiakban: **TAK**) A TAK részletesen bemutatja Székesfehérvár városszerkezeti fejlődését az alábbi fejezetekben:

1. A RÓMAI KORTÓL A KIRÁLYI SZÉKVÁROS KIALAKULÁSÁIG
2. SZÉKESFEHÉRVÁR FÉNYKORA, XII.-XIII. SZÁZAD
3. FEHÉRVÁR A KÉSŐ KÖZÉPKORBAN
4. ÚJJÁÉPÍTÉS A BAROKK KORBAN
5. A REFORMKORTÓL A KIEGYEZÉSIG
6. A VASÚTÉPÍTÉS A XIX. SZÁZAD UTOLSÓ HARMADÁBAN
7. SZÉKESFEHÉRVÁR IPARI FORRADALMA ÉS A FILOXÉRA
8. A LEGENDÁS 1930-AS ÉVEK
9. A NAGYIPAR BETELEPÍTÉSE A XX. SZÁZAD DEREKÁN
10. A KÖZELMÚLT

Székesfehérvár hatályos településszerkezeti terv leírása és alátámasztó munkarészei, (2004) meghatározták a városrendezési körzeteket, melyek kiterjedése a településszerkezeti terv készítésekor hatályos Részletes Rendezési Tervek területi hatálya alapján került megállapításra, a hatályos településrendezési eszközök ezen, alábbiakban felsorolt városrendezési körzetek lehatárolását követik.

A	Központi városnegyed	A1	Városközpont
		A2	Keleti városrész
		A3	Északi városrész
		A4	Nyugati városrész
B	Keleti városnegyed	B1	Észak-keleti ipari terület
		B2	Öreghegyi városrész
		B3	Dél-keleti ipari terület
C	Déli városnegyed	C1	Alsóvárosi városrész
		C2	Maroshegyi városrész
		C3	Déli – sóstói - ipari terület
D	Nyugati városnegyed	D	Feketehegy- Szárazrét
E	Külső városrészek	E1	Börgönd
		E2	Kisfalud
		E3	Csala
X	***Technopolis***	***X***	***Technopolis***

48**. táblázat: **Városnegyedek és városrendezési körzetek
Forrás: Székesfehérvár településszerkezeti terv leírása és alátámasztó munkarészei, 2004

20**. térkép: **Városnegyedek és városrendezési körzetek
Forrás: Székesfehérvár településszerkezeti terv leírása és alátámasztó munkarészei, 2004

A **TAK** (2018) Székesfehérvár városrészekre bontása tekintetében azok kialakulását, fejlődését vette alapul, és az alábbiak szerint határozta meg:

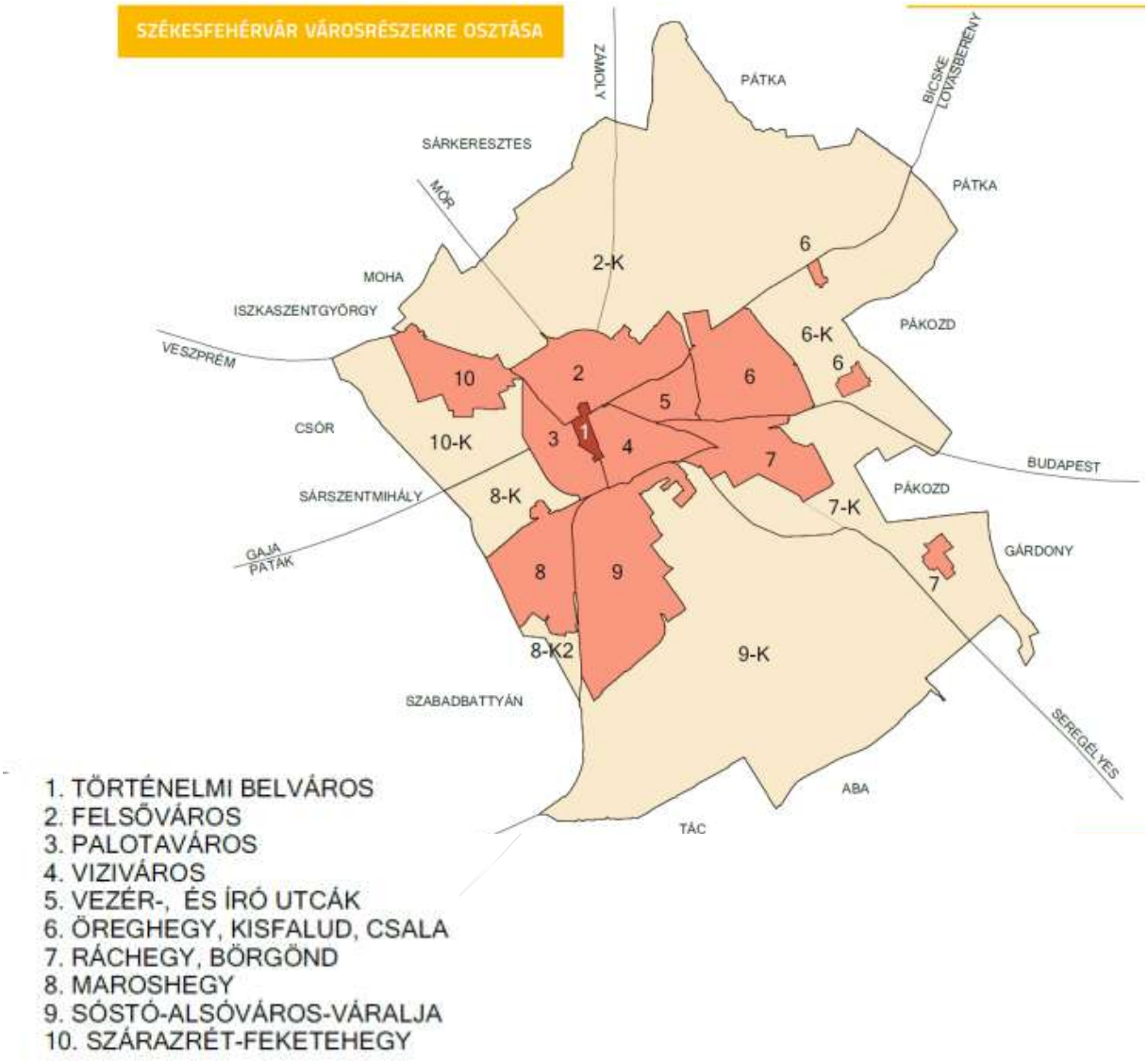

21.** térkép:* ***Székesfehérvár városrészekre osztása **-** Forrás: TAK (2018)

Az egyes városrészek fejlődését a **TAK** részletesen, mintegy 62 oldalon mutatja be. A településrendezési eszközök folyamatban lévő felülvizsgálatakor a TAK Székesfehérvár városrészekre osztása figyelembe vételre kerül, azzal összhangban készülnek az új településrendezési eszközök.

1.14.4.2 Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok

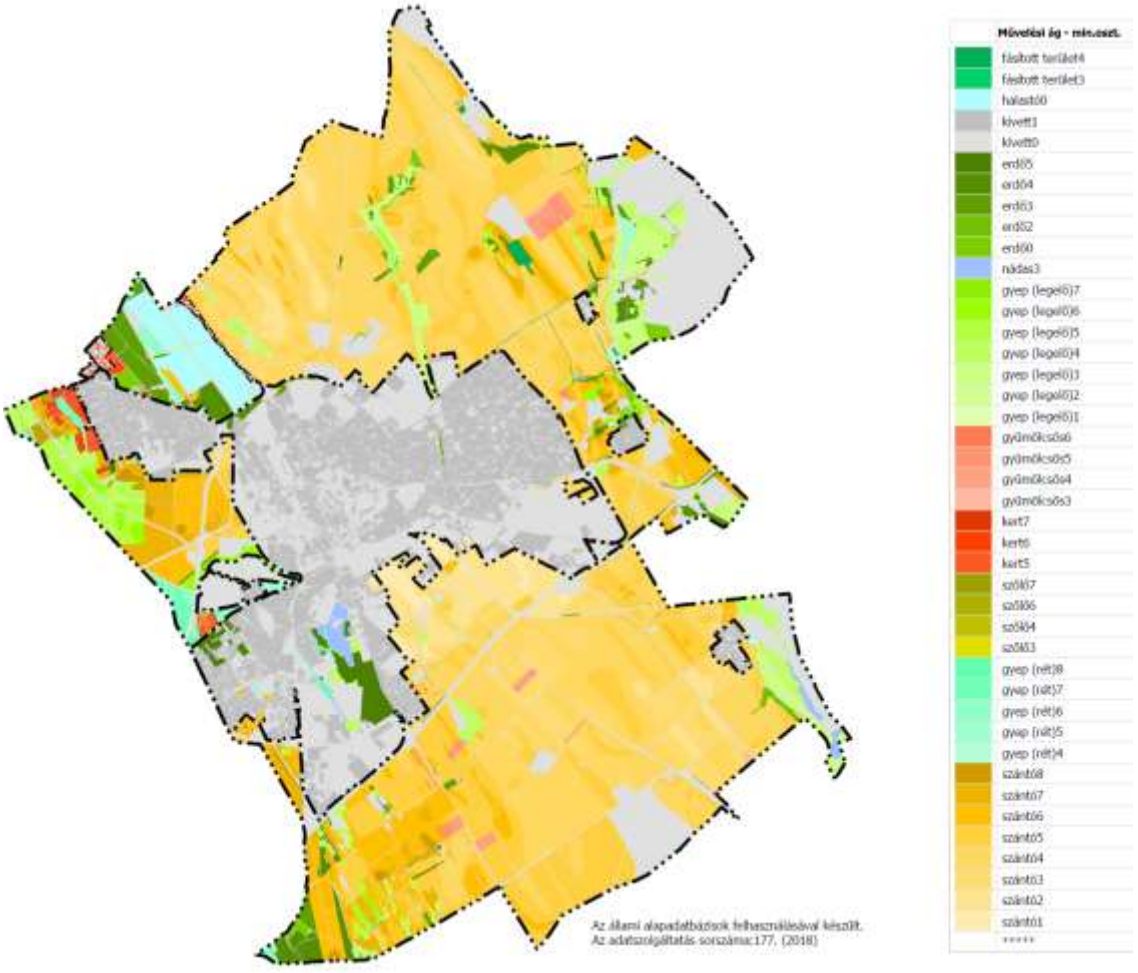

***22.** térkép: **Művelési ágak és minőségi osztályok** az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.)*

Közigazgatási terület	17088,79 ha	
Fekvés: Belterület	4556,58 ha	26,67 %
Fekvés: Külterület	12490,41 ha	73,09 %
Fekvés: Zártkert	41,80 ha	0,24 %
Művelési ágak		
Fásított terület	23,27 ha	0,13 %
Halastó	214,55 ha	1,26 %
Nádas	69,53 ha	0,40 %
Erdő	672,95 ha	3,94 %
Gyep (legelő)	961,25 ha	5,63 %
Gyep (rét)	165,67 ha	0,97 %
Gyümölcsös	108,56 ha	0,64 %
Kert	92,90 ha	0,54 %
Szőlő	3,03 ha	0,02 %
Szántó	8482,18 ha	49,63 %
Kivett	6294,90 ha	36,84 %

49**. táblázat: **Székesfehérvár közigazgatási területének megoszlása, művelési ágak
Forrás: az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.)

Székesfehérvár külterületének aránya a város teljes területéhez viszonyítva megközelíti a 75%-ot és ennek a területnek pedig kb. 68%-a szántó, többnyire kiváló vagy jó termőhelyi adottságokkal. Kedvezőtlen jelenségként vehető számba az erdőterületek alig 4%-os aránya. Meg kell azonban jegyezni, hogy az állami tulajdonú erdőterületek nagy része „kivett”-ként szerepel az ingatlan-nyilvántartásban. Az országos erdőadattár szerinti erdőterületek nagysága 1201,41 ha, azaz a közigazgatási terület 7,03%-a.

1.14.4.3 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

A VÁROS TERÜLETFELHASZNÁLÁSI TAGOZÓDÁSA

A hatályos Településszerkezeti Terv a város igazgatási területét a jellemző rendeltetés szerint megkülönböztetett területegységekre, területfelhasználási egységekre tagolja, amelyek a jellemző vagy kijelölt településfunkciónak biztosítanak területet.

A BEÉPÍTETT ÉS BEÉPÍTÉSRE SZÁNT, ILLETTVE BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

A hatályos Településszerkezeti Terv a város fejlesztése számára megfelelő területi lehetőségeket biztosít. A város beépített, illetve beépítésre szánt, valamint beépítésre nem szánt területeit, az egyes területfelhasználási egységeit az alábbi ábra és táblázatok mutatják be.

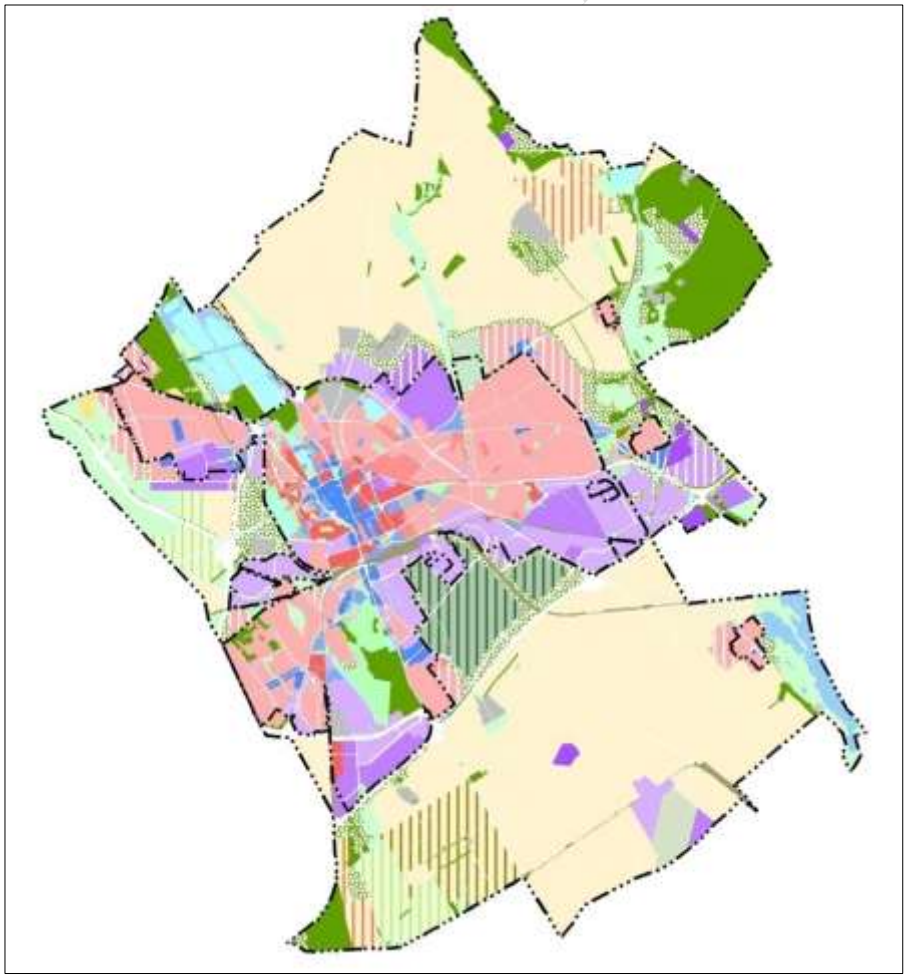

23.** térkép: **A hatályos településszerkezeti terv beépítésre szánt és nem szánt területei az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) *Forrás: településszerkezeti terv alapján saját szerkesztés*

Beépítésre szánt területek

Területfelhasználás	terület (ha)	területhányad (%)
01 Lke - Kertvárosias lakóterület	1 713,6	10,0275
01 Lke - Kertvárosias lakóterület (Tervezett)	346,562	2,0278
02 Lk- Kisvárosias lakóterület	173,024	1,0123
02 Lk- Kisvárosias lakóterület (Tervezett)	8,1328	0,0476
03 Ln - Nagyvárosias lakóterület	181,455	1,062
04 Vt - Településközpont vegyes terület	167,951	0,9826
04 Vt - Településközpont vegyes terület (Tervezett)	23,9013	0,1398
05 Vk - Központi vegyes terület	135,249	0,7912
05 Vk - Központi vegyes terület (Tervezett)	8,922	0,0522
06 Gksz - Kereskedelmi, szolgáltató	1 030,4	6,0296
06 Gksz - Kereskedelmi, szolgáltató (Tervezett)	99,6582	0,5832
07 Gip - Ipari gazdasági terület	499,391	2,9224
07 Gip - Ipari gazdasági terület (Tervezett)	48,3809	0,2831
08 GIP/m - Ipari gazdasági terület (mezőgazdasági üzem)	82,148	0,4806
09 Kta - Különleges tanyaterület	3,7765	0,0222
10 Ki - Különleges intézményi terület	37,9593	0,2222
11 Kkm - Különleges közműterület	6,4206	0,0376
12 Khv - Különleges honvédelmi terület	51,7531	0,303
13 Kh - Különleges hulladéklerakó terület	58,1646	0,3403
14 Kb - Különleges bánya terület	16,8722	0,0987
15 Kmü - Különleges mezőgazdasági üzemi terület	50,4331	0,295
16 Khk - Különleges hírközlési terület	1,1007	0,0064
17 Kmi - Különleges mezőg. idegenforgalmi	16,6609	0,0975
18 Kz - Jelentős zöldfelületű különleges terület	128,118	0,7495
19 Kkö - Különleges közlekedési terület	27,92	0,1633
20 K-TP - Egyéb különleges terület (Tervezett Technopolis)	387,978	2,2704
21 Kap - Különleges autóbuszpályaudvar terület	1,0033	0,0059

összesen:
5309,984 ha
31,07 %

***50**. táblázat: **A hatályos településszerkezeti terv beépítésre szánt területei** azállami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) *Forrás: településszerkezeti terv alapján saját szerkesztés*

Beépítésre nem szánt területek

Területfelhasználás	terület (ha)	területhányad (%)
22 KÖu - Általános közlekedési terület	795,167	4,6531
23 KÖk - Kötöttpályás közlekedési terület	168,261	0,9846
24 KÖl - Légiközlekedési terület	100,693	0,5892
25 KÖkmü - Közműterület	1,6935	0,0099
26 Z - Zöldterület	228,112	1,3349
27 E - Erdőterület	1 214,4	7,1066
27 E - Erdőterület (Tervezett)	913,633	5,346
28 Mk - Kertes mezőgazdasági terület	34,2422	0,2004
29 Má - Általános mezőgazdasági terület (szántó)	5 864,2	34,3158
30 Má - Általános mezőgazdasági terület (gyep)	802,705	4,6973
30 Má - Általános mezőgazdasági terület (Tervezett gyep)	398,945	2,3347
31 Má - Általános mezőgazdasági terület (ültetvény)	284,369	1,6641
32 Má - Általános mezőgazdasági terület (Tervezett kistermelői állattartásr	395,479	2,3143
33 V - Vízgazdálkodási terület	384,918	2,2523
34 V - Vízgazdálkodási terület (nádas, mocsár)	191,854	1,1228
35 Kk - Különleges beépítésre nem szánt terület	3,1809	0,0186

összesen:
11778,806 ha
68,93 %

***51**. táblázat: **A hatályos településszerkezeti terv beépítésre nem szánt területei** az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: településszerkezeti terv alapján saját szerkesztés*

A város területe a hatályos előírások értelmében - beépítésre szánt, illetve beépítésre nem szánt területekre tagolódik:

- Beépítésre szánt területek a város közigazgatási területének a beépített, illetve a további beépítés céljára szolgáló területrészei, ahol az építési telkek megengedett beépítettsége az OTÉK szerint legalább 10%, illetve értékvédelmi és egyéb védelmi szempontok érvényesítése miatt – OTÉK alóli felmentéssel - az egyes építési övezetekben az építési telek megengedett beépítettsége legalább 7 %.
- Beépítésre nem szánt területek a város közigazgatási területének a zöldterületi, a közlekedési, a mezőgazdasági, az erdőművelési, illetőleg az egyéb célra szolgáló részei, ahol a telkek megengedett beépítettsége legfeljebb 5%.

Jelentősebb területfelhasználást érintő módosítások a felülvizsgálattal érintett időszakban (2013-2018):

2013. év:

- Székesfehérvár, Öreghegy kapcsolódó területeire (Nagyszombati út – Csala - Kisfalud által határolt terület) vonatkozóan, a tervezett beépítésre szánt területek, kisebb korigálással kiszabályozásra kerültek, ezzel összhangban a tervezett területfelhasználás kategóriából kikerültek.
- Székesfehérvár, Feketehegy, Kőrösi út nyugati oldala tekintetében a tervezett beépítésre szánt területek, kertvárosias lakóterületek kiszabályozásra kerültek, ezzel összhangban a tervezett területfelhasználás kategóriából kikerültek,
- Székesfehérvár, 8126/2, 8127/1 és 8142/1 hrsz-ú ingatlanok között húzódó övezeti határvonalak tekintetében módosult, az ifj. Ocskay Gábor Jégcsarnok területének bővítése céljából. A jégcsarnok és bővítési területe kereskedelmi gazdasági (Gksz) övezetből központi vegyes (Vk) övezetre módosult.

2014. év:

- A Székesfehérvár 7329 hrsz-ú sportpálya (Sóstói Videoton Stadion) és annak tágabb környezetére vonatkozóan történt módosítás, mivel a tervezett létesítmények a Településszerkezeti terv szerinti területfelhasználásban nem voltak megvalósíthatók. A sportpálya 7329 hrsz-ú telkének területfelhasználása módosul: „Kz" jelű jelentős zöldfelületű különleges területből „Vk" jelű központi vegyes területre. A szétválasztott parkolási igények megoldására a 7074/4, 7075, 7076 hrsz-ú ingatlanok területfelhasználása „Vk" jelű központi vegyes területre módosult„Vt" jelű településközpont vegyes területből. A vendégszurkolók elválasztott parkolásának megoldása érdekében a 7322 hrsz-ú „Z" jelű zöldterületből közlekedési területbe, valamint a Vt-9.1 építési övezetben lévő 7309 hrsz-ú lakóingatlan is közlekedési területfelhasználásba kerül átsorolásra.

2015. év:

A történelmi belváros és tágabb környezete tekintetében történt módosítás során az alábbi változtatásokra került sor:

- a „Ki" jelű különleges intézményi területek átsorolásra kerültek „Vk" jelű központi vegyes területbe, tekintve, hogy az oktatási nevelési intézmények, sportlétesítmények a város többi területén központi vegyes területbe soroltak.
- A Vt/M jelű műemléki rehabilitációs településközpont vegyes terület átsorolásra került „Vt" jelű településközpont vegyes területbe, az OTÉK-nak való megfelelés érdekében.
- Az „Lk" jelű kisvárosias lakóterületek átsorolásra kerültek településközpont vegyes területbe, azokon a helyeken, ahol már nem a lakó funkció dominál.

- A történelmi belváros területén a városrész tekintetében szerkezeti jelentőségű zöldterületek ábrázolása kerültek.
- A Jávor Ottó tér átsorolásra került „Vt" jelű településközpont vegyes területből „Z" jelű zöldterületbe a lakossági igényeknek megfelelően.
- Az Intermodális Központ területe átsorolásra került „KÖk" jelű kötöttpályás közlekedési és „Ki" jelű különleges intézményi területből „Vk" jelű központi vegyes területbe.

2016. év:

- A Jávor Ottó téri zöldterület átminősítése került beépítésre szánt településközpont vegyes területfelhasználásra a korábbi városszerkezet térfalainak beépítéssel járó területhasznosítással biztosítható visszaállítása érdekében.
- Mezőgazdasági területek kerültek átsorolása erdőterületbe, az ingatlan-nyilvántartási adatoknak megfelelően, a város dél-nyugati közigazgatási határa mentén.

2017.év:

- A Déli összekötő úthálózat tekintetében történt településszerkezeti terv módosítás érintve a Technopolis területét. A Váralja sortól délre fekvő, szabályozási terven kereskedelmi szolgáltató gazdasági területek az Állami főépítész véleménye alapján a településszerkezeti terven különleges területből átsorolásra kerültek kereskedelmi szolgáltató gazdasági területbe a településrendezési eszközök összhangjának biztosítása céljából.
- Az érdekelt államigazgatási szerv jelezte, hogy a településszerkezeti terv már megvalósult erdőtelepítéseket nem erdő övezeti besorolásban szerepeltet (Székesfehérvár 020468-b és c alrészletek, 020471, 020467-a és d alrészletek, 020475-a alrészlet), míg a biológiai aktivitásérték számításhoz olyan területeket jelöl erdőtelepítésre, ahol nincs meg a szándék az erdőtelepítés elvégzésére. A természetben megvalósult erdőtelepítések feltüntetése megtörtént a településszerkezeti terven, véleménynek megfelelően.
- A Bakony u.-Tátra utca-Mátra u által határolt tömbben a „Gksz" jelű gazdasági kereskedelmi-szolgáltató terület területfelhasználása módosult kertvárosias lakóterület területfelhasználásra, az ingatlantulajdonosok kérelmére.
- A Székesfehérvár 020052/5 hrsz-ú ingatlan tulajdonosa, az Alba Agrár Zrt., valamint a területet bérlő WIT-EX ALBA Kft. kérelmezte a központi major területén lévő ingatlan területfelhasználásának módosítását és építési övezeti átsorolását „Gip/m-K" jelű mezőgazdasági üzemi területfelhasználásból „Kmi" jelű különleges mezőgazdasági üzemi és idegenforgalmi területfelhasználásba.
- A módosítási területet érintő 020052/2 és 0200520/3 hrsz–ú ingatlanok „E" jelű erdő területfelhasználásba tartoznak, melyeket nem jelölt a hatályban lévő Szerkezeti terv. A módosítással javításra kerültek a hibás ábrázolások
- A Székesfehérvár 020265/31 hrsz-ú „E" erdő és a 020265/32 hrsz-ú „Gksz" kereskedelmi szolgáltató, gazdasági területfelhasználásban lévő ingatlanok tulajdonosi kérelem alapján „Gip" jelű gazdasági ipari területfelhasználásba módosultak. A tervezett Gip jelű gazdasági terület a nyugati irányban már kialakult gazdasági területen üzemelő Arconic-Köfém Kft. telephely bővítési szándékának megvalósíthatóságát szolgálja.A 020265/31 hrsz-ú 5 ha-os „E" jelű tervezett erdőterület a 020260/1 hrsz-ú földrészleten lett visszapótolva

A fenti jelentősebb területfelhasználást érintő módosításokon kívül, több kisebb, a területfelhasználás szerkezetét nem befolyásoló területi határ módosítás, átsorolás történt.

Belterület nagysága 2013. I. negyed évben 4465,57 ha volt. A belterület az eltelt időszakban Feketehegy - Kőrösi utca mentén nyugati és déli irányba, Kisfaludvárosrész tekintetében északi irányba bővült minimális mértékben, településrendezési eszközöknek megfelelően. Jelentős beleterületi növekedést az Alba Ipari Zóna keleti irányú bővítése jelent. A belterület nagysága 2018. I. negyedévre 4556,58 ha-ra nőtt, mely cca. 2% növekedést jelent a 2013. évi állapothoz képest.

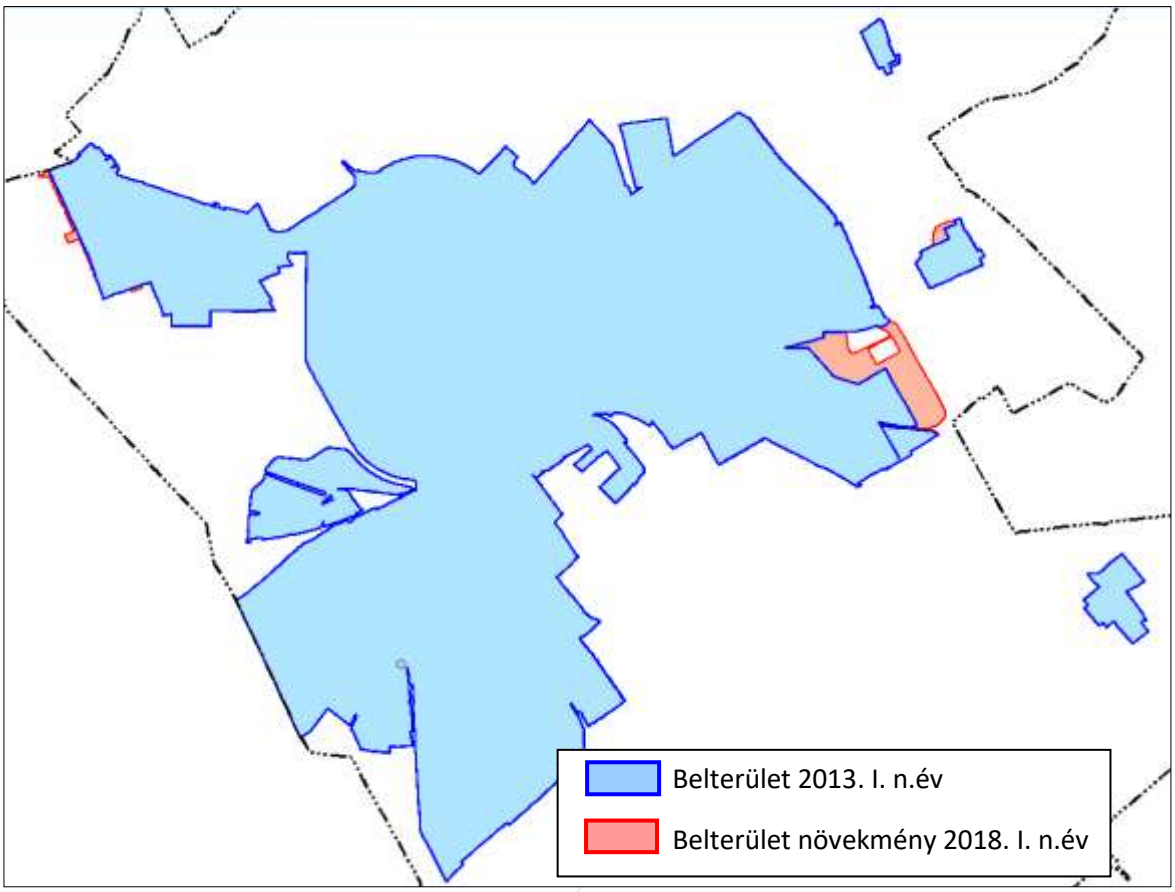

***24.** térkép: **Székesfehérvár belterületének változása 2013-2018.** Azállami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) *Forrás: saját szerkesztés*

1.14.4.4 Funkció vizsgálat

	V.negyed		Városrész	Fő funkció	Másodlagos funkció	Egyéb
A	Központi városnegyed	A1	Városközpont	Intézményi, központi	Lakó	Kereskedelmi, kulturális
		A2	Keleti városrész	Lakó	Kereskedelmi	Intézményi, rekreációs
		A3	Északi városrész	Lakó	Rekreációs, zöld	Honvédségi
		A4	Nyugati városrész	Lakó	Gazdasági, intézményi	Üzemi
B	Keleti városnegyed	B1	Észak-keleti ipari terület	Üzemi	Gazdasági, kereskedelmi	Lakó
		B2	Öreghegyi városrész	Lakó	Intézményi	Zöld
		B3	Dél-keleti ipari terület	Üzemi	Gazdasági, kereskedelmi	Intézményi, lakó
C	Déli városnegyed	C1	Alsóvárosi városrész	Lakó	Gazdasági, üzemi	Rekreációs, zöld, sport
		C2	Maroshegyi városrész	Lakó	Kereskedelmi	Intézményi
		C3	Déli – sóstói - ipari terület	Üzemi	Kereskedelmi, logisztikai	Lakó
D	Nyugati városnegyed	D	Feketehegy- Szárazrét	Lakó	Kereskedelmi, gazdasági	Üzemi
E		E1	Börgönd	Lakó		

	V.negyed		Városrész	Fő funkció	Másodlagos funkció	Egyéb
	Külső városrészek	E2	Kisfalud	Lakó	Mezőgazdasági	
		E3	Csala	Lakó		
X	*Technopolis*	*X*	*Technopolis*	*Nem került kialakításra*	*Nem került kialakításra*	*Nem került kialakításra*

***52**. táblázat: **Városrészek funkcióvizsgálata** Forrás: Saját adatgyűjtés*

1.14.4.5 Alulhasznosított barnamezős területek

Székesfehérvár tekintetében a klasszikus barnamezős területek kijelölése nem releváns, inkább a tágabb értelmezésében alulhasznosított építmények, telkek, elsősorban funkcióvesztett/funkcióváltással érintett gazdasági területek azonosíthatók be.

A Gáz utcai fűtőerőmű területe fokozatosan kiüresedik, a hőtermelő kapacitás ütemes kitelepítésével és a meglévő funkciók megszűnésével. A város a 2018. évi Európa Kulturális Fővárosa (EKF) pályázat egyik fő helyszíneként jelölte meg. A pályázat eredményétől függetlenül a város szándéka a terület rehabilitációja, közösségi funkciókkal való megtöltése, a jelenlegi értékes épületállomány megőrzése, felújítása mellett.

> *„1870-es években felépült a gázgyár az ősi Fehérvár egyik legfontosabb útvonala az Alsó-Királysor mentén, akkor még külső területnek számító vizivárosi major helyén. Ezzel vette kezdetét a város ellátását biztosító további telephelyek, a villanygyár, majd vízmű egy tömbben létrehozása. Ide épült Akóts János gőzmalma és Bory József lakatosüzeme, az „első magyar automobilgyár" is. Az eredeti létesítménye jelentős része még ma is jó műszaki állapottal használatban van. A teljes tömbkomoly építészeti, helytörténeti és ipartörténeti örökségi értéket képvisel, akár úgyis, mint a város legelső „ipari parkja". „(forrás: TAK)*
>
> A fűtőerőműtől keletre fekvő magántulajdonban lévő építési telkek szlömösek, főként gazdasági hasznosításúak. A terület fokozatos átalakulása, minőségi átépülése érdekében a településrendezési eszközök felülvizsgálatakor településközpont vegyes területbe történő átsorolása szükségszerű.

A Fekete-hegyi ipari zóna jelenleg alulhasznosított, a meglévő ipari épületek állaga jelentősen leromlott.

> *„A Danuvia Fegyver- es Lőszergyár Rt. üzeme a háborúsfelkeszülés jegyében létesült a varos nyugati szélén, a Szárazréten. Később, mint a SZIM Köszörűgépgyára folytatta tevékenységet." „A terület déli részén, a SZIM sávjában több gazdasági vállalkozás is megtelepedett. Az IKV központi telepét is a Szárazréten alakították ki, még 1952-ben."(forrás: TAK)*

Az Ikarusz Ipari Park területe a buszgyártás megszűnése után alulhasznosítottá vált, az épületállomány leromlása megkezdődött. A közelmúltban újraindult buszgyártás kapcsán valószínűleg e folyamat megfordul.

> *„A nagyipari beruházások a második világháborút előkészítő győrihadiipari program keretében valósultak meg. Fontos előfeltétel volt a repüléssel összefüggő meglévő s folyamatosan fejlesztett beruházásokegyüttese a Sóstón. Az első világháború alatt telepített hadi objektumokat(hidrogéngázgyár, repülőtér, javító műhely) a békeszerződés rendelkezés ellenére sem szerelték le, hanem polgárivá álcázva, folyamatosanfejlesztették. 1926 után a javítások mellett kis sorozatokban sajáttervezésű motoros és nagy teljesítményű vitorlázó repülőgépeket gyártottak. A 40-es években újabb létesítményekkel bővítették. Ez lett később a világviszonylatban is hatalmas autóbuszgyár, az IKARUSZ" (forrás: TAK).*

Alulhasznosítottnak tekinthető a börgöndi repülőtér és a börgöndi vasútállomás környezete, melynek felélesztése a repülőtér gazdasági funkcióinak megteremtéséhez kötött. A börgöndi repülőtér hasznosításának és vonatkozó fejlesztési terveinek az előkészítése Székesfehérvár Modern Városok Program, Székesfehérvár-Börgönd repülőtéri és iparterületi fejlesztés című projekt keretében folyamatban van.

A város korábbi orosz-szovjet kezelésben állt laktanyaterületei, katonai területei az elmúlt közel negyedszázad alatt túlnyomó többségükben megújultak elsősorban a sóstói ipari terület kiépülésével, valamint a budai úti terület lakó és intézményfejlesztései kapcsán. Néhány üres magán- illetve önkormányzati tulajdonú telek, illetve felújítatlan épületrész található még a Vásárhelyi úton illetve a budai úti laktanyák területén, hasznosításukra forráslehetőségek megnyílásával kerülhet sor.

A Balatoni út – Hosszúsétatér – Horváth István utca – Jancsár köz által terület üzemi épületek területei zárványként maradtak fenn. Pár gazdasági funkció ugyan megújult, de javarészt leromlott állapotú épületállomány, a közeli belváros és a körülötte elterülő lakóterületektől idegen tevékenységek jellemzik, fokozatos átalakulás szükséges. A folyamatban van egy új termelői piac építése, valamint az ingatlantulajdonosok részéről igény mutatkozik a más célú hasznosításra, például többlakásos lakóépületek építésére.

1.14.4.6 Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület

Székesfehérvár tekintetében nem releváns az antiszegregációs felmérések eredményeképpen a város azon jellege, mely szerint problémás városi területek jelölhetőek ki, legfeljebb egy-egy önálló épület, esetében szükséges beavatkozásazzal, hogy a hosszú idő óta konstans és rendezésre váró feladatot jelentő Széchenyi u. 76.szám alatti szociális bérlakások, a kialakult helyzet és az ingatlan sorsának rendezése megtörtént; 2015 és 2016 években sor került azépületek elbontására.

1.14.5 A telekstruktúra vizsgálata

1.14.5.1 Telekmorfológia és telekméret vizsgálat

A város közigazgatási területe tekintetében a telekméret az alábbiak szerint oszlik meg:

- 0-500 m^2: jellemzően a mezőgazdasági kertes területek telkei és az egyedi telkes sűrű beépítésű kisvárosias lakóterületek építési telkei, illetve a nagyvárosias lakóterületeken az úszótelkei)
- 500-1000 m^2: jellemzően a kisvárosias és a kertvárosisas lakóterületek építési telkei
- 1000-3000 m^2: jellemzően a kertvárosias/kisvárosias lakóterületek, településközpont vegyes területek építési telkei
- 3000-10000 m^2: jellemzően a központi vegyes területek, kisebb vállalkozásoknak helyet adó gazdasági területek építési telkei)
- 10000 m^2 felett: jellemzően az ipari csarnokoknak helyet adó gazdasági területek, bevásárlóközpontok gazdasági területei, nagyvárosias lakóterületek közterületei, általános mezőgazdasági-, erdő, és vízgazdálkodási terüeltek, infrastruktúra hálózat telkei

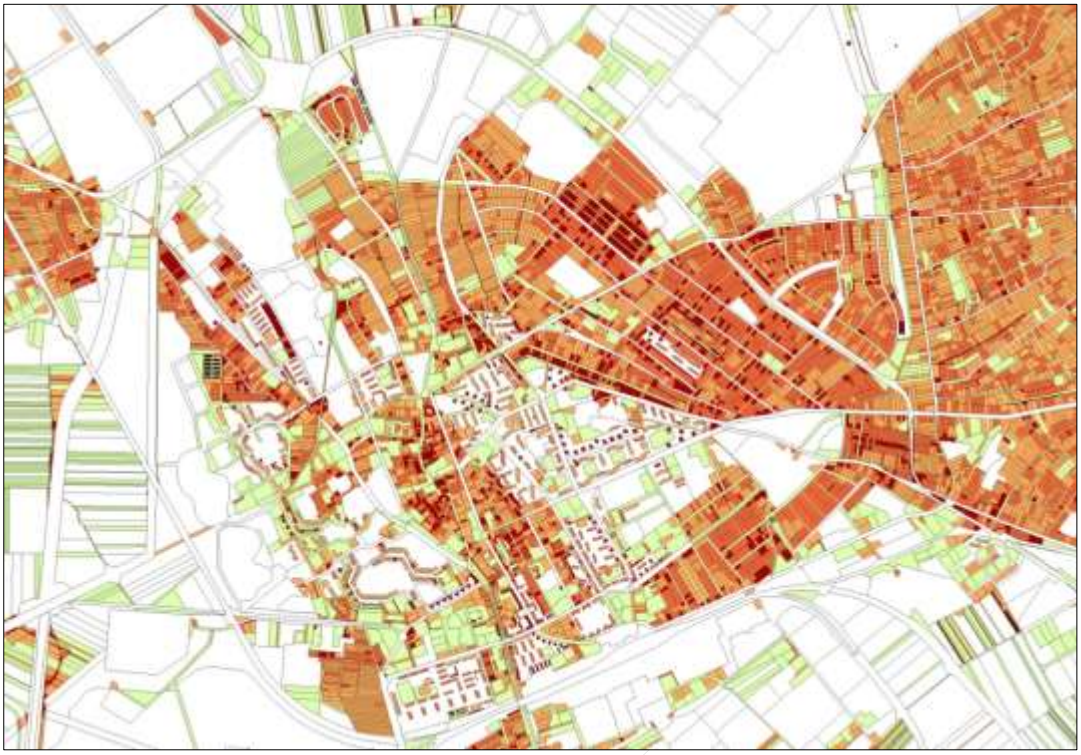

***25.** térkép: **Telekméret vizsgálat - Központi és Keleti városnegyed.** Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) *Forrás: saját szerkesztés*

26. térkép: **Telekméret vizsgálat – Nyugati városnegyed: Feketehegy-Szárazrét.** *Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.)* Forrás: saját szerkesztés

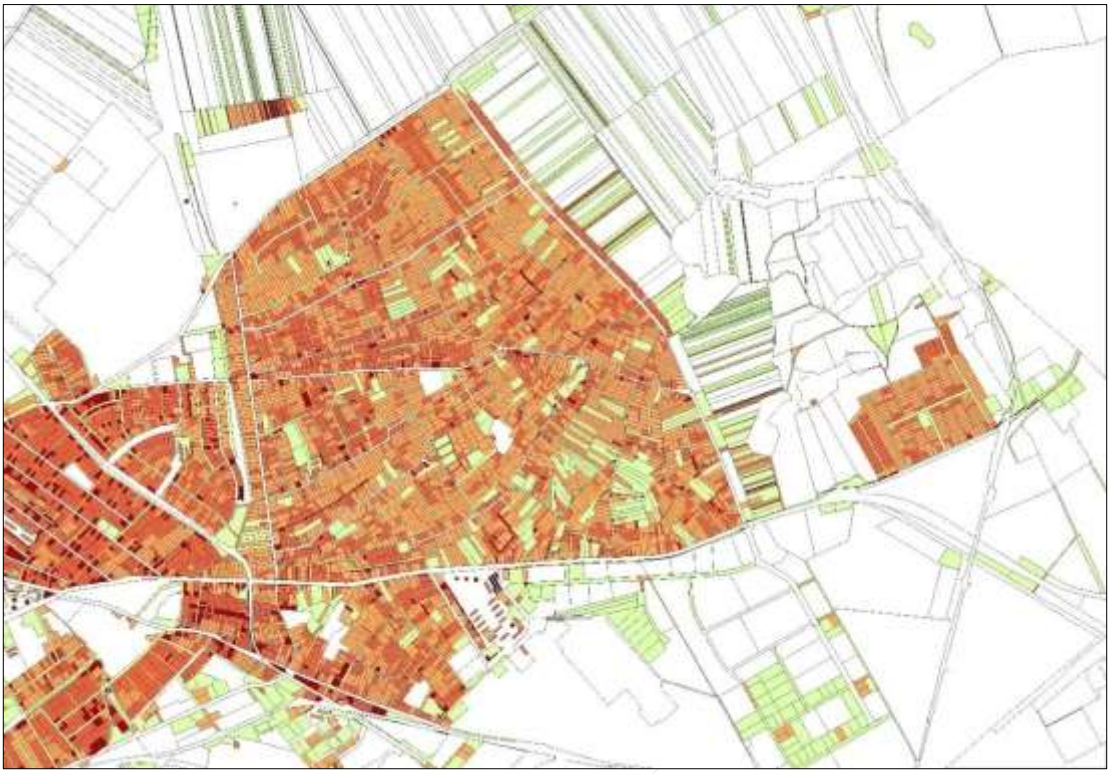

27. térkép: **Telekméret vizsgálat – Keleti városnegyed: Öreghegyi városrész; Dél-keleti ipari terület.** *Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.)* Forrás: saját szerkesztés

28. térkép: **Telekméret vizsgálat – Déli városnegyed: Alsóvárosi városrész; Maroshegyi városrész** *Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.)* Forrás: saját szerkesztés

A 2013-as és a 2018-as alaptérképeket összevetve városi jelentőségű telekalakítások nem történtek. Az Alba Ipari Zóna keleti irányú bővítése tekintetében, a hatályos településrendezési eszközöknek megfelelően történtek telekmegosztások, az építési telkek kialakítása, köztük az Alba Aréna építési telke, illetve tervezett az infrastruktúra hálózat telkeinek kialakítása érdekében.

29. térkép: ***Telekalakítások 2013-2018.*** Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) *Forrás: saját szerkesztés*

1.14.5.2 Tulajdonjogi vizsgálat

A 2018-as földmérési alaptérképek alapján megállapítható, hogy az önkormányzat döntően csak a feladatai ellátásához szükséges ingatlanok tulajdonosa; a városjelentős méretű fejlesztési célú ingatlanokkal nem rendelkezik, az alábbiakat kivéve:

- Alsóvárosi rét területe, melyen jelentős zöldfelületi fejlesztést tervez az önkormányzat (Fehérvár tüdeje program)
- A Palotavárosi tavak környezete, ahol szintén zöldfelületi, rekreációs célú fejlesztés tervezett
- A Palotavárosban található kisvárosias lakóterületbe sorolt zöldmezős területek
- Feketehegy déli részén kijelölt ipari gazdasági terület
- A Börgöndi repülőtér, és annak szomszédságában kijelölt gazdasági területek az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságon keresztül.

A közigazgatási terület legnagyobb részben, 57,29%-ban természetes személyek tulajdonában van, Az állami tulajdonban lévő területek 12%-át, az önkormányzat tulajdonában lévő területek pedig 9,42%-át fedik le közigazgatási területnek.

Funkció alapján értékelve jelentősnek mondható a lakóingatlanok száma. A legutóbbi Népszámlálás adatai szerint 2011-ben a székesfehérvári lakások 95,8 %-a természetes személyek tulajdonában volt, minden városrészben ez a jellemző tulajdoni forma. Az önkormányzati bérlakások száma mindösszesen 1 093 db (azzal, hogy az aktuális 2017.12.31-i adatok jelen megalapozó dokumentum 1.10.5 fejezetében,

valamint az Antiszegregációs Programban érhetők el), csak a történelmi belvárosban képviselnek jelentősebb arányt. Városi szinten a nem természetes személyek tulajdonában lévő lakások 58,5%-a önkormányzati bérlakás, de ez az arány városrészenként nagyon változó.

A városban 36 971 db lakást tulajdonosi, 3 634-et bérleti és szolgálati, 689-et egyéb jogcímen használtak, városrészenként is a tulajdonosi jogcím a legjellemzőbb. A bérleti, szolgálati jogcímen használt lakások a belvárosban képviselik a legnagyobb arányt, 22,0 %-ot (Forrás: KSH).

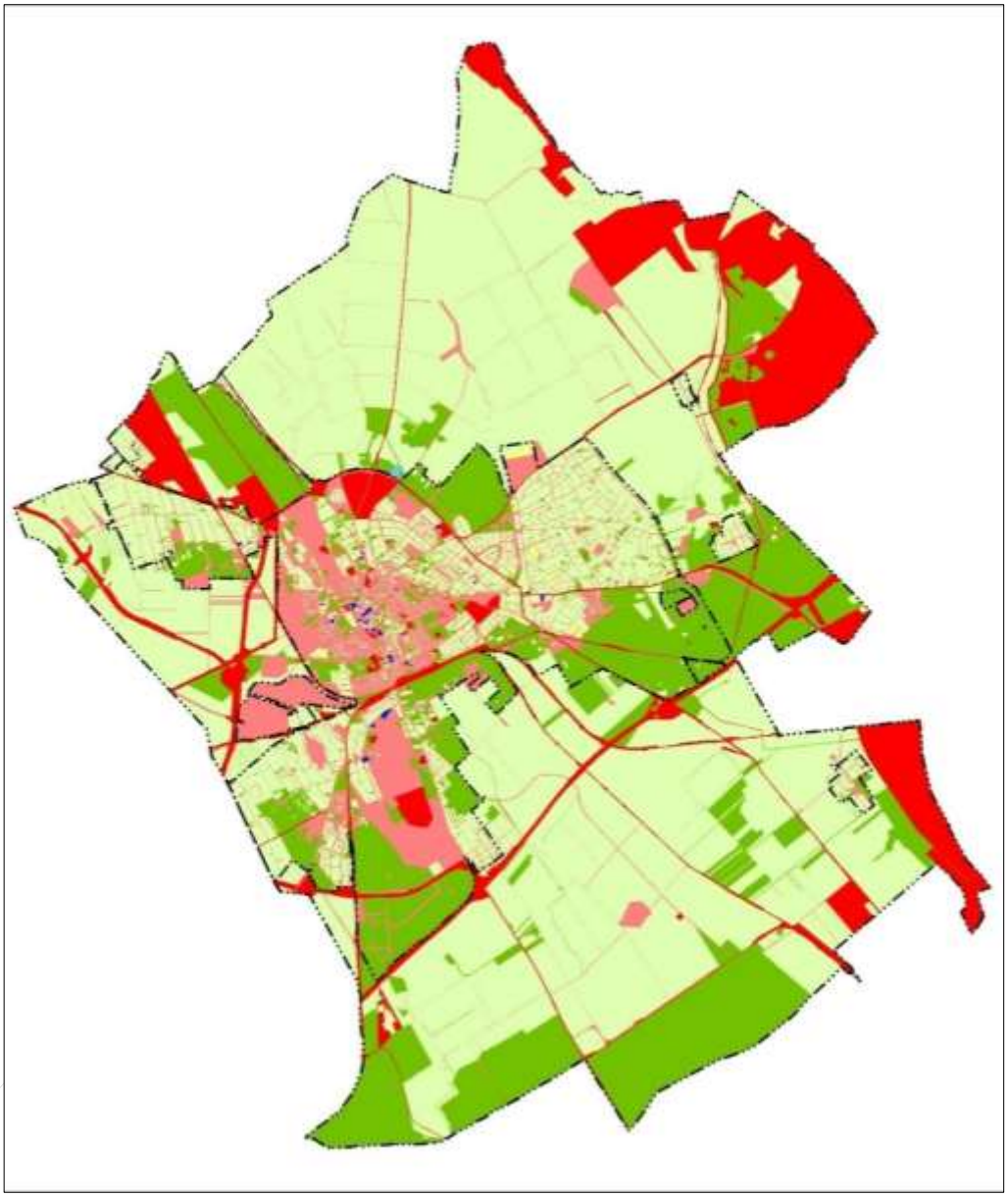

30.** térkép:* ***Földrészletek tulajdonkatasztere. Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) *Forrás: saját szerkesztés*

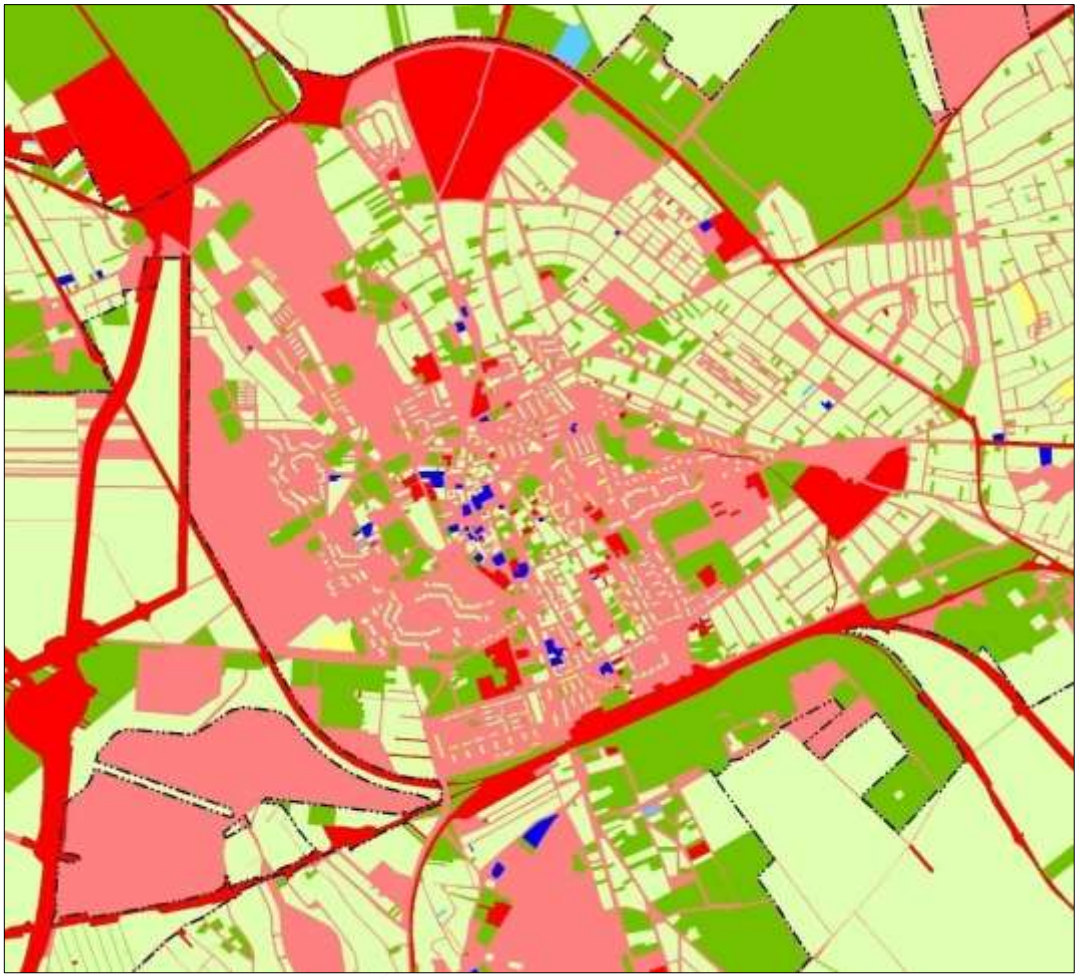

***31.** térkép: **Földrészletek tulajdonkatasztere.** Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés*

		terület (ha)	telek (db)
	Önkormányzatok területe	1 609,08	2591
	Természetes személyek területe	9 790,37	21521
	Gazdasági társaságok területe	3 594,7	2782
	Állami területek	2 052,19	800
	Egyházak és egyesületek területe	11,7569	64
	Egyéb jogi személyek területe	5,1122	16
	Szövetkezeti területek	25,0615	180
	Tartós földhasználók területe	0,4548	6

53. táblázat: ***Földrészletek tulajdonkatasztere: jelmagyarázat, terület és telek mennyiségi adatok** Forrás: saját szerkesztés*

1.14.6 Önkormányzati tulajdon kataszter

Sor-szám	Megnevezés		Ingatlan-						
			mennyiség			érték			
			ingatlanszám	földrészlet		könyv szerinti bruttó érték		becslés szerinti	
			darab	ha	m^2	db	E Ft	db	E Ft
			a	b	c	d.	e.	f	g
01	Rendezett összes ingatlan		2 997	1 654	5 526	2 967	93 552 582	2 938	146 733 946
02	Rendezetlen, tulajdonba került ingatlanok		0	0	0	0	0	0	0
03	Rendezetlen, tulajdonból kikerült ingatlanok		0	0	0	0	0	0	0
04	Helyrajzi számmal nem rendelkező ingatlanok		1			0	0	1	219 126
05	**Állomány összesen (01+02+04) sorok**		**2 998**	**1 654**	**5 526**	**2 967**	**93 552 582**	**2 939**	**146 953 072**
06	**16. számlacsoportban nyilvántartott ingatlanok**		**40**	**0**	**0**	**40**	**2 759 820**	**32**	**4 628 601**
07	05. sorból külföldi ingatlan		0	0	0	0	0	0	0
08	05. sorból	belterület	1 255	5 767	2 617	76 380 983	2 595	138 850 059	
09		külterület	398	9 759	350	17 171 599	344	8 103 013	
10	05. sorból	forgalomképtelen	1 141	4 331	1 656	38 864 975	1 664	72 067 112	
11		korlátozottan forgalomképes	362	9 443	267	47 275 953	235	60 421 332	
12		forgalomképes	150	1 752	1 044	7 411 654	1 040	14 464 628	
13	**Beépítetlen terület összesen**		**1 185**	**1 053**	**9 973**	**1 173**	**37 073 055**	**1 153**	**46 614 104**
14	12. sorból	100%-os saját tulajdon	1 048	2 697	1 140	36 996 354	1 123	46 511 054	
15		más önkormányzattal közös tulajdon	5	6 068	13	75 560	11	98 655	
16		egyéb közös tulajdon	0	1 208	20	1 141	19	4 395	
17	**Beépített terület összesen**		**1 088**	**600**	**5 553**	**1 073**	**54 711 036**	**1 066**	**92 682 506**
18	16. sorból	100%-os saját tulajdon	592	2 071	1 041	52 903 052	1 040	91 316 993	
19		más önkormányzattal közös tulajdon	2	1 452	6	327 065	6	538 184	
20		egyéb közös tulajdon	1	1 051	13	100 536	13	216 085	
21		más tulajdonos által beépített	5	979	13	1 380 383	7	611 244	
22	**Egyéb önálló ingatlan összesen**		725	721	1 768 491	720	7 656 462		
23	21. sorból	100%-os saját tulajdon	16	205 856	15	453 241			
24		más önkormányzattal közös tulajdon	0	0	0	0			
25		egyéb közös tulajdon	705	1 562 635	705	7 203 221			
26	05. sorból	önkormányzat településén kívül fekvő ingatlan	49	134	7 603	48	1 202 806	45	485 928
27		védett természeti terület	7	102	3 681	7	1 557 713	5	776 882
28		műemléki védettségű	139	17	5 720	138	5 510 503	136	9 924 138

54**. táblázat: **Önkormányzati ingatlan tulajdon, 2017 Forrás: SZMJV Önkormányzat

1.14.7 Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

Rendszeresen frissített földmérési alaptérképpel a megyeszékhely rendelkezik. Későbbi munkák elvégzésére kiváló szellemi és know-how bázist jelent a megyeszékhely Az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Karába integrált geoinformatikai felsőoktatási intézménye.

A településrendezési eszközök felülvizsgálatához azállami ingatlan-nyilvántartási térképi adatbázist, állami alapadatokat Budapest Főváros Kormányhivatala Földmérési, Távérzékelési és Földhivatali Főosztály Szolgáltató Osztály szolgáltatta. Az adatszolgáltatás sorszáma: 177 (2018).

1.14.8 Az építmények vizsgálata

1.14.8.1 Funkció, kapacitás

A székesfehérvári épületállomány funkcionális vizsgálatához az ingatlan-nyilvántartás alapján előállítható főbb funkciónkénti és egybeszerkesztett térképek adnak megfelelő alapot. Ezek alapján a következők állapíthatók meg:

- A város középületeinek sűrűsödését a városközpont és környezete adja, azaz a történelmi városmag a körülötte elterülő polgárvárosias karakterű területeken helyezkednek el a város jelentős igazgatási és kulturális funkciójú középületei. (megyei, járási és városi szintű közhivatalok, színház, múzeumok, képtár, levéltár stb) valamint szakrális és oktatási épületek. Az utóbbi évtizedben - a Fő utca rekonstrukcióját követően – a vegyes funkciójú épületek földszintjén a korábbi kereskedelmi egységek helyét nagyrészt átvette a vendéglátás, mely kapacitása a mai napig bővül. A vegyes funkciójú épületek 1-2 szintjén a lakó funkció dominál. Ezen területek a településszerkezeti terven zömében településközpont vegyes területbe soroltak.
- A kertvárosias, lakóterületeken a telkenkénti 1-2 lakásos lakóépületek a jellemzők.
  E területeken a kisebb kereskedelmi, szolgáltató, vendéglátó funkció szórványosan található meg, főleg a települési főutak és gyűjtőutak mentén. Továbbá szociális-, egészségügyi- és alapfokú oktatási létesítmények helyezkednek el szintén szórványosan. A kertvárosias lakóterületek közintézményi ellátottsága hiányos, különösen a Feketehegy, Maroshegy, Őrhalmi-szőlők tekintetében A megyeszékhely külső városrészei abszolút közintézmény hiányosak (Csala, Kisfalud, Börgönd);
- A nagyvárosias lakóterületbe sorolt területeken jellemzően a lakó funkció dominál, melyek mellett megtalálhatóak a szociális, oktatási és egészségügyi létesítmények, valamint a területek ellátást szolgáló kereskedelmi egységek.
- Az üzemi épületek területei a Vasútkörnyék-Váralja és a múlt századi „háborús konjunktúra” telepítései mellett (Szárazrét, Ráchegy-Köfém, Videoton, Ikarus és környezete) szintén jól elkülönített új területekkel zömében ezekhez kapcsolódva született (Ikarustól délre Sóstói ipari park övezete; Köfém dél-Seregélyesi út észak);
  A belső városrészekben az üzemi területek súlya marginális, egyetlen kivételként Fűtőmű vízivárosi területe említhető. Mellette Palotaváros és Tóváros perifériális részein gyökeresedtek meg kisebb üzemi területek (pl. Bakony utca – Garzon Bútor/Palotaváros) illetve a zámolyi úti laktanyák és a Fecskepart környékén;
- Különleges karakterű területbe soroltgazdasági épületek közül a legkiterjedtebb a különböző garázssorok területe, melyek jellemzően a nagyvárosias karakterű területek peremén helyezkednek el;
- a vegyes funkciójú épületállomány szerepe és aránya teljesen marginális Székesfehérvár esetében.

A megyeszékhely városközponti és közvetlen határos területein különös jelentősége van *a vegyes területeknek,* ahol a magas laksűrűségű lakótelepek és a városi-térségi jelentőségű közintézmények

koncentrálódnak. A településszerkezeti terv a vegyes területekként határolja le a lakó-ellátási (intézményi) funkciókat befogadó „településközpont vegyes” valamint a városi és azt meghaladó szintű intézmények, ellátási létesítmények elhelyezésére szolgáló „központi vegyes” területeket. A város településközpont vegyes területei a Belváros és az ahhoz kapcsolódó városközponti, illetve az ilyen fejlesztésre előirányzott területek, valamint az alközpontok számára kijelölt területrészek. A központi vegyes területek a város azon területrészei, ahol a már meglévő intézményi funkciók együttesként jelennek meg, - és ez az „elkülönülés”, funkcionális „tisztaság” fenntartása, illetve kiépítése a továbbiakban is kívánatos. Ilyenek pl.: a csónakázó tó menti iskolák térsége, a Videoton Oktatási Központ térsége, vagy a palotavárosi intézményközpont.

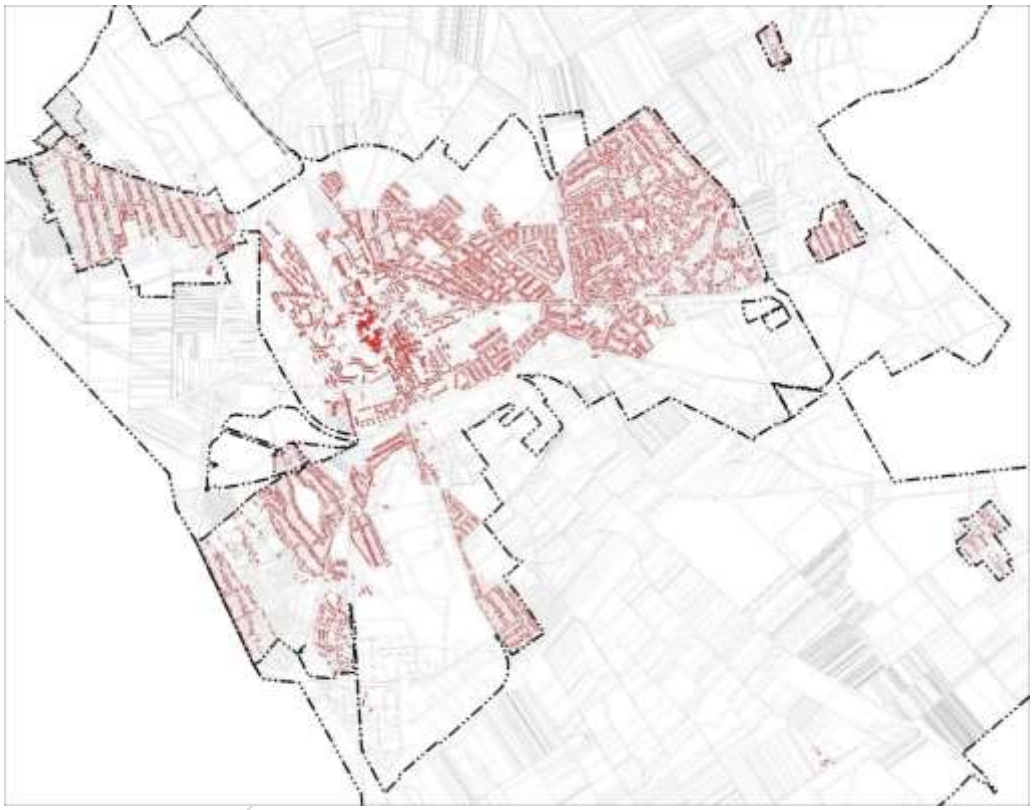

32. *térkép:* ***Székesfehérvár lakóépület funkciójú épületállománya*** – Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) *Forrás: saját szerkesztés*

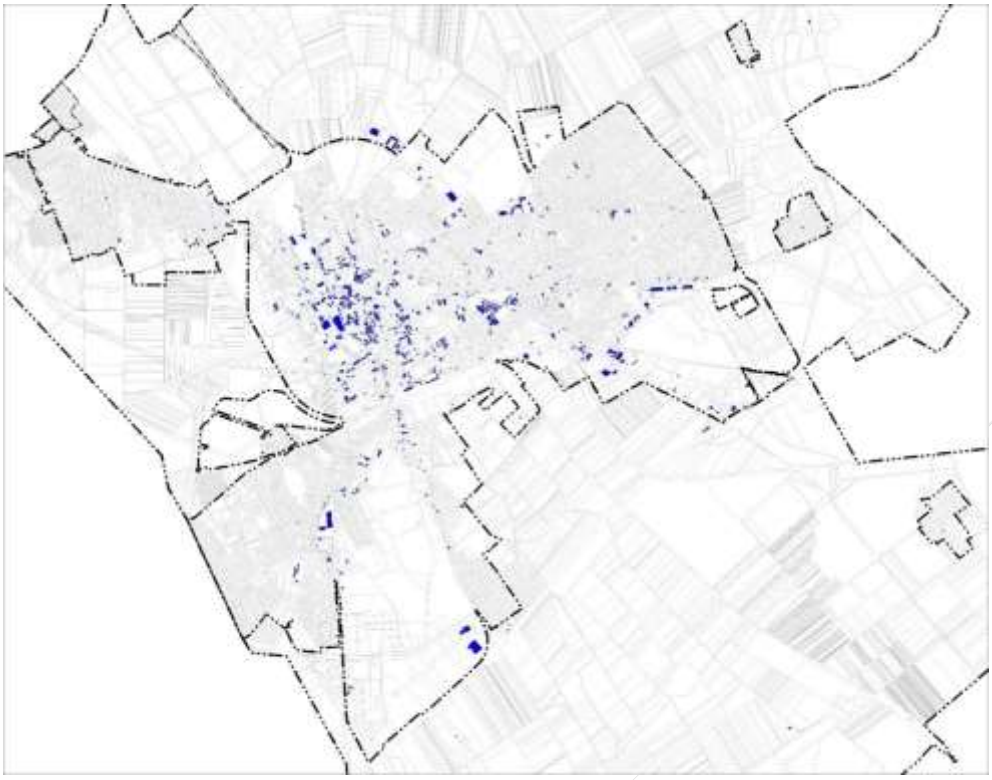

***33.** térkép: **Székesfehérvár intézmény funkciójú épületállománya** – Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés*

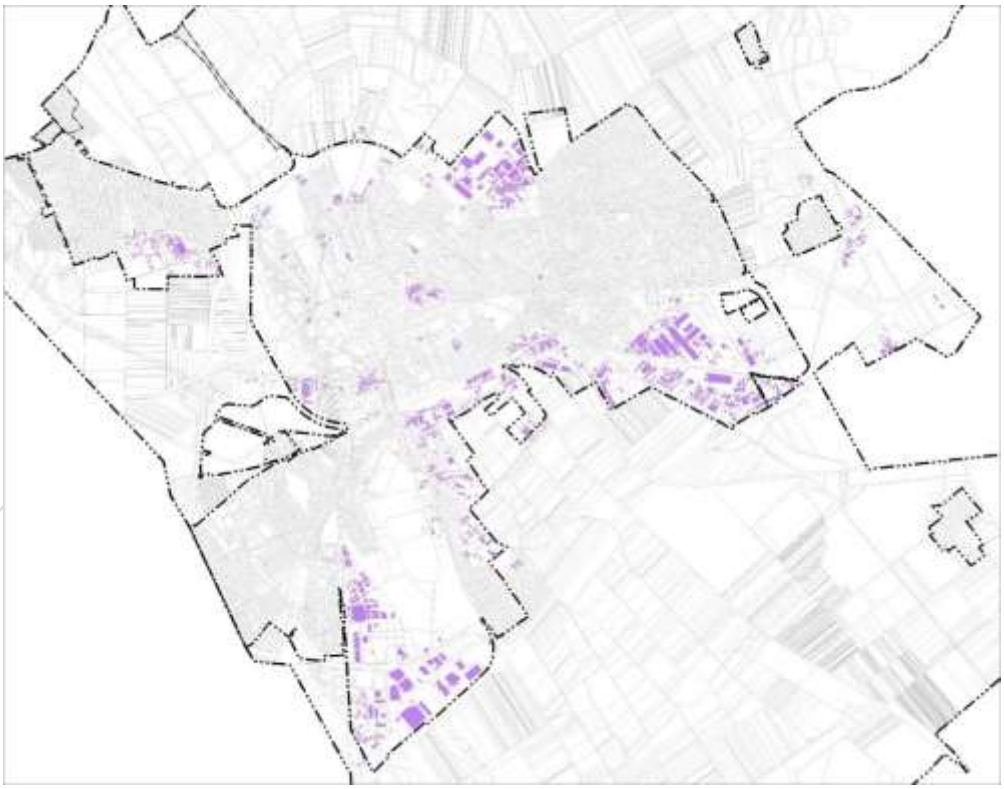

***34.** térkép: **Székesfehérvár üzemi funkciójú épületállománya** – Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.) Forrás: saját szerkesztés*

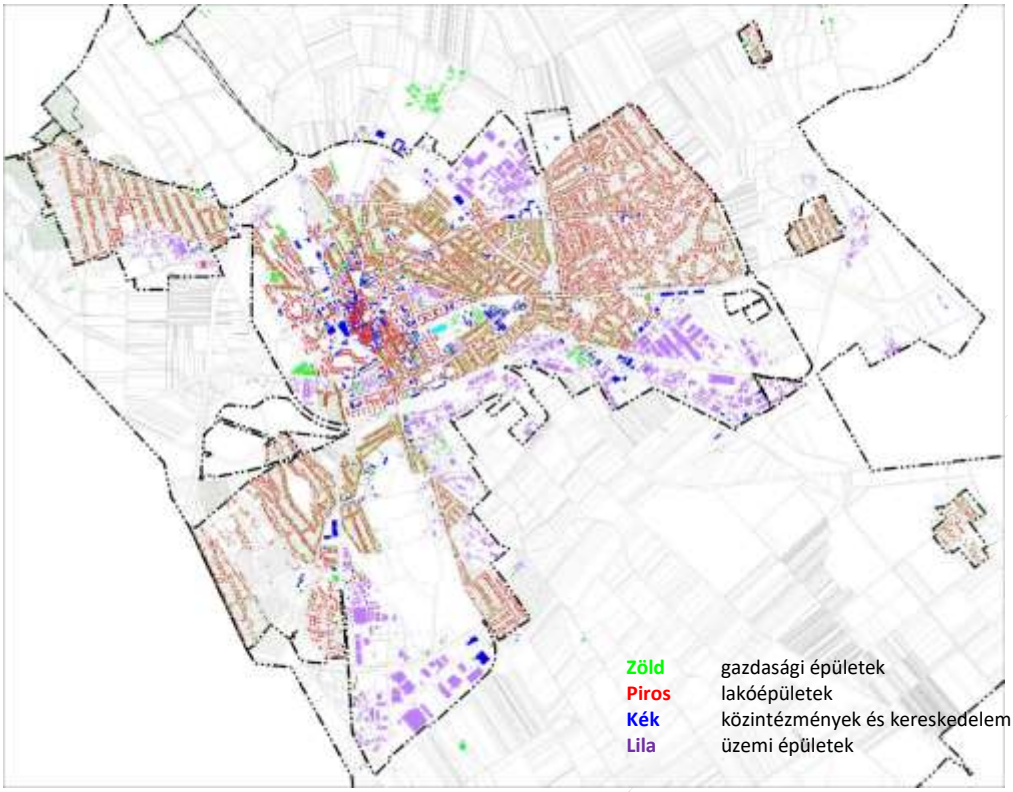

35. térkép: ***Székesfehérvár épületállománya jellemzői*** – *Az állami alapadatbázisok felhasználásával készült. Az adatszolgáltatás sorszáma:177. (2018.)* Forrás: saját szerkesztés

1.14.8.2 Beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség)

Korábbi mezővárosi jellegből adódó laza, földszintes beépítésű, de feszes területfelhasználású eredeti város-szerkezet volt Székesfehérvár sajátja, amelyben szabad, vagyis kihasználatlan területek nem maradtak. A város dinamikus fejlődését megelőző időben a Belvároson túli városi területek laza, telkes családi házas beépítése összhangban volt az életmóddal és egyben biztosította a lakás és a természet közvetlen kapcsolatát.

A népességszám gyors növekedésének szükségszerű következménye volt a beépítési mód változása, a szintszám ugrásszerű emelkedése, ami által a lakás elszakadt természetes környezetétől. A belső városrészek mind tömörebbé váltak. A drasztikus beépítési mód változást jelentő magasépületekkel tarkított lakótelepi építkezések legfőbb kiváltó oka a szocialista időszak megkésett, de annál gyorsabb ütemű és volumenű iparfejlesztésével járó helyi népességnövekedés lakhatási igényének tömegméretű megoldása volt.

1.14.8.3 Magasság, szintszám, tetőidom

A legnagyobb szintterület-sűrűség a Városközpontot jellemzi, közel háromszorosan meghaladva a városi átlagot. A Keleti-, a Nyugati- és az Északi-városrész is jelentős mértékben haladja meg az átlagos szintterület-sűrűséget, köszönhetően mindenekelőtt a lakótelepek több szintes épületeinek. A nagyobb népességszámot tömörítő városrészek közül, az Öreghegyi városrészt érdemes még megemlíteni, ahol a többnyire kertvárosias, családi házas beépítettség miatt a szintterület sűrűség nem éri el a városi átlagot.

Lakóterületek: A nagyvárosias lakóterületek több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, 12,5 m-es épületmagasságot meghaladó lakóépületek a város un. „telepszerű többszintes" lakótelepei, mely területekre jellemző a sűrű beépítés.

Lakóterületeket vizsgálva a város közepes laksűrűségű részei jellemzően a belvárost övező, hagyományos, zártsorú beépítésű, - valamint a város területén „szigetszerűen", akciós beépítés révén kialakult tömbjei a kisvárosias lakóterületek, melyek magassága nem haladja meg a 12,5 m-t. A város területének túlnyomó részét pedig a 7,5 m-es magasságot meg nem haladó kertvárosias lakóterületek alkotják. A beépítési módok változatos formái jelennek meg, amelyet az építési kor, valamint a településrészek sajátos földrajzi adottságai határoznak meg.

1.14.8.4 Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok

A TAK (2018) ***Belterületi karakterképe*** lehatárolja az egymástól Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területeket., és bemutatja, az alábbi elkülöníthető karaktereket, benne foglalva a helyi sajátosságokat, utcaképet, térarányt, és a jellegzetes épülettípusokat:

- történelmi városmag karakter
- polgárvárosias karakter
- hagyományos kertes karakter
- kertvárosias karakter
- nagyvárosi telepszerű karakter
- falusias karakter
- kiskertes karakter
- ipari park karakter
- intézmény karakter
- bevásárló központi karakter
- közösségi zöldterület karakter.

36. térkép: ***Belterületi karaktertérkép*** *Forrás: TAK (2018)*

1.14.9 Az épített környezet értékei

1.14.9.1 Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

A TAK részletesen bemutatja Székesfehérvár városszerkezeti fejlődését az alábbi fejezetekben:

1. a római kortól a királyi székváros kialakulásáig
2. Székesfehérvár fénykora, XII.-XIII. század
3. fehérvár a késő középkorban
4. újjáépítés a barokk korban
5. a reformkortól a kiegyezésig
6. a vasútépítés a XIX. század utolsó harmadában
7. Székesfehérvár ipari forradalma és a filoxéra
8. a legendás 1930-as évek
9. a nagyipar betelepítése a XX. század derekán
10. a közelmúlt.

Székesfehérvár az épített örökségi értékek tekintetében rendkívül gazdag, nem csupán a barokk-klasszicista-eklektikus történelmi belvárosra és közvetlen környezetére szorítkozik, további értéket nem csak az egyes régi épületek, hanem a településszerkezet elemei és az utcaképek is jelentik.

A mai Belváros kiépülése a Szent István óta kifejlesztett, középkori városszerkezetre alapozva, a török kiűzése után a 18. század elején kezdődött. Az újjáépülő barokk Fehérvárt elsősorban az egyházi épületek és néhány főúri palota őrizték meg, ezek kiemelkedő értékű elemei a mai városképnek (templomok, rendházak, püspöki palota, régi városháza, Zichy-palota, a közelmúltban felújított Hiemer-tömb, Budenz-ház stb). A klasszicista építészet is jeles alkotásokat hagyott az utókorra (Megyeháza, Schmidegg-ház,

stb). Az eklektika térhódítása és a szecesszió (Árpád-fürdő, „pávás-ház", stb.) után az 1930-as évek tudatos fejlesztései hoztak karakteres új színt a város történelmi szövetében (Városháza, Bartók Béla tér, Országzászló tér, stb). A város legtöbb nyilvántartott műemléke a Belvárosban található, maga a terület nagy része is Műemléki Jelentőségű Terület védelem alatt áll.

A már elismert történelmi épületeken, utcákon túl kiemelkedő értéket képvisel az – elsősorban a középkori városfalon kívül megnyilvánuló - 1920-40 közötti modern építészet, (Várkörúti villasor, Köztársaság mozi, egykori Hadtestparancsnokság, Ciszterci Szent István Gimnázium, Csók Képtár-Vörösmarty Könyvtár, stb).

A történelmi Belvárost nyugatról a középkori eredetű Palotaváros, kelet felől a „fiatalabb" Viziváros vette közre. Ezen egykori külvárosok évszázadokon át kialakult történelmi szövetét, a városfejlődés ősi hagyományokon alapuló életterét az 1970-80-as években központi politikai döntés következtében csaknem teljesen megsemmisítették. Helyükön hatalmas panelházas lakótelepek létesültek, ezzel a magyarországi városaink között szinte egyedülálló módon csaknem zárt gyűrűt képeznek a történelmi belváros körül.

***30.** térkép: **A székesfehérvári Bazilika modern épületekkel körülvéve**, fotó: YannAthus-Bertrand, 1999 körül
Forrás:http://www.yannarthusbertrand2.org/index.php?option=com_datsogallery&Itemid=0&func=detail&catid=45&id=1300&lang=en&l=1440*

Ez a beavatkozás, rövidsége dacára hatalmas változást hozott Székesfehérvár és lakossága életében, ennek a néhány évnek máig ható visszafordíthatatlan következményei városépítészeti, társadalmi és szociológiai értelemben is nagy horderejűek, tárgyilagos feldolgozásuk még várat magára.

A sűrűn telepített házgyári épületek - jobbára tíz szintes toronyházak illetve öt szintes tömbök – árnyékában meghagyott néhány Belvároson kívüli régi utcarész, épületegyüttes ma is örökségi értéket

képvisel (Jézus Szíve templom környéke, Széna tér, Távirda-, Kégl György utcák, Budai út ill. Bőrgyár dűlő, Kálvária sor, Gellért utca környéke, Palotai út külső szakasza, stb.).

Egyéb városrészek

A mai, nagykiterjedésű Felsőváros különböző építészeti korszakok változatos láncolata. Ezt képviselik a hajdani Budai külváros régészeti értékeitől kezdve a barokk korból megmaradt emlékeken át (Királykút, Juhász-templom környéke, temetők) az egykori vásárállás beépítésével a 20. század első felének színvonalas közintézményei (bíróság, iskolák, vitézi székház), vagy a városi strandkörnyék Bauhaus-ízű modern épületei. Lakóterületeit is a sokszínűség jellemzi: a hagyományos falusias beépítéstől (Sár-, Malom-, Szt Vendel-, Havranek utca) a történelmi „szigetként" kezelhető Kis-Kecskeméten át a múlt század derekán akciókban épült munkáslakásokig (Vezér utcák, Oncsa-házak, Palotai út külső vége). A 20. század végi házgyári építkezések itt kisebb mértékben és elszórtan jelentkeztek, ahol csak hely volt (Szedreskerti, Ybl, Fecskeparti, Királykút lakótelepek).

A városmagtól délre eső középkori külvárosok, eltűnt falvak (Nova villa, Salamonfölde) helyén kialakult Alsóváros és Váralja mai épületállománya szintén tükrözi az elmúlt századok területi fejlődését és a gazdasági jellegű, feltartóztathatatlan átalakulást is, amely intenzív folyamatként ma is tetten érhető.

Székesfehérvár kertes városrészei közül kiemelt figyelmet érdemel a városszéli Öreghegy, amelynek történelme szőlőhegyként közel egyidős a műemléki Belvárossal. Összevetve az 1826-os Wüstinger-féle részletes felméréssel, megállapítható, hogy az Öreghegy és a történelmileg szerves részét képező Ráchegy településszerkezeti rendszere, úthálózata, telekrendszere azóta is nagyrészt változatlan, a több száz éves pincék jelentős része ma is megvan és szép számban megtalálhatók a hajdani szőlőkultúra jellegzetes építményei is, annak ellenére, hogy a terület az utóbbi négy évtizedben hatalmas változáson ment át és mára Székesfehérvár előkelő Rózsadombjaként rögzült a köztudatban. A széleken nyomokban fellelhetők még a 19.-20. századfordulós polgári villaépítészet maradványai is, ezidőben azonban - a pusztító filoxérajárvány következtében - a szőlőkultúra már a város távolabbi, homokos talajú részeire helyeződött át.

Maroshegy, Sóstó, később Szárazrét, Feketehegy és az Őrhalmi szőlők ennek az áttelepülésnek köszönhetik fokozatos benépesülésüket. Kezdetben a magaslatokon, homokhátakon kibontakozó szőlőtermesztés, majd a tiltott, ám kényszerű „kintlakások" egyszerű kunyhói, présházai, parasztházai jelentek meg. E kezdeményekből jöttek létre a falusias beépítésű utcák, majd idővel már a későbbi polgáriasodó átalakulás is nyomon követhető. Néhány egyszerű közintézményből lassan kialakultak a külső városrészek központjai is, ezek a mai napig nem sokat változtak.

A rendszerváltást követő magángazdasági és ingatlanpiaci viszonyok közepette igazán új szerkezeti elemként csak a nagy bevásárlóközpontokat koncentráló zónák jelentek meg elsősorban a város be/kivezető illetve elkerülő útjai mentén (Szt. Flórián krt. (Metro-Tesco közötti terület); Holland fasor (Auchan és környéke); Balatoni út-Maroshegy (Interspar-Praktiker); Budai út-Öreghegy (Baumax környéke) és Budai út – Víziváros (Interspar és volt Praktiker). Mellettük külön ambivalens megítélésű elem a Belváros közvetlen szomszédságában, egykori textilgyári és városi piaci szanált területen felhúzott egyetlen pláza típusú üzletközpont.

A szűkös városi telekkínálat miatt az ingatlan és hitelezési konjunktúrától függően hullámokban jelentek meg a lakópark szerű, tömbös társasházi építkezések. Városrészi karaktert befolyásoló hatást egyik sem jelent, zömében egyetlen éppen megüresedett telekre épültek fel (pl. Ady lakópark, Sár utca, Tobak utca, Budai kapu, Feketehegy egyes részei stb.). Új építésű családi házak eddig beépítetlen területen szinte

csak a város délnyugati részén tudtak kialakulni (Sóstó-Újtelep déli része; Maroshegy felszabaduló Lugosi-Kovásznai-Királyhágói-Vízaknai utcák által határolt terület).

A történeti településmag kialakulásáról a következő alfejezet ad áttekintést, lévén a korai városnak megmaradt emlékei a város központi részén már nem fellelhetők illetve közvetlenül megmaradt épületek, falak hiányában nem bemutatható. Legutolsó szakirodalom szintű feldolgozása a témakörnek az Entz Géza által szerkesztett 2009-ben megjelent Székesfehérvár - Magyarország műemlékei (Osiris Kiadó) kötetben, a város műemléki topográfiáját feldolgozó könyvben olvasható.

A város korlátok közé szorított fejlődése során kialakult területi egységek, valamint a közlekedési szerkezet alapján a város központi területe 20. század városszerkezetet érintő fejlődési folyamata eredményeképpen jelenleg négy, erőteljesen elkülönülő városnegyedre, valamint a külső településrészekre tagolódik:

- **Központi városnegyed:** A belső városterület: Szent Flórián körút, Kadocsa út, Mártírok út, vasúti pályaudvar, Komáromi vasútvonal közötti terület, középpontjában a történelmi belvárossal és körülötte a történelmi külvárosok erősen átalakult városi térségeivel (Palotaváros, Felsőváros, Víziváros)
- **Déli városnegyed:** Alsóváros, Maroshegy, Őrhalmi szőlők, az Ikarusz és a sóstói ipartelep.
- **Nyugati városnegyed:** Feketehegy, Szárazrét területe
- **Külső városrészek** (Börgönd, Csala és Kisfalud).

1.14.9.2 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

Székesfehérvár a történetileg kialakult természetes útvonalak találkozásánál jött létre. A hely és a környező mocsárvilág már kezdettől fogva, de a római és a középkorban is előnyöket is jelentettek. Az ókori Pannónia provinciában és később is, a város közlekedési kapcsolatai, közelibb és tágabb környezetének értékei kezdtek dominálni. Fehérvár már a kezdetektől nemcsak dunántúli, de igen fontos európai kereskedelmi útvonalakat is ellenőrzése alatt tartott. 1018-tól kezdve a nyugatról Fehérváron keresztül vezető út egyben a Szentföld felé vezető zarándokút is volt

A belváros területén több történelmi korszak embere élt. A leletanyag ismeretében elmondható, hogy a fehérvári városközpont a neolitikumtól kezdődően a magyar honfoglalásig szinte folyamatosan lakott volt. A város a történetileg kialakult természetes útvonalak találkozásánál jött létre. Helyzete és a környező mocsárvilág már kezdettől fogva, de a római és a középkorban is előnyöket is jelentettek. Az ókori Pannónia provinciában és később is, a város közlekedési kapcsolatai, közelibb és tágabb környezetének értékei kezdtek dominálni. Fehérvár már a kezdetektől nemcsak dunántúli, de igen fontos európai kereskedelmi útvonalakat is ellenőrzése alatt tartott.

1015-ben, a Szent László idejében íródott Gesta szerint Szent István a királyi bazilikát Alba városában építette, a város ekkor már állott. A Szent István által alapított város alapterülete nagyobb volt, minta a korabeli Bécsé vagy Párizsé. A város központjában a nagyméretű, négyzetes alapterületű Piactér, a TheatrumCivitas terült el. Déli oldalán, annak legmagasabb pontján, állt Géza fejedelem palotája, és palotakápolnája, a korai királyi vár és palota, majd a később ideépített Szent Péter templom. Keletről helyezkedett el a szintén falakkal körbevett prépostság és királyi bazilika épületegyüttese. A tengelyében épült koronázó templomtól északra állt a préposti palota, délre a káptalannak otthont adó kerengős kolostorépület.

Ez volt a középkori Magyarország szakrális központja, koronázások, keresztelések, esküvők, temetések, országgyűlések helyszíne, hiteles hely iskolával, Európa hírű könyvtárral, vendégházzal. Itt őrizték a koronát és az ország jelképeit. Szent István, Szent Gellért és Szent Imre tiszteletére zarándokhellyé

vált. A fennmaradt adatok „főváros" jellegre utalnak. A korai királyi vár és a prépostság fallal körülvett objektumaitól északra három települési egység húzódott.

A latinok 1249. évi betelepítésével a korai királyi vár megszűnt, a város védelmét ezen túl a 13. század második felében kiépített városfal látta el. Ezzel egy időben épült fel a város északkeleti sarkában az újabb királyi vár, mely a palotát vette körül. A városfallal, majd árkokkal körülvett belvárost mesterségesen választották el az ugyanígy kialakított külvárosoktól, melyek ugyancsak szárazulatokra települtek. A belváros neve ekkor a középkori krónikák és oklevelek tanúsága szerint „Castrum" volt.

A korai városnak álló emlékei sajnos nem maradtak ránk a legtöbb emlék a késő-középkori törökkori életéhez köthető. A középkori forrásanyag meglehetősen szegényes, a legtöbb adatunk, topográfiailag értékelhető városleírásunk a 16-17. századból származik. A képi ábrázolások, metszetek, térképek, felmérések általában még későbbiek főként 17-19. századiak. Mindezek miatt a város topográfiájáról és építészeti emlékeiről alkotott tudásunk az újabb és újabb kutatások fényében változik, csiszolódik.

A város középkori és törökkori utcáiról keveset tudunk. Régészeti adatok, meglévő műemléki részletek, műemlékek bizonyítják néhány mai utca középkori vonalvezetését.

Székesfehérvár tipikus példája a területileg széttagolt pre-, vagy protourbánus város egyik formájának, ahol a földesúri-, egyházi központok és a piac körül egy-egy templom illetve kolostor köré csoportosulva egész településhalmaz jött létre. Ezek a falvak a középkor végére külvárosként rendszerint egybeolvadtak a várossal.

A kora középkorban a történeti külvárosok is az útrendszer mellett telepedtek le. Így lett a beépült településmag része a Budai külváros, (ma Felsőváros) amely a falakkal körülvett belvároshoz külvárosként már korán közvetlenül kapcsolódott, és valószínűleg kiterjeszkedett egészen a távoli szőlőhegyig.

A 17-18. századi térképek, felmérési rajzok külvárosként csak a Budai külvárost és Palotavárost, Szigetet, délre pedig Ingoványt, Újfalut (nova villa) ábrázolják. Ezen településhalmazhoz tartozó falvakon kívül a királyi várostól kissé távolabb is kialakultak falvak. A lakott városrészeken kívül eső zöldterületeken, az őskori, kelta és római lelőhelyeken kívül, összesen 13 középkori falut azonosítottak, lelőhelyek, írott források segítségével, a régészeti kutatások során egy földvárat is azonosítottak. A lelőhelyek szomszédságában több további település valószínűsíthető.

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek jegyzéke alapján készített tematikus térképet az alábbi térképen mutatjuk be.

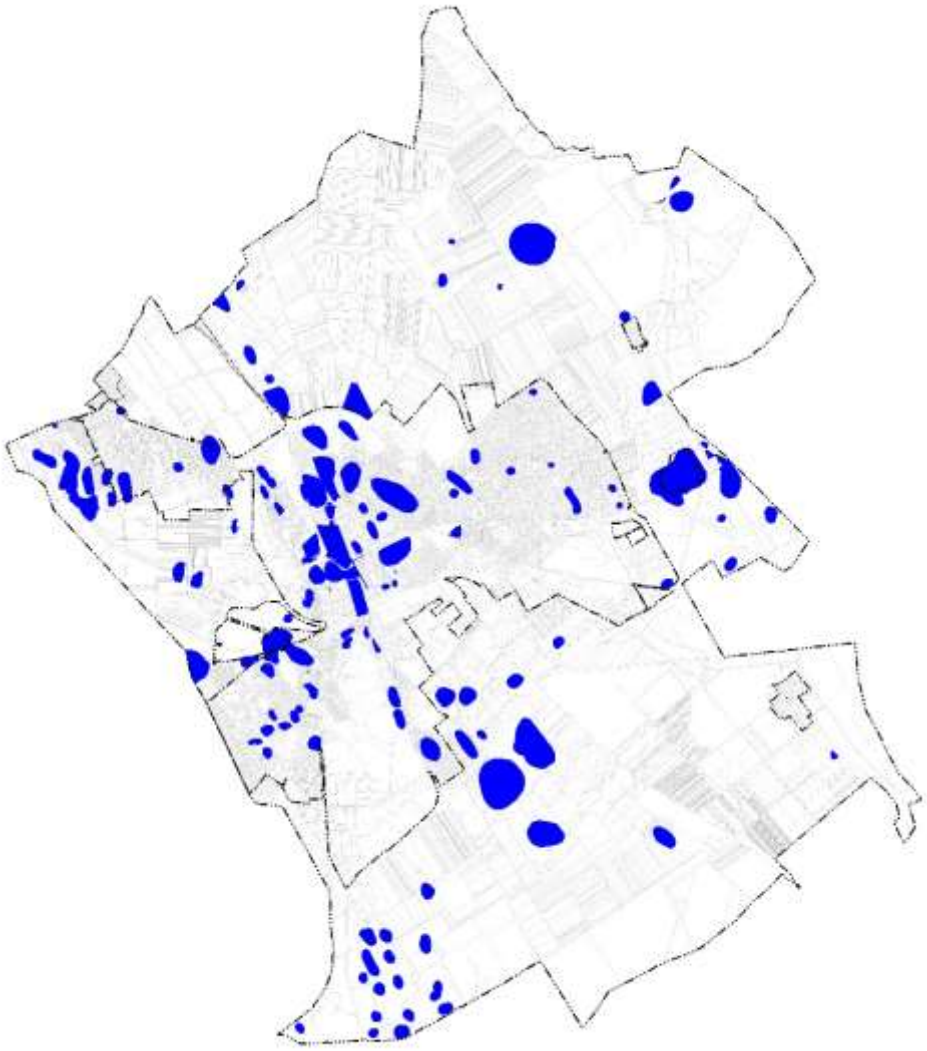

37. térkép: ***Régészeti lelőhelyek*** *Forrás: államigazgatási szerv adatszolgáltatása – saját szerkesztés*

Székesfehérvár MJV közigazgatási területén - az érdekelt államigazgatási szerv térinformatikai adatszolgáltatása szerint - 343 db nyilvántartott régészei lelőhely van, melyből cca. 150 lelőhely a történelmi belváros területén található.

1.14.9.3 Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

Székesfehérvár nagyobb kiterjedésű és zömében védett épületekből álló épített környezetét a történelmi belváros adja, elsősorban barokk építészeti emlékei miatt, melyet kiegészítenek a kis számban fennmaradt középkori emlékek és az újabb korok emblematikus megoldásai (Romkert 1930-as évekbeli rekonstrukciója). Különleges színfolt a megyeszékhelyen a kis kiterjedésű székesfehérvári „palotavárosi" skanzen, illetve az építész-szobrász Bory Jenő egyedi műalkotása, az öreghegyi Bory-vár.

1.14.9.4 Világörökségi és világörökségi várományos terület

Székesfehérvár tekintetében nem releváns

1.14.9.5 Műemlék, műemlékegyüttes

A város területén mindegy 180 országos műemléki védettség alatt álló épület ill. építmény van. Ezek pár kivételtől eltekintve a történelmi belvárosban találhatók, a belváros területe műemléki jelentőségű területként is védett.

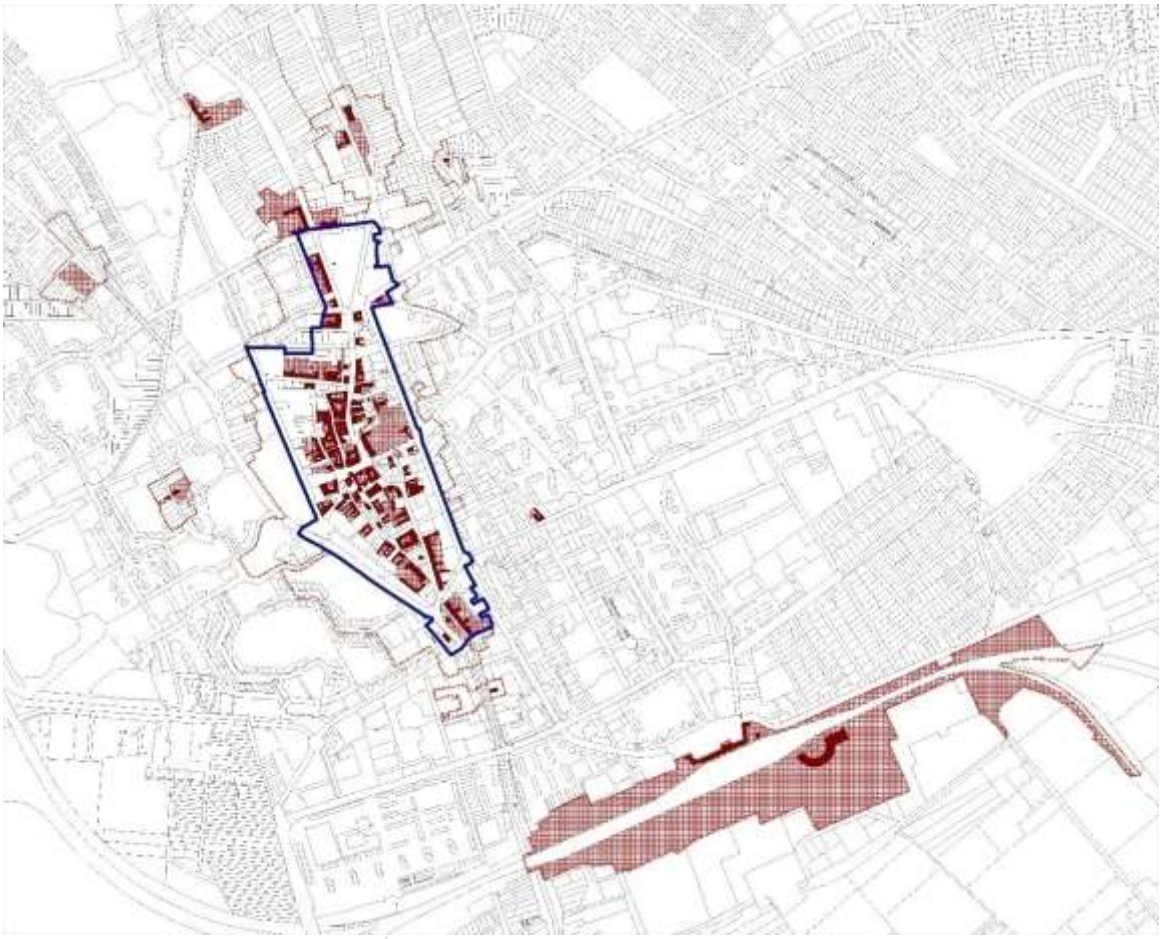

38. térkép: ***Műemléki védettség alatt álló épületek, építmények, területek*** *Forrás: államigazgatási szerv adatszolgáltatása - saját szerkesztés*

1.14.9.6 Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely

Székesfehérvár történeti kerttel nem, ugyanakkor temetői páratlan örökségi értékkel rendelkeznek. Történeti, építészettörténeti és művészeti jelentőségükön túl a város meghatározó, jelentős személyiségeinek, híres családjainak pantheonjává váltak. Megnyitásuk korától függően a város legutóbbi 300 évének történelmi arcképcsarnokát őrzik: Szentháromság (Hosszú) temető, 1696; Ráctemető, 1752. (korábban török temető, 1601.) - részben műemléki védelem alatt; Szent Kereszt temető (Sóstó), 1765.; Csutora (Feltámadás) temető, 1777.; Fecskeparti (Sörpince, Kálvária) temető, 1777.; Szedreskerti (Megváltó) temető, 1795.; Református temető (Sóstó), 1825.; Izraelita temető 1841.; Evangélikus temető (Sóstó), 1854.; Hősi katonai temető, 1990. (korábban Szentlélek temető 1898.); Béla úti új köztemető, 1984.

A temetők a részletes felmérése, kataszteri feldolgozása, az építészettörténeti, művészeti, helytörténeti értékű sírok, síremlékek, kripták, kápolnák komplex vizsgálata, elemzése, részletes dokumentációk, rajzok, fotódokumentációk készítése nem teljes, sok esetben elvégzendő feladatot jelent. Az értékes objektumok helyreállítására önkormányzati és pályázati lehetőségeken túl értékvédő civilek, városvédő diákok bevonására továbbra is lehet számítani. A helyi területi védelem mindegyik temetőt megilleti.

A Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság 2008. május 15-én tartott ülésén a Nemzeti Sírkert részévé nyilvánította 37/2008. számú határozatával az alábbi sírokat Fejér megyében. (Magyar Közlöny 2008/42.):

- Középkori Bazilika, Romkert Magyar királyok sírhelye
- A Székesegyház altemploma (3 sír)
- Prohászka-emléktemplom (2 sír, köztük Prohászka Ottokáré)
- Nagyboldogasszony templom altemploma (2 sír)
- Csutora-temető (1 sír - Bory Jenő)
- Sóstói temető (2 sír)
- Hosszú temető (3 sír).

1.14.9.7 Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

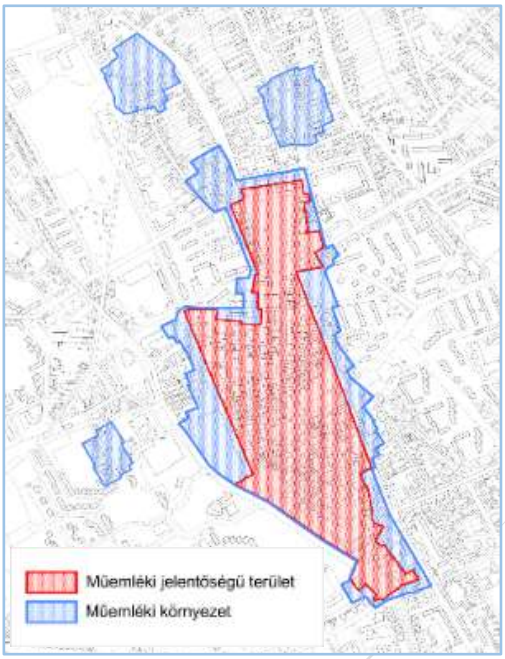

A nagyszámú műemléken es régészeti lelőhelyen túli védettséget jelentenek a Műemléki Jelentőségű Terület (MJT) es annak Műemléki Környezete (MK), melyek fedik a Belvárost és közvetlen környezetet.

A történelmi városmagkarakterének legfontosabb hordozói az utcahálózat, az azt kirajzoló építési vonal, a telekméret (=építményszélesség) és az építménymagasság valamint a főbb régészeti emlékek vonalai es tömbjei; mellettük a formai elemek és a beépítési sűrűség is számottevő, s amelyeket minden rekonstrukció vagy új építés alkalmával figyelembe kell venni.

39.** térkép: **Műemléki jelentőségű terület és környezete Forrás: Székesfehérvár Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmány, 2011

1.14.9.8 Nemzeti emlékhely

Középkori romkert, Szent István bazilika, Szent István mauzóleum:

Terek és utcák, a Püspöki-palota kerti homlokzata, valamint a püspökkert kerítésfala által határolt téglalap alaprajzú területen, a környező járószinteknél mélyebben fekvő rommező. A Szűz Mária-prépostság temploma, a középkori királyi bazilika és a hozzá kapcsolódó építmények alap- és lábazati, valamint csekély felmenő falainak, füves és részben burkolt felületekbe illesztett, az úttest alá is benyúlóan alakított bemutatásával. A bazilika főhajója és É-i mellékhajója szabadon, D-i mellékhajója és D-i tornya részben az úttest alatt bemutatva. Területét a püspökkertből választották le. Ny és É felől kőfaragványok elhelyezésére és bemutatására megépített téglakerítés, mely az ÉK-i sarokban és K-en, a városfal vonalában, változó magasságú, nyitott árkádos építménnyé, mauzóleummá és háromnyílásos kapuépítménnyé bővül. Épült 1938-ban (építész: Lux Géza). A téglafalakat reliefek díszítik (Madarassy Walter). Az árkádos folyosón kőtár, a mauzóleumban Szent István kőkoporsója. Az oldalfalakon falképek: az északin a Szent jobb története, a délin a Szent korona misztériuma, a nyugatin Szent Gellért kereszteli a magyar népet, a bazilika alapítása, a keletin Szilveszter pápa álma, a Szent korona küldetése, Szent István megkoronázása. Készült: 1938–1940 (Aba- Novák Vilmos, rekonstrukció). A keleti falon Szent István életéből vett jeleneteket ábrázoló üvegablak: 1938 (Árkayné Sztehlo Lili, eredeti tervei alapján készült rekonstrukció: González Gábor, Führi Judit). A 11. század első felében épült templomot a 12.

században átépítették, majd a 14. és a 15. század folyamán többször bővítették és átalakították. A 16. század közepén a törökök mecsetté alakították, a 17. században lőporraktárnak használták, nagyobb pusztulása ekkor kezdődött, romjait a török uralom alóli felszabadulást követően városi építkezésekhez építőkőnek hordták szét. Régészeti feltárásai: 1848, 1862, 1864, 1882, 1936–1938, 1972 és 1984-től folyamatosan. Újabb helyreállítása 1972 és 1990-től folyamatosan.

Az Árpád-ház program- „Ország bölcsője" program II. szakaszának Nemzeti Emlékhely fejlesztése projektjének megvalósíthatóságával összefüggő településrendezési eszközök módosítása:

Kormány az Árpád-ház Programról és kapcsolódó fejlesztési projektjeiről (2013–2038) szóló 1832/2013. (XI. 15.) Korm. határozatában döntött a székesfehérvári nemzeti emlékhely, mint kiemelkedően fontos örökségünk ápolására, megóvására és bemutatására szolgáló Árpád-ház Program koncepciójának tartalmáról, fejlesztési céljairól, ütemezéséről.

A Kormány az Árpád-ház Program (2013–2038) átfogó szakmai programtervéről és megvalósításának egyes kérdéseiről szóló 1315/2016. (VII. 1.) Korm. határozata alapján egyetért az Árpád-ház Program (a továbbiakban: Program) átfogó szakmai programtervével, azzal, hogy a 2016–2022. évi első ütem vonatkozásában szükségesnek tartja annak részletes végrehajtási programtervvé való tovább fejlesztését. A Kormány ezen döntésében egyetért a Program 2016–2022. évi első ütemének kiemelt fejlesztési alprogramját képező, „Az ország bölcsője" címmel a székesfehérvári királyi koronázó- és temetkezési templom, valamint az azt befogadó koronázó város legkiemelkedőbb kulturális örökségi értékeit egységben kezelő fejlesztéssel, továbbá döntött annak két ütemben történő megvalósításáról.

„Az ország bölcsője" kiemelt székesfehérvári alprogram II. üteménekteljes körű megvalósítása a 2018-2022 között időszakra prognosztizálható az alábbi részprojektek szerint:

- A Nemzeti Emlékhely komplex fejlesztése
- A Szent István Székesegyház rekonstrukciója
- A „Nemzeti Emlékhely - Sétaút" bővítése
- Az Aranybulla-domb fejlesztése

A Nemzeti Emlékhely fejlesztési irányainak vizsgálata során prioritás, hogy a fejlesztéssel létrehozott terek, épületek megfeleljenek a nemzeti emlékhely rangjából eredő, a nemzeti megemlékezés és az állami ünnepi reprezentáció által támasztott elvárásoknak. A Nemzeti Emlékhely komplex fejlesztésének két legjelentősebb eleme a romterület új kialakítása (A), valamint a királyi koronázó templom és temetkezési hely nagyszabású múzeumának, az ún. „Dóm múzeum" (B) megvalósítása.

Árpád-ház program- „Ország bölcsője" program székesfehérvári tartalmi elemei az **Integrált Településfejlesztési Stratégia kulcsprojekt**jeként kerülnek részletesen bemutatásra.

1.14.9.9 Helyi védelem

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének 7/2018. (IV.23.) önkormányzati rendelete a településkép védelméről tartalmazza *„A helyi védelem alatt álló építészeti örökség jegyzékét*".

A helyi védelem alatt álló területek elnevezése és lehatárolása:

a) Szent Sebestyén teret alkotó térfalak
b) a Hosszú-temető
c) a Palotai út melletti kálvária
d) a történeti belváros kapcsolódó területe

A helyi védelem alatt álló épületek, építmények száma 143 db. Maroshegyen és Öreghegyen is található számos helyi védett épület.

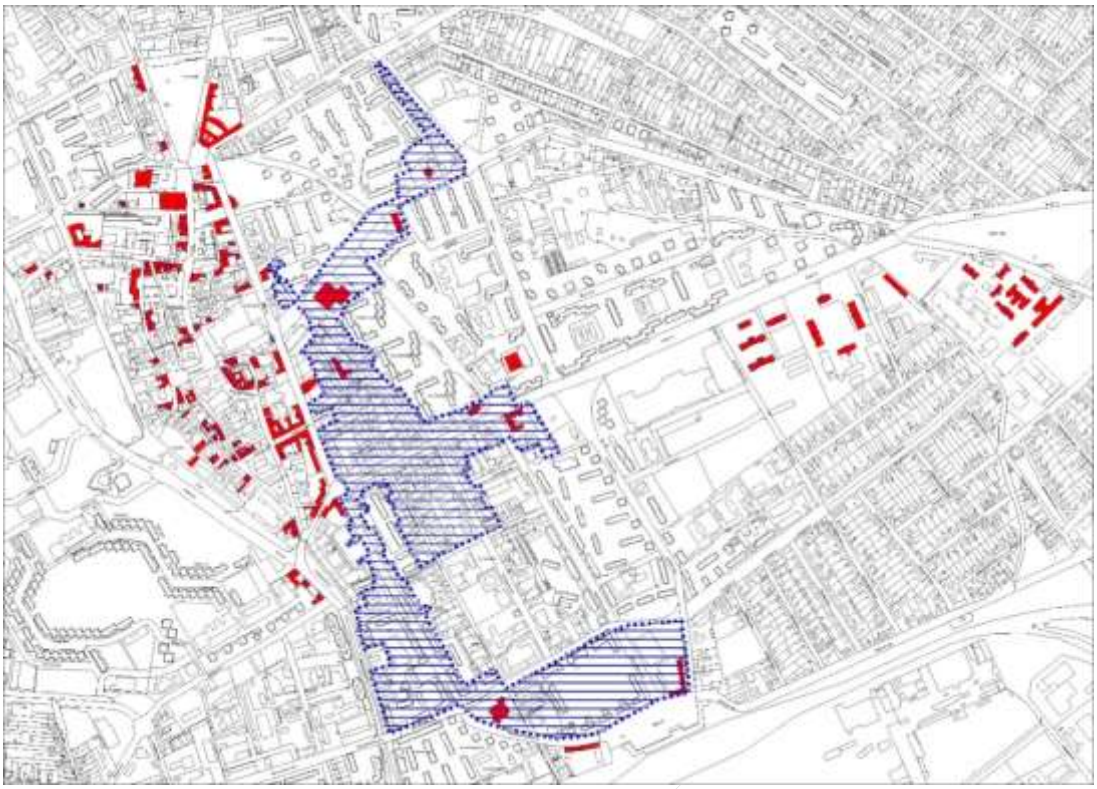

40. térkép: ***Helyi védettség alatt álló épületek, építmények, terület*** *Forrás: Településkép védelméről szóló önkormányzati rendelet – saját szerkesztés*

1.14.10 Az épített környezet konfliktusai, problémái

Székesfehérvár települési szerkezete a gyors növekedés jegyeit viseli magán, a város meghatározó feszültségforrásai, legsúlyosabb problémái abból adódnak, hogy az eredeti középkori, illetve mezővárosi szerkezet a robbanásszerű fejlődésnek nem tudott rugalmasan és alternatív módon területet biztosítani.

Székesfehérvár az elmúlt évtizedekben végbement nagyarányú fejlődés következtében **megközelítette az optimális nagyságrendet**. Ez a fejlődés területi növekedésben is, - és belső átépítésekben, átalakulásokban is jelentős volt. A népesség növekedését lakóhelyi vonatkozásokban mind a nagyarányú lakótelepi építkezésekkel, mind a külső területek fokozatos lakóterületi beépítéseivel tudta csak követni a város. A gazdaság növekedése elsősorban az ipari parkok kialakításával és bővítésével, valamint új területek igénybevételével történt és történik napjainkban is.

A városon belüli területi differenciálódás a hirtelen fellépő társadalmi igények és a korlátozott területi lehetőségek ütközéséből adódtak. A város növekedését – ezen belül külön a központi városrész növekedését – természeti és művi korlátok akadályozzák. A központi részt záró gyűrűn mindössze három irányban volt kitörési lehetőség (Öreghegy-Ráchegy, Alsóváros-Maroshegy, Feketehegy-Szárazrét).

A városszerkezetben kialakult „törések” a városi funkciókban, az egész várost összefogó területi, hálózati rendszerek működésében is feszültségként jelentkeznek.

Fő rendszerelvű megfontolást igénylő - kérdéskörök: a közlekedési hálózat fejlesztése, a jelentősebb területfelhasználási döntések, valamint a fenntartható fejlődés elvének megfelelő ökológiai szemléletű településrendezés.

A város területi növekedését lehetőség szerint korlátozni kell, a természeti, táji környezettel való határait viszonylag élesen ki kell jelölni. A város közvetlen környezetét alkotó értékes táji-természeti környezet - a

város növekedését viszonylag kevés közvetlen konfliktussal megúszta, de az egyensúlyi állapotok tartós fennmaradása már csak tudatos fejlesztési és védelmi intézkedésekkel biztosíthatók.

A településképben, utcaképben konfliktusokat jelentenek a belváros sűrű szövetében megjelenő foghíjak, leromlott állapotú épületek. A foghíjak beépítése a közelmúltban megkezdődött. A történelmi belváros területén a leromlott állapotú épületek felújítása tekintetében az önkormányzat támogatási rendszert működtet.

A településképet kedvezőtlenül befolyásoló új épületek elhelyezése, meglévők felújítása, átalakítása, bővítése, a reklámok, hirdetőtáblák elhelyezése is problémát jelentett a korábbi években. A településkép védelme érdekében alkotta meg 2018-ban az Önkormányzat Közgyűlése a Településképi Arculati Kézikönyvet (TAK) és a településkép védelméről szóló rendeletet (TKR). A TKR-ben rögzített szabályok érvényre juttatását szolgálja a településképi bejelentési eljárás, a településképi véleményezési eljárás, a tervtanács működtetése, valamint a településképi kötelezés.

Problémát jelentenek továbbá a fentiekben részletesen leírt, barnamezős területek leromlott, alulhasznosított épületállományai, valamint a környeztet zavaró funkciók megléte. Az önkormányzat részben ezen területek, (pl: Gáz utcai fűtőmű és annak környezete) tekintetében a területfelhasználás módosításával (gazdasági területek településközpont vegyes területbe való átsorolásával) kívánja előmozdítani a funkcióváltást és a minőségi átalakulást. Azon barnamezős gazdasági területek tekintetében, ahol a területfelhasználás vonatkozásában nem tervezett módosítás, a minőségi javulást a gazdaság élénkítése, új befektetők, vállalkozások megjelenése hozhat.

1.15 Közlekedés

1.15.4 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

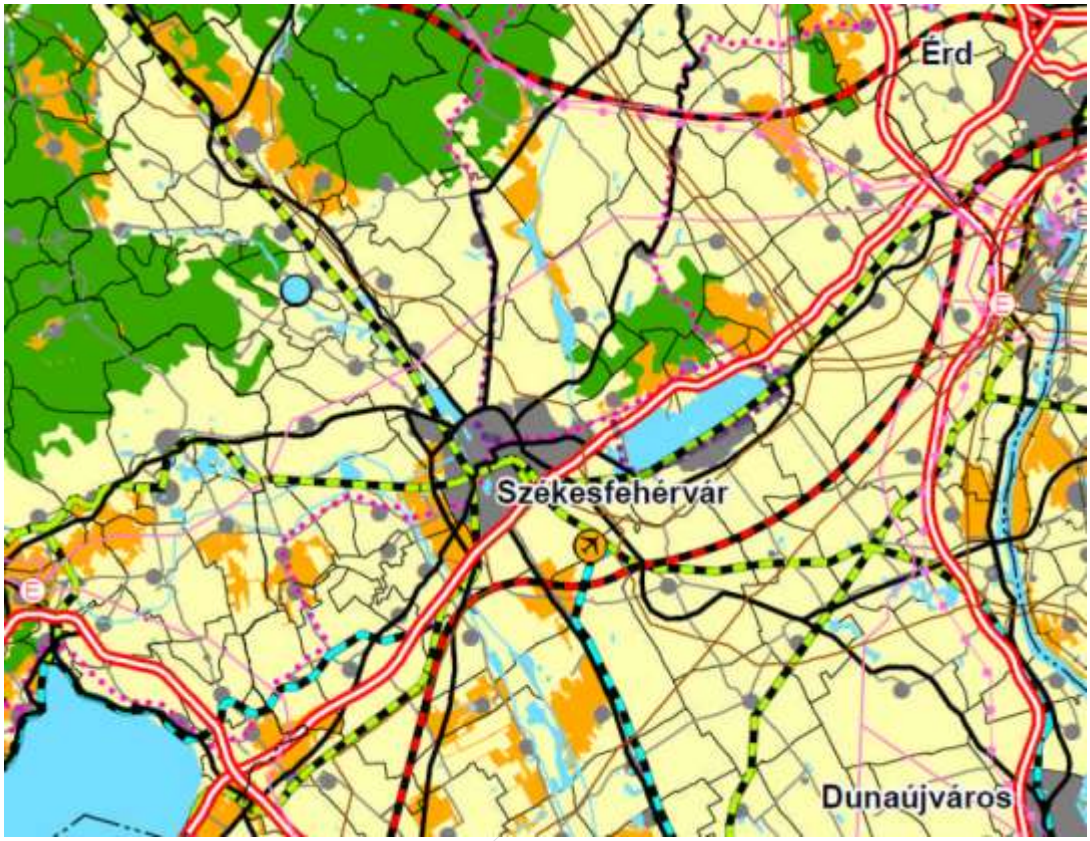

41. térkép: **Székesfehérvár közlekedési kapcsolatai**

Székesfehérvár földrajzi elhelyezkedése kedvezőnek mondható, félúton helyezkedik el a Balaton és Budapest között, mind vasút, mind közút tekintetében érinti az országot Nyugat-Európával és Kelet-Európával összekötő fő közlekedési korridor (Helsinki V. folyosó), valamint a TEN-t vasúti hálózat egyes elemei.

Székesfehérvár megközelítését az M7 autópálya és hat országos főút (7., 62., 63., 8., 81., 811. számú főutak) és a 8123. jelű összekötő út biztosítja. Ezek közül az M7 autópályát és a 8. számú főutat leszámítva mindegyik főút a város belterületén folytatódik tovább. A városra jellemző, hogy területe viszonylag átjárható, csak a közlekedés földrajzi tényezők (30-as, 20-as, 5-ös vasútvonalak) szabdalják részekre. A 8. számú főút gyorsforgalmi úti kiépítésben nyugatról kerüli el Székesfehérvár központi belterületét, Feketehegy térségében lakott területen halad tovább. A felsorolt főutak városon belül folytatódó önkormányzati kezelésben lévő szakaszai, illetve a településrészek közötti átjárást biztosító mérnöki létesítmények együttesen határozzák meg Székesfehérvár legforgalmasabb sugárirányú útjainak hálózatát, amelyet a következő útszakaszok alkotnak:

- 7. számú főút felőli önkormányzati kezelésű útszakasz: Budai út – Kadocsa utca – Szent Flórián körút (kelet-nyugati irányú elsőrendű tengely);
- 62. számú főút felőli önkormányzati kezelésű útszakasz: Seregélyesi út;
- 63. számú főút felőli önkormányzati kezelésű útszakasz: Sárkeresztúri utca – Szárcsa utca – Széchenyi utca – Vörösmarty tér – Piac tér - Palotai út (észak-déli elsőrendű tengely);

- 81. számú főút felőli önkormányzati kezelésű útszakasz: Móri út – Dózsa György út - Várkörút;
- 811. számú főút felőli önkormányzati kezelésű útszakasz: Béla út – Berényi út – Szekfű Gyula utca – Mátyás király körút – Schwäbisch Gmünd utca;
- 8123. jelű összekötő út felőli önkormányzati kezelésű útszakasz: Zámolyi út – Havranek József utca;
- 8. számú főút felőli Feketehegy (Szárazrét) városrészen átvezető önkormányzati kezelésű útszakasz: Új Csóri út;
- 7201. jelű összekötő út szakasza: Úrhidai út;
- Forgalmasabb sugárirányú útszakasz a Pozsonyi út – Zsolnai utca és a Balatoni út tengelye.
- Az alsóbbrendű úthálózatban a városkörnyéki települések megközelítését biztosítják:
    - 8202. jelű Székesfehérvár-Kincsesbánya összekötő út
    - 8123. jelű Székesfehérvár-Zámoly-Gánt összekötő út
    - 8116. jelű Kápolnásnyék-Pákozd összekötő út

A városközpont irányú utakat több forgalmas harántoló útszakasz kapcsolja össze:

- Horvát István utca - Lövölde utca;
- Mészöly Géza utca;
- Fiskális út;
- Prohászka Ottokár utca – Béke tér –Mártírok útja;
- Nagyszombati utca
- Gáz utca – Széna tér vonala
- Prohászka Ottokár utca – Várkörút
- Deák Ferenc utca – József Attila utca.

A vasútállomástól délre eső területeken nem alakultak ki megfelelő hálózati kapcsolatok. A főbb hiányok a következők:

- Kelet felé nincs a vasútvonalakat keresztező út (ld. 1.16.2. fejezet TOP-6.1.5-SF1 keretében támogatott déli összekötő út ezt az elégtelenséget orvosolja);
- Nyugat felé a Vásártéri út paraméterei nem alkalmasak jelentős forgalom lebonyolítására,
- a Csíkvári út – Batthyányi út vonala a MÁV murakeresztúri vonalát szintben keresztezi;
- Észak felé a Széchenyi utcai aluljáró magassági korlátozással biztosít kapcsolatot, a Széchenyi utcához csatlakoznak a terület gyűjtőútjai: a vasútállomástól délre eső iparterületről az Új Váralja sor, a sóstói területről a Csíkvári út.

Hiányzó, illetve elégtelen közúti kapcsolatok:

- 7-8. számú főút -7201.jelű út (Úrhidai út) keresztezése; csomópont létesítése
- 7-81. számú főutak csomópontja kapacitásproblémái
- 801. 7. sz. főút (Új Csóri úti) csomópont fejlesztése
- a nagytérségi összeköttetés hiányzó eleme a Székesfehérvár elkerülő út IV. üteme (a 8-81. számú főutak közötti szakasz), (1222/2011. (VI. 29.) Korm. határozat alapján 2021-24 programciklusra ütemezett) és a lekötés az M7 autópályára a 7. számú és 8. számú főutak különszintű csomópontjától

- 81. számú főút 2x1 sávosról 2x2 sávos kiemelt főúttá való bővítése (a 1222/2011. (VI. 29.) Korm. határozat alapján 2017-20 programciklusra ütemezett) annak forgalomnagysága és baleseti mutatói miatt
- elégtelen, balesetveszélyes kapcsolati elem az M7 autópálya - 63. számú főút - 8. számú főút csomópontja (Auchan közelében), melynek különszintű csomóponttá való fejlesztése lenne indokolt (a 1222/2011. (VI. 29.) Korm. határozat alapján 2025-27 programciklusra ütemezett)
- M7 autópálya 2x2 sávról 2x3 sávra való bővítése Balatonvilágos és Budapest között
- Alba Ipari Zóna IV. ütemhez szükséges M7 autópálya-7. sz. főút új feltáró út csomópontja
- 7. számú főút - Nagyszombati út csomópont fejlesztése
- Székesfehérvár nyugati elkerülő úttal párhuzamos ún. belső gyűrű
- Horváth I. - Széchenyi u. csomópont fejlesztése
- Mátyás király krt. - Várkörút csomópont körforgalommá történő átépítése
- Szent Vendel - Móri út csomópont körforgalommá történő átépítése
- Szent Vendel - Malom utca csomópont körforgalommá történő átépítése
- Mészöly u. - Móri út - Dózsa Gy. csomópont körforgalommá történő átépítése
- 62. sz. főút (Seregélyesi út) – Mártírok útja csomópont fejlesztése
- Kisebb volumenű csomóponti fejlesztések:
    - Pozsonyi út - Zsolnai út - Pöstyéni u. csomópontjának körforgalma való átépítése
    - Zsolnai út - Nagyszombati út csomópont fejlesztése
    - Balatoni út - Rádió utcai csomópont átépítése
    - stb.

Székesfehérvár számos regionális funkciót tölt be, melyek közül az egyik legfontosabb gazdasági szerepkörét tekintve a gazdaságszervező ereje, főként a mechatronika, mikroelektronika, szoftveripar logisztika, műanyagipar és élelmiszeripar gazdasági ágakon alapulva. A város kiváló közlekedés-földrajzi adottságainak köszönhetően erős logisztikai szerepkörrel bír, itt működik a régió egyetlen Logisztikai Szolgáltató Központja, illetve több magyarországi vállalatnak, kereskedelmi láncnak található itt a logisztikai központja. A székesfehérvári logisztikai központ hatóköre kiterjed a Balaton északi partjától Veszprémen át a Tatabánya-Oroszlány-Dunaújváros vonalig. Módot ad dunaújvárosi kikötővel, valamint a szentkirályszabadjai és börgöndi repülőterek fejlesztésével a vízi és légi forgalom bekapcsolására.

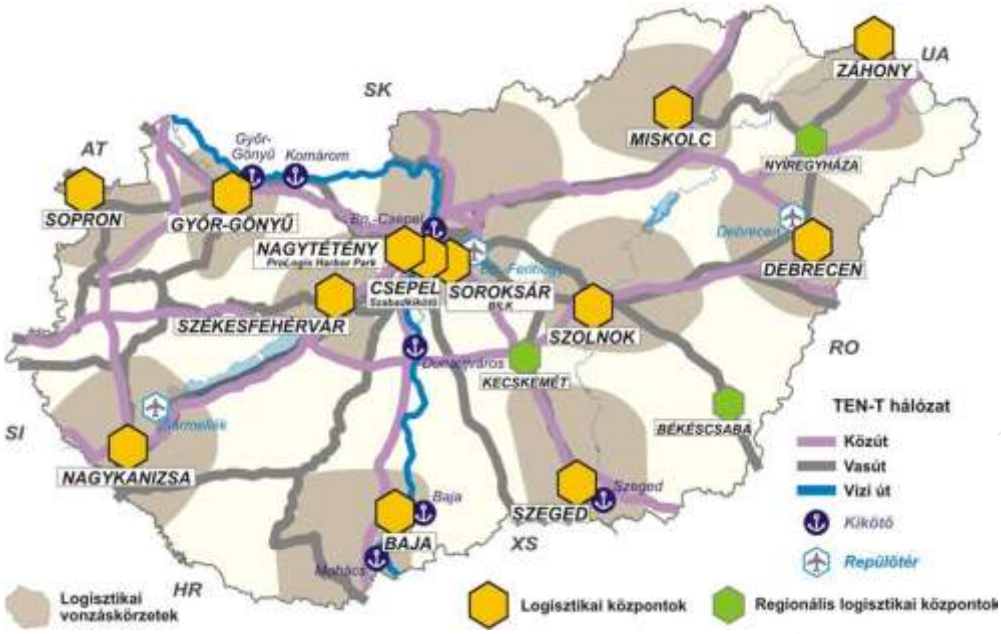

42. térkép: **A TEN-T hálózat és az országos jelentőségű logisztikai szolgáltató központok** Forrás: KTI Közlekedéstudományi Intézet Nonprofit Kft.

Székesfehérvár közlekedési szempontú vonzáskörzetének meghatározásához szükséges azon keresleti igények felmérése, melyek a rendszeres (napi, illetve heti) ingázási tevékenység során a munkahelyi és oktatási célú, valamint egyéb, pl. a közszolgáltatásokhoz (egészségügyi ellátás, hivatali ügyintézés, stb.) kapcsolódó eseti jelleggel jelentkező helyváltoztatási igények rendszerszintű kielégítését jelentik.

1.15.5 Közúti közlekedés

Székesfehérvár város-szerkezete nyúlványokkal bővített gócpont jellegű, melyben a gócpont jelenti a tágabb értelemben vett belvárost, amihez csatlakozik a Feketehegy, az Öreghegy, a Maroshegy és az Alsóváros. A gócpont sugara két és fél kilométer, mely a nyugati irányban kb. 1 km-re csökken. Az úthálózat eredeti, történelmi váza sugaras jellegű, melyet 45 évvel ezelőtt a Kadocsa utcai gyűrű irányú elem fejlesztette tovább a jelenlegi gyűrűs – sugaras jellegűvé. A hálózat jellegzetességei közé tartozik, hogy a város északi és keleti szektora sűrű úthálózattal rendelkezik, míg a nyugati és a déli részek erősen hiányos hálózatok.

A teljes közúthálózat állami és önkormányzati utakból áll.

A bel- és külterületi helyi közutak hossza 2003 óta 38%-kal növekedett, 2015-ben 456,43 km volt. A belterületi utak hossza összesen 331,78 km, melyből 319,5 km volt kiépített (96%), ez utóbbi 2003 óta 14,5%-kal növekedett. A külterületi utak hossza 2003-tól 2011-ig nem változott, míg 2012 évben –az addig összesen 26,13 km-ről – 122,2 km-re nőtt. 2015-ben a 124,65 km külterületi útból 21,81 km volt kiépített (17,5%). A közutak átlagos sávszélesssége 4 méter.

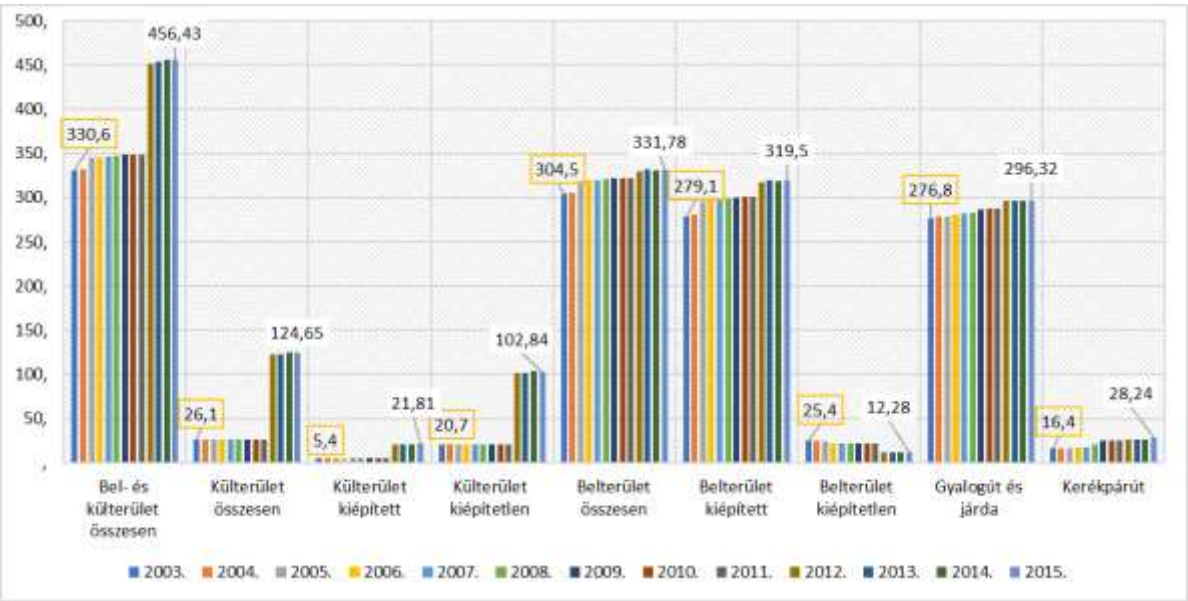

***76**. ábra: **Helyi közutak kiépítettsége, alakulása Székesfehérváron 2003-2015 között** Forrás:(TeIR)|ÁKMI*

A városi közlekedésben az egyéni gépjármű közlekedés vesz részt a legnagyobb részaránnyal. A közúthasználat főbb a lakóhely – munkahely, lakóhely – iskola / óvoda, lakóhely- kereskedelemi egység, munkahely – munkahely, munkahely – intézmény, munkahely – vidék viszonylatok adják.

A gazdasági válság elhúzódó hatása ellenére Székesfehérváron – az országos tendenciához hasonlóan – a személygépkocsi-állomány 2011 és 2016 között bővült, 2016 végén a természetes személyek összesen 33 957 járművet üzemeltettek. Székesfehérváron az 1000 lakosra jutó – természetes személyek által üzemeltetett – személygépkocsik száma (348; 2016) meghaladja valamennyi vizsgált területi szint és kategória ezirányú adatait: a megyei jogú városok átlagos adatát (318; 2016), a Fejér megyei (327; 2016) és az országos (308; 2016) adatokat egyaránt.

A népességre vetített személygépkocsi szám követi a gazdaság fejlettségében és a jövedelmi viszonyokban megfigyelhető területi különbségeket. Budapest kivételt képez, ahol – a más városokhoz képest bővebb tömegközlekedési hálózatból adódóan – alacsonyabb az ezer lakosra jutó személygépkocsik száma. Székesfehérvár magas személygépjármű-ellátottsága tehát kifejezi egyrészt a lakosság mobilitási igényeit és összefügg a népesség magas jövedelmi viszonyaival, másrészt tükrözi a városi mobilitási lehetőségeket.

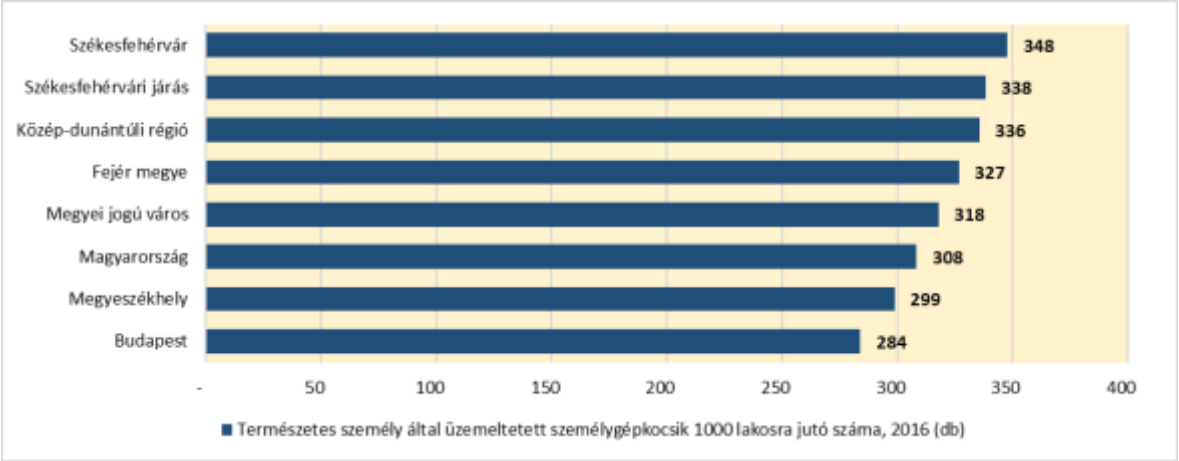

77. ábra: **Személygépkocsik számának alakulása a különböző területi szinteken, 2016** *Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR*

A személygépkocsik - üzemeltető lakhelye szerinti - számában 2001 és 2008 között lassú ütemű növekedés, majd 2009 és 2011 között csökkenés volt megfigyelhető, amit 2012-től ismét növekedés váltott fel. Székesfehérváron a személygépkocsi állomány 2001 és 2008 között – csökkenő ütemben, de – növekedett úgy, hogy 2008-ban érte el maximumát, ekkor 37.589 db-ot. Majd a gazdasági válságot követően csökkenésnek indult, 2011-ben már csak 35.310 db személygépkocsit regisztráltak. A személygépkocsik száma 2012-től kezdődően ismét növekedett, melytől az éves növekvő ütemű állománybővülés 2016-ra már 39.379 db gépkocsiszámot eredményezett, amely a vizsgált másfél évtized legmagasabb értéke.

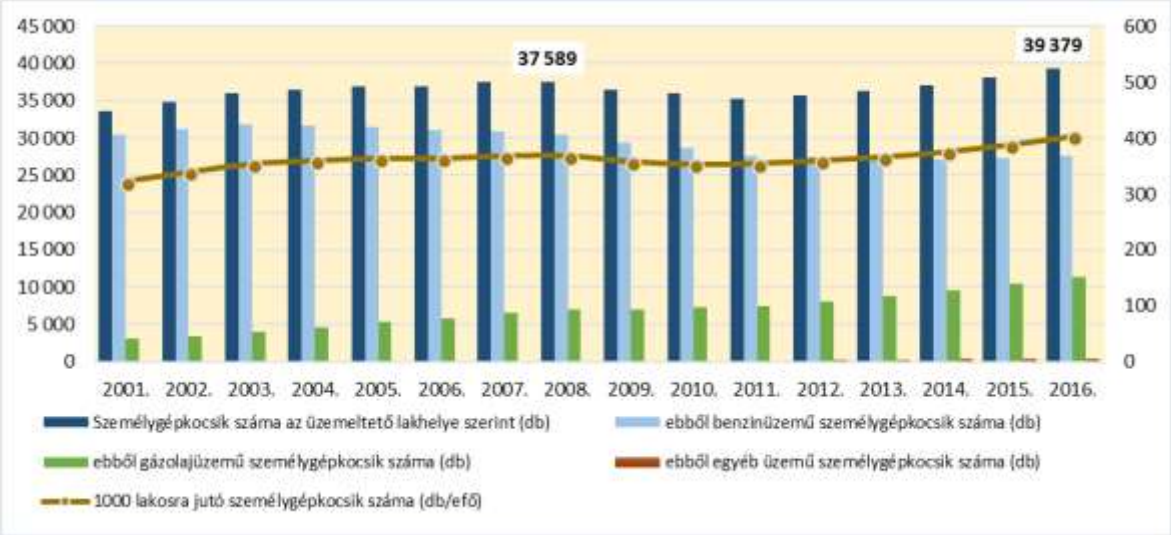

78. ábra: **Személygépkocsik száma 2001-2016** Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR

A város közlekedési főhálózatának csomópontjai zöme (48 csp.) jelzőlámpás szabályozású, és 16 csomópont körforgalmi kialakítású. A jelzőlámpás csomópontok közül a Seregélyesi út- Kadocsa út-Szent Flórián krt. szakasz és a Palotai út- Széchenyi úti lámpasor összehangolt rendszerben működik, amihez még a Schwäbisch G.- Mátyás kir. krt., és a Budai út – Várkörúti csomópont is csatlakozik. A többi jelzőlámpa általában önálló fázistervvel irányítja a forgalmat.

43. térkép: **Forgalomszámláló helyek** Forrás: Forgalomszámlálás, forgalmi modell frissítése és elemzése, 2016, *Forrás: SZMJV Polgármesteri Hivatal*

Az utak burkolatának állapota a városban összességében megfelelő minőségűnek mondható, de helyenként nem tudják biztosítani a biztonságos közlekedés alapvető feltételeit, közlekedésbiztonsági aggályokat vetnek fel. Az önkormányzat 2011. februárjában meghirdette a Saára Gyula-programot, amely egy széleskörű összefogás a fehérvári úthálózat javításáért. Ennek keretében ütemezetten mintegy 845 millió forint értékű munka valósult meg 2013-2017 években. A Saára Gyula-program keretében nemcsak az úthálózat egy része újul meg, hanem mintegy 1000 új parkolóhely is kialakításra kerül 2017-2019 évek viszonylatában a belváros közelében.

<u>Támogatással megvalósult közlekedésfejlesztési projektek Székesfehérvárhoz kapcsolódóan:</u>

- KDOP-4.2.1/B-08 kódszámú Belterületi utak fejlesztése nevű pályázati kiíráson a „*Székesfehérvár kelet-nyugati belső korridor fejlesztése a Palotaváros-Öreghegy tengelyen*” című projekt. A projekt keretében megvalósult a Tobak-Rác-Bátky utcák felújítása, burkolatszélesítése, vízelvezetés megoldása, egyoldalú járda kialakítása, valamint a Berényi utca meghatározott szakaszán a pályaszerkezet cseréje, a kerékpáros forgalom számára 2,7 m széles kétoldali gyalogos-kerékpáros közös út kialakítása, középső terelőszigetek, önálló balra és jobbra kanyarodó sávok, öbölbe áthelyezett autóbusz-megállóhelyek, új körforgalmi csomópont és gyalogos-kerékpáros átvezetések kialakítása.
- KDOP-4.2.1/B-11 kódszámú Önkormányzati tulajdonú belterületi utak fejlesztése nevű pályázati kiíráson a „*Székesfehérvár Mártírok útja fejlesztése*” című projekt.
- KDOP-4.2.1/A kódszámú Térségi jelentőségű közutak fejlesztése nevű pályázati kiíráson a 8119.jelű Velence-Tata önkormányzati út 26+607 - 31+420 és 31+400 - 36+500 km-szelvény, valamint a 8123. jelű Székesfehérvár Zámoly-Gánt önkormányzati út 2+155-27+523 km-szelvény közötti szakasz felújítása.

- ROP keretében a 8202. számú út Székesfehérvár – Iszkaszentgyörgy közötti 0+000 – 0+840 km szelvények közötti szakasz.
- 62. számú főút Dunaújváros-Székesfehérvár közötti 40+ 465 - 41+ 000 km szelvények közötti szakaszon külön szintű vasúti-közúti keresztezés és az érintett főúti folyópálya szakasz 11,5-tonnás burkolaterősítés kialakítása.
- 63. számú főút 2015. november 30-ig megvalósult 2 új szakasza 2x2 sávos, 3 100 és 4 200 méter hosszúak.
- Székesfehérvár nyugati elkerülő III. ütem. A 8. sz. főút Székesfehérvár-Feketehegy elkerülő szakaszának megvalósítása szakaszolt projektként történt 2016. július 18-i forgalomba helyezéssel. Az új nyomvonalon, 2x2 forgalmi sávban létesült szakasz hossza 7 036 m.
- TEÚT forrásból megvalósult, döntően burkolat felújítások (2007-2008):
    - Cserepes köz, Zichy liget, Bádogos köz, Zentai út, Vásárhelyi úti ltp. út és járdafelújítás, Kosztolányi utca, Seregélyesi út 95-97. út és parkoló felújítása, Virág utca északi ág, Nagyszebeni utca.
- TOP 6.1.5-15-SF1 kódszámú Gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés című konstrukció forrásaiból támogatást nyert a(z):
    - Székesfehérvár déli összekötőút megvalósítása. A megvalósítás tervezett vége 2020.12.22.
    - Ligetsor felújítása. A megvalósítás tervezett vége 2018.II. negyedév.
    - Berényi út felújításának II. üteme. A megvalósítás tervezett vége 2019.03.31.
    - Vásárhelyi út felújítása. A megvalósítás tervezett vége 2020.11.30.
    - Kisléptékű közlekedési célú fejlesztés a munkaerő mobilitás és a gazdaságfejlesztés érdekében Székesfehérváron 3 helyszínen kerül sor útkorszerűsítésre: (i) a Balatoni úton az Úrhidai úti körforgalomtól az elkerülő út (7 – 8sz. főutak) csomópontjáig 760 méter hosszan; (ii) Feketehegyen a Kőrösi utca - Sajó utca csomóponttól a Farkasvermi út - Pityer utca csomópontig 1170 méter hosszan; (iii) Szárcsa utca 27. számtól a Sárkeresztúri út 61. számig a Sárkeresztúri út útcsatlakozásával együtt 1100 méter hosszan. A megvalósítás vége 2017. II. félév.

1.15.6 Közösségi közlekedés

1.15.6.1 Közúti

Székesfehérváron – iskolaváros-jellegének és gazdasági erejének köszönhetően – naponta több tízezres utasforgalom bonyolódik, ennek megfelelően az elővárosi és helyi közlekedés jól szervezett. A városi tömegközlekedési hálózat az összes főbb útvonalat lefedi.

Székesfehérvár városhatárán belül 35 alapviszonylat, illetve a különböző betét-, illetve időszakos járatokat is figyelembe véve 45 helyi autóbuszjárat közlekedik. A helyi autóbusz hálózat alapvetően jó lefedettséggel rendelkezik, de több területe van a városnak, ahova nem terjed ki a hálózat (Iszkai dűlő, Sóstóhegy és Öreghegy egyes részei).

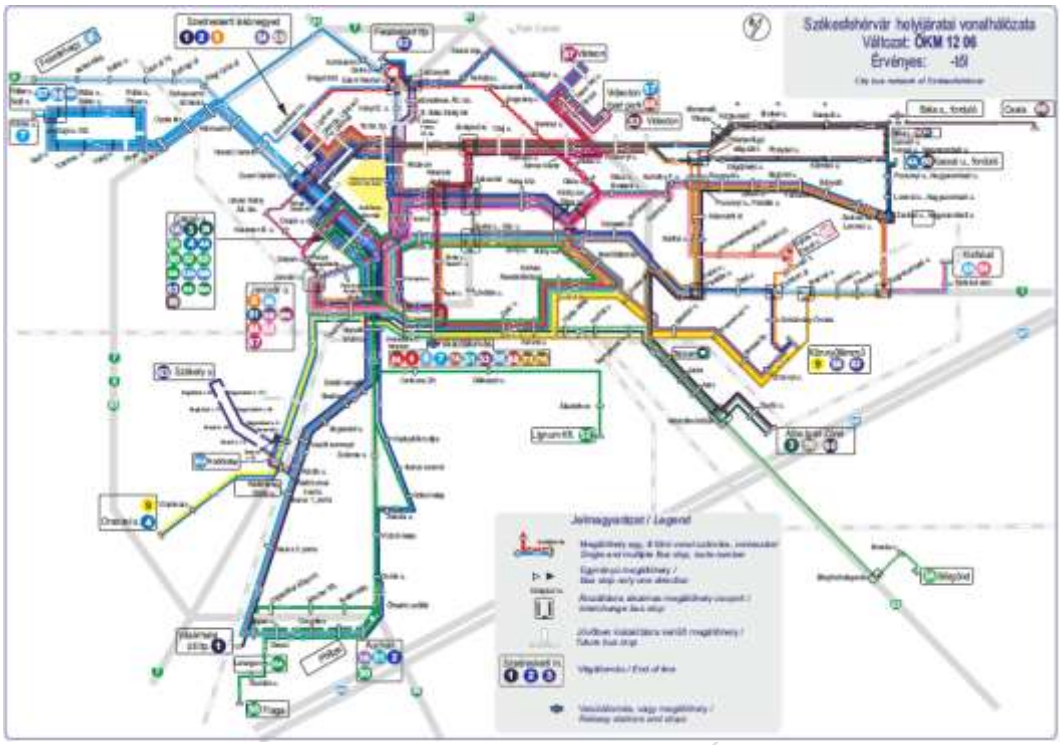

***79**. ábra: **Székesfehérvár helyi járati vonalhálózata** Forrás: „Székesfehérvári Intermodális Regionális Közösségi Közlekedési Központ kialakítása" KÖZOP-5.5.0-09-2010-0013 Részletes Megvalósíthatósági Tanulmány*
(a vonalhálózati térkép módosításának előkészítése jelenleg folyamatban van, az ITS felülvizsgálatának véleményezési szakasza lezárultakor az új változat még nem lépett hatályba)

Székesfehérváron csak autóbuszos helyi közösségi közlekedési rendszer működik, melynek üzemeltetését a KNYKK Középnyugat-magyarországi Közlekedési Központ Zrt., az Alba Volán Zrt. jogutódja látja el Székesfehérvár Önkormányzatának megbízásából szolgáltatási keretszerződés alapján. A helyi járműállományból 11 db Euro-2; 21 db Euro-3; 26 db Euro-4 és 8 db Euro-5 minősítéssel rendelkezik (összesen 66 db – 2018. június), átlagéletkoruk 13,8 év. Az elmúlt években a járműpark frissítését szolgáló beszerzések a következőképpen alakultak:

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	…	2016	2017
Euro2			22	2	5	3		1			
Euro3	3	3	3		1						2
Euro4				4	1					7	
Euro5						2				6	

***55**. táblázat: **Autóbuszbeszerzések alakulása 2004-2017 között,** Forrás: KNYKK Középnyugat-magyarországi Közlekedési Központ Zrt., az Alba Volán Zrt. jogutódja*

A közúti közösségi közlekedési rendszernek négy decentruma van: a Szedreskerti lakónegyed, a Jancsár utca, a Vasútállomás és a Csapó utca.

A városban 2018-ban 35 alapviszonylaton, 166 db megállóhelyet érintve, 1.278 járat indult iskolai előadási napokon a 139,8 km hosszú autóbusz-hálózaton.

A szállított utasok száma 2017-ben már csak 20,2 millió fő volt a 2001-es 41,4 millió főhöz képest, 2001 óta az utasforgalom a felére csökkent. A csökkenés üteme 2001-2010 között évi -6% volt, ami 2011-re minimalizálódott, 2011-2017 között az utasszám változás mértékére tekintettel (7 év átlagában -1,9%)

középtávon fennmaradó tendenciának tekinthető. A szolgáltatást igénybe vevők számának 2010-ig bekövetkezett nagy mértékű csökkenését (-43,6%) az utaskilométer (egy utas egy kilométerre történő szállítása) is jól mutatja. 2001-ben még 150.676 km volt, 2010-re viszont szintén közel a felére, 85.366 km-re csökkent. 2011-2017 között a csökkenés üteme mérséklődött, mindösszesen 2,0% volt éves átlagban, ami 2017. év végére 73.340 km utaskilométert eredményezett.

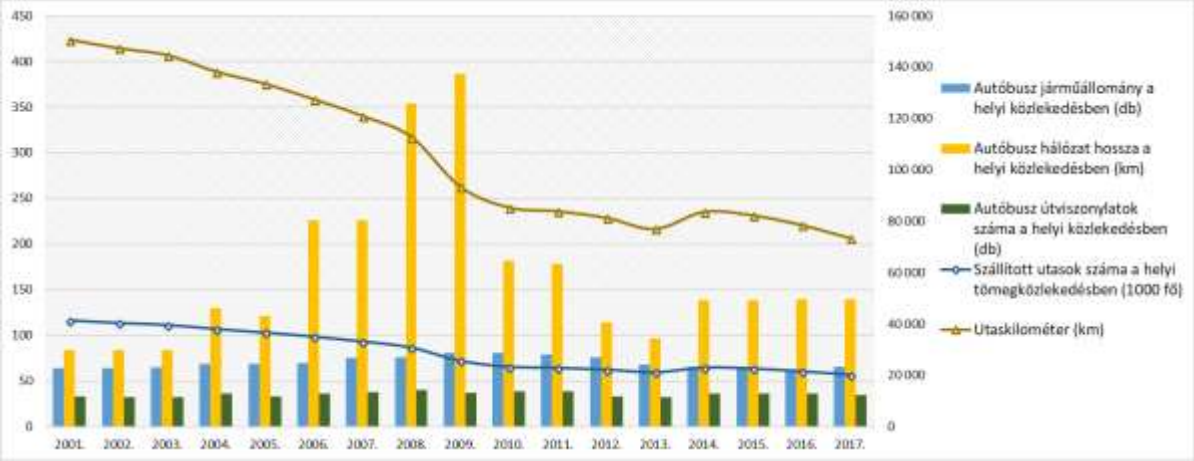

80.** ábra: **Autóbusz kapacitás és forgalom alakulása Székesfehérváron 2011-2016 (2017) Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR, SZMJV Önkormányzat (2017)

A helyi autóbusz-hálózat több évtizedes organikus fejlődés eredménye az elmúlt évek menetrendi kínálat fokozatos szűkülése mellett.

Támogatással megvalósult közúti közösségi közlekedést érintő fejlesztések:

- Közösségi közlekedés fejlesztése (KDOP-4.2.3-09-2010-0010): a menetrendek összehangolása az egyes társaságok között; utastájékoztatási rendszer megújítása, mely magába foglalja az internetes, a megállóhelyi és a járművön megvalósított megoldásokat is; elektronikus jegyrendszer bevezetése; közlekedési szövetség létrehozásának vizsgálata; a tarifaközösség létrehozásának előkészítése és bevezetése.

1.15.6.2 Kötöttpályás

Székesfehérvár vasúti hálózatának helyzete viszonylag kedvező, jelentős vasúti csomópontnak tekinthető, amelyben a főhálózathoz több mellékvonal is csatlakozik, tehát fontos közlekedésszervező elem. A vasúti közlekedés interregionális (nagytérségi és nemzetközi), regionális, valamint elővárosi szintje is jelen van, megfelelő fejlesztéseket követően több irányban prioritása van a közösségi közlekedési módok között.

44**. térkép:* ***Székesfehérvárt érintő vasútvonalak Forrás: http://www.mkk.zpok.hu/images/vasutterkep_n.jpg

Székesfehérvár területét hat vasútvonal érinti, amelyek közül a Székesfehérvár-Celldömölk (20. sz.), a Déli pu.- Murakeresztúr (30. sz.), valamint a Székesfehérvár-Pusztaszabolcs (44. sz.) vasúti fővonalak. Elsősorban Nyugat- és Délnyugat-Dunántúl, illetve Budapest, a Balaton, Horvátország és Szlovénia felé jelentenek hangsúlyos közvetlen összeköttetést.

Székesfehérvárról indul a komáromi törzshálózati elem, amely Észak-Dunántúl, Szlovákia és Ausztria felé biztosít a kapcsolatot. A megyeszékhelyről kezdődik továbbá a 6. sz. mellékvonal is, amely korábban Bicskéig, jelenleg csak Lovasberényig tart. Érinti a várost ezen felül a 29. sz. vonal mellékvonali része Börgönd és Szabadbattyán között, de e vonalon a személyszállítási szünetel.

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak Székesfehérvárat érintő elemei:

- Székesfehérvár – Szombathely
- Budapest – Székesfehérvár – Nagykanizsa – Murakeresztúr – Horvátország

Székesfehérvár – Pusztaszabolcs

Egyéb vasúti törzshálózat Székesfehérvárt érintő elem:

Székesfehérvár – Komárom

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalakhoz kapcsolódóan:

A Budapestet délről kerülő vasútvonal: Komárom, Kisbér, Mór, Bodajk, Székesfehérvár, Pusztaszabolcs, Ercsi, Szigetújfalu, Áporka, Kiskunlacháza, Bugyi, Dabas, Újhartyán, Pusztavacs, Cegléd településeket érintve, a Dunán és a ráckevei Duna-ágon új Duna–híddal.

Székesfehérváron viszonylag kedvező a vasúti hálózat helyzete, így a vasútnak hosszabb távon a legfontosabb közlekedésszervező elemmé kell válnia. A vasúti közlekedés interregionális (nagytérségi és nemzetközi), regionális, valamint elővárosi szintje is jelen van, és megfelelő fejlesztéseket követően több

irányban egyértelműen prioritást kell, hogy élvezzen a közösségi közlekedési módok között. Az intermodális funkciók a vasút szempontjából elsődlegesen a vasútállomáson koncentrálódnak. Ezen kívül jelenleg csak Székesfehérvár-repülőtér megállóhely működik a városban, amely elvileg betölthet korlátozott szerepet a vasúti és a helyi autóbuszos közlekedés közötti átszállásban.

A székesfehérvári vasúti csomópont pályainfrastruktúrája megújításra kerül, a munka a Budapest-Kelenföld és Székesfehérvár közötti vasútvonal felújításához kapcsolódik, ebből a Tárnok és Székesfehérvár közötti pályaszakasz már elkészült, a Tárnok és Kelenföld közötti rész átépítése pedig folyamatban van.

A városban lévő vasúti vágányok nem vesznek részt a város belső közlekedésében. Ezek a vágányok egyelőre „idegen elemként" vannak jelen néhány iparvágány formájában a belváros közelében. E vágányokon vasúti járműforgalom nincs, csupán a vasúti átjárók jelentenek a közúti közlekedés számára felesleges akadályt.

Támogatással megvalósult vasúti közösségi közlekedést érintő fejlesztések:

- KÖZOP-5.5.0-09 kódszámú Városi és elővárosi közösségi közlekedés fejlesztése nevű pályázati kiíráson a „*Székesfehérvár Intermodális Regionális Közösségi Közlekedési Központ kialakítása*" című projekt.
- KÖZOP-2.5.0-09 kódszámú pályázati kiíráson a „*Székesfehérvár vasútállomás korszerűsítése*" címmel szakaszolt projektként valósult meg, melynek keretében az állomás, az állomás vasúti pályájának és biztosítóberendezésének a korszerűsítése, valamint ETCS2 biztosítóberendezés kiépítése történt meg.

1.15.7 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

Kerékpáros közlekedés:

A kerékpárforgalmi alaphálózat Székesfehérvár esetében szinte a teljes közúti infrastruktúra, hisz csak az országos főutak külső szakaszain tilos kerékpározni. A lakó és kiszolgáló utcák többségén nem engedélyezett a 30 km/h-nál nagyobb sebesség, mely szintén kedvező a kerékpárosok számára. Számos egyirányú utcában engedélyezett a kerékpározás ellenirányban is, illetve több zsákutca is átjárható kerékpárral.

A kerékpárforgalmi főhálózat részeként Székesfehérváron egy országos:

- Budapest - Biatorbágy - Etyek - Nadap - Sukoró - Pákozd - Székesfehérvár - Balatonfőkajár - Siófok - Balatonlelle - Keszthely - Sármellék - Zalakaros - Nagykanizsa - Kaszó - Nagyatád - Berzence - (Horvátország)

és két regionális jelentőségű kerékpáros törzshálózati elem halad át:

- Nadap - Velence - Gárdony – Pákozd;
- Székesfehérvár - Gánt - Várgesztes - Oroszlány - Környe - Tata – Komárom.

Kiépített kerékpárút kevés van, de a kijelölt kerékpáros útvonalak hálózata egyre növekszik, más nyugat-európai országokhoz és az alföldi városokhoz képest viszont jelentős a lemaradás. A kijelölt kerékpárforgalmi létesítmények (beleértve az önálló, a kijelölt, a közös kerékpárutakat és a kisforgalmú utakat is) hossza az elmúlt évek során folyamatosan növekedett.

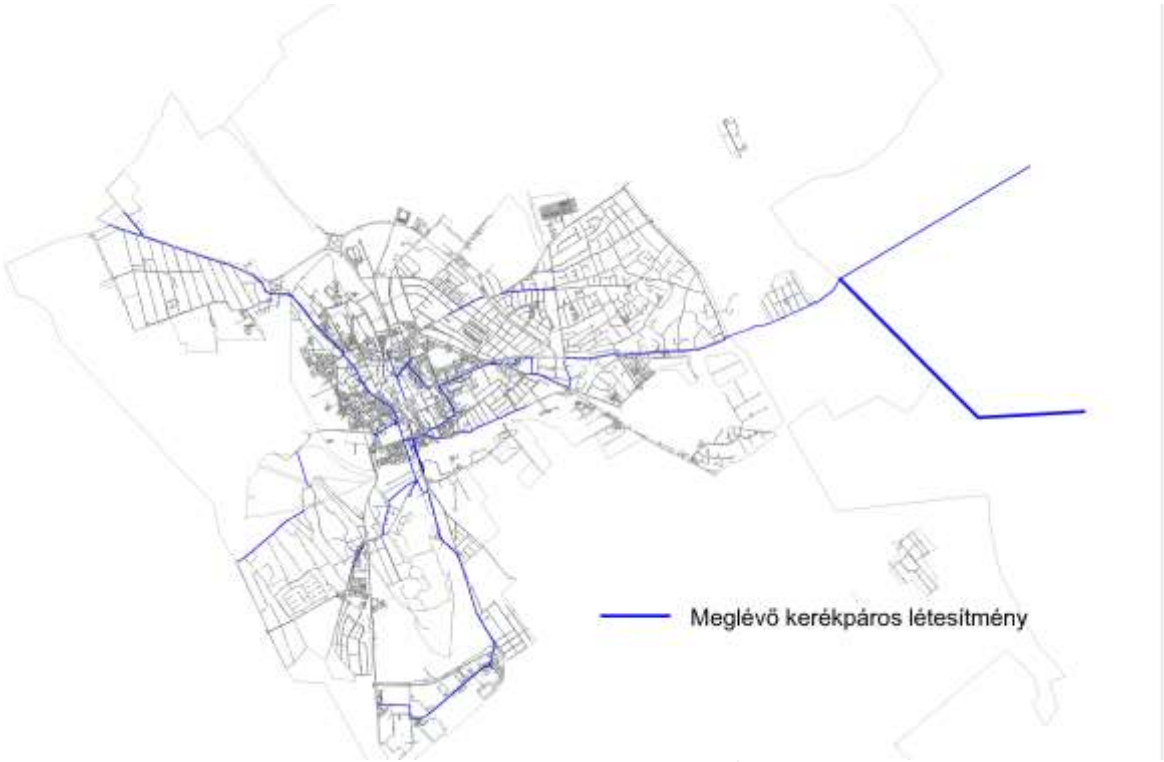

45.** térkép: **Meglévő kerékpáros főhálózat Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata

A városban jelenleg 36,7 km kerékpáros létesítmény található, melynek csaknem a fele (16,3 km) önálló kerékpárút, a többi osztott vagy osztatlan gyalog kerékpárút, kis forgalmú utcában kijelölt útvonal, illetve egy kerékpársáv. A városban egy észak-déli főtengely (Palotai út – Sárkeresztúri út) és egy kelet-nyugati főtengely (Budai út-Balatoni út) alakult ki nagyobb összefüggő szakaszokban. Az egyéb megépült kerékpáros létesítmények jelenleg nem alkotnak még összefüggő hálózatot.

Északi útvonal (8. sz. út, Csór, Iszkaszentgyörgy felé), összesen 7,6 km					
Önálló kerékpárutak		**Kijelölt kerékpárutak**		**Osztott/osztatlan gyalog és kerékpárutak**	
szakasza	**hossza (km)**	**szakasza**	**hossza (km)**	**szakasza**	**hossza (km)**
8. sz főút, Új Csóri út mellett, a városhatár, Hernád utcai csp.- Régi csóri út között	2,5	Régi Csóri út	0,8	Farkasvermi út- Palotai út között, közös gyalogos - kerékpáros út, elkerülő út alatti aluljáró	0,3
Palotai úti kerékpárút Gaja hídtól a Shwabisch G. u-ig (részben önálló)	0,9	Belső Balatoni út	0,2	Palotai út mellett Shwabisch G. u-tól a Petőfi park, belső Balatoni utcáig	0,7
		Hosszúsétatéren Balatoni úttól a Horvát István utcáig	0,3	Piac tér mellett, Selyem utcától a Petőfi park végéig	0,3
				Belső Balatoni úton kijelöléssel	0,1
Északi útvonalra csatlakozik: Székesfehérvár - Iszkaszentgyörgy kerékpárút összekötő szakasz, Új Csóri út -városhatár					0,7
Déli útvonal, Alsóvárosi kerékpárút, összesen 8,4 km					
Önálló kerékpárutak		**Kijelölt kerékpárutak**		**Osztott/osztatlan gyalog és kerékpárutak**	

szakasza	hossza (km)	szakasza	hossza (km)	szakasza	hossza (km)
Szárcsa u. és Sárkeresztúri út mellett a Temető utcától a Halom utcáig	2,7	Hosszúsétatéren a Horvát István utcától a Csíkvári útig és a Temető utcán a Szárcsa u-ig	1,0	Sárkeresztúri út, Halom utcától az Auchan körforgalomig	0,4
				Auchan körforgalomtól a Jüllich Glas útcsatlakozásig	0,5
				Sóstói kerékpárút a Holland fasor (Jüllich Glas útcsatl-tól) az Amerikai fasor - Japán u-án a Vásárhelyi útig (KÖZOP-3.5.0-09-11)	1,8
Déli útvonalra csatlakozik:					
Homoksori kerékpárút kijelölés a Hosszúsétatértől a Batthyány u-ig					1,2
Csíkvári sétány a Hosszúsétatértől a Stadionig					0,2
Széchenyi utca, a Horvát I. utcától a Csíkvári útig (a vasútállomás felújításának projektjében, 2016)					0,6
Keleti útvonal (7. sz. főút elkerülésére, Kisfalud, Velencei-tó, Dinnyés, Agárd, Budapest felé), összesen 13,9 km					
Önálló kerékpárutak		**Kijelölt kerékpárutak**		**Osztott/osztatlan gyalog és kerékpárutak**	
szakasza	**hossza (km)**	**szakasza**	**hossza (km)**	**szakasza**	**hossza (km)**
Budai út mellett Lövölde u-tól a Seregélyesi útig, déli oldalon	1,0	Lövölde utca mellett a Deák Ferenc utcától a Budai útig a házak mögötti belső utca felhasználásával	0,8	Horvát István utca mellett (a Hosszúsétatértől a Deák Ferenc utcáig) Seregélyesi út - Halesz liget sétányai az Aszalvölgyi árok Budai úti hídjáig	0,9 0,9
Kikindai út-Seregélyesi út, Zentai út	0,2	Kikindai úti kijelölés, Zentai út	1,0	Seregélyesi úti közös gyalogos-kerékpáros út	0,2
Budai út déli szakasz Zombori úttól a Nagyszombati útig (KöViM–GM 2002. évi pályázat)	1,8	Adonyi út zsákutca szakaszán és a Zentai út	1,4		
Budai út északi oldal, Fehérvári út (KöViM–GM 2002. évi pályázat)	1,5	Pozsonyi úti (Berényi út - Fiskális u. között) kerékpársávok	0,8	Budai út északi oldalán Fiskális úttól a Zombori u-ig	0,9
Pákozdi út mellett és a Császár víz töltésén Dinnyés, Agárd felé (GKM 2007. évi pályázat)	3,6				0,3
Sárpentele felé, összesen 1,5 km					
Önálló kerékpárutak		**Kijelölt kerékpárutak**		**Osztott/osztatlan gyalog és kerékpárutak**	
szakasza	**hossza (km)**	**szakasza**	**hossza (km)**	**szakasza**	**hossza (km)**
Bakony utca - Székely utca között, a szennyvíz tisztító telep mellett	1,5				
Belvárosi útvonal, összesen 2,1 km					

Önálló kerékpárutak		Kijelölt kerékpárutak		Osztott/osztatlan gyalog és kerékpárutak	
Szakasza	hossza (km)	Szakasza	hossza (km)	Szakasza	hossza (km)
				Prohászka úton Horvát István u. és a Vasútállomás között	0,5
		Rákóczi úton kétoldali kerékpáros nyom a Várkörút - József A. u. között	0,3		
		Várkörúti kijelölt kerékpársáv és kerékpárnyom	0,8 (0,3+0,5)		
		József Attila utca szervízútja a Rákóczi úttól a Budai útig kerékpározásra kijelölt út	0,5		
Balatoni útvonal, összesen 0,8 km					
Önálló kerékpárutak		Kijelölt kerékpárutak		Osztott/osztatlan gyalog és kerékpárutak	
Szakasza	hossza (km)	Szakasza	hossza (km)	Szakasza	hossza (km)
		Balatoni úton irányhelyes kerékpársávok, a Hosszúsétatértől a Bakony utcáig	0,4		
				Balatoni út mellett a Batthyány utcai körforgalomtól a Sóstói lakótelepig	0,4
Mártírok útja I. ütem, összesen 1,2 km					
Önálló kerékpárutak		Kijelölt kerékpárutak		Osztott/osztatlan gyalog és kerékpárutak	
Szakasza	hossza (km)	Szakasza	hossza (km)	Szakasza	hossza (km)
				Béke tértől - Mártírok 50. sz. házig	0,8
Mártírok útja 50-től Madách u. utáni kapubejáró	0,2				0,2
Egyéb, útfejlesztésekhez kapcsolódó kerékpárforgalmi létesítmények, összesen 1,93 km					
Önálló kerékpárutak		Kijelölt kerékpárutak		Osztott/osztatlan gyalog és kerékpárutak	
Szakasza	hossza (km)	Szakasza	hossza (km)	Szakasza	hossza (km)
Berényi út I. ütem (2010)	0,1			Berényi út I. ütem (2010)	1,1
		Ligetsor (TOP-6.1.5, 2018)	0,73		

***56**. táblázat: **Kerékforgalmi létesítmények** Forrás: SZMJV Polgármesteri Hivatal*

Székesfehérvár domborzati viszonyai kedvező lehetőséget adnak a kerékpározásra, a város egy „kereszt alakban” tulajdonképpen átszelhető kerékpárral. A kerékpáros forgalom jellemzően a nagy gépjárműforgalommal érintett útszakaszokon generálódik. Az országos, ill. a regionális hálózatok az alábbi belvárosi utakat érintik: Várkörút, Szekfű Gyula utca, Horvát István utca, Palotai út.

A kerékpáros főhálózat fejlesztésére -, melynek része az a létesítmény, amelyen a kerékpárosok számára infrastrukturális vagy forgalomtechnikai szabályozás jellegű beavatkozás történt - Székesfehérvár városa 2016-ban elkészítette a belvárosnak és tágabb környezetének (I. kötet), valamint az Alsóváros-Sóstó (IV. kötet) városrészekre vonatkozó kerékpárforgalmi hálózati tervét.

Az I. kötet tervezési területe a belváros és tágabb övezete, melyet:

- északról a Kereszttöltés - Móri út – Fecskepart – Tompa Mihály utca,
- keletről a Berényi út – Széna tér – Seregélyesi utca,
- délről a Mártírok útja – Béke tér – Prohászka Ottokár utca – Kölcsey utca - Széchenyi utca – Temető utca
- nyugatról a Hosszúsétatér – vasútállomás északi oldal – Balatoni út – Palotai út

határolják.

A városrész lehatárolásán belül van az Intermodális Csomópont, ahonnan javasolt a városból kivezető regionális kerékpárforgalmi létesítményeket indítani, illetve amit az országos kerékpárforgalmi hálózatok is érintenek.

A lehatárolt területen belül van a Budapest – Balaton kerékpárút jelentős része, mellyel bemutatható a javasolt kerékpárforgalmi hálózat országos létesítménnyel való kapcsolata, az országos kerékpárforgalmi létesítmény nyomvonala.

A lehatárolt terület magában foglalja a Modern Városok programban a Fő utca – Zichy liget összekötése érdekében tervezett úthálózati fejlesztéseket, valamint a Középiskolai Campus területét, annak érdekében, hogy a projektek integráltan a kerékpáros fejlesztéseket is tartalmazzák.

A lehatárolt terület délen kinyúlik a Sóstó fejlesztéséig (mely projekt a projekt tartalmazza a Csíkvári út kerékpáros létesítményének fejlesztését) az ahhoz való kapcsolódás érdekében. A lehatárolt terület tartalmazza továbbá a Gazdaságfejlesztést és munkaerő mobilitást ösztönző közlekedésfejlesztések közül a Ligetsor és a Berényi út II. ütem fejlesztési területét, annak érdekében, hogy az úthálózati fejlesztések integráltan a kerékpáros fejlesztéseket is tartalmazzák. A lehatárolt területen belül van a belváros, ami jelenleg egyfajta zárványt képez a városban, kerékpárral kelet-nyugati irányban csak azt megkerülve lehet továbbhaladni. A lehatárolás biztosítja a belváros kerékpárosbarát fejlesztési lehetőségének a vizsgálatát.

A lehatárolt terület egy kb. 1,5 km sugarú kör területének felel meg.

A IV. kötet tervezési területe Székesfehérvár Alsóváros–Sóstó bel- és külterülete:

- mely északról csatlakozik a Székesfehérvár belvárosának és tágabb környezetének kerékpárforgalmi hálózati tervének déli részéhez, a Nagykanizsai vasútvonalon a Széchenyi utcáig,
- keletről a Szárcsa u. - Sárkeresztúri út – 63. sz. főút határolja a közigazgatási határig,
- nyugatról a Balatoni út, valamint Székesfehérvár- Szabadbattyán közigazgatási határa határolja.

A lehatárolt területen belül van a Budapest – Balaton kerékpárút Székesfehérvár Balatoni úti szakasza, valamint a Modern Városok programban a Sóstó Természetvédelmi Terület fejlesztése (a Csíkvári út kerékpáros létesítményének fejlesztésével együtt). A lehatárolt terület tartalmazza továbbá a Gazdaságfejlesztést és munkaerő mobilitást ösztönző közlekedésfejlesztések közül a Vásárhelyi utca fejlesztési területét, valamint a Szárcsa-Sárkeresztúri út felújításra kerülő területét.

A Budapest – Balaton kerékpárút tervezett nyomvonalával a város hálózatfejlesztési tervei összhangban készültek el. Az országos kerékpárút 2020-ig tervezett megvalósítását három ütembe sorolták be. Az I.

ütem 2017-2018. évi megvalósítással (az 1364/2011. (XI.8) Kormányhatározatot szem előtt tartva) a Budapest – Etyek közötti kerékpáros kapcsolat. Székesfehérvár belterületi szakaszának kiépítése 2019. évi megvalósítással a II. ütemben várható.

Az út hálózati szerepe, és a rajta haladó jelentős gépjármű forgalom miatt szükséges lenne a kerékpáros közlekedés biztonságos feltételeinek megteremtése. Fontos közlekedésfejlesztési stratégiai feladat a Budai úti nyomvonalon meglévő kerékpáros létesítmények kiteljesítése, mely az út mindkét oldalán, a gépjármű forgalomtól elválasztott, önálló és folyamatos kerékpárút létesítését jelenti.

A kerékpáros úthálózat legfőbb problémái a meglévő kerékpáros infrastruktúra elemei a közelmúlt fejlesztései ellenére sem képeznek összefüggő hálózatot, adott szakaszon belül is folytonossági hiányt okoznak az egyes létesítmény típusok közötti illetve oldalváltások. Az útvonalak nem biztosítanak kapcsolatot a csatlakozó mellékutcákhoz. A meglévő létesítmények jelentős része egyoldali kétirányú (nem irányhelyes), járdán kijelölt gyalog-kerékpárút vagy úttesten felfestett kerékpárút, amely baleseti kockázatot hordoz (a párhuzamosan haladó kanyarodó gépjárművekkel ún. „jobbhorog" veszély), illetve gyalogos-kerékpáros konfliktusok forrása. A város közútjainak, csomópontjainak jelentős része nagy forgalmú, nem kerékpárosbarát kialakítású, emellett a kerékpárral közlekedőket korlátozó és akadályozó tényezők sújtják (tiltások, egyirányú utcák, a kerékpárról leszállást igénylő megszakítások). További korlátozó tényező, hogy a meglévő kerékpárutak egy része korszerűtlen kialakítású, leromlott állapotú, illetve a biztonságos kerékpárparkolók, -tárolók száma is kevés.

<u>Támogatással megvalósult kerékpárút fejlesztések:</u>

- KDOP-4.2.2 kódszámú Kerékpárút hálózat fejlesztése nevű pályázati kiíráson az *„Alsóvárosi kerékpárút*" című projekt. A projekt szakasza a Horvát István utcánál indul a Budapest - Balaton kerékpárúttól a Hosszúsétatéren és Temető utcán át a Szárcsa és a Sárkesztúri út mellett halad. Az út egy része kis forgalmú közúton kerül kijelölésre, jelentősebb szakasza önálló 2,6 m széles kerékpárútként épül összekötve a Belvárost a Sóstó Ipari Parkkal, illetve felfűzi az Alsóvárosban lévő intézményeket: iskola, óvoda, orvosi rendelő, templom.
- KÖZOP 3.5.0-09-11 kódszámú Térségi elérhetőség javítása című pályázati felhíváson *„Székesfehérvár 8 sz. főút kiváltására a Japán utca - Amerikai fasor - Holland fasor mentén kerékpárút-hálózat fejlesztés*" című projekt. A kerékpárút a Sóstó Ipari Park területén került kialakításra tekintettel a szórványos gyalogos forgalomra elválasztás nélküli gyalog- és kerékpárútként. Hossza a Japán utca, Amerikai fasor, Holland fasor mentén 1.880 m, szélessége 3,25 m. A fejlesztés 2015. december 31-ig megvalósult.

<u>Gyalogos közlekedés:</u>

Az önkormányzati kiépített járda hossza folyamatosan növekedett, jelenleg 296,32 km (kiépítetlen 7,183 km) áll rendelkezésre a gyalogosok számára (0,72 km^2). A járdák állapota többségében elfogadható, azonban vannak közepesen rossz, illetve erősen leromlott állapotúak is, melyeknek megújítása indokolt lenne, illetve a kiépítetlen részeket is pótolni kell. A kijelölt gyalogos átkelőhelyek száma 217 db, melyből 73 nyíltvonali és 144 db csomóponti, 45 db középszigetes, és 72 db jelzőlámpás szabályozású. A vakok és gyengén látók, valamint a mozgáskorlátozottak részére az utóbbi években kizárólag akadálymentesen kialakított útcsatlakozások (gyalogátkelők szegélyeinek, járdák úthoz történő csatlakozásainak lefuttatása) készülnek és taktilis jelek kialakításával segítik az erre rászorulók közlekedését. Így például a Mátyás Király körúton is így készült a gyalogátkelőhely és a Piac téri Autóbusz-buszpályaudvar és

környéke is taktilis jelekkel van ellátva. A városban összesen 27 db átkelés biztosított taktilis jeles hozzávezetéssel, és a 2174 db átkelés 70%-a van megfelelő geometriájú lejtővel kiképezve.

A város szerkezeti váza miatt a gyalogos közlekedés a tágabb értelemben vett belvárosban, azaz a kb. két és fél kilométerű körön belül kedvező elérhetőséget biztosít. A Palotaváros, Vasútvidék, Vezér utcák, Felsőváros, Szeder lakótelep által határolt 1,5 km sugarú területen belül, a városközpont viszonylatú közlekedés zöme rövid idő alatt megoldható gyalogosan.

Megoldandó feladat a közlekedő gépjárművek megnövekedett száma, és nagy sebessége miatt különböző forgalomtechnikai beavatkozásokkal lassúbb haladásra kényszeríteni az autósokat, továbbá a gyalogos közlekedést is biztonságosabbá kell tenni. Számos mód áll ehhez rendelkezésre, melyhez kapcsolódóan már történtek beavatkozások a városban. Többek közt egyes nagy forgalmú útszakaszokon középszigetekkel és forgalmi sáv elhúzásokkal kerültek lassításra a gépjárművek (például a Béke téren a Vasútállomás előtt vagy a Királysoron). A forgalmas szakaszok gyalogátkelői középszigettel kerültek egyes helyeken kiépítésre, így a gyalogosnak egyszerre csak az egyik irányba kell figyelnie (például Fecskeparti, Móri út végi, Mátyás Király körúti gyalogátkelőhelyek). Lakossági igények miatt forgalomlassító küszöbök (fekvőrendőr) is számos helyen kerültek kiépítése, melyek fizikailag „kényszerítik" az autóst lassúbb haladásra.

1.15.8 Parkolás

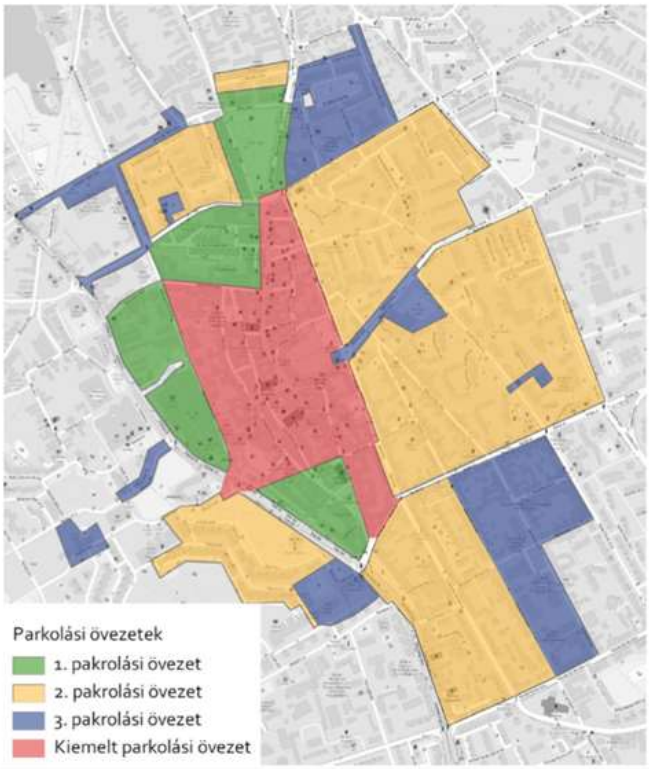

***46**. térkép: **Székesfehérvár parkolási zónái** Forrás: Székesfehérvár MJV Fenntartható Városi Mobilitási Terve, 2017. (társadalmi egyeztetés előtti változat)*

A városban időkorlátos, zónás parkolási rendszer működik. A parkolási díjat készpénzzel, Székesfehérvári NFC parkoló kártyával a helyszíni parkoló automaták segítségével, ill. a mobilparkolási rendszer igénybevételével lehet kiegyenlíteni. A történelmi belváros behajtási tilalma mellett, három korlátozott parkolási zóna van:

Kiemelt övezet: történelmi belváros, csak engedéllyel

1. várakozási övezet: történelmi belváros melletti zóna: zöld zóna: 340,- Ft/óra

2. várakozási övezet: belváros peremén: sárga zóna: 190,- Ft/óra

3. várakozási övezet: lakóterületek, távolabbi területek: kék zóna: 110,- Ft/óra, autóbuszoknak 330,- Ft/óra.

A városban a parkoló állások darabszáma összesen 5.461, ebből az 1. zóna: 557 db, a 2. zóna: 3.172 db, a 3. zóna: 1.732 db. Az előbbiekhez adódik az Alba Plaza parkolójának befogadó képessége (450 db a tetőparkolón, 85 db férőhely a földszinten) és az ideiglenesen megnyitott Piac téri murvás terület, mely jelenleg kb. 200 jármű részére ad parkolási lehetőséget.

A parkolásban belső ellentmondások feszülnek. Ha túl kedvező egy városközpont parkolási kínálata, akkor egyre több járművezetőt csábít az egyéni közlekedésre, ami egyre jobban gerjeszti az egyéni járműközlekedést. Ha a másik végletet vizsgáljuk és egyáltalán nincs biztosítva a belváros közelében parkoló, akkor a külsőbb területek, főleg lakótelepek parkolói telnek meg idegen járművekkel, ill. sok járművezetőt alternatív közlekedési mód választására motivál.

Parkolási gondok jellemzik a város területének zömét, így a lakótelepek környékén, vasútállomás, kórház közelében 90-100 %-os a kihasználtság. Ezen belül a lakótelepeken a munkaidőn kívüli, a többi területen pedig a napközbeni időszakban tapasztalható maximumhoz közeli terhelés. A parkolási lehetőségek főleg a belvároshoz közeli célpontok közelében problémás, ami főként a belváros nagyarányú munkahelyszámra, és a belvárosban élők számra vezethető vissza, mert az említettek jellemzően a bérlettel parkolást veszik igénybe, így számukra az időkorlát betartása sem szükséges, ezáltal a parkoló-állásokban a jármű cserélődés kisebb intenzitású

1.16 Közművek állapota és energiahatékonyság

1.16.4 Víziközművek

1.16.4.1 Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás)

A város vízellátását a Fejérvíz Zrt. által üzemeltetett Sóstói, Aszal-völgyi és a város közigazgatási területén kívül elhelyezkedő Csóri Vízmű, illetve a Dunántúli Regionális Vízmű (DRV- Siófok) által üzemeltetett Rákhegyi Vízmű biztosítja. A Rákhegyi vízbázis jelenleg állami tulajdonban van, mely tulajdonjogának városhoz való kerülése fontos lenne, legfőképpen a kedvezőbb árképzési lehetőség miatt.

Vízbázisok főbb jellemzői:

- A Rákhegyi vízakna Székesfehérvár vízellátásának egyik fő vízbázisa, a vízigény mintegy 40%-átelégíti ki, amely távlatilag is a városi vízellátó rendszer fontos részét képezi.
- A sóstói és az aszalvölgyi vízbázis a város közvetlen környezetében található és együttesen mintegy 7-8 ezer m^3/nap vízmennyiséget tudnak szolgáltatni. Ezek sérülékeny vízbázisnak minősülnek és kijelölt védőterületekkel rendelkeznek. A Sóstó I-II. vízmű védett rétegeket csapol meg és a vízbázis helyben már nem bővíthető.

A csóri vízbázis 1998 őszén került átadásra, ami abban az időben 10 ezer m^3/nap mennyiségű, jó minőségű ivóvizet volt képes biztosítani a város számára. Az időközben bekövetkezett közép-dunántúli karsztvízszint-emelkedés következtében a karsztakna már 15.000 m^3/nap éves átlagos, s akár 20.000 m^3/nap csúcsidei víztermelésre is alkalmassá vált. Sajnálatos módon azonban a vízbázis és Székesfehérvár közötti távvezeték szállítókapacitása legfeljebb 11.500 m^3/nap víz bejuttatását teszi lehetővé Székesfehérvárra. A vízbázisok névleges kapacitását és a tényleges vízkitermelést az alábbi táblázat tartalmazza.

Vízbázis	Kapacitás	Víztermelés							
		2011. évben		2012. évben		2016. évben		2017. évben	
	m^3/d	m^3/d	em^3/év	m^3/d	em^3/év	m^3/d	em^3/év	m^3/d	em^3/év
Aszalvölgy	3 200	1 904	694	2 119	776	2 175	794	2 353	859
Sóstó	3 200	2 565	936	2 108	772	2364	863	2419	883
Csór	15 000	7 312	2 699	7 544	2 761	9 690	3 537	10 595	3 867

Rákhegy (DRV)	20 000	8 415	3 072	8 462	3 097	6307	2 302	6255	2 283
Összesen:	**41 400**	**20 197**	**7 372**	**20 174**	**7 384**	**20 537**	**7 496**	**21 622**	**7 892**

57**. táblázat: **Vízbázisok kapacitása és a víztermelés alakulása 2011-2012; 2016 és 2017 években Forrás: Fejérvíz Zrt.

A városi vízművek által kibocsátott víz minősége közegészségügyi szempontból megfelel az előírásoknak, emellett azonban két vízminőségi probléma is jelentkezik.

Egyrészt a Rákhegyi Vízműből átvett víz magas szulfáttartalma egyes ipari fogyasztóknál okoz gondot, illetve súlyosan károsítja a beton anyagú szennyvízcsatorna hálózatot és a szennyvíztisztító telep műtárgyait, azon belül pedig különösen a gépi berendezéseket.

Másrészt a Sóstói Vízmű – egészségügyi kockázatot nem jelentő, úgynevezett „indikátor paraméternek" számító – magas vas és mangán tartalma okoz problémát. A vízmű világháború előtt épített, csak kisebb felújításokon átesett víztisztító berendezése nem képes a szükséges mértékben eltávolítani az oldatban levő vasat és mangánt, s ezek az elemek oxidálódva, a hálózatban kiülepednek, majd időnként az áramlási viszonyok megváltozásakor felkeverednek, s a fogyasztókhoz jutva jogos – zavaros víz, ruhák elszíneződése, stb. – panaszokat okoznak.

Székesfehérvár közüzemi ivóvízvezeték hálózatának hossza 400,78 km, melynek nagy többsége (csaknem 30%-a) a város fejlődésével együtt, a 70-es években épült ki, így ezek kora átlagosan 43 év. A hálózati vezetékek több mint ¼-ének a kora a kiépítés éve alapján ezt is meghaladja. A vízvezetékek (anyagtól függően szóródó) átlagos várható élettartama 50 év. A városi hálózat korösszetételéből adódóan a felújítások folyamatos jellegűek, az 50 éves élettartamot figyelembe véve pedig évente mintegy 15 km vezeték cseréje vagy felújítása lenne szükséges. A munkálatokhoz a vízdíjból realizált bérleti díj, ami a közműtulajdonos önkormányzat rendelkezésére áll, nem elégséges, így egyéb pályázati források bevonása válhat a jövőben szükségessé.

Székesfehérvár		
Építés éve	**Hossz (fm)**	**Hossz (%)**
1910-1920	4 845,9	1,21%
1930-1940	13 800,3	3,44%
1940-1950	1 533,9	0,38%
1950-1960	15 822,3	3,95%
1960-1970	72 110,6	17,99%
1970-1980	111 994,00	27,94%
1980-1990	29 081,10	7,26%
1990-2000	42 102,50	10,51%
2000-2010	56 682,50	14,14%
2010-2013	1 197,10	0,30%
2014-2017	12 508,50	3,12%
Összesen:	**400 778,5**	**100,0%**

58**. táblázat: **Közüzemi ivóvízvezeték hálózat építési idő szerinti megoszlása Forrás: Fejérvíz Zrt.

2016-ban a 45.145 darabszámú teljes lakásállománynak 99,81%-a (45.061 db) ellátott közüzemi vízvezetékkel.

A háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége az ezredforduló eleji években nagyjából azonos szinten mozgott (~5.000 m^3/év), 2004-re egy viszonylag erősebbnek tekinthető 20%-os visszaesés következett, amely 2004-et követően az egyes években csak kisebb mértékű pozitív és negatív irányú ingadozások követtek 2009-ig, majd egy folyamatos éves csökkenéssel maga a csökkenés ténye és csökkent vízfogyasztási szint állandósulni látszik. A vízfogyasztás csökkenő éves volumene mögött a fajlagos vízfelhasználás trendje áll. Az egy lakosra jutó éves vízfogyasztás – egyes évek eltérő irányú változása ellenére – csökkenő tendenciát mutat; 45,9 m^3/év vízfogyasztási fajlagos értékről 37,4 m^3/évre csökkent.

Amennyiben az összes szolgáltatott víz mennyisége és a háztartások vízfelhasználása közötti különbséget vizsgáljuk, a 15 év alatt szintén számottevő csökkenés tapasztalható. A nem lakossági célú vízfelhasználás a 2000. évi 2.721,9 ezer m^3-ről 2.077,85 ezer m^3-re esett vissza 2016-ra, ahol a csökkenés mértéke csaknem 25%-os a bázisnak tekintett 2000. évi értékhez képest.

2000 óta a háztartások vízfogyasztása harmadával csökkent, 2016-ban 81,1 m^3 volt Székesfehérváron. A felhasznált ivóvíz mennyiségét a takarékos vízhasználat mellett az egyre inkább elterjedő saját kutas vízellátás és az időjárás is befolyásolja. 2016-ban a Székesfehérváron élő családok az országos átlagnál (79,6 köbméter) csekély mértékben több vizet használtak fel.

81**. ábra: **Szolgáltatott víz mennyisége 2000-2016 között Székesfehérváron Forrás: KSH-STADAT

1.16.4.2 Szennyvízelvezetés

Székesfehérvár, illetve további 6 település (Jenő, Nádasdladány, Sárkeszi, Sárszentmihály, Sárpentele, Úrhida) önálló szennyvízelvezetési és tisztítási rendszert alkot. A rendszerhez Pátka, Pákozd, Seregélyes települések is csatlakoztak a területükön történt szennyvízhálózat kiépítése után. A szennyvízrendszert és a székesfehérvári szennyvíztisztító telepet a Fejérvíz Zrt. üzemelteti.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város szennyvíztisztító telepe 1968-ban épült, 18.000 m^3/nap kapacitással. A telepet több ütemben bővítették, fejlesztették a növekvő szennyvíz mennyiségnek, illetve a fejlődő műszaki színvonalnak és a szigorodó környezetvédelmi előírásoknak megfelelően. A legnagyobb kapacitásbővítés 1999-2001 között történt, amikor a telepet alkalmassá tették 47.500 m^3/nap szennyvíz tisztítására, valamint a szennyvíz tisztításából származó iszapok kezelésére. A szennyvíztisztító telep hidraulikai kapacitása 47 500 m^3/d, LEÉ-ben kifejezett terhelhetősége 272 000 LEÉ, biológiai tisztító kapacitása 16,6 t/d BOI_5.

	2011. év		2012. év		2016. év		2017. év	
	víz (m^3)	szennyvíz (m^3)	víz (m^3)	szennyvíz (m^3)	víz (m^3)	szennyvíz (m^3)	víz (m^3)	szennyvíz (m^3)
lakossági	3 761 588	3 467319	3 768 399	3 460 164	3 654 638	3 530 468	3 706 400	3 526 725
közületi	1 565 503	2 167 832	1 617 371	2 237 246	1 631 616	2 231 051	1 716 465	2 328 999
intézményi	448 602	386 626	446 310	372 517	446 235	404 638	464 340	419 364
Összesen	**5 775 693**	**6 021 777**	**5 832 080**	**6 069 927**	**5 732 489**	**6 166 157**	**5 887 205**	**6 275 088**

59. táblázat: ***Vízfogyasztás és szennyvízkibocsátás 2011-2012; 2016-2017 években*** Forrás: Fejérvíz Zrt.

Székesfehérvár	2011	2012	2016	2017
Fogadott szippantott szennyvíz (m^3/év)	28 602	20 170	5 389	5 990
Ebből Szfvár.-ról származó szippantott szennyvíz (m^3/év)	20 339	15 400	4 969	5 884
Keletkező szennyvíziszap mennyisége (t/év)	8 271	13 471,4	10 509	14 815
Mezőgazdasági kihelyezés (t/év)	0	0	0	0
Átadás hasznosításra (t/év)	8 271	13 471,4	10 509	14 815
Meglévő csatornahálózatra ráköthető ingatlanok száma (db)	n.a	225	649	711
lakossági	n.a	200	579	626
közületi	n.a	25	70	85

60. táblázat: **Ivóvízfelhasználás és keletkezett szennyvíz 2011-2012; 2016-2017 években** Forrás: Fejérvíz Zrt.

A város csatornahálózattal kiépítése 2012-ben befejeződött a sikeres KEOP pályázatnak köszönhetően, így Székesfehérvár csatornázottsága 100%-á vált (a csatornahálózat hossza 336,9 km). A hálózatra való rákötések száma folyamatosan növekszik, a közműolló záródása jól megfigyelhető az alábbi ábrán. A közhálózatra való további csatlakozási kötelezettséget Székesfehérvár Megyei Jogú Város helyi építési szabályzata és szabályozási terve, valamint az önkormányzat képviselőtestületének vonatkozó döntése szabályozza, 2013. április 30. határidővel. Amennyiben a rákötés ezen határidőig nem történik meg, a csatorna átadásától számított 3 hónap elteltével talajterhelési díjat ró ki az önkormányzat.

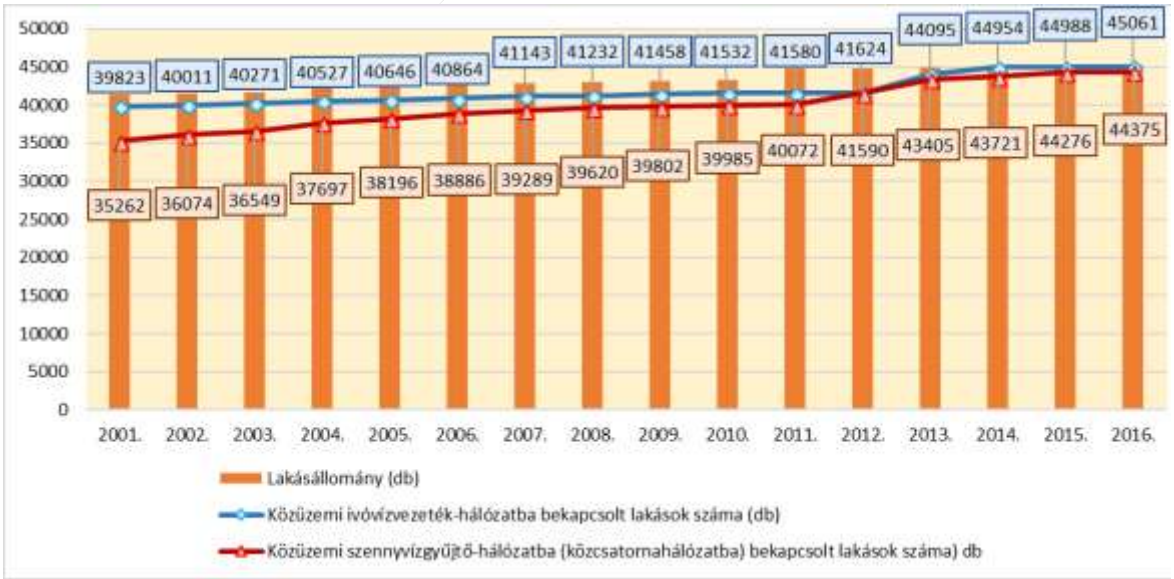

82**. ábra:* ***Közüzemi ivóvíz és szennyvíz bekötések számának alakulása 2001-2016 Forrás: KSH-STADAT

A szennyvíztisztító telepen a mechanikai tisztítást követően az ún. eleveniszapos biológiai tisztítási eljárást alkalmazzák, kiegészítve a nitrát koncentráció csökkentésére szolgáló anoxikus technológiai eljárással.

A szennyvíz és az iszapkezelés valamennyi művelete energiát igényel. Energiatermelés viszont csak a rothasztás melléktermékéből, a biogázból lehetséges. Jelenleg a szennyvíztisztító telepen az anaerob rothasztókban keletkező biogáz kazánokban kerül elégetésre. A kazánokban termelt meleg vízzel történik a technológiai és szociális hőigények fedezése.

A szennyvíztisztító telepen egy év alatt megtermelt biogáz mennyiségnek közel a felét (47%-át) a jelenlegi berendezések segítségével nem tudják hasznosítani, felesleges, ezért fáklyázással ártalmatlanítják.

A biogáz teljes körű hasznosításának egyik lehetséges módja a gázmotoros hasznosítás, erre vonatkozó környezetvédelmi és energetikai célú beruházás előkészítése zajlik.

A víztelenített iszapot jelenleg a Fehérvári Téglaipari Zrt. zámolyi úti telepére szállítják, és ottani bányagödör rekultivációjára hasznosítják. Ezzel a lehetőséggel a rendelkezésre álló információk szerint hosszabb távon is számolni lehet. A szennyvíztisztító telepen 10,5-15,0 ezer tonna víztelenített, 21-24%-os szárazanyag tartalmú rothasztott iszap, s mintegy 1000 m^3 szikkasztott csatornaiszap keletkezik.

Támogatással megvalósult projektek:

- KEOP-1.2.0/2F kódszámú Szennyvízelvezetés és tisztítás nevű pályázati kiíráson a „*Székesfehérvár Megyei Jogú Város és térsége (Pákozd, Pátka, Seregélyes) szennyvíz-csatorna hálózatok bővítése*” című projekt.
- TOP-6.5.2-15-SF1 kódszámú támogatási felhíváson a *„Székesfehérvári szennyvíztisztító telep biogáz vonalának fejlesztése”* című projekt, melynek előkészítése folyamatban van. Tervezett megvalósítás: 2020. II. félév.

1.16.4.3 Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A város területén a felszíni vizek főbb befogadói az Aszalvölgyi árok, a Basa árok, a Varga- és Jancsár csatorna, valamint a Maroshegyi árok. A közel 171 km^2 kiterjedésű közigazgatási területre sokévi átlagban 550-600 mm csapadék hullik, ami évi 94-103 millió m^3 vízmennyiséget tesz ki.

Székesfehérvár közigazgatási területének és belterületének legnagyobb része a Sárvíz- Nádor-csatorna vízgyűjtőjéhez tartozik. A Nagyszombati úttól keletre eső belterületek Csala és Kisfalud, valamit a tervezett fejlesztési területek egy része pedig a Császár-vízen keresztül a Velencei tó vízgyűjtőjének része.

A Sárvíz-Nádor-csatornába csatlakozó, a város nyugati részén átfolyó Gaja patak a befogadója a város felszíni vizeinek befogadójául szolgáló élővízfolyásoknak, így a Hosszúéri-ároknak, az Aszalvölgyi-ároknak (V-0-0) és mellékcsatornáinak (Lugosi úti árok, Marosvíz, Basa-árok), a Jancsár-csatornának (J-0-0) és a belé csatlakozó Vargacsatornának, valamint a Malom-csatornának.

Ugyancsak a Sárvíz-Nádor-csatornába csatlakozik a Dinnyés-Kajtori csatorna, amelybe a város keleti részeiről összegyűjtött felszíni vizeket szállító mesterséges nyílt árok-rendszer, az „A" jelű árok és mellékágai, a „B" jelű árok, és a „C "jelű árok, valamint a Nagyszombati úti árok köt be.

Székesfehérvár Térségi Vízitársulat kezelésében vannak a következő közcélú vízfolyások: „A" és „C" jelű árok, Akolpusztai árok, Aszalvölgyi-árok, Basa árok; Dűlőközi árok, Feketehegyi árok, Felsővárosi árok, Jancsár-árok, Móri úti árok, és részben a Seregélyesi úti árok.

A fenti élővízfolyásokba, illetve ezek városon belüli zártszelvényű szakaszaiba kötnek be a városi gyűjtőcsatornák.

A városias beépítésű területeken zömmel zártszelvényű csatornák találhatók, a családiházas beépítésű külsőbb városrészeken (Pl. Feketehegy, Maroshegy, Öreghegy) részben útmenti árkok, folyókák szolgálják a felszíni vízelvezetést.

A városi csatornahálózat két kategóriába sorolható a város történelmi fejlődésének megfelelően, „régi" és „új" csatornákra. A város központját régen várárkok vették körül, amelyeket az idők során a mindenkori igények függvényében szakaszosan átalakítottak („beboltozták", lefedték) zártszelvényűvé. Ezt igazolják a búvárvizsgálatok, és tv kamerás felvételek, amelyek szerint általában tégla, vagy kőszelvényű oldalfalazatokon változó minőségű beton, vasbeton lemez-, gerenda lefedések találhatók, és a szelvényméretek logikával nem követhető távolságonként változnak. Ezek a szelvények általában szélesek, kismagasságúak, állaguk változó. Sok esetben más célú közművek is keresztezik a szelvényt. Rossz állapotuk miatt egyes szakaszokon megerősítésük, javításuk szükséges. A nagyszelvényű csapadékvíz csatornák állapotrögzítő felmérése a Városgondnokság megrendelésére a 90-es évek közepén megtörtént (Hidro Kft.), valamint ezzel egy időben hordalék-kiemelő műtárgyak épültek a tisztítás érdekében.

A város fejlődése az ötvenes években rohamos volt, amikor is a lakótelepeken kiépült a zártszelvényű csatornahálózat, többségében betoncsövekből. E csatornák azonban csak a lakótelepen belül kerültek kiépítésre, a befogadók bővítésére már nem jutott pénz. Így fordulhat elő, hogy pl. a Vizivárosi lakótelepről 1,00 m átmérőjű és a József Attila lakótelepről ugyanilyen méretű csatorna 900/1350 mm-es, illetve 600/900 mm-es tojásszelvényű csatornába csatlakozik. Ezért a befogadók és a meglévő rendszerek folyamatos rekonstrukciója, bővítése szükséges. (Pl. a Budai úti meglévő csapadékvíz csatorna bővítése, átépítése szükséges, a telepített fák és egyes közművek miatt gyakorlatilag üzemképtelen és tisztítani, mosatni sem lehet már.)

A 80-as években megindult az Öreghegy beépítése, és ennek kapcsán a lejtőirányú utcák burkolattal történő ellátása kiemelt szegéllyel, víznyelőkkel és csapadékvíz csatornával (Máriavölgy – Sasvári u., Kassai út – Tapolcsányi u., Selmeci u., Pozsonyi út, Bártfai u., Nyitrai utca, Lomnici u.) Az Öreghegy területe két vízgyűjtőhöz tartozik: az Aszalvölgyi-árok és „A jelű" árok. Szakaszonként elkezdődött a C-0-0 főgyűjtő kiépítése is, ennek még egy szakasza hiányzik a befejezéshez.

Jelentős beruházást jelentett az Aszalvölgyi-árok Váralja sori, mintegy 150 m-es szakaszának ikerszelvényű betoncsatornával zártszelvényűvé tétele egészen a Hosszúsétatérig, ide csatlakozik a Basa-árok.

A város felszíni vízelvezetésének rendszerében jelentős változást jelentett, hogy a VIDEOTON melletti iparterület fejlesztése során a CD üzem építésekor megépült egy, a 8. sz. utat keresztező csapadékvíz csatorna, amely a kialakult Gugásvölgyi tározóba köt. Ugyanitt később megépült egy másik átkötő csatorna is a Kadocsa úti tervezett csatorna fogadására, a Berényi út tehermentesítésére. Sajnos anyagiak híján nem került sor a Kadocsa úti csapadékvíz csatorna folytatására. A csatorna megvalósításának műszaki lehetősége is egyre nehezebb, mert az állami kezelésben lévő út mindkét oldala beépült (Tűzoltó laktanya, Tesco áruház), így ma már csak az út alatti nyomvonalvezetés

lehetséges. Fontos lenne a Kadocsa tározó felhasználásával a csökkentett méretű tehermentesítő GA-8-0 kiépítése.

A város egyik legfontosabb tervezett csatornájából az A-0-0 főgyűjtőből kb. 1.050 m épült meg eddig, de ez a teljes tervezett szakasznak kevesebb, mint 1/3-a, habár a nagyobb átmérők készültek el. Engedélyes tervvel rendelkezik a következő I./5 szakasz, amelynek kivitelezése folyamatban van. A Kertalja utcától kettéválik a főgyűjtő: az egyik ág (A-4-0) a Gugásvölgyi tározó ürítését, a főág pedig a Berényi utat keresztezve, az Olaj u. – Kadocsa utca közötti terület vízelvezetését szolgálná.

Nyílt árkos és kisebb átmérőjű csatornás vízelvezető rendszer kiépítése folyik a külsőbb városrészeken.

A városnak csak a városias beépítésű részén és a fentiekben említett területeken van zárt csatornahálózata, a kertes, családiházas beépítésű területeken, a széles utcákon folyókás vagy árkos rendszer működik. Helyszíni adottságok miatt helyenként a két rendszer kombinációjával lehet találkozni.

A csapadékvíz hálózat fenntartása több részre osztott. A zárt csapadékcsatornák (hossza 190- 200 km) a víznyelőinek takarítását, javítását végzi az Önkormányzat. Dugulás esetén az Önkormányzat a Fejérvíz Zrt.-t bízza meg a mosatással.

Nyílt vízfolyások, árkok fenntartása esetében évi többszöri területtől függő kaszálást, illetve műtárgy fenntartásokat (uszadékgyűjtő rácsok, zsilipek, egyéb műtárgyak) is végez az Önkormányzat.

Nyílt vízfolyások	**Szelvényszám**	**Hossz (fm)**
"A" jelű árok	0+000-7+641	7641
"C" jelű árok	0+000-1+723,5	1723,5
Akolpusztai árok	6+300-9+080	2780
Aszalvölgyi árok	0+000-7+590	7590
Aszalvölgyi árok	7+590-10+643	3053
Basa árok	0+000-1+779	1779
Gaja malomcsatorna	1+428-3+085	1657
Hosszúéri árok	0+000-2+109	2109
Iszkai úti árok	2+517-4+529	2517
Jancsár csatorna	0+000-1+868	1868
Lugosi árok	0+000-2+926	2926
Marosvíz	0+000-2+157	2157
Marosvíz mellékág	0+000-0+750	750
MOL árok	0+000-1+075	1075
Nagyszombati úti árok	0+000-2+250	2250
Sóstói leeresztő árok	0+000-0+550	550
Udvarhelyi árok	0+000-0+340	340
Varga csatorna	0+000-1+876,8	1876,8
Vendel árok	0+000-1+278	1278
Vendel árok mellékága	0+000-0+350	350
Zámoly úti árok	0+000-3+480	3480
Összesen:		**49750,3**

61**. táblázat:* ***Nyílt vízfolyások szelvényszáma és hossza Forrás: Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.

Fenntartanak és üzemeltetnek 8 belvizet átemelő telepet, 5 db záportározót és 4 jóléti tavat. Folyamatosan iszapolják az általunk fenntartott vízfolyásokat, árkokat, illetve végeznek ároklapozásokat, javításokat is.

Támogatással megvalósult beruházások:

- KDOP-4.1.1/E-09 kódszámú Települési vízrendezés fejlesztése pályázati kiíráson a *„Székesfehérvár, C-0-0 jelű csapadékvíz főgyűjtő megépítése a Donát utca - Topolyai utca közötti szakaszon*" című projekt;
- KDOP-4.1.1/E-11 kódszámú Helyi és térségi jelentőségű vízvédelmi rendszerek rekonstrukciója nevű pályázati kiíráson a „Székesfehérvár, V-6-0 csapadékvíz főgyűjtő átépítése I/1. szakasz" című projekt;
- TOP-6.3.3-15-SF1 kódszámú támogatási felhíváson a *„Varga-csatorna mederrendezése*" című projekt;
- TOP-6.3.3-15-SF1 kódszámú támogatási felhíváson a *„Felsőváros vízrendezése I. ütem*" és a *„Felsőváros vízrendezése II. ütem*" című projektek megvalósítása jelenleg – szakaszosan ütemezve – folyamatban van, várható befejezésük 2018. II. félév.
- Távirda – Kégl György utcai csapadékcsatorna rekonstrukciója" című projekt megvalósítása jelenleg – szakaszosan ütemezve – folyamatban van, várható befejezés 2019. I. félév.

1.16.5 Energia

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata 2012. év decemberében fogadta el a város középtávú Energiastratégiáját (2020). A stratégiai dokumentumban deklarált helyi energiapolitika fókuszában a hatékony energiafelhasználás, az energiabiztonság a lakosság és a vállalkozások számára áll, valamint az ellátásbiztonság, versenyképesség és fenntarthatóság közös céljaira való összpontosítás.

A városi energiastratégia 2020-ig tartó időszakra szól, a tennivalókat a nemzeti és nemzetközi kötelezettségvállalások figyelembevételével jelöli ki és tartja szükségesnek elvégezni.

Az Energiastratégia 2. prioritásában *„Az élettér energia-központú fejlesztése"* során az energia-végfelhasználás, valamint az energetikai szolgáltatások hatékonyság-javítását (fűtő(erő)művi, hálózati veszteség csökkentését) célzó lépések megtételére ösztönöz. A célok teljesülésével 2020-ig a helyi energiafelhasználásban átlagosan évi 1%-kal való mérséklést kell elérni a végfelhasználásban elérendő 10%-os energia-megtakarítás mellett.

Elmondható, hogy Székesfehérváron alapvetően energiaellátási problémák nincsenek és az energiaellátás teljes, viszont nagyrészt az országos ellátórendszerektől függ. Mivel a hazai főbb erőművek főleg az ország keleti és középső részére települtek, a felhasznált villamos energia döntő része az országos villamos átviteli hálózaton keresztül érkezik a térségbe. A lakosság, a városban működő gazdasági szervezetek, illetve az önkormányzati fenntartású intézmények hőszükségletüket meghatározóan földgáz felhasználásával fedezik.

Székesfehérváron a távfűtés és melegvíz-szolgáltatás 2014. június 30-ig a Székesfehérvári Fűtőerőmű Kft. és a Székesfehérvári Távhőszolgáltató és Épületfenntartó Zrt. (Széphő Zrt.) közötti – termelés és szolgáltatás tekintetében történő – feladatmegosztással volt biztosított. Az Önkormányzat – kormányzati forrásból – megvásárolta a Székesfehérvári Fűtőerőmű Korlátolt Felelősségű Társaság „f. a." vagyonát, illetve vagyonkezelési szerződés keretében vagyonkezelésbe adta a távhőtermeléshez szükséges eszközöket az önkormányzat 100%-os tulajdonát képező – eddig alapvetően távhőszolgáltató közszolgáltatási tevékenységet folytató – Széphő Zrt. számára.

A távhőellátáshoz szükséges hőenergia nagyobb részét a – 2014. július 1-től a Széphő Zrt. által vagyonkezelésben működtetett – Királysori és Bakony utcai fűtőerőművek állítják elő, emellett a

Széphő Zrt. saját tulajdonú földgáztüzelésű fűtőműveiből mintegy 1.100 lakás hőellátása biztosított, földgáz energiahordozón alapulóan. Székesfehérváron is, magyarországi viszonylatban az elsők között került bevezetésre a gázmotorral előállított, kapcsolt villamosenergia-termelés.

A székesfehérvári távhőtermelés és -ellátás rendszerét egyedileg érintő problémaként jelentkezik a királysori fűtőerőmű városközponthoz közeli elhelyezkedése. A város belső területeinek ezirányú környezetterhelése sürgős és indokolt intézkedést kíván.

Általánosságban – az országos trendek alapulvételével – elmondható, hogy Székesfehérváron:

- a felhasznált összes energia 40%-át az épületeinkben fogyasztjuk el, melynek mintegy kétharmada a fűtést és hűtést szolgálja;
- a háztartások energiafelhasználásának megközelítőleg 80%-a a hőcélú felhasználás (fűtés, használati melegvíz valamint főzés), amely nagyrészt vezetékes földgázzal üzemelő egyéni fűtőkészülékekkel, közösségi távhőrendszereken keresztül kerül kielégítésre (Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2008-2025);
- a cca. 45.000 lakást kitevő lakásállomány 70%-a valószínűsíthetően Székesfehérvár esetében sem felel meg a korszerű műszaki, valamint hőtechnikai követelményeknek;
- a közszolgáltatási feladatellátási helyek, önkormányzati intézmények energiafelhasználásáról elmondható – annak ellenére, hogy számos Európai Uniós társfinanszírozásban támogatott beruházás megvalósult a városban, viszont teljes körűen ezirányú adatok nem állnak rendelkezésére, – az épületek mind műszaki-fizikai állapotuk, mind fűtési rendszereik vonatkozásában elavultak, energiatakarékosság szempontjából pazarlók. A lakások esetében bemutatott energiafelhasználási igény és általános probléma jellemzi ezt a területet is;
- az elmúlt évek során végrehajtott lakossági energiahatékonysági programoknak köszönhetően a helyzet javuló tendenciát mutat, pontos adatok azonban nem állnak rendelkezésre, mivel nincs kiépült és egységes monitoring rendszer a megvalósult beruházások hatásának nyomon követésére (Nemzeti Energiastratégia 2030);
- Székesfehérváron az elmúlt évtizedben a háztartások energiafelhasználásának szerkezete jelentős mértékben nem változott;
- bár a 2000-es évek elejétől kezdve - néhány kivételt jelentő évtől eltekintve - csökkent a székesfehérvári háztartások energiafelhasználása, ami a tudatos fogyasztás mellett a lakások korszerűbb hőszigetelésének, takarékosabb eszközök használatának is köszönhető; a fűtéssel és hűtéssel kapcsolatos kiadások továbbra is a lakosság és a közületi szektor rezsiköltségének jelentős tételét képezik.

Tekintettel az országos településstatisztikai adatok korlátozott elérhetőségére települési szinten az Energiastratégia végrehajtása keretében – és az „Integrated Measures for an Energy Efficiency Approach” (IMEA) című INTERREG IVC projekt céljaihoz kapcsolódva, annak részeként – kidolgozásra került a helyi közműszolgáltatók együttműködésével Székesfehérvár energiaigénye végfelhasználásban való nyomonkövetésére egy adatgyűjtési és kiértékelési modell.

A modell lehetővé teszi egyrészt az Energiastratégiában „puhán” vállalt nemzeti szintű kötelezettségvállalásokhoz való felelős és arányosított városi hozzájárulás éves nyomon követését az energia végfelhasználás összesített adatain keresztül, másrészt 2012 bázisév viszonylatában az energiafogyasztás szintjének éves alakulása, volumenváltozásai, a szférák és szektorok részesedése

monitoringját és elemzését, a főbb energiaforrások és energiaszerkezeten belüli változásai nyomon követését, végül a helyi energiapolitikai szempontú intézkedések hatékonyságának kiértékelését.

Az alábbi ábrákon bemutatott elmúlt 5 év adatai alapján Székesfehérvár összes energiafelhasználása 10%-kal csökkent, ami összhangban van Nemzeti energiastratégia 2030, II. Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési terv célkitűzéseivel. Az energiafelhasználás forrásszerkezetében a gáz továbbra is meghatározó.

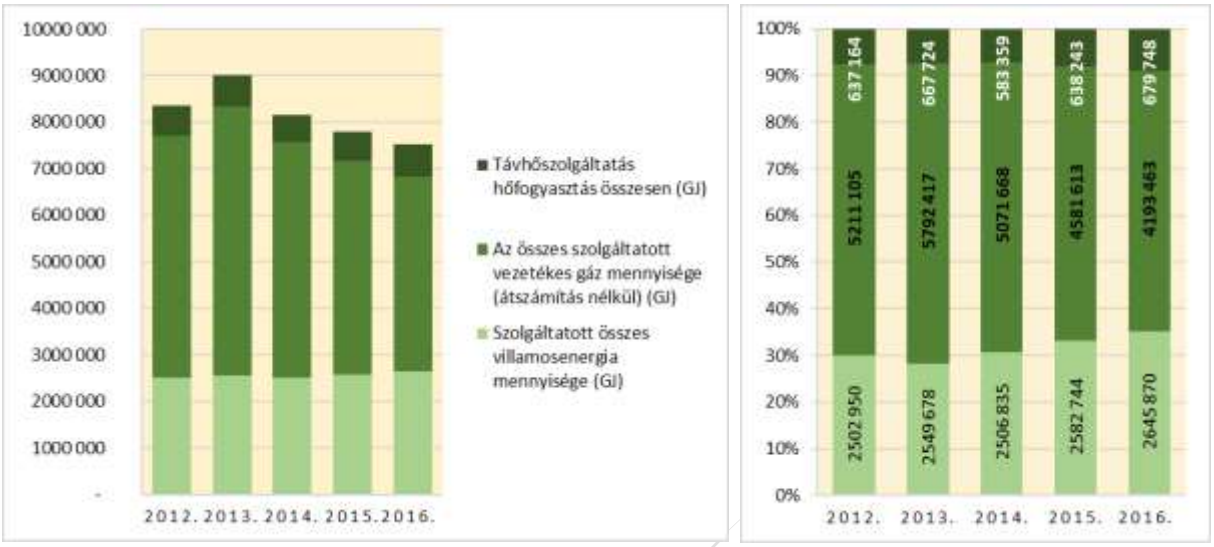

83. ábra: ***Összenergia-felhasználás alakulása Székesfehérváron, 2012-2016*** *Forrás: KSH-TSTAR; Széphő Zrt.*

Az alábbi ábrákon bemutatott elmúlt 5 év adatai alapján Székesfehérvár szférák közötti: a lakossági és a közületek összes energiafelhasználása irányát tekintve hasonlóan alakult, míg a mértékük vonatkozásában eltérően: a lakossági energiafelhasználás 15%-kal, míg a nem lakossági felhasználóké (közszféra szervezetek, egyéb gazdálkodó szervezetek, gazdasági termelő és szolgáltató vállalatok) ennek 2/3-ával, 10%-kal csökkent. Az energiafelhasználás szférái között pedig a nem lakossági, azon belül is – Székesfehérvár gazdasági struktúrájából adódóan – az ipar felhasználása az, ami továbbra is meghatározó.

84. ábra: ***Összenergia-felhasználás szférák közötti megoszlásának alakulása Székesfehérváron, 2012-2016*** *Forrás: KSH-TSTAR; Széphő Zrt.; E.ON Zrt., FŐGÁZ Zrt.*

Támogatással megvalósult beruházások:

- KEOP 4.1.0 kódszámú Hő- és/vagy villamosenergia-előállítás támogatása megújuló energiaforrásból című pályázati kiíráson a *„Székesfehérvár, ALBA VOLÁN SC Jégcsarnok korszerűsítése és energiaracionalizálása megújuló energiahasznosítással*" című projekt;
- TOP-6.5.2-15-SF1 kódszámú támogatási felhíváson a *„Székesfehérvári szennyvíztisztító telep biogáz vonalának fejlesztése"* című projekt, melynek előkészítése folyamatban van. Tervezett megvalósítás: 2020. II. félév.

A következő időszak egyik kiemelt beavatkozást igénylő feladata a város energetikai lehetőségeinek felmérése, az önkormányzati intézmények átfogó energiafelhasználását és a veszteségek feltárását célzó auditjának elkészítése.

1.16.5.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás

Villamos energia

A villamosenergia-átviteli és elosztó hálózat távvezeték Székesfehérvár Megye Jogú Várost érintő elemei:

400 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei

- Székesfehérvár - Litér-Martonvásár távvezeték felhasítási pontja

120 kV-os átviteli és szolgáltatói hálózat elemei

- Inota - Dunaújváros felhasítva – Székesfehérvár

Székesfehérvár Észak alállomáshoz Szabadbattyán-Baracska távvezeték felhasításával, felhasítási ponttól 120 kV-os bekötés kiépítése.

Városban a villamos-energiát szolgáltató vállalat az E.ON Energiaszolgáltató Kft.

Napjainkban Székesfehérváron a villamosenergia-fogyasztás az ezredforduló szintjére esett vissza az országos adatokhoz és tendenciához hasonlóan. Székesfehérváron az egy háztartásra jutó felhasznált villamos energia (1727 kWh) az országos átlag (2119 kWh) alatti, annak 81,5%-a volt.

2000 óta a villamos energiát fogyasztó háztartások száma és összfogyasztása is nőtt, azonban a korábban leírtak szerint az egy háztartásra eső villamosenergiafogyasztás a 2001 évet jellemző szintre csökkent le.

A lakossági célú villamosenergia-igények csökkenése az energiatakarékos háztartási berendezések térhódításával magyarázható, valamint a lakossági fogyasztásban átfogóan megtett takarékossági lépések, illetve az alakuló energiatudatosság, energiával és környezettel napról napra felelősebben bánó társadalom áll ennek hátterében.

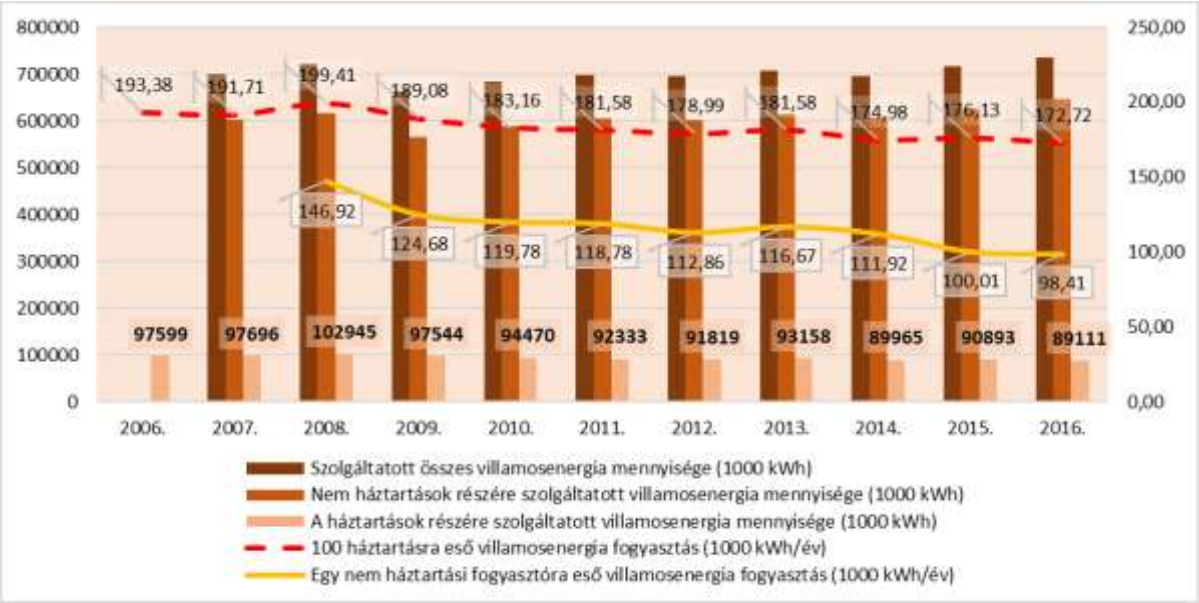

***85.** ábra: **Villamos energia fogyasztás alakulása Székesfehérváron, 2006-2016** Forrás: KSH T-STAR*

A villamos energia-ellátás helyzetét elemezve megállapítható, hogy a városban ellátatlan terület nincs, a kiépített kapacitásokkal a jelenlegi igények kielégíthetők. A jelenlegi ellátási rendszer működése a város területén környezetterhelést nem okoz. A város távlati fejlesztési igényeihez kapcsolódó villamos energia hálózati és egyéb kiegészítő létesítmények fejlesztése sem jelent környezetterhelést a város területén, mivel az energia előállítás más térségben történik.

Gázellátás

A város vezetékes gázzal történő ellátását az E.ON Dél-dunántúli Gázhálózati Zrt. végezte, majd 2016. január 1-től az új egyetemes földgázszolgáltató, a FŐGÁZ Zrt.

2010 óta a vezetékes gázt fogyasztó háztartások száma és fogyasztása is csökkent. Míg 2010 előtt még 850-1.050 köbméter között volt egy háztartás gázfogyasztása, 2016-ban már alig haladta meg a 800 köbmétert. A csökkenés tendenciája mellet ez azt is jelenti, Székesfehérváron az átlagosnál (Magyarország településeinek országos átlagánál: 952 m^3/háztartás) számottevően kevesebb vezetékes gázt használtak fel a háztartások.

Székesfehérváron a gázfogyasztó lakások aránya a 2010 előtti 97%-os részesedéshez képest 2016-ra már csak 90%-ot tesz ki a lakásállományon belül. Azon túl, hogy a lakásoknak csak egy része használja a gázt fűtésre, figyelembe véve, hogy a város lakásállományának közel a fele távfűtött.

86.** ábra: **Gázfogyasztási adatok alakulása Székesfehérváron, 2000-2016 Forrás: KSH T-STAR

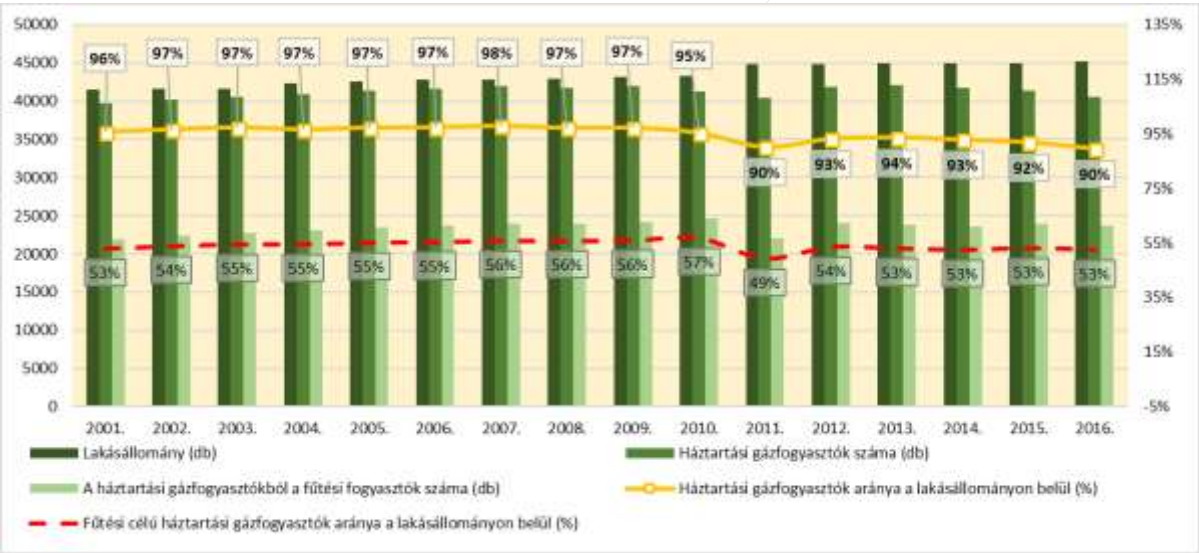

87. ábra: ***Gázfogyasztók számának alakulása Székesfehérváron, 2001-2016*: *Forrás: KSH T-STAR***

Távhőellátás

A város távhővel történő ellátását a Széphő Zrt. végzi.

Székesfehérváron jelenleg a távhő közel 100%-ban földgáz tüzelőanyaggal üzemeltetett hőforrásokból (kapcsolt energiatermelésből és kazánokból) származik. A Nemzeti Energiastratégia_2030 alapján **a megújuló hőenergia előállítás arányát** a teljes hőfelhasználáson belül a jelenlegi 10%-ról **25%-ra** kell növelni **2030-ra**, mely az országos átlagtól való elmaradás miatt jelentősebb erőfeszítéseket és erőforrásbevonást igényel Székesfehérváron.

Magyarországon a működő 219 db távhőszolgáltató rendszer mintegy 650 ezer lakás távhőellátását biztosítja. Székesfehérvár lakásállományának 47,4%-a távfűtött, mely érték az országos átlag (14,66%) 3,2-szerese.

Területi szintek	Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)	Távhőellátásra felhasznált hőmennyiség a lakosság részére (Gigajoule)	Melegvízhálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	Szolgáltatott melegvíz mennyisége a lakosság részére (1000 m3)
Országos	649 129	18 032 898	599 225	18 889
Közép-Dunántúl	101 685	2 600 363	86 577	2 450
Fejér	41 919	948 819	32 087	856
Komárom-Esztergom	37437	1086019	33948	1037
Veszprém	22 329	565 525	20 542	558
Székesfehérvár	21 406	437 726	18 559	469

62. táblázat: **Távhőszolgáltatás és -ellátás lakossági szektort érintő megoszlása, 2016** Forrás: KSH T-STAR

A távhőszolgáltatási lefedettség évről évre egyfajta állandóságot képvisel (21.406 lakás és mintegy 650 gazdálkodó szervezet, 2016) azzal, hogy energiaigények változása – fókuszálva a lakosság általi és fűtési célzatú távhőszolgáltatásra, szükségletek alakulására – egyértelműen a kormányzatilag dotált lakóépületek energiahatékonysági beruházásaihoz rendelhető.

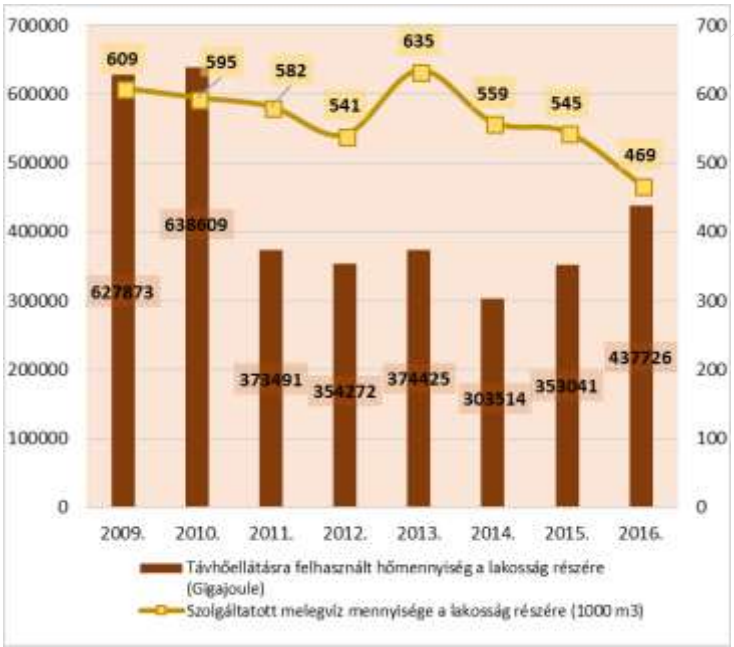

Az alábbi két ábrán bemutatott adatok szerint a távfűtésbe bekapcsolt lakások száma nőtt, míg a távhőellátásra felhasznált hőmennyiség mind összvolumenét, mind az egy háztartásra eső értékét tekintve csökkent. Míg 2010-ben 30 GJ volt az egy háztartásra felhasznált hőmennyiség, 2016-ban már alig haladta meg a 20 GJ értéket (20,45 GJ). A csökkenés tendenciája mellet ez jelenség azt is jelenti, Székesfehérváron a háztartások az átlagosnál (27,78 GJ/háztartás) számottevően kevesebb távhőt használtak fel.

88. ábra: ***Távhőfogyasztási adatok Székesfehérváron, 2009-2016*** *Forrás: KSH T-STAR*

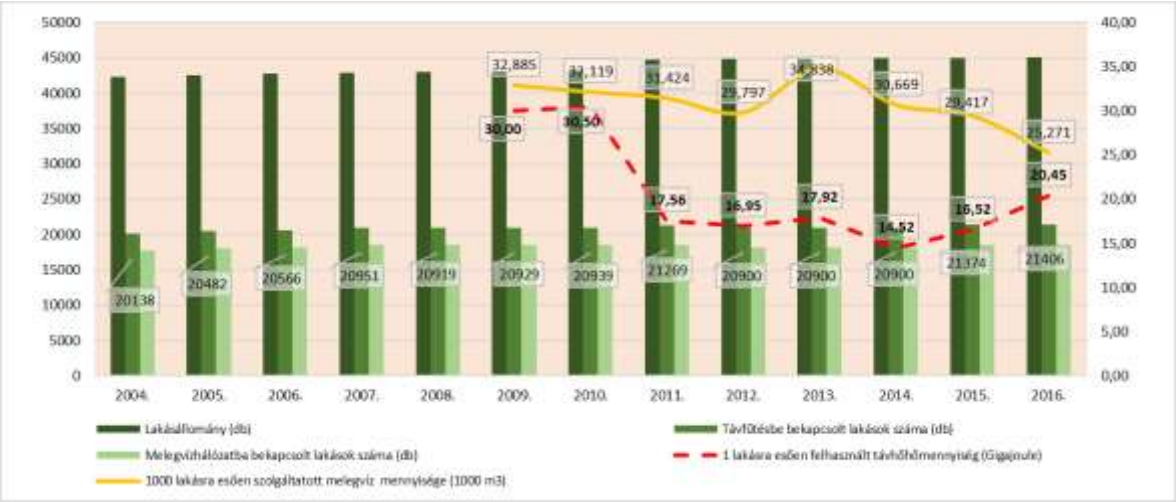

89. ábra: ***Távhőszolgáltatást igénybe vevők számának alakulása Székesfehérváron, 2004-2016*****:** *Forrás: KSH T-STAR*

Az egyes városrészek infrastrukturális ellátottságát vizsgálva megállapítható, hogy a hálózati gáz megfelelően kiépített Székesfehérvár valamennyi városrészében, a közcsatorna-hálózat az elmúlt évek beruházásaival teljessé vált, viszont a távhőellátás és effektíve az elérhetőség – a kiépítés és igénybevétel műszaki-gazdaságossági és környezeti szempontjait mérlegelve is – egyes városrészekben, azokon belüli homogén képződményekben, mint például a Történelmi belváros, Ráchegy-Bútelep, Vasút és környéke, Felsőváros (Fecskepart) hiányos vagy éppen alacsony.

Általánosan és átfogóan a „Panelprogram" támogatási rendszer Székesfehérváron a távfűtéssel érintett lakóépületek közül külső hőszigeteléssel 14.760 db, nyílászáró cserével 15.540 db, fűtéskorszerűsítéssel 8.770 db lakást érintett úgy, hogy a fűtési költségmegosztóval ellátott lakások száma 9.954 db (Forrás: Széphő Zrt.), az összes távfűtött lakás mintegy fele.

Más ellátórendszerek

A városban a távfűtéses és gázfűtéses lakásokon kívül jelen vannak a fa- és széntüzeléssel fűtött lakások is, az egyedi fűtési szokásokból eredő terhelés a téli időszakban a város légszennyezettségi állapotát kedvezőtlenül befolyásolja. A fa-, illetve széntüzelésű berendezések gyakori szakszerűtlen használata nagymértékben hozzájárul a téli időszakban a szállópor koncentráció növekedéséhez, amely komoly egészségkárosító hatással jár.

Közvilágítás

A város belterületén közvilágítással ellátatlan terület a lakóterületeken nincs, a kizárólag közvilágítás célú villamos energia hálózat hossza 512 km. A városban található 11 390 db közvilágítási lámpa közül valamennyi az Önkormányzat tulajdonában van.

Székesfehérváron az összes lámpatest energiatakarékos; nagynyomású nátriumgőz fényforrású vagy LED típusú, a korszerűtlen lámpatestek cseréjére az elmúlt években sor került, ezzel számottevő csökkenés érhető el mind energiafelhasználás, mind pedig üzemeltetési és fenntartási költségek tekintetében.

A város területén csekély helyszínen kell bővíteni, illetve kiépíteni a közvilágítást, azokat is a belterületi, kevésbé kiépített szakaszokon (Vásárhelyi úton egy szakasz, Csucskai út). A korszerűsítés teljeskörűen megvalósult 2017-re, melynek eredményeként energiatakarékos, hosszú élettartamú, korszerű, olcsó üzemeltetésű közvilágítási rendszer alakult ki.

1.16.5.2 Megújuló energiaforrások alkalmazása

Az Európai Parlament és Tanács RED irányelve alapján hazánkban 2020-ra a megújuló energiaforrások részaránya legalább a 13%-ot el kell, hogy érje a bruttó végső energiafogyasztásra vetítve. Ennél magasabb, 14,65 %-os részesedés elérését célozza meg és ütemezi be a Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terv ezáltal is ösztönözve a megújuló energiaforrások nagyobb arányú felhasználását, kinyilvánítva a zöldgazdaság fejlesztéséhez való hozzájárulást, a gazdasági fejlődésben betöltött szerepét.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Középtávú Energiastratégiája (2020) c. dokumentumban foglaltak szerint a megújuló energiaforrások tekintetében Székesfehérvár és térsége adottságai – tekintettel a gazdaságos és fenntartható hasznosítási kapacitásokra kistérségi szintre vonatkoztatva – eltérnek az országosan jellemző főbb irányoktól.

- Az összes megújuló energiafelhasználási távlati szerkezetében az uralkodó szerepet a biomassza kapja részben a meglévő mezőgazdasági hagyományos melléktermékek évente, megújuló módon keletkező volumenei miatt, részben az energiacélú növénytermesztés várható eredményessége következtében.
- Székesfehérváron a különböző biomassza félék hasznosítása mellett komoly lehetőségek még a napenergiában rejlenek (és esetlegesen a szélenergia befogásában) elsősorban a helyi autonóm energiaellátásban.
- biogáz-termelés a helyi alapanyagok bázisán még jelentős mértékben továbbfejleszthető, viszont a földgázfüggőség érdemi mértékben való kiváltására nem alkalmas.
- Az országos adottságokhoz képest jóval csekélyebb potenciált jelent a geotermikus energia.

A háztartások energiafelhasználásának szerkezete és annak hatékonysága lényegi területe a helyi energiagazdálkodási rendszereknek. A fogyasztás optimalizálását célzó eszközök magukban foglalják az energiatudatos gondolkodás formálását, az eszközkorszerűsítést, valamint az alternatív energiaforrások alkalmazását.

Az épületenergetikai programok tervezésekor – a hőtechnikai szempontok mellett - előnyben kell részesíteni azokat a komplex projekteket, melyek a fűtési rendszerek és a világítás korszerűsítését a megújuló energiaforrások integrálásával képzelik el.

Székesfehérvár jelentős kiépített távhőszolgáltatással rendelkezik, de megújuló energiahordozóra alapozott hőtermelés nem folyik.

A földgáz – mint jelenleg szinte egyeduralkodó energiahordozó – mellett célszerű minél többféle és jelentős volumenű megújuló energiaforrásnak megjelennie, amennyiben a meglévő koncentrált hőfogyasztói rendszereknél gazdaságosabban működtethető ellátási módot tesznek lehetővé.

Napenergia

Székesfehérváron a globál sugárzás napi átlagos elérte 3,4 kWh/m^2, az éves átlag pedig megegyezik az országos átlagértékkel. A napenergia volumene nagyságrenddel nagyobb a ma felmért többi megújuló energiaforráshoz képest (Székesfehérvár Megyei Jogú Város Középtávú Energiastratégiája (2020)).

Szélenergia

Magyarországon a „befogható” fajlagos évi szélteljesítmény 900–365 kWh/m^2 között változik a földrajzi és klimatikai adottságok függvényében, mely szélenergiapotenciál szempontjából hazánk nem számít kedvező területnek.

Székesfehérváron a szélenergia nem válthat ki jelentős fosszilis energiahordozó mennyiséget a mindenkori energiafelhasználásban, de a megtakarítások növelésében eredményesen alkalmazható (Székesfehérvár Megyei Jogú Város Középtávú Energiastratégiája (2020)).

Geotermikus energia

Hazánk a kedvező geotermikus adottságokkal rendelkező országok csoportjába tartozik. A földi hőáram Magyarországon átlagosan 100 mW/m^2. Azonban Székesfehérvár potenciálja az országos viszonylatokhoz képest jóval szolidabb súlyt képvisel, Székesfehérvár Energiastratégiájában tervezett optimális hasznosítási szerkezetében a geotermikus energia alacsony szerepű.

Biomassza

Magyarországon a reálisan hasznosítható biomassza potenciál mintegy 96,7 PJ/év energiatartalommal bír. Ehhez Székesfehérvár a szilárd biomassza potenciál szempontjából kedvező kategóriába sorolható és térségi szintű forráslehetőségeivel járulhat hozzá (Székesfehérvár Megyei Jogú Város Középtávú Energiastratégiája (2020)).

A Székesfehérvári járás és egyúttal Székesfehérvár előnyös helyzete részben a talajadottságoknak, a talajok termőképességének, illetve a jellemző termesztési módoknak tulajdonítható. A biomassza energiahordozó előállítási potenciált elemezve Székesfehérvár és térsége területén a szalma, mint melléktermék és a fa-kitermelés, a szőlő- és gyümölcstermesztés során keletkező venyige és nyesedék jelentik a biomassza bázisát (Székesfehérvár Megyei Jogú Város Középtávú Energiastratégiája (2020)), viszont ezt a szabad-alapanyag mennyiséget egy jelentősebb új beruházás (erőmű, fűtőmű, pelletüzem, ipari hőellátó mű) létesítése esetén célirányosan termelt biomasszával indokolt bővíteni.

Biogáz

Magyarországon 2014. végén 74 biogázüzem működött 69,5 MW beépített villamos teljesítménnyel (Szunyug I. (2015) Biometán hasznosítás Európában és Magyarországon), és ezzel Európa alsó-középmezőnyébe tartozunk biogáz-előállítás szempontjából úgy, hogy ez a mennyiség a megvalósítható potenciálnak csak kis hányadát teszi ki. A hazai szakemberek egyetértenek abban, hogy a hazai biogáz-termelés még jelentős mértékben továbbfejleszthető, viszont a földgázfüggőségünk érdemi mértékben való kiváltására nem alkalmas (Forrás: https://www.mvmpartner.hu/hu-HU/Szolgaltatasok/Villamos-Energia/Erdekessegek/BiologiaalapuenergetikacelugaztermeleslehetsegesiranyvonalaiMagyarorszagon) . Fejér megyében Pálhalmán (Dunaújváros), Bicskén és Dunaújvárosban található üzemelő biogáz erőmű.

A biogáz lehetséges forrásait vizsgálva és felmérve a legnagyobb mennyiségű biohulladék Székesfehérvár térségében az állattartásból származó trágyából keletkezik. A kommunális eredetű szennyvizek, a szennyvíztisztítás során keletkező iszap, valamint a településeken keletkező kommunális hulladék 30-40%-a, mint biológiailag bontható szerves anyag jelentik a biohulladékok következő nagyságrendjét, végül az élelmiszeripar termel még jelentősebb biohulladékot (Székesfehérvár Megyei Jogú Város Középtávú Energiastratégiája (2020)).

Székesfehérváron potenciálisan a szennyvíztelepre és működésére alapozható 1 nagyobb és/vagy 1(-2) kisebb biogázüzem létrehozása. Egy országos szintű felmérés alapján, mely tanulmány összefoglalja azokat a városokat, ahol a keletkező gázkeverék 143 kWe feletti villamos teljesítményt eredményez(het), elmondható, hogy a székesfehérvári szennyvíztisztító telepen keletkező biogáz potenciál villamosenergia és tüzelőhő kapacitása gazdaságos üzemméretet elérő adottságot jelent. A

szennyvíztelepen keletkező iszap rothasztásával, és így a biogáztermeléssel több mint 650 kW hő és közel 230 kW villamos teljesítmény termelésével lehet számolni.

Kiemelt feladatot kell, hogy jelentsen a jövőben a szennyvíztisztítás során keletkező iszap hosszútávon környezetvédelmileg és energiagazdálkodási szempontból fenntartható hasznosításának, a szennyvíztelep mellett felhalmozódott iszap végleges elhelyezésének és ártalmatlanításának megoldása (Székesfehérvár Megyei Jogú Város Középtávú Energiastratégiája (2020)).

Végezetül nem elhanyagolható potenciálként van jelen a térségben a hulladéklerakóhelyeken lejátszódó szervesanyag lebontási folyamatok révén keletkező depóniagáz (metán - CH4, széndioxid - CO2) energetikai célú hasznosítása.

Energiatudatosság

A hatékony energiagazdálkodás, ellátás és fogyasztás területén, a rendszerfenntarthatóság szempontjából kulcsfontosságú az energiatudatosság, a tudáshoz és struktúrához való hozzáférési esélyek biztosítása Székesfehérvár minden lakója számára. Ez az az eszköz, melyben Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata – közvetlen energiatakarékossági és hatékonysági célú intézménykorszerűsítései mellett pl. távhőszolgáltató közműcége közreműködésével – tevőlegesen eljárhat.

Az energiafogyasztás ésszerűsítése, nyomonkövetése és mérése az az alacsony költségigényű befektetés, ahol a szemlélet és a gyakorlat megváltoztatásával az energiafelhasználásban – egyes becslések szerint – mintegy 10% csökkenés realizálható.

Továbbá kiemelt szükséglete a városnak az energetikai irányok, elérhető legjobb technikák, gazdasági-társadalmi-környezeti dimenziójú energetika ismeretek intézményes bázisának megerősítése, valamint a város fejlesztései tekintetében energetika-szakmai koordinációt és kontrollt képviselő szervezetek fejlesztése.

1.16.5.3 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

1.10.5 összevont fejezetben kerül kifejtésre

1.16.6 Elektronikus hírközlés

Székesfehérvár lefedettsége elektronikus hírközlés vonatkozásában hiánytalan, a lakosság mindennapi életvitele során használatos igény megtalálható. A városban a három nagy mobil-, valamint több internetszolgáltató is megtalálható.

Az információtechnológia fejlődésével összhangban tovább folytatódott az internetpiac évek óta tartó bővülése. 2016-ban 36.248 mobilinternet nélküli internet-előfizetést tartottak a megyeszékhelyen nyilván, a 2013 évinél 11,0%-kal, az előző évinél 3,5%-kal többet. Ezer lakosra jutó számuk 371 volt.

Az internet-előfizetések térnyerésével a vezetékes kábeltelevíziós internet-előfizetések száma (14.874 db) is nőtt, a 2013 évinél 18,7%-kal több, az előző évinél 6,2%-kal többet tartottak nyilván 2016-ban, amihez nagyban hozzájárult a szolgáltatók által kínált komplex csomagok elterjedése.

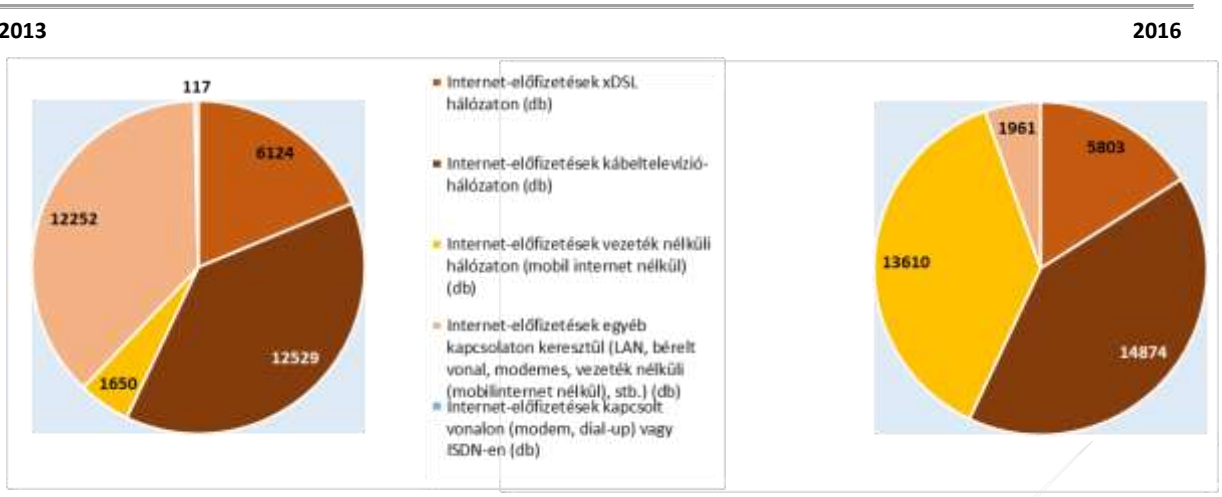

90. ábra: **Mobilinternet nélküli internet-előfizetések megoszlása 2013 és 2016 években** *Forrás: KSH-TSTAR*

A kábeltelevízió-hálózaton nyújtott internet-hozzáférés mellett a korszerű optikai hálózatok kiépítése is jelentős helyet foglal el internet-előfizetések típusai körében (37,5%; 13.610). Az okostelefonok elterjedésével hódít a mobilinternetezés is. Népszerűségének növekedése felülmúlta a különböző vezetékes és vezeték nélküli hálózatokon folytatott netezést. A nem mobilinternetes előfizetések között jelenleg a kábeltelevízió-hálózatra kapcsolódóké a vezető szerep. Ezzel párhuzamosan a hagyományos technológiák, mint például a telefonhálózati xDSL-kapcsolatok fokozatosan visszaszorulnak. 2016-ban az egy évvel korábbinál 2,5%-kal kevesebb (5 803) xDSL-előfizetést tartottak nyilván, ez a 2013 évinél 11,0%-kal 5,3%-kal kevesebb.

2016-ban a lakások 78%-a csatlakozott kábeltelevíziós hálózathoz, ami a szolgáltatók által kínált komplex csomagok terjedésével befolyásolta a vezetékestelefon-fővonalak számának alakulását is. Ezzel magyarázható, hogy számuk csökkenése a mobiltelefonok térnyerése ellenére megállt.

91. ábra: **Hírközlési infrastruktúra elemeinek változása** Forrás: KSH-TSTAR

2016-ban a kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száz lakásra jutó száma országosan 56,8 volt. A mutató értéke ettől lényegesen nagyobb Székesfehérváron 77,9, mely meghaladja a Budapesten, valamint a megyeszékhely köré szerveződő járásban tapasztalt - bár az országos átlagot számottevően maghaladó - számokat.

2016-ban országosan ezer lakosra átlagosan 287 internet-előfizetés (mobilinternet nélküli) jutott. A mutató értéke kiemelkedett Budapesten, valamint Székesfehérváron és a köré szerveződő járásban, ugyanakkor több vizsgált területi szinten, a régió és megye szintjén alig haladta meg az országos átlagot.

2016-ban a bekapcsolt fővonalak ezer lakosra jutó száma országosan 322 volt. A mutató értéke ettől lényegesen nagyobb Budapesten, illetve a vizsgálati adatsor szerint ezt követi a Székesfehérvári helyzetet tükröző érték; mely 435 db/1000 lakos volt.

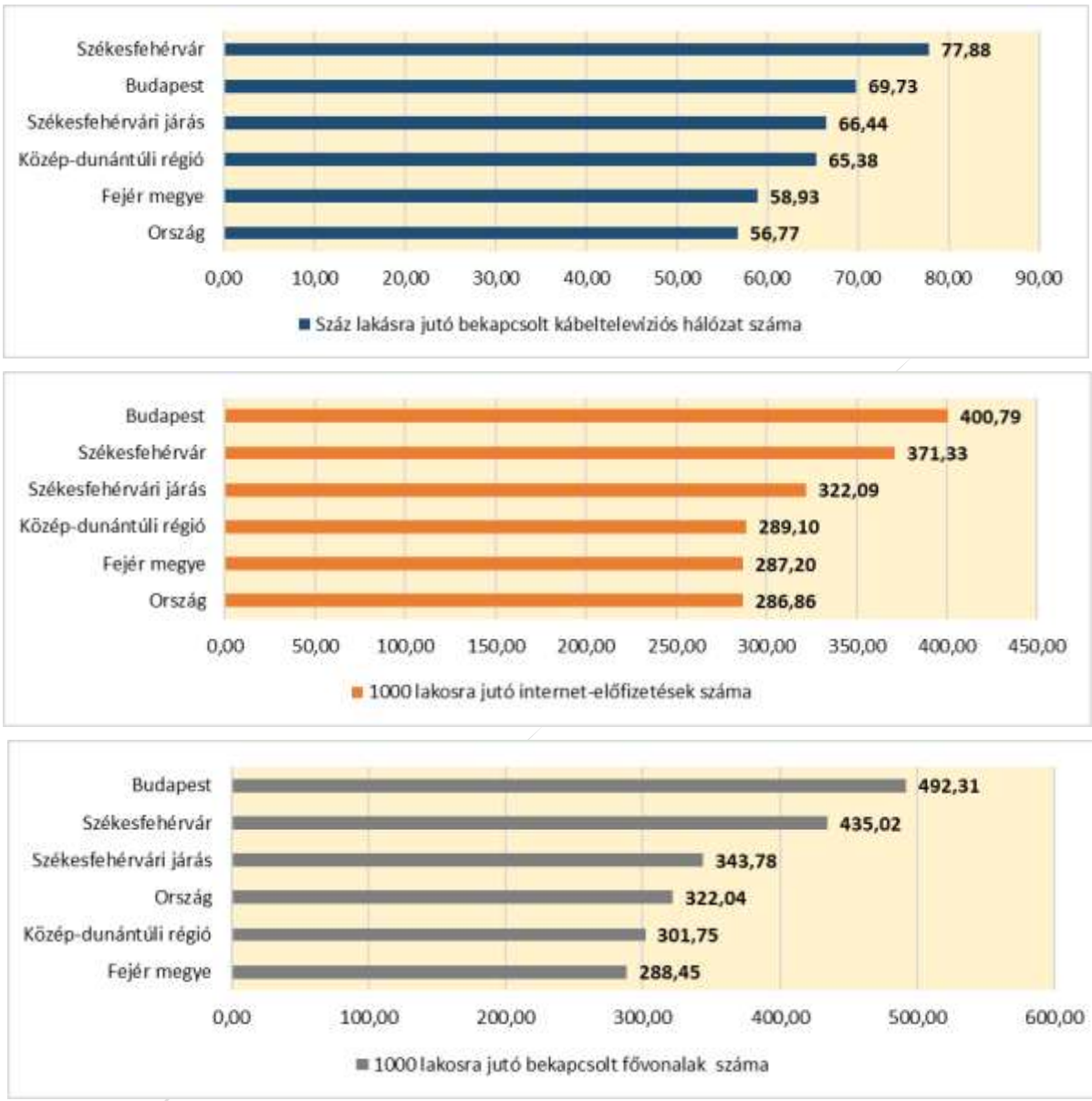

92. ábra: **Székesfehérvár infokommunikációs ellátottsága és területi összehasonlításai, 2016** *Forrás: KSH-TSTAR*

Székesfehérvár városa 2008-ban elkészítette informatikai stratégiáját, mely felmérte a hivatali infrastruktúrákat (hardver, szoftver, hálózat, képzettség, stb.), a horizontális (elektronikus ügyintézés, önkormányzati portál, térinformatika, stb.) és a szakalkalmazásokat. A stratégia összességében megfelelőnek ítélte a hivatali infrastruktúrát, ugyanakkor minden területen fogalmazott meg kisebb elégtelenségeket, illetve kijelölt tovább fejleszthető elemeket, amelyek még korszerűbbé, kényelmesebbé és gyorsabbá tehetnék a hivatali ügyvitelek menetét (pl. elektronikus ügyintézés továbbfejlesztése).

Székesfehérvár önkormányzata elektronikus ügyintézési alportált üzemeltet, melyen ügyfélkapus regisztrációval (valamint a portálon való regisztráció után) a következő témakörökben indítható ügyek elektronikus úton:

- Kereskedelmi igazgatás

- Közterület használat
- Ipari és szolgáltató tevékenységek
- Panaszügyek és ellenőrzés
- Parkolási ügyek

2015. őszétől működik az **elektronikus ügyintézési rendszer** az adóiroda tevékenységeihez kapcsolódóan, amely valamennyi vállalkozás számára megkönnyíti az adózással kapcsolatos kötelezettségek teljesítését, illetve gyorsan és könnyen elérhetően hozzáférést biztosít az adózási adatokhoz, valamint lehetővé teszi az **interneten keresztül történő (VPOS) adóbefizetés**t is.

1.17 Térségi és települési környezetvédelem

1.17.4 Talaj

A város heterogén területén változatos talajtípusok fejlődtek ki. Székesfehérvár közigazgatási területének jellemző talajtípusai a következők:

- Mészlepedékes és alföldi mészlepedékes csernozjom talajok
- Ramann-féle barna erdőtalajok
- Csernozjom barna erdőtalajok
- Réti talajok
- Réti öntéstalaj
- Köves és földes kopárok
- Síkláp talajok.

A város dombsági és síksági területeinek legelterjedtebb talajtípusai a löszön és a lejtőtörmelékes löszös, vályogos talajképző kőzeten kialakult típusos **mészlepedékes csernozjom**. A mezőgazdasági művelés alatt álló területek mintegy 80 %-át borítja e talaj, melynek jellemzője, hogy vízgazdálkodása nagyon jó és megfelelő tápanyag utánpótlás mellett kiváló termékenységű talajok.

A város másik legjellemzőbb talajtípusa a **barnaföld**. Legnagyobb kiterjedésben a Szőlőhegyen ás az Ős-Sárvíz hordalékkúp-síkságán fordul elő. A Szőlőhegy barnaföldjeinek mintegy kétharmada erodált, alacsony termőképesség jellemzi.

A terület legtermékenyebb talajtípusa a **csernozjomosodott barna erdőtalaj**. Legnagyobb összefüggő területe a tagolt, löszös dombságon található. A csernozjom barna erdőtalajok szelvényében két folyamat nyomai dominálnak. Az egyik a kilúgzás, ami a talajtípust a barna erdőtalajokhoz kapcsolja és aminek a következménye a vasas agyagosodás, a másik az erőteljes humuszosodás, ami már a csernozjom talajok főtípusára jellemző. E talajok általában a barna erdőtalajok és a csernozjom talajok elterjedési területének határán találhatók. A szelvény felépítésére jellemző az erőteljes, mélyen kialakult humuszos szint, mely gyakran a barna erdőtalaj felhalmozódási szintjébe is belenyúlik, elfedve annak színét és eredeti tulajdonságait. Az agyagtartalomban nincs különbség a kilúgzási és felhalmozódási szintek között. A humusz eloszlása a szelvényen belül megfelel a csernozjom talajokénak.

A süllyedék-területeken és az ártereken hidromorf talajok alakultak ki. Legelterjedtebb típusa a **réti talaj**, valamint a **síkláptalaj**, amely a Sárrét-medence uralkodó talajtípusa. A réti talajok főtípusába azokat a talajokat soroljuk, amelyek keletkezésében az időszakos túlnedvesedés játszott nagy szerepet. Ez lehet az időszakos felületi vízborításnak, vagy a közeli talajvíznek a következménye. A vízhatásra beálló levegőtlenség jellegzetes szervesanyag-képződést és az ásványi részek redukcióját váltja ki. A réti talajok tulajdonságait a tapadós humuszanyagokkal, a nehéz művelhetőséggel, a foszfor erős megkötődésével,

valamint a nitrogén tavaszi nehéz feltáródásával jellemezhetjük. A réti talajokon a termés különösen nedves években kicsi, száraz években viszont jó.

A láptalajok főtípusába tartozó típusok vagy állandó vízborítás alatt képződtek, vagy az év nagyobb részében víz alatt állottak és a vízmentes időszakokban is vízzel telítettek voltak. Az állandó vízhatás következményeként a növényzet - elsősorban a vízi növényzet, így a nád, a sás, a káka, tőzegmoha - elhalása után a szerves maradványok a víz alatt vagy vízzel telítve, tehát levegőtlen viszonyok között bomlanak el. A humifikáció ilyen esetekben tőzegesedéssel társul. A síkláptalajok talajszelvény felépítésében különböző tulajdonságú és vastagságú tőzegrétegek vesznek részt, és a felszínt gyakran koturéteg alkotja. A tőzegréteg alatt a tőzegláp feküje lehet glejes iszap, agyag vagy tavi mész. A rétláptőzeg-szelvényekben vaskonkréciókat is találunk, melyek összeállva rétegeket is alkothatnak, ez a gyepvasérc. Vízgazdálkodásuk szélsőséges. Azok a szintek, amelyeket a rendszerint magasan álló talajvíz kapillárisan telít, egész éven át túl nedvesek, a felszínen levő rétegek a szárazabb időszakban kiszáradnak. Mivel a jól humifikált tőzeg súlyának tízszeresét képes vízből megkötni, a nedves és a száraz állapot között igen nagy víztartalom-különbség van. Tápanyag-gazdálkodásuk ugyancsak szélsőséges. Egyes növényi tápanyagokból, így a nitrogénből és a foszforból igen sokat tartalmaznak, másokból - elsősorban a talaj ásványi részéhez kötött tápanyagokból - keveset.

A köves és földes kopár talajtípus a közigazgatási határ észak-keleti részén találhatók. A talajképződés és a biológiai folyamatok huzamosabb ideig való hatását az eróziós folyamatok teszik lehetetlenné. A humuszosodás a talajszelvénynek csak egészen sekély rétegét érinti. A talajképző kőzet mélyebb átalakulására nincs lehetőség, mert a talajpusztulás a már esetleg átalakult anyagot a helyéről elszállítja és mindig újabb és újabb anyag kerül a talajképződési tényezők hatása alá. A talajréteg, vagyis a humuszos szint itt sem haladja meg a 10 cm-t, illetve művelés alatt álló területeken a szántott réteg vastagságát.

1.17.5 Felszíni és a felszín alatti vizek

Felszíni víz

Székesfehérvár közigazgatási területének és belterületének legnagyobb része a Sárvíz-Nádor-csatorna vízgyűjtőjéhez tartozik. A Nagyszombati úttól keletre eső belterületek, Csala és Kisfalud a Császár-vízen keresztül a Velencei tó vízgyűjtőjének a része. Székesfehérvár felszíni és felszín alatti vizekben szegény. A gyér vízhálózat állandó vizű tagjai mind átfolyó jellegűek. A városon belül eredő vízfolyások kivétel nélkül időszakosak. Az átfolyó vizek a Dunántúli- középhegységben erednek, és a fiatal eróziós völgyekben folynak. A fő vízfolyás (Gaja-patak) a város északnyugati és nyugati részén (482 m tengerszint feletti magasságban) ered, a városhatáron belül a Sárrét keleti medencéjének és a löszös dombság nyugati peremének vizeit gyűjti össze. A csatornázott patak a városon kívül, Sárszentmihály felett torkollik a Sárvízbe (Nádor-csatorna). A patak bakonyi vízgyűjtő területe erősen csapadékos, fehérvári szakasza a kis esés (66 cm/km) ellenére sok vizet szállít, a város felszíni élővízfolyásoknak befogadójául szolgál, így befogadója a Hosszúéri-ároknak, az Aszalvölgyi-ároknak (legjelentősebb mellékvíz) és mellékcsatornáinak (Lugosi úti árok, Marosvíz, Basa árok), a Jancsár-árok és a belé csatlakozó Varga-csatornának és a Malom-csatornának. A Jancsár-árok a befogadója a tisztított szennyvizeknek is. Mivel a felsorolt vízfolyások mind időszakosak, többnyire kiadós esőzések idején vezetnek medrükben vizet, ezért a Gaja évi vízszint ingadozása jelentős, vízjárását tavaszi és őszi árvíz jellemzi. A legnagyobb tavaszi vízhozamok a hóolvadás idejére esnek. Az őszi árhullám a szeptemberi-októberi esőzések

eredménye. A Sárvíz-Nádor-csatornába csatlakozik még a Dinnyési-Kajtori csatorna, amelybe a város keleti részeiről összegyűjtött felszíni vizeket szállító mesterséges nyílt árok-rendszer köt be.

Székesfehérvár másik nagyobb vízfolyása, a várost kelet felől határoló Császár-víz, amely a Velencei-tó legnagyobb tápláló patakja. A csatornázott patak Csákvár felett ered a Vértes délkeleti lejtőjén. Átfolyva a Zámolyi-medencén, Csala felett éri el a város határát. Terjedelmes mezőföldi és vértesi vízgyűjtőjéből csak jelentéktelen terület tartozik a városhoz. A vízfolyás székesfehérvári szakasza is rövid. Vízjárását a Gajához hasonlóan tavaszi és őszi árvíz jellemzi.

A Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terv szerint a Gaja-patak alsó ökológiai minősítése nem éri el a jó állapotot, gyenge minőségű. Ezt támasztja alá a vízügyi hatóság által 2009-ben mért adatok, melyek rámutatnak arra, hogy a vízfolyás antropogén hatásoktól terhelt (pl.: tisztított szennyvíz).

A felszíni vízfolyásoknál kisebb jelentőségűek az állóvizek, összterületük 43,32 hektár. Székesfehérvár legnagyobb állóvíze a 40,20 hektár kiterjedésű - egykor források vizéből táplálkozó – Sóstó. A Sóstó a Sárvíz újpleisztocén kori elhagyatott holtmedrében alakult ki. A vízfelület a vízháztartásnak megfelelően változik, sajnos az elmúlt évtizedben többször teljesen kiszáradt. A Sóstó rehabilitációjára, fejlesztésére tervek készültek, mely során egyik fontos szempont a vízpótlás megoldása.

Mesterséges tavak a Palotavárosi, a Móri úti, a volt Vidámparki tavak és a Bányató, mely a város legkisebb - 3,12 hektár - kiterjedésű tava. A Bányató, amely a század első felében kedvelt kirándulóhely, az egykori kőbánya vízbetöréseként jött létre. A város északi és nyugati területein több mesterséges tavat alakítottak ki az 1980-as években, amelyek a Gaja, illetőleg a Sárrét talajvizéből táplálkoznak. A mesterséges tavak területe 246 hektár.

Felszín alatti vizek

A felszín kőzettani felépítésétől, domborzatától, továbbá a talajtakarótól függően a város területén a talajvízviszonyok nagyon különbözőek. A Szőlőhegyet és a löszös dombsági területeket vízhiány jellemzi. Ez részben kőzettani, részben pedig morfológiai tényezőkkel van összefüggésben. Talajvíz a hegységi területen nincs. A törésekkel behálózott, mállott gránitfelszín nagymértékben vízáteresztő, a területre hullott csapadék nagy mélységekbe szivárog, és részben rétegvízként halmozódik fel. A löszös dombságon részben a lösztakaró vastagsága, részben pedig annak homogenitása következtében a talajvíz nagyon mélyen helyezkedik el, a felszín tagoltsága miatt összefüggő víztartó rétegek a löszben nincsenek. A löszös dombság oldatokban erősen koncentrált, kalcium hidrogénkarbonátos kemény vizet tárol. A legnagyobb talajvízbőség a folyóvízi homokos, kavicsos üledékekkel kitöltött süllyedékeket és eróziós völgyeket jellemzi. Vízgazdagságával elsősorban a Sárrét-medence tűnik ki, de a lesüllyedt hordalékkúp kavicsa kitűnő víztározó. A Sárrét alacsony armális felszínét - átlagos tengerszint feletti magassága 110,5 m - összefüggő talajvíztükör jellemzi, amelynek átlagos mélysége 1,5-3 m, ingadozása nem haladja meg az 1-2 m-t, mivel a környező magasabb területekről jelentékeny mennyiségű felszíni és felszín alatti víz áramlik be. Felszín alatti áramlással különösen a Móri-árokból kap utánpótlást a talajvíz. A várost délről övező hordalékkúp-síkságon és a Császár-víz völgyében a talajvíz 3-5 méter mélységben helyezkedik el, összefüggő talajvízszint nincs. A kristályos alaphegység felszínközelsége (165-200 m), a mélyszerkezeti viszonyok és medenceüledékek vékony kifejlődése miatt, a város területe rétegvízben is nagyon szegény. A vízadó rétegek a felsőpannóniai homokos üledékek.

Vízbázis érintettsége:

A város területét érinti a Hármashidi Ásványvízkút előzetesen lehatárolt hidrogeológiai B védőidoma, a Sóstói Vízmű hidrogeológiai B védőidoma- és területe, valamint az Aszalvölgyi vízmű hidrogeológiai A és B védőterülete és hidrogeológiai B védőidoma.

Az Európai Uniós Víz Keretirányelv keretében 2010-ben lezárult a Vízgyűjtő Gazdálkodás Tervezés, amely információkat szolgáltatott a felszíni és a felszín alatti vizek állapotát illetően. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek készítéséhez Magyarország területét - amely teljes egészében a Duna vízgyűjtőjén fekszik - 42 tervezési alegységre osztották fel. A terv alapján Székesfehérvár közigazgatási területét az „1-13 Észak-Mezőföld és Keleti-Bakony" tervezési alegység, illetve az „1-14 Velencei tó" tervezési alegység érinti.

1.17.6 Levegőtisztaság és védelme

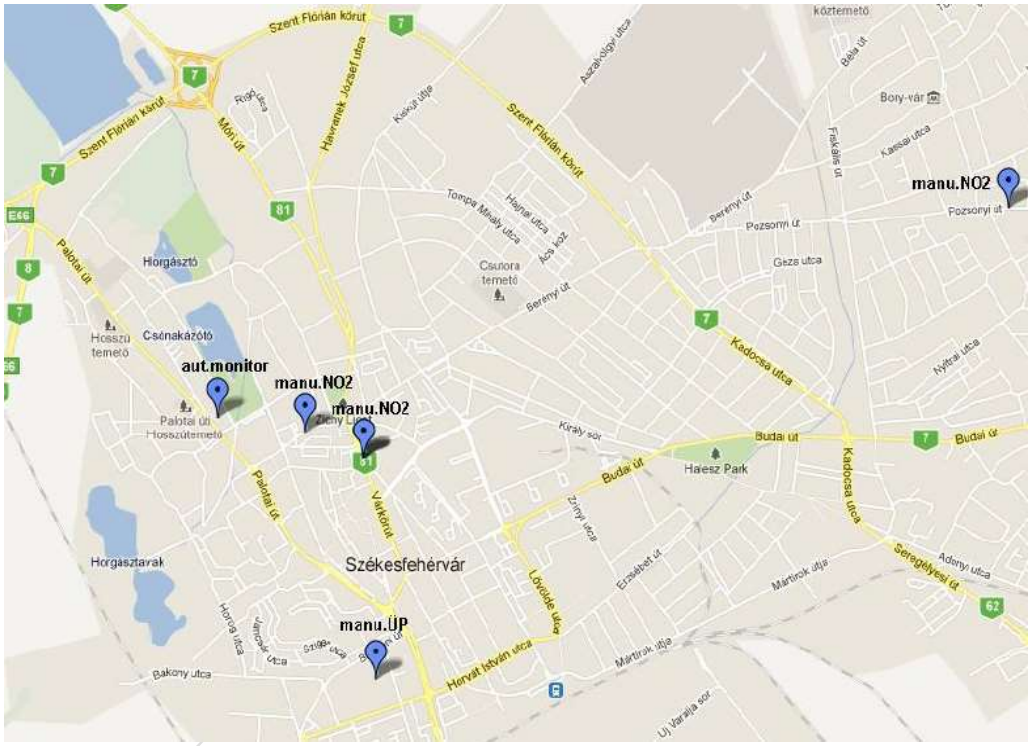

47. térkép: **Székesfehérvár immissziómérő állomásai** Forrás: OLM

A levegőminőség értékelésének alapját a manuális mérőhálózatban vizsgált két fő komponens (nitrogéndioxid, (kén-dioxid 2007-ig) ülepedő por), valamint az automata mérőn vizsgált (kén-dioxid (SO_2), nitrogén-dioxid, (NO_2), nitrogén-oxidok (NO_x), szén-monoxid (CO), ózon (O_3), ülepedő por (PM_{10}; $PM_{2,5}$) és benzol) szennyezőanyagok adatai szolgáltatták.

Székesfehérvár immissziómérő hálózatában 3 manuális állomáson és 1 automata állomáson történik a légszennyezettség vizsgálata a következő helyszíneken:

- Palotai út-Mészöly G. u. (automata): SO_2, NO_2, NO_x, CO, O_3, $PM_{10,}$ benzol
- Balatoni út 6. (manuális): ülepedő por
- Várkörút 6. (manuális): NO_2
- Pozsonyi út 95. (manuális): NO_2.

2007 évben a manuális mérőpontokon még kén-dioxid mérése is történt, mivel azonban a vizsgált komponens esetében határérték túllépést nem tapasztaltak, ezen szennyező mérését 2008 évtől megszüntették.

A levegő minőségének alakításában meghatározó települési légszennyezési források és háttérszennyezések az alábbi kibocsátásokból összegződnek:

- ipari és szolgáltatási szektorból eredő,
- az egyedi és lakossági fűtések, valamint
- a közlekedés.

Manuális mérőhálózat eredményeinek értékelése

Székesfehérvárra az éves átlagértékek alapján készült légszennyezettségi index szerinti értékelés összefoglaló eredményét rögzíti az 55. sz. táblázat, illetve annak alakulását 2007-2016 évek közötti időszakban. Székesfehérvár – a településen mért legmagasabb indexű szennyezőanyag alapján meghatározott – összesített légszennyezettségi indexe a vizsgált 10 éves időszak valamennyi évében „jó" értékelésű volt.

	Légszennyezettségi index			Összesített
	NO_2	SO_2	ÜP	index
2007.	jó (2)	kiváló (1)	jó (2)	jó (2)
2008.	jó (2)	-	jó (2)	jó (2)
2009.	jó (2)	-	kiváló (1)	jó (2)
2010.	jó (2)	-	jó (2)	jó (2)
2011.	jó (2)	-	jó (2)	jó (2)
2012.	kiváló (1)	-	jó (2)	jó (2)
2013.	jó (2)	-	kiváló (1)	jó (2)
2014.	jó (2)	-	jó (2)	jó (2)
2015.	jó (2)	-	jó (2)	jó (2)
2016.	jó (2)	-	jó (2)	jó (2)

63.** táblázat: **Székesfehérvár légszennyezettségi index alapján történő értékelései 2007-2016 között Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről

A manuális mérőhálózaton mért nitrogén-dioxid és ülepedő por éves átlagkoncentrációinak alakulását (nitrogén-dioxid statisztikai paraméterei 24 órás átlagértékek, míg az ülepedő por statisztikai paraméterei 30 napos átlagértékek alapján kerültek meghatározásra) a 2007. 01. 01 – 2016. 12. 31-ig terjedő, 10 éves időszakra vonatkozóan az alábbi grafikon mutatja be.

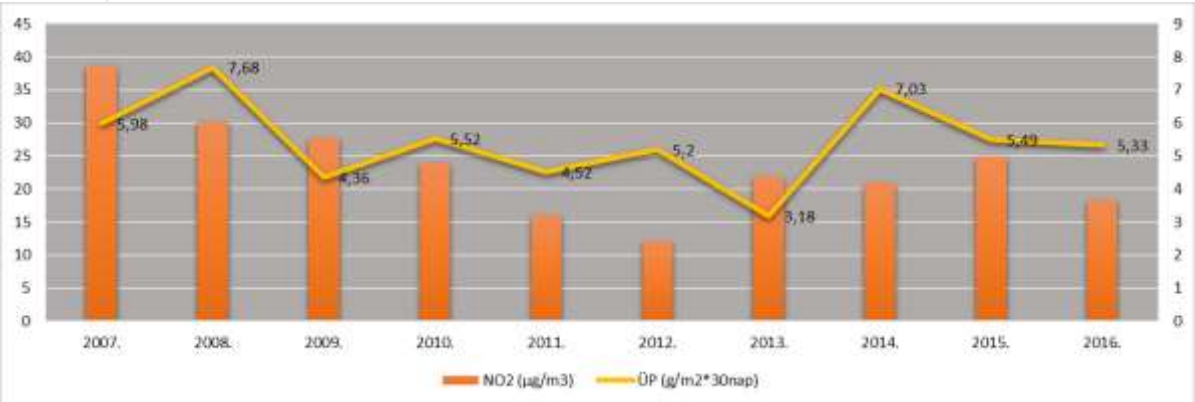

93. ábra: ***Nitrogén-dioxid és ülepedő por szennyezőanyagok koncentrációjának alakulása 2007-2016 között éves átlagokra vonatkozóan Székesfehérvár RIV (manuális) mérőpontjain*** *Forrás:* Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről *(napi átlagadatok éves átlagai)*

Ülepedő por terheltség

Ülepedő por tekintetében 2007 és 2016 között az éves átlagok értékeinél növekedés és csökkenés egyaránt található az előző év adataihoz képest. Az elmúlt 10 évben a 2008-ban megfigyelhető maximum után több helyen csökkenést figyelhetünk meg, mely legmagasabb értéket 2014-ben közelítette meg az éves átlagos ülepedő por terheltség. 2016-ban 2015 évhez képest enyhe javulás tapasztalható.

Az ülepedő por koncentrációja éves átlagban a 2010. év végéig folyamatosan az érvényes egészségügyi határérték alatti maradt. 2011-től egészségügyi határértéket a levegős rendeletek nem írnak elő, 2012-től e szennyező komponens csak tervezési irányértékekkel szabályozott. A havi átlagokat tekintve megállapítható, hogy tervezési irányérték átlépés egyik hónapban sem volt. A fűtési szezonra eső hónapokban sem vehető észre magasabb ülepedő por terhelés a többi időszakhoz képest.

Az évenkénti ingadozás mellett a szennyezettség hosszút távon csökkent és lényegesen a „120 t/km^2 x év” tervezési irányérték alatt maradt.

NO_2 terheltség

A nitrogén-dioxid vonatkozásában a fenti 74. sz. grafikonon bemutatott 10 éves időtávban nem volt egészségügyi határérték átlépés az éves határérték (40 µg/m^3) és 2016-ig a 24-órás határérték (85 µg/m^3) tekintetében sem. Azonban 2017 év abban a tekintetben kivétel volt: a Várkörúti mérőponton két nap (2017.03.22; 2017.11.16) a nitrogén-dioxid terheltség meghaladta a napi határértéket (azzal, hogy egy naptári év alatt a 24 órás határérték legfeljebb háromszor de, túlléphető).

A jelentős forgalmú közlekedési útvonalak közelében előforduló rövid idejű, határértékhez közeli, illetve azt meghaladó koncentrációk egyértelműen a közlekedés légszennyező hatásának hozzájárulására utalnak hozzáadódva a fűtési időszakban a fűtéshez kapcsolódó kibocsátásokhoz.

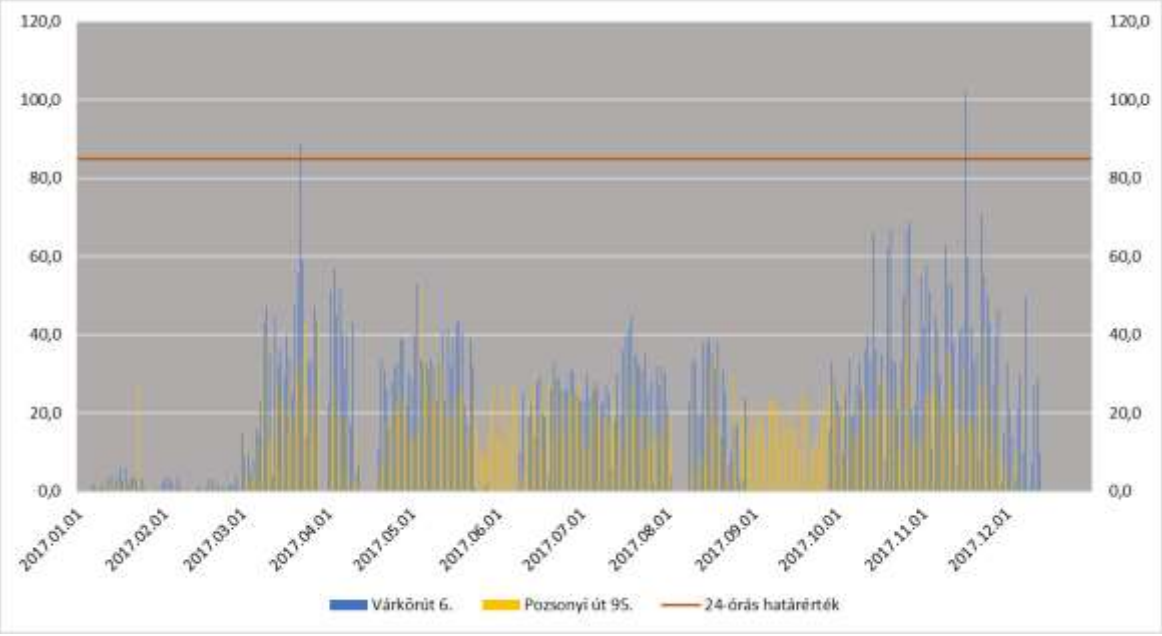

94. ábra: ***Nitrogén-dioxid koncentrációk napi átlagadatai 2017.01.01-2017.12.31 között Székesfehérváron, a Várkörút 6. és Pozsonyi út 95. szám alatti RIV mérőpontokon*** Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu

Az éves mérési átlagok esetében a javulás 2007. óta – a vizsgált 10 éves időtáv egyes éveiben tapasztalt kisebb növekedések ellenére is – egyértelmű, amely a közlekedés okozta összkibocsátás csökkenésének tudható be. Ez többek között a gépjárműmotorokkal szembeni környezetvédelmi követelmények szigorodásával és a forgalomtechnikai, helyi közlekedésszervezési beavatkozásokkal is magyarázható. Megjegyzendő, hogy a manuális mérési pontokon mért nitrogén-dioxid éves átlagos eredmények 10 év viszonylatában csökkenő trendje nincs teljesen összhangban az automata mérőállomás által mért tendenciával. Ennek oka a mérési pontokon bekövetkező különböző, ellentétes irányú gépjárműforgalom változással lehet összefüggésben.

Automata mérőhálózat eredményeinek értékelése

A monitorállomás által folyamatosan mért szennyező komponensek éves átlagértékei alapján meghatározott légszennyezettségi indexeket 2007-2016 között az alábbi táblázat foglalja össze. A legkedvezőtlenebb minőségi kategóriájú komponens szerint történő besorolások alapján a vizsgált 10 éves időtávban – a 2010 és 2011 évek kivételével –„jó” minősítésű volt a levegő minősége Székesfehérváron.

	Légszennyezettségi index							Összesített index
	SO_2	NO_2	NOx	PM_{10}	Benzol	CO	O_3	a legmagasabb indexű alapján
2007.	-	jó (2)	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)	jó (2)
2008.	-	jó (2)	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)	jó (2)
2009.	-	jó (2)	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)	jó (2)
2010.	-	jó (2)	jó (2)	megfelelő (3)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)	megfelelő (3)
2011.	-	jó (2)	jó (2)	megfelelő (3)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)	megfelelő (3)
2012.	-	jó (2)	jó (2)	jó (2)	-	kiváló (1)	jó (2)	jó (2)
2013.	-	jó (2)	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)	jó (2)
2014.	-	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	kiváló (1)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)
2015.	-	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	kiváló (1)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)
2016.	kiváló (1)	jó (2)	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)

64. táblázat: **Székesfehérvár légszennyezettségi index szerinti értékelései 2007-2016 között** Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről

Nitrogén-dioxid és nitrogén-oxidok esetében a levegő minősége minden évben a „jó” kategóriába esik.

Szálló por szennyezőanyag tekintetében és a vizsgált szennyező komponenseket vizsgálva, a megyeszékhely levegőminősége éves szinten, egyedül 2010 és 2011 években esett a „megfelelő” kategóriába.

Szén-monoxid szennyezettség szempontjából az értékelt összes évben „kiváló” a levegőminőség.

Ózon szennyező komponens vonatkozásában, légszennyezettségi index alapján történt teljes évi értékelés szerint Székesfehérvár „jó”-nak mondható levegője az utolsó három esztendőben javult, „kiváló” értékelést kapott.

A mért szennyezőanyagok szennyezettsége a vonatkozó éves egészségügyi határértékeket egy esetben sem haladta meg az automata mérőállomáson.

A főbb légszennyezőanyagok koncentrációjának alakulását tartalmazza az alábbi **ábra** a 2007-2016 közötti időszakra vonatkozóan és éves szinten összesítve.

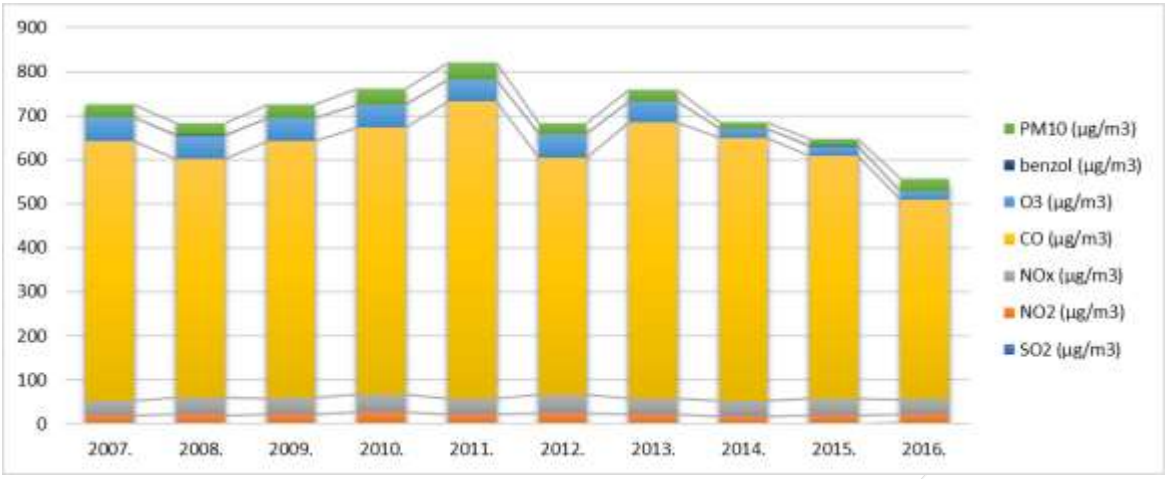

83. ábra: **Kén-dioxid, nitrogén-dioxid, nitrogén-oxid, szénmonoxid, ózon, szálló por és benzol szennyezőanyagok koncentrációjának alakulása 2007-2016 között Székesfehérvár automata mérőpontján** Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről (napi átlagadatok éves átlagai)

A kén-dioxid és a szén-monoxid szennyező komponensekre vonatkozó rövid-, illetve hosszú idejű határékek a 2007-től vizsgált 10 év viszonylatában folyamatosan teljesültek. A jövőben a jelenleg érvényes határértékek feletti terheltséget jelentő levegőminőségi romlás e két szennyező komponens esetében nem várható.

Kén-dioxid (SO_2) terheltség értékelése

A kén-dioxid szennyezőanyag átlagkoncentrációjának 2017 évi menetét vizsgálva azt láthatjuk, hogy mind a 24 órára, mind az 1 órára vonatkozó egészségügyi határértékek lényegesen magasabbak, mint a mért koncentráció átlagok. A grafikonokon csekély mértékben megfigyelhetők a fűtési szezonra jellemző magasabb koncentráció értékek, melyek így is a napi határérték 4-5,6%-a körüli átlagos napi terheltséget jelentenek.

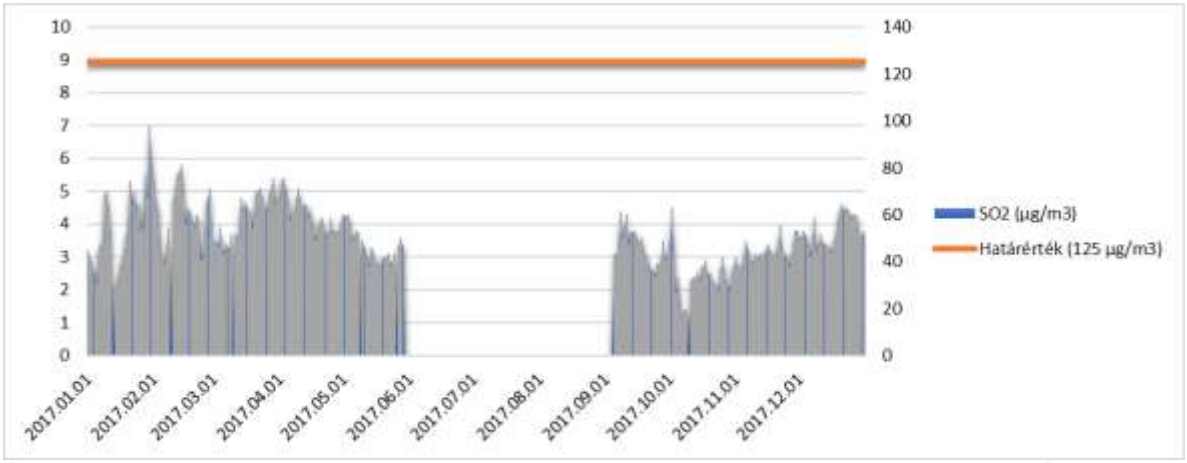

95. ábra: ***Kén-dioxid koncentrációk napi átlagadatai 2017.01.01-2017.12.31 között Székesfehérváron az automata mérőponton***

Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu

Tekintettel arra 2016-tól állnak rendelkezésre éves kén-dioxid átlagkoncentráció adatok, a szennyezőanyag éves alakulása sem 10 éves időtávban, sem rövidtávon nem értékelhető még ki a tervezés jelen stádiumában.

Nitrogén-dioxid, nitrogén-oxidok (NO_2/NOx) terheltség értékelése

A különböző nitrogén-oxidok (NO_X) kibocsátásokból származó nitrogén-dioxid (NO_2) szennyezettség vonatkozásában a 24 órás átlageredmények alapján egészségügyi határérték (85 µg/m³) túllépés 2017.1.01-2017.12.31 között nem volt. Az éves tendencia maximum értéke március hónapra és csaknem az első két negyedévére elhúzódóan volt jellemző és egy kisebb csúccsal október-novemberi időszakra korlátozódott, amely a fűtési szezonban jelentkező magasabb alapszennyezettségnek tulajdonítható.

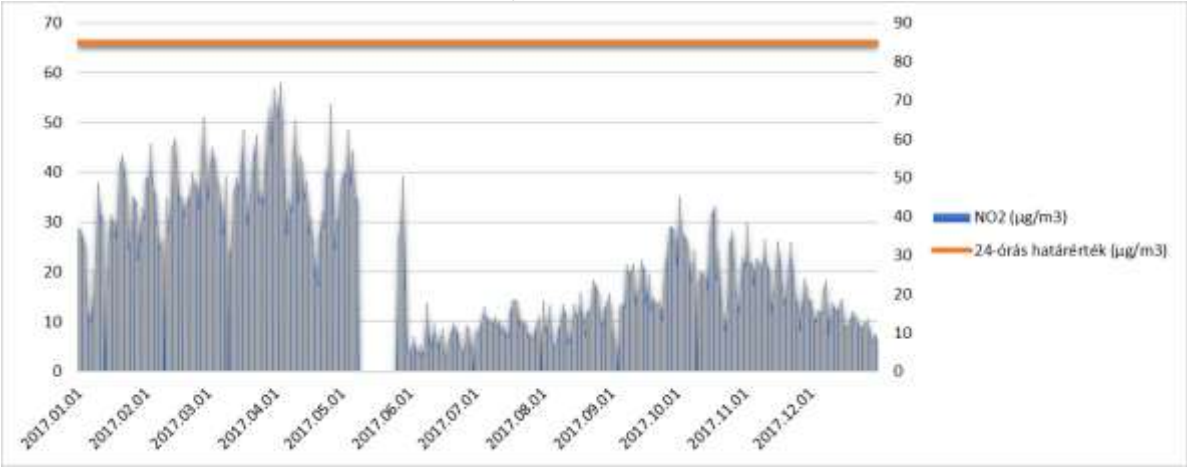

96. ábra: **Nitrogén-dioxid koncentrációk napi átlagadatai 2017.01.01-2017.12.31 között Székesfehérváron az automata mérőponton** Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu

A napszakokon belül órás határérték (100 μ g/m³) túllépés az év során nem fordult elő. Az év első negyedévében és második negyedévének elején fordult elő magasabb, 75-85 μ g/m³ értékhatár közötti koncentráció. Ekkor a fűtési szezon miatti magas alapszennyezettségre rakódó, a reggeli és délutáni intenzív közlekedés okozta NO_X kibocsátások hozzájárulása is megfigyelhető.

Az **éves átlagok esetében** megállapítható, hogy 2007-től 2010-ig növekedés, 2011-ben csökkenés, majd azt követően 2012-ben, 2015-ben újra növekedés volt tapasztalható. A hosszú távú tendencia szerint a

mérséklődő növekedés egyértelműen látszik az éves elmozdulások változó irányának ellenére. Ezt a gépjárműforgalom változása mellett elsősorban a fűtési időszakban üzemeltetett tüzelőberendezések kibocsátásai befolyásolják. Az éves határértékhez (40 μ g/m^3) képest azonban az átlagok lényegesen alacsonyabbak.

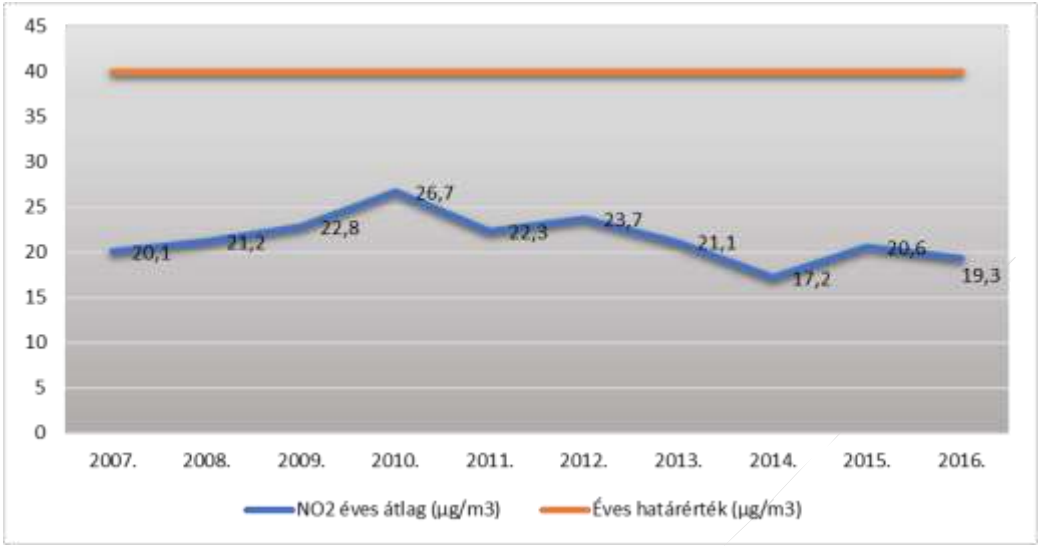

97. ábra: **Nitrogén-dioxid szennyezőanyag koncentrációjának alakulása 2007-2016 között Székesfehérvár automata mérőpontján**
Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről

A 24 órás átlagokat vizsgálva megállapítható, hogy az év első és negyedik negyedévében jelentkező nitrogén-dioxid maximumokkal együtt a nitrogén-oxidok koncentrációja is megemelkedett, ha nem is haladta meg a 150 μ g/m^3 tervezési irányértéket. Emellett a nitrogén-oxidok esetében a január végi napokon jelentős emelkedés figyelhető meg, amellyel együtt járt a nitrogén-dioxid koncentráció emelkedése.

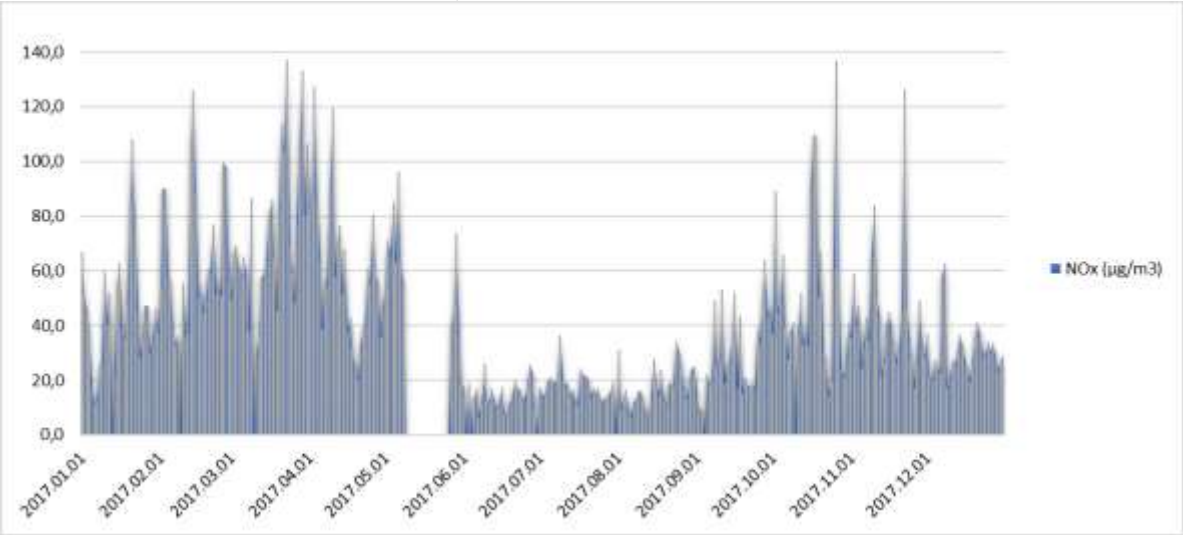

98. ábra: **Nitrogén-oxid koncentrációk napi átlagadatai 2017.01.01-2017.12.31 között Székesfehérváron az automata mérőponton** Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu

A napszakokon belül az órás nitrogén-oxidok koncentráció menetét vizsgálva az tapasztalható, hogy a 200 μ g/m^3 tervezési irányérték túllépések száma gyakoribb, mint a nitrogéndioxid egészségügyi határérték túllépéseké.

A nitrogén-oxidokra (NOx) éves határérték, vagy tervezési irányérték nincs megállapítva. Az éves átlagok a nitrogén-oxidokra (NOx) a vizsgált 10 éves időtávban növekedést mutat, azon belül az utolsó 5 év tendenciája viszont csökkenő.

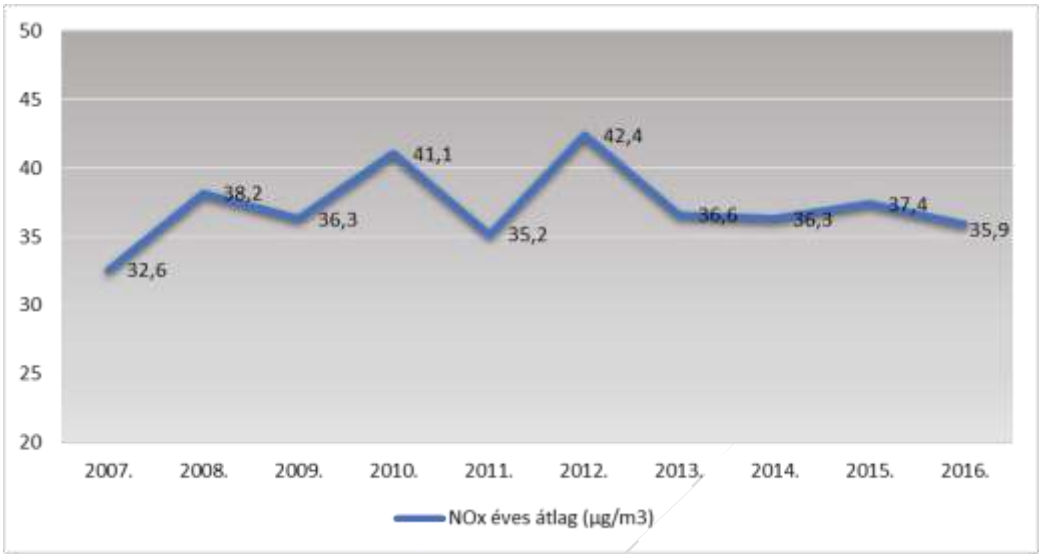

99. ábra: **Nitrogén-oxid szennyezőanyag koncentrációjának alakulása 2007-2016 között Székesfehérvár automata mérőpontján**

Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről

Szén-monoxid terheltség

A szén-monoxid szennyezőanyag átlagkoncentrációjának – adatrendelkezésre állás miatt a 2016 év – éves menetét vizsgálva azt láthatjuk, hogy mind a 24 órára, mind az 1 órára vonatkozó egészségügyi határértékek lényegesen magasabbak, mint a mért koncentráció átlagok. A grafikonokon csekély mértékben megfigyelhetők a fűtési szezonra jellemző magasabb koncentráció értékek, melyek így is a napi határérték 1/5-e körüli átlagos terheltséget jelentenek.

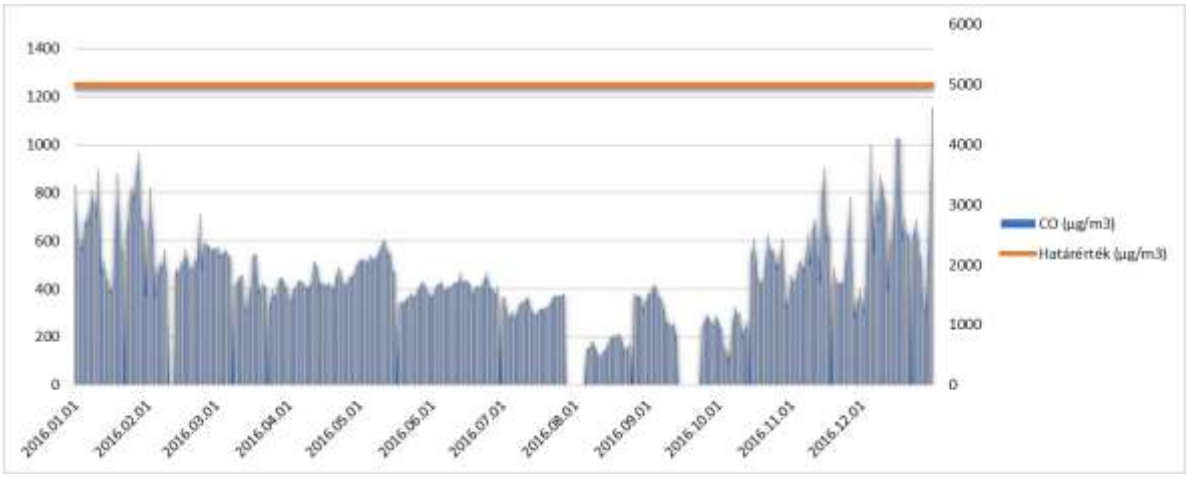

100. ábra: **Szén-monoxid koncentrációk napi átlagadatai 2016.01.01-2016.12.31 között Székesfehérváron az automata mérőponton**

Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu

Az éves átlagok esetében a szén-monoxid szennyezettségben 2007-től 2013-ig az évek közötti különbség változatos képet mutat, majd 2014-től kezdődően növekvő ütemű csökkenés figyelhető meg az előző évek átlagkoncentrációihoz képest. Az éves átlagértékek a vizsgált 10 éves időtávban lényegesen az éves egészségügyi határérték (3000 µg/m^3) alatt maradtak.

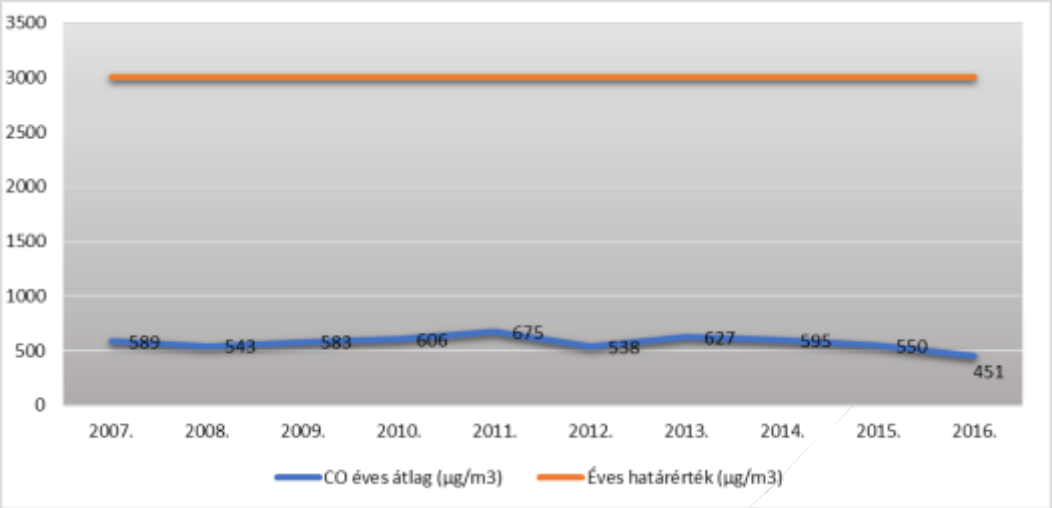

101. ábra: **Szén-monoxid szennyezőanyag koncentrációjának alakulása 2007-2016 között Székesfehérvár automata mérőpontján**

Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről

Ózon terheltség

Mivel az ózon másodlagos szennyezőanyag, nem közvetlenül kibocsátásból származik, hanem intenzív napsugárzás hatására elsősorban a gépjármű közlekedés emissziójából a levegőben jelenlévő szerves előanyagokból, és nitrózus gázokból keletkezik, így a koncentráció alakulása az évszakokon és a napszakokon belül is periodikusan változik. A napsugárzás intenzitásával összefüggő éves lefutást tükrözik az alábbi ábrák. A tavaszi hónapokban a napsütés intenzitásának emelkedésével az ózon 24 órás átlagkoncentrációja megemelkedett, amely a napsugárzás intenzitásának csökkenéséig és a közlekedési eredetű szennyezés intenzitásával összefüggően magas értéken marad.

102. ábra: **Ózon koncentrációk napi átlagadatai 2017.01.01-2017.12.31 között Székesfehérváron az automata mérőponton**

Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu

Az 1 órás átlagok a nyári időszakban haladták meg (2017.06.22 két óra mért átlagadata) a 120 µg/m^3 egészségügyi határértéket, azonban a 180 µg/m^3 tájékoztatási küszöbérték alatt maradtak, így a település füstköd-riadó rendeletében rögzített rendkívüli intézkedések elrendelésére idáig ezen komponens koncentrációjának megnövekedése miatt nem volt szükség. A jövőben a klímaváltozás hatása az ózon koncentráció alakulására bizonytalan, elképzelhető az elkövetkező években, hogy az órás koncentráció értékek megközelítik, esetleg elérik a tájékoztatási küszöbértéket, amely szükségessé teheti a rendkívüli intézkedéseket is.

Az alábbi ábra szerint az ózonszennyezettség éves átlaga – bár 2012-ben növekedett 2011-hez képest - 2007-óta csökkenő tendenciájú.

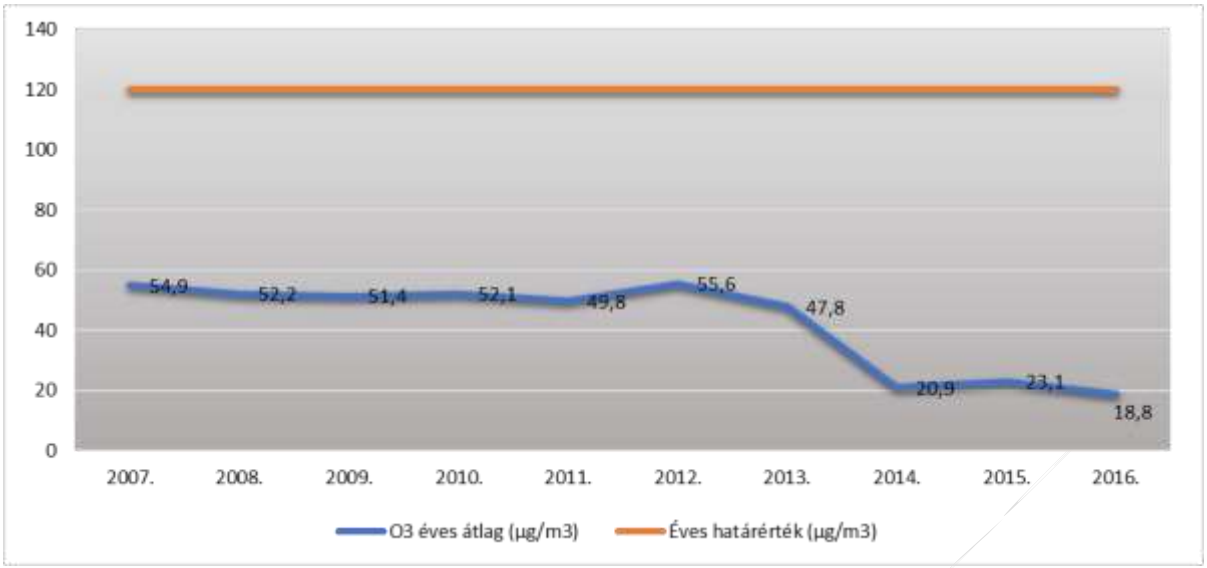

103.** ábra: **Ózon szennyezőanyag koncentrációjának alakulása 2007-2016 között Székesfehérvár automata mérőpontján
Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről

2007-2016 közötti időszak éves átlagadatai vonatkozásában a 2013-ig tartó mérsékelt ütemű csökkenést 2014-től egyértelmű ózon-terhelés csökkenés váltotta. Az éves határértékhez (120 µg/m^3) képest az éves átlagkoncentrációk 10 év távlatában évről-évre és jelentős mértékben alacsonyabbak voltak.

Szálló por (PM_{10}) terheltség

A fűtési szezonra jellemző magas szennyezettség két tényezőre vezethető vissza, a feldúsulást elősegítő, a téli hónapokra jellemző időjárási helyzetekre (inverzió) és a levegőbe emittált, a lakossági fűtésből, közlekedésből és kisebb arányban az ipari kibocsátásból származó szilárd szennyező anyagra. 2017-ben a 24 órás átlagkoncentrációk esetében több alkalommal (az év első negyedévében a fűtési szezonra koncentrálódva) egészségügyi határérték (50 µg/m^3) túllépés volt mérhető. Az év során január hónapban állt elő tájékoztatási (75 µg/m^3) küszöbérték átlépés, azonban riasztási (100 µg/m^3) küszöbérték átlépés egy nap sem.

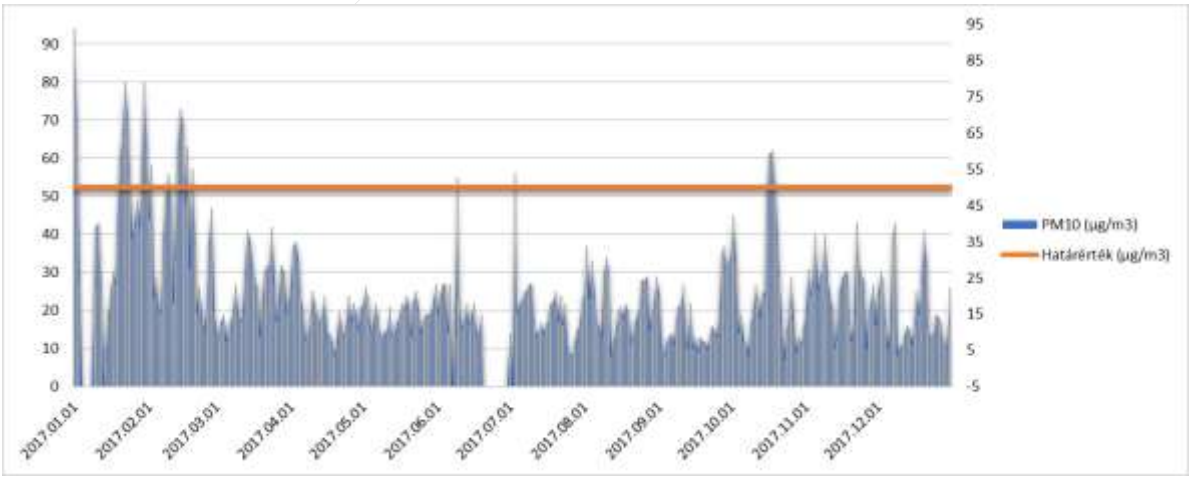

104. ábra: **Szálló por koncentrációk napi átlagadatai 2017.01.01-2017.12.31 között Székesfehérváron az automata mérőponton**
Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu

Az állomás adatai szerint a szálló por átlagkoncentrációja éves átlagban határérték (40 µg/m^3) alatt alakult, 2007-től 2011-ig folyamatos erőteljes növekedés, ezt követően a 2012-re és 2014-re lényeges csökkenés

volt tapasztalható, végül a 10 év tendenciáját 2015 és 2016 évek meredeken növekvő koncentrációértékei zárják.

A szálló por esetében a 24 órás, 50 µg/m^3 egészségügyi határérték túllépésére megengedett maximális 35 esetszámot egyik év napi átlagadatai sem lépték túl. Az éves átlagérték és a túllépések esetszámának 2012 évi és 2014 évi mérséklődése, illetve kizárólag a túllépések esetszámában mutatkozó csökkenés 2015 és 2016 években nem csak a különböző forrásokból származó szilárd szennyező anyag kibocsátott mennyiség-csökkenésének az eredménye, hanem annak is köszönhető, hogy a környezeti levegőben jelenlévő szennyezőanyagok feldúsulását megakadályozó kedvező meteorológiai helyzet gyakrabban fordult elő.

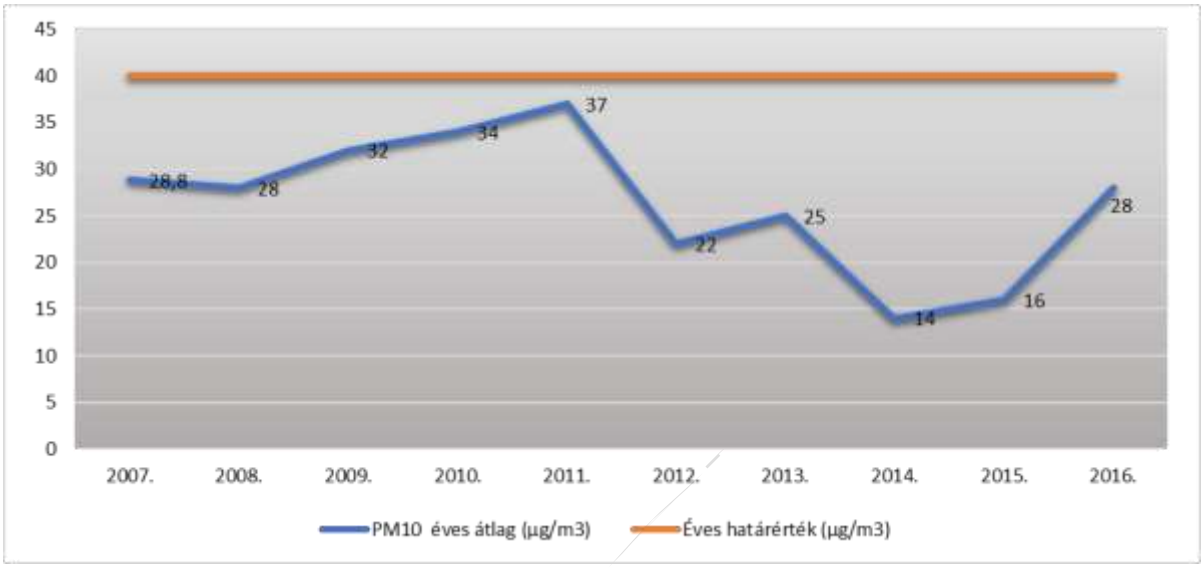

105. ábra: **Szálló por szennyezőanyag koncentrációjának alakulása 2007-2016 között Székesfehérvár automata mérőpontján**

Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről

Ipari kibocsátás

Székesfehérváron annak ellenére, hogy jelen van az ipari tevékenység, jelentős, határérték feletti szennyező anyag kibocsátás nem jellemző, amely egyrészt az üzemekben alkalmazott technológiáknak köszönhető, másrészt pedig a kevesebb kibocsátással járó ipari tevékenység jellegéből fakad.

Az alábbi ábra a Székesfehérváron működő legjelentősebb ipari üzemek pontforrásainak nitrogén-oxidok kibocsátásait mutatja a 2004-2011 időszakban (többek között Székesfehérvár esetében 2016-ban nem került sor a terv felülvizsgálatára):

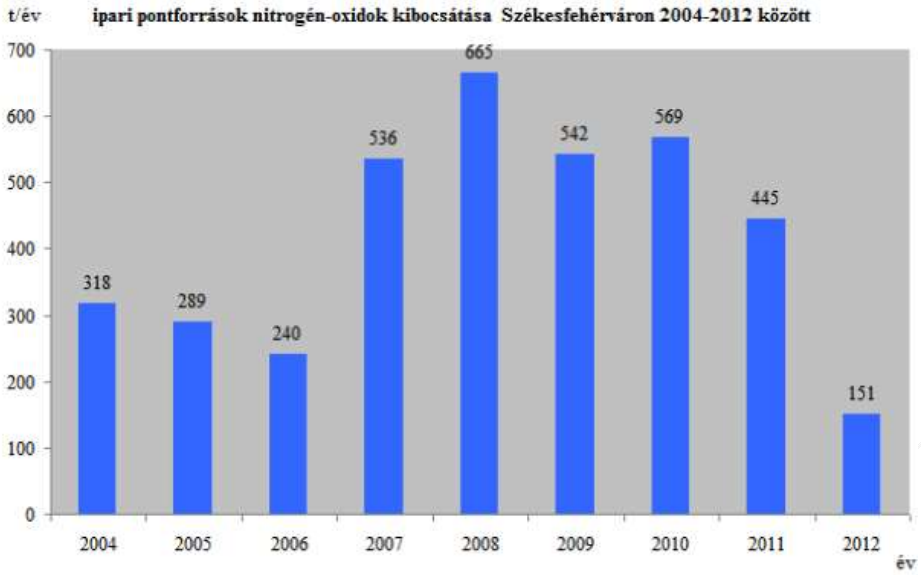

106. ábra**: Székesfehérvár területén üzemelő meghatározó pontforrások nitrogén-oxidok éves összkibocsátásai 2004-2012 között**

Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Az ipari kibocsátások hozzájárulása a NO_2 terheltséghez kedvezőtlen meteorológiai helyzet esetében Székesfehérváron max. 10-15 µg/m^3. döntően nem az ipari nitrogén-oxidok kibocsátások okozzák a településen az egészségügyi határérték feletti koncentráció értékeket, amelyek gépjárműforgalommal terheltebb pontjain fordulnak elő.

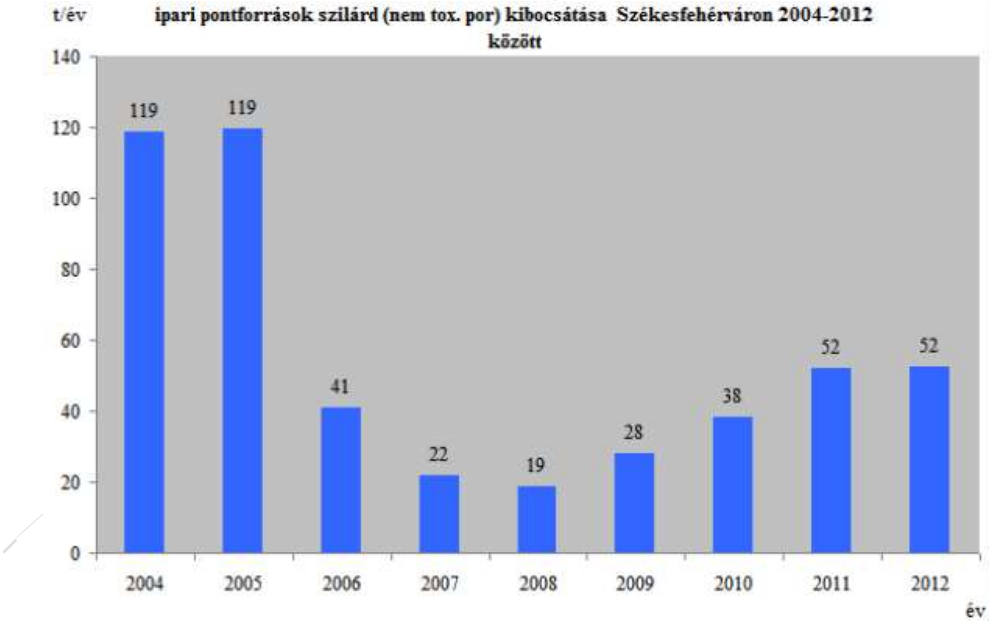

107. ábra**: Székesfehérvár területén üzemelő meghatározó pontforrások szilárd (nem toxikus) éves összkibocsátásai 2004-2012**

Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Székesfehérvár területén jelentős diffúz jellegű kibocsátó források nem üzemelnek, ezért abból származó levegőterheléssel nem kell számolni, ahogy a nitrogén-dioxidra, úgy a PM10-re is érvényes a megállapítás, hogy az ipari források érdemben nem befolyásolják a terhelt időszakokban kialakuló levegőszennyezettséget.

A levegő tisztaságának védelmét is szolgálják az évek során megvalósuló közlekedési csomópont korszerűsítések, a Piac téri autóbusz-pályaudvar átépítése 2006-2007-ben; illetve számos kerékpárút beruházás. De ezek kiépítettsége ma még mindig nem megfelelő mértékű, további beruházásokra van szükség.

A közlekedés fejezetben már bemutatásra került a városban működő személygépjárművek magas aránya. A személygépjárművek üzemanyag szerinti megoszlása kismértékben változott az elmúlt évtizedben, továbbra is a benzinüzeműek dominanciája jellemző. 2001-ben a benzinüzemű gépjárművek 90% feletti részarányt képviseltek a személygépkocsik állományán belül. Majd volumenük és súlyuk egy folyamatos, csökkenő trendbe fordult át a gázolajüzemű személygépjárművek javára. A tendencia eredményeképp 2016-ban a benzinüzemű személygépkocsik aránya 70%-ra csökkent, számuk pedig 15 év alatt 10%-kal csökkent. A gázolaj üzemelésű személygépkocsik száma pedig több mint 3,5x-ére nőtt a 15 év alatt. A „mérleg" csak benzin és dízelüzemű személygépjárművek között „billent át", az egyéb üzemű (pl. alternatív üzemanyagú) személygépjárművek száma 15 év viszonylatában és 2016-ban egyaránt csekélynek mondható az állományon belül, viszont a változás mértéke önmagához képest jelentős, 2001-től 2016-ig 75 db-ról 398 db-ra nőtt, az eredeti állomány 5,3x-e lett a 2016-os.

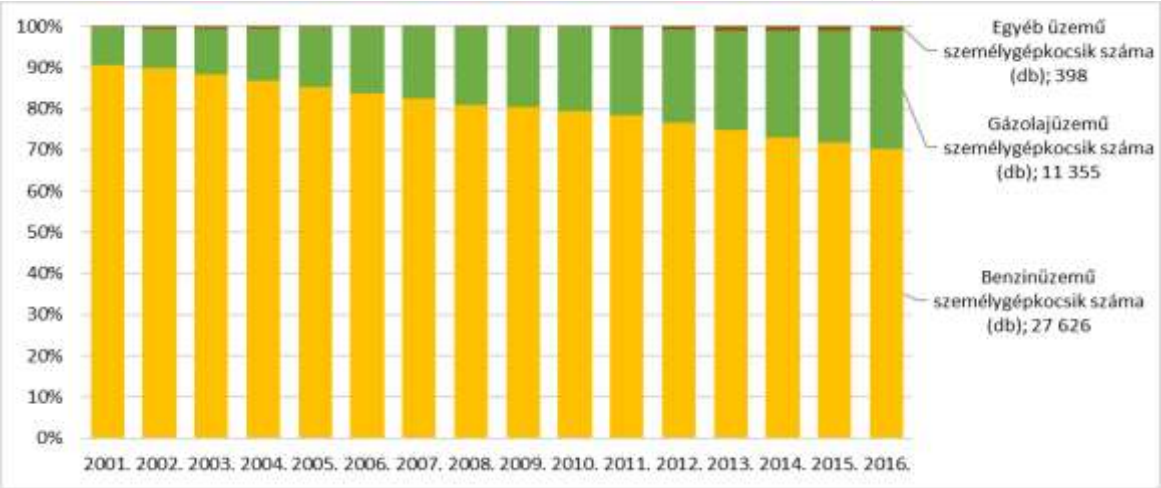

108. ábra: **Személygépkocsik állományának megoszlása Székesfehérváron 2001-2016**
Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR

A téli időszakokban a város légszennyezettségi állapotát kedvezőtlenül befolyásolja az egyedi fűtési szokásokból eredő terhelés. A fa-, illetve széntüzelésű berendezések gyakori szakszerűtlen használata nagymértékben hozzájárul a téli időszakban a szállópor koncentráció növekedéséhez, amely komoly egészségkárosító hatással jár.

A vonatkozó jogszabályok figyelembevételével a Közgyűlés 23/2012. (IV. 19.) számmal rendeletet alkotott Székesfehérvár Megyei Jogú Város Szmogriadó Tervéről. A „szmogriadó"-val kapcsolatos rendelkezés meghatározott ideig tartó, határérték feletti légszennyezettség idején elrendelt intézkedések összessége. Ezen dinamikus szabályozás célja, hogy meghatározza a környezetveszélyeztetést okozó légszennyezettség kialakulása esetén az emberi élet és egészség megóvása érdekében szükséges intézkedéseket, mint a gépjárművek használatát korlátozó intézkedéseket; a helyhez kötött légszennyező pontforrások üzemeltetőinek más energiahordozó, üzemmód használatára kötelezését, vagy a kibocsátás csökkentését, vagy az üzemeltetés felfüggesztését…stb.

A szállópor PM10 koncentráció növekedéséhez hozzájárul az avar és kerti hulladékok nyílttéri égetése. A levegőminőség szempontjából kritikus időszakokban az égetések szabályozására a város közgyűlése

megalkotta és többször módosította 24/2013. (VI.14.) számú önkormányzati rendeletét. A rendelet előírásai alapján Székesfehérvár Megyei Jogú Város közigazgatási területén az avar és növényi hulladék égetése - a rendeletben meghatározott időszakokon kívül - tilos. A kerti hulladékok ártalmatlanításáról elsődlegesen komposztálással kell gondoskodni.

A hulladékszállítást Székesfehérváron közszolgáltatóként ellátó Depónia Hulladékkezelő és Településtisztasági Kft. A Közgyűlés 15/2007. (V. 24.) számmal alkotta meg alaprendeletét a közterületek tisztántartásáról és a települési szilárd hulladék kezeléséről. Az eltelt időben többször módosított rendelet 2012 évtől hatályos előírásai szerint a szolgáltató áprilistól novemberig terjedő időszakban kéthetes rendszerességgel gyűjti a keletkező zöldhulladékot. A rendszer szerint az ügyfelek saját zsákjaiba gyűjtik a zöldhulladékot, a közszolgáltatótól pedig az adott évre meghatározott darabszámú matricát kapnak postán kézbesítve, melyeket a zsákokra ragasztanak. Az égetés ezzel a módszerrel elkerülhető, jelentősen hozzájárulva a megfelelő levegőminőség megőrzéséhez.

A légszennyező anyagok között meg kell említeni a polleneket, amelyek évente három periódusban szennyezik a levegőt:

- kora tavasszal a fák (nyír, kőris, mogyoró)
- nyáron a füvek
- nyárutó és ősszel a gyomnövények (parlagfüvek)

A szennyezés fő oka a környezet elhanyagolása, a lakókörnyezetek ápolatlansága, a mezőgazdasági művelésre szánt földek parlagon hagyása, illetve a nem kellő mértékű gyommentesítés. Az országban 20 mérőállomás van, 2011-ben megkezdődött a pollenmonitorozás Székesfehérváron is, hogy a pollenterheléséről tájékoztatni lehessen a lakosságot. Az aktuális helyzetről a www.antsz.hu oldalon lehet információkat szerezni.

1.17.7 Zaj- és rezgésterhelés

A 280/2004. (X.20.) Korm. rendeletben foglaltak szerint a 100 000 főnél több lakosú városok közigazgatási területére stratégiai zajtérképet, valamint intézkedési tervet kell készíteni. A kormányrendelet és a stratégiai zajtérképek, valamint az intézkedési tervek készítésének részletes szabályairól szóló 25/2004. (XII.20.) KvVM rendeletnek megfelelően Székesfehérvár Megyei Jogú Város közigazgatási területére kiterjedően is elkészültek a stratégiai zajtérkép és a zajcsökkentési intézkedési tervek 2012-ben, melyek teljes egészében elérhetők a város honlapján.

A zajtérképeket közúti zajra, vasúti zajra és ipari zaj terhelő hatására kiterjedően, a vonatkozó rendeletben meghatározott két adatot vizsgálva készültek el:

- az átlagos évi terhelés egy napjára vonatkozó, az egyes napszakok hatását különböző súllyal figyelembe vevő 24 órás zajjellemző,
- és átlagos évi terhelés egy éjszakáját az éjszakai 8 órára vonatkozóan jellemző mennyiség szerint.

Közlekedési zaj

A város környezeti zajhelyzetét döntő módon a közlekedés határozza meg, mert az egész város szükséglete, így kisebb nagyobb mértékben minden közlekedési létesítmény környezetében kell zajterheléssel számolni. Székesfehérvár városa közlekedési csomópontban fekszik, számos nagy forgalmú út szeli át területét, melyek igen nagy forgalmat bonyolítanak le. Az elkerülő utak jól szolgálják a belvárosi forgalom egy részének elvezetését, tehát az átmenő forgalom jelentős része által

okozott zaj az elkerülő utakon jelenik meg. A belterületek forgalmát enyhíti a nyugati elkerülő eddig megépült szakasza, ami az észak-déli átmenő forgalom jelentős részét levezeti.

Közúti zajjal terhelt **leginkább kritikus** területek	- Palotai u. (a Szeder u. – Schwäbisch G. u. közötti szakasz) - Mátyás király u. - Várkörút - Prohászka O. u. (Budai u. – Horvát István út közötti szakasz) - Széchenyi u. – teljes hosszában - Horváth István u. – teljes hosszában - Budai u. (Piactér – Seregélyesi u. közötti szakasz) - Lövölde u. (Budai u. – Horvát István út közötti szakasz) - Deák Ferenc u. Horvát I. út – Budai u. közötti szakasz) - Szekfű Gy. u. (Dózsa Gy. u – Pozsonyi u. közötti szakasz) - Mészöly G. u. – Malom u. kereszteződés környezete (Honvéd u. magasságában) - Havranek J. u. (Fecskepart – Dózsa Gy. u. közötti szakasz) - Móri u. (Szt. Flórián úttól a Dózsa Gy. u-ig terjedő szakasz)
Közúti zajjal terhelt **kritikus** területek	- Új Csóri u. - Kelemen Béla u. (Beszédes J. tér – Halász u. közötti szakasz) - Prohászka O. u. (Horvát I. u. – Mártírok u. közötti szakasz) - Mártírok u. (Lövölde u. – Madách I. u. közötti szakasz) - Királysor u. - Gáz u. - Széna tér - József A. u. - Mikszáth K. u. - Zámoly u. - Szent Flórián Krt. (Kiskút u-tól – Berényi u-ig) - Kadocsa u. (Berényi u-tól Lehet u-ig) - Kisteleki u. teljes hosszában - Géza u. - Karinthy F. u. - Budai u. (Seregélyesi u-tól városhatárig) - Fiskális u. teljes hosszában - Pozsonyi u. (Csokonai u-tól a városhatárig) - Kassai u. teljes hosszában - Seregélyesi u. (Kadocsa u-tól Sereg u. magasságáig) - Adonyi u. (Zenta u-tól Verseci u-ig) - Szárcsa u. (körforgalomtól a Sárkeresztúri útig) - Sárkeresztúri u. (Juharfa u-tól Szüret u-ig) - Balatoni u. (Sóstó Újtelep melletti szakasza) - Farkasverem u. (Rába u. – Palotai u. közötti szakasz)
Vasúti zajjal terhelt **kritikus** területek	- Mártírok u. (Zrínyi u. magasságában) - Udvarhelyi u. - Lippai u. - Borszéki u., Temesvári u., Balatoni u., Enyedi u., Udvarhelyi u., Csíki u., Batthyány u., Alvinci u., Kolozsvári u. vasúthoz közel eső lakóházainál, - Sóstó Újtelep és Vásárhelyi u. lakóházai a „Repülőtér” magasságában

***65**. táblázat: **A zajtérkép megállapításai** Forrás: Székesfehérvár stratégiai zajtérkép, 2012*

A közúti zajra vonatkozó nappali adatokat tartalmazó térképen jól látható (zajtérkép mellékletben), hogy a fő közlekedési útvonalak mentén a zajterhelés jelentős mértékű. A legforgalmasabb utak mentén (M7, 7-es főút, 8-as főút, 81-es út valamint a jelentős belvárosi forgalmat lebonyolító Palotai út, Széchenyi út, Budai út, Balatoni út, Várkörút, Prohászka út, Seregélyesi út) a zajkibocsátás 75 dB fölött van. Zajtól védettebb területnek csak a kis forgalmú, lakóterületeket kiszolgáló utak minősülnek. Különösen veszélyezteti a forgalom, és annak környezeti hatásai – légszennyező-anyag kibocsátása, közlekedési zajterhelés – a város fokozott védelmet igénylő intézményeinek működését. Ilyen kiemelt védelmet igénylő létesítmények lennének pl. az oktatási intézmények. Ezek egy részét jelenleg még nem éri veszélyes mértékű környezeti zajterhelés. Ezzel szemben azonban egyes oktatási intézmény a jelentős forgalmú úthálózat mentén található. A közutak forgalma határértéket meghaladó zajjal terheli ezen intézményeket (Pl. Belvárosi I. István Középiskola: 70 dB, Kodály Zoltán Általános Iskola: 65 dB). A zajterhelés éjszaka ugyan csökken, de sok esetben még mindig határértéket meghaladó mértékű.

A város észak-dél és kelet-nyugat irányban is átszeli vasútvonal, melynek zajterhelő hatása mind nappal mind éjszaka határértéket meghaladó zajszintet eredményez. A vasútvonal mentén 30 m-en belül védendő létesítmények találhatók, ahol a zajterhelés a 65 dB értéket is eléri.

Ipari tevékenységek

Az üzemi vagy szolgáltató jellegű létesítmények zaja lokálisan hat, általában csak a közvetlen környezetben érzékelhető, vagy okoz problémát. Az üzemi létesítményekből származó zajhatás társadalmi megítélése kedvezőtlenebb, mint a közlekedésé, a lakosság kevésbé tudja tolerálni nyugalmának ilyen jellegű zavarását. A jelentős zajterhelés az adott területen intézkedést igényel, de a teljes település zajhelyzetét nem befolyásolja döntő mértékben. Korábbi iparterületeken, lakóterülettől megfelelő távolságban működő ipari telephelyeknél kevés a zajprobléma. A város területén az ipari parkok úgy kerülnek kijelölésre, hogy azok a védendő területektől való távolságuk következtében kiemelkedő zajvédelmi problémát nem vethetnek fel. A legnagyobb zajterhelést okozó vállalatok iparterületen találhatók, ahol a gazdasági területekre vonatkozó határértékek a mérvadók. Általában a lakóterületek közé beékelődő üzemek, kisipari telephelyek okoznak zajhatással kapcsolatos panaszokat. Meg kell említeni az építési munkálatok zajterhelésére is, melyek ugyan időszakosan terhelik a környezetet, de a terhelés mértéke esetenként igen jelentős lehet.

Zajterhelés szempontjából a kötelezően vizsgált, legfontosabb IPPC üzemek:

- DENSO Magyarország Kft.
- Alu-Metal-Color Kft.
- ARCONIC-KÖFÉM Kft.
- Hydro Extrusion Hungary Kft.
- VT Galván Kft.
- Széphő Zrt. királysori fűtőerőmű.
- Alföldi Tej Kft.
- Aranybulla Mg Zrt.
- Aranykorona Zrt.

Kulturális, szórakoztató ipar

A környezeti zaj és rezgés elleni védelem egyes szabályairól szóló 284/2007. Korm. rendelet vonatkozó szakaszai és az 1. számú mellékletében felsorolt tevékenységek esetén a Jegyző az elsőfokú eljáró hatóság egyebek mellett a sport, szórakoztató, szabadidős tevékenységek, illetve a vendéglátás tekintetében. A Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése 26/2012. (IV.26.) számmal alkotott önkormányzati rendeletet a zajvédelem helyi szabályozásáról (többek között a hangosítással járó közterületi rendezvényekre, a magán és közterületeken végzett zöldfelület kezelésre, magáningatlanon végzett építési-bontási tevékenységre, szabadtéren végzett hangosító berendezések használatára vonatkozóan). A jegyző elsősorban a vonatkozó országos és helyi zajvédelmi rendeletek alapján vizsgálja a fenti esetekben a különböző hatáskörébe tartozó végezni kívánt tevékenységek zajvédelmi megfelelőségét.

A 284/2007. Korm. rendelet 1. számú melléklete alapján az építési tevékenységek által okozott zajterhelés megfelelőségének ellenőrzése szintén Jegyzői feladat.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város területén az elmúlt években történtek zajcsökkentést eredményező változások:

- *Belváros forgalomcsillapítása:*

  A történelmi, turisták által látogatott, műemléki épületekkel, terekkel gazdag városrész közúti forgalmát oly mértékben korlátozták, hogy az gyakorlatilag forgalommentes övezetté vált, valamint a változtatásokkal összefüggésben a városi tömegközlekedési is áttervezésre került.

- *Várost elkerülő út építése:*

  A Székesfehérvár belvárosát, illetve belterületét tehermentesítő ún. „nyugati elkerülő út" immár évek óta megvédi az átmenő forgalom zajától az érzékenynek mondható területeket. Mindezzel jelentős mértékben hozzájárul a város környezeti állapotának megőrzéséhez, javításához, különösen, hogy a 7-8. számú főút Maroshegy városrészt elkerülő szakaszán a Mezei és Orsovai utcák védelmére állami forrásból zajvédőfalak kerültek kiépítésre.

- *Útfelújítási program:*

  A rendelkezésre álló szűkös források mellett is történtek tervszerű útfelújítások Székesfehérvár MJV közigazgatási határán belül az elmúlt években. (Saára Gyula program 2011-től kezdődően.) A szennyvízcsatornázás során is felújításra kerültek útburkolatok, továbbá a Berényi út is felújításra került.

- *Körforgalmak kialakítása, jelzőlámpa felújítás, korszerűsítés:*

  Környezeti zaj szempontjából fontos tényező a forgalom folytonosságának biztosítása, az indítások, fékezések gyakoriságának csökkentése. Mindezt kedvezően befolyásolják a következő forgalomtechnikai beavatkozások:
  - útkereszteződésekben körforgalom kialakítása
  - „zöld hullámok" kialakítása – a közlekedésirányító lámparendszer gondos megtervezésével, felügyeletével.
  - Székesfehérváron több, fentiekben említett intézkedést valósítottak meg az elmúlt években, például a Budai út – Titeli út jelzőlámparendszer felújítása, az autópálya-bevezető útszakaszokon, 8. számú út bevezető szakaszán, valamint a Széna téren körforgalom kialakítása, illetve több helyen a közlekedési lámparendszer korszerűsítése.

- *Kerékpárforgalmi-hálózat fejlesztés:*

  A város domborzati adottságai kedveznek a kerékpáros közlekedésnek, a kerékpárral bejárható viszonylag kis távolságok segítik a kerékpározás térhódítását. A város kerékpáros úthálózatain az elmúlt években történtek fejlesztések (térségi szinten is), de még így is elmaradnak más megyei jogú városok hálózati kiépítettségétől, ezért ezen a területen további fejlődéseket kell elérni, mert számos másik hasznos szempont mellett a zajterhelés csökkentésének is jelentős eszköze.

- *Zajvédő falak építése:*

  Bár városi környezetben, városi forgalom mellett a zajvédő falak kiépítésének jelentős korlátai vannak, mégis bizonyos esetekben eredményes és hatékony lehet kiépítésünk. Székesfehérváron ilyen jól alkalmazott megvalósításról beszélhetünk a Szent Flórián körút környezetében kiépített zajvédő esetében. A nagy forgalmú Szent Flórián körút lakóterületek melletti szakaszát – Marhacsapás u. – Berényi u. közötti szakasz - zajvédő fal árnyékolja le az Agyag utca lakóházai irányába a közlekedési forrásból származó terhelést. A zajvédő fal

mérete helyenként – minden esetben a szükséges magasságra optimalizált falról van szó – 6 m-es magasságot ér el.

A környezeti zaj elleni védelem alapját képezi a **területhasználatok környezettudatos tervezése** is. A rendezési tervek készítése során törekedni kell a meglévő, zajvédelmi szempontból kedvező, csendesebb területek állapotának megőrzésére. A hatályos jogszabályi előírások értelmében a zajt keltő és zajtól védendő létesítményeket egymáshoz képest úgy kell tervezni, elhelyezni, hogy a határérték teljesülése biztosított legyen és a jelenlegi állapotnak sem szabad nagymértékben kedvezőtlen irányba változnia. Ezen kívül a zajpanasz forrása lehet a különféle lakóparkok forgalmas út mellé történő telepítése is, ilyen esetekben sokszor már csak egyetlen megoldás létezik a zajproblémák kezelésére. Ezek passzív zajvédelmi megoldások, pl. hangszigetelt nyílászárók alkalmazása a lakóépületeken, mely kizárólag a belső tér zajvédelmi követelményeit képes megoldani, ha már a védendő homlokzatnál a vonatkozó zajterhelési határértékek nem teljesülnek.

1.17.8 Sugárzás védelem

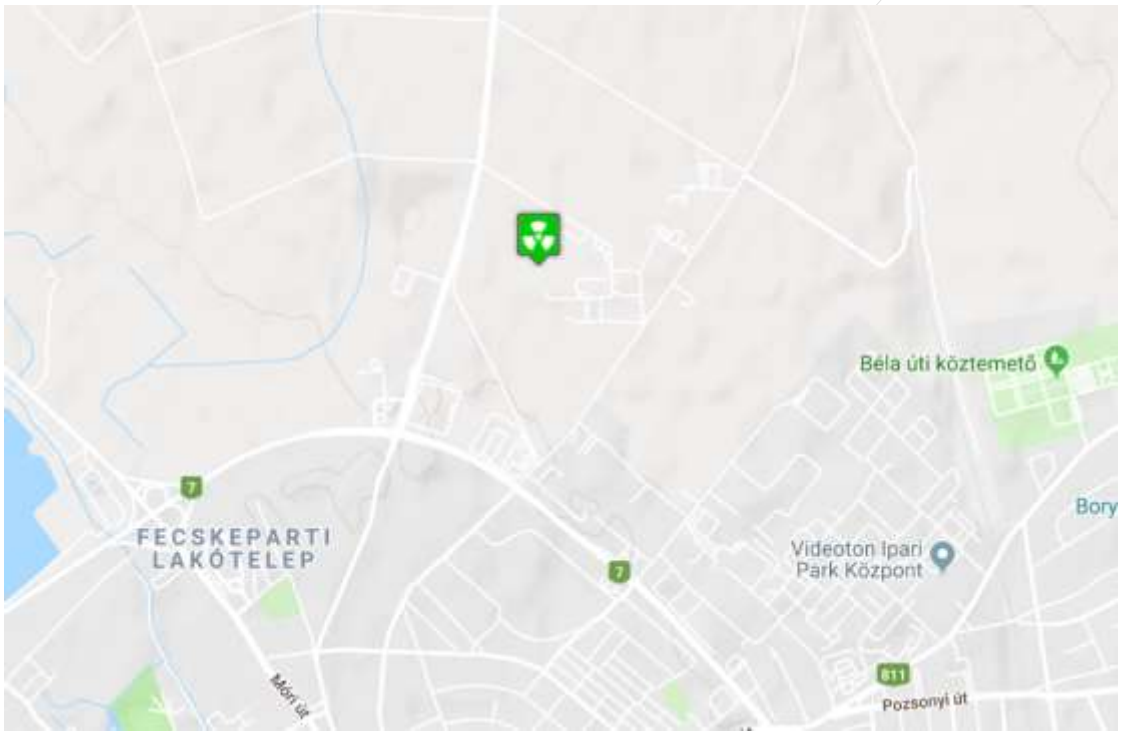

48**. térkép: **Székesfehérvár területén található sugárzásmérő pontok
Forrás: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=monitor_nbiek_terkep

A légkörben található sugárzó anyagok terjedésének mérésére, követésére épült ki hazánkban az Országos Sugárfigyelő, Jelző és Ellenőrző Rendszer (OSJER), melynek legfontosabb eleme a több mint 130 mérőállomásból álló hálózat. Ezek a műszerek folyamatosan mérik a szabadtéri sugárzás, az óránkénti dózis, azaz a dózisteljesítmény értékét.

Székesfehérvár területén egy sugárzásmérő pont található, a katasztrófavédelem honlapján érhetők el az aktuális információk.

A város területén mesterségesen keltett, természetes ionizáló-, nem ionizáló- és hősugárzással kapcsolatos ismeretek, adatok és információk nem állnak rendelkezésre. Valószínűsíthető, hogy káros mértékű sugárzás nincs.

1.17.9 Hulladékkezelés

Az önkormányzat a 2012-2017 közötti időszakra vonatkozóan elkészíttette a helyi hulladékgazdálkodási tervét. A terv készítésekor az „Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2014-2020” című dokumentum véleményezési szakaszban volt, de a helyi terv már az országos tervben megfogalmazott célok mentén került összeállításra. Az eltelt időszakban jogszabályi változás miatt (2012. évi CLXXXV. törvény (továbbiakban: Hgt.)) a helyi terv felülvizsgálata javasolt, melynek indokoltságát - az akkori szabályozásnak megfelelő 3 évenkénti felülvizsgálaton túl - maga a terv is megfogalmazza.

A Hgt. 78.§ -a értelmében nem csak a közszolgáltatónak, hanem a közszolgáltatás körébe tartozó hulladék kezelését végző gazdálkodó szervezetnek is közszolgáltatói hulladékgazdálkodási tervet kell készítenie. A Depónia Hulladékkezelő és Településtisztasági Kft. (továbbiakban Depónia Kft.) 2013-ban készítette el ezirányú tervét.

2006. szeptember 19-én 168 település összefogásában jött létre a Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás (KDV), melynek feladata a térség települési szilárd hulladék-gazdálkodási feladatainak integrált ellátása, valamint az ennek megvalósítását szolgáló közös pénzalap létrehozása. A Társulási Megállapodás IV/3.1. b. pontja szerint a hulladékkezelési közszolgáltatás szervezése keretében a Társulás feladata a hulladékkezelési közszolgáltató kiválasztása és a vele való szerződéskötés. A nyertes ajánlattevő egy nyolc tagból álló közszolgáltatói konzorcium volt. Ennél fogva a Depónia Kft. a lakosság által igénybe vett hulladékkezelési közszolgáltatási tevékenységet a KDV társulással kötött közszolgáltatási szerződésben rögzítettek szerint végzi azzal, hogy a helyi önkormányzatokkal kötött megállapodások pontosítják a gyűjtési napokat, az igénybe vehető edényzetet, a szolgáltatásokat és a díjakat.

Székesfehérvár városában települési hulladékszállítási közszolgáltatást 2003. január 1-től a Depónia Kft. végzi, jelenleg 100% önkormányzati tulajdonban működik. A települések köre folyamatosan növekedett, ma 64 település lakosát szolgálja ki a Társaság a tevékenységével. A települési szilárd hulladékok gyűjtését, elszállítását közszolgáltatás formájában, járatterv szerint látja el. Éves szinten kb. 450.000 m3 kommunális jellegű hulladék kerül begyűjtésre a lakosságtól, illetve az intézményektől.

49. térkép: ***Depónia Kft. szolgáltatási területe*** *Forrás:* https://www.deponia.hu

2013. évi CXXV. törvény (a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási tevékenység minősítéséről) előírásai miatt a közszolgáltatóknak az Országos Hulladékgazdálkodási Ügynökség Nonprofit Kft. (OHÜ) által értékelt és kiadott minősítési okiratot kell beszerezniük a további közszolgáltatási feladat ellátásának jogosultsága érdekében. A Depónia Kft. a 2013. december 05-én kiadott OHÜ minősítési okirata alapján C/III-as minősítést ért el, mely a legjobb elérhető minősítési osztály.

A 2013. január 1. napján hatályba lépett Hgt. rendelkezései értelmében ahhoz, hogy valamely társaság 2014. január 1-től közszolgáltató lehessen, alapfeltétel a nonprofittá válás. Ennélfogva – a Hulladék törvénynek való megfelelés céljából – a Depónia Kft. „non-profit" és „for-profit" üzletágai szétválasztásra kellett kerüljenek. Kiválással 2013. novemberében létrejött a Continus Nova Kft, amely a jogelőd Depónia Kft „for-profit" üzletágát (ipari hulladékszállítás, veszélyes hulladék szállítás, egészségügyi hulladék átvétel és szállítás) viszi tovább, a közszolgáltatói „non-profit" tevékenység pedig maradt a Depónia Kft-ben. A Depónia Kft. 2014.07.01.-től alakult át nonprofit szervezetté, fő tevékenységei pedig lakossági hulladékszállítás; hulladéklerakó és lakossági hulladékudvar üzemeltetés.

A KDV nyertes KEOP és KEHOP pályázatai:

- KEOP-1.1.1 – „Települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerek fejlesztése": Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Rendszer megvalósítása (308 db hulladékgyűjtő sziget, 23 hulladékudvar, 1 db átrakóállomás, 1 önálló komposztáló, 8 komplex kezelőközpont). A beadott pályázat 1 db hulladékhasznosító erőmű megépítését is tartalmazta, ami a kiválasztott településen lakók ellenállása miatt meghiúsult, így kikerült a pályázat keretéből.
- KEOP 2.3.0 - „A települési szilárdhulladék-lerakókat érintő térségi szintű rekultivációs programok elvégzése": a térségben található 83 db hulladéklerakó rekultivációs tevékenységének elvégzése (A „régi" hulladéklerakó rekultivációját a vonatkozó jogszabályok értelmében két ütemben végzik el, melyből a második ütem megvalósítása még nem történt meg. A végleges felső záróréteg kialakítását 2021. december 31-ig kell elvégezni. A hulladéklerakó utógondozására a Felügyelőség által kiadott rekultivációs engedély 30 évet határozott meg).
- KEHOP-3.2.1-15 – „Az előkezelés, a hasznosítás és az ártalmatlanítás alrendszereinek fejlesztése a települési hulladék vonatkozásában" című komplex hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztése 2016. május 15-én megkezdődött. A fejlesztendő rendszer a kétedényes gyűjtésre alapozott, melynek keretében a begyűjtött hulladékok kezelésére Székesfehérvár, Adony településeken komplex válogatóművek, - a hulladékmennyiségek elemzésétől függően - Oroszlányban pedig átrakóállomás létesülnek, valamint a mechanikai előkezelő művek működtetéséhez szükséges munkagépek és tehergépjárművek beszerzésére kerül sor (tervezett befejezés 2018.12.01.).

A közterületen keletkezett települési hulladékokról Székesfehérvár Városgondnoksága Kft. gondoskodik. A Városgondnokság látja el a városi utak, hidak, parkolók, járdák, zöldterületek valamint a városi csapadékvíz elvezető rendszerek, így a zárt csapadékcsatornák és nyílt árkok üzemeltetését, illetve fenntartását, valamint a köztisztasági feladatokat. A Székesfehérvár területén keletkező nem veszélyes hulladékok begyűjtésére, szállítására, lerakással történő végleges ártalmatlanítására a Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének a közterületek tisztántartásáról és a települési szilárd hulladék kezeléséről szóló 15/2007. (V. 24.) rendelete értelmében a Depónia Kft., mint közszolgáltató jogosult. A rendszeres hulladékgyűjtésbe a településen található lakások csaknem 100%-a bevonásra került.

Az elhelyezési (ártalmatlanítási) tevékenység a Depónia Kft. kezelésében lévő Székesfehérvár-Csala Pénzverővölgy területén található hulladéklerakóban valósul meg. Ez a hulladéklerakó a jelenlegi műszaki és EU-s követelményeknek megfelel.

A társaság jelenleg Székesfehérvár közigazgatási területén és 29 településen végzi a hulladékkezelést az alábbi engedélyekkel:

Engedélyszám	Cím (telephely)	Telephely	Eng. Tev.	Eng. Menny.	Érvényes
030391-000/2013	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Begyűjtés	530 434 tonna/év	2018.03.30.
			Szállítás	530 434 tonna/év	
005767-006/2017 027295-000/2016	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Előkezelés	129 584 tonna/év	2021.04.15.
069195-000/2012 084107-000/2014	8000 Székesfehérvár Palotai u. 139.	Hulladékudvar	Gyűjtés/begyűjtés	107 tonna/év	2018.08.15.
080881-000/2014	8000 Székesfehérvár Pénzverő-völgy	Hulladék udvar	Gyűjtés/Begyűjtés	2 742 tonna/év	2019.09.30.
003091-010/2014	8000 Székesfehérvár Sörház tér 3.	Központi telephely	Szállítás	2 127 tonna/év	2019.08.15.
069124-000/2015 006972-009/2017	8000 Székesfehérvár Palotai u. 139.	Hulladékudvar	Gyűjtés/Begyűjtés	885,5 tonna/év	2020.11.15.
076902-000/2009	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Ártalmatlanítás	984 028 tonna	2019.12.31.
	8000 Székesfehérvár külterület	Nem veszélyeshulladék-lerakó telep (IPPC létesítmény)			
007046-008/2014	8000 Székesfehérvár Sörház tér 3.	Központi telephely	Gyűjtés		2020.01.13.
003860-000/2017	Csákvár, Széchenyi u. 8., hrsz: 738.	Hulladékudvar	Gyűjtés/Begyűjtés	1 707,5 tonna/év	2022.02.15.
000149-008/2018	8000 Székesfehérvár Sörház tér 3.	Központi telephely	Szállítás	355 990 tonna/év	2023.02.25.
			Gyűjtés	355 990 tonna/év	
083570-000/2014	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Ártalmatlanítás	333 225 tonna/év	2024.11.30.
	8000 Székesfehérvár külterület	Nem veszélyeshulladék-lerakó telep (IPPC létesítmény)	Hasznosítás	75 930 tonna/év	
065972-000/2016	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Komposztálótelep (IPPC létesítmény)	Előkezelés	34 040 tonna/év	2026.11.30.
		Komposztáló	Hasznosítás	44 645 tonna/év	
054583-000/2016	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Ártalmatlanítás	333 225 tonna/év	2026.09.30.
	8000 Székesfehérvár külterület	Nem veszélyeshulladék-lerakó telep (IPPC létesítmény)	Gyűjtés	1 000 tonna/év	
			Hasznosítás	75 930 tonna/év	

66**. táblázat: **Depónia Kft. engedélyei hulladékszállítás és kezelés Forrás: http://web.okir.hu/sse/?group=LAIR

Az engedélyek alapján a Depónia Kft. települési és településinek nem minősülő veszélyes, és nem veszélyes szilárd hulladékot gyűjthet, szállíthat, előkezelhet és kezelhet az engedélyekben szabályozott módokon.

Gyűjtési módok:

- Utcai gyűjtőkosár: 1200 db (884 szemetes a közterületeken és 316 buszmegállói kuka)
- Gyűjtősziget: 37 db (2014. márciusi adat)
- Házhoz menő szelektív hulladékgyűjtés (műanyag + papír)
- Veszélyes hulladékok begyűjtése (hulladékudvarban)
- Elektronikai hulladékok begyűjtése (Hulladékudvarra beszállítva, lakossági elektronikai hulladékgyűjtés keretében)
- Lomtalanítás: évente egy alkalommal
- Műanyag palack (PET)
- Komposztáló edények családi házas övezetben
- Konténer (1100 l-es) társasházi övezetben
- Zöldhulladék gyűjtés családiházas övezetben
- „vegyes gyűjtés" (különböző méretű edényzetben)
- Visszavételi lehetőségek

A közszolgáltatás keretében összegyűjtött hulladékok a Székesfehérvár - Csala Pénzverővölgy területen található hulladéklerakón kerülnek előkezelésre, hasznosításra, ill. ártalmatlanításra.

A Székesfehérváron keletkezett és begyűjtött hulladékokra vonatkozó összesített adatok az adott időszakban hatályos a hulladékkal kapcsolatos nyilvántartási és adatszolgáltatási kötelezettségekről szóló kormány rendelet végrehajtása alapján kerültek kimutatásra. Az adatokat az OKIR Elektronikus Hulladékgazdálkodási Információs Rendszermodulja (EHIR) rögzíti és adatbázisba rendszerezi.

Az EHIR adatsorai alapján Székesfehérváron a keletkezett hulladék mennyiségét, a hulladék jellege szerint megbontva az alábbi táblázat tartalmazza 2004 és 2012 évek között az EHIR területi szintű alábontást érintően megváltozott adatbázisára tekintettel.

Év	Veszélyes (kg)	Nem veszélyes (kg)	Összesen (kg)
2004	20 587 472	54 653 435	75 240 907
2005	20 243 992	54 786 034	75 030 026
2006	24 970 610	78 503 892	103 474 502
2007	24 099 988	110 847 354	134 947 342
2008	29 020 001	144 643 122	173 663 123
2009	24 913 527	141 220 993	166 134 520
2010	26 642 398	129 108 639	155 751 037
2011	18 747 409	160 168 509	178 915 918
2012	20 278 295	152 914 537	173 192 832

67**. táblázat: **Összes keletkezett hulladék Székesfehérváron, 2004-2012 Forrás: web.okir.hu/sse/?group=EHIR

Az EHIR a legnagyobb hulladéktermelőkről – keletkezett elsődleges és másodlagos hulladék mennyisége alapján – is szolgáltat adatokat. 2016-ban, az országos 100 legnagyobb elsődleges hulladéktermelő közzétett listája alapján az alábbi rangsor állapítható meg Székesfehérváron a termelt összes és a termelt veszélyes hulladék alapján.

Rangsor	Adatszolgáltató (keletkezett elsődleges hulladék termelője)	Összes keletkezett elsődleges hulladék (kg)	Országos rangsor szerint
1.	Fejérvíz Zrt.	27 161 071	57.
2.	Alföldi Tej Kft.	23 248 966	69.
3.	Arconic-Köfém Kft.	21 558 487	73.

68. táblázat***: Legnagyobb hulladéktermelők Székesfehérváron, 2016*** Forrás: web.okir.hu/sse/?group=EHIR

Rangsor	Adatszolgáltató (keletkezett elsődleges, veszélyes hulladék termelője)	keletkezett elsődleges, veszélyes hulladék (kg)	Országos rangsor szerint
1.	Arconic-Köfém Kft.	12 663 099	9.
2.	Denso Gyártó Magyarország Kft.	2 830 973	24.
3.	Hanon Systems Hungary Kft.	2 786 249	25.
4.	Hydro Extrusion Hungary Kft.	1 873 054	37.
5.	Alba-Kor Kft.	978 747	60.

69. táblázat***: Legnagyobb veszélyes hulladék termelők Székesfehérváron, 2016*** Forrás: web.okir.hu/sse/?group=EHIR

Lakosságtól származó egyéb települési hulladékok

Lakossági szelektív hulladékgyűjtés igénybevétele hulladékszigetek, papírgyűjtő konténerek illetve házhoz menő szelektív gyűjtés formájában történhet. A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont háztartásoktól begyűjtő járatokkal történik a települési szilárd hulladékok gyűjtése. Az autók tömörítő feltéttel rendelkeznek.

Nem lakosságtól származó egyéb települési hulladékok

A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont közületektől, illetve gazdálkodó szervezetektől szintén begyűjtő járatokkal történik a települési szilárd hulladékok gyűjtése. A településen keletkező nem lakossági egyéb települési hulladékot szerződések alapján a Depónia Kft. szállítja el. Az összegyűjtött hulladék a Székesfehérvár-Csala Pénzverővölgy területen található hulladéklerakóra kerül beszállításra.

Lomtalanítási hulladékok

A lakosság körében megrendezésre kerülő lomtalanítási akciók igen népszerűek. A lomtalanítás nem terjed ki a lakossági veszélyeshulladék-frakciókra, elbontott gépjármű karosszériára, zöldhulladékra, háztartási hulladékra, illetve az építési-bontási törmelékekre. Lomtalanítási akciót évente egyszer tartanak a településen.

Biológiailag lebomló hulladék

A Depónia Kft. lehetőséget biztosít a zöldhulladék szelektív gyűjtésére. Közszolgáltatás keretében előre meghirdetett időpontokban szállítja el a lakóingatlanok körüli közterületről összegyűjtött zöldhulladékot, illetve a családi házas övezetben kéthetes időközönként áttetsző zsákban elhelyezett (max. 110 l) illetve kötegelt (max. 70 cm hosszú, 50 cm átmérőjű kötegben), valamint „kétkukás” rendszer keretében.

Szelektíven gyűjtött hulladékok

A szelektív hulladékgyűjtés több módon valósul meg. A lakótelepeken ún. gyűjtőszigeteken, illetve szelektív konténereken keresztül történik a begyűjtés, melyet a közszolgáltató külön-külön gyűjti be.

Családi házas övezetben a közvetlen („kétkukás”) begyűjtés történik. A hulladékok begyűjtése minden 2. héten, a kommunális hulladék gyűjtésével megegyező időpontban történik. Az edényzetben műanyag és papír frakciók szelektív gyűjtése történik. A műanyag- és papírhulladékot együtt gyűjti be a közszolgáltató, mely a lerakón kerül utóválogatásra. Ebben a gyűjtési rendszerben több a hasznosítható hulladék, mint a gyűjtőszigeteken, kevesebb tovább nem hasznosítható hulladékot tartalmaz, mivel ebben az esetben a lakosság a szelektíven gyűjtött hulladékát egyénileg helyezi ki a szállítási napon. 2010. évtől kezdődően a tömbházas övezetekben is fokozatosan bevezetésre került ez a szolgáltatás.

A település 37 pontján található gyűjtősziget, ahol 1 m^3-es edényeiben a matricázásnak, illetve a tároló színének megfelelően 3 hulladékfrakciót gyűjthet a lakosság.

Megjegyzendő, hogy a szolgáltató a szelektív gyűjtés rendszerén 2014-ben változtatott, a fémhulladékok külön gyűjtőedényben történő gyűjtése megszűntetésre került, amelynek megfelelően a 37 db gyűjtősziget már csak három gyűjtőedényből áll, illetve fog állni, a korábbi négy frakcióhoz képest. A fémhulladékok a műanyag frakcióval együtt kerülhetnek elhelyezésre a gyűjtőedényekben. A szelektív gyűjtőszigetes gyűjtési módszer jelenleg kevésbé tűnik hatékonynak szemben a házhoz menő gyűjtéssel, illetve a hulladékudvarokban történő elhelyezéssel.

Székesfehérváron két hulladékudvar működik, a Palotai út 139. szám alatt és Székesfehérvár-Csala Pénzverővölgyi Hulladékkezelő Telepen (ez utóbbin átveszik a veszélyes anyagokat tartalmazó festékhulladékot is). A hulladékudvarok egyik nagy előnye, hogy csak meghatározott hulladékfajták helyezhetők el, így egyfajta előszelektálás biztosított, valamint a városon belüli elhelyezkedés lehetőséget biztosít a városlakók számára a felhalmozódott, illetve keletkezett hulladékaik gyűjtőedényeken kívül történő elhelyezésére. Székesfehérváron a hulladékudvarok száma a város méretéhez, illetve a lakosságszámhoz viszonyítva rendkívül alacsony.

A városban a Székesfehérvár-Csala Pénzverővölgyi Hulladékkezelő Telepen működő hulladékudvar a város külterületén helyezkedik el, így inkább a belterületi, Palotai út 139. szám alatti hulladékudvar érhető el kényelmesebben a lakosság számára. A hulladékudvarok számának növelése mindenképpen szükséges, a begyűjtés hatékonyságának növelése érdekében.

109. ábra: **Elszállított települési hulladék mennyiségének, a lakossági szelektív gyűjtés változásának alakulása 2006-2016 között a Depónia Kft. szolgáltatási térségében**

Forrás: (TeIR)|KSH

110. ábra: **Elszállított települési hulladék mennyiségének, a lakossági szelektív gyűjtés változásának alakulása 2006-2016 között Székesfehérváron**

Forrás: (TeIR)|KSH

Az elszállított települési hulladék mennyisége 2006-ról 2007-re jelentősen lecsökkent, majd 2008-2016 évek között –bár a változás iránya az egyes években eltérő, mégis középtávon - egyfajta stabilitás jellemzi.

Figyelemre méltó tendencia a lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék arányának alakulása, mely 2009. évtől, az adatrendelkezésre állás évétől kezdődően folyamatosan és emelkedő ütemben növekedett úgy, hogy 2016-ban elérte a lakosságtól elszállított települési hulladék ¼-ét (26%). Ezt a rátát a Székesfehérváron mért arány jóval meghaladja: 39%, azaz a vidéki környezetben a szelektív gyűjtésbe átadható hulladék jelentékeny része nem kerül a közszolgáltatónak átadásra; a háztartásokban, másodlagosan hasznosul.

A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont háztartásoktól és gazdálkodó szervezetektől begyűjtő járatokkal történik a települési hulladékok gyűjtése. Az átvett települési szilárd hulladék visszaválogatással csökkentett mennyiségét a Székesfehérvár-Csala Pénzverővölgyi hulladéklerakóban kerül ártalmatlanításra.

Az ártalmatlanított települési szilárd hulladékmennyiségének alakulását a 2006-2016 évek közötti időszak adataiból az alábbi grafikon mutatja be.

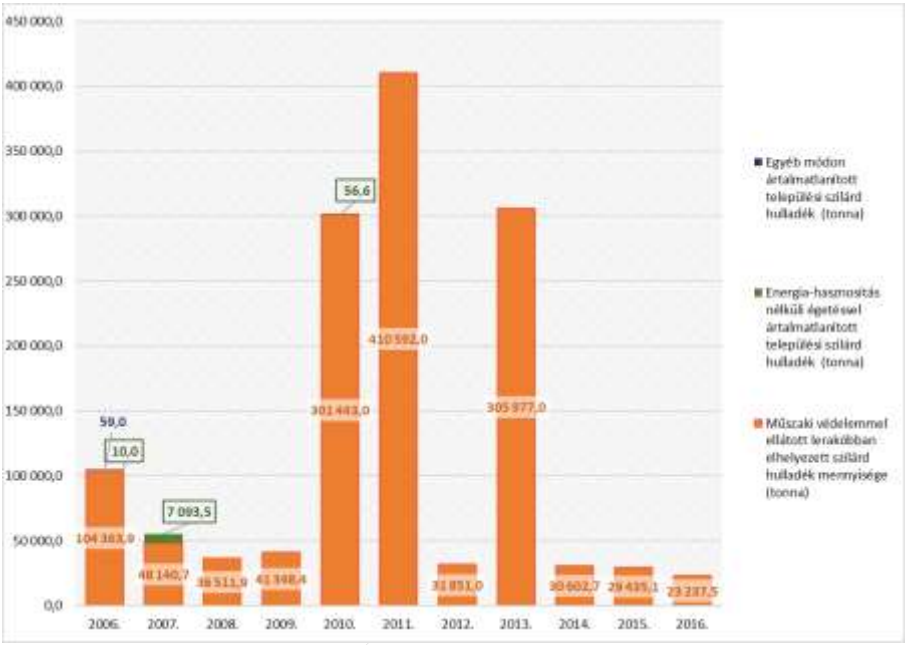

111. ábra: **Ártalmatlanított hulladékok mennyiségek éves alakulása és az ártalmatlanítás módja szerinti megoszlása 2006-2016 között Székesfehérváron**

Forrás: (TeIR)|KSH

A települési vegyes hulladék ártalmatlanítandó mennyisége rendkívül változatos képet mutat az elmúlt 10 év adatai alapján. Székesfehérváron a települési szilárd hulladékok ártalmatlanítása 2016-ban és csaknem a 2006-2016 közötti években végig műszaki védelemmel ellátott lerakóban való ártalmatlanítást jelent.

A települési szilárd hulladékok kezelésének 2006-2016 évek közötti alakulását és megoszlását mutatja az ártalmatlanítás és hasznosítás, illetve a hasznosításon belül az energetikai és anyagában történő hasznosítási módok között az alábbi két diagram.

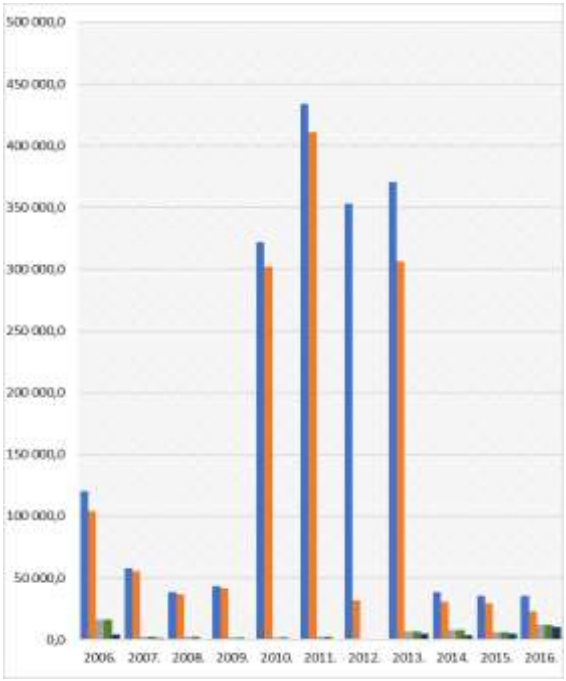

112. ábra: **Ártalmatlanított, hasznosított és hasznosítás módja szerinti hulladék-mennyiségek éves alakulása 2006-2016**

Forrás: (TeIR)|KSH

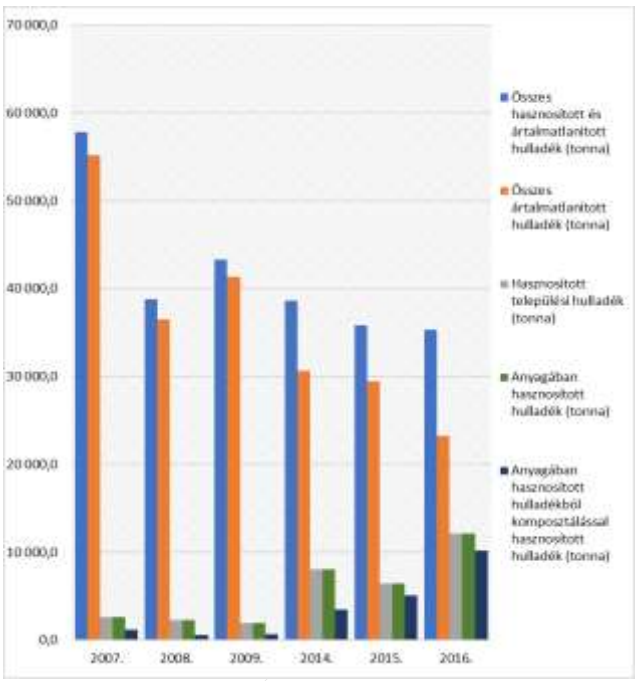

113. ábra: **Ártalmatlanított, hasznosított és hasznosítás módja szerinti hulladék-mennyiségek éves alakulása 2007-2009; 2014-2016**

Forrás: (TeIR)|KSH

A 10 évre kiterjedő és abból a 2007-2009; 2014-2016 évekre fókuszált vizsgálat alapján megállapítható, hogy a 2007 évet jellemző 4,5%-os hasznosítási arányról, 34,2%-ra nőtt 2016 évben a települési szilárd hulladékok kezelési módja a végleges lerakással történő ártalmatlanítás ezzel együtt járó részesedés-csökkenésével. Ennek hátterében a fenti ábrán bemutatott szelektív hulladékgyűjtés térhódítása és az anyagában hasznosítható hulladékkomponensek elkülönített gyűjtése áll.

Székesfehérváron a hasznosítás 100%-ban anyagában történő hasznosítást jelent, az energetikai hasznosítás a települési szilárd hulladékok hasznosításos kezelésében sincs jelen. A biológialag lebomló hulladékok komposztálással történő hasznosítása a vizsgált időszak elején alig haladta meg a hasznosított hulladékok 1/4-ét, míg progresszív növekedési ütemben 2016-ra 83,8%-ra nőtt. A biológiailag lebomló hulladékok mennyisége több, mint 2x-ére nőtt, a részaránya pedig több mint háromszorosára 10 év alatt a hasznosított hulladékokon belül.

A Depónia Kft. a jogszabályi előírásoknak megfelelően negyedévente elkészítette a begyűjtött, és lerakóra szállított kommunális hulladék szabvány szerinti analízisét. A begyűjtési körzetek településszerkezete szerint külön elemzik a sűrűn lakott nagyvárosias, a gyéren lakott kisvárosias, kertvárosias, illetve a falusias településrészekről származó hulladékot.

Az elemzés alapján a kommunális hulladék legjelentősebb frakciói a biológiailag lebomló, illetve a műanyag frakciók, ezek adják együttesen a hulladék mintegy 40-53 %-át. Míg a kertvárosias, vidéki településrészeken a biológiailag lebomló hulladék aránya több mint 10 %-kal haladja meg a sűrűn lakott településrészekét, viszont a műanyag hulladék esetében a vidéki, falusias környezetben 6-8 % alacsonyabb, mint a gyéren lakott, sűrűn lakott városias településekről származó kommunális hulladékban.

1.17.10 Vizuális környezetterhelés

A hulladékok településhatárokon, árokparton, erdőszélen, bekerítetlen magánterületeken való illegális elhelyezése nemcsak környezetszennyezést, környezetegészségügyi, talaj-, és vízvédelmi problémákat okoz, hanem rontja a tájképet és az életminőséget is. Az illegális hulladéklerakók feltérképezése és felszámolása a környezetvédelmi hatóságok részéről folyamatosan történik. A lerakók felderítését nagymértékben segítik a lakossági bejelentések. A felmérés alapján az elhagyott hulladékok nagy része kommunális, illetve inert (építési, bontási) hulladék. A jelenlegi jogi szabályozás szerint az illegális hulladéklerakások elhagyott hulladéknak minősülnek, melyek megszüntetése elsődlegesen a hulladék tulajdonosának a kötelezettsége. Amennyiben a hulladék tulajdonosának személye nem ismert, úgy az elszállításért a hulladékkal érintett ingatlan tulajdonosa tartozik felelősséggel.

A Gaja Környezetvédő Egyesület szervezésében minden évben megrendezésre kerül az illegális hulladéklerakók felszámolását és feltérképezését célzó Tájsebész akció. Ennek keretében iskolák, szervezetek fognak össze a közös cél érdekében. 24 közösség, mintegy 1500 fő, több mint 280 m^3 hulladékot számolt fel a *2012-es tájsebészet* akcióban.

Illegális hulladéklerakások gyakran történnek a városi szelektív hulladékgyűjtő pontokon is, ezért megvizsgálandó annak lehetősége, hogy a gyűjtő pontok köré elhelyezett térfigyelő kamerák miatt csökkenthető az illegális hulladéklerakók száma. Továbbá a térfigyelő kamera segítséget nyújthat a hatóság részére az elkövető személyének beazonosításában is. Az illegális hulladék begyűjtését heti két alkalommal a Városgondnokság Kft. végzi Székesfehérvár közigazgatási területén. Az alábbi helyeken azonban különösen sok illegálisan lerakott hulladék "keletkezik":

- Géza utca és Zsolt utca zöldterületei
- Sóstói út
- Hosszúsétatéri aluljáró
- Mártírok úti aluljáró
- Aranybulla környéke
- Gyümölcs utca
- Kiskút útja

Az illegális hulladéklarekásokon túl vizuális környezetterhelést okoznak az utak mentén, esetleg az épületeken elhelyezett nagyméretű reklámfelületek, hirdetőtáblák, valamint a romos, elhanyagolt állapotú, illetve tájba nem illeszkedő építmények. Elhanyagolt állapotú építményekből a belvárosban több is található, ezért a városkép javításához ezeknek megszűntetése vagy fejlesztése elengedhetetlen.

1.17.11 Árvízvédelem

Székesfehérvár és környezete a 11/2010 (IV.28.) KvVm rendeletben szereplő folyószakaszhoz rendelt nagyvízi mederrel nem érintett, a település árvízzel nem veszélyeztetett.

1.17.12 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A fennálló környezetvédelmi konfliktusokat az egyes környezeti elemeket, illetve szakágakat érintő problémákat vizsgálva összefoglalva adjuk meg, mivel a korábbi fejezetek utaltak már az adott területet érintő problémákra.

A felszíni vizeket tekintve a Gaja-patak alsó, várost érintő rövid szakaszának antropogén terhelése okoz környezetvédelmi problémákat, a tisztított szennyvíz vízfolyásba történő bevezetése hátráltatja a

Vízgyűjtő-Gazdálkodási Tervben megfogalmazott ökológiailag „jó állapot" elérését. A Gaja patakon levonuló jellemzően őszi és tavaszi árvizek szintén környezetvédelmi, illetve környezetbiztonsági problémákat vetnek fel. A szennyvízbevezetéseken túl a csapadékcsatornák által összegyűjtött és elvezetett vizek is a Gaja patakot, mint végső befogadót terhelik. A vízelvezetés problémáinak felszámolása fontos feladat a város számára, ennek megfelelően, egyéb fejlesztésekkel is összehangolva (pl. Saára Gyula program keretében végrehajtott útfelújítási munkálatokkal) folyamatosan javítja és építi ki a legszükségesebb pontokon a megfelelő vízelvezetőket. A pontszerű beavatkozásokkal (beleértve a hosszabb-rövidebb szakaszok javításait is) párhuzamosan – természetesen az anyagi lehetőségeket is figyelembe véve - a vízelvezető rendszerelvű, befogadótól való fejlesztése indokolt. A terhelés csökkentésére, a vizek visszatartására megfelelő kapacitású tározók kialakítására is szükség van, mely egyben a zöldfelületek fenntartási költségeit is csökkentheti, javítja a városképet, illetve a városi klímára is jótékony hatással van.

Felszíni vizeket vizsgálva meg kell említeni az állóvizeket is, melyek közül a legjelentősebb a Sóstó. A vízfelület nagysága leginkább a csapadékviszonyok függvénye, ezért sajnos az elmúlt évtizedben többször teljesen kiszáradt. A Sóstó rehabilitációjára számos fejlesztésére terv készült, melyek egyik legfontosabb szempontja a vízpótlás megoldása és a védett természeti értékek megóvása. Az eddig elkészült rehabilitációra vonatkozó tanulmányok eredményeit felhasználva 2015-ben kezdődött meg a Sóstó rehabilitációs program tényleges tervezése, a kivitelezési munka pedig 2017-ben. A kitűzött feladat az élőhelymentés, melynek célja a tavak vízpótlásának, mederkotrásának megvalósítása, az élőhely szerkezet stabilizálása és javítása, a biológiai sokféleség megőrzése. A mederkotrási és vízépítési munkák a 2018. év első felében befejeződtek, a tájépítészeti munkák 2018 nyarán zárulnak.

A felszín alatti vizeket, kiemelten a vízbázisokat leginkább azok elszennyeződése veszélyezteti. A nagy kiterjedésű ipari területek jelenléte miatt a talaj és talajvíz szennyezésekből adódó környezeti károkozások kockázata folyamatosan fennáll.

Jelentős problémákat okoz a szennyvíztisztítás során keletkező szennyvíziszapok elhelyezése, mely jelenleg a téglagyári anyagnyerő helyek rekultivációja során kerül felhasználásra, viszont a rekultiváció befejeztével az elhelyezési probléma ismét előáll, célszerű lenn ezért elsősorban az iszapok mezőgazdaságban történő hasznosíthatóságát kibővíteni. A talajok tekintetében elsősorban a jó adottságokkal rendelkező termőtalajok csökkenését kell megemlíteni. A városfejlődés sok esetben területfoglalással jár, melynek jelei Székesfehérváron is felfedezhetők, a város közigazgatási területén folyamatos, csökkenő tendenciát mutat a művelt terület nagysága. A mezőgazdasági művelés során a kultúrnövények termesztésével, valamint a város más, elsősorban belterületein növényzet megtelepítését elősegítő felületek létrehozásával hasznosított talajok funkcionális minőségének a fennmaradásához a talaj megújulási képessége már nem elegendő. Az emberi tevékenységekből eredeztethető, valamint a környezet más elemeiből származtatható közrehatásokat – többek között pl. kémiai anyagok használata, savas eső, szálló por, stb. – fel kell ismerni, ezek kedvezőtlen irányú tendenciáinak ellensúlyozására tervszerűen kell készülni. A talaj minőségére károsan kiható degradációs folyamatok – víz- és szélerózió – ütemének időbeli és térbeli lefolyásának mérsékelését szükség szerint műszaki létesítményekkel, illetve gazdálkodók talajvédő termőföldhasználattal kell, hogy megvalósítsák. A talajvédő termőföldhasználathoz tartozik az állattartás során keletkező szervestrágyáknak a mezőgazdasági termelésben történő hasznosítása. A trágyák elsődlegesen növelik a talajok szervesanyag tartalmát, ugyanakkor belőlük nitrát szennyezés is származhat, amennyiben nem tartják be a felhasználásukra vonatkozó szabályokat.

Székesfehérváron a levegő szennyezettségét a nyári időszakban elsősorban a közlekedés határozza meg, a téli időszakban pedig ehhez adódik még a fűtési eredetű levegőterhelés is. A közlekedési eredetű levegőterheléssel leginkább a nagy forgalmat bonyolító útszakaszok érintettek, ezek környezetében időszakosan egyes légszennyező anyagok koncentrációja megközelíti vagy meghaladja az egészségügyi határértéket. A leginkább kritikus a nyári időszakban jelentkező felszíni ózonterhelés. Téli időszakban az egyéni fűtési módokból eredő terhelés a meghatározó, jelentős a szállópor koncentrációja, amelynek komoly egészségkárosító hatása van. A városi lakások jelentős része (közel fele) távfűtéssel van ellátva. A távfűtés jelenleg 100%-ban földgázra alapozott, a hőtermelés jelentős része a város sűrűn lakta területén, a királysori fűtőerőműben történik, ezért a hőtermelői kapacitások fokozatos kitelepítése a városszéli területek felé elengedhetetlen. Megújuló energiahordozóra alapozott hőtermelés jelenleg nincs, ezért ezen a területen még mutatkozik előrelépési lehetőség, mind a helyi, mind a térségi potenciálokra vonatkoztatva. A megújuló energiák részaránya egyébként a városi „energiamix”-et tekintve, sem magas, így az előrelépési lehetőség általánosságban is megfogalmazható.

A közlekedés a legfőbb okozója a város területén fellépő zaj és rezgésterhelésnek is, melyet leginkább a közlekedési útvonalakhoz közel lakók szenvednek el, elkerülő utak kiépítésével, forgalomszervezéssel, a közösségi közlekedés és az egyéni motorizált közlekedési módtól eltérő közlekedési módok előnyben részesítésével ezen hatások csökkenthetők, amellett, hogy a levegőminőségre is jótékony hatással vannak.

A hulladékgazdálkodás tekintetében problémát elsősorban a nem megfelelő számú hulladékudvar okoz (jelenleg 1 db van a városban), ezért ezek számának bővítése lenne indokolt, amely egyrészt garantálja a hulladékok megfelelő módú kezelését, másrészt az illegális lerakások csökkenését is eredményezheti.

A város honlapján (www.szekesfehervar.hu) találhatóak környezetvédelemmel kapcsolatos programok, adatok. Ugyanakkor a tájékoztató jellegű információk, adatok Székesfehérvár környezeti állapotáról szűk körűek és a legfrissebb is 2010. évi.

Hiányt jelent a város működési és fejlesztési célú beavatkozásainak klímavédelmi célú értékelése. Társadalmilag már bizonyos szinten „elvárt” a klímatudatos gondolkodásmód, klímahatékonysági szempontú mérlegelése egy-egy intézkedésnek, vagy a nyomon követése és mérése egy-egy célzott klímaadaptációs hatású intézkedés hatékonyságának. Időszerű és korszerű egy olyan stratégia kidolgozása, mely az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást, a kockázatmegelőzést és –kezelés előmozdítását, céljait rendezi programalapra. Végül a lakossági szemléletformálás és tájékoztatás továbbra is kiemelten kezelendő kérdéskör a környezetvédelem területén.

1.18 Katasztrófavédelem

1.18.4 Építésföldtani korlátok

1.18.4.1 Alábányászott területek, barlangok és pincék területei

Székesfehérváron alábányászott területek, barlangok nincsenek. Pincék elsősorban Öreghegy (egykori Szőlőhegy) területén találhatók, a Belvárostól keletre, a Fiskális út, az Aszalvölgyi-árok, a Béla út, a Nagyszombati utca és a Budai út között körülhatárolt területen, melynek nagysága 474 ha. Elnevezése arra utal, hogy ez volt a város legrégebbi szőlőhegye, 70-80 m-rel emelkedik a város átlagosan 100 m-es szintje fölé, legmagasabb pontja a tengerszint felett 187 m, a Velencei-hegység egyik legnyugatibb nyúlványa. A múltbéli gazdag szőlőkultúrának köszönhetően jelentős számban épültek présházak és pincék a területen, az 1860-as évek végéig kb. 1100 db pincét regisztráltak. Az idő előrehaladtával Öreghely területe folyamatosan beépült, ami kikényszeríttette az addig elhanyagolt közművesítést, útépítést, a hajdani keskeny szőlőhegyi dűlőutak nyomvonalain jelentős útszélesítéseket, telekkorrekciókat hajtottak végre, melynek igen sok, több telken, vagy út alatt is átnyúló pince esett ennek áldozatul, gyakoriak voltak a váratlanul be-beszakadó úttestek. A szőlőművelés visszaszorulásával és a folyamatos beépítéseknek köszönhetően a pincék jelentősége is fokozatosan csökkent. Az egykori pincék ma szinte kizárólag magántulajdonú ingatlanon helyezkednek el, viszont a pincerendszer, amely szinte egész Öreghegyet átszövi, részben még ismeretlen, ezért annak feltárása állagvédelmi szempontból indokolt lehet.

1.18.4.2 Csúszás-, süllyedésveszélyes területek

A város területén a domborzati viszonyokból és a tájhasználatból adódóan csúszásveszélyes terület nincs, potenciális süllyedéssel veszélyeztetett területek elsősorban az Öreghegyen található pincék területei lehetnek. A süllyedés/beszakadás veszélye a csatornarendszer kiépítésének és a korábbi talajvízvízszint süllyesztésnek köszönhetően jelentősen csökkent, de a pincerendszer teljeskörű feltáratlansága miatt továbbra is problémaforrást jelenthetnek.

1.18.4.3 Földrengés veszélyeztetett területei

A magyarországi földrengések általában nem pusztító erejűek, ami annak köszönhető, hogy az ország távol fekszik a nagyobb törésvonalaktól. Kisebb erősségű földrengések azonban évente többször is előfordulnak, és 4,5-5-ös erősségű rengés is bekövetkezik átlagosan 10 évente, ami Magyarországon már nagy rengésnek számít. A magyarországi rengésekre az a jellemző, hogy az első rengés a legnagyobb erejű, az utórengések pedig kisebbek, de nem zárható ki az első rengés után egy újabb nagyobb rengés sem (az ábrán a piros körök jelölik az 1995-2009-ig bekövetkezett rengéseket, a szürkék pedig az 1995 előttieket).

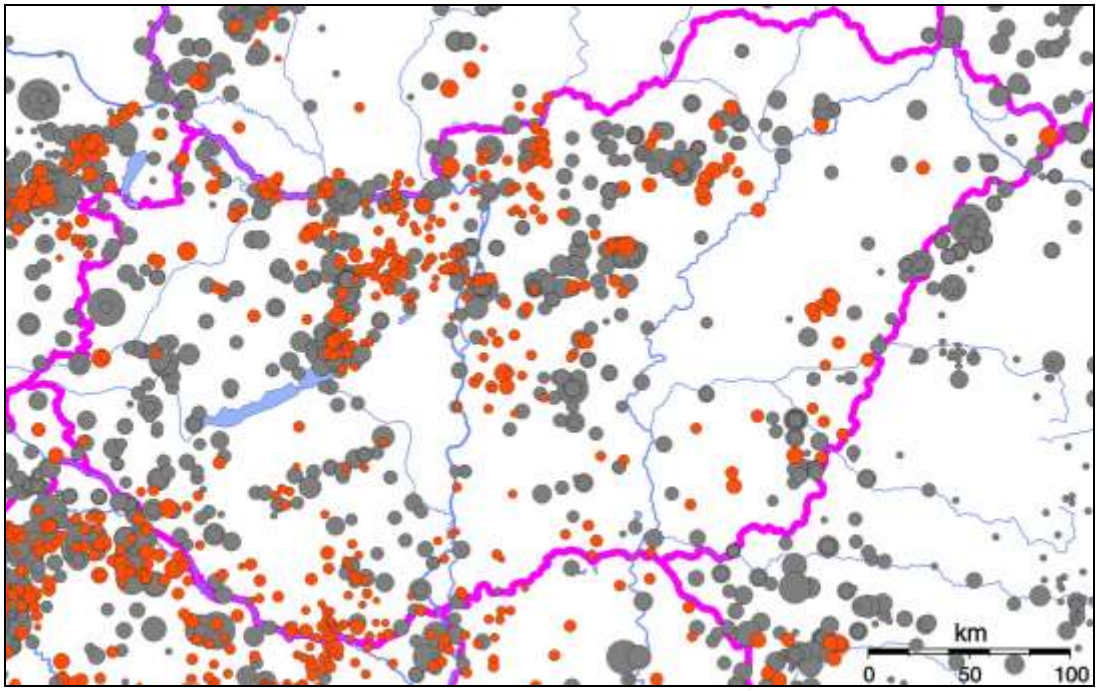

50**. térkép: **Földrengések Magyarországon Forrás: Magyarország földrengés információs rendszere

Magyarországon évente mintegy 100-200 egészen kicsi, 2,5 magnitúdónál nem erősebb, emberek által nem észlelhető rengés következik be, és további 4-5 gyengébb, de már érezhető rengést is feljegyeznek. Az országban, amióta feljegyzik a rengéseket, körülbelül 3 tucatnyi olyan erősségű földrengés következett be, ami komolyabb károkat okozott. A legerősebb rengés Komáromban 1763-ban történt, és 63 ember halálát okozta.

Magyarország rengések szempontjából legaktívabb zónája a Komárom–Berhida-vonal. Ennek az az oka, hogy a Dunántúli-középhegység kiemelkedése máig tart. Ezen a vonalon keletkező erősebb rezgések érezhetőek, illetve érinthetik Székesfehérvár területét is. Ennek megfelelően a felszínmozgással veszélyeztetett területek övezetébe tartozik a 62.számú út és a Halas-tavak tengelyétől nyugatra lévő, széleróziónak kitett településrész.

A legutóbbi Székesfehérváron is érezhető földrengések:

- 1985. augusztus 15.: 4,9-es erősségű rengés Berhidán és környékén
- 2011. január 29.: 4,7-es erősségű rengés Oroszlány környékén, egyes mérések szerint mindössze 6 kilométeres mélységben (a rengést az **egész Dunántúlon** és dél-Szlovákiában is lehetett érezni)
- 2011. július 11.: 3,9-es erősségű rengés Gánt-Csákvár térségében
- 2013. április 23.: 4,8-as erősségű Heves-Erdőtelek (Eger), Székesfehérvárról is érkezett bejelentés
- 2013. június 5.: a Nógrád megyei Érsekvadkert közelében a Richter-skála szerinti 4.2-es magnitudójú földrengés keletkezett (a földmozgás nagy területen érzékelhető volt - Balassagyarmat, Vác, Esztergom, Budapest, **Székesfehérvár**).

Székesfehérvár területe a földtani veszélyforrás területének övezetébe tartozik, melyre a következő előírás érvényes: *„a földtani veszélyforrás területének övezetébe tartozó település veszélyeztetett területein a település településszerkezeti tervében beépítésre szánt terület csak kivételesen, geológiai szakvélemény alapján jelölhető ki.”*

1.18.5 Vízrajzi veszélyeztetettség

1.18.5.1 Árvízveszélyes területek

Székesfehérvár és környezete a 11/2010 (IV.28.) KvVm rendeletben szereplő folyószakaszhoz rendelt nagyvízi mederrel nem érintett, árvízzel veszélyeztetett területei nincsenek.

1.18.5.2 Belvízveszélyes területek

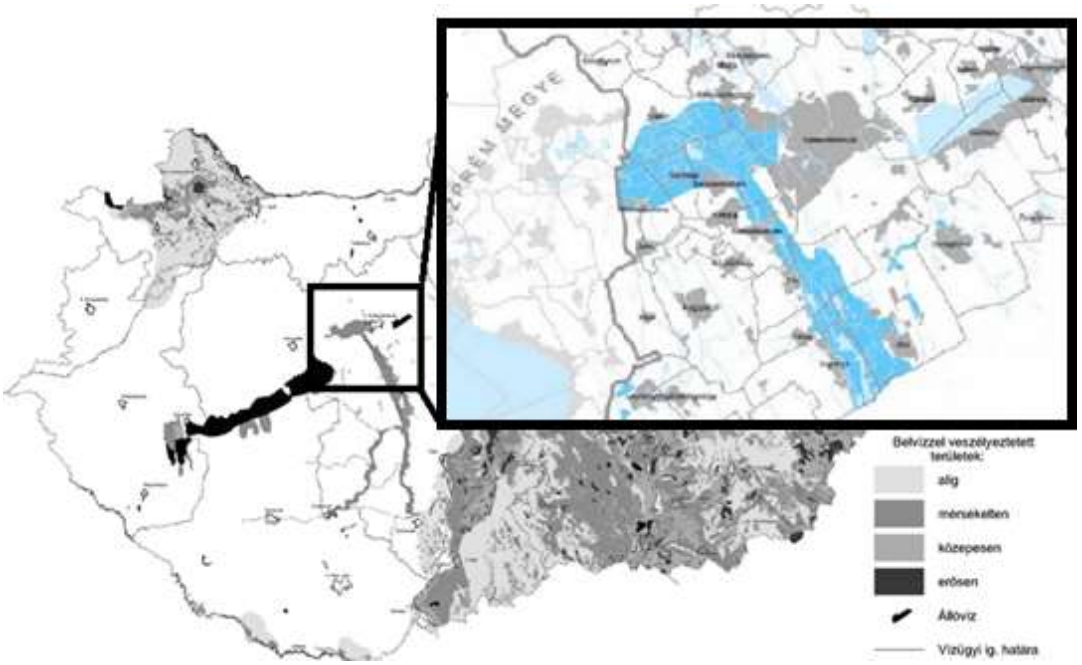

***51**. térkép: **Székesfehérvár belvízzel veszélyeztetett területei** Forrás: http://fejer.katasztrofavedelem.hu/kirendeltsegek-bemutatasa*

A 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet a települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló rendelet mellékletében Székesfehérvár nem szerepel, tehát ár- és belvíz szempontjából hivatalosan nem számít veszélyeztetett területnek. Veszélyeztetettségi kategóriánkénti besorolás szerint 2-es kategóriájú területnek számít, mely „**Belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület**”, 0,05-0,10 elöntési gyakorisága miatt **rendszeresen belvízjárta terület övezetébe** sorolt. Elöntés esetén zömmel külterületi rétek, kaszálók, szántók kerülhetnek tartósan víz alá. Belterületen legfőképpen a vízelvezető rendszer hiányosságai, illetve elégtelenségei okoznak időszakos elöntést, talajvízszint emelkedést. Belvízjárta terület a Sárréthez tartozó településrész, a Halas-tavak környéke és a Császárvíz környezetében lévő mély fekvésű részek is.

1.18.5.3 Mély fekvésű területek

Mély fekvésű területek Székesfehérváron:

- Maroshegy Nagyszebeni utca és Aradi utca közötti észak-déli irányban elnyúlt mély fekvésű terület
- Császár víz környezetében lévő mély fekvésű területek.

1.18.5.4 Árvíz és belvízvédelem

A külvizeket a legmesszemenőbbig célszerű távol tartani a városi belterülettől, a város belterületéről pedig a lehető legrövidebb úton ki kell vezetni a csapadékvizeket a külterületre. Célszerű lenne a

hidraulikai csúcsok csökkentése a csapadék összegyülekezési idejének meghosszabbításával és közbenső tározók beiktatásával.

1.18.6 Egyéb

1.18.6.1 Kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás)

Kedvezőtlen morfológiai adottság Székesfehérvár területén nincs.

A Veszprém Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály Bányászati osztálya Bányafelügyelete földtani veszélyforrásként tartja számon a Donát utcai (Öreghegy városrész) bányató mesterségesen kialakult omlásveszélyes partfalát, amely két ingatlant érint (hrsz.: 11681, 11683).

1.18.6.2 Mélységi, magassági korlátozások és tevékenységből adódó korlátozások

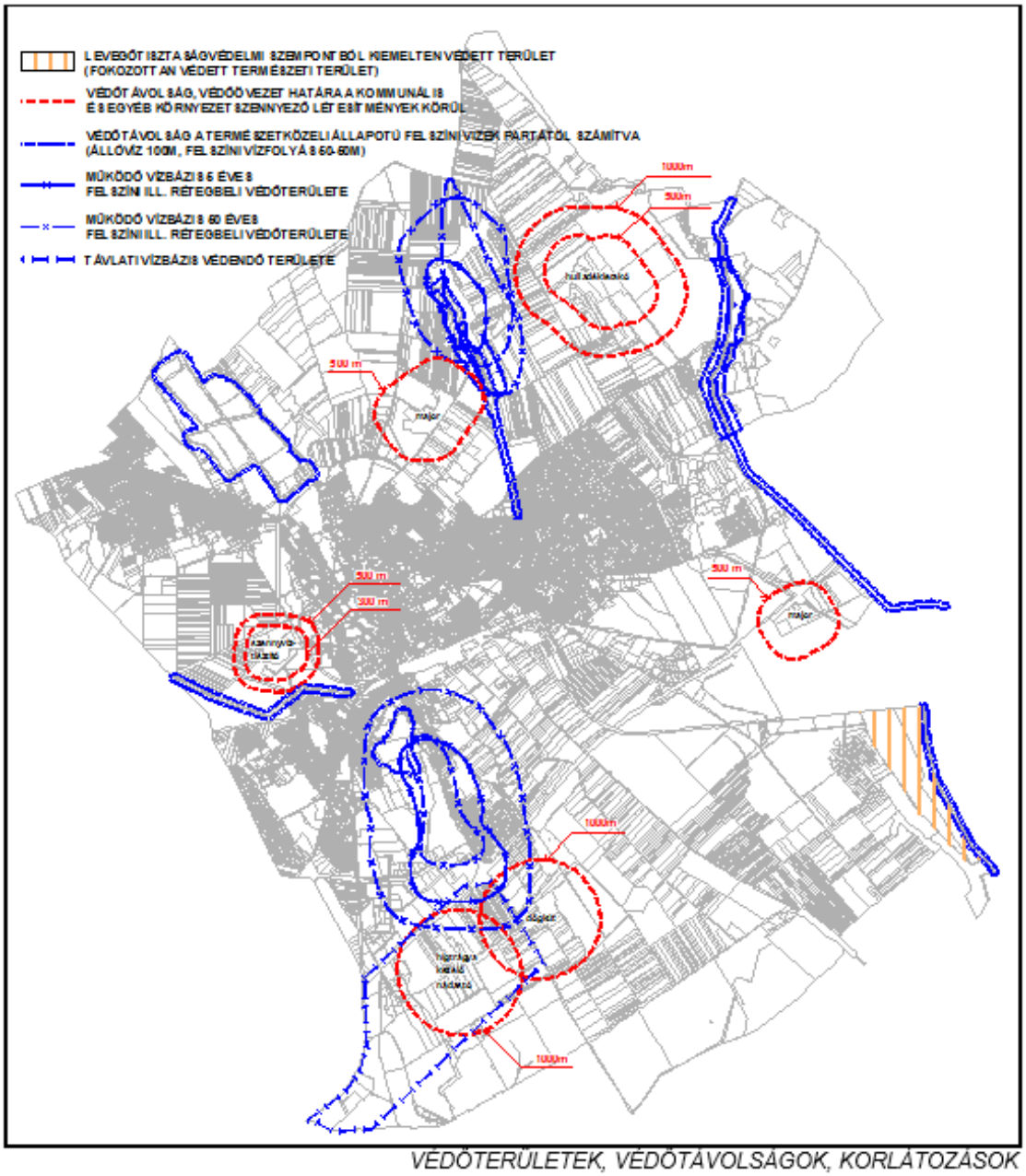

***52**. térkép: **Védőterületek, védőtávolságok, korlátozások** Forrás: Székesfehérvár Szerkezeti terv leírás*

Védőterületek és védőtávolságok légszennyező források és létesítmények védőtávolsága, védőterülete [13]

- a nagy állatlétszámú, üzemi állattartás célját szolgáló épületek és a trágya, valamint egyéb bűzös hulladék kezeléséhez szükséges építmények, területek a belterület határától mért 1000 m, a belterületen kívüli egyéb lakott telkek körüli 300 méteres távolságon belül nem helyezhető el,
- a városi szennyvíztisztító körül a kapacitás és a technológia alapján – a jelenlegi 500 m-ről technológiai átalakítással - csökkentett mérete: 100 m,
- a Pénzverő-völgyi hulladéklerakó körül a levegő védelmével kapcsolatos jogszabály alapján 1000 m.

Természetközeli állapotú felszíni vizek part menti védőtávolsága, védőövezetei

- A természet közeli állapotú tavak, tározók telekhatárától mért 100 m széles vízvédelmi védőövezet
- A természet közeli állapotú vízfolyások mindkét partján, a telekhatártól mért 50-50 m széles vízvédelmi védőövezet
- A tavak, tározók, vízfolyások és felszíni vízelvezető csatornák partján, legalább egyoldali, a partéltől mért fenntartósáv A VIZIG és társulások kezelésébe tartozó vizek partján 6-6 m. Az önkormányzat kezelésében lévő vizek partján 3-3 m.

Közlekedési nyomvonalak és létesítmények védőtávolsága, védőterülete

- Közutak védőtávolsága: Országos közutak melletti telken építmény csak a külön jogszabályok szerint helyezhető el. 1988. évi I. törvény 42/a §-a alapján: külterületen a közút tengelyétől számított 50 – 50 m; autópálya, autóút és főútvonal mentén 100-100 m.
- Közforgalmi vasutak védőtávolsága: Országos közforgalmú vasútvonal szélső vágányától számított 50 m, továbbá a környezeti hatásvizsgálathoz kötött vasúti létesítmények esetében 100 m távolságon belül építmény csak a külön jogszabályokban előírt feltételek szerint helyezhető el.

Közművek védőterületei kapcsán területfelhasználást korlátozó adottságként kell kezelni azokat a közműhálózatokat és létesítményeket, amelyek jellegűkből eredően helyhez kötöttek, valamint amelyek kiváltásának költsége meghaladná a felszabaduló hely értékét.

Vízellátás - A vízmű kutakat és azok hidrogeológiai védőidoma. Lehetőleg helyben tartandók a regionális vízellátó gerincek nyomvonala, a vízmű területe, a víztározók helye és a vízelosztás jelentősebb állóeszköz értékű, nagyobb átmérőjű (dn 300-as és az annál nagyobb átmérőjű) vezetékei.

Szennyvízelvezetés, kezelés - A városi szennyvíztisztító telep és védőtávolságának helyigénye, továbbá figyelembe veendő a főgyűjtő hálózat nyomvonala.

Felszíni vízelvezetés és csapadékvíz elvezetés - A vízfolyások, patakok, tavak és a jelentősebb árkok területigénye alapján.

[13] SZÉKESFEHÉRVÁR MEGYEI JOGÚ VÁROS KÜLTERÜLETÉNEK VALAMINT EGYES BELTERÜLETI TERÜLETRÉSZEINEK HELYI ÉPÍTÉSI SZABÁLYZATA ÉS SZABÁLYOZÁSI TERVE; Egységes szerkezetbe foglalva 2018. 04. 26. napon, HATÁLYOS 2018. 05. 01. NAPTÓL – 3. sz. függelék

Villamosenergia ellátás - A 120 kV-os vezeték nyomvonalát és az alállomások területét kell figyelembe venni.

Földgázellátás - A nagynyomású földgázvezetékek és egyéb szénhidrogén vezeték nyomvonala, és azok biztonsági övezete, valamint létesítményeinek helyigénye, továbbá a jelentősebb állóeszköz értékű nagy-középnyomású gerincelosztó hálózat nyomvonala, biztonsági övezete és létesítményei.

Nagynyomású gázvezeték és szénhidrogén termékvezeték szeli át nyugat-keleti irányban, a belterületet délről elkerülve, Székesfehérvár közigazgatási területét. A termékvezeték megkerülve a belterületet csatlakozik a város nyugati külterületén lévő ipari területhez.

Hírközlés - Az optikai gerinchálózat nyomvonala és Székesfehérvár területén üzemelő vezeték nélküli ellátást szolgáló antennák-bázisállomások helye.

1.18.6.3 Ipari veszélyforrások

Az uniós normákat (Seveso III. Irányelv) rögzítő veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló katasztrófavédelmi törvény a súlyos ipari balesetek megelőzését és a balesetek káros következményeinek csökkentését célzó intézkedéseket vezetett be hazánkban. A törvény a katasztrófavédelem feladatává tette a súlyos balesetek elleni védekezéshez kapcsolódó állami feladatok irányítását és azok ellátásának biztosítását. A katasztrófavédelmi törvény az ipari üzemek vezetői kötelességévé teszi az üzemben jelenlevő veszélyes anyagokkal kapcsolatos kockázatok felmérését, a reálisan feltételezhető súlyos balesetek bekövetkeztekor jelentkező hatások meghatározását, a lakosság és a környezet védelmének érdekében a szükséges üzemi megelőző intézkedések megtételét. Ezen információt a veszélyes üzem biztonsági jelentése tartalmazza. A veszélyes üzem biztonsági jelentése nyilvános, a helyi polgármesteri hivatalban mindenki számára hozzáférhető. Egy bekövetkező váratlan esemény kezelésére a település polgármestere – a hivatásos katasztrófavédelem területi szervével együttműködve – külső védelmi tervet készít, amely meghatározza a lakosság, az anyagi javak és a környezet védelmével kapcsolatos feladatokat, a végrehajtásukkal összefüggő feltételeket, erőket és eszközöket. A külső védelmi terv a település lakosságának mentése, az anyagi javakban, a környezetben bekövetkező károk enyhítése érdekében végrehajtandó rendszabályok bevezetésére, a végrehajtó szervezetre, a vezetésre, az adatszolgáltatásra vonatkozó intézkedéseket tartalmazza.

A felső küszöbértékű üzemekkel rendelkező települések önkormányzatai tehát külső védelmi terv készítésére kötelezettek, melynek Székesfehérvárnak is eleget kell tennie a 8000 Székesfehérvár, Sóstói út 17-19. alatti, FLAGA Hungária Kft. székesfehérvári PB-gáz töltőüzem működése révén.

A töltő üzem fő tevékenysége a cseppfolyósított propán-bután gáz vasúti terminálon történő fogadása, a gáz tárolása, zárt technológiai rendszerben megvalósuló palacktöltés, illetve közúti tankautók töltése. A cseppfolyósított szénhidrogéngázok fokozottan tűz- és robbanásveszélyes anyagok.

Jelenlévő veszélyes anyagok: cseppfolyósított PB gáz; cseppfolyósított propán gáz cseppfolyósított bután gáz.

A felső küszöb értékű üzemben a technológiai rendszerből vagy földfelszíni tárolókból, vezetékekből juthat ki veszélyes anyag, melynek következtében súlyos balesetek is kialakulhatnak. Ennek hatásaként elsősorban tűz és nyílt téri robbanás következhet be.

A kialakult helyzet irányítását az I. (veszélyhelyzet) és a II. (súlyos veszélyhelyzet) fokozatban az üzem helyi szakemberei- belső védelmi tervük alapján, míg a III. (katasztrófahelyzet) fokozatban a külső

védelmi terv szerint a helyi védelmi bizottság elnökének irányításával, a társ- és közreműködő szervezeti egységek végzik. A veszélyhelyzet elhárítását az üzemi szervezetek és a hivatásos tűzoltóság együttműködve hajtják végre. A térségben a veszélyességi övezetet le kell zárni, minden szikraképződéssel járó gyújtóforrást meg kell szüntetni. Az esetleges balesetek sérültjeit a Fejér Megyei Szent György Kórházban, illetve a Fejér megye területén működő egészségügyi intézményekben látják el.

A jelentős potenciális veszély ellenére a töltő üzem működése biztonságos. Ezt az állítást a számított kockázati értékek mellett alátámasztja az a tény is, hogy az eddigi működés során a lakosságot érintő baleset, veszélyhelyzet nem történt. A védekezésben részt vevő erők és eszközök műszaki mentő csoportok jól felszerelt, védekezésre kiképzett szakemberekkel rendelkeznek, akik a riasztást követően a helyszínen aktívan be tudnak kapcsolódni a mentésbe. A keletkezett tüzek lokalizálását az üzemi HAVARIA csoport és a hivatásos tűzoltóság igen magas szintű technikai eszközeivel és szakembereivel együttműködve látja el.

A lakosságvédelem módszerei:

- Riasztás, figyelmeztetés, tájékoztatás, valamint a szükséges magatartási szabályok betartása
- Elzárkóztatás
- Kitelepítés, kimenekítés, elhelyezés

53**. térkép: **Székesfehérvár ipari veszélyforrások Forrás: Székesfehérvár lakossági tájékoztató kiadványa

Székesfehérvár veszélyeztetett területéről a kitelepítés nem tervezett, de számolni kell ennek lehetőségével. A kimenekítés elrendelésére a III. (katasztrófahelyzet) fokozat esetén, mint megelőző intézkedésre sor kerülhet, ha erre elegendő idő áll rendelkezésre:

Az érintett 1019 méter sugarú körben található:

5 lakóház a népesség-nyilvántartás adatai szerint 565 lakossal. 9 ipari létesítmény műszakonként egyidejűleg 4774 dolgozóval.

Gyülekezőhelyek:

- Vásárhelyi út – 11-es helyi járat autóbusz megállóhelye
- saját járművel a veszélyeztetett területet elhagyók – hatásterületen kívüli – jelentkezési helye: VODAFONE Sportcentrum, Székesfehérvár, Gáz u. 17.
- kimenekített, kitelepített lakosság gyülekezési helye - VODAFONE Sportcentrum Székesfehérvár, Gáz u. 17.
- A terület elhagyására kijelölt útvonalak:
  - Vásárhelyi úti ltp. – Vásárhelyi út, Balatoni út, Horvát István út, Lövölde út, Gáz utca

- Sóstó ipari park érintett gazdálkodó szervezetei – Sóstói út, Holland fasor, Sárkeresztúri út, Szárcsa utca, Horvát István u. Lövölde út, Gáz utca.

Helyreállítás: a baleset során keletkezett épületkárok bejelentése, nyilvántartásba vétele a Polgármesteri Hivatalban történik. A település súlyos balesetek elleni védekezését biztosító szervek, szervezetek: A lakosság védelme érdekében hozott intézkedésekért a polgármester a felelős. A polgári védelmi feladatokat a polgármester irányítja, a védekezés irányítására létrehozott irányító törzsön keresztül.

A város külterületi részein keresztülhaladó közlekedési utakon veszélyes anyag szállítása csak a veszélyes anyagok közúti szállítására vonatkozó ADR nemzetközi veszélyes áru-szállítási szabályzat szerint történhet.

Felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem		
FLAGA Hungária Kft.	Székesfehérvár, Sóstó út 17-19., Sóstó Ipari Park	Gázipar
Alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem		
MOL Nyrt. székesfehérvári bázistelep	Székesfehérvár, Kapos u. 9.	Gázolaj átmeneti stratégiai célú tárolása
ALBA-KOR Kft.	Székesfehérvár, Berényi út 72-100. 8. és 10. épület, Videoton Ipari Park	Rozsdamentes- és saválló acélok kémiai felületkezelése
Móraagró Kft. (felső küszöbértékű katasztrófavédelmi engedélyezés folyamatban)	Székesfehérvár, Seregélyesi út 112.	Műtrágya, növényvédő szer és vetőmagvak nagykereskedelme
Küszöbérték alatti üzem		
VT Metal Alkatrészgyártó, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.	Székesfehérvár Berényi út 72-100., Videoton Ipari Park	Mechanikai alkatrészek gyártása és felületkezelése: galvanizálás, kémiai nikkelezés, festés
Hydro Extrusion Hungary Kft. (korábban: SAPA Profiles Kft.)	Székesfehérvár, Verseci u. 1-15.	Aluminium sajtolás, felületkezelés
Alföldi Tej Kft.	Székesfehérvár, Seregélyesi út 127.	Élelmiszeripar
FEVITA Hungary Zrt.	Székesfehérvár, Raktár u. 1.	Élelmiszeripar

70. táblázat: Székesfehérvár veszélyes ipari üzemei Forrás: Katasztrófavédelem 2018, saját gyűjtés

1.19 Ásványi nyersanyag lelőhely

A város területén a TEIR adatai szerint 1975 és 2016 között 2 bányaterület került bezárásra, egyikük 1975-1984 közötti időszakban, egy pedig 2005 után. A Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat 2018. májusi adatbázisa alapján 4 db működőnek regisztrált külfejtéses bányaterület van Székesfehérváron. A bányákból kitermelt nyersanyagok kizárólag építőanyagok, agyag illetve gránitmurva.

A város nyilvántartott nyersanyag lelőhelyei:

- Székesfehérvár II. – agyagbánya (Zámolyi út)
- Székesfehérvár III-IV-VI. – gránitmurva (Kisfalud-Csúcsoshegy)

***54**. térkép: **Székesfehérvárigazgatási területén nyilvántartott nyersanyag lelőhelyek** Forrás: Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat*

A megyeszékhely közvetlen közelében a következő ásványkincs-kitermelő bányák szerepelnek az aktuális nyilvántartásban (MBFSZ 2018):

Terület	Nyersanyag	Műszaki-üzemi terv szerint
Pátka I.	gránit	működő
Gárdony I.	homok	bezárt
Szabadbattyán I.	homok	tájrendező
Szabadbattyán III.	homok	működő
Kőszárhegy I.	mészkő	működő
Polgárdi I.	mészkő	működő
Iszkaszentgyörgy III-IV.	dolomit	működő
Isztimér I. (Guttamási)	dolomit	szünetelő
Kincsesbánya III. (Bitó V.)	bauxit	bezárt
Kincsesbánya III.	(üveg)homok	működő
Csákberény I.	dolomit	működő
Csákberény II./III.	homok	működő / nincs MÜT
Magyaralmás III.	dolomit	működő
Magyaralmás I-II., V-VI.	dolomit	nincs MÜT
Inota I.	dolomit murva	működő
Várpalota VII.	dolomit	működő
Várpalota XII., XV-XVI-XVII.	kavics, vegyes nyersanyag, homok	működő
Ősi II., IV-V.	érett tőzeg, lápföld, lápimész	működő/ nincs MÜT

Kutatások folynak szintén építőipari nyersanyagokkal (elsősorban homok, kavics) kapcsolatban Kincsesbánya (továbbá: agyagmárga, aleurolit), Magyaralmás-Csákberény (agyagos törmelék, aleurolit); Sárszentmihály (bentonitos, festékföld, illites, kaolinos agyag) , Csór települések térségében.

1.20 Városi klíma

Földrajzi adottságok

Általánosságban Székesfehérvár térsége az éghajlati viszonyok alapján átmenetet képez a mérsékelten meleg száraz és a mérsékelten hűvös száraz éghajlatok között.

Az évi középhőmérséklet értéke általában 10,2-10,6 °C közötti, jellemzően az utóbbi 10-15 évben egyre inkább a 11 °C-ot közelíti. A fagymentes napok száma 186-205 nap körül mozog évente. A legmelegebb

hónap a július, 21,4 fokos havi középhőmérséklettel, míg a leghidegebb a január -0,4 °C-kal. Az éghajlatváltozás következményeként gyorsan emelkedtek ezek az átlagok is.

A napsütéses órák száma meghaladja az évi 1950 órát, a legnaposabb hónap a július, átlag mintegy 270 órával, decemberben pedig csupán 51-52 óra.

Székesfehérváron az évi átlagos csapadékmennyiség 550 és 600mm között van. Legtöbb csapadék általában június, júliusban, míg a legkevesebb februárban és márciusban hullik, valamint évente 32-40 hótakarós nap jellemző.

Az átlagos szélsebesség 2,5-3,5 m/s, átlagban 31 - 39 napon fordul elő viharos szél. Az uralkodó szélirány az ÉNY-i, mely jellemzően a hidegfrontokhoz kapcsolódó, gyakran viharos szelek iránya. Gyakoriak a déli szelek is, DK-D-DNY, viszont ritkának számít a NY-i szél. Legszelesebb hónap az év során a március, április, míg a szélsebességek átlagát tekintve kevésbé tekinthető szelesnek a szeptember, október. Székesfehérvár helyzeti energiái sokrétűek, térségében síkság és középhegység találkozik, a történelmi időkben fontos vásárvonal is erre húzódott, völgyi és kapuváros, minden irányából rendkívül jól megközelíthető köszönhetően többek között a Móri-ároknak is.

Egyéb befolyásoló tényezők

Egy város klímáját a földrajzi adottságain kívül számos összetevő együttesen alkotja és alakítja. Befolyásolja, egyrészt az épületek, építmények, burkolatok fizikai jelenléte, vagyis az összetett beépítési struktúra, a burkolatokon használt vízzáró anyagok (aszfalt, beton, stb.) miatt megváltozott lefolyási viszonyok, az alacsony növényborítottság, a sokféle emberi tevékenység általi (közlekedés, fűtés, ipar) kibocsátás (hő, vízgőz, szennyező anyagok, stb.). E sok tényező együttesen jelentősen módosítja a városok klimatikus viszonyait a szabad térszínekéhez képest. Az urbanizált területek beépített felületei jobban felmelegszenek, főként az intenzív közlekedés miatt koncentráltan jelentkezik az üvegházhatású gázok emissziója és mindehhez az infrastruktúrák, a fűtés, a közlekedés és a termelés közvetlen hőhatása – úgynevezett hősszennyezés – is hozzájárul, miközben a beépítések zártsága miatt kisebb a légmozgás és az átszellőzés lehetősége. A beépített területeken a felmelegedésen túl természetesen számos egyéb ökológiai feltétel módosulása is felerősödik, mint például a levegő páratartalmának változása, a vízháztartás felborulása. Ennek legszembetűnőbb megnyilvánulásai, például:

- a város légterében kialakult hőtöbblet (*városi hősziget*)
- a megváltozott átszellőzési viszonyok
- a levegőminőségi problémák

Az urbanizált területeken sajátos klimatikus viszonyok alakulnak ki, a klímaváltozás, azon belül is főként a felmelegedés okai a városokban koncentrálódnak, csakúgy, mint a hatások (amelyek hőhullámok idején különösen megterhelők lehetnek) és a megoldandó problémák.

A városok felelősek a globális energiafelhasználás és a kibocsátások 60-80%-áért. Európában az üvegházhatású gáz kibocsátásának 69 %-a a városokból származik.

Székesfehérváron célzottan klímavédelmi terv ezidáig nem készült, valamint az egyes szakági fejlesztési tervekben sem jelentek meg deklaráltan a klímavédelmi szempontok, az azokban tervezett fejlesztések inkább az egyes szakági fejlesztéseknek voltak kedvező (vagy éppen kedvezőtlen) hatásai a városi klímára, de deklaráltan a klímavédelmi szempontok vagy éppen célzott klímavédelmi fejlesztések nem voltak ezekben jellemzők, ezért a jövőben törekedni kell a klímavédelmi szempontok integrációjára, horizontális megjelenésére.

A városi klímát meghatározó, alakító tényezők elsősorban a **városszerkezet**ből vezethetők le:

A város gyors növekedését két eltérő szakasz jellemezte, kezdetben a központi várostesttől leszakadó városrészek kialakulása volt jellemző, ami nagymértékű területigénnyel járt, így a térbeli szétterjedés erőteljessé vált. A fejlődés második szakaszában tömeges lakásépítésekre került sor a korra jellemző házgyári technológiával épített többszintes lakóépületekből álló lakótelepek megépítésével, melyek a központi várostestet körülzárva alakultak ki, beékelődve a korábban kialakult városrészek közé. A társadalmi igények miatt további területi igények merültek fel, terjeszkedésre már csak három kitörési lehetőség mutatkozott: a mai Öreghegy-Ráchegy, Alsóváros-Maroshegy és Feketehegy-Szárazrét, melyek a korábbi városrészek köré épült gyűrűn kívül, annak közvetlen környezetében alakultak ki.

Az így kialakult városszerkezet klímavédelmi szempontból nem túl előnyös, a „klasszikus urban sprawl - városszétfolyás" vonásai fedezhetők fel. A szuburbanizáció miatt a város körüli tér használatának és szerkezetének radikális átalakulásának veszélye fennáll, ami megfelelő körültekintés hiányában ellentétes a hosszú távú fejlődés, a fenntarthatóság elveivel. Székesfehérváron a körülzárt belváros területén telepedtek meg a főbb forgalomvonzó létesítmények, majd az ottani fejlődési lehetőségek kimerülése miatt, a korlátokat átlépve a belvárosból kiszorult intézmények annak közvetlen környezetében kezdtek letelepedni. Az idő előrehaladtával felmerülő további igények kielégítésére már csak a város külső területein mutatkozott lehetőség. Székesfehérvár városának szélén találhatók meg a városlakók számára és igényeiknek megfelelő, jórészt csak autóval bejárható, általában egyfunkciós lakó-, kereskedelmi- és ipari övezetek. A városszétfolyás klímavédelmi szempontból alapvetően káros jelenség, mivel a kissé szétszóródott területek, az ott található kisebb népsűrűség, az egyfunkciós beépítés és az egyéni gépjárműhasználattól eltérő közlekedési lehetőségek összefüggő rendszerbe kapcsolt hiányai (pl. a város belsőbb területein a kerékpárutak kialakítása nem kínál vonzó közlekedési lehetőséget, illetve bizonyos területeken kerékpározási lehetőség nem áll rendelkezésre, így a meglévő, külsőbb területekről benyúló kerékpárutak bekapcsolása jelenleg nem biztosított) automatikusan kikényszerítik a városlakóktól az autóhasználatot (Székesfehérváron a gépjármű ellátottsági mutató 351 db gépjármű/1000 lakos, ami országos szinten nagyon magasnak számít), ami levegőminőségi, illetve klímavédelmi problémákat vet fel.

Székesfehérváron a terjeszkedésre rendelkezésre álló területek mára megközelítették a városi korlátokat, amely szemben áll azzal, hogy a város potenciálja maga után fogja vonni a további területigényeket. A szociális szükségletek (legfőképpen lakásépítési igények, beleértve Börgönd, Csala és Kisfalud területét is) kielégítésére csak korlátozottan van már lehetőség. A gazdasági szféra szereplői számára terjeszkedésre a vasúttól délre eső területeken, illetve az egyes ipari parkok még kihasználatlan területein van lehetőség, viszont ezeken felüli, további gazdasági területek kijelölésére csak minimális lehetőség mutatkozik anélkül, hogy azok visszafordíthatatlan természeti és táji sebeket okoznának a környező, részben védett vagy az egyébként jó adottságokkal rendelkező területeken (pl. kiváló minőségű termőföldek a város déli oldalán vagy a város körül elhelyezkedő ökológiai folyosókat, tájvédelmi körzeteket tekintve).

A város beépítettségét tekintve elmondható, hogy a belvárosi területeken nagyon magas a burkoltsági arány, csak kevés zöldfelület áll rendelkezésre, amik zömmel foltszerűen, nem összefüggő rendszerként vannak jelen. A belvárosi területek sűrűn beépített tömbházas jellegüknél fogva, kedveznek városi hősziget kialakulásának, így a mikroklímát meghatározó elemként vannak jelen (megjegyzendő, hogy erre vonatkozóan pontos kutatások nem állnak rendelkezésre, következtetni erre csak a nyugat európai városokban végzett vizsgálatok példáján keresztül lehet). Székesfehérvár

földrajzi adottságainál említésre került, hogy az uralkodó szélirány az ÉNY-i, mely klímavédelmi szempontból a város átszellőzésében játszik szerepet. Általánosságban elmondható, hogy az alapos átszellőzésnek gátat szabhatnak a többszintes épületetek, azok városon belüli, illetve egymáshoz viszonyított elhelyezkedése, illetve sűrűsége. Székesfehérváron a történelmi belvárost körülfogva, annak közvetlen szomszédságában találhatók többszintes épületek (pl. Palotavárosban, Vízivárosban). A kialakult városszerkezetet vizsgálva megállapítható, hogy az uralkodó ÉNY-i szélirány vonalában fekvő területek viszonylag szabad átáramlást biztosítanak (a Móri-árok ÉNY-DK-i tengelyében a városon áthaladó Alba Agrár Zrt. halastavai - Őrhalmi szőlők vonal), melynek útjába több viszonylag nagy vízfelület is beleesik a hűtő és párásító hatást fokozva. Ugyanakkor a szélcsendes és extrém magas hőmérsékletű időszakokban a humánkomfort érzet a magas beépítettségű és burkoltságú, zárványos területeken erősen csökken. Az utóbbi években a klímaváltozás jelei a városban is megmutatkoztak, szélsőséges időjárási körülményekkel találkozhattunk például a 2013-as évben több alkalommal: márciusban belvízvédelmi készültség került elrendelésre a folyamatos esőzések miatt, a nyári időszakban (jellemzően július-augusztus hónapokban) pedig több alkalommal érte el a várost hőhullám, melyek tartóssága miatt hőségriadó elrendelésekre is sor került (2013.07.24 – 2013.07.25 II. fokozat; 2013.07.26 – 2013.07.29 III. fokozat; 2013.07.31 – 2013.08.01 II. fokozat; 2013.08.02 – 2013.08.05 III. fokozat; vagy a 2012-es évben: 2012.06.30 – 2012.07.04 III. fokozat).

A város kialakult szerkezete adottságként kezelendő, a mai képet markánsan megváltoztató reális beavatkozási lehetőség nincs, viszont a jövőben törekedni kell arra, hogy a területrendezési döntések során a klímavédelmi szempontok horizontálisan érvényesüljenek, tehát az olyan alkalmazkodási szempontokat kell érvényre juttatni, amelyek a szerkezeti adottságból adódó hátrányokat lehetőleg mérsékelni, de legalábbis szinten tartani képesek. Ilyen alkalmazkodási szempontoknak tekinthetők az egyes ágazatok energiafelhasználásainak racionalizálási kérdései (pl. közlekedés, épületenergetika-építészet, közszolgáltatások, stb.)

A városi szerkezet és a **közlekedés** szerves kapcsolatban áll egymással, ezért a fejlesztések során a klímavédelmi szempontok integrálódásának teret kell adni a fenntartható kialakítás elérése érdekében. A közlekedés - klímavédelmi aspektusból vizsgálva - alapvetően a város levegőminőségére van meghatározó hatással. Célszerű lenne mobilitási tervet készíteni, aminek eredményei jól használhatók lennének a közlekedési fejlesztések kialakítása során. Székesfehérvár mobilitási tervvel jelenleg nem rendelkezik, de elkészítése tervezett. Szerződéskötési fázisban van a városban egy intermodális közösségi közlekedési központ kialakítására vonatkozó projekt, mely többek között fel tudja kínálni az egyéni gépjárműhasználattól eltérő közlekedési módok közötti váltás kényelmes lehetőségét.

A városban rendkívül magasnak mondható az 1000 lakosra jutó gépjárművek száma (351 db), ami egyrészt magában forgalom nagyságában (ez a legkedveltebb helyváltoztatási mód) mutatkozik meg, másrészt a forgalmasabb utak mentén elhelyezett levegőminőségi mérőhelyek által mért adatokban. A monitoring pontok órás átlagait értékelve megállapítható, hogy délelőtti, illetve a délutáni csúcsokban tapasztalható esetenként kismértékű határérték túllépés, mely egyértelműen a forgalomnak tudható be (ez főleg a nyári időszakokban jellemző). A magas arányú egyéni gépjárműhasználat az úthálózat kapacitásait a csúcsidőszakokban meghaladja, forgalmi dugókat idéz elő a forgalmasabb szakaszokon, mely tovább rontja a város levegőminőségét.

A levegő terhelése nem csak a magas gépjárműszámnak köszönhető, közrejátszanak az úthálózat hiányosságai által kikényszerített „kényszerpályák” használatai is, illetve az ott kialakuló forgalmi

torlódások, valamint a forgalomvonzó létesítmények elhelyezkedése is. A város külső és belső elérhetőségeiben vannak hiányosságok, melyek pótlása a folyamatos áthaladás biztosítása, ezáltal a levegőminőség javítása érdekében elengedhetetlen. A legfőbb hiányosságok: a nyugati városrésznek hiányos az úthálózata; hiányzik a Feketehegyet elkerülő szakasz (ez jelenleg építés alatt áll); nincs útcsatlakozás a városi hálózathoz; nincs hely egy új gyorsforgalmi elem megépítésére; az elkerülőút Sóstó Ipari parki szakasza nem megfelelő elhelyezésű, nem kapcsolódik jól az autópályához, nem felel meg gyorsforgalmi szerepkörre, itt inkább a feltáró, mint a tranzit szerepkörre van szükség; nincs feltárása a déli területeknek; hiányzik a déli útgyűrű.

Meg kell jegyezni, hogy közlekedésben kiépített új kapacitások a város burkolt felületeit tovább növelik, ugyanakkor mérlegelendő az ezekkel elért pozitív „hozadék" is. Legjobb példa erre a tervezett Feketehegy városrészt elkerülő út megépítése, mely a beérkező forgalomnak egy alternatív és folyamatosabb áthaladást képes biztosítani, tehermentesítve ezzel az Új Csóri és Palotai utakat. A folyamatos, akadálytalan áthaladás csökkenti az állandó megállás-elindulást, amitől a gépjárművek károsanyag kibocsátásának jelentős csökkenése várható, az alternatív útvonal pedig a forgalom egy részének áthelyeződésben, eloszlatásában játszik nagy szerepet, szintén csökkentve a város, illetve a városrész levegőterhelését.

Az utak kereszteződésénél fontos szerepet töltenek be a csomópontok kialakításai is, ezek szintén az akadálytalan és folyamatos áthaladást tudják biztosítani. Jelenleg a városban a csomópontok nagy része jelzőlámpás és csak kb. negyedrésze körforgalmas kialakítású. A körforgalmaknak szintén a folyamatos forgalomáramlás biztosításában van jelentősége, de ahol körforgalom kialakítására nincs lehetőség a folyamatosságot a jelzőlámpák összehangolásával is el lehet érni.

Az utak állapota szintén fontos befolyásoló tényező lehet a levegőminőség alakulásában. A rossz minőségű burkolat lassabb áthaladást eredményez - nem beszélve a közlekedésbiztonsági kockázatokról – megnövelve egy-egy gépjármű tartózkodási idejét az adott útszakaszon. Székesfehérváron több mint 90%-os a belterületi utak kiépítettsége, mely az elmúlt években folyamatosan növekedett, ezek nagy arányban szilárd burkolatúak. A burkolat minősége több helyen is elhasználódott, ezért az önkormányzat 2011-ben meghirdette a Saára Gyula programot, melynek keretében ütemezetten, több városi út burkolatának megfelelő kialakítása történik meg. Jelenleg az útfelújítások során az utak burkolatának kiválasztásakor nem volt elsődleges szempont a szükségesnél jobb minőségű aszfalt megkövetelése (elsősorban anyagi okok miatt) pedig célszerű lehet, mert a nyári hőhullámok esetén az esetleges deformálódások így nagyobb eséllyel elkerülhetők (esetlegesen a locsolási, hűtési költségek is csökkenthetők). A burkolat megerősítések legalább a nagyobb pontszerű terhelést elszenvedő felületeken indokolt lehet (pl. buszmegállók). A gyalogos közlekedés esetében szintén fontos szempont a burkolatok megválasztása. Jelenleg a járdák zöme aszfaltos burkolattal rendelkezik, pedig a térkővel ellátott járdák felmelegedése a tapasztalatok szerint jóval kisebb, illetve esős időszakok esetén az infiltráció is jóval hatékonyabb. Fontos tényező tehát az útminőség megőrzése, másrészt a komfortérzet növelése érdekében (és klímavédelmi okokból is) az árnyékoltság is, mely fásítással jól növelhető. Jelenleg a járdák csak egy részén megoldott ez a fajta árnyékoltság, így ahol lehetséges törekedni kell az ilyen jellegű kialakításra.

Az egyéni gépjárműhasználat visszaszorításának egyik fontos eszköze a korlátozások alkalmazása (pl. időszakos behajtási tilalmak, sebességkorlátozások, parkolási díjak növelése), mint ahogy történt ez az elmúlt években a belvárosban. A belváros forgalomkorlátozásával a jelentősen csökkent a gépjárművek száma a belvárosban, ami klímavédelmi szempontból hatékony intézkedés, viszont ezt a

belváros körüli parkolási lehetőségek biztosítása nem követte. Jelenleg nem áll rendelkezésre megfelelő mennyiségű parkolóhely, pedig a belváros jelentős számú forgalomvonzó létesítménynek ad helyet. A közlekedési módok láncolata nem biztosított, például P+R parkolók jelenleg egyáltalán nincsenek a városban (egyelőre a tervezett intermodális közösségi közlekedési központban fognak rendelkezésre állni ilyen jellegű parkolóhelyek).

Egy jelentős károsanyag kibocsátást csökkentő lehetőség a közösségi közlekedés előnyben részesítése az egyéni gépjárműhasználattal szemben. Ez a közlekedési mód a belvárosban és külsőbb városrészekben élők számára is nyújthat klímabarát, kényelmes alternatívát. Székesfehérváron a közösségi közlekedés - tendenciáit tekintve - egyre inkább visszaszorulóban van, melynek leginkább gazdasági okai vannak. Negatívum, hogy az autóbuszok jelenleg egy pályán közlekednek az egyéni közlekedőkkel, így a torlódás okozta időveszteség ugyanúgy sújtja az autóbuszon utazókat, mint az egyénileg közlekedőket. Mindez a közösségi szolgáltatás színvonalának csökkenéséhez vezet, ami miatt egyre kevésbé vonzó ez a közlekedési mód (a közösségi közlekedés igénybevétele a városban egyre inkább csökkenő tendenciát mutat). Az autóbuszon elszenvedett időveszteség különösen a nyári hőhullámok idején lehet megterhelő az utazóközösség számára, mely még tovább rontja a közlekedési mód megítélését. A külsőbb városrészeken élők számára például a közösségi közlekedés megfelelő színvonalú kialakítása vonzó alternatívát jelenthet, így a belváros forgalomterhelése is nagymértékben csökkenthető lenne.

A gépjárművek károsanyag kibocsátásának további mérséklési lehetősége a kerékpáros és gyalogos közlekedési módokhoz népszerűsítése, amelyhez a szükséges feltételek megteremtése elengedhetetlen. A kerékpárutak száma Székesfehérváron még csekélynek mondható, de folyamatosan növekszik, a további növelés szerepel a város jövőbeni tervei között. Ahhoz, hogy a kerékpáros közlekedés vonzó és egyre népszerűbb közlekedési móddá tudjon válni, minden közúti és közterületi beruházást integrált szemlélettel, kerékpáros szempontok figyelembe vételével, a kerékpáros közlekedés előnyben részesítésével kell megtervezni, a közúthálózatot lehetőség szerint kerékpárosbarát módon kell kialakítani, az adott útvonal szerepének, tulajdonságainak megfelelő forgalomtechnikai megoldással, így ahol indokolt, ott kerékpárút, kerékpársáv, nyitott kerékpársáv, forgalomcsillapítás, stb. alkalmazása szükséges. A kerékpáros közlekedés zöme kijelölt, illetve közös kerékpárutakon bonyolódik a városban. A kerékpárutak felületének kiválasztásakor - akárcsak a gyalogos közlekedés esetében - szintén fontos szempont burkolat típusa. Jelenleg a kerékpárutak zöme aszfaltos burkolatú, ami azok kijelölt, illetve közös használatú voltunkból adódik.

A városi klímát – ezen belül is leginkább a CO_2 kibocsátást - egyik legjelentősebb mértékben befolyásolni képes tényező a **város energiagazdálkodása**. Az energiagazdálkodásban elsősorban megelőző, mint inkább alkalmazkodó célzatú fejlesztések kidolgozása indokolt, melyek jelentősen hozzá tudnak járulni a klímaváltozás mérsékléséhez. Alapvetően két célterületet kell elkülöníteni, az egyik a megfelelő szemlélet kialakítása, tudatformálás, a másik pedig ebből következően a magas energiahatékonyságú technológiák elterjesztése, melynek az önkormányzat saját tevékenységében, a településen jelen lévő gazdasági szereplők, közintézmények és háztartások esetében horizontális elvként kell megjelennie. A megelőző intézkedések kezdő lépésként az energiahatékonyság növelésére kell, hogy irányuljanak, majd a megújuló energiaforrásokat alkalmazó beruházások minél szélesebb körben való elterjesztésére kell törekedni.

Energiahatékonyságot célzó intézkedésekben - elsősorban a panelprogramban - Székesfehérvár példaértékű eredményeket ért el, a városban napjainkra már csak csekély számmal vannak jelen

korszerűsítésen át nem esett épületek. Mivel az energiafelhasználás jelentős része az épületekben történik, azon belül pedig leginkább fűtésre fordítódik, a zömmel távfűtéses lakások esetében a távhő szolgáltató Széphő Zrt. nagyléptékű fejlesztéseket végzett az elmúlt években a rendszer korszerűsítésében (hőközpontok szétválasztása, korszerűtlen távvezetékek cseréje előreszigetelt vezetékekre, stb.), mellyel szintén jelentősen, kb. 33%-kal csökkent a hőenergiafelhasználás. A szolgáltató 2013-ban egy a Tóváros lakórészben található négyemeletes, három lépcsőházból álló lakásszövetkezeti épület tetejére telepített napkollektorokat, amelyekkel az ott lakók a használati melegvíz igények egy részét tudják kielégíteni. A mintaprojekt a zöld energia hasznosításának első lépésének tekinthető Székesfehérváron a távhővel ellátott területeken. A projekt során szempont volt az adatgyűjtés is, azaz olyan mérési pontok kerültek kiépítésre, melyek segítséget tudnak nyújtani a további napkollektorok telepítéséhez. A szolgáltató a megújuló energiával megtermelt használati melegvíz mértékétől függően, az áraiban is megjeleníti a megtakarítást. A projekt alkalmas arra, hogy megfelelő információval tudjon szolgálni további fejlesztési irányok meghatározásához.

Amennyiben a jövőben országos szinten újabb lakóépület-rehabilitációs program indul, a városban a felújításon át nem esett épületek korszerűsítését lehetőség szerint elő kell mozdítani, így Székesfehérváron a panelépületek 100%-a válhat korszerűsítetté. Mivel a panelprogram több szereplő egyidejű bevonását igényelte – kormányzat, önkormányzat és lakóközösség – a korábbi tapasztalatokra alapozva összehangolt megvalósításra, illetve megvalósítási hajlandóságra van szükség (ez utóbbi leginkább a lakóközösségek részéről) ami megfelelő kommunikációval, szemléletformálással elérhető. A tájékoztatásban az önkormányzat és szolgáltató a múltban is kiemelt szerepet játszott és országos program indulása esetén kiemelt szerepet kell vállalniuk a jövőben is. Az épületkorszerűsítések megfelelő alapot teremtenek a fűtési és használati melegvíz szolgáltatási rendszer továbbfejlesztési lehetőségének, a megújuló energiahordozóra alapozott részbeni vagy esetleg teljes áttérés adottá válik.

A székesfehérvári távhőtermelés egyik legfőbb klímavédelmi szempontú problémájaként jelentkezik a királysori fűtőerőmű városközponthoz, sűrűn lakott területhez való közeli elhelyezkedése. A város belső területeinek ezirányú környezetterhelése sürgős és indokolt intézkedést kíván, melyre a legcélszerűbb megoldás a fűtőerőmű lakott területen kívülre történő kihelyezése. Az erőmű kihelyezése egyik jó példája lehet a klímatudatos szemlélet érvényesülésének a településfejlesztésben.

A távhőszolgáltatás, illetve a hőtermelés Székesfehérváron jelenleg 100%-ban földgázra alapozottan kapcsoltan kerül ellátásra, de már vannak hazai példák arra, hogy a megújuló energiaforrások alkalmazására ebben a szektorban is van lehetőség, mint azt az előzőekben említett mintaprojekt is mutatja. Székesfehérvár jelentős kiépített távhőszolgáltatással rendelkezik, de megújuló energiahordozóra alapozott hőtermelés - a mintaprojekten kívül - nem folyik. A megújuló energiák közül a székesfehérvári távfűtésben leginkább a biomassza és a biogáz juthat nagyobb szerephez, kisebb, decentralizáltan elhelyezett fűtőművek telepítésével. Biogáz tekintetében rendelkezésre állnak még nem kellő mértékben vagy nem hatékonyan kihasznált lehetőségek (legfőképpen a szennyvíztelepen és a hulladékkezelő telepeken keletkező biogáz), melynek felhasználási irányai többfélék is lehetnek (pl.: közlekedésben történő felhasználás, fűtési célú felhasználás - kapcsolt energiatermelésre történő felhasználás, stb.). A megújuló energiák alkalmazása gazdasági szempontból is előnyös lehet, hiszen az egyes felhasználási irányok mindegyikére biztos és állandó felvevőpiacot van jelen a városban.

A megújuló energia alapú rendszerek megtelepítését azonban mindenképpen energiahatékonysági fejlesztéseknek kell megelőznie, mert ezek az energiaforrások csak így jelenthetnek folyamatos és minden igényt kielégítő biztos ellátást. A legelső lépésnek az épületek energiafogyasztásának felmérése kell legyen, azután következhet az energiahatékonysági szempontokat figyelembe vevő korszerűsítés. Energiahatékonysági beruházások a székesfehérvári önkormányzati kezelésű közintézményeket illetően indokoltak lennének, mivel sok a korszerűtlen, nagy energiafelhasználású, pl. CLASP rendszerrel megépített intézmény, melyeknek fenntartási költsége jelentős anyagi terhet ró az önkormányzatra. Az épületenergetikai korszerűsítések pénzügyi megtérülést csak évtizedes távlatban hoznak, azonban környezeti hatásuk a beruházás elkészültével azonnal jelentkezik. A beruházási döntések meghozatala során figyelembe kell venni, hogy azzal a beavatkozással érdemes kezdeni a tevékenységeket, amelyek a legkisebb költséggel a legnagyobb energia megtakarítást eredményezik (pl. külső hőszigetelés). Egyes intézmények esetében - korukból adódóan és szerkezeti elavultságuk miatt - energiahatékonysági felújítások reálisan nem lehetségesek, megújuló energiák alkalmazásának megtelepítése pedig felújítások nélkül statikai szempontból lehetetlen vagy nem gazdaságos (pl. napelemek elhelyezése a tetőn). A közösségi épületek, közintézmények esetében Az energiahatékony szemlélet az önkormányzati beruházásban létrehozott új lakóegységek építésénél is kiemelt figyelmet kell, hogy kapjon, fontos lenne, hogy az új lakóépületek az energiahatékonyságot már szem előtt tartva, esetlegesen megújuló energiára alapuló rendszerekkel kiegészítve kerüljenek megépítésre. Ehhez kiemelten fontos az energiahatékonysági és megújuló beruházásokat esetlegesen gátló jogi és adminisztratív korlátozások leépítése, megszüntetése és a klímabarát jogszabályi környezet kialakítása is.

Az előbbiekhez kapcsolódóan elengedhetetlen követelmény az energiafelhasználás folyamatos, megfelelő visszajelzést adó monitoringja, melyekből következtetések vonhatók le a rendszerek hatékonyságát illetően. Az alapvető energiafelhasználások természetesen az egyes szolgáltatóknál rendelkezésre állnak, viszont hátrányként jelentkezik, hogy az adatok nem koncentrálódnak egy adatbázisban, ahonnan könnyen kezelhetően és gyorsan elérhetők lennének Egy megfelelően kialakított, sokrétű monitoring adatbázis kvantitatív és kvalitatív információt tud szolgáltatni, ami az egyes fejlesztési irányokról való felelős, gyors és hatékony döntéshozatalt kiválóan tudja támogatni. Az önkormányzat saját intézményeinek folyamatos monitoringjának segítségével és arra alapozottan felépített fejlesztési beruházások - megfelelő kommunikációval - példaként jelenhetnek meg és ösztönző hatással lehetnek a városi szereplőkre, hogy hasonló energiahatékony rendszerek kerülhessenek adaptálásra a saját területükön (pl. ipari csarnokok energiahatékonnyá tétele, megújuló energia alapú rendszerek integrálása). A megfelelő kommunikáció a tudatformálásban is szerepet játszik, ezért az önkormányzat közösségi szerepvállalása elengedhetetlen a klímatudatosság fejlesztésében, melynek az oktatás minden szintjén meg kell jelennie. A városban az elmúlt években is kerültek megrendezésre klímavédelmi fókuszú figyelemfelkeltő akciók (pl.: „Segíts a Földnek lélegezni” rajzpályázat gyerekeknek; „Séta a klímavédelemért Székesfehérvár belvárosában”; BOCS alapítvány rendezésében; „Közösségek a teremtett világ védelméért" című klímavédelmi konferencia, „Föld órája” – díszkivilágítás lekapcsolása WWF akció), melyeket a jövőben mindenképpen folytatni kell.

Ahhoz, hogy a város épületeinek energiafelhasználását - és így a CO_2-kibocsátását csökkenteni lehessen -, első lépésként fontos lenne feltérképezni a meglévő épületállomány minőségét. Ehhez megfelelő képet adna az épületekről az azokról készített energetikai audit tanulmányok, melyek jelenleg nem állnak teljeskörűen rendelkezésre (leginkább a közintézményeket illetően vannak hiányosságok), pedig energetikai pályázatoknál követelmény lehet. Az előzőekben már említett

adatbázis monitoring rendszer alapját is képezheti egy térinformatika segítségével feltérképezett épületállomány adatbázis, melybe az állomány adatait (pl.: fűtött alapterület, a fő épületszerkezetek jellege és az éves energiafogyasztás adatai számlák alapján, hűtési energiaigény, áramfogyasztás) folyamatosan fel lehetne tölteni. Az információk ismeretében jó közelítéssel meghatározható az épületek energiahatékonysága és a megtakarítható potenciál. Mivel az energiahatékonyság révén lehet a legköltséghatékonyabban emisszió-csökkentést elérni, célszerű lenne egy energiahatékonysági cselekvési terv elkészítése, amely alapfeltétele a megújuló energiák használatának. Székesfehérvár városának jelenleg energiahatékonysági cselekvési terve nincs. Új épületek építésénél fontos szempont (különösen azon építéseknél, amelyek zöldmezős beruházásként esetleg zöldfelületek rovására kerülnek megvalósításra), hogy felállításra kerüljön egy követelményrendszer, amely az EPBD (Épületenergetikai Irányelv) követelményeit figyelembe veszi, tehát minél inkább törekedni kell a közel nulla energiafogyasztású, alacsony energiaigényű épületek (AEH vagy A-osztály) építésére.

A mindezek megvalósítására megfontolandó a jelenleg hiányzó klímavédelmi aspektussal kialakított pénzügyi ösztönző rendszerek bevezetése helyi önkormányzati politikába (pl.: a helyi adó- és illetékrendszer átalakítása, kedvezmények kidolgozása; a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelését elősegítő fejlesztések és az energiahatékonysági beruházások támogatási lehetőségeinek kidolgozása; „zöld közbeszerzési rendszer" kialakítása; települési „klímaalap" létrehozása; hitelgarancia).

A klímavédelmi szempontokat a város **vízgazdálkodásában és kommunális infrastruktúrájában** is szükséges érvényesíteni. A város életében – és általánosságban is –fontos szerepet játszik a fenntartható vízgazdálkodás, amelyben a vízre, az éghajlatváltozás okozta szélsőséges időjárási körülmények között, mint stratégiai elemre kiemelt figyelemmel kell tekinteni. A fenntartható vízgazdálkodásnak elsősorban a felszín alatti vizek mennyiségének és minőségének megőrzéséről kell gondoskodni és a felszíni lefolyás helyett a beszivárgást kell elősegítenie. A város egyes területei (főleg a belváros és környéke) nagy felületen burkoltak, az infiltráció nem kellő mértékű, így ezeken a területeken a gyülekezési idő lerövidül, nagy mennyiségű csapadék elvezetésére van szükség, amit a vízelvezető kapacitáshiányai nem tudnak biztonságosan kezelni, jelentős károkat okozva ezzel. Székesfehérváron a vízelvezető rendszerek hiányosságai és elégtelenségei jelentenek problémát nagyobb mennyiségű csapadék lehullása esetén, a lökésszerűen érkező vizeket egyes elvezetők nem képesek szállítani azok minőségi romlása vagy kapacitásbeli korlátai miatt. A szélsőséges időjárási körülmények között nem csak a nagy mennyiségű csapadékhullással járó időszakokra, hanem az aszályos időszakokra is fel kell készülni, erre a fenntartható vízgazdálkodás keretein belül tározók építésével lehet felkészülni. A város jövőbeni tervei között szerepel a csapadékvíz elvezető rendszer átfogó rekonstrukciója, melynek részét képezik a csapadékvíz tározók kialakítása is. A tározók kialakítása több szempontból előnyös, azontúl, hogy a klimatikus viszonyokat jelentősen képesek pozitív irányban befolyásolni, a zöldterületek fenntartásában is költségcsökkentő hatásuk van (szárazabb időszakokban a tározókból lehetne megoldani a locsolási szükségleteket), ugyanakkor maguknak a tározóknak a fenntartási költségével is számolni kell, ezért már a fejlesztések előtt olyan körültekintő tervezésre van szükség, amely ezeket figyelembe veszi és a lehető legkisebb fenntartási költségeket eredményező beruházás valósul meg. A város területén kialakított tározók és csapadékvíz elvezető rendszer tervezésénél fontos, hogy térségi vízrendezési viszonyokra, illetve igényekre kitekintéssel készüljön, a víz keretirányelvben (a város közigazgatási területét a vízgyűjtő-gazdálkodási tervben az „1-13 Észak-Mezőföld és Keleti-Bakony" tervezési alegység, illetve az „1-14 Velencei tó" tervezési alegység érinti) megfogalmazott célokkal összhangban legyen.

A fenntartható vízgazdálkodásban a víz mennyiségi és minőségi folyamatos rendelkezésre állása kiemelt szempont, ezért a vízbázisok védelmére nagy hangsúlyt kell fektetni. A vízbázisokkal való fenntartható gazdálkodás egyik fontos eleme a vízellátó rendszeren belüli veszteségek csökkentése, melyeket elsősorban az elöregedett, 30 évet is meghaladó korú csövek, szerelvények sérülése vagy szivárgása okoz jelentős túlfogyasztást és vízminőségi problémákat eredményezve. A városban nem jellemzőek, de eseti jelleggel előfordulnak meghibásodások, ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni egy esetleges környezeti katasztrófa helyzetet (pl. fölrengés –Magyarország legaktívabb rengési zónája a Komárom-Berhida vonal, melyhez Székesfehérvár közel fekszik, a város területe ennek megfelelően földtani veszélyforrás területének övezetébe tartozik), amelyek tömeges, egyidőben jelentkező káreseményeket eredményezhetnek. Célszerű ezért a vízvezetékeket érintő rekonstrukciókat az egyéb beruházásokkal összehangoltan elvégezni (pl. útfelújítás, szennyvízelvezető rendszer rekonstrukció).

A hulladékgazdálkodás és a klímavédelem egymással szoros összefüggésében áll, a hulladékok gyűjtése során is érvényesíthető a megelőzés, azonban itt elsősorban áttételesen valósul meg az üvegházgázok kibocsátásának csökkentése. Székesfehérváron a hulladékgazdálkodási rendszer jól kiépített, a szolgáltató az OHÜ minősítési rendszerében a legjobb kategóriát érte el. A városban a gyűjtőszigetes szelektív gyűjtés mellett egy házhoz menő szelektív gyűjtőrendszer is működik, melynek keretében a családi házas övezetekben a papír, a műanyag és a zöldhulladék elszállítása történik. A szelektív gyűjtés sajátossága, hogy a kedvező hatása az újrahasznosítás, újrafelhasználás területén jelentős energia megtakarításra képes, viszont a nagyobb szállítási igény miatt még fokozhatja is a CO_2 kibocsátást. A szelektív hulladékgyűjtést klímavédelmi szempontból akkor lehet igazán hatékonynak tekinteni, ha a megnövekedett szállítási igények okozta kedvezőtlen hatás korszerűbb és alternatív üzemanyaggal működő gyűjtőjárművek alkalmazásával kiválthatók. A Depónia Kft. 2013-ban három új gyűjtőjárművet szerzett be, melyek vegyes és szelektív hulladékok gyűjtésére is alkalmasak, EURO 5 besorolással rendelkező motorokkal, így a legszigorúbb környezetvédelmi előírásoknak is megfelelnek. Korszerű járművek beszerzésére a szolgáltató tervei szerint a jövőben is sor kerül, mely klímavédelmi szempontból jó iránynak tekinthető, azonban mindezek mellett célszerű lenne elmozdulni az alternatív üzemanyaggal működő járművek alkalmazása felé is. A hulladéklerakó telep az egyik ideális helyszíne lehet a városban az alternatív üzemanyag alapanyagának kinyerésére az ott keletkező depóniagáz miatt. A szerves anyagok lassan és nagy mennyiségben szén-dioxidot (30-40 térfogat%) és metánt (40-55 térfogat%) bocsátanak ki, valamint kisebb részben egyéb gázokat is. Tapasztalatok szerint a gáz termelődése a lerakás után mérsékelt éghajlaton fokozatosan nő körülbelül fél éven át, majd a legmagasabb szinten stabilizálódik és folyamatosan termelődik 20-25 éven át is. Mivel a metán üvegházhatása kb. 23-szorosa a szén-dioxidénak, ezért mennyisége különösen kritikus a klímaváltozás szempontjából, ezért energiahordozóként a depóniagáz összegyűjtése feltétlenül fontos. A depóniagáz gyűjtése a hulladéklerakó telepen jelenleg is folyik, megfelelő tisztítási technológia hiányában azonban járművek üzemanyaggal történő ellátásában nem játszik szerepet. A hulladéklerakó telepen kívül biogáz kinyerésére a szennyvízkezelő telepen is van lehetőség a városban, mivel nem elhanyagolható mennyiségű biogáz keletkezik itt is, amely jelenleg elfáklyázásra kerül. Az itt keletkező biogáz a hulladéklerakón keletkező depóniagázzal együtt komoly lehetőséget kínál a városnak a felhasználási területeket illetően, jelentős gazdaságfejlesztési és gazdálkodási hatást hordoz magában.

Az éghajlatváltozásnak számos, az emberi egészséget és életet veszélyeztető következménye van. A jövőben ezeknek a következményeknek a gyakoribbá válására lehet számítani, ezért az **egészségügy és a katasztrófavédelem felkészítése** elengedhetetlen.

A klímaváltozással összefüggő legáltalánosabb probléma a hőhullámok egyre gyakoribbá és tartósabbá válása, melynek jelei az elmúlt években városban is megmutatkoztak. A hőhullámok negatív hatásainak elsősorban az idősek, a gyerekek és a szabadban nehéz fizikai munkát végző emberek vannak kitéve. A városban a demográfiai viszonyokat tekintve kismértékű elöregedés jellemző, az idősek száma az utóbbi években növekedni látszik. Az idős embereket jobban megviselik a forró nyarak, a hirtelen jövő viharok, a gyakori és szélsőséges időjárás-változás, immunrendszerük már kevésbé ellenálló, nagyobb a kiszáradás veszélye. Körükben nagyobb az elsősorban krónikus szív- és érrendszeri, anyagcsere-rendszeri rendellenességekkel küzdők aránya, akik sokkal veszélyeztetettebbek a hőhullámok, forróság idején. A kiszolgáltatottság növekedik azzal, hogy az idősebb emberek lakáskörülményei nagyobb valószínűséggel alkalmatlanok – részben anyagi erőforrások hiánya miatt, részben a változtatások iránti bizalmatlanság okán – a klímaváltozás elleni védekezésre, illetve azzal, hogy sokan egyedül élnek, segítségre nem számíthatnak. A kisgyermekeket felügyelők és ellátók – legyenek azok a szülők, az óvónők vagy bárki – jelentősen mérsékelhetik ezeket az élettani sajátságokból következő veszélyeket, éppen ezért nem mindegy, hogy a felügyeletet ellátó személy mennyire tudatosan óvja a környezeti hatásoktól a gyerekeket. A bölcsődék és óvodák, valamint az iskolák a szigorú előírások ellenére sokszor nem tesznek eleget a szellőzés, a besugárzás vagy a hőmérséklet megszabott kritériumainak hiszen a korszerűtlen nagy üvegfelülettel rendelkező, nem beárnyékolt épületek alapvetően alkalmatlanok arra, hogy a nyári időszakban a gyerekek hosszabb időn keresztül ott tartózkodjanak.

A szélsőséges időjárási körülményeket a város egymaga természetesen megváltoztatni nem tudja, de a maga szintjén az alkalmazkodás segítésében jelentős szerepet tud vállalni. A város alapvető feladata, hogy a városlakók számára megfelelő életkörülményeket tudjon biztosítani, melynek szerves része a megfelelő szintű humánkomfort megteremtése, amelyet a klimatikus viszonyok nagymértékben képesek alakítani. A zöldfelületek mennyisége szintén komoly szerepet játszik, arányának növelésével nem csak a természeti környezet tehető ellenállóbbá az időjárási szélsőségekkel szemben, de a megfelelő humánkomfort megteremtését is elősegíti. Az időjárási szélsőségek, illetve ezek következményei elleni védekezés egyik leghatékonyabb ilyen eszköze a fásítás, erdősítés a városkörnyéki területeken és ahol erre lehetőség van a városon belül is. Az erdőterületeknek számos jótékony hatásuk van: a legnagyobb szén-dioxid fogyasztók és oxigén-termelők; a fa, mint nyersanyag, újratermelhető energiahordozónak a forrása; a vízháztartás alapvető szabályozója; mikroklíma befolyásolója; jóléti, illetve kulturális funkcióval ellátva egészségnevelő, regeneráló hatása - esztétikája mellett - nélkülözhetetlen; a katasztrófavédelemhez kapcsolódóan jelentős hatásuk van a hőhullámok enyhítésében, komoly szerepük van a hirtelen lezúduló vizek megakadályozásában, utak mellett védősávként kialakítva pedig közlekedésbiztonságot javító hatásúak (pl. a 8123-as út Székesfehérvár-Zámoly közötti szakasza laposan elterülő szántóföldeket szel át védő fasor nélkül, így a téli időszakban a hótorlaszok kialakulásának a valószínűsége magas). A „Zöld Fehérvár” programban meghatározott feladatok végrehajtása kiemelten fontos, utalást tesz többek között az erdősültség szintjére mely kifejezetten alacsony a város közigazgatási területén, illetve környékén. Általánosságban elmondható, hogy a városban a zöldfelületek aránya nem kielégítő szintű, jellemzően a népesebb lakóterületekhez kapcsolódnak, így a belvárosi városrészek különösen érintettek a problémával. A szigetszerűen elhelyezkedő zöldfelületeket lehetőség szerint összefüggő rendszerré kell alakítani és jóléti funkcióval ellátni, annak érdekében, hogy vonzó környezetet tudjon biztosítani kielégítve ezzel a lakosság egészséges környezet iránti igénytét. Az összefüggő rendszerré alakítás és jóléti funkcióval való ellátás feladataival párhuzamosan a kialakítandó környezet komfortossá tételére is törekedni kell (pl. fák

árnyékolta padok sűrű kihelyezése, fatelepítésnél az allergén fajok mellőzése, stb.), melyek az egészséges környezetben való tartózkodási időt jelentősen képesek növelni. A jól kialakított, vonzó zöldfelületi rendszer ösztönző hatású lehet a **társadalmi értékrend** megváltoztatásában, a **klímatudatos magatartás** kialakulásában.

A megfelelő szemlélet kialakítása az egyik legfontosabb klímavédelmi feladat, melynek fontosságát a város is felismerte, az elmúlt években több klímavédelmi központú rendezvény is megrendezésre került Székesfehérváron. Ezen rendezvények a szemléletformálásnak nagyon jó eszközei, melyeket a jövőben is folytatni kell. A helyi oktatási nevelési intézményekbe integrált értékrend, vagy a munkahelyeken, hivatalokban folytatott gyakorlat szintén fontos eszköz lehet a klímatudatos szemléletmód kialakulásának. Törekedni kell a közösségek kialakítására, mert fontos, hogy a szemlélet megváltozása ne csak az egyén szintjén ragadjon meg, hanem közösségi szinten is teret nyerjen, melyek együttműködéseik révén a társadalom széles rétegeire képesek hatást gyakorolni. Jó példa erre a Városi piac, mely a helyi élelmiszertermelőket szervezi közösségbe, elősegítve ezzel a helyben történő értékesítést. A helyben történő értékesítés „legszembetűnőbb" klímavédelmi előnye a szállítási távolságok csökkenése által csökkenő CO_2 kibocsátás, ami a helyi gazdaság fejlődéséhez, versenyképességéhez is hozzájárul, hiszen a városban a fogyasztói közösség biztosított. Hátrányként tekinthető a Városi piac hagyományosnak mondható nyitvatartási ideje (5 órától – 16 óráig), mely nem igazodik kellőképpen a lakossági igényekhez, a késő délutáni órákban (munkaidő utáni) a vásárlás lehetősége nem biztosított. Szintén a klímatudatos szemléletet erősítő közösségformáló hatást lehet elérni közösségi kertek kialakításával, melyre a Palotaváros városrészben („PaKK" - Palotavárosi Közösségi Kert) van már példa a városban. A kerítéssel körbevett 1600 m^2-es területen takaros parcellákon termelhetnek környékben élők. A kezdeményezés sikeres, ezért más városrészekben is érdemes lenne közösségi kereteket létrehozni, hogy lakásaik közelében termelhessenek zöldséget a program iránt fogékony fehérváriak. A közösségi kerteknek a kertészeti praktikák elsajátításában is lehet szerepe, így a saját földterülettel rendelkező, de azt meg nem művelő ingatlantulajdonosok körében a bolgárkertészet elterjedése, erősödése előmozdítható. A faültetési akciók szintén a klímavédelemre figyelmet felhívó rendezvények, melyekre szintén számos példa volt az elmúlt években a városban.

A változó éghajlat nemcsak kihívásokat jelent, hanem **gazdasági** lehetőségeket is. A megelőzés és alkalmazkodás intézkedései megkerülhetetlen részei a város életének, az intézkedések javarészt új beruházásokat kívánnak meg, tehát költségekkel járnak, viszont a mielőbbi cselekvés sokkal több pénz megtakarítását jelenti hosszú távon, mely később visszaforgatható lesz.

A városi gazdaság zöldítésének előtérbe helyezése jelentősen hozzájárulhat a városok klímájának javulásához, ehhez azonban mind a társadalom, mind a gazdaság szereplőitől egy új szemléletmód elsajátítására van szükség. Székesfehérvár gazdasági fejlődésében megvan a potenciál arra, hogy a növekedési motorja legyen, a térségben akár újabb, gazdasági ágazatok bevonzására is képes, melyek újabb munkalehetőségeket kínálnak. A zöld gazdaságban jelentős szerepet játszik a kutatás, fejlesztés és innováció, melynek eredményei alternatív megoldási lehetőségeket kínálhatnak a gazdasági szektor számára. A városban nagyvállalatok és KKV-k egyaránt megtalálhatók, melyek jelentős része sikeres fejlesztéseket valósított meg uniós pályázati forrásokból. A KKV-k jellemzően a regionális operatív programokon belüli telephelyfejlesztéshez és a gazdaságfejlesztési operatív programokhoz kapcsolódó pályázati kiírásokon szerepeltek sikerrel. A megvalósított fejlesztések viszont csak jóval kisebb részben

tartalmaztak olyan beruházásokat, amelyekben megújuló energia alkalmazásához kötődő vállalást is tettek volna a pályázók.